

RB118,801

**Library
of the
University of Toronto**

**NIEVVE
VVERELT.
Anders ghenaeemt
VVEST-INDIEN.**

AMSTERDAM,

**By Michiel Colijn, Boeck-vercooper op't Water
by de Dude Bruggh / in't Duyjs-Boeck.**

Anno 1622.

Met Privilege.

Extract wylt de Privilege.

DE Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, hebben gheconsenteert, ende gheoetroyeert, Consenteeren ende Oetroyeren mits desen, Michiel Colijn, Boeck-vercooper tot Amstelredam, dat hy voor den tyt van acht Iaren naest-comende, alleene inde Vereenichde Nederlanden sal mogen doen drucken ende uytgheven de Boecken by hem doen translateren van Anthonio de Herrera opperste Cronijck-Schryver vande Indien van We ghen den Coninck van Spaignien, tracterende vande gheleghent heyt vande West-Indien, ende dat stucx-gewyse in verscheyden deelen int Nederduysch, Latyn, Françoys, ende de Hoochduysche Tale. Verbiedende alle ende een yeghelick Inghesetenen van dese Landen, de voorschreven Boecken int gheheele, ofte ten deele, int groote, ofte int cleyne, in eenighe vande voorschreven Spraecken, geduerende den voorschreven tyt van acht Iaren, na te drucken, ofte elders na gedruckt, inde Vereenichde Nederlanden te brenghen om te vercoopen, sonder consent vanaen voorschreven Michiel Colijn, by Pene van verbeurte vande na-ghedruckte Exemplaren, ende daer-en-boven vande somme van ses hondert Carolus guldens, t' appliceren een derdendeel daer van tot behoef vanden Officier die de Calengie doen sal, het tweede derdendeel tot behoef vanden Armen, Ende het resterende derdendeel tot behoef vanden voorschreven Michiel Colijn, alles breeder blyckende by de Brieven van Oetroy daer van verleent, sijnde ghesteekent

Nicolaes vander Bouchorst vt.

Ende noch leegher

Ter O'donnantie vande Hooch-ghemelte
Heeren Staten Generael

C. Aerffens.

Deus mortuorum

Deus aquarum

Deus belluorum

Acamapich primus Rex Mexici

DESCRIPTIO
INDIÆ
OCCIDENTALIS
per
Antonium de
Herrera Regium
Indiarum et Castellæ
Historiographum

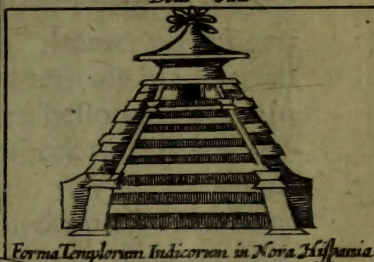
Hoitzili pochtli summus Mexicanorum Deus

Deus Ventorum

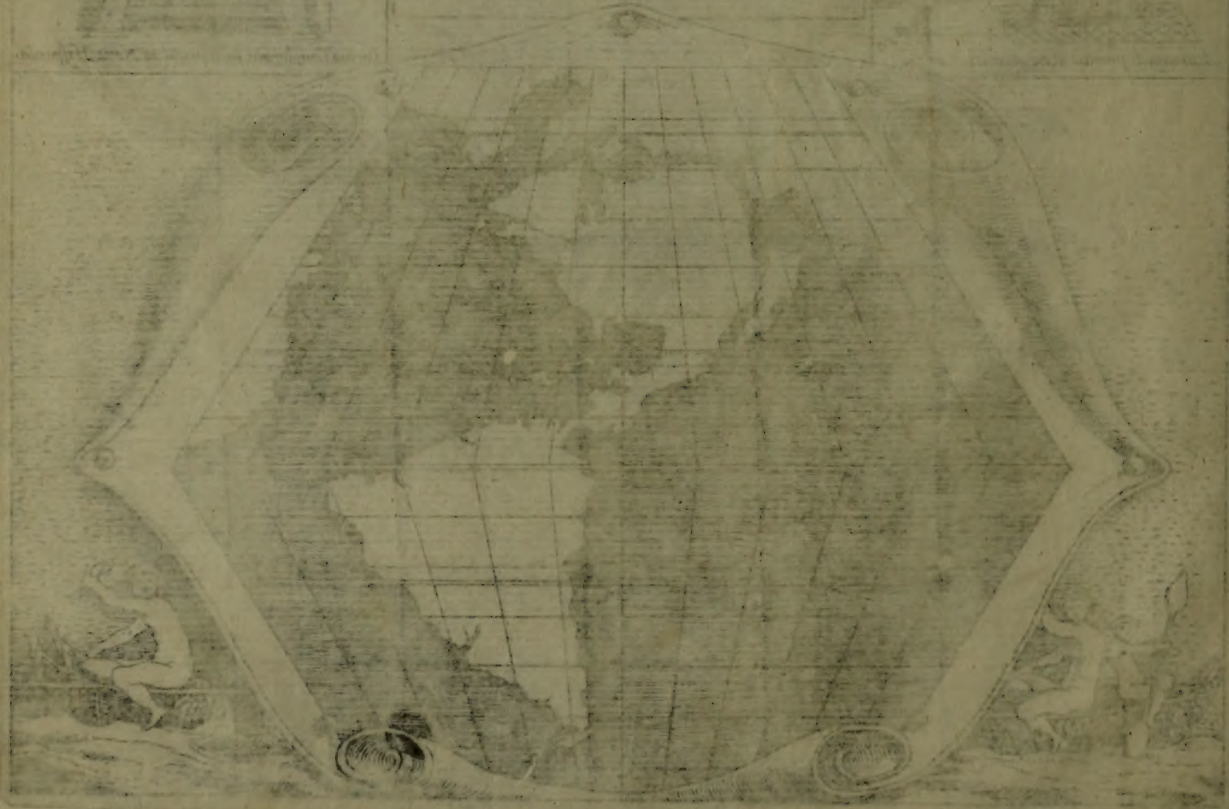
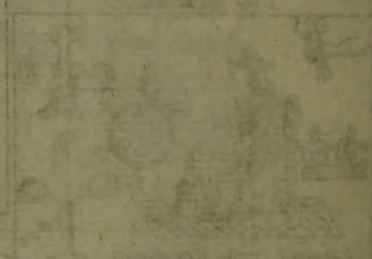
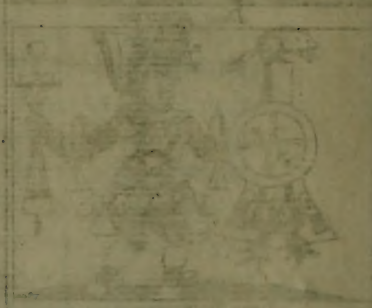
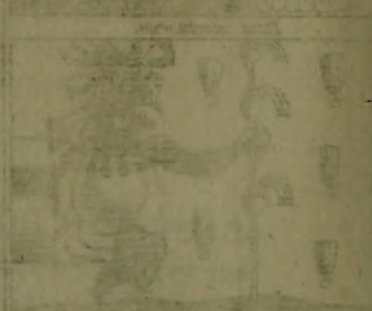
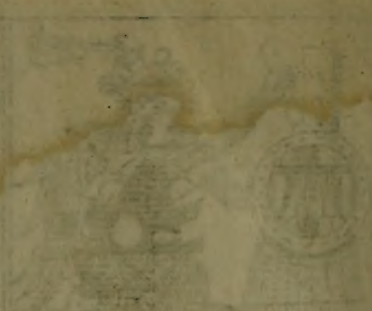
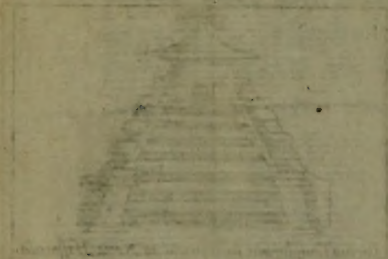
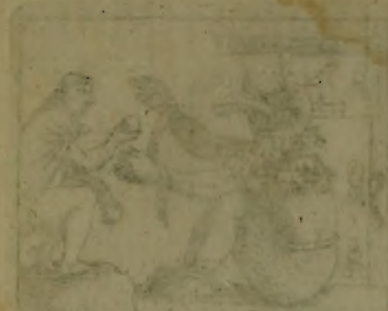
Deus Viti

Forma Templorum Indiarum in Nova Hispania

DESCRITIO
INDIAE
OCIDENTALIS
per
Antonium de
Herrera Regium
Indiarum et Castellae
Historiographum

De Edele / Achtbare / seer wijse ende voorzienige Heeren / de Gecommitteerde Ra- den der Admiraliteyt / Residerende tot Amsterdam.

Joncker Frederick van Baer, Heere tot Slanghenberch, &c.

Aelbrecht Heere van Schaghen, Burchorn, &c.

Nicolaes V Vonterfz., Burgermeester tot Haerlem.

V Villem V Varmont, out Schepen en Vroetschap tot Leyden.

Adriaen Pieterfz. Raep, out Schepen ende Vroetschap tot Amsterdam.

Iacob de Vry, out Schepen en Vroetschap binnen der Goude.

Theunis Iansz., Burgermeester tot Edam.

Ian Adriaensz. Zoggaert, out Schepen ende Raedt der Stadt Middelburch.

Iacob Liefstijck, Vroetschap tot VVrecht.

Joost Iongheslal.

Dirck Nykerck, Burgermeester tot Zwol.

D. Hendrick Storm, Raedt ende Advocaet Fiscael,

Iacob Laurensz., Secretarius.

Wenscht Michiel Colijx naer soorgaende
presentatie sijnes diensies / gheluck ende
Salicheydt.

Dik presenteere V. E. met hoochster eerbiedicheyt, het vierde deel van den Aerdt-Cloot, niet soo wijdt ende breedt, ghelijck het in sich selve is, maer als het in een cleyn begrijp van Caerten, ende corte beschrijvinge van alle ende yeghelijcke plaetsen t'samen gheroghen, ende vervatet is: op dat V. E. haer ghemoet, 'twelck met veele ende ghewichtige saecken besich is, altemet verlustigen met een Reyse door die Landen, waerin de materie van 'menschen giericheyt ende begeerlijcheyt is begraven en besloten. Daer zijn voorwaer veele dingen, die V. E. tot een naerder ondersoek van't *Americaensche Ryck*, ende 'tlesen deser Historie connen noodighen. VVant beneffens datter niet en is, 'twelck Regenten ende voornementlijcke perfoonen beter betaemt, dan de kennisse van de werelt, waer in sy in eere verheven sijn, Heerschappye voeren, na Rijckdom trachten, Oorloghen, ende 'tgantsche menschelijcke geslacht woelt, ende niet onbetaemlijcker can sijn, dan geen wetenschap te hebben van die Landen, over welcke te ghebieden niet min profijtclijck als heerlijck soude sijn: soo durve ick daer-en boven segghen, datter dese Republijcque, in de welcke V. E. soo notable diensten doen, niet weynich, aen ghelegghen is, dat V. E. seeckere ende volle kennisse van dese Nieuwe VVerelt, mitsgaders van de Steden, Sterckten, Havens, Rivieren, ende Volckeren, daer in zijnde, becomen. Naec dat soo veele treffelijcke feyten binnen ende buyten Lants, te Lande ende te Water, geluckelijck sijn uytgherecht, na dat de Spangjaerts by nae uyt de Molucksche Eylanden sijn ghedreven, nae dat de wegghen vant Noorden ende de Tartarische Zee sijn besocht, hebt ghy oock ten laetsten beraedtslaecht, een voet inde Nieuwe Werelt te setten. Men heeft tot allen tijden geoordeelt, dat het de beste wijse van Oorloghen was, den Vyandt niet alleen op onsen eyghen bodem en, de ontrent onse custen te verwachten: maer hem oock in sijne Rijcken, daer hy sonder sorghe of vrees is, nae 'texempel der Romeynen, te bestoocken. Het is kenlijck, dat *Hannibal* door desen treeck uyt Italien weder in Africa is ghedreven, Ende dit weten oock de Medecijs, die, wanneer 'trechter been

eenich letfel heeft, het andere altemet wijsfelijk snijden, om den Vyandt der ghesontheyt van de crancke plaetse af te locken. Maer sulcx sal met minder voortganck ende voorspoet gheschieden, ten sy saecke V. E. wel ende grondelijck verstaen, welcke den wech zy, die daer toe leydt, waerinen onse inghesetene best planten sal, wat profijt daer uyt voor den handel can ontsaen, ende hoe alles seeckerlijck can worden int werck ghestelt. *Livius* prijft dit in Hannibal, dat hem alle de ghelegentheden vande Vyanden, niet min als syne eyghene bekend waren, waerom hy oock beveelt dat men der Vyanden heyr, de situatie der plaetsen, ende den aerdt van't Landt verspiede ende door sie, Maer dit alles canmen niet beter comen te weten, dan door de Geographische beschrijvinghe, dewelcke ons voor ooghen stelt, selfs die plaetsen, die wy noyt hebben gesien, ende den leser, al blyft hy schoon te huys, door de geheele werelt, ende de alderveerste oorden van Landt ende Zee, met een gheluckighe ende seer gheneuchlijcke seylagie sijns ghemoets om voert ende leydt. Tot dien eynde heb ick bestaen V. E. toe te brenghen, den aldernetsten schrijver van *West-Indien*, *Antonio de Herrera* Spangjaert, den welcke ick andere talen heb doen spreucken. Een Autheur, die, zijnde vereert geweest met den Tijtul van des Coninx History-schrijver, ende tot in't binnenste der secreten van den Raedt van Indien toegelaten, dese Historie met groote trouwe ende waarheyt, maer weynich tot voordeel van sijne Natie, schijnt uytgegeven te hebben. Dit gaet seecker, dat niemant de palen ende scheydingen der Provincien, ende de groote van de selve, de Zee-custen, Capen, Eylanden, der Rivieren vlooden, cromten, gaten ende uytgangen, de gelegentheyte ende breedte vande Meeren, ende staende wateren, de ghedaente van soo veel Steden, Schansen, Vlecken, Dorpen, Havens, Reeden, en eyndelijck, de natuere van de Landen in't besonder, warse voortbrenghen, ofte niet, met meerder vlijt ende duydelijcker beschreven heeft. In dien hier uyt eenich profijt can ontsaen voor onse Republijcque, indien dit werck V. E. can dienen in V. E. treffelijck voor nemen, so sal het my niet berouwen, dat icker so veele moeyten ende costen om heb gedaen. Ghy sult hier claerlijck sien, Mijn Heeren, hoe wijdt ende breedt de macht van uwen Vyandt sich uyt breydt, die niet te vreden zijnde met een deel van Europa, Asia ende Africa, dese gheheele Nieuwe Werelt by sijne Croonen heeft ghevoecht: Ende hoe groot sijne schatten ende machten Oorloghe van daer gheworden zijn, heeft de Christenheyt bevonden ende geproeft, dewelcke schier aen alle hoecken bevochten is door sijne wapenen, ende nu (Godt betert) in veele plaetsen buckt onder't Americaensche gout. Ick en verhale dit niet om V. E. herten te ontroeren, maer op dat V. E. der voorgaende dapperheyt indachtich zijnde, met een volstandighe cloeckmoedicheyt, onder't beleydt van den gheluckighen Prince van Oraengien, 'tgewelt van dien seer machtigen Vyandt tegen staen, stuyten ende breecken, want by aldien ghy hem overwint, so sal den lof van de victorie soo veel te heerlijcker zijn, hoe veel te machtiger den vyandt is, waer teghens ghy hebt te strijden gehad. De Almogende Godt, de Behouder van onse Vaderlandt, wille V. E. de victorie verleenen: Maer waer de victorie behoort ende mach vercreghen worden, sal dit Boeck aenwijzen, het welcke ick V. E. bidde soo gunstelijck te ontfanghen, als het comt van sulck eenē, welckers wensch ende bede is, dat de Heere ende Regierder van al, middelijck ende rijckelijck geve, alles, wat tot V. E. ende deser Landen welvaren strecken can.

Voor-rede des Autheurs,

*Aen Paulum de Laguna, Licentiaet, President van
den Oppersten Raedt van Indien.*

*I*ohan de Ovando Licentiaet, Voorfaet van uwe E. de welke President sijnde, het Ampt van Histori-Schrijver van d'Indiens eerst heeft opgherecht, met groote naersticheyt ende arbeyt by-een-ghebracht, alle de stucken, acten ende monumenten, die tot dese saecke mochten dienen, ende tot ontdeckinghe van Landen, Steden, ende Plaettinge van volcke strecken; niet alleen uyt Spaengien; maer oock uyt West-Indien selfs; op dat alsoo de feyten, die by de Spaengjaerden in de nieuwe Werelt uytgherecht zijn, met dies te meerder waerheyt ende lof beschreven mochten worden. Maer na sijn overlijden is't ghebeurt, dat door versuym van andere, de beschrijvinghe van die Historie eenighe laren is blijven steeken. Maer als ghy tot het Ampt, ende de Weerdicheyt van President verheven zijt, hebt ghy gheoordeelt, datter niet onbehoorlicker was, dan dat sulcke treffelicke daden door stilswijgen souden begraven worden; mits dien doch de Historie de Schilderijen soo verre overtreft, hoe veel de ziele weerdigher is, als 't lichaem: ende hebt daerom alle moeyte, vernuft ende vlijt daer henen ghewendet, dat dees Historie mocht voltrocken worden. Daer-en-boven, soo is't oock door V. E. gheschiedt, dat een goede gagie gheordineert is geworden voor den Histori-Schrijver, op dat de selve aldus door den prikkel van sulck tractement ende lof opgheweckt sijnde, dat heerlick ende gewichtich Ampt met meerder vlijt mocht uytvoeren. Soo comt dan V. E. voornemelick toe de eere van dese Historie, als oock den danck, die V. E. schuldich sijn, alle de ghene, welckers voor-Ouderen lof ende daden met uytghedruckte namen in dese Historie worden uytgherondighet. Want d'opinie van *Iohannes Baptista Ramusius* is barbarisch ende gantsch onrechtveerdich; die hem niet en heeft gheschaemt te schrijven in't derde Boeck van syne Zee-vaerten; dat het ydel ende bespottelick is, dat de Schrijvers van d'Indische saecken soo besich sijn, om de namen ende 't Vaderlandt, van de ghene, die door loffelicke daden in die quartieren beroemt zijn gheweest, aen te teecken ende te verhalen. Voorwaer die mensch ontdeckt hier mede de sieckte van sijne nijdicheyt, ende sijne quaetwillicheyt teghens de Coninghen ende Natie van Spaengien. Want het voornemste ooghemerck der Historie is, den ghenen, die wel hebben ghedaen, met prijs ende lof te ver-eeren, ende daerenteghen sulcke, die het qualick aenstellen, met die schande, die zy verdienen, te brantmercken; ende sulcx den Nacomelinghen tot een exempel: het welcke nochtans niet can gheschieden, by al dien de meeninghe van *Baptista* plaetse comt te houden. Maer V. E. oordeelt anders ende beter, ende sal derhalven de Spaensche Natie, die om dese oorsaecke rondelick bekent; V. E. eeuwighe danckbaerheyt schuldich te sijn, gheenins lijden, dat uwer E. ghedachtenisse ende prijs t'eenighen tijde come te vervallen. De almoghende Godt wille V. E. behoeden. Ghegheven te Valladolid, den 15. October, Anno 1601.

Antbonius de Herrera.

Catalogus bande Historien ende Journalen in desen begrepen.

*V Vest-Indien, beschreven van Antoni de Herrera,
ende Pedro de Ordonnez de Cevallos.*

Voyage van Jacob le Maire, door de Strate le Maire.

Van Capiteyn Don Ioan de Moré, door de Strate le Maire.

Overscheyden Belatien van die geene die de Strate Magellanes hebben ghepasseert.

1. Ferdinando Magellanes, Anno 1520.
2. Don Iutieres Carvaial,
3. Langhs de Zuydt Zee, door Capiteyn Ladrillero.
4. Don Fray Garcia, Iofre de Loaysa. 1525.
5. Sr. Francisco Draeck. 1577.
6. Langhs de Zuyt Zee Pedro Sarmiento, afgehvaren van Li-
ma. 1579.
7. Thomas Candisch. 1587.
8. De tweede van Thomas Candisch. 1591.
9. Van Iaques Mahu ende Symon de Cordes. 1598.
10. Van Olivier van Noort. 1598.

De Uocabulaer bande Tale bande Eylanden.

Salamonis.

Moyfes.

Cocos Eylanden.

Moo.

Nova Guinea.

Register waer naer men de Caerten sal stellen.

Caerte.	Tusschen	Bladt.
1.	—	2. en 3.
2.	—	6. — 7.
3.	—	8. — 9.
4.	—	22. — 23.
5.	—	32. — 33.
6.	—	36. — 37.
7.	—	42. — 43.
8.	—	42. — 43.
9.	—	46. — 47.
10.	—	52. — 53.
11.	—	60. — 61.
12.	—	68. — 69.
13.	—	72. — 73.
14.	—	78. — 79.

**Volcht hoe men de Kaerten inde
Spiegel der Australische Navigatie
sal stellen.**

A.	—	26. — 27.
B.	—	64. — 65.
C.	—	172. — 173.

Beschrijvinge vande Eylanden/

En t'vaste Landt in de Oceaensche Zee/
diemen noemt WEST-INDIEN.

Doo?

ANTONIO van HERRERA,

Groot Chronijck-Schrijver van de
Indiens, en Castilien.

Het I. Capittel.

*Van de toedeylinghe, en deelin-
ghe van de West-Indiens.*

De omgang des Aertbodems bestaet in drie hondert en tsestich graden/ die ghebrocht zijn de tot Castiliaensche Rijen / maeckender ses duysent en drie hondert : by den Omgaugh des Aerdtrijck / verstaemen oock teffens de Zee / dese twee Elementen maecten een Clood/ wiens aen weder-sijden nederdalende vlackte / ten deele is de Aerde / en ten deele de Zee. De Guden hebben ghedeelt het Aertrijk in drie deelen/ en hebben ghegheven een yder sijn naem. Het eerste noemden zy Europam, tmeeste boven andere ghepresen. Het tweede was Asia, het grootste vande andere / begriipende in hem het groote Rijk van China. Het derde deel is Africa. De Menschen zijnde in meeninghe dat de Werelt niet meer en hiel dan de ghe-noemde deelen / met de selfde niet te vreden zijnde / begaven haer tot de conste van navigeren / en tot de vindinghe van groote Schepen/ die maeckende alsoo dat zy conde verdragen de cracht van de Golue des

Zees : en in die conste hebben de Spaengiaerts alle andere Natien des Werelts overtreft : want als in Castilien en Leon regeerden de Doorluchtige Catholijcke Coninghen Ferdinandus de vijfde/ en sijn Vrouw Isabelle, de alderwijste en valiantste Coninginne. En in Portegael D. Iohan de tweede/ ghe-naemt de Pellicaen, die d'eeuwighe gheheugenisse altoos sal weerdich zijn. Don Christoffel Colon, d'eerste Admirael van West-Indien, gheleest hebbende veel jaren / en ghetrouwt in Hispanien / met de raedt van Martijn van Bohemen, Portugijs/ gheboortich van het Eylande Fayal, vermaert Astrologus, en een bysonder oordelaer / en andere daer hy mede communiceerde / heeft het beginne ghegheven van d'ontdekinghe des Landts/ datmen hedert reeckent het vierendeel des Werelts / t'grootste van allen. En nemende sijn cours derwaerts naer de Son ondergaet/ varende af van Palos, een Stadt van de Graef van Miranda, op de Custe van Andalusien, seylde soo langh door d'Oceaen, dat hy vont die groote Lant/ het welcke door het midden ghesneden wort vande Equinoctiael : en tgaet soo seet Zuid-waerts / dat het comt tot op tweekvijftich graden en een half : ende soo verdede Noort-waert dat het ons schijnt onder den Polo Arctico, sonder te weten het eynde.

*De Spaens
giaerts heb-
ben alle Na-
tie overtreft
int seplen/ en
tmaecken
van groote
Schepen.*

*Palos een
Stadt van
de Graef van
Miranda.*

De grootheyt van dit vierde deel heeft de Menschen ghebracht in groote verwonderinghe/ wiens beschrijvinghe wy hier sullen verhandelen / onder de naem van Eylanden/ en het vaste Lant/ van den Oceaen, om te wesen onringt van die Zee/ en ghelegghen int Westen: en die zijn ghemeenlick ghenoemt West-Indien, en de nieuwe Werelt/ en begrepen in de demarcatie of toedeylinghe van de Coninghen van Castilien, en van Leon, 'welck is een Hemisphaerium, en de helft van de Werelt van 180. graden/ begoft te tellen van beweste/ van eē Zuyt en Noort-lijn/ die loopt door 39. oft 40. graden der lengte/ bewesten den Meridiaen van Toledo, welke gaet over den mont van de Rivier Marañon, en voor het Oosterdeel over de Stadt Malacca, alsoo dat by weghen van 20. leguas op een graet/ dese demarcatie overdweers van d'eene tot d'ander sijde drie duysent en negen hondert Castiliaensche leguas/ elck ghereekent op drie duysent Passen/ van vijf Castiliaensche Roe-Doeten: 'welck men seyt dat souden zijn ses hondert Italiaensche Mylen/ van't Oosten / tot het Westen / 'welck het Zee-Volck noemt Oost en West / en die tellinghe van twintich leguas voor een graet / is conform met die van Ptolomæo, en oock het gheboelen van vele curieuse lypde. Andere hebben ghedichte datter tseventich Roomsche oft Italiaensche mylen in een graet sijn / en dat zy niet meer en maecken dan seventhiē en een half Castiliaensche leguen, 'welck gehouden wert de beste tellinghe.

De graden der lenghten/ 'welck die zijn diemē telt langs den Equinoctiael, gaende van het Oosten na 't Westen / over het midden van het ront / en de Cloot der Merden / en heeftmen soo wel niet connen waer nemen / om datmen in de Hemel gheen vast teecken en heeft: graden

der hoochten zijn die/ diemē neemt en telt van de Polo af die secker zijn / om dat het een vast punt is/ 'welck is het Wit daer naer geschoten wert / met de welke men alhier aenwijfinge sal doen in dese beschrijvinghe.

Daer is ontdeckt en beseylt van het Noorden tot het Zuyden / van de 60. graden Noorzelicke breeke/ tot de 53. Zuydelicke / 'welck zijn duysent / neghen hondert en seiven- en tseventich leguen lants / 'welck dit vaste landt hout in lengte. En al waert op sijn breekste is hout het duysent drie hondert / en op sijn minste tot achthien / 'welck is het smalste van Nombre de Dios, of Porto belo, tot Panama, door welke natuylick dit Lant ghedeelt wert/ latende by naest de helft daer van int Noorden/ en d'ander helft in het Zuyden / 'welck zijn de twee deelen van die demarcatie. Het derde deel zijn de Eylanden / en het vaste Lant 'welck by Oosten van Malacca is / waer over de linie van de deylinghe is gaende / tusschen de Croonen van Castilien, en Portugael, die een deel maecken van Oost-Indien, ten respecte van Castilien, werden zy ghenoemt Indien van't Westen, ghelijckmen sien can in de algheemeene Caerte die hier naer volghr.

En om de ontdeckinge van alle dese Landen / uyt de welke dese Coninckrijcken ghetrocken hebben soo groote rijckdommen / men moet dien toeschrijven den Sepl-Steen / wiens wonderlike cracht in die tijden is ontdeckt door Don Anthonio Ossorio Ridder van Valladolid, ende was 'ghene dat de Sepl-Steen het Yser mede-deylde een heftigher aentreckende cracht/ dan sy selfs heeft/ nademael dat een Yser gheboecht aen de cant van de Steen daer hy op sijn sterckste is/ sal oplichten meer ghewichts Ysers als hy selfs weecht. . Op alsulcke

Water ontdoekt en beseylt is.

Daer door dat de Linie van de deylinghe loopt.

Eē wonderlike werokinge van de Sepl-Steen.

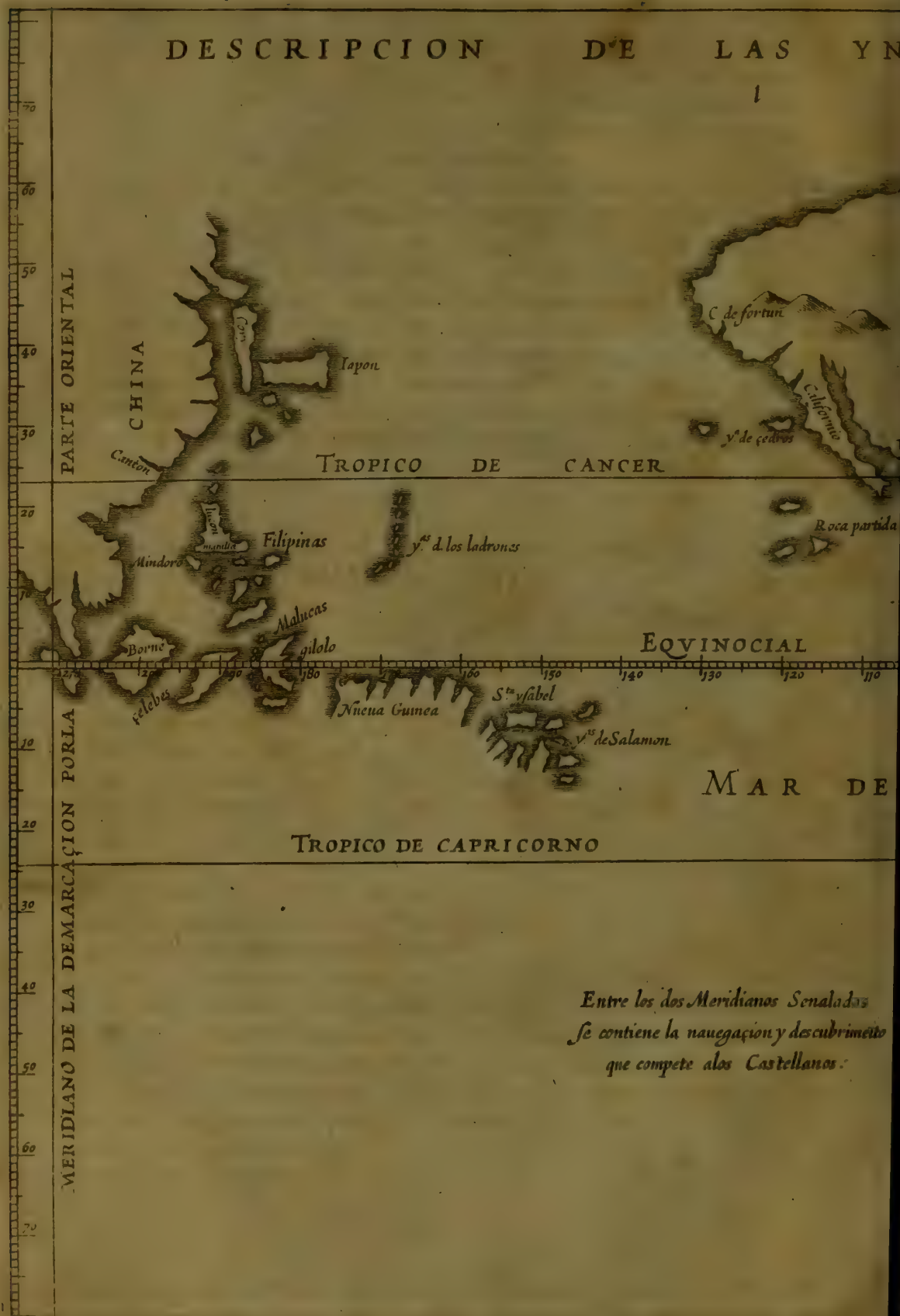
Moeten telt de grade van de langte.

Don Antonio Ossorio ontdekt eē groot secrete van de Sepl-Steen.

wijse

DESCRIPCION DE LAS YN

1

IAS OCIDENTALIS

VA ES
NA
América

Mexico

Acapulco

Honduras

Y. de cocos

Y. de galapagos

Callao

Arica

P. de Chile

P. de Valdivia

Provincia de Brecho

C. de las Virgenes

Estrecho de Magallano

R. de las amazonas

R. de Parana

R. de Uruguay

R. de la Plata

C. de S. Maria

C. Blanco

C. Frío

Vincente

C.S. Augustin

C. Verde

C. Blanco

R. de Iro

S. Anton

Canarias

Isboia

BACAL LAOS

la Vermuda

Florida

Cuba

Puerto Rico

Jamaica

Dominica

Trinidad

Costa Rica

Nicaragua

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

Argentina

Chile

Uruguay

Paraguay

Colombia

Venezuela

Guayana Francesa

Brasil

wijse dat een *Sepl-Steen* die niet meer weecht dan twee ponden en een vierendeel / en heeft de natuerlike cracht niet om meer op te lichten dan ses oncen ghewichts / in mijn presentie heeft opghelicht veertien pont *Pfers*: dese cracht heeft de *Sepl-Steen* van *Hispanien* niet. Doorwaer is een saecke die de *Philosophen* wel wat bedencken gheeft.

Hier moet comen de *Caerte*,
Num. 1.

Het 11. Capittel.

Vande Reyse naer Indien.

MAr del Norte wort genaet die *Zee*/welcke int *Oostē*/ en *Mar del Sur*, die welcke int *Westē* is: Van dese *Mar del Sur* worden bespoelt de *Landen* van *nieu Spangien*/ en *Peru*, en van de *Mar del Norte*, die *Landē* die *Zuytwaert* van *Brasil* nae de *Strate* toe zijn ghelegghen/ en voornamentlick die *Noortwaert* van *Brasil* na *Castilien* henen / en andere *Noorderdeelen* zijn ghelegghen/welcke *Zeen* daer naer haer verdeplen in andere minder *Golven*/ ende in alles hebben dese *Zeen* vier voornamelicke navigatien of vaer-waters. Die eerste en de outste is / die van *Castilien* ten vasse *Landt* / en op *nieu Spangien* gaet. De tweede is die van *Castilien* na de *Rio de la Plata*, en na de *Straet* van *Magallanes* is gaende. De derde is die van de *Costen* van *nieu Hispanien* / van *Guatamala*, en *Panama*, naer *Peru*, *Chili*, en de *Straet* is gaende. Ende de laetste ende alder-nieuwste is die van *nieu Spangien* / op de *Eplanden* vant *Westen* / en de *handelinghe* van *China* is gaende / gheluckmen sien can in de nevenstaende *Caerte*.

Waar zijn
dier naviga-
tien op de
Indische.

De eerste navigatie / om datse meest bevaren wert / is ghenoemt *Carrera de las Indias*, wert in twee ghedeelte / d'eene is op de *Haven* van *S. Ian de Vlva* in *nieu Spangien*. Tot welcke plaetse toe van *Seviliē* seplmen by naest duysent en seiven-hondert leguen / in twee *Maenden* en een half: en d'andere naer *Nombre de Dios*, en d'ander na *Porto Belo*, welck is int *Ryck* datmen het *Vaste lant* noet / van 1400. leguen / in twee langhe *Maenden*/ en die beyde loopt men met een course tot datmen comt tot de *Eplanden* van de *Noort-Zee* / van *San Lucar de Barrameda*, van wiens barra men niet mach afloopen sonder *Pilote* die kundich is op de *Kille* / goede wint hebbende/ en wassent *Water*/ en dachlicht / of *Lanteern-licht* om te sien de mercken op de *Drempel*.

De eerste na-
vigatie.

De *Swartche*
heyt int *water*
loopen van
S. Lucas.

De tijden om dese navigatien te beginnen zijn verlicheyden. Nae *nieu Spangien* de *Winter* oberwesende van het begin van *April*/ tot dat *May* voor by is / en later niet / om datmen niet en comt aen d'*Eplanden* van de *Noort-Zee*/ nae *Augusto*/ als de *Noorde Winden* domineren/ en de *Vracanen* beginnen / welck sijn ontweders van de *schermutsinghen* van de *contrarie Winden*. En nae het vasse *landt* / leymen de *reysse* aen / al eer de *Winter* aenbangt / den gantschen *Augusto* en *September* / om datmen can comen te *Porto belo* na *November* / als wanneer om het beginnen vande *Noorde Winden* de selfde *Coste* weynich onghesont is.

Op wat tye
mē moet de-
se navigatie
aenleegghen.

Van *S. Lucar* gaet men om de *Canarien* aen te doen / welck sijn by-naest twee hondert en vijftich leguen seplens/ in acht of thien daghen door den *Golfe de las Yeguas*, die in de *Winter* dangereus is om de ontweders / en als sy de *Haven* van *Canarien* connen crighen/ sul-

len zy dien inloopen / of anders gaen zy op Gomera, welc het vaste Eplant is van dien.

Van Canarien gaet men op la Deseada, dat een Eplant is op vijftien graden / of een weynich meer ghelegghen / oft op la Dominica, tot welke plaetse toe stellen zy seven hondert leguen / dooz de groote Zee / diemen de Oceaen heet / en daer wert vertoeft vijf en twintich daghen / een weynich meer / van welke plaetse men niet can wederkeeren / om datter ordinarijsche Brisen loopen / die de wederkeeringhe contrary zijn. De Brisen zijn Winden / die alle de vooz-verhaelde Oostelike winden met haer quartier-streucken begripen / en zijn soo ordinarijs en vast / om dat de snelle beweginghe van de eerste be-roeringhe met hem wech voert het Element van de Locht / ghelijck als het doet de andere bovenste Orbes: en alsoo de locht volcht altoos de beweginghe van den dach / gaende van het Oosten in het Westen / sonder immermeer te veranderen: en de crachtighe beweginghe van de Locht treckt oock mede na hem de dampen / en exhalatien die haer uyt de Zee opghieven / en daerom ist dat de Wint van de Brise uyt den Oosten loopt / soo ghestadich in die quartieren. Dese vopage van Canarien tot S. Domingo, dede al-dereerst int Jaer 1514. Pedrarias Davila, diemen noemde den Gentil, of den Speelder / als hy met een Armade ginc vooz Gouverneur / en Capiteyn Generael van het Rijk van Castilien de Porro, datmen nu vaste Lant noemt / met welke sich seer vergheelijckt de vaerte die tot noch toe derwaerts wert ghebruyckt.

Om datter gheboden is / datmen gheen verwateringhe / noch hout halen sal in de Deseada en in S. Domingo, soo gaet van daer na Ocoa, sijnde een haven in het Ep-

lant Espangola, de Vloot van nieu Hispanien / om verberschinghe te nemen / en dat zy haer daer lanck onderhout / is d'oorzaecke / dat zy aldaer becomt de Vracanes van Cuba, en van Nueva Espania. Men neeft oock verberschinghe van Water / op het Eplandt van Guadalupe, en alhier maecten zy haer ghereet tot de vopagie.

De Vloet van nieu Hispanien gaet den Caep van Santanton, aendoende / de welke is in het uytterste ende Westelickste deel van het Eplant Cuba, van welke plaetse men seylt by naest vijf hondert leguen / in twintich daghen ordinarijs / int ghesicht van S. Ian de Porto Rico, en van Espaignola, tot twee mijlen van de Haven van S. Domingo, loopende lanck de Custe om de punte van Nizao, en tusschen de Eplanden van Cuba, en Iamayca, gaetmen met toelicht op de Clippen diemen noemt de lardines, es-sen int midden legghen van de Custe van Cuba, al waer veel Schepen verlozen zijn / passerende daer naer int ghesichte van't Eplandt van Pinos, en de Caep de corrientes twaelf leguas van de Caep van Santanton, van welke plaetse zijn twee passagien naer de Haven van Vera cruz, beyde van thien of twaelf daghen / de eene diemen noemt als binnen dooz / van twee hondert en vijftich leguas. Inde Sommer-tijt van May af tot September / als wanneer gheen Noorde Winden waepen / die de traverlen / of Winden dwars op de Wal zijn / op de Custe van Iucatan, al waer men vooz by passeert / en de ander diemen noemt van bukten vooz de tijt van de Winter / by naest van twee hondert en tachtentich leguas / een weynich meer gemete in de hoochte / ende de beste navigatie nae de Haven van S. Ian de Vlva, is lanck te loopen de Custe van Florida en de blackten van Almeria om van gheene

Wat de Brisen
sijn.

Wat de beste
seplinghe is
by Capo San
anton, tot S.
Ian de Vlva.

gheene Winden opgehouden te werden om de Haven van S. Ian de Vlva aen te doen / en daer van boven Wint te wesen.

De Bloten die te vooren gingen van la Dominica, en nu gaen van Guadalupe nae het vaste landt toe / tot waer toe ontrent vier hondert leguen wechs van vijftien daghen tijds / die gaen om Cartagena aen te doen lanx het vaste landt heen / al waer de Brisen nae by ghestadich en contrary de cours sijn / en de Zuyt Westsche in de Somer / en de Noorde-Winden in de Winter / die dwers op de wal waepen. Men verket de wech by de Cabo de la Vela, die tusschen S. Martha en Venezuela is / en by de Cabo del Aquia, ontrent Cartagena, al waer men oncladet de Coopmanschappen die gaen sullen nae het nieuwe Rijck / en de welke die naer Peru sullen gaen / werden gheboert in Portobelo, tot welke plaetse van Cartagena of / zijn by naest neghentich leguen / vier of ses daghen seplens / verkennende de punt van Cauna, ende van de Canarien tot Cartagena is vijf en dertich daghen seplens.

De ghene die gaen nae de Honduras en Guatemala, gaen in gheselschap met die van nieu Hispanien / tot de Cabo van Tiburón, het alder Westelickste van Espagnola, van waer loopende lanx het Eylandt van Iamayca, lanx de Noortzijde / tot de punt van Negrillo, het uytterste van dien / comen zy uyt om aen te soecken de Cabo van de Cameron / het beginsel van de golfe, en de Provincie van de Honduras, van waer men gaet om te habenen in Truxillo, 15. leguen int Westen / aen de Cabo, alwaer dat de Coopmanschappen gheloft werden die daer blijven sullen / en de reste gaet voort tot de Haven de Cavallos genaemt / oft tot de soete Golfe Dulce, by de wal lanx van de golfe de

Honduras, om die te brenghen in Guatemala.

Het III. Capittel.

Tuvelck vervolcht de Reysingen van West-Indien.

De weder-comste van de Indien naer Hispanien en comen niet doe / door die wech diemen gecome is / en daerom moeten men grooter hoochte nemen / loopende byten de Tropicós, om te soecken de coele Winden die uyt de Noorden waepen / comende tsamen te boeghen alle de Bloten / in de Haven van Havana, int midden van Junius / om te varen naer Castilien voor de Winter / om dat de Ooste-wint van vooren comt / en de dweers-Wint in de canael is / en de Zuyde-wint is oock de dwers-Wint op de Custe / van de Cabo S. Vincente tot aen Sint Lucar. De Vloot van't vaste landt vertreckt in Hap van Portobelo, als wanneer de Noorde Winden ophouden / en keert weder nae Cartagena, om te vergaderen t'ghene men sal affenden / als t'Silber en t'Sout van het nieuwe Rijck van Granada, en oock om te rijden de Custe van Veragua, en de uyt-wateringhe van Nicaragua, uyt de welke men qualick can comen soo men daer in gedreven wort van de Brisen, en de periculouse teghenstroomen / die op de passagie zijn.

Van Cartagena gaet men om aen te doen de Cabo de Santanton, het Westersche van Cuba, by naest twee hondert Mijlen / zijnde een reyse van thien daghen / met opmerck van de ondiepten / die daer zijn in die wech. Servana en Serranilla, en Quirasvenjo, ende van de Cabo de Santanton tot Havana, zijn ontrent vijftich leguen. Oock mede soo gaen de Schepen die van de

De Blotē comen wederom naer Castilien door een ander wech.

Wanneer de Bloten moeten afgaen om na Castilien te seplen.

Waer hem dat de Blotē loopen van Cartagena gatide.

De Schepen van de Honduras.

De hopagie van de Honduras en Guatemala.

Honduras comen om de Caep van Santanton te verkennen.

Watmeer de
Vloten van
nieuw Hispani-
en bestre-
ken.

De Vloten van nieu Hispanien vertrecken int beginne van Sep-
soo langhe als de Noorde Win-
den waepen / die dienen tot de om-
wederkeer naer Havana, een wep-
nich bet in de hoochte klimmende
tot aen de Sonda, diemen las Tor-
tugas noemt / tot welke plaetse ge-
seylt wort by naest drie hondert le-
guen in vijftien dagen. De Sche-
pen van S. Martha en Venezuela, om
naer Castilien te gaen loopen wt
russchen Cuba, en Espagnola, om te
verkennen de Cabo van S. Nicolas,
in het Westersche deel van dat Ep-
lande / van waer af door't midden
van de Eplanden de los Lucayos,
gaense om te nemen de loop van
de Vloten / dan comen zy te ver-
kennen de Cabo van Santanton, en
van daer tot Avana, om de Roo-
vers te schouwen.

De bopage
van Havana
naer Castilie.

Voorts van Havana na Castilien,
wesende de Mont van de Canael
van Bahama upghelopen / de wel-
ke eerst van allen besept is van
de Pilot Antonis de Alaminos int
jaer 1519. soo septmen ober de
golfe diemē noemt Mar del Norte of
de Sargas-Zee / by naest negen hon-
dert of duysent leguen / of meer / mer
een seplinghe van vijf en twintich
of dertich daghen / niet ordinairse
Winden / op tweederlepe coursen /
d'eene in de Somer / wat meer in
hoochte / tot op de acht en dertich
ofte neghen en dertich graden te
comen / op welke hoochte de Azo-
res ofte Vlaemsche Eplanden leg-
ghen. De andere in de Winter op
minder hoochte / door oorlaecke van
de reghen-buysen die op die streck
altoos vallen / daerom weter ghe-
loopen tot neghen en dertich gra-
den / en niet hoogher / op welke
hoochte het Epland van S. Maria,
een van de Vlaemsche Eplanden
ghelegghen is / en een graet hoogher
looptmen om Tercera te treffen / al

De bopage
van de Ep-
landen d'A-
zores, tot S.
Lucar.

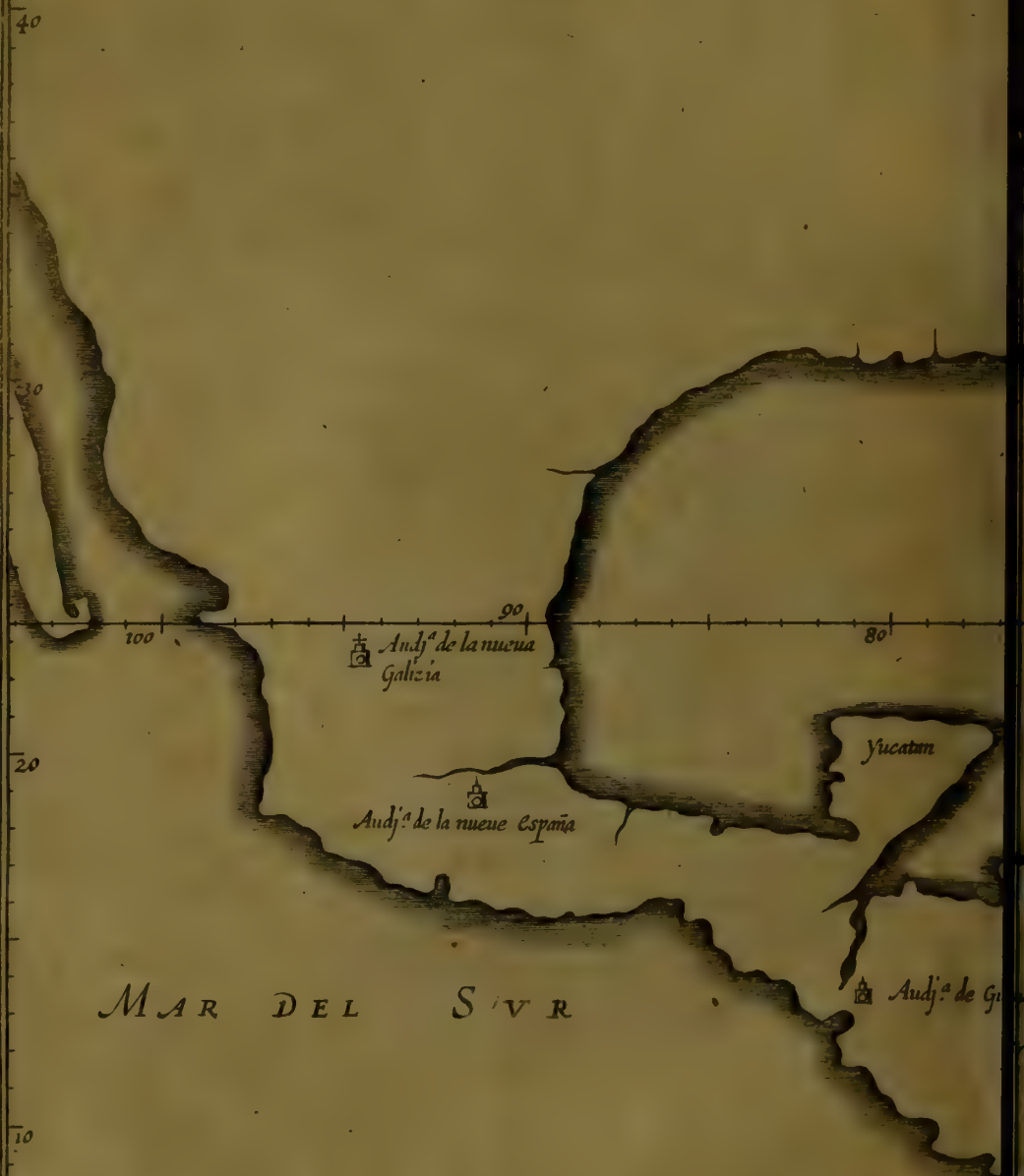
waer aldoos de Vlooten vergade-
ren om verberfchinghe te nemen /
sonder toelaten dat pemandt aen
Landt gae / en van die Eplanden
van d'Azores tot Sint Lucar de Bar-
rameda, stellen de Schippers drie
hondert leguen te seplen in vijf-
thien daghen / en andere in der-
tich / om de vele Oostelicke Win-
den / die in die Golfe van de Azo-
res domineren / van waer men seple
tot datmen valt op de Custen van
Portugal / en passeren de Cabo van
Sint Vincent, en voorts int ghe-
sicht vande Custe / tot de haven van
S. Lucar.

De seplinghe van Castilien nae Rio de Plata, tot welke plaetse toe-
zijn seltchien hondert leguen / en tot
de Straet van Magallanes, by de
twee duysent / heeft meer tijts van
nooden / dan de wijde van de wech
schijnt te bereytschen / om dat het
noodich is te comen in die Provin-
cien in haer Somer / welck is van
September voorwaert: men mach
niet uptloopen wt Castilien, in
sulcke tijden dat men de Equino-
ctiael in Junio / of Augusto soude
moeten passeren / als aldaer vele en
groote stikken regneren / en daerom
blijftmen vijf Maenden op de rep-
se / diemen can doen in twee of drie /
soomen van Sevilien af reyt in Au-
gusto of eerder / en raeckende in de
Canarien daer Zuyen en Noorde
Winden regneren / tot acht of
neghen graden / ober gheen sijde
van de Equinoctiael, van waer dan
eenighe gaen West aen / om te
verkennen de Cabo van S. Augu-
stijn in Brasil, en daer naer in t'ghe-
sicht van't Landt tot de Rio de la
Plata, en de Straet. Andere zijn
ghelooopen tot de acht graden toe /
recht midden door de Zee / Sijnt
aen nae de Straet toe / al ist dat-
ter wepnich hebben connen door
comen / voor datter de Somer ten
eynde liep / die seer cort is / en vol
van ronde / om datse soo hooch leyt /
om het

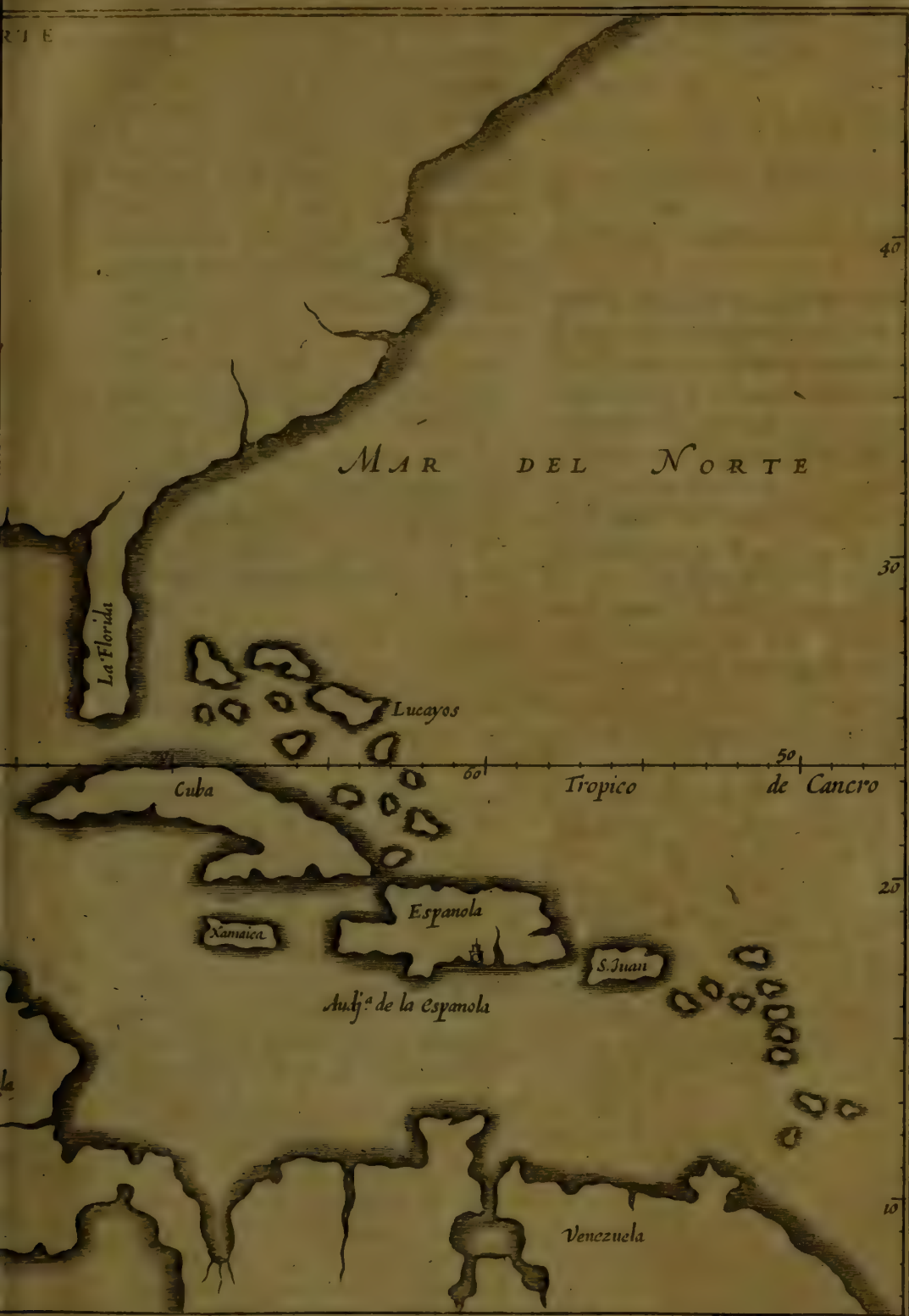
De bopage
naer Rio de
la Plata.

DESCRIPCION DE LAS
YNDIAS DEL NORTE

2

ORTE

om het welcke dese navigatie soo swaer is.

De navigatie op de Zuydt-Zee.

De navigatie van de Supt-Zee is ghedaen by de Wal lancy/en om dat de Supte Winden daer seer continuël waepen / en de ordinariſche loop-stroomen van de Straet/ nae het Noorden. De seplinghe van Panama, nae de Cuidad de los Reyes, plach te dypen twee Maenden/en de wedercomſte minder dan dertich daghen / en van ghelijcken van de Cuidad de los Reyes, tot Chile, van waer men nae Panama seylt negen hondert leguas in minder tijdt dan in twee Maehden/ zijnder van hooden acht om derwaerts te gaen/ welcke nu cozter is danſe plach te sijn / om dat t'Zee waert loopende / ghebonden werden beter Winden tot de reys dienende.

De navigatie nae de Eplanden.

De navigatie nae de Eplanden vant Westen/ Moluccen en Filippien, van Castilien af door de Straet van Magallanes, is van vier dypſent leguen / en oock om datſe ſoo lang is / als oock om de swaricheyt van door de Straet van Magallanes te comen houtmen die door seer swaer om die te paſſeren: en van nova Hispania over de Westſche Zee / die in de Supt-Zee is / plach ghedaen te worden die vaert van uyt de Haven genaemt de Natividad, op de Cuſte vā Nova Hispania, nu ter tijt wert sy ghedaen van de Haven van Acapulco, en ſoo voorts tot de Moluccos, en Filippinas, ſtellende de loop ontrent 1600. of 1700. leguen / die gheſeylt worden in twee Maenden / oft in twee ende een half / vertreckende in de Maent van November / welcker tijt de meeste noot van ſilken heeft / en de wedercomſte naer Nova Hispania dypet veel langher / om datmen niet can wedercomē / die wech diemen ghegaen is / ſoo is het noodich datmen loopt tot neghen en dertich graden / en vertrecken op

Majo en Junio als de Brisen Winden minſt zijn / en met de twee dypſent leguen die dese wech moghen hebben/wert verloozen vier Maenden tijts.

Het IV. Capittel.

Van de Indiens int Noorden.

Ghedeylt hebbende natuurlick in twee deelen de West-Indiens, door den hals / of ſmalte van Portobelo tot Panama, ſtellende d'eene int Noorden / en d'andere int Sypden / daerom ſullen wy die noemen / Indiens vant Noorden / en van t' Sypden. De Coninghen van Castilien, en van Leon, met advijs van de hooghen Raet van de Indiens, hebben gheordineert dat in elcke deele soude zijn een Vice-Kop / met de Hoben/ Gouvernementen/en Biſdommen/ die daer ſouden opgerecht worden. En eerſtelick ſalmen handelen van de Indiens, vant Noorden/de welcke men ghemeynlick noemt Nova Espania, om dat de eerſte ontdeckers / die gheweelt zijn Ian de Gryalva, en zijn met-ghesellen/ niet en hadden geſien inde Eplande Hupſen van ſteen/ noch andere dinghen van Spangien / en al hier vonden sy die/ met volc dat geſteet was/ en meer ghecivilifeert/ waerom sy het Nueva Espania noemden. Twelck te hoben gaet de andere deelen van Indien in weydinghe / en daerom heeſtet onſallijcke Trouppen van Beesten / van alderlepe ſoorten/ en overtreft oock in Landbouwinge/ en vruchten/daer valt geen Wijn/ om dat generalick de Druyve niet riidich en worden / en de reghen in Julio en Augusto die niet toe laet te rijpen. De Eplanden van Barlovento die hebben ooc groote weydinghen/ en ſchoone oogen weydinghe / om dat sy t'heele Jaer groen zijn/

Audientia, is het Hof/verbatende den Raet vā twee ghebden Commis/aengaeve het Gouvernement van de Provincie / het Hof van Juſtie / en de Cancellerge.

Daerom heet Nueva Espania is gheheeten.

Groote weyden in men Hispanien.

De Eplande van Barlovento.

zijn / en bloeyende met veel coelte / niet groote Bosschen / dat Waranden zijn / heel dick / en ghesloten / en in de vlacte zijn groote Heyzen / en Mozassen: daer wort Vroot noch Wijn gheteelt om dat de veelheyt der ghebreecken van het Lant niet toe laet die te winnen / noch te rijpen. De Revier en hebben ten meesten deele Gout. Floride, Nicaragua, en Guayemala zijn by-naest van die selfde manier / als meest alle gader: daer int particulier op sijn plaets van verhaelt sal werden / en in de volghende Caerte sal ghesien worden / het district van dese Indiens van't Noorden.

Districto, is een streckinge van lant / binnen seere here limiten begrepen.

Het V. Capittel.

Van het district van de Audiencia van S. Domingo.

Het Hof van het Eplandt Espagnola dat in tijde / en plaetse het eerste is / om dat het naest aē Castilien is / heeft in sijn ghebiet van Oost naer West 550. leguen / en van Supen naer Noorden / meer dan drie hondert / in het welke hem begripen de Eplanden / en Gouvernemen ten van Espagnola, Cuba, S. Juan, en lamayca, en de Margarite, en de Bisscherije van de Peerlen / de Provincie en t'Gouvernement van Venezuela, en om de na-by heyt de Provincien van nieu Andalusen, Guayana, en la Floride, met alle de Eplanden van de Noort-Zee / waer vander over de hondert namen hebben / en wel ses hondert soo cleene als groote / en die ghene die aen de Custe van het vaste Landt zijn / noemen de Schippers Sotavento ofte beneden Wints / en d'andere de Barlovento, of boven wints. Het temperament van allen is ghemeynlick vochtich / en uptermaten warm / en

al hoe wel zy vruchtbaer zijn van Weyden / en van gheboomten / soo en zijn zy't niet van zadē van Castilien, noch van Terwe / noch Garst / Wijn / Olijven / nochtans heeft veel groot en cleen Vee vā koepen / Peerden / Derckens en Schapen / en voer haer principale neeringhe sijn Huyden / en Supcker die daer veel is / ende al hoe wel in de meeste van dien Gout is / soo en wert het niet ghebeneficeert.

Het VI. Capittel.

Van het Eylant Espagnola, en van Cuba.

Het Eplant van Espagnola, hebben de ingeborenen genoemd Ayt, en Quisqueya, twelck beteekende rouwichheit oft groot Lant / haer fatsoen is als de keerne van een Castanie / het leyt op neghentien graden en een half / Polushoochte / t'heeft in sijn omvanck ontrent vier hondert leguen / weynich meer / en streckt hem int breekt Oost en West by-rans hondert vijftich / en Noorden en Sypden / van dertich tot tseftich / al waer het op sijn breekt is / is seer vruchtbaer van Supcker / Vee / en Yuca, van welckes Wortelen men de Cazabi maeckt / dat het broot was van de Ingheboeren / ten heeft gheen Mayz noch Terwe / al hoe wel het nu begint die te gheven in de binnenste / en de couste deelen. Tis rijk van Coper Mijnen / en andere Metalen / en van Gout-Ayzen / al ist dat zy weynich daer up getrocken wort / door faulte van wercklieden. t'heeft thien Dorpen van Castilianen.

De Stadt van S. Domingo, ghelegghen aen de Zee / op de Supderzijde / aen de cant van de Revier Ozama, sal legghen op de voorszende neghen-

Wade Stadt
S. Domingo.

Cuba

Xamayca

La Espanola

Sanjuan

- 1 Baracoa
- 2 p^o del principe
- 3 Baiamo
- 4 Sancti spiritus

- 1 Sevilla
- 2 Oristan
- 3 Melilla
- 4 p^o de santa
- 5 p^o del Cuyano

- 1 Azibo
- 2 hygua
- 3 Santiago
- 4 p^o de la plata
- 5 monte xpi
- 6 el cotuy
- 7 la concepcion
- 8 puerto Real

- 1 Clariviebo
- 2 Guadianilla
- 3 Golfo de S. Germ

AR DEL NORTE

Tropico 5° de Cancro 4°

DESCRIPTION DEL DESTRICTO
DEL AVDIENCIA DELA ESPAÑOLA

neghentien en een half graden/ en t' sebentich inde langte Westwaert/ van de Supt- Noort lijn vā Toledo, van waer tot dese toe sal hebben in een rechte linie 1247. leguen/ daer sullen zijn meer dan ses hondert Borghers. In dese Stadt resideert het Hof/ Officiers van het inco-
nien/ en de Conincklike schackist: een Hunte/ en de Cathedrale kerc-
ke / en het Aerts-Bisdom heeft tot Suffraganen de Bisschoppen van de Conceptie de la Vega, dat vereenicht is met die van Santo Domingo. Die van S. Iān, Cuba, Venezuela, en d' Abdijs van Iamayca, en in de Stadt zijn Cloosters/ van Dominicanen/ Franciscanen/ onse V. Vrouwe ter gratien Broeders/ en andere twee van Nonnen. Een Collegie daer Grammatica geleert wort/ vier dupsent pesen te renten hebbende/ en een Gast-Huys/ met twintich dupsent: De Haven die groot is / en bequaem voor veel Schepen/ is op de Mont van de Kebier Ozama, en heeft in het Westen de Stadt/ de welke fondeerde int Jaer 1494. de Admirael Don Bartholome Colon, in het Oosterdeel/ beter en in ghesonder plaetse/ en de groote Commandeur van Alcantara, Nicolaes de Ovando, sijnde Gouverneur van Espagnola int jaer 1502. heeftse verset daer zy nu staet/ aen de ander sijde van de Kebier int Oosten/ door occasie dat de Stad viel door een groote Aertbevinghe.

De Stadt van Salvaleon de Ygucy, acht en twintich leguen van S. Domingo int Oosten/ van het Aerts-Bisdom is bevolckt van de Capiteyn Iuan de Esquivel.

De Stadt Zeybo, twintich legues van S. Domingo int Oosten/ nae het Eplant de la Saona, populeerde oock de Capiteyn Iān de Esquivel, in de tijde van Nicolaes de Ovando.

De Stadt Coruy, seltzien leguen

van S. Domingo, int Noorden/ hebbende in sijn Comarca veel collexo. Rodrigo Mexia, de Tiillo populere de dien.

De Stadt van Azua in Compostella, aen de Supt-zijde/ vier en twintich leguen van S. Domingo, int Weste/ en in sijn Comarca hebbende veel ingenios van Supcker-Holens/ is ghepopuleert gheweest door de Admirael Dervo Velazquez, en noemde het Compostella, om een Commandeur Gallego, die een eerste hadde in die plaetse/ en Azua is de naem van het Dorpien / dat die Indianen aldaer hieldē/ de eerste die in de Indiens Supcker-Rieden ge-
brocht hebben / en die begonnen te beneficeren hebben gheweest A-
tienza, en een Bachiller Velloso.

De Stadt Yaguana, die men noemt Santa Maria del Puerto, om dat zy leyt in de Westersche Custe/ van het Eplant vijftich oft cleslich leguen van S. Domingo, by naest tusschen het Noorden en Westen/ populeerde de groote Commandeur Nicolaes de Ovando.

De Stadt van de Conception de la Vega, in het Rijck van Guari-
noix, de welke fondeerde de eerste Admirael Don Christoval Colon, ontrent de welke hy de groote Bataillie won van de Vega Real, is twintich leguen van S. Domingo int Noort-Oosten / in de welke een Cathedrale Kercke is/ al hoe wel zy gheen Prelaet heeft / om dat zy haer gheunieert heeft met de Kercke van S. Domingo. Daer is een Clooster van Religieuken Fran-
ciscaners / al waer is het hout van het Crups / dat de Indianen niet hebben connen branden/ afhoutwē/ noch af slaen / twelck groote miracelen heeft ghedaen.

Sant Iago de los Cavalleros, thien leguen van de Stadt de la Vega, recht int Noort Oosten / is eerst een Casteel geweest/ twelck maecte de eerste Admirael in de Lan-

Collexo is Crups. Comarca is soo veel lāg/ en plaetse als onder d' Stadt be-
hooren.

Die eerst de Supcker ge-
handelt heb-
ben.

De Stadt Yaguana.

La Concep-
tion,

En Pambā
ei Crups de
la Vega, die
miracelen
doet.

Sant Iago

Salvaleon de
Ygucy is een
Stadt.

De Stadt
Zeybo.

Coruy een
Stadt.

den vande Cazique Guanaconel, om de sceckerheyt van la Vega, en om te hanthaben het Fort de la Madalena, dat vier leguen daer af was.

De Haven
van Plata.

De Haven ghenaemt de Plata, op de Noort-Custe vijf en dertich of tot veertich leguen van S. Domingo, populeerde de groote Commandeur van Alcantara int Jaer 1502. ghenaemt Nicolaes de Ovando, op dat dies te ghemackelicker souden moghen handelen de Schepen van Castilien, en om niet te legghen verder dan thien leguen van de groote Vega, al waer ten andere tijden ghestaen heeft de Stadt Sant lago, en van de Conception is die 16. en twaelf leguen van de rijke Minen van Cibao, en was behoorzende tot het Bisdom van la Vega, dese Haven de Plata is ghelegghen op een wepnich meer dan 20. graden.

Montechristo

De Stadt Montechristo, aen de Noort-Custe / veerthien leguen int Westen van de Haven de Plata, en veertich van S. Domingo, is onder het Bisdom van Vega, heeft een goede Haven / en een Soutpanne daer in / Nicolaes de Ovando heeft dien ghestichtet.

Isabella een
Stadt.

Van outs was op dat Epland / de Stadt Ysabella, die onbevolkt is, welke sondeerde de eerste Admirael int Jaer 1493. De Stadt van Verapaz in Xaragua, die sondeerde Diego Velazquez int Jaer 1503. Int selfde Jaer is oock bevolkt Salvatierra da la Zabana, twelck bereeckent blackte / en belt in de Indische tale / en die Provinzie is stercken black. Oock wiert bevolkt tusschen de twee machti ghe Revieren Neyba en Yaqui, de Stadt van S. Ian de la Maguana, int midden van het Epland / al waer nu noch staet de Kercke / en hier regeerde Caonabo, de welke vingh Alonzo de Ojeda, de selfde bevolckte de Villaneuva de Yaquimo, boven de Haven al waer Ojeda, hem sel-

ven te niet ghebracht heeft / weseñde ghevanghen in een Schip met twee paren clupsters: en is op de Custe van't Suyden / welke de Admirael noemde / de Custe of Haven van Brasil.

De Stadt
Bonaio.

De Stadt Bonaio, dicht by Cotny, dien oock bevolkt is door de eerste Admirael / al waer hy maecte de eerst een Fort om de sceckerheyt van de Minen / die de eerste waren die men vout in dat Epland.

De Stadt
Buenaventura.

De Stadt Buenaventura, acht leguen van S. Domingo, int Noorde / en Lares van Guahaba, twelck bevolckte Nicolaes de Ovando, weseñde Commandeur te Lares. Soo seer bloeydede dit Eplant dat daer in waren veerthien duysent Castilianen, meest Edellieden / en de ondeckinghen / en bevolckinghen van andere deelen / die daer naer volghden onbevolcktedent / om dat van dit / en van Cuba wtrock de gantsche substantie / na de nieuwwe Landen / die y ginghen soecken.

Veerthien
duysent Ca-
stilianen in I-
spagnola.

De Havens / en de Keen / Capen / en Punten die meest notabel zijn / en de Eplanden die behooren aen de Custe van dit Eplant / zijn op de Custe by Suyden de punte van Nizao, 10. leguen van S. Domingo, int Westen. De Haven van Ocao van Domingo 18. leguen / is een bape daer Ancker-gront is / en de Ploten verberschinge nemen die naer nieu Hispanien gaen / als y niet ankeren in de intwikk van Zepezepin, die daer dicke by is / oft in d'andere die y noemen Puerto hermoso, de schoone Haven / twee leguas eermen comt tot Ocao Azua de Haven / en een Dorp 24. leguen ober gheen sijde van Ocao la Calongia, een punt breekt ober de 30. leguen / recht tegen ober van de Eplanden Boaca, en Altobelo, vijf leguen van de Custe / en de Bearados, Yaquimo bycans 34. meer Westwaert / en Abaque, een Eplant ontrent de Cabo Tiburon, het al der Westersche van

Havens en
punte van
dit Eplant.

Espa.

Espagnola. De Nabaza 10. leguen r'Zee West ten Oosten / van de Caep, en Cabo Royo twaelf leguen van daer Noortwaert. De Roques, of de drie gebroeders Eplandekens ontrent de Custe die wedercompt naer't Oosten. Caymito een ander Eplandeken tusschen die / en Guanabo een ander Eplandek van acht leguen breekt in de inwijck van Yaguana. De Haven / en Cabo van S. Nicolaes, de alder-Westerliche van het Epland Noort waerts, wat bozder is de Haven van de Mosquitos, aē de Noorder Custe / en 20. leguen bozder de Havē Valparayso, of van de Conception / Supden en Noorden / met de Tortuga een Eplandek ontrent de Custe vijf leguen breekt. Porto Rcael 12. leguen na r'Westen van Montechristo, welck is eens soo veel / of weynich meer van Isabella, en is van de Haven de Plata andere 12. leguen. Cabo Frances, en Cabo van Cabron, in de wedercomste die langs de Custe loopt na't Oosten / voor de Golfe van Semana, die binnen het Lant loopt 5. of 6. leguen / tot welke plaetse toe was het Dorp van Santa Cruz, en in de Kebier van Samana, was de eerste reyse dat zy namen Wapenen reghen de Inghelozenen van d'Indien, om dat zy sochten ghewelt te doen aen den eersten Admirael / Cabo del Engano, het alder-westlickste van het Epland / al waer de Custe wederkeert van het Supden nae het Westen / int welck beginsel is de Saona, het Epland dat de Vloten verkennen als zy vertrecken / twelc wat verder is gheleghen van S. Domingo, dan van de Cabo del Engano. Een ander Eplandeken isser noch op dese Custe datmen noemt S. Catalina: Alle de namen die verhaelt zijn / zijn ghestelt gheweest van de eerste Admirael.

is te noemen Fernandina, nae sijn Vader / is begoft te beseplen in het Jaer 1508. De Capiteyn Sebastiaen van Ocampo, door last van Nicolaes de Ovancio, om dat hy't tot diē tijt toe niet en heeft connen innemen om te gelooven gantschelick dat het een Eplandek was / is int Jaer van 1511. het Eplandek doorgerept de Admirael Diego Volazquez met drie hondert Castilianen, door last van de tweede Admirael / om dat te bevedighen twee hondert en dertich leguen sijnt van de Cabo Sant Anton af / tot aen de punte Mayzi, over Lande te gaen / al hoe wel het ten aensien van Son, en ten aensien vande Zee / soo veel breekte niet en heeft / het zijn van de Capo de Cruzes tot de Haven Manati 45. leguen / en strack begint het te smallen / en 'tgaet tot de laetste Cabo, oft Westersche punt / al waer het smal is 12. legue / weynich meer / oft min van Matamano tot Avana, sijn gelegentheyt is binnen de Tropico Cancri, van de 20. tot de 21. gradē / by naest is het gantsche lant black / met vele Forresten / en dicke Bosschen / van de Oostlicke punte van Mayci, dertich leguen heeft het seer hooghe Berghen / en oock zijn se int midden / en zy strecken haer Noortwaert / en tot den Supden heeft het schoone Kebieren met veel Visc. Aen de Suvt-sijde heeftet die Eplandekens die de eerste Admirael noemde / de Bogaert van de Coninginne / en de andere aen de Noort-sijde / de welke Diego Volazques noemde des Coninx Bogaert. De Boomen zijn van veelderhande verscheydenheden / en wilde Wijngaerden / soo dick als een mensche / het en gheeft gheen Tarwe / noch zaden van Castilien, dan groote oberbloet van Dee / het heeft groote Nijnen van Cooper / en van Gout / en men vint het in de Kebierē / al hoe wel het seer leech van allop is.

Waar de eerste Wapenen genomen zijn regens d'Indianen.

Caba.

Het Epland Cuba, dat eerst ghe-naemt was Iuana, nae de Vader / Don Iuan, en daer naer gheboden

De Stadt
Santjago.

Don Diego Velazquez bevolck-
tede eerst de Stadt Santjago, op de
Suyt-Custe veertich leguen van
de Cabo van Tiburon, die in Espa-
gnola is / en leyt twee leguen van
de Zee / dicht by een Haven van de
beste in de Werelt / in seeckerheyt
en groote. De Stadt heeft eertijts
twee dylsent Inwoonders gehad /
nu zijnder weynich / met een Luy-
tenant Gouverneur / al hier sit de
Cathredael Capellaen van S. Do-
mingo, en een Clooster van Keli-
giose Franciscaners.

Baracoa.

De Stede Baracoa, is een Vlecke /
het om Oost / van het Epland van
Cuba, op de Noordelicker Custe /
estich leguen van de Stadt Sant-
jago, by cang int Oost Noort-O-
sten / dat oock is gheweest een be-
volckinge van den Admirael Diego
Velazquez.

Bayamo.

De Stadt Bayamo, dien oock
fondeerde Diego Velazquez, twin-
tich leguen van Sintjago int Noort-
Westwaert / is het gesontste Vleck-
jen van het Epland / en een open
Aertrijck / en van goede dispositie.

Puerto del
Principe.

De Stadt en de Haven del Prin-
cipe, op de Noort-Custe / by cang
veertich leguen van Santjago, ten
Noort-Westen.

Santispiritus.

De Stadt van Santispiritus, een
Haven aen de Suyt-sijde / tusschen
de Trinidad, en de cayo de Basco,
Porcallo de Figueroa, by cang 50.
leguen van Santjago, bevolckinge
van Diego Velazquez.

El Abana.

De Stadt en Haven van Sinte
Christoffel del Abana, op de Noort-
Cust / by naest recht ober Florida,
op 22. graden en een half hoochte /
van meer dan 600. Inwoonders / al
waer de Gouverneur sijn sitplaetse
heeft / en de Conincklike Officie-
ren. De Haven is te verwonderen
ober sijn groote / en seeckerheydt /
bysonderlick nae dat de Coninck
Philips de tweede / de Vroede toe-
ghenaemt / sont Masse de Campo,
lan de Texeda, en Baptista Antoneli,

dat zy dien sonden fortificeren / op
dat zy aldaer souden t'samen ver-
gaderen de Vloten van Indien, om
behouden in Castilien te comen. Men
noemde die eerst / de Haven van
Carenjas: by Diego Velazquez is
gefondeert dese Stadt / en alle d'an-
dere die in dit Eplandt zijn / met
de hulpe van Vater Bartholomae
de las Casas, (die daer naer is ghe-
weest een Religieus Dominicaen,
en Bisschop van Chiapa) ghebout.

Dit is dese
Bartholomeus,
die de Spaer-
sche Apote-
me heeft be-
schreven.

De Havens / Capen, en punten
van de Custe van Cuba, en de by-
legghende Eplanden boven de
boor-verhaelde die meest zijn op de
Suyt-Custen / als de Stadt van
Santjago op twintich graden / en
vijf en twintich leguen Westelick.
De Santispiritus, Cabo de Cruz 12.
leguen boorder / en de Bogaerden
van de Coninginne / welck is een
groote ondiepte en droochten. De
Haven van de Trinidad op een en
twintich graden ontrent dertich
leguen van Cabo de Cruz, en thien
meer West-waerts / de golfe van
Xagua, een groote vertreck met ee-
nighe Eplanden int midden / en
boorder de twee Broeders twee Ep-
landen int beginne van de groote
ondiepte der Eplanden / en drooch-
ten / die zy noemen Camarco, tus-
schen de Custe / en het Eplandt
van Pinos, dat thien leguen lanck
is / en seven breeet / twaelf leguen
van de Cabo de Corrientes, die an-
dere oock soo verde / is van San An-
ton, het alder-Westelickste van dat
Eplandt.

Havens en
punten van
de Custen
van dit Ep-
landt.

Op de Noort-Custe is de Ha-
ven van Abana, en dertich leguen
naert Oosten de Haven van Ma-
tanças, alwaer een bevolckinge ge-
weest is / en twas genoemd Matan-
ças, om dat de Indianen aldaer
doot sloeghen eenighe Castilianen /
die in haer Canoen / beneden de
plaetse vā verseekeringe die wech-
boerden aen d'ander sijde / en een
alleē salveerde hem / en twee Vrou-
wen /

Daerom
dat het heet
de Wabē van
Matanças.

wen die zy een tijt hielden by haer. Van Matanzas tot de Haven van Yucanaca, zijn vijftich leguen / tot de lardin del Rey, dat een ondiepte is van Eplandekens / en reeden / en tot het eynde van het Eplant Obahaba acht leguen voor de Haven del Principe, vier of ses van Hernando Alonso, en Oostwaert van dien / ses leguen. Cubana twee is een punte. De Haven van Varoqua, by naest twintich leguen / voor de punte van Mayzi, het alder-Westelickste / van Cuba, en Puerto, of de Golfe Escondida, by de Cabo Róyo, op de Supt-Custe / by naest twintich leguen van de Haven de Palomas welke is by naest thien van die van Santjago.

Het VII. Capittel.

Van de Eylanden, van Iamayca, S. Ian, los Lucayos, en los Cambales.

Het Eplant Iamayca is soo overbloedich van lijfchocht / en boetsel / dat het gheeft groote provisie van Cattoen-Doet / Peerden / Derckens / en Cazabi, voor de nieuwe ontdekkinghe noemde het de eerste Admirael Santjago, als hy het ontdeektede / en d'eerste die daer ghegaen is om te bevolcken / is gheweest Capiteyn Ian de Esquivel, int Jaer 1509. door ordre van de tweede Admirael Don Diego Colon, het leyt op seventhien en een half graden hoochte / het midden van dien / en twintich leguen van Cuba Suptwaerts / en oock soo veel van Espagnola recht Westwaerts / het heeft hondert vijftich leguen / int omseplen van Oost nae West hout het 50. en inde breezte / twintich leguen / t'heeft in hem drie Steden. Sevilla : al waer het Collegiael resideert / na de Noort-Custe

toe / en het Westerdeel is bevolckt by Ian de Esquivel Ridder van Sevilien. Melilla dat op de Noort-Custe / veerthien leguen van Sevilien nae t'Oosten leyt. Oristan, op de Supt-Custe / na het West eynde 14. leguen van Sevilien, het welck bevolckingen zijn van de Atelantado Francisco de Garay, die daer gouverneert heeft. En vande Stad de la Vega, van het welke de Admirael Heeren van dit Eplant de tijtelen van Hertogen hebben ghenomen ; noch van andere twee bevolckingen in eenighe Caerten afghetepkent hebbe ick geen kennisse.

Daer is op de Custe van dit Eylandt de punte van Morauta, de alder-Oostlickste van die aen de Noort-Custe / thien leguen nae het Westen / de Haven van Ianta, en 10. voorwaerts de Haven van Melilla, al waer segghen zy dat aenquam de eerste Admirael / en noemde die Santa gloria, als hy weder quam verlozen van Veragua, en alhier geviel de nuyterije van los Porras de Sevilla ; en het was de eerste Borgherlijke Oorloghe van Indien. Thien leguen verder is de Haven van Sevilien, voor de punte van de Negrillo, van waer de Custe wederkeert tot Cabo de Falcon, ontrent de Oristan, en gaet Supt-waert / tot de Haven van Guayano : en 5. leguen van dese Custe sijn las Hormigas, een rif dat periculcus is / en 7. leguen sijn las Vivoras, Eplandekens besloten met riffen / en int Sypden van dien is la Serrana, en een Eplandeken omringhelt met Clippe / met andere 4. oft 5. ontrent haer / en int Noort-Westen van haer / is la Serranilla, en int Westen de Roncador een ander Clippe / en by cang int Supt-Westen van Santandros, een Eplant omcingelt met Clippen / Sypden en Noorden. Nombre de Dios, by naest 40. Mijlen daer van / en ontrent van daer

Haven/Capten/en punte van Melilla.

In Iamayca was de eerste Borgherlijke Oorloghe der Castilianen.

Sevilla, Melilla, Oristan, population bij Iamayca.

een ander ghenaeamt Santa Catalina, de Caymanes recht int Westen/ van Iamayca, 25. leguen van Negrillo, twelck sijn twee Eplandekens/ ses leguen d'een van d'ander legghende/ en de Groote Cayman een ander Eplandt van 7. leguen lanck/ 15. van de Caymanes Westwaert/ en op de Noort-Custe/ tusschen Cuba en Espagnola, is een ander Clippe/ die men noemt Abreio-jo.

De Eplant van
Sint Ian de
Puerto Rico.

Het Eplandt van Sint Ian de Puerto Rico, dat de Indianen noemen Borriquen, van twaelf tot 15. leguen van Espagnola, ten Oosten is 45. leguen lanck van Oost nae West/ en van Noorden ten Sup- den/ van twintich tot dertich/ is seer vruchtbaer, van t'ghene dat Espagnola gheeft/ soo van Hayz/ van Luca, en van Gout-Mijné: de locht is daer goet/ en by naest in een doen t'gantsche jaer/ behalvê in December en Januario/ dat het weer verandert: daer in zijn drie Dor- pen van Castilianen, met een Gouvernement/ en een Bisdom. Dit Eplant te verkennen is gegaen de Adelantado Ian Ponce de Leon, int Jaer 1508. wesende Gouverneur/ in de Provincie Yguez, hoor Nicolaes de Ovando, in Espagnola, en quam weder int Jaer 1510. door last van de Coninck om het te be- volcken.

De Stadt S.
Ian, op het
Eplant.

De Stadt S. Ian leyt int begin- sel van de Noort-Cust/ aen het Oostersche deel/ op achthien graden hoochte/ en wat meer/ en sy wert ghenoeemt die Puerto Rico, om de treffelickheyt van sijn Haven. Aldaer sit de Bisschop/ en de Gouverneur/ en de Officieren van des Coninck incomen/ en is suffragaen van S. Domingo, Arrecibo leyt dertich leguen ten Westen van Puerto Rico. De Stadt Guadianilla, of S. German el nuevo, op de Custe die nae t'Westen siet/ drie en dertich leguen van Porto Rico ten Zuyt- Westen.

Arrecibo.

Daer was van outs in dit Eplât een ander Dorp/ dat genoemt werde Guanica, aen de Supt-sijde/ teynde van dien/ al waer nu is een Habé van de Mosquitos, die seer goet is/ van waer sy verset is op een ander plaetse/ op de West-Custe/ diemen noemt El Aguada, met de naem van Sotomayor: in dit Eplandt is een rijc van een gheberchte/ die dat int midden doorpeylt/ van Oost nae West/ tot de Zee toe/ en de Comarca van S. Germain, en hier bintmen de Boom Tabernaculo, die eê wit hersgheeft/ ghelijck als Anime, en dient om Schepen mede te breuwen/ en om te steocken/ en is oock medicinael om coude upt te trecken/ en wonden te ghenesen.

De Boom
Tabernaculo.

Daer zijn weynich Habens in dit Eplandt/ om dat de gantsche Noortse Cust seer buyl is vā Clip- pen/ en Bancken: die daer zijn/ zijn Oostwaert van S. Ian, de Re- vier Luysa, en die diemen noemt Canoba, en la Cabesa, een punte t'alder- Oostelickste van het Eplandt/ ontrent de Clippe ghenaeamt los Loquillos, en daer in een Haven/ die sy noemen S. Iago, en drie leguen voorder een ander/ die sy noemen Yabucoa, en drie leguen van de Custe/ de selfde wech heen Passaye, een Eplandeken/ en int begin van dat ten Suptwaert/ een ander dat sy noemen Boyqui, en wat vorder het Eplandt Santana, Guasama is een Haven/ en daer naer volghen de Reviere Neabon, en Xavia, ses leguen eer men comt aen de Haven van Guadianilla, die leyt twee leguen Oostwaert van de Reviere de Mosquitos, in wiens mont is de Re- viere diemen noemt Guanica, en ses leguen van die/ is de Cabo de Roxo, de alder- Westelickste van de Supt- Custe: en Westwaert na Espagnola toe is het Eplandt van Mona, en daer by Noorden el Monico, en Zee- cheo, twee andere Eplandekens. De Haven de Pinos, en van Mayaguez,

De Haven
van dit E-
plant.

guez, en de Bahia van S. German el Viejo, en de Mont van de Rivier/ Guanabo, of la Aguada, en die van Guahataca meer voorderwaerts / en daer naer op de Noort-Custe / die van Camay, en die van Cibueo, en Toa, by Puerto Rico, en int midden van de Cust van de Zee ten Suiden / dicht daer teghen aen de Habermanas, 4. of 5. Eplandekens / oock vergadert men hier veel Gember / twelck een Wortel is als Wee / of Saffraen / die de Portugisen ghebrocht hebben upt het Oosten / in dit Epland van Barlovento.

Wij de Ghebrocht hebben in de Eplanden van Barlovento.

De Epland van los Lucayos.

Waar dat de Canaels van Bahama is.

De Eplanden die behoorden S. Ian, Espagnola, en Cuba zijn / daer van gheenghe bevolckt zijn van de Castilianen, werden ghenoomt de los Lucayos, het eene het alder Noortlickste / dat comt tot 27. graden hoochte / daer men noemt Lucayoneque of Yucayoneque, twelck int Westen heeft Bahama een ander Epland / op ses en twintich graden en een half / en dertich leguen lanc / en acht bree / van welke sijn naem neemt de canael van Bahama, tuschen Florida en de Clippen de los Nimbres, van waer upstorten de stadighe vloeyende stroomen van de Zee / soo snel nae het Noorden / dat al hoe wel de Wint voorspoedich is / nochtans en connen de Schepen daer niet in comen / en al hoe wel dat sp contrarij is / soo loopen zy upt met de Stroom.

De Clippen van Bimini werden alsoo ghenoomt / om een Epland dat midden daer in leyt van 5. leguen lanck; de eerste Admirael die nae Cuba eerste mael dat hy ginck die gaf het die naem / en tis het ghene dat Ian Ponce van Leon voor nam te bevolckeren. Abacoa is een ander Epland int midden van de gheseyde droochten lanck twaelf leguen. Cigateo van 25. leguen / Curateo een ander cleynder / leyt op ses en twintich graden / oock Guanima 15. leguen lanck / en thien

breet / en daer neffens Guanahani het eerste Landt twelck ontdecktede de eerste Admirael van Indien, en noemde het S. Salvador. Yuma heeft twintich leguen / en acht in de bree / op 24. graden en een half / het welck de Admirael Isabella noemde / ter eeren van de doorluchtrighe Coninginne Vrouwe Isabella, sijn particulier beschermer / en die dese ontdeckinghe gaf. Iumeto op drie en twintich graden / en een half / 15. leguen lanck Noortwaert van Espagnola. Samana seven leguen over dweers / tuschen Iumeto en Guanima. Triangulo acht leguen lanck / op 24. graden. Yabaque thien leguen / op twee en twintich en een half graden. Mira-porvos, sijn drie Eplandekens in een drie-houck / omringhelt met droochten Suptwaert van Iumeto. Mayaguana, 20. leguen lanck / en thien bree / op drie en twintich graden. Ynagua thien leguen / op twintich en een half graden. Los Caycos, een Epland van 5. leguen / op een en twintich graden / en aen t Noorden van dit is een ander genaemt Hamana, en t andere Conciya. Macarey op 20. graden / becinghelt met bynlen. Abreojo is een groote droochte van 15. leguen / het midden van dit leyt op twintich graden / en onder dese Epland zijn vele andere Eplandekens sonder namen.

De Eplanden die daer zijn poort van het Epland S. Ian de Puerto Rico, Oostwaert nae de Custe van het vaste Land / werden ghenoomt Los Canibales, om vele Cariben, eeters van Menschen vleesch die daer in zijn: en nae dat men upt leyt in haer tael Canibal, is soo veel te segghen / als een sterck Mensch / om dat zy voor sulcke waren ghehouden van andere Indianen. Sijn allegader Eplanden met periculouse droochten / en die naeste aen S. Ian legghen / sijn Santa Cruz, int Supt-Westen van S. Ian, op seftien en een

De Canibalen.

Wat Canibal te seggen is.

en een half graden/en heeft seshien leguen / en Saba las Virgenes, twee Eplandekens omcingelt met vuplen / en noch andere acht of thien Eplanden/van de welcke de grootste is van thien leguen. Virgen gorda, en Isleos blancos, int Westen van Virgen gorda. La Anegada is seven leguen lanck/ op achthien en een half graden / omcinghelt met vuplen/ghelijck als Sombrero, oock is een Eplandeken ontrent die. En dese Eplanden diemen noemt van Barlovente ontdeckdede de eerste Admirael ende int particulier die van Santa Cruz en d'andere/ hadden voor een costumie te gaen jaghen Menschen op het Epland van S. Ian, om te eeten / en noch hebben ten daghe doen die van Dominica. De Vrouwen aten zy niet/maer hielden se voor Slabinnen. Nu seggē zy noch/ dat het wepnich Jaren zijn dat die van Dominica, een Monick ghegheten hebben/ en dat hy seide: dat alle die ghene die sijn vleesch souden proeben: dat zy veel cameratiganghen souden krijghen/ en eenighe souden sterben/en dat zy daerom hebben naergelaten te eten Menschen vleesch/ het moet alsoo wesen/ om dat in plaets van Menschen/ sonder minder perijckel/ Naen zy Roepen en Weerden/ om de veelheyt die daer is / en daer mede versaden zy hare furie.

Anguilla hont thien leguen in de lengte/ leyt op achthien graden. S. Maeren leyt op sevenchien en een half/ heeft seshien leguen / omcingelt met Eplandekens: by dit leyt S. Estatius, S. Bartholomeus, en S. Christoffel; elck is lanck thien leguen. La Barbada op sevenchien graden / omcinghelt met Vuplen / ontrent de la Redonda, en de las Nietes, en de Monferrate, elck van vijf leguen/op 15. en een half graet. De Antigua, en Guadalupe, en Todos Santos, van veerthien tot vijfhien graden. La Deseada aen't Oosten

van Guadalupe, by naest ses leguen: het eerste dat d'Admirael Don Christoval ontdecktede/ indertwerde vopangie die hy naer Indien dede / op 14. en een half graden / op welcke aen te doen altijd de Vloten gaen comende van Canarien. Marigalante, de naem van het Schip dat den Admirael boerde / vijf leguen ten Supr-Westen / van de Deseada, en van de Dominica, op dertchien graden / twaelf leguen lanck / al warr de Vloten Water en Hout nemen/ om dat het goede Reeden heeft / al hoe wel niet perijckel van de Cariben. Ontrent de Dominica tē Supden is Martinino, Santa Luzia, en los Barbudos, de welcke blijven om de gaende Vlooten aen de sinckerhant / hebben zy die ghenoeemt de Eplanden van Sotavento, de welcke behooren tot de Custe van't vastste Land/ en van dien is het grootste/ en het meeste/ en het alder-Oostelickste la Trinidad, ontrent twee hondert leguen vā Espagnola Supden en Noorden met Dominica, by naest tseftich leguen daer af / het is 30. leguen lanck/ Oost en West/en by naest dertich in de breedte. Int Jaer 1498. ist ontdeckt van de Admirael Don Christophor, in de derde reyse die hy dede nae Indien toe / en noemde het la Trinitad, om dat hy hebbende veel arbeys op de werch/hadde bpslooft ter eeren Gods het eerste Landt dat hy vout dien naem te gheben / en strack sach de Boortghesel die in de Mars liep/ drie hoecken Lants / met het welke in alder wijsse ober een quam de naem en de belofte. Doen ontdecktede hy de Honden van Drago, en van de Seirpe, de Golfe van Paria, en al het vaste Landt tot Cumana toe/ teghens welck op het alder onrechtveerdichste hem stelde Americus Vespucius, wiens naem onwaerdelick ghegheben wordt / aen dat Supder Peninsul, oft Indien vant Supden. Men weet dat dit Epland

Ontdeckt
ghe van den
Epland Tri-
nitad, int
jaer 1498.

Robertus
vā Americo
Vespucius.

lant Trinidad gheen goet Landt is/ al hoe wel het veel Indianen heeft: het heeft 35. leguen van de lengte/ en andere segghen dat het meer heeft / en 25. in de breedte / het leyt op acht graden / op het alder-Oostelickste deel int Noorden is een hoeck die ghenoeemt wert de la Galera, en Noort waert daer af is een Eylandeken met Eylandekens be-ringhelt / dat men Tabago noemt: en aen de Supt-Custe een caep die zy noemen Punta Redonda: aen het Oostersche deel / en de punte del Anguilla, int Westen / en in de Golfe van Paria, de welke die Zee is die daer is tusschen dat Eylant/ en het vaste Landt / t'welck mach wesen van acht leguen wijt: maect een halve croume Circkel / als een Croon / ende de incomste van het van't Westen is de meeste engte en meeste diepte / en twee Eylandekens op het eynde van de Cust Noord-waerts / in het Westen/ t'welck men noemt de Mont Del Drago, en int Noorden S. Vincent, en Granade, twee andere Eylan-dekens.

Het Eylant Margarita.

Het Eylant Margarita dat oock ghelijck als de andere sijn naem ghetreghen heeft van de Admirael Don Christophol Colon, de alder-vaste proeve met de welke waer ghemaect worde in wat tijdt het was / confusie wesende van die ge-ne die hem beroofden van de eere van de ontdeckinghe van het vaste Landt/haer dien toeschrijvende/ al hoe wel zy de tijden verkeerden. Het leyt twintich leguen van la Trinidad West-waert / en hondert tseventich van Espagnola: het is ses-thien leguen lanck / van Oost en West/ en eenighe segghen twintich/ en half soo breed: daer is gheen overbloet van Water / al hoe wel het vruchtbaer is van Doer voor het Dee. Daer zijn twee Dorpen op/ een dicht by de Zee/ dat leyt aen een Soot/ al waer de Gouverneur

resideert / en het andere twee le-guen binnen 's Landes / dat zy noemen de Vallepe van S. Luzia: het heeft op sijn Custe een goede Haven/ en strandt/ en vele Oesters van Peerlen/ al waer ghecomen is de Visschinghe der Peerlen / die te vooren was in Cubagua, en zy seg-ghen dat de Oesters vloten daer af / om het gheraes van het Gheschut van alle de Schepen die dick-wils daer quamen aen dat Eylant op de handeling: van de Peerlen/ die seer groot was.

Daerom dat zy seggen dat het Peerlen Visschen ge-loope is van Cubagua, naer Margari-ta.

Cubagua leyt een legue van Mar-guarita Oost-waert / t'heeft niet een druppel Waters / eventwel soo was hier ghepopuleert nieu Cadiz, en brochten het Water seiven leguen/ van de Revier Cumane. Ten Oosten van Cubagua zijn vier Eylan-dekens dicht aen de Custe die noē-de de eerste Admirael los Frayles, en Oost-waert tusschen die en Gra-nada, andere vier oft vijf die hy noemde los Testigos, en West-waert achter Cubagua, is een ander Eylan-deken dat hy noemde la Tortu-ga, ontrent de punte van Araya, en van hier dede hy verder ontdeckin-ge van Paria, wesende in Espagnola, met boornemen te volvoeren de ontdeckinghe van dit vaste Landt/ en ghelijck als hier naer ghesien sal worden / is daer naer ghegaen t'ontdecken / en vont de Eylanden de los Guanajos, en van daer lanc Veragua, tot voor by Nombre de Dios.

Het Eylant Cubagua.

In Margarita zijn de Officiers/ en de Conincklicke Schatkiste: dit Eylant / en dat van Cubagua, leg-ghen op elf graden / een wepnich meer.

Het VIII. Capittel.

Van Venezuela, de Reviere de la Hacha, nieu Andeluzea, la Florida: en de inwyck van nieu Hispanien, t'welck

het ghene is dat overich is van het resort van dat Hof.

Gouvernement
met van Venezuela.

Het gouvernement van Venezuela scheyt sijn Lint-ten op de Custe van't vastelant / int Oosten / met nieu Andalusia : van waer af tot de Kebier de la Hacha , en het Gouvernement van S. Marta , met twelcke het hem voecht int Westen / heeftet hondert en dertich leguen / en Landt-waert in by naest tachtentich / tot de lant-palen van het nieu: Rijk van Granaden. Daer zijn in dat Landt veel teekenen van Gout / dat comt tot twee en twintich en een half caract / r is het aldervruchtbaerste van Carwe / daerom gheeft het oock twee Goghsten int Jaer / en het overbloedichste van alle soorte van Dee / cleyn en groote / men treckt upt die Provincie veel Heels / Biscuyt / Kaes / Speck / en veel Lint-waet van Cattoen : en in de Haven van Guayra , in de Provincie van Caracas werden veel Oste-Huyden gheladen / en sarfa parilla. Daer zijn in die Provincie acht Dorpen van Castilianen , en 30 werden ghenoemt met de naem van Venezuela , om dat als de Belzares Duytschen waren in dese Provincie om te gouverneren int Jaer 1528. om het Accoort dat 30 maecteden met de Keyser / meenden 30 het te bevolcken op een Kotsen / en stepte die daer is in de Mont van de Heyz van Maracaybo , van waer het uptwaert in de Zee / een Dorp dat 30 noemden Venezuela , dat op acht graden leyt / een weynich meer / en van hier is de naem ghebleven op het Lantschap. Haer principaelste plaetse is de Stadt Coro , die de Indianen noemen Coriana , diemen nu ghemeynlick noemt Venezuela , 30 leyt op elf graden hoochte / en neghen en tseventich en een derde-deel van de Supt. Noort-Lijn van Toledo , dupsent en vijf hondert le-

Daerom het
Venezuela ge-
noemt wert.

De Stadt
Coro.

guen daer van : al waer de Gouverneur plach te resideren / en het Cathedral is suffragaenschap van d'Alerts-Bisschop van S. Domingo. Eerst is die Stadt ghebout van lande Ampues , en strack namen in haer haere sitplaetse de Persoonen die voor van wegghen / van de Belzaeren waren / de eerste is gheweest Ambrosio Alfinger : 30 is soo ghesont / en heeft soo goeden Locht datter gheen Medicijns van noode zijn.

De tweede plaetse is onse Liebe Vrouwe van Carvalleda , in de Provincie van Carracas , by der Zee tachtentich leguen / Oostwaert van Coro , en met een quade Haven. Is bevolckt van Don Francisco Fajardo int Jaer 1560. die daer ghecomen is van de Margarita af. Santjago van Leon in de voorsepde Provincie / 7 leguen binnen 's Landts / en drie van Carvalleda Suptwaert / en tseventich van Coro , al waer meest resideert de Gouverneur in die tijt. Nieu Valentien tsestich leguen van Coro , en vijf en twintich van Santjago van Leon , seven van de Haven van Burbarata , is bevolckt van Capiteyn Villacinda. Het nieu Xerez by naest vijftien leguen / bycans int Sypden van nieu Valencien , en twintich van nieu Segovien , en tsestich van Coro Supt-West-waerts / een nieu Dorp. Het nieu Segovia in de Provincie van Bariquizimito , twintich Mijlen van Xerez Supt-waert / en thien van Tucuyo , en tachtentich van Coro naer Supt-Westen / al waer de Officiers van de Coninck resideren / en de Gouverneur oft sijn Luytenant by tijden. Is bevolckt by lande Villogas int Jaer 1552. De Stadt van Tucuyo vermaert / om dat aldaer doot gheslaghen is de Cyran Lope de Aguirre , leyt thien leguen Supt-West-waert van Segovia , vijf en tachtentich van Coro , is een bevolckinghe van Capiteyn Carvajal. Truxillo , of onse

Onse Liebe
Vrouwe de
Carvalleda.

Santjago de
Leon.

Xerez

Segovia

Tucuyo

Truxillo

L. Vrou-

L. Vrouw van de brede/inde Provincie van Cuycas, by-naest tachtentich leguen/by cans te Supden/recht van Coro, wat naer't Oosten toe/en 25. van Tucuyo recht Westwaert.

Dit Landt is ondeckt int Jaer 1549. wesende daer Gouverneur de Licentiaet Tolosa, de Contador Vallejo, en int Jaer 1559. is Truxillo bevolckt van de Capiteyn Diego Garcia de Paredes; en daer behooren tot dat Gouvernement meer dan hondert duysent tributairese Indianen, en daer in worden niet begrepen die minder zijn dan achthien Jaren/en over de vijftich/om dat de hooghe Raedt van Indien sorghe draecht / dat in gheen deele van dese Werelt/ sulcke Tributuyt gheben: en om dat zy alle daghen wassen en verminderen in ghetale / en can men niet prijs segghen / of puntuelick hoe veel daer zijn.

Het Meer van Maracaybo, welke de Spaengjaerts van onse lieve Vrouw noemen / is soet Water/loopt beertich leguen Landwaerts in / van de Ree af / het is chien leguen breed / en tachtentich in de omloop / met veel Dorpen op sijn Oever / aen sijn eynde comt inloopen een Rebier die valt ypt het nieuwe Rijck van Granaden, door de welke / en oock door de Meervaren de Coopmanschappen die zy senden na het nieuwe Rijck van Castilien, en andere deelen: Eenighe Ingebozenen van dit Meer leven in Barbocas, ghemaect hebbende haer hupfen in de Boomen int Water / en op de Rebiere-cant/van waer oock het heeft den oorspronck van sijn naem Venezuela, seplende nae eenighe deelen van die Meer / siemen gheen Landt: daer comen in haer andere groote Rebiere / en zy Watert ypt in Zee/en is een half legue inde mont wijdt / en daer in is de Roete en

hoochten die boorsept zijn.

De Havens / Capen / en Punten van de Custe van dit Gouvernement / en die by-legghende by haer/zijn int Westen/ Marcapana, la Vrchila, een Eplandt teghen over de Rebier Oynare, by een ander die men noemt Roca de los Isleos, en daer naer Cabo de la Cordera, en de Haven Flechado, en die van Sardinas: en teghen over het Eplande de Aves, voor de Burburata, een wonderlicke Haven / den welke populere de Licentiaet Tolosa, ende is de plaets van de oncladinghe voor de goederen die gaen nae het nieuwe Rijck / en de Provincien van Peru, en daer naer golfo Triste, en in het Noorden van Bonayre, een Eplant van chien leguen lanc/en acht breed / en daer naer punte Seca, en teghen over Curacao, en meer voorwaerts Curacaut, 14. leguen lanc / teghen over Cabo van S. Roman, Supt-waert van het Eplandt van Aruba. S. Roman loopt twintich leguen in de Zee/ is twaelf leguen van Coro, de Indianen noement Paraguana, daer scheelt weynich aen oft is een Eplant/het streckt hem int ronde 25. leguen/en meest in black lanc / met een Berch by naest int midden/ die hem verdet Zeewaert laet sien. Daer is int beginsel van de Golfe van Venezuela de inganck en canael van de Meer van Maracaybo, en in de inganck van die de Rebier Mitare, en int Westen los Monges, drie Eplandekens dicht by de punte/en de caep van Coquiboçoa, al waer men alleenlick ingantsch Indien vint ghewicht / en tout-Steen voor het Gout: en daer nae Bahia honda, en de Portete, en de Cabo de la Vela, die alsoo ghenoeemt werde van de Capiteyn Alonso de Ojeda, als hy daer ginck de eerste reyse met Americo Vespucio, lanc nae die tijdt dat de eerste Admirael ontdeckte de Custe / die op twaelf graden leyt / een weynich

Havens / en punten van het Gouvernement van Venezuela.

Hoebairich die Indianen tributairese sijn.

De Meer van Maracaybo.

meer / en is van de Cabo de la Vela, tot de Rivier de la Hacha achthien leguen / sonder eenighe Steen in alle die / noch Water / sonder het Reghenwater. Dit Gouvernement bleef verdestruceert van de tijde af der Duytschen / om dat zy het niet begheerden te bevolcken / niet anders dan om te bevliten / om Slaven te maecten / en het Lant t'ontblooten van vruchten.

De Riviere
de la Hacha,

Erstelick is de Rivier la Hacha, onse Liebe Vrouwe de las Nievas gheenoemt / en daer naer de los Remedios, dicht by de Zee / tusschen Venezuela, en S. Martha Oostwaert dertich leguen daer van / en tsestich van Coro Westwaert / Supden en Noorden met de Cabo de la Vela, met acht leguen begrijs / tusschen Venezuela, en S. Martha, sonder monster van Gout / wert ghegouverneert door Alcaldes, aengeknocht aen het Hof van Espagnola, en int Gheestelick / ist behoudende onder het Bisdom van S. Martha. De plaetse leyt duyssent Passen van de Zee / op een clepne Heubel : de Haven leyt open voor't Noorden / het Lant is het alder vruchtbaerste / en het gheeft al dat in Castilien valt / heeft veel Eyghers / en groote Mosquiten / en Crocodillen in de Rivieren / veel Gouts / en ghesteenten van verscheiden crachten voor de Colique / de Nieren / de Milt / en de Loop / daer zijn oock goede Soutpannen. Nicolas Federman voor de Belzares, is de bevolcker geweest van die plaetse.

Nieu Andalu-
zien.

Het Gouvernement van Serpa, welck men noemt nieu Andaluza, en in de Indische tale la Guayana, nae het afscheyden van de lantpalen / heeft van het Eplant Margarita, tot de Rivier Maranjon, drie hondert leguen Oostwaert / en oock soo veel Supden en Noorden Lantswaerts in / waer in haer beslupten de Indianen Omagues, en Omigas, met de Provincien van Do-

rado, in het Supder-deel van die Gouvernement / waer in valt by de Custe / de Provincie van Maracapana, in de Lantpalen van Venezuela, van waer af bevolckt waren de Honden van Santa Te, in welck gebuytschap is de Morre van Vnare, en dat eyndicht es groote Neps met veel Visch / en Sout / en de Indianen diemen noemt van Perito, twintich leguen binnen 's Lands / en de Indianen Palenques, alsoo gheenoemt om de Staquetten daer zy haer mede fortifiëren / en het Lantschap van Cumana, Supden en Noorden met de Margarita, al waer een Dorp is van Castilianen, dat gheenoemt wert het nieu Cordoua, dat ghefondeert is by de Capiteyn Goncalvo de Ocampo, als hy was ghecome om te castigeren de Indianen van Cumana, om de verwoesstinghe van het Clooster der Religieusen Franciscanen : en int Oosten van het Eplant Trinidad, en de Riviere S. Ian de las Amazonas, is een Provincie van de Indianen Aruacas, en een deel van haer zijn de Cariben, en allegader belleceur / die niet breedtsaem en zijn.

Daer nae is de punte van Paria die op 7. graden leyt / en de Mont van de Dragon, dicht by de Trinidad, is de punte van Gallo, of Angada, ten Supden van de Trinidad, en de Riviere van Paria, of Oronico, dien eenighe noemen Yuyapari, en andere willen dat die twee / en de Rivier S. Ian, en van Orellana zy een dinck / en oock de Maranjon, maer daer wert in ghemist. Daer zijn andere Rivieren in de Provincie van de Arvacas, die niet veel bekend zijn : Die van S. Ian, of van Orellana heeft sijn beginsel in de Andes van Peru, in de Contrepe van Cusco, van waer hy loopt duyssent en vijf hondert leguen / of meer / maeckende sijn keeringhen onder door de Linie Equinoctiael, door Landen die seer bevolckt zijn /

Daerwaer de
Rivier Orel-
lana springt.

al hoe

al hoe wel dat zy noch niet wel ontdeckt zijn / tot dat zy haer ontladet in de Noort-Zee / wiens Mont is byt veel vijftich leguen / en int voorste 500. van de Mont opwaerts / zijn veel bevolcktede Eylanden en 80. of hondert leguen bet om West leyt de Revier Marañon, by cang in die Valen door welke passeert de Linie van de afdeplinghe tusschen Castilien en Portugael, en is soo groote / en periculouse Reviere / dat hy heeft vijftien leguen wijt in de Mont / en sijn Vloet comt van uyt het Suyden / en de Provincien van Brasil, en daer werdt gheseyt dat sijn beginsel is beneden Popayan, ende de Jurisdictie van het nieuwe Rijk van Granaden.

Seven leguen van Cumana leyt het Eylant van Cubagua, al waer gheweest is gheluck gheseyt is het nieuwe Cadiz, t'welck ontbolckt werde om de faulte die daer viel int visschen van de Peerlen: dit Eylant en heeft niet een droppel Waters datmen conde drincken / noch Boomen / noch Ghedierten / om dat het gantsch Salpetric is / behalven die Verckens die de navel hebben op de Ruggraet / en tenighe Conijnen / en hebbende soo groote bevolckinghe / ginghen zy even wel seven leguen tot aen de Revier Cumana om Water / al hoe wel dat de opinie was dat het Wolcken in de Voghen maecte. Op dese Revier of Custe ist ghebeurt int Jaer duysent vijf hondert en dertich / op den eersten September / met schoon weder dat de Zee gheresen is byer Vademe van sijn ordinairse hoochte / en loopende over het Landt begonst het te schudden / en het Tozt viel welck ghebout was door oze van het Hof van Spaengien / van Capiteyn Iacomo de Castellon, en de Aerde opende hem op veel plaetsen / daer uyt quam brack Water en swart als tint / en stonck als

Solfer / en de Bergh van de golfe van Cariaco bleef int midden open / afloopende heeft een groote openinghe ghemaect / daer vielen vele hupsen / daer sterven vele lieden verstickt zijnde en verschrickt / en bevanghen van de Aertbevinghe. De Margarita een legue van Cuba, is het alder-gherustelickste Eylandt / het is bevolckt van de Licentiaet Marcelo de Villalobos.

De Provincie en t'Gouvernement van Floride, nae-buyschap van het Hof van Espagnola, nae de bepalinge van het Gouvernement van Peromelendez, is al dat dat ter is van de Revier de las Palmas, de welck paelt met het Gouvernement van Panuco, in nieu Hispanien, in de Jurisdictie van het Hof van Mexico, de welke is by de Tropico, op twintich en twee graden / tot de punte van Bacallaos, de welke comt te legghen op acht en veertich graden en een half / in't welke zijn twaelf hondert acht en vijftich leguen Custe / en van daer tot drie en tseventich graden hoochte Noort-waerts / langs de Custe en te lant in / al het ghene dat ontdeckt is. Dit is ghecultet / en ontdeckt / van de Revier de las Palmas, tot de punte van S. Helena, en de Revier Iordan, welck zijn soo veel als ses hondert leguen: t'is vast Lant van een goet climaet / vruchtbaer / en in veel deelen seer bevolct / gelijk als die weten die derwaerts ginghen met Hernando de Soto, in de Jaren van 1536. en 1537. en noch meer. En Ian Pardo inghebozen van Cuenca, is te lande ghegaen van Florida, tot in nieu Spaengien, in min dan in twee Jaren / en is het aldernaeste aen Europa, van de Landen van Indien, en van de Baye van S. Ioseph, de welke is tachtentich leguen van Panuco, is oock by de selve ontdeckt tot Terra nova toe / en ghenomen int particulier t'ghene dat Floride is / is die

De Margarita,

Floride,

Het Eylant van Cubagua,

En Aertbevinghe gheschiet op de Custe van't Nieu Landt / int jaer 1530

punte die Surden en Noorden in Zee upr schiet / teghen het Eylant Cuba over van hondert legue lanc/ en 25. breeet Oost en West/ en wanneer het veel is/ soo ist dertich leguen. Het is ontdeckt by Ian Ponce de Leon, int Jaer 1512. op den dach van Paesschen van de opstandinghe/ en hy noemde het Florida om die oorzaeck wille/ en daer naer quam hy wederom int Jaer een en twintich / en hy vertrock ghequest tot Cuba; al waer hy stierf / 'tghe-
 rucht segghende dat hy een Fonteyn sochte / of de Kebier / welck de Indianen, seydten de Guden die haer daer in wieschen / jonck te maeken. Dese Provincie is met de Castiliaensche ghetempertheyt gelijk/ en zy vonden daer veel vruchten/ en 't schijnt dat het bequaem is tot Wee/ en Terwe: ten heeft gheen Gout / ten schijnt oock niet dat die Indianen het kennen / en noch soo weynich het Silver/ al hoe wel dat daer ghesien zijn gebonden ghe-
 weest te hebben op de custe casten van Barren, en gelt/ en gheen werck daer van te hebben/ al hoe wel Hernando de Soto in het binnenste van de groote Kebier / vont de grootste quantiteyt van Peerlen.

De Fonteyn die Ian Ponce socht/ die ouw be lieben jonc maechtebe.

De Fonteyn van Florida.

Daer zijn in die Provincie niet meer dan twee Forcen / met Gar-
 nisoenen/ beyde op de Custe die nae het Oosten liet/ het eene is genaemt S. Matheus, op de punte van S. Helena, by cants hondert leguen van Havana, en het ander van S. Augustijn, dat het principaelste is/ om dat het een goede Haven heeft / en dat het seer dicht is by de Canael van Bahama, het is by cants 50. leguen van los Martyres, welck veel bevolckede Eylandekens zijn/ die by malcanderen legghen aen de punte van Florida, al waer het meest nadert aen het Eylant van Cuba, een legue / of een legue en een half/ en minder d'een van d'ander / met een rye van droochten met Mon-

den/ van drie en twintich of vier en twintich leguen die dese Martyres int langhe hebben / wiens beginsel aen't West-eynde men noemt de Punte van de Martyres, ende int Oosten/ het Hooft van de Martyres, en alhier is een Eylant van 14. leguen lanck/ en seer smal/ sijn punte het eerste aent vaste Lant int Oosten/ leyt op 24. graden/ en een halve/ al waer een Dorp van de Castilianen bevolckt is dat niet is blijven duypen / en Noort-waert / nae by recht ober de Kebier Ays, en het Noort-waert leyt op acht en twintich graden de punte van Canja-veral, en het voorts de Kebier van de Mosquites, of Dugghen/ voor de Kebier de la Matança, die alsoo ghe-
 noemt is om dat Petro Melendez, aldaer aenghetroffen heeft / de Capiteyn Ian Ribao, en sijn Françoysen, en de punte van S. Augustijn, op neghen en twintich graden/ en drie vierendeel / en van daer 10. leguen is de Kebier van S. Matheus, van waer keert de Custe nae t' Noort-
 Noort-Oosten / altemael met Eylanden en Bapen lanck de Custe tot de Cabo of punte van S. Helena, die op twee en dertich graden en een half leyt / die haer ontdecktede by ghevalle int Jaer 1520.

In alle de reste van de Custe/ die daer is van de punte van S. Helena, voor by Terra nova, en Bacallaos, tot terra de labrador t'welck comt en loopt boven de hoorste van Engghelandt/ en is gheen Dorp / noch Goubernement van de Castilianen, hoe wel op verscheyden tijden / en by verscheyden Natien het ontdeckt / en beseyt is / en 't is bekend datter zijn ober de duysent leguen weechs Lant sonder Gout / en hoe meer hoorste/ hoe minder in denchte en min bewoonlick. 't heeft veel Kebieren en Havens / welcke ont-
 dat zy niet seer bekend noch ghefrequentert zijn / weter gheen ghewach meer af ghemaecte van de
 Kebier

De Custe by t' Noorden tot de Bacallaos.

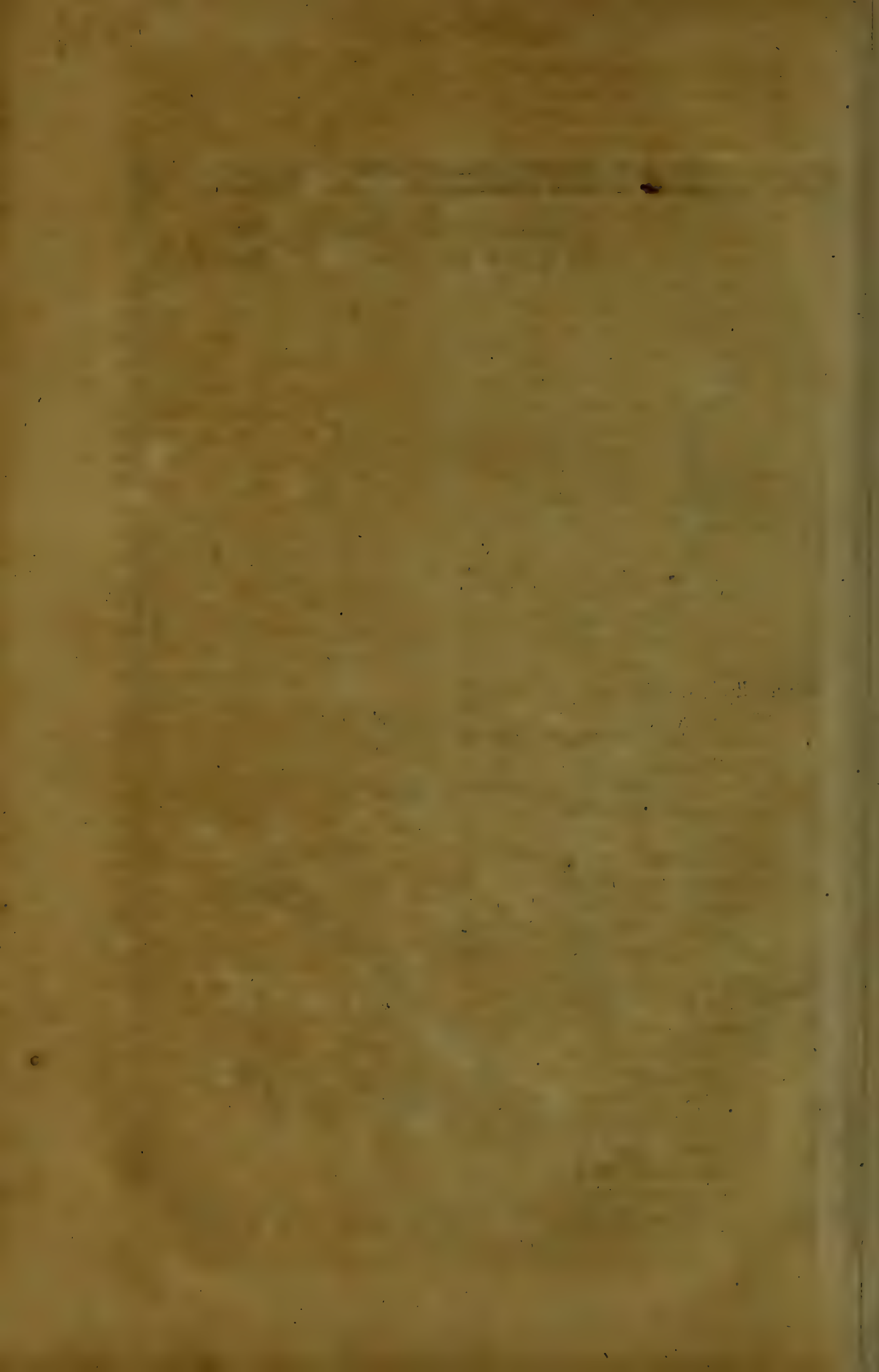
DESCRIPCION DEL DESTRICTO
DEL AVDIENCIA DE NVEVA ESPANA

4

M A R D E L N O R T E

Nueva España

De groote
Rebier van
S. Maria.

Ribier de los Gamos, anders ghe-
naemt van S. Maria, die seer groot
is/ en periculous / by naest int mid-
den van de Custe / tusschen de Ba-
callaos, van waer ten Lande in-
waerts inloopt naer't Westen / de
groote Rebier Ochelaga, die de vree-
delinghen op verscheyden reysen
besept hebben / meenende te vin-
den een door-ganck al hier naer
nieu Hispanien. En op de Custe
van Florida die nae't Westen siet/
zijn de Tortugas, seiven of acht Ey-
landekens by malcanderen / en ten
Noorden van de punte de los Mar-
tyres is la Muspa op het vaste land/
en meer Noort-waerts derthien le-
guen / is de Bahia de Carlos, wiens
andere naem is Jan. Ponce de Leon,
en noch soo veel verder de Bahia de
Tampa die en dertich leguen van
de Tocobaga, anders gheenoemt del
Spiritu Santo, of de Mervelo, op ne-
gen en twintich graden en een half
hoochte / al waer eyghentlick be-
gint t'ghene datmen Florida noemt.
Veel hebben ghemeent/ dat aen dit
deel van Florida, nae het Lant van
labrador was te vinden een Straet
daer hem vermengden de Noort
en Suyt-Zee/ segghende/ ghelijck
het bevonden was int Sypden/
dat het oock soo moest wesen int
Noorden/maer de onderbindinghe
bewijst dat int Sypden geen straet
en is/ of ten minsten, staet noch in
twijfel / en int Noorden tot nu toe
noch / al hoe wel veel het hebben
versocht/ soo en ist niet ghewonden/
en die meest daer in ghedaen heeft/
is gheweest de Adelantado Pedro
Melendez, om eenighe conjecturen.
De gantsche Custe van dat deel
nae't Westen / tot het Gouverne-
ment van Panuco, dat ober de drie
hondert leguen is / wert gheenoemt
de Golfe van nieu Hispanien, in
de welcke gheen bevolckinghe is
van de Castilianen, al hoe wel het
ghegheven is tot het Gouverne-
ment van Panfilo de Narvaez, en

Golfe van
nieu Hispan-
ien.

van Hernando de Soto, en eerstelick
aen Eranfisco de Garay, en van het
volck van dit Lant int particulier/
heeft hy verstaen dat het een seer
arm Lant is van Lustocht / en het
volck ellendich / en hoe wel daer in
sijn veel Rebier/ en Havens/ wer-
ter gheen mentie af ghemaect om
dat zy niet wel bekend zijn. De
Golfe heeft twee openinghen / door
d'eene comen de loop-Strroomen
seer furieuselick in/ als tusschen Yu-
catan en Cuba, ende gaen om upt te
loopen niet meerder cracht / tus-
schen het selfde Eplandt van Cu-
ba, en de punte van Florida, en loo-
pende maecten het Canal van Ba-
hama, die neemt de naem van het
voorzeyde Eplant.

Het IX. Capittel.

Van de Jurisdietie van't Hof
van Mexico.

De tweede Audientie, of Hof
dat ghefondeert is in In-
dien, is dit van Nova Hispa-
nia, en sijn eerste President was
(onder soo veel die haer ghepresen-
teert hebben / om dit Lant te gou-
verneren.) Nunjo de Guzman, Rid-
der van Guadaluja, en om dat hy
niet ghewonden werde volkomene
vernoeginghe / is hem een ander
nieu ghebiet toegheschickt/ en voor
President van dit / is ghecomen
Don Sebastiaen Ramirez, van Fuen-
leal, die van Oydor, van de Can-
cellerie van Granada, die President
gheworden is van't Hof van S. Do-
mingo, en Bisschop van de Stede
Conception de la Vega, een persoon
van groote gheleertheit/ dencht en
reputatie. Hy nam tot sijn last het
Gouvernement/ en de Justitie / en
de dispositie van des Coninc in-
comen / latende de Wapenen tot
last van Marques del Valle, met oze

Don Sebastiaen Ramirez
Oydor van
Granada,
voor President
van S. Do-
mingo.

oze te

Groote allie-
ment ruffel
Don Sebastia-
en Ramirez,
en Don Her-
nando Cortes.

Dre te communiceren / met de Pre-
sident r'ghene dat daer aen hinc
en onder haer-lieden was altoos
groote ghemepnschap. In het re-
solt van dat Hof / ter eender syden
en wert niet besluten r'ghene dat-
men gemeenlick noemt nieu Spaen-
gien, en ter ander sijde werter meer
in begrepen / om dat nieu Galicen,
dat een Hof is op sijn selfs / een deel
is van nieu Spaengien. De Pro-
vincie Iucatan, die niet is een deel
van nieu Spaengien, valt in de Ju-
risdictie van dit selfde Hof / twelck
als nu hedendaechs is / strecke int
lanck Oost en West / by naest 400.
leguen / van het alder-Oostelickste
van Iucatan, al waert hem paelt met
het Hof van nieu Galizien, en Sup-
den en Noorden by cans twee hon-
dert leguen / van het eynde van het
Gouvernement van Panuco, tot de
Zee van't Supden / latende de ope-
ne Limiten van het Noor-derdeel /
wiens principale Provincien zijn
het Aerts-Bisdom van Mexico, de
Bisdommen van Mechoacam, en
die de los Angeles, of Tlascala, en
die van Guaxaca, en die van Chiapa,
en de Gouvernemen ten van Pa-
nuco, en Yucatan, met die van Ta-
basco, en voor gheburschap of r'sa-
men-handeling de Eplanden Phi-
lippinen, en d'afvoordinghe van
de Zee-baert naer China. Het nieu
Spaengien is van de beste Provin-
cien van de nieuwe Werelt / en het
alder-bewoonlickste / in goede ghe-
tempertheit / overbloet en vrucht-
baerheyt van Terwe / Mayz / en
Dee / en andere meerder dinghen
voor het Menschelike leven / be-
halven Olie / en Wijn / en al hoe
wel datter Gout is in vele deelen
van haer / soo is het Silver noch-
tans ghemeeender / van twelcke het
heeft veel schoone Mijnen.

Daer het Aerts-
Bisdom van
Mexico.

Het Aerts-Bisdom van Mexico
valt tusschen de los Angelos, en Me-
choacan, r'sal moghen houden in
lanckte Zuden en Noorden hon-

dert dertich leguen / en in breete ach-
tien: welcke het heeft langs de
Custe van de Supt-Zee tot tsellich
leguen s'ant-waert in / waer in
haer besluyten de Provincien van
Mexico, en in Noor-Oosten van
die Lateodalpa, Mezitlan, Xilotepe-
que, en Panuco, twint ghelegene /
ende int Weste Matalzingo ontrent
Mexico en Culrepeque het alderber-
ste verscheydē / en Oost-waert Tez-
cuco dicht aen Mexico, en int Supt-
Westen Chalco; ontrent die van
Mexico, en Supt-waert daer af
Suichimilco het eerste / en daer naer
Tlaluc, en tusschen Supden en
Supt-West Coyxca, en Acapulco
het verste gheleghene Supt-waert.
In allen dese en zijn maer 4. Dor-
pen van Castilianen, al hoe wel dat-
ter in Mexico zijn veel Castilianen
woonende in de plaetse van d'In-
dianen. Zy ndemden Mexico van
outs Tenoxtitlan, leyt op neghen-
thien graden en een helft hoochte /
en hondert drie graden der lengte /
van de Supt-Noor-Lijn van To-
ledo, van waer het sal af wesen met
een rechte linie 1740. leguen / r'welc
zijn acht uren Sons / het leyt mid-
den van twee groote Meyzen die
het omcinghelen / de eene is van
sout Water / om dat sijn gront is
van Salpeter / de andere is soet / en
met Vis / die afwatert in de Soute /
elck van 5. leguen breed / en acht
lanck / en beyde van drie en dertich
leguen omringh. Zy comen in de
Stadt door drie wegghen van een
half legue breed / en daer zijn binnen
4. dupsent Borghers Castilianen, en
dertich dupsent Hupsen van India-
nen, of meer / in de vier oude quar-
tieren / in de welcke de Stadt ghe-
deelt was / in de tijdt van het Hap-
dendom / die wy heden noemen /
S. Ian, Santa Maria la redonda, Sint
Paulo, en S. Sebastiaen; en Tlatelulco
is het principael quartier / dat wy
noemen Sant Iago. In Mexico re-
sideert het Hof / en de Vice-Kon die
daer

Mexico 18^{de}
Toledo 1740
leguen.

Daer resideert / en drie Schooten van 't Hof / de Officiers van Conincx incomen / en de ghele-kiste: en t giet-hups is aldare en een ander van de Bunte / en het Aerts-Bisschoppelick Metropolitaeenschap, welck heeft vooz suffraganen de Bisschoppen van Tlascala, Guaxaca, Mechoacan, nieu Galicien, Chiapa, Iucatan, Guatemala, Verapaz, en de Philippinen: en 'twas Don Hernando Cortes ije de groote kerk daer fondeerde / en stelde vooz van de Calommen eenighe Beelden van Steenen dienen noch heden siet / en met groote haeste vordert sijn fabryck de Bisschop/President en Gouverneur van nieu Hispanien, Don Sebastiaen Ramirez van Fuenleal, wesende de eerste Bisschop van Mexico, Frater Ian de Zumagarrá Religieus/ Franciscaner/ seer deuchdelick/ en van goet leven/ inghebozen van Durango, in de heerlickheyt van Vizcaya, wesende oock de eerste Aerts Bisschop.

In Mexico zijn Cloosters van Dominicanen/ Franciscanen/ Augustijners/ Jesuyten/ Carmeliten/ onse V. Vrouwe ter gratien / Barreboeters / en Trinitarios / thien Cloosters van Nonnen / een Collegie van jonghe Indianen, half-nachten / en noch een ander van de Bekeerde Sondaers / en van die die weder op ghenomen zijn / en de Universteyt / al waer curieuselick en gheleerdelick gelesen werden de wetenschappen: met andere Collegien / en Gist-hupsen / en daer sullen zijn ontrent de drie dupsent Castilianen die daer woenen in de bupsten van de Indianen, en Dce-Stallinghen / en daer sullen zijn in de verhaelde Provincien twee hondert 50. Dorpen van Indianen, de hondert en 50. Hoofden van de Leere / en in die / en daer ontrent seg dupsent Dce-Stallinghen / meer dan 300. dupsent Indianen Tributari-ten / en meer dan hondert en 50.

Cloosters van Franciscaners/ Dominicaners / Augustijners / een leeringen van Gheestelicken en Priesters / om het Catholijcke Ghelooft te onderwisen aen de Indianen, zinder sonder ghetal / behalven de Vaders de Jesuyten / en Religieusen die loon hebben. Oock resideert in Mexico de heplighe Inquisitie / van de welcke men daer naer sal sprecken.

Op de Custe die aen die Aerts-Bisdum grenst aen de Supt-Zee / en de Provincie van Acapulco, daer is de goede Haven Acapulco, op 17. graden hoochte / ses leguen van de Kebier de los Yopes, al waer hem boecht het Aerts-Bisdum met het Bisdum van Tlascala, en andere acht legues / meer West-waerts is de Kebier van Citala, en andere vier die van Milta: op de Noort-Custe is die / die valt in het Gouvernement van Tanuco. In de Jurisdicctie van dat Hof zijn de Nijnen van Pachuca, 14. leguen van Mexico, en die van Tasco twee en twintich: die van Ysmiquilpo die zijn van Loot twee en twintich. Die van Talpujava vier en twintich: die van Temazcaltepeque achtien / die van Cultepeque twee en twintich. Die van Zacualpa twintich / die van Zupango veertich: die van Guanaxato tsestich: Die van Comania seben van Guanaxato: die van Achichica achtien. Die van de Stadt de los Angelos, en die van Gautla, of Zumatlan, en S. Loays de la Paz, en in allen sullen meer dan 4. dupsent Castilianen zijn / die met vernuft en arbeit / houden haer op die Nijnen die alle van Silber zijn / behalven een / die soo gheseyt is / van Loot is / en hebben te besorghen dat de Indianen nemende exempel van haer souden leven politiquelick. En de eerste die met een wonderlijcke conste / en wijsheyt inbrochte de onderwisinghen en bouwinghen / die gheweest is het

Dabens van de Supt-Zee.

Nijnen van de Jurisdicctie van Noor-Hispania.

Don Sebastiaen Ramirez heeft al de bouwinghe/ en Justitie inghevoert.

Het Gouvernement van Panuco,

is het alder sterckste middel / tot de onderhoudinghe van de Mijnen/ was de voorszeyde President Don Sebastiaen Ramirez van Fuenleal, de oorspronck en 'tfondament van de welvaert van dese Rijken.

De Provincie Panuco Noort-waert van Mexico, gouverneerde Nunjo de Guzman, hout 50. leguen in de breedte / en in de langte / en daer naer werde het gheincorporreert met de Jurisdiccie van het Hof van Mexico. Het Land dat na nieu Spaengien siet is het beste / ophervloedich in Lijfchocht / en met eenich Gout. Het ghene dat nae Florida loopt is ellendich/ van waer tot dat het comt tot sijn grensen/ heeft meer dan 5. hondert leguen. Dat goubernement heeft drie Dorpen van Castilianen : Panuco op een wepnich meer dan drie en twintich graden / en met een ander naem ghenoeemt de Stadt van Sint Steven del puerto, dien houdede Gonzalves van Sandoval, door ordre van Marquis Don Hernando Cortes, als zy waren om teghen te staen Francisco de Garay, en te bezedighen de Indianen van Chila, int Jaer 1520. en leyt vijf en tseftich leguen van Mexico Noort-Noort-Oost-waert/ acht leguen van de Zee / dicht aen een Rebier die d'ingancck is van de Haven. Cis het grootste Schoutschap/ een provisie voor de Viceroy van nieu Hispanien. De Stadt van Santjago de los Valles, vijf en twintich leguen van Panuco West-waert : De Stadt S. Louys van Tampico, acht leguen van Panuco naer Noort-Oosten/ dicht by de Zee/ en al hoe wel op de Custe van dit Gouvernement veel Rebieren zijn/ en eenighe Reeden/ tot de Rebier de las Palmas toe / soo zijnse eventwel niet bekend in de Golfe van nieu Hispanien, dan alleenlick de Rebier van Panuco, en sijn Haven/ die niet heel goet is.

Het Bisdom van Tlascala.

Het Bisdom van Tlascala, dat

men op een andere naem noemt de los Angeles, tusschen het Aerts-Bisdom van Mexico, en het Bisdom van Guaxaca, is van hondert leguen en meer in langte / van de Suint-Custe tot de Noort-Custe / en tusschen die grensen van het Aerts-Bisdom / en die van Guaxaca tachtentich / en oock soo veel in breedte op de Custe van de Noort-Zee / en niet meer dan archien / of twintich op de Suint-Zee. Ten heeft in alles niet meer dan drie Dorpen Castilianen, welck zijn de Stade of Dorp de los Angeles, twee en twintich leguen van Mexico Oost-waert/ een wepnich buygende naer t'Synden/ van dupsent en vijf hondert Borghers in vier quartieren. Daer is het grootste Schoutschap/ al waer resideert de Cathedrael suffraganen van de Aerts-Bisschop van Mexico, met de Cloosters van de Dominicanen/ Franciscaners / en Augustiners/ en een van Nonnen/ en een Collegie van meer dan 500. kinderen van d'Indianen, om die t'onderwijsen met thien dupsent Pesen te renten / welck sonderde de Bisschop Don Sebastiaen Ramirez, die sont om te sonderen dese Stad de Licentiaet Salmeron Rechter van't Hof/ en al hoe wel hy gheacordeert hadde dien te maecten in Tlascala, liet het nae om de Indianen niet te discomoderen/ en haer niet te raecken in haer erfgoederen/ om dat hy veel lettete int generael op het welbaren van d'Indianen, en int particulier op die van Tlascala, om dat zy wel verdient hadde aen de Conincklicke Croon.

Men houdede een Stadt op de Lantpale van Cholula, van waer quamen 25. dupsent Mannen van Oorloghe/ en setteden haer neder in een blackte diemē noemde Cuertlaxcoapa by een Vallepe die zy noemen Atlisco, op de cant van een cleyn Rebier/ die upt te vier-Berch voort comt / al waer ghewonnen wert/

De Bisschop Don Sebastiaen Ramirez sonderde de Stadt de los Angeles.

weert Carwe Wijn en alle vruch-
te van Castilien, Sijcker en Blas/
en al Cuyr vruchten/om dat het eē
getempert Lant is/meer warm als
cont / al hoe wel de Carwe van de
naeste landen aen de Stadt hooger
voort comt : en een weynich verder
van Tlascala , spruyten fonteynen
van de welke een Rivier comt die
loopende tusschen de Stadt de los
Angeles, en Cholula, gaet swaertlick/
en sonder Viscy / loopt by de Pro-
vincien van Mecheocan, en loopt in
de Sijnt-Zee by Zacatula , en daer
zijn soo veel Crocodille / dat zy heb-
ben ontvolckt eenighe plaatsen.

Tlascala.

In Tlascala Noortwaert van los
Angeles, t welck lept weynich meer
dan op 20. graden hoochre/al waer
de Cathedrale Kercke was / tot dat
het int jaer 1550. veranderde in een
Dorp. De 1. Bisschop was Broer
Iohan Garces, en was in de Vallepe
Artisco, die hem uyt streck inde bree-
te by naest een en een half legue/ al
waer nimmermeer de Carwe be-
vriest/en zy vergaderen daer boven
100000. hanegen, en daer zijn meer
dan 1000. Castilianen die haer ver-
staen op desen bou/en 7. leguen van
de Stadt Oostwaerts/is de Dalepe
van Ocumba, en in de Provincie
van Tepeaca, sondeerde de Marquys
de Valle een Dorp van Castilianen,
die ghenoeemt wert Segura , en in de
Dalepe van S. Paulus mogen wesen
andere 1300. Castiliaēsche Borsgers/
in Hofsteden/en Dee-Schueren/die
soo seer vermeerderen / datter een
was die door twee Open quammier
te hebben veertich dupsent.

Gen notable
Dalepe At-
lisco.

Hanega, is
naest van
Coyen.

De Dalepe
Ocumba.

De Dalepe
van S. Paulus.

De Stadt
Veracruz.

De Stadt van Veracruz , lanct
een wech is 60. leguen van Mexico,
en lanct een ander 65. sy is eē quar-
tier van een legue van de Zee/heeft
meer dan 1200. Castiliaēsche Bors-
gers/daer is des Coninck Schacca-
mer / en t hups van Contractien.
De Haven wert ghenoeemt S. Ian de
Vlva, een naem die ghegeven is van
de Capiteyn Ian de Gryalva, die hem

ontdeckte int jaer 1518. en de fa-
bricke van't Hooft die begoft is vā
de Vice-Kon Don Antonio de Men-
dosa is 5. leguen van de mont vā de
Riviere de la Veracruz, tusschen de
Custe / en het clepue. Eplandeken
twelc inde winter by eans sal hebbē
eē legue/ omcینگelt met Reeden/en
soo lerghe / dat de Stroomen het
decken teghen over in de mont des
Riviers van S. Ian de Vlva. Men
comt in dese Rivier door twee ca-
nalen/dis meest ghebruycke wert is
die die de ruynde is / en de andere
noemen de canael Gallega die veel
diepten heeft / en daer meer en zy de
Scheppen aen een kan / meer dan
van 400. Doeten met Kinghen van
Betael/en als de Noorde Winden
stijf waepen/ soo leggen zy niet seer
secker. La Veracruz lept op wat
meer als 18. graden/en alhier plach-
te geschieden de ontladinge van de
Bloten/en vertoefden 4. of 5. maen-
den int ontlasten / om dat het lept
5. leguen van S. Ian de Vlva, daerom
doen zy het nu in het deel van Buy-
tron, twelck lept van de Haven van
S. Ian de Vlva by naest acht hon-
dert passen / en t wert gheepndiche
in een Haent en een half / en men
noemt het Buytron, om een herber-
ghe die alhier stont / van een ghe-
naemt Buytron, en hy ginck bevolc-
ken een plaetse/ in dese plaets.

Men ontla-
st die Blo-
ten in Buy-
tron.

In dit Bisdome zijn twee hon-
dert Dorpen van treffelike Indij-
nen, en dupsent Onderfacen/ al hoe
wel datter zijn twee hondert 55.
dupsent Tributairise Indianen, in
36. deplingen vande onderwijfinge
van de Gheestelicken/ en 30. Cloo-
sters van Dominicanē/ Franciscan-
nen/Augustiners en op de Custe die
aē dat Bisdome grenst aē de Noort-
Zee/ is de Rivier van Alvarado, al
waer haer boegen de lampalen van
hen Bisdō vā Guaxaca, en de Rivier
van Almeria, dicht by die van S. Ian
de Vlva, al waer was bevolckt de
Stadt van Medellin van Andries

Rebieren en
dwars ball
de Noort-
Custe.

van Tapia, int Jaer 1522. als de Marquis Don Hernando Cortes font de voorszeyde Andries van Tapia, en Gonzalo de Sandenal, om te handelen met Christoval van Tapia, die macht opnam om de Marquis te ontblooten van het Gouvernement van nieu Hispanien, en de Factor Salazar, en de Veedor Peralmindez, hebben ontvolckt. De Kevier van Almeria, heeft sijn oorspronck in de groote Cordillera, in de Provincien van de Totonagues, en Micantle, en hy gaet tusschen de gheberchten om hem op de Noort-Zee te begheben / en tegen over die Kevier is het Eylant de Sacrificios, hetwelcke oock sijn naem ghegheben is van de Capiteyn lan de Gryalva, ende de Kevier Zempoala tē Noorden van Veracruz, en wat hoogher die van S. Peeter, en S. Paulo, die int selfde gheberchte spruyt / en die van de Cazoner, en Tuspa, en Tamiagua, ontrent het Gouvernement van Panuco.

stera hoogh en leeghe: het hooghe is 40. Mijlen van Antequera int Westen / en het leeghe is meer nae de Supt-Zee. De Stadt van Antequera is eerst bevolckt van Ian Nunjez Sedonjo, en Hernando de Badajoz, en daer naer quamen weder die te bevolcken het eerste Hof van Mexico, wesende daer Kerckers alleenich in de Licentiaten Ian Orte van Matuenzo, en Delgadillo, die d'eerste was / die alsoo hy was een Man van Granada begonst te teelen de sijde in Mexico; de Cathedrale Kercke die seer goet is / begonst de President en Gouverneur de Bisschop Don Sebastiaen Ramirez, het beginsel van alle het profijt van dese Kijcken: alle de Pilaren van de Kercke zijn van Harmer van een Steen / seer groot / en seer dick / en de Stadt sal moghen houwen 400. Borghers / Castilianen.

Die eerst de Sijde begōt te teelen in Mexico,

Ds Schastiaen Ramirez begonst de eerste Kercke in Guaxaca,

Dese Valle van Guaxaca, van waer de Marquis del Valle, sijn naem neemt / begint van het gheberchte van Cocola, op de Grense van Guaxolotitlan, daer wert vergaert veel Sijde / Tarwe / en Mayz / en heeft de Zapotecke tale: heeft ghehadt goede Wijnen van Gout. De contrep van de Stadt Antequera (ghelijck gheseyt is) noemen sy Guaxaca, was bevolckt van het volck van Mexico, welck was van het Garnisoen door orden van de tweede Motezuma, ende veel Garnisoenen die de Coningen van Mexico hielden door haer gantsche Kijck / hadden int gemeen de Mexicaeniche tale. De Kevier van die Stadt loopt onder d'Herde / recht over Cimatlan, en comt weder upt twee Mijlen van het gheberchte de Coatlan, en noch twee van Guaxaca, en een half Mijl van de Stadt recht over een gheberchte die int Noorden is / maect hy een pince van Setrezuela, en loopt over een Arm van de Valle / heel black tot acht leguen / welck is de voorverhaelde

Guaxaca, gheeft de Marquis del Valle sijn titel.

Het X. Capittel.

Van de Bisdommen van Guaxaca, Mechoacan, en Iucatan: en van de Provincie van Tabasco, welck oock is van de meest verbaelde Iurisdictie.

Van het Bisdom van Guaxaca,

Het Bisdom van Guaxaca, wert alsoo ghenoeemt / om de Provincie al waer het in leyt: en Antequera is de Stadt / al waer resideert het Cathedral, in het Bisdom de los Angeles, en Bisdommen van het Hof van Guatemala, het is hondert en twintich leguen / van d'eene Zee tot d'ander / lanck de Grensen van het Bisdom van Tlascala, en selftich lanck die van Chiapa, en hondert breeet lanck de Custe van de Supt-Zee / en 50. lanck het Noorden / waer in haer besluyten de Provincien van Mi-

stera hoogh en leeghe: het hooghe is 40. Mijlen van Antequera int Westen / en het leeghe is meer nae de Supt-Zee. De Stadt van Antequera is eerst bevolckt van Ian Nunjez Sedonjo, en Hernando de Badajoz, en daer naer quamen weder die te bevolcken het eerste Hof van Mexico, wesende daer Kerckers alleenich in de Licentiaten Ian Orte van Matuenzo, en Delgadillo, die d'eerste was / die alsoo hy was een Man van Granada begonst te teelen de sijde in Mexico; de Cathedrale Kercke die seer goet is / begonst de President en Gouverneur de Bisschop Don Sebastiaen Ramirez, het beginsel van alle het profijt van dese Kijcken: alle de Pilaren van de Kercke zijn van Harmer van een Steen / seer groot / en seer dick / en de Stadt sal moghen houwen 400. Borghers / Castilianen.

Guaxaca, gheeft de Marquis del Valle sijn titel.

haelde

haelde en de schoone Vallepe van Guaxaca, gherust/en ghetempert/en van seer ghesonde lucht / al waer overbloedichlick haer voortgheven alderhande soorten van dinghen/en bysonderlick de vruchten van Castilien die seer smaekelick zijn. Theeft de Provincie van Tutepeque int Suvt-Westen/welcke heeft veel Dorpen lanx de Zee-Cust/en is meer dan tsestich leguen / en die van de Kevier van Alvarado heeft het tusschen Noorden en Noort-Oosten/en die van de Zapotecus,int Noort-Oosten van Antequera, en Guazacoalco op de Grenzen van Tabasco, gantsch een rou Landt / en evenwel rijk van Gout-Mijnen dat nochtans weynich uptghetrocken wert om de rouheyt / daer zijn 4 Dorpen van Castilianen. De voorszeyde Stadt van Antequera is 80. leguen van Mexico ten Suvt-Oosten op de Conincklike wech van Chiapa, en Guatemala, d'eerste die daer inghetrocken is om te bebedighen dese Provincie/was lan Nunjez de Mercado int Jaer 1522: door commissie van Don Hernando Cortes, ende van daer werde Oorlochsbolck ghesonden om te dienen de Coninck Quatimoc, tot bescherminghe van Mexico, als Don Hernando Cortes dat onderbrocht.

De Tresorier Alonso de Estrada bevolcktede dien als hy in Mexico gouberneerde de Stadt van S. Alfonso de los Zapotecas, twintich leguen van Antequera, Noort-Oostwaerts/30 ghenrender met Gout/Cactoen en Wapz/t heeft meer dan dertich dupsent Tributarien / Indianen, het lept tusschen de alderhoochste Berghen. Santiago de Nexapa twintich leguen van Antequera Oost waert / op de wech van Chiapa, en Guatemala. De Stadt van Espiritu Santo in de Provincie van Guazacoalco, op de Custe van de Noort Zee / op de Grenzen van Tabasco negentich leguen van An-

tequera bevolcktede Gonzalo van Sandoval, int Jaer van 1522. 30 heeft bycans 50. Dorpen van Indianen, clept aen de Oever van de Kevier/aen het deel van Ciapa: dese Kevier begint in het gheberchte de los Mixes, en Chontales, ontrent de Tecoahtepoque, en met de Beerken van de Provincien die onder de Jurisdictrie behooren van Chiapa, ende de Chontales, loopt hy in de Noort-Zee / daer comen in Schepen van hondert Vaten.

In dat gheheele Bisdom is niet een Keviere die gheen Gout by en brenge/en de Indianen leven sonder nootdrift soo zy begheeren te arbeiden / om dat haer niet en ontbreecte om t'eeten/ en te cleden/en zy hebben Cacao, een vrucht als de Amandelen / die haer dient tot ghelt/en zy maecten daer Wijn af/en zy eten die ghebraden / en hondent voor een groot onderhout: De Landen zijn ghesont / en lustich: men seelde te vozen Sijde voor het vernuft van de Castilianen met de Inghebozenen vanc Landt / daer haer de Indianen mede beholpen/om Papier te maecten/vande tweede schoorse/en de Castilianen hadden geplant soo veel van Castilien, dat ter ontelbaer veel vergadert wert/en in dien de Indianen betaelden de thienden daer van / en van andere dinghen / men sonder 5. Bisdommen af connen maecte / om dat die niet betalen/ dan de Castilianen.

Dat Bisdom heeft drie hondert en 50. Dorpen van de principaelste Indianen, en in die / en in drie hondert Logementen / meer dan hondert 50. dupsent Tributarien Indianen, en hondert twintich Cloosters van Dominicanen / en meest van die leeringhen in de Gheestelickheyt. De Custe van dit Bisdom / by de Noort-Zee / begint in de Kevier van Alvarado, die upt de Berghen de los Zapotecas spruyt/en van onder andere vele gaet hy

De Indianen betalen geethienden.

Sint Alfonso de los Zapotecas.

Sint Jacob van Nexapa.

Die Arhier
Alvarado.

hem begeben tot de Provincie van Chinantla, en wederkerende al truytende ter contrarie de geberchten van waer hy geboren is / loopt of valt in de Noort-Zee / tusschen de Revier van Guazcoalco, en S. Ian de Vlva: en daer is oock de Revier diemen noemt van Angualulco, wiens Hont can dienen vooz een Haven / en een ghedeylde Kotte / een punte van't Land / die upt Reect van het gheberchte van S. Martin, bekend gheworden door Schepen die verloozen zijn op een verspreydinge van blinde Clippen / en Reebven die langs de Custe legghen / dwars tegens dese ober op de Cust van de Supt-Zee / heeft dit Bisdom de Haven van Guatulco, op 15. en een half gradē die groot en goet is / en daer veel ghehandelt wert. Dese Provincie vā Guatulco brocht de Admirael Pedro de Alverado onder de ghehoorzaemheyt / en hier by is de Havē van Tecoaantepeque, die oock redelick is / en het Dorp is groot / en daer is groote Visscherije van Creeften / en andere Visschen die zy brenghen te Guaxaca, en op de Conincklicke wech Cuyzara is een Hijne van Cristal beril. Tecoaantepeque is 45. leguen van Antequera, gaende door de Bergen van los Choniales, Nixapa, en Mexalpeque, tot al waer dit Bisdom komt / en heeft veel Dorpen onder hem aen de Zee-Cust.

Het Bisdom
van Mechoacan.

Het Bisdom van Mechoacan, welck is een Provincie tusschen het Aerts-Bisdom van Mexico, en het nieu Galicien, hout in de breedte langs de Cust van de Supt-Zee / by naest tachtentich leguen / en tsestich binnen-landes / met de opene Landpalen inde Noorder-deelen. Men beslupt in die de Provincien van Zacatula, en van Colima alle beyde op de Custe van de Supt-Zee. De Stadt vā Mechoacan, oft Pazcuaro, ghelegghen op een weynich meer dan negentien gra-

Pazcuaro,

den / en 47. leguen van Mexico, een gladde en rechte wech. In Guayan-gero ghenoeint Valladolid resideert de Cathedrael suffragan van Mexico, met twee Cloosters van Franciscanen / en Augustiniers. Mechoacan fondeerde Maesse de Campo, Christoval de Olid: eerst lat de Cathedrael tot Zinzonza, tot den Jaer 1544. dat zy verrock tot Pascuaro. De Bisschop Don Baseo de Quiroga heeft daer een Clooster van Franciscaners / en een ander van Augustiniers / en is 6. leguen van Mechoacan naer't Oosten.

Valladolid,

Zinzonza,

Guanaxuato,

De Hinnen van Guanaxuato legghen achtentwintich leguen van Mechoacan, Noort-waerts nae los Zacatecas, in twelcke moghen wesen by naest ses hondert Castilianen, in twee Kealen diese houden met haer Opper-Schout. Een Keael is een st-plaetse / en manier van leven van die ghene die in de Hinnen arbeypden.

De Stadt van S. Michiel in de Provincie van Mechoacan, 35. leguen van Pazcuaro, Noort-Oost-waerts / ghelegghen in een rou lanc: En de Stadt de la Concecion de Salaya, die ghebout is van Don Martin Enriquez door last vā de Vice-Kop / int Jaer 1570. om de wech te verseeckeren van de Chichimecas. De Stadt S. Philippe, 50. leguen van Mechoacan Noort-waerts / en 62. leguen van Mexico, Noort-Oost-waerts / met een Clooster van Augustiner Monicken / in een onvruchbaer en royt Land / ghesondeert om te verseeckeren den wech van de Zacatecas.

S. Michiel,

La Concecion
de Salaya,

De Stadt
S. Philippe,

De Provincie / en de Stadt van Zacatula, op de Custe van de Supt-Zee / leyt op meer dan achthien graden / en 40. leguen van Mechoacan, ten Supt-Westen / ontrent de Zee / int Jaer 1523. ghesondeert van Ian Rodrigues van Villa fuerte en Simon van Cuenca, dese Stadt is neghentich leguen van Mexico.

Zacatula,

De

Colima.

De Provincie / en de Stadt van Colima, op een weynich meer als achthien graden op de Custe van de Supr-Zee / en de Grenzen van nieu Galicien, 50. leguen van Mechoacan Supr-West-waerts / met een groot Schoupschap in een heet Land / en vruchtbaer van Cacao, en cannafistula, met Gout / en wel gheslechte volck. Gonzalo de Sandoval sondeerde die int Jaer 1522. Het gantsche Landt van Mechoacan is het alder-vruchtbaerste van Tarwe / en Wijn / en van alle soorten van Vruchten van Castilien, en van Vee / en veel Visc: het heeft Grain / Cochenille / Cartoen: en het volck is vernuftich / en gheneycht tot wercken.

In die Bilddom zijn hondert dertien Dorpen / de 94. zijn de princippaelste / met Scholen / en het loopt tot de Custe vā de Noort-Zee niet / aen de Supr-Sijde heeft het veel Revieren / en meest in het Westersche deel van de Provincie / by cans op de streck van nieu Galicien is de Haven van Navidad, op neghentien graden hooch / is goet en wel beharen / van waer ghedaen were de navigatie na de Philippinen toe / en het naer t Oosten / ontrent de Haven van S. Iago zijn vele goede Mynen van Coper / in die restort / van de welke de Indianen maecten wonderlike Vaten / om dat het sacht is / en ander icker dat soo heet is dat zy daer mede het Land beareyden / in plaetse van Pser / dat zy noyt hebben bestaen te doen / tot dat de Castilianen haer het leerden.

De Provincie / en t Goubernement van Yucatan, welck die naem treck / als Capiteyn Francisco Hernandez het ontdeckte / en onse L. Vrouw de los Remedios, als lan de Cryalva ontdeckte Cozumel, was eerst ghehouden voer een Eylant / om dat het by naest met de Zee is omringhelt / soo dat men een Peninsul mochte noemen / en d'om-

loop is meer dan twee hondert 50. leguen / het heeft in de lanckre ghesichte hem streckt Oost en West / by naest hondert leguen / en oock soo veel Noort en Sypden / van de Custe die naer t Noorden siet / tot dien deele toe / die het deel dat hem grēst met de Provincien van Guatemala, van waer het hem streck overdwars by naest 25. leguen / sijn Locht is warme en seer vochtich / en al hoe wel het geen Revier noch loopende Water en heeft / gantsch doorgaes het Water soo seer hooch wesende in de Putten / en soo veel Zee-Mos-selent beneden aen de Steenen die daer zijn / en de Custe soo leeghe / heeft ghegheven occasie om te vermoeden datter heeft geweest t eenigher tijt een Zee / t is seer bekoen met gheberchte / t geeft oock gheen Cozen / of zaet van Castilien, t heeft oock gheen Gout / noch eenich ander Metael van eenige soorte / waer upt bekend wert de versuffinge van die die seiden dat zy ghebonden hebben in die Provincie / als de Castilianen daer in quamen cruysen van Lacoen / het welke men noyt en vout in eenighe Provincie van Indien, het is seer overbloedich van Iacht / bysonderlic van Verckens / en Venaisoen / daer werden veel Hondereen gheteelt / men vergadert daer veel Cartoen / en Aijn: het volck vermenichfuldicht / en leeft lanck / daer was een Man die ghecomen was tot drie hondert Jaeren / zy hebben alderhande soorten van Vee van Castilien, en goede Peerden.

In dit goubernement sonder dat van Tabasco, welck met dit ghevoecht is / zijn 4. Dorpen van Castiliapen, en een Bilddom: en die Dorpen zijn fondatien van den eersten Goubernent of Admirael Don Francisco de Montejo. De Stadt van Merida leyt op twintich graden hooch / by naest midden in de Provincie / maer dicht aen de Noort-

Cacao is een gewas als tē jore / tē die Indianen boogghelt / en maectreden: daer af een draach / ghe-naemt chocolate.

Is een d' bārie geweest van die gene die seide dat zy cruce bonen bā lacoen, in lucran.

Yucatan.

De Stadt Merida.

Noort-Zee / twaelf leguen binnen
 s'Lants. Alhier resideert den Gouverneur / de Officiers vā s'Coninck
 incomen / en Schat-kists / en de
 Cathedrael Suffragaan van Mexico,
 met een Clooster van Franciscaners: zy noemden la Merida, om
 de groote en oude bouwvinghen / die
 heeft / gelijk Merida van Castilien,
 en 'tis te verwonderen dat zy in
 dese Provincie niet wesende eenich
 Metael / connē wercken soo groote
 Steenen / in de welke zy vonden
 gegrabeert naeckte Menschen met
 Oor-Ringhen / waer upt het thoon-
 de dat het Tempelen gheweest wa-
 ren / en dat het Lant gheweest heeft
 van groote heerlichheyt. De Stadt
 van Valladolid, 31. leguen van Me-
 rida, by cang ten Supt-Doften /
 met een Clooster van Franciscaners
 heel costelick / en heeft in sijn
 Jurisdiccie 15. dupsent Tributari-
 sen Indianen. De Stadt en Ha-
 ven van S. Francisco de Campeche,
 leyt op twintich graden op de Cu-
 ste die na nieu Spaengien siet / by
 naest 50. Mijlen van Merida West-
 waert / byghende nae't Supden /
 zy heeft een rebelicke Haven / al hoe
 wel dat die wepnich diep is om een
 hawe te sijn. Don Francisco de Mon-
 tejo die heeft hem sijn naem ghe-
 gheben. De Stadt Salamanca de
 welke de selfde Admirael noemde
 nae sijn Vaderlandt. In de Pro-
 vincien van Bacalar, en Chetemal,
 70. leguen van Merida Supden en
 Noorden / dicht by't Westen / en
 noch andere 70. van Valladolid, on-
 trent de Custe van de golfe van de
 Honduras. Daer zijn in dese Pro-
 vincie thien Cloosters van Fran-
 ciscaner Broers / en Scholen van
 Gheestelichheyt.

De Custe van die gantsche Pro-
 vincie is soo lange / dat in wepnich
 plaetsen men Anckeren mach op
 minder dan op 4. of 5. leguen lants /
 en oock ten heeft gheen Haven dan
 voorszeyde Schepen / en de Zee

waest en daelt meer op die Cust dan
 op een andere eenighe plaetse van
 de Provincien van nieu Hispanien.
 De Havens die het heeft / zijn die
 van Cical, en Telichaque, Cical, en
 Cauquil, een Revier met twee mon-
 den / Campeche op de Custe die naer
 nieu Spaengien siet: en in haer de
 Cabo Delgado, van waer de Custe
 Oost-waerts begint te keeren / en
 dicht by de punte is een Eplande-
 ken / dat zy noemen la Desconocida,
 beset met Clippen / en int Westen
 van dat by naest thien, en acht le-
 guen / is een ander dat zy noemen
 la Zarza, en de Triangel, dat drie Ep-
 landekens zijn / dicht by een ander
 Eplandeken / oncingelt met Clip-
 pen / noch selt thien leguen van Cabo
 Delgado, Eplanden van Arenas, en
 de Bermeja, en een ander Epland
 30. leguen van de voorszeyde Caep
 Noort-waerts / en de Negaillos drie
 Eplandekens met Clippen beset /
 int Oosten van la Bermeja, by naest
 35. leguen / en los Alacranes twintich
 leguen van de Cust Supden en
 Noorden / met Merida, en Cabo van
 Cotoche, de Costelickste punte van
 Yucatan: van waer loopen 4. Ep-
 landekens die zy noemen de Muge-
 res, dicht by de Custe / op de welke
 leyt het Eplant van Cozumel, ver-
 maert om de beroemde aanbiddin-
 ghe van een Beelt dat daer was / al
 waer alle de luden van het onlig-
 ghende Lant in Pelgrimagie qua-
 men; het leyt 4. leguen in de Zee /
 int begin van de golfe de Honduras,
 by cang Supden en Noorden met
 Valladolid, en het die golfe in sijn 3.
 andere Eplandekens met ondiepte
 by cang op de streeck van het Depz
 van Bacalar, twelc is binnen lants
 dertich leguen van het Depz van
 Chetemal, op de Custe die beschil-
 dert is met Epland / tot Salamanca,
 waer van de eerste Pantoja, is dicht
 by een ondiepte die zy noemen Qui-
 tasuenjo, en d'ander Zarata, en d'an-
 der Lamanay, en de laetste Ylbob.

De Pro-

De Havens
 en punten van
 die Goubes
 nemden.

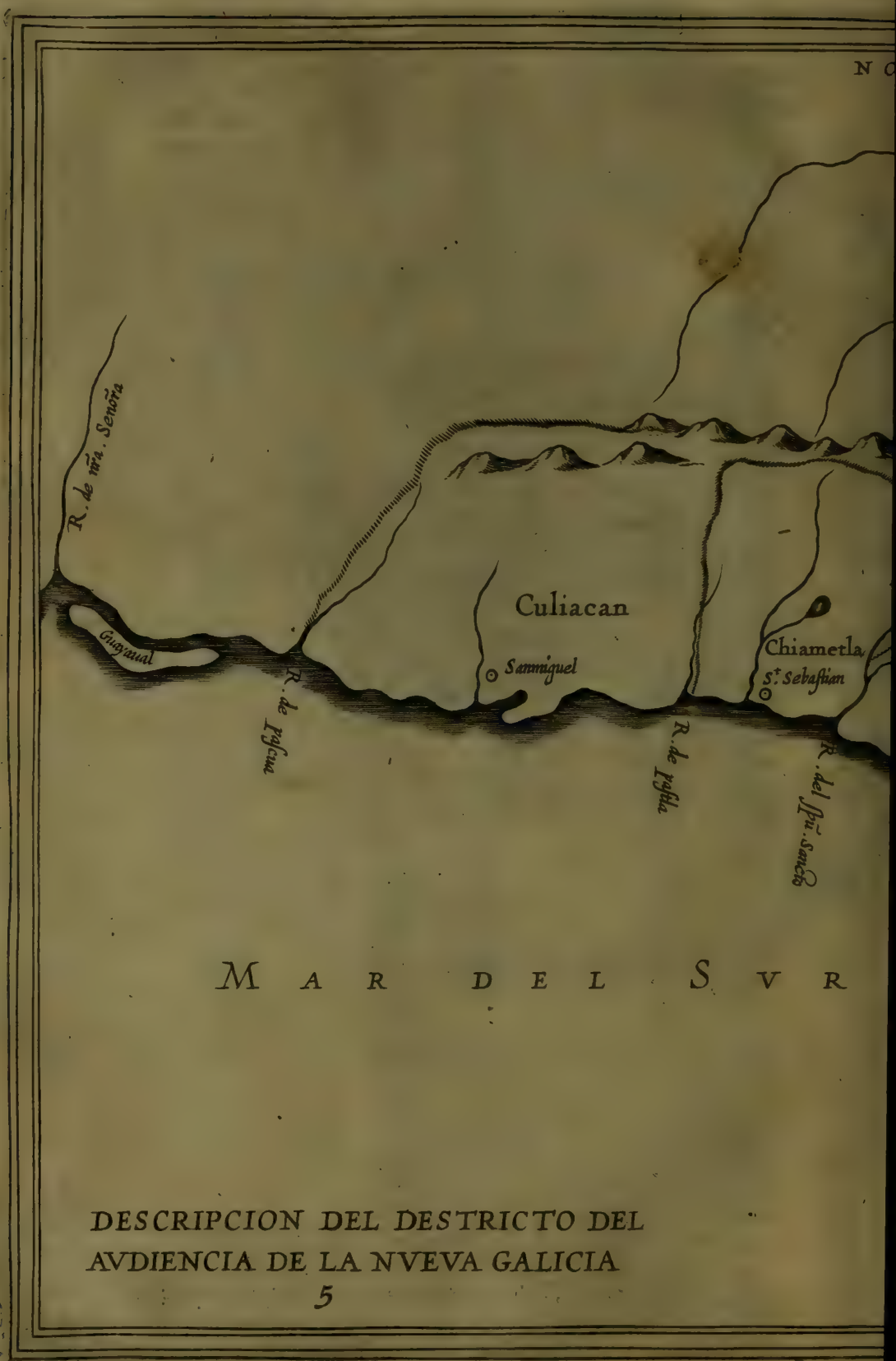
In Cozumel
 een oerlaer
 de bidplaats
 se der Heydenen.

Valladolid.

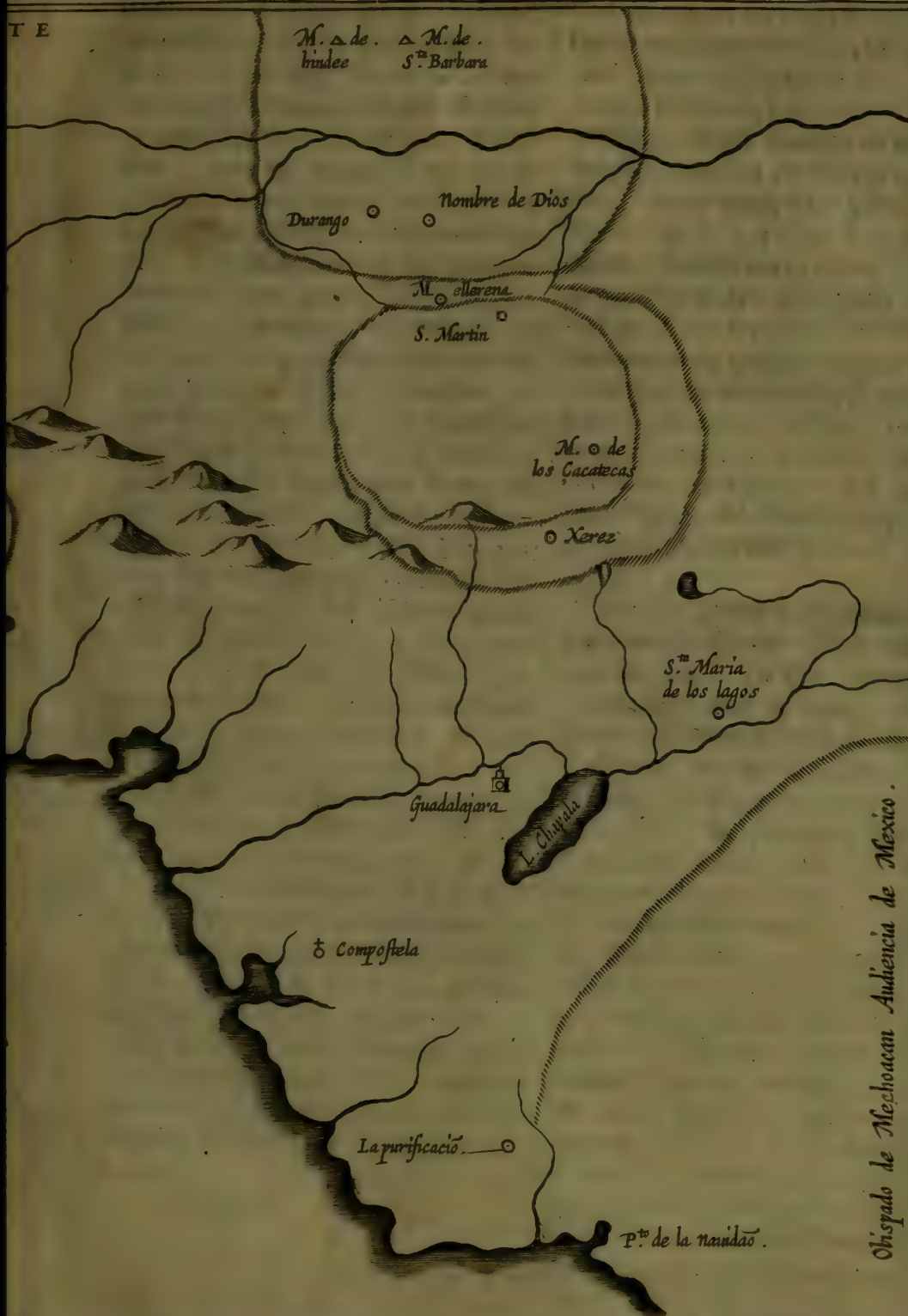
Campeche.

Salamanca.

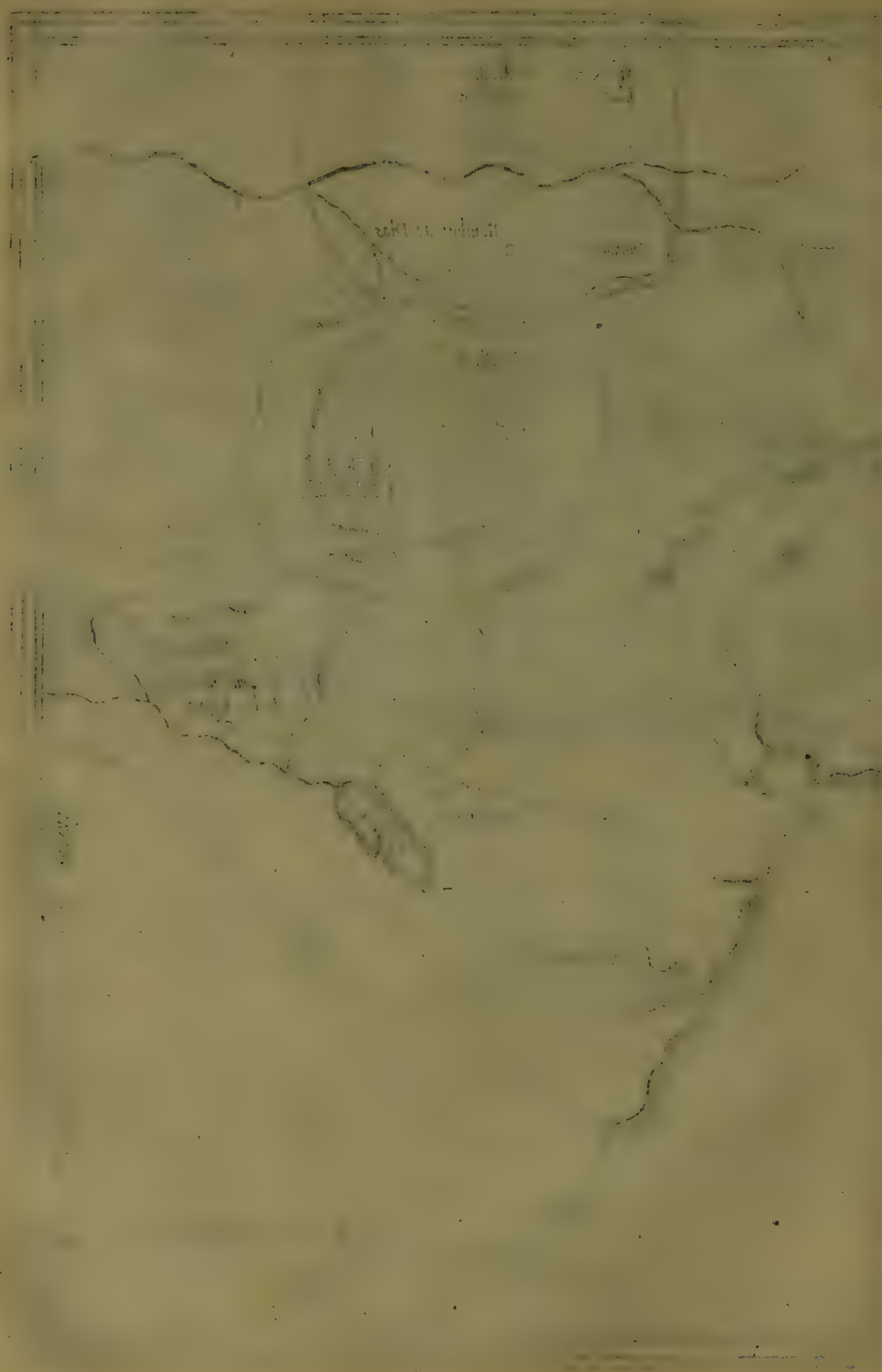

T E

Obispaio de Mechoacan Audiencia de Mexico.

Tabasco.

De Provincie van Tabasco, die onder het Gouvernement van Yucatan begrepen wort/lept op de Cuſte van de Noort-Zee / in de Golfe van nieu Spaengien, ſtreckt hem in de lanckte Ooft en Weſt / by naelt 40. leguen van de Grenzen van Yucatan, tot die van Goazacoalco, met het welke hem boecht int Ooften/ en oock ſoo veel Zuiden en Noorden / van de Noort-Zee / tot de Grenzen van Chiapa : het gantsche lant is vol Meyzen/ inhammē van de Zee/en broecken/en ooc vaertmē daer over met Barquē/en Canoen; het is ſeer bochtich / en drooch / en daerom ſeer vruchtebaer van voetsel voor Dee van Oſſen of Koepen/ en van Mayz/ en cacao, het welck het meelt profijt is van de Provincie/ in het welke alleen een Dorp is/ twelck is Tabasco, anders genaemt de Stadt van onſe Lieve Vrouwe de la Vitoria, alſoo ghenoemt om de overwinninghe die aldaer hadde van de Indianen Don Hernando Cortes, als hy ginck nae nieu Hispanien, int Jaer 1519. Het Tribuut dat de Indianen betaelen in deſe Provincie/ zijn twee dupſent xiquipilen van Cacao, en elcke xiquipil is acht dupſent Amandelen / en een laſt maect drie xiquipilen, of tercios van het Tribuut. Op de Cuſte van de Provincie behalven de andere Kevieren/ en Meyzen/ bont hy de Heyz van Xicalango, of Conincklike Haven / groot en wijt/ met twee Eplandekens inde mont/ de Capiteyn Louys Marin, was die die door laſt vā Don Hernando Cortes, deſe Provincie in brede broecht.

Het XI. Capittel.

Van het Reſſort behoorende onder het gouvernement van Guadalajara.

Het Reſſort van het goubernement van nieu Galicien, of van Xaliſco, ghelijck Nunjo de Guz-

man het gendemt heeft die het ondeckt heeft/ en Don Hernando Cortes die het dede te bozen in ſijn naē : als hy ſont de Capiteyn Gonzalo de Sandoval, om te bevrēdighen los Colimas, ſtoot met ſijn Grenzen aen het Gouvernement van nieu Hispanien, ontrent de Haven van Navidad, en de Heyz van Chiapala, gaende Noort-Ooft-waerts al waer het int Noorden/ en eenſdeels int Weſten / daert noch niet heel is ondeckt : heeft het ſijn Landtpalen open / watter meer is int Weſten/ is gantsch Zee : het ghene dat bevolckt is aen d'reen ſijde of d'ander/ ſal comen op hondert leguen/ waer in begrepen worden de Provincien van Guadalajara, Xaliſco, los Zacatecas, Chiametla, Culiacan, het nieu Biſcayen, en Cinaloa, en als ghebuiſſchap / de ontdekkinghe van de Provincien van Cibola, en van Quibira.

De Locht van de Provincie/ en vant onligghende Lant Guadala- Guadalajara jara is goet / en het Kertrijck is vruchtebaer van Tarwe / en van Mayz / en van andere Saden van Caſtilien, en veel Mineurs van Silber / en Dorpen zijnder van de Caſtilianen. De Stadt is het Hooft van dat Rijck die bevolckt is van Nunjo de Guzman, int Jaer 1531. en noemde dat nae de naem van ſijn Vaderlant / lept in hondert en ſes graden en een half lengte van de Supt en Noort-Lijn van Toledo, 1780. leguen reſſens/ een rechte werch / en op twintich graden en een derde-part hoochte / 37. leguen van Mexico, tuſſchen 't Noorden en 't Weſten / meelt Weſt-waert. Al daer resideert het Hof/ de Officiers van Coninck incomē/ en de Schatkijſt/ en de Cathedral ſuffragaen van Mexico, van den Jare 1570. dat eerſt gheboden was te fondeeren te Compoſtella : het heeft een Clooſter van Franciſcaners/ en ten ander van Auguſtijners / Nunjo de Guzman

De Kevieren
van de Pro-
vincie.

El Espiritu
Santo.
Santa Maria,
bānde Mexi-
co.

Wie de Chi-
chimecē zijn.

Xalisco.

Guzman fondeerde oock de Stadt del Espiritu Santo in Tepique, en de Stadt Santa Maria van de Heyzen: **3°** is dertich leguen van Guadalajara Supt-waert / met een Opper-Schout/en gebout om te verseecken teghens de Indianen Chichimecas, die in de Landen zijn tusschen 't Noorden en 't Oosten / een Barbarisch volck / die ghespreyt leven op 't Velt / sonder eenighe menschelickheyt/en politie/in de Holen/en in de Boschen als wilde Beesten / onderhoudende haer met de Jacht/en wilde Vruchten / **3°** weten van gheen Rijkdom/noch wel lust/ **3°** gaen naectt/en eenighe bedeckt met Vellen van ghedierten/ haer Wapenen zijn Bogen en Pijlen / **3°** zijn sterck van Lichaem/groote vraten. / **3°** maecten Wijn van seckere Wortel/ daer **3°** haer in droncken drincken.

De Provincie van Xalisco is vruchtbaerder van Mayz dan van Schapen / daer zijn geen Deerden: 't heeft maer een Stadt Compostela ontrent de Zee / drie en dertich leguen van Guadalajara Westwaerts: al waer eerst was het Gouvernement / en bevolen te fondeeren de Cathedrale Kercke/ tot het Jaer tsestich: wanneer het overghegaen is tot Guadalajara om dieper te wesen in het restort: daer is een Clooster van Broers van S. Francisci Orde: 'tis oock bevolckt gheweest van Nunjo de Guzman int Jaer 1531. die twee jaren ginck door die Landen/diemen noede het groote Spaengien, door jaloursheyt vā Don Hernando Cortes, sonder dat inde gantsche tijt men niet van hem vernam in Mexico. De Stadt de la Purification, ten Supt-Westen van Guadalajara 30. leguen daer af / ontrent de Haven van Navidad, in de Grenzen van die Jurisdictie van dat Hof/en van het van Mexico, leyt in een heet Landt / en swack / en tot het eynde van het Jaer 1531. ontdeck-

tede Nunjo de Guzman 150. leguen Lants lancer de Custe van Xalisco, die gheleghen is op wat meer dan twee en twintich graden.

In de Provincie de los Zacatecas, ^{Los Zacatecas.} rijk van Mijne van Silber/is gebrec hebbende van Water/Terwe/en Mayz/ zijn drie Dorpen van Castilianen, en 4. treffelike siplaetsen van Mijne/de principaelste zijn die diemen noemt de los Zacatecas, 40. leguen van Guadalajara Noordwaerts/ en 80. van Mexico, al waer ordinaris sullen zijn meer dan 500. Castilianen, 500. Slaven/ dupsent Deerden en Duplé/ en een Clooster van Franciscaners / en aldaer resideert altoos een van des Coninc Officier van Guadalajara. Oock zijn in die Provincie de Mijne van Avino in de Contrepen van los Zacatecas, en die vā S. Martin 27. leguen van los Zacatecas, Noort-Oostwaerts/ in twelcke plegen te wesen by naest 400. Castilianen, en Xerez ^{Xerez} de la Frontera, 30. leguen van Guadalajara Noort-waerts / en 10. van de Mijne van Zacatecas, in de wech van dien/ziender andere plaetsen de laegers leggen/daer men geen ghewach af maectt/om dat **3°** soo aenmerckens waerdich niet en zijn. De Stadt Erena, en de Mijne genaemt ^{El Erena.} del Sombrerete, 25. leguen van Zacatecas Noort-Westwaerts / dicht by die van S. Martin Noort-waerts en andere die in die Jurisdictie zijn. De Stad van Nombre de Dios, ^{Nombre de Dios.} 68. leguen van de Stadt van Guadalajara, en 10. van de Mijne van S. Martin, Noort-waerts/ met een Clooster van Franciscaners/ is overbloedich van Tarwe / en Mayz / en goede Mijnen in haere Jurisdictie. De Stadt Durango, ^{Durango.} in de Jurisdictie van de Mijnen van S. Martin, en de Daleye van S. Salvador, 8. leguen vā Nombre de Dios, is een gesont lant / en heeft veel Riviere/door welckers overspoelinghe vergaderen **3°** veel Tarwts/Mayz/ en andere onder-

houdinghen/ en in haer Jurisdicctie zijn de Ninnen van S. Lucas, en eenige goede Soutpannen. De Indianen van dat Kinck waren in vele plaetsen in Oorloghe/ en de Chichimecen, en Guachachilen deden veel schade op de wech van Guadalajara, aen die van Zacateca, en die Oorloghe was seer costelick en heftich/ en zy nam eynde als Vice-Kon was de Marquis van Villamanrique. De Indianen zijn ghedept in die Jurisdicctie in 190. en vier deplinghen.

De Provincie van nieu Vizcaya, by naest int Noort-Westen van los Zacatecas, 30. leguen van die/ is een Landt van goede Lijftocht/ en veel Bees/ en goede Nijne van Silber/ in haer zijn die van Hindehè, Santa Barbola, en die van S. Ian en in die is de Provincie van Topia, en in dese ontdeckinghe/ en bevolkinge dede Francisco de Ybarra vele dienstē. De Provincie van Chiamecla, 20. leguē lanck en breed / op de Custe van de Supr-Zee/ by naest 40. leguen van Xalisco, heeft veel Ninnen van Silber/ en daer leyt S. Sebastiaen, een Stadt der Castilianen, die eerst was onder het gouvernement van Mexico, en leyt wat hoogher dan op 22. graden. Culiacan, is een goubernement op de Custe vande Supr-Zee/ meer Oost-waert/ en ten Westē van Chiamecla, is een Lant seer vruchtbaer van lijftocht en Honsters van Ninnen van Silber/ van welke is een bevolckte Reael, dat is een sielplaetse / die zy noemen de las Virgines. De Stadt S. Miguel 80. leguen van Compostela, en 100. en drie van Guadalajara, is bevolckt by Nunjo de Guzman int jaer 1531.

De Provincie van Cinaloa, de laetste/ en de Noordelickste van het nieuwe Rijk vā Galicien, 42. leguen van Culiacan, 150. van Guadalajara Noort-waert / is bevolckt in een plaetse met Castilianen, die genoemt wert S. Ian van Cinaloa, die niet conde behouden werden. Dese Pro-

vincie ontdecktede Don Antonio van Mendosa, wesende Vice-Kon in nieu Hispanien, zy seyden datter ghesien was een Stadt van Steen ghebout met Solders die zy noemden Granada, en dat de Indianen geweldich vochten / en datter in die lant groote overbloet van victualie was. Quibira leyt op 40. graden/ in een ghetempert Landt / en vruchtbaer. Cibola leyt 30. leguen van Culiacan, Noort-waerts/ en Quibira 200. van Cibola Oost-waerts / t'is al arm volck / en om dat zy gheen Cattoen vergaderen / cleeden zy haer met Vellen van wilde Dierē/ en koepen van haer Lant / die een hoochte hebben op haer Rugghe-Græet/ en grooter hant aen't boorste deel / de Hoozens zijn elender dan d'onse/ en in die Dee bestaet de meeste Rijckdom van het volck/ om dat zy haer met de Vellen cleeden/ en schopen/ en maecken coordep/ eten het Vleesch en maecken hantwerctuych van de Beenderen / zy hebben in dese Provincie verscheydene talen/ om dat zy wepnich met mandereren handelen.

California is een groote punte lants die ypt loopt in de Zee / int Westlickste van nieu Hispanien, tot op twee en twintich graden hoochte/ van waer zy haer streckt Noort-West-waerts/ ontrent 200. leguen/ al hoe wel datter seer wepnich volcomene kennisse is / van de Havens / en Eylanden van de Golfe van California, die daer is tusschen de boorsleyde punte / en de Golfe van nieu Spaengien, die lant daer loopt / by tans naert Noort-Westen / in de welke al hoe wel datter zijn veel Rebieren / Capen en Punten / en set-plaetsen / soo heeft men nochtans gheen particuliere kennisse daer af / om dat zy niet seer veel doosocht zijn. Int begin of d'inganck van dese Golfe is een Eylande seer lanck / en smal by de Cust langs / en seer

Nueva Vizcaya.

Chiamecla.

Culiacan.

S. Michiel.

Cinaloa.

Quibira.

Cibola.

California.

dicht daer by / dat ghenoeint wert Guayaval, welck gaet van de Rivier van onse Liebe Vrouwe / of van S. Sebastiaen de Bora, tot die van Pascua in Culiacan. Die van de Stadt van S. Michiel, wert ghenoeint Ciguatlan, en het na nieuw Spaengien toe / is die van Pastla, en teghen over van die is het Epland Desierta, en daer naer het del Espiritu Santo, en de Haven van Xalisco, en Suyt-waert van de punte van California leyt het Eplandt Anjublada, en dat van Sint Tomas, en dat van Flores, en een ander dat men noemt las Monjas.

Het XII. Capittel.

Van de Jurisdiccie van't Hof van Sant Iago van Guatemala.

Het Hof van S. Iago van Guatemala werde eerstelick genoeint het Hof van Guatemala van die Onnederlanden / om dat bevolen was dat eerst te bouwen in eenighe vande Provincien van Nicaragua, en Guatemala, sonder te noemen secker Vlecke / hout in de lanckte / Oost en West twee hondert en 40. leguen / en van de vier en tachtichste Suyt en Noort-Lijn / tot de acht en neghentichste de langte / en van Noorde en Suyden / inde breeete hondert en tachtentich / van de neghen of de thien graden hoochte / tot achthien / of negentien / waer in mede bestoten worden de Provincien van Guatemala, Soconusco, Chiapa, Suchitepeque, la Verapaz, Honduras, Ycalcos, San Salvador, en San Miguel, Nicaragua, Chuluteca Taguzgalpa, y Costarica, en in elck van die Provincien wort verscheydelicke spraecke ghebruyckt / en na de meeninghe van de Religieusen / is het een list gheweest van de Dupvel / om twist te planten tus-

schen die Natien die bloetdorstich en waeckgierich waren.

De Provincie / en 't Gouvernement van Guatemala op de Custe van de Suyt-Zee / in de lanckte salt by naest sijn 70. leguen / en in de breeete Suyden en Noorden derstich: 'tis een Lant wel getempert / vruchtbaer van Mayz / van Cattoen / van Tarwe in overbloet / en andere Vruchten / al hoe wel niet bewaert worden de zaden van t'een Jaer tot het ander: 't heeft weynich Wateren / maer als het regent zynse seer gheweldich van April tot October toe: de Winden waepen Suyden en Noorden / en de Noorde-Wint en duert niet meer dan 15. of twintich daghen / en is seer cout / en heftich: daer zyn 5. Dorpen van Castilianen, gefondeert van de Adelantado Don Pedro de Alvarado, in de Jaren van 1524. en 25. De Stadt Sant-Iago, van Guatemala, wiens ghelegghentheydt men noemt Cachequil, 't welck beteekent een Arent / om dat de Generael van die Natie / als hy upt ginc ten Oorloch brocht hy een Arent tot een Pluym. Het is 't Hooft van het Gouvernement / al waer resideert het Hof / leggende op 14. graden en een half hoochte / en 93. van de Suyt-Noort-Lijn van Toledo, van de welcke het sal verscheyden zyn op een groote Cirkel duyfsent ses hondert 60. leguen / en twaelf van de Zee af / het is een Dorp met ses hondert Castiliaensche Borgers / hier resideren de Officiers van des Conincs incomen / en Schat-kiste / het Huys van de gietinghe / en de Cathedrael suffragaen van Mexico, met een Clooster van Dominicanen / en een ander van onse Liebe Vrouwe ter gratien / en een Gast-Huys / en in haer Jurisdiccie 25. duyfsent Tributairse Indianen, dese Stadt is ghelegghen in een seer lustighe Vallepe / met Vruchten van verscheyden soorten / en alderhande

Guatemala.

slach

D E L N O R T E

lach van Lijfdröchten / en seer de-
licaet.

S. Salvador.

De Stadt van S. Salvador, die in
de Indiaensche tale ghenaeamt wert
Cuzcatlan, 40. leguen van S. Iago,
ten Supt-Oosten / met een Cloo-
ster van Dominicanen. De Stadt
La Trinidad, die op de Indiaensche
tale ghenaeamt wert Conzonate, ses
en twintich leguen van Sant Iago,
Supt-West-waerts / 4. leguen van
de Haven van Axacutla, 'tis een
Opper-Schoutschap met de titel
van sijn Majesteit / met een Cloo-
ster der Dominicanen / in een lant-
doutwe die vruchtebaer is van Ca-
cao, en de Indianen van die plaetse/
behooren onder de Jurisdicte van
Santjago. 'Tis een plaetse van vele
handelinghe / en sijn Haven is een
aencomste van de Schepen van Pe-
ru, en van nieu Spaengien. De

S. Miguel.

Stadt van S. Miguel 62. leguen van
Santjago, en twee en twintich van
S. Salvador, Supt-West-waerts / 2.
leguen van de Zee / en de bahia van
Fonseca die haer dient tot een Ha-
ven / en daer zijn in haer begriip
tachtentich Dorpen van d'India-
nen. De Stadt Xerez de la Fron-
tera, genaemt in de Indiaensche tale
Chuluteca, op de grensen van Gua-
temala, en Nicaragua, tachtentich
leguen van Santjago, en twintich
van S. Miguel Supt-Oost-waert
zijn beyde een Jurisdicte vrucht-
baer van Cattoen / en Wapz / daer
lept ontrent de Stadt Santjago, een
brandende Berch seer vermaert vā
Guatemala, en in gantsch Indien
zijnder veel van dese brandende
Berghen / maer de vermaertste zijn
die van Guatemala, die upt gheboz-
sten zijn op verscheypden reysen / hier
upwerpende Steenen / en asche
met groote schade van't Lant / van
die van Arequipa en van Tlascala,
Quito, en andere in dat Landt zijn
oock stadich blietende heete Wate-
ren / en van verscheypden eyghen-
schappen / daer zijn veel Verwen / en

goede balsame die de Castilianen
verkent hebben / sonder dat van de
Indianen te leeren / teghens tghene
eenighe Nuchter spreekt : en oock
liquidambar, anime, copal, en such-
copal, en andere Gommen / en d'al-
dervolcomenste vochticheden / en de
ghedierten die den Bezarsteen tee-
len : men vergadert daer veel Ca-
cao, dat een groote Rijckdom is;
tis eē middelbare Boom / de vruch-
ten zijn als Castanien / al hoe wel
dat y grooter zijn / y gheeft bloey-
sel ende vruchten alle Maenden /
en desgelijc vallender in dat Lant
de Orangieappels / de Cacao Boom
is meerder vrunt van de vochtich-
heyt / dan van de Sonne / en daer-
om wort sijn plante nerghe anders
gheestelt dan daer schadu is.

De Havens van dat Gouverne-
ment / in de Supt-Zee / behalvens
de verhaelde zijn de bapē van Fon-
seca, dicht aen S. Michiel op twaelf
graden en een half hoochte. 'tHeeft
sijn naem gecregen van Gillis Gon-
zales Davila, int Jaer 1522. van we-
ghen de Bisschop Ioan Rodrigues de
Fonseca, President van den Raedt
van Indien, en binnen in de Bahia
is een Eplandt datmen noemt Pe-
tronila, nae des Bisschops Susters
Dochter. De Haven van Acaxutla,
dicht aen de Trinidad, op 12. graden
hoochte / is het principael van dat
gouvernement vooz nieu Hispanien,
en Piru, en de Bapē van Guatemala
twaelf leguen daer van / en de Re-
vier van Xicalapa 7. leguen van de
Bahia West-waert / Noort-waerts
en raecht dese Provincie gheenighe
Custe / om dat het niet meer dan 40.
leguen van Zee gaet / tot een plaets
daermen ontscheept / diemen noemt
de Haven van de soete Golfe, van
ober gaen de Coopmanschappen
die van Castilien gaē / door de Golfe
de Honduras, binnen slants met de
Carovānen, tot Guatemala, en op de
Conincklike wech van Mexico is
het groote Mey van Atitlan, van

Dese Gouver-
nement
Havens.

Xerez.

thien leguen in de ronte / en 4. in de
breette sonder gront.

Soconusco,

De Provincie en het gouberne-
ment van Soconusco, het alder-We-
stelickste van Guatemala, op de Cu-
ste van de Supt-Zee / lanck en
breet by naest 34. leguen / vrucht-
baer van Cacao, de grootste hande-
linghe aldaer / en van al het gheene
datter gesaeyt wort / behalven Tar-
we / ten heeft niet meer dan een
Dorp van Castilianen, welck ghe-
noemt wert Guevetlan, een fondatie
van Don Pedro de Alvarado, al
waer nu resideert de Gouverneur.
Hare Custe die op de Supt-Zee
lept / begint 7. Milen van de Re-
biere van Ayutla, West-waert / en
dan de Rebiere Coatlan, Capa-
naercalte, Colatl, Haztatlan, Amati-
tuc, en Quizatarlan.

Chiapa,

De Provincie en Bisdome van
Chiapa, is binne Lants tusschen
Soconusco Supt-waert / en het upt-
terste van nieuwwe Hispanien, West-
waert: en int Noorden en Oosten
tusschen Tabasco, en la Verapaz lanc
Oost en West by naest 40. leguen /
en breet eenighe minder / vrucht-
baer van veel Tarwe / en Mayz / en
andere Saden / en van Vee / behal-
ven van Schapen / die der niet veel
en zijn: heeft een Dorp van Ca-
stilianen datmen noet Ciudad Real,
20. leguen van Sant Iago van Gua-
temala, nae Noort-Oosten / dat met
een particulier Privilegie ghere-
geert wert door ordinairse Schou-
ten: al hier is de Cathedrale Kerc-
ke / met een Clooster van Domi-
nicaners / en veel Dorpen van In-
dianen in hare Jurisdictie. Het
principael Dorp wert ghenoeemt
Chiapa van haer / waer van de
Provincie sijn naem neemt: de In-
woonders weten Peerden te tee-
len / die van daer comen zijn / zijn
beter dan die van nieu Hispanien,
zy zijn Musickers en Schilders /
en leeren wel eenich Ampt dat in
conste bestaet / van outs hebben zy

gheweest van Nicaragua, en de Ca-
piteyn Diego de Mazariegos, int jaer
1531. leyde dese Stadt in een Val-
lepe al waerse nu is / ronde / op een
wonderlicke ghelegghentheydt / op
achthien graden en een halve / en
tseftich leguen van de Noort-Zee /
en oock soo veel van de Supt-Zee.

Verapaz,

De Provincie van la Verapaz,
dat een naem is ghegheven by de
Religieusen van S. Dominici Or-
den / om dat zy het bevrédicht heb-
ben met haer Predicatie / oock is
sy ghelegghen binnen slants / tus-
schen de Lantpalen van Soconusco,
Chiapa, Yucatan, Honduras, en Gua-
temala, dertich leguen dweers over /
en oock soo veel van Sant Iago de
Guatemala; het Landt isser vorch-
tich / en daer om ist beter voor de
Mayz / die daer wast tweemaal int
Jaer / dan voor de Tarwe / en Cat-
toen / en eenighe Cacao, en veel Vo-
ghelen van die die plupmen geven
van coleuren / voor de Schilderijen
die de Indianen maecten / welck is
een neeringhe van dese Provincie /
en de Coninghen van Mexico troc-
ken dien / en dat was die meest
gheachte saeck die zy hadden / en
men oordeelde voor groote sonde
die Voghelen doot te slaen / dan
men mochte wel ontbeederen / of
die nemen. In dat Landt is niet
meer dan een Clooster van Domi-
nicaners / met een Dorp van India-
nen, van 17. jonghens die daer zijn /
al waer de Ingebornen haer heb-
ben vergadert / door ordre van de
Religieusen om haer beter te on-
derwijsen / om dat zy te booren leef-
den herwaerts en derwaerts / en als
Wilden / en nu leven zy als Christe-
nen / en int waerlick Borgherlick.

In dese Provincie en is gheen
Gouverneur / dan alleen een Op-
per-Schoutschap / welck een pro-
veido is van't Hof. De Rebiere
Zacatula deylt dese Provincie van
Guatemala, van de welcke het hem
upt streckt tot aen de Golfe dulce,
werwaerts

werwaerts gaende om t'onetwaeren alle hare Kevierē/ dooz welcke/ en om de groote vlietinghen der Wateren die af-loopen van de hoochste Roeten/ was het Landt soo vochtich/ dat de Mayz verrottede/ maer de ghetempercheyde is ghebetert/ nae dat het afgheballen is: 'theeft veel Leeuwen/ Eygren/ en Dassen/ welcker vleesch de Indianen eten/ al hoe wel het soet is en mals. 'Wert ghenoeemt Golfe dulce om dat dooz de menichte van de Kevieren die daer lanc in Zee loopen/ het Water soet is: en daer zijn groote Visschen/ en int bysonder de Manati, die de Zee-Scier is/ 'wenit soo soetelick/ dat al hoe wel hy seer groot is/ soo maecht hy gheen ghetier/ vliet vooz andere/ ende gaet te gronde/ en hy is furieus teghens die die hem soecken/ en hy gheeft groote slaghen/ sijn vleesch is dick als van een koe.

De Dier Manatus, heeft beenen/ doozt gheest.

Het XIII. Capittel.

Van Honduras, Nicaragua, en Costarica.

De Provincie/ en 'tgouvernement van de Honduras, streckt hem in de lanckte Oost en West/ langs de Noort-Custe/ meer dan 150. leguen/ en in de breeete van de Zee af tot de lant-Palen van Costarica, en Guatemala ten deele tachtentich/ 'theeft veel gheberchte/ en is vruchtbaer van Mayz/ Tarwe/ en alderhande soorten van Dee/ en eenighe Mijnen van Gout en Silber: daer zijn ses Dorpen van Castilianen; en een Bisdome/ de eerste Bisschop was Broeder Ian van Talavera, Brieur van Prado, van d'Ordre van S. Ieronimo van Spaengien.

Honduras,

Valladolid,

De Stadt van Valladolid, in de Indiaensche tale ghenaeamt Co-

mayagua, leyt op meer dan seltchien graden/ en is t'seltich Mijlen van Sāt Iago de Guatemala, Oostwaerts/ en bynaest 40. van de Noort-Zee: de Gouverneur resideert alhier/ en daer het Cathedral van het Jaer 1558. dat het van Truxillo ver-trocken is/ daer het aldereerst was/ en daer is een Clooster van onse Liebe Vrouwe ter Gracien. De Capiteyn Alonzo de Cáceres bezy-dichde dat Lant/ uyt last van Don Pedro de Alvarado, het leyt int mid-den van twee Zeen/ en heeft van d'een tot d'ander drie en 50. leguen/ van de Haven de Cavallos op de Noort-Zee/ tot de Bave van Fonseca, op die vant Supden/ en dien wech besocht de Ingement Baptista Antonelli uyt last van de Coninck/ om dat sy haer lieten voozstaen/ dat over dien wech de handeling licht-ter soude vallen van de Noort/ op de Supt-Zee/ en hy vonda datter veel swaricheyts in ghelegen was.

Van de on-derzoekinge van den Baptista Antonelli,

De Stadt Gracias a Dios, der-tich leguen van Valladolid, bynaest int Westen is bevolckt int Jaer 1530. van de Capiteyn Gabriel de Rojas, om te beneficiëren de Gout-Mijnen/ die daer waren/ en vonda groote rencontres met de Indianen; en hebben hem dickwils bespron-gen binnen int Fort dat hy hadde/ nochtans als de Gouverneurs van Honduras, en Nicaragua hem te hulpe niet en quamen/ om die passie die tusschen haer waren/ verliet hy het/ en int Jaer 1536. quam de Capiteyn Gonzalo de Alvarado we-der om te bevolcken die Stad. De Stadt S. Pedro 30. leguen van Co-mayagua Noortwaerts wat afwijc-kende West-waert/ en elf van de Haven de Cavallos, alwaer reside-ren de Officiers des Coninck/ om dat de Havē van Cavallos niet goet is/ al waer vercrichmen het des-pacho van de Schepen/ is gheson-deert int jaer 1536. van den Adelan-rado Don Pedro de Alvarado:

Wade Stadt Gracias a Dios.

S. Pedro een Stadt.

De

Sint Jan een
Stad:

De Stadt van S. Jan van de Haven de Cavillos, op 15. Graden hoochte/ elf leguen van S. Pedro, en 4. van Comayagua, is bevolckt van de Factoors der Coopmanschappen / en de Swarten / om dat het een quade Haven is/ al hoe wel het een Bape is/ 30 is evenwel goet: 30 wert ghenoeit de Haven de Cavallos, om datter eenighe Paerden in Zee gheballen zijn door onwe- der. De Stadt Truxillo tseftich le- guen van Comayagua Noort-Oost- waert / en 40. van de Haven de Ca- vallos Oost-waerts / en een van de Noort-Zee/ daer heeft de Cathedral gheweest/ zijn Haven wert genaemt Jan Gillis, 30 is goet/ al hoe wel het een doode Bape is/ en ghesloten/ al waer eerstelijk de Schepen aenco- men die nae Guatemala gaen. Fran- cisco de las Casas begonst dien te be- volcken int Jaer 1524. en om dat het al volck was van Estremadura noemde hy dien Truxillo, en Don Hernando Cortes eyndighede dien te bevolcken / als hy was by de Y- bueras. De Stadt van S. Jorge van Olancho, 40. leguen van Comaya- gua Oost-waert/ van 40. Borghers/ en in sijn Jurisdicctie seshien dups- sent Indianen Tributarijzen/ en veel Gouts / bysonderlick in de Kebier Guayape, twaelf leguen van dese Stadt. Dese Vallepe van Olan- cho is seer lustich en profijtelick/ en men treckter veel Gouts up: en de Gouverneurs van Honduras, en Nicaragua bonden op andere tijden groote differenten/ om dat een pder dien begheerde in sijn Jurisdicctie/ en daerom wast dat alhier Gillis Gonzalez Davilanam hondert twin- tich dupsent pesen Gouts van Her- nando de Soro, en hy verliet het volck dat hem ghegheven was van Pedrarias Davila, tot bescherminge/ en hier beschermde Gabriel de Ro- jas den inganck / van Gonzales de Sandoval, die hy sonde Don Her- nando Cortes van Truxillo, en alhier

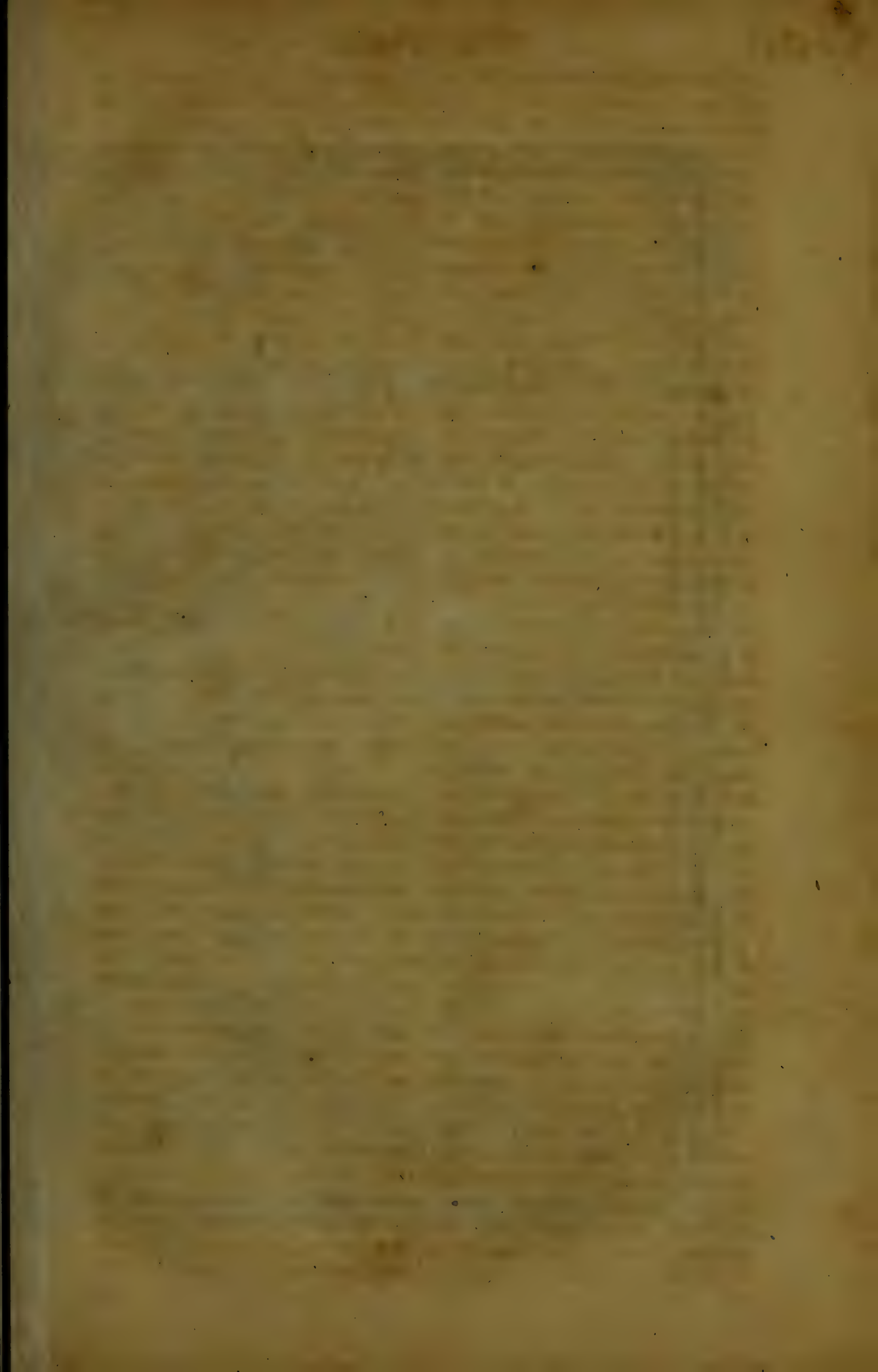
De Stadt
S. Jorge.

floeghen doot de Indianen Jan de Grijalva, een wel vermaect Capi- teyn/ en noch andere.

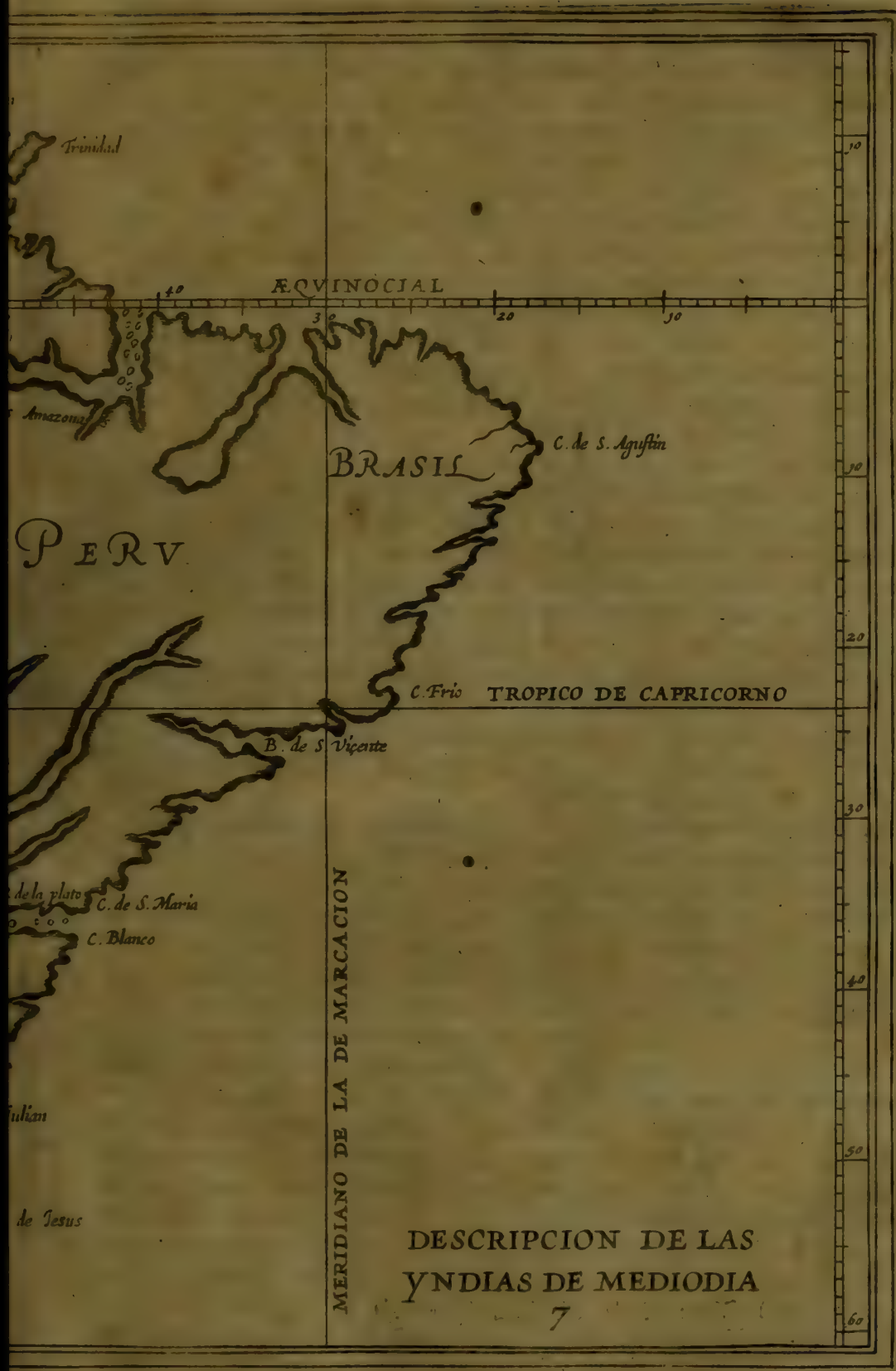
De Custe van dese Provincie leyt gheheel op de Noort-Zee/ op de golfe die genoemt wert de Hon- duras, dat de heele Zee-Strant is tusschen dese Provincie/ en Yucatan, tot waerse r'samen comen met la Verapaz, al waer die wert genemt de Golfe van Guanajos, de eerste punte is die van Ybueras, alsoo ghe- noemt om dat de eerste vonden veel Cabassen laner de Zee/ die 30 noe- den Ybueras, in het Spaensch/ hy leyt op 16. graden hoochte/ dicht aen de golfe Dulce, een Haven voor Guatemala, al waer werde bevolcke S. Gillis van Buenavista, dicht by de Cabo van Tres puntas Oost-waerts van de Golfe dulce, en werde ghe- fondeert int Jaer 1524. van Gillis Gonzalez Davila, en meer Oost- waert wert ghevonden de Kebier Piche, en de Kebier Baxo, en die van Vlva met een ander naem Balahama voor de Haven van Cavallos, die op 15. graden leyt / en daer naer de Kebier / en punte van la Sal, en el Triumfo de la Cruz, een Cabo van drie punten/ al waer int Jaer 1524. bevolckede Maesse de Campo, Chri- stoval de Olid, de Kebier Hulma, of de Xagua, en Noort-waerts van sijn Mont het Eplandt van Vtila, en Noort-Oost-waert Guayava, He- len, en Guanaja, en S. Franciscus Supden en Noorden/ met de pun- te van Truxillo, dat de Eplanden zijn van de Guanajos, de voorsz- de punte wert ghenoeit met een ander naem Cabo Delgado, of van de Honduras, van waer af tot aen Cabo del Camaron, in wiens ghe- biet het gaet tot aen Iamayca, heef- tet derthien Kebieren / en op de punte van de Cabo heeftet een groote ondiepte / meer dan twin- tich leguen Zee-waerts in / en int midden van haer dicht aen de Cu- ste is een groot Eplandt / r'welck 30 noe-

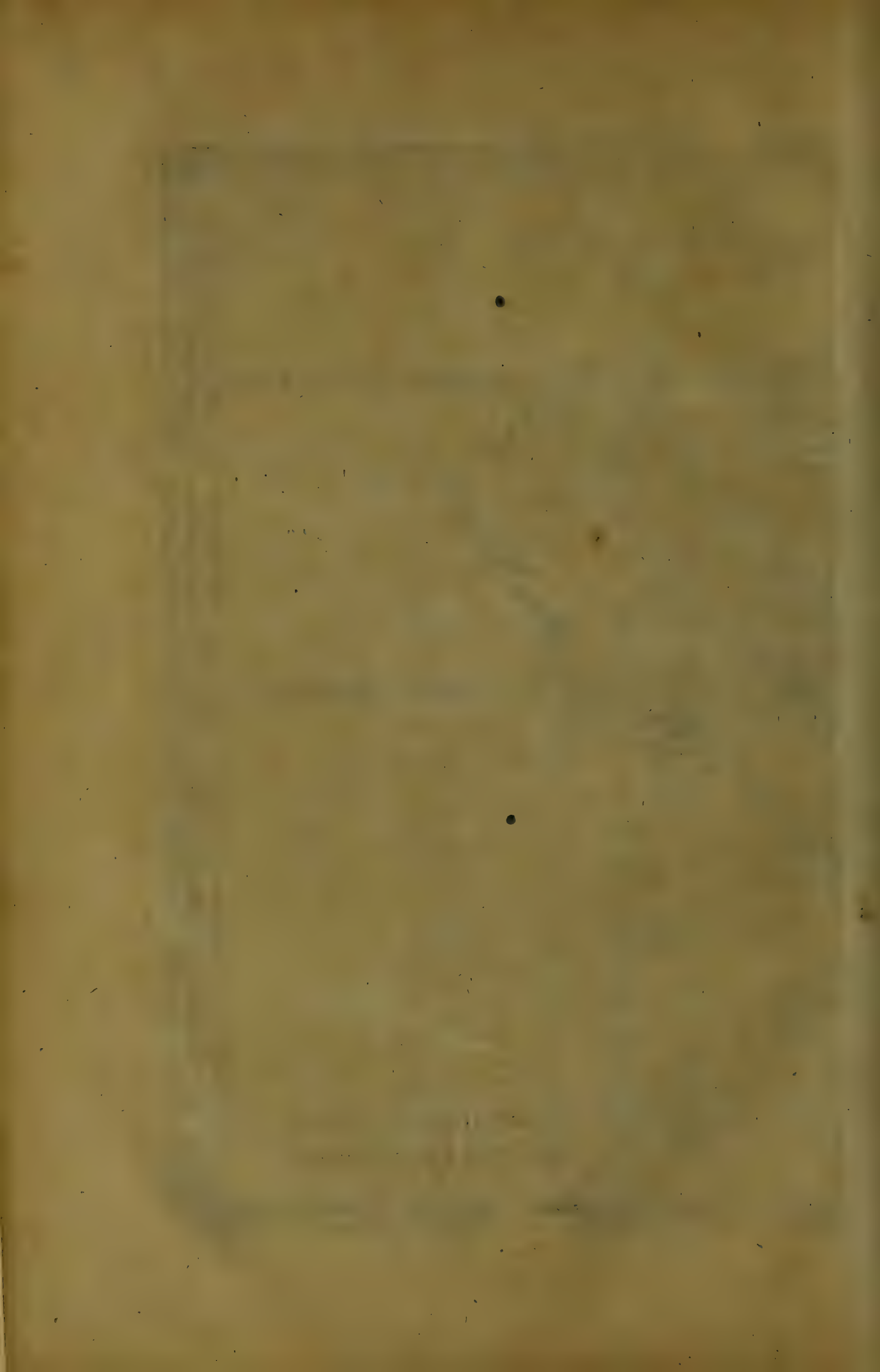
Punten en
Havens van
dat Goub-
ernement.

30 noe-

zy noemen de los Baxos, en een ander Noort-waerts ontrent de Clippe genaemt San Millan, en ghepasseert zijnde de Clippe/de Bape van Carrago: en de Bape Honda, voor de Cabo van Gracias a Dios die op 14. graden leyt / en een derdendeel / en Noort-waerts daer af drie Eylandekens die zy noemen las Viciotas, en Quytasuenjo, en Roncador, twee periculouse Clippen / en ghepasseert zijnde de Cabo, de golfe van Nicuesa, al waer hy verloozen ginck / int Jaer 1510. En de Kebier van Yare op derthien graden / al waer haer t samen voeghen de Goubernementen van de Honduras en Nicaragua.

De Eylanden van los Guanajos, die de ghene zijn daer af verhaelt is / ontdeckte de eerste Admiracl Don Christoval Colon, int Jaer duysent vijf hondert twee in sijn laetste Voyagie die hy dede in Indien, als hy ontdeckte het vastste Landt / op de Custe van Veragua, waer door hy bekend wort om dat hy was te Veragua, was aen d'ander sijde ontdeckt het nieuwe Spaengien.

De Provincie en Goubernement van Nicaragua, het welke Don Diego Lopez van Salzedo, noemde het nieuwe Rijk van Leon, West-waert boecht hem met Guatemala, en Noort-waerts met Honduras, en Supt-waerts met Costarica, is van hondert vijftich leguen Oost en West / en tachtentich Suptden en Noorden. 't Is een Landt vruchtbaer van maiz / cacao / Cattoen / veel Vee / sonder Terwe / en Schapen / het heeft vijf Dorpen van Castilianen. Leon van Nicaragua is van Sant-jago de Guatemala hondert vier legue / by naest int Supt-Oosten / en twaelf van de Supt-Zee / dicht by de groote Mepz van Nicaragua: al waer resideert de Gouberneur / de Conincklike Officiers / en de Cathedrale

kercke / de eerste Bisschop was Diego de Alvares Ossorio, theeft 5. Cloosters van onse Liebe Vrouwe ter Gration / en in sijn Jurisdictie hondert en twintich duysent Tributairise Indianen. De Stadt van Granada selt hien leguen van Leon, de welke ghelijck oock Leon fondeerde de Capiteyn Francisco Hernandez, int Jaer 1523. En Granada is by cans int Supt-Westen / aen de cant van het groote Mepz / en vier en twintich leguen van de Haven Realejo, en noch oock op het groote Mepz / is die van Lindiri, en die merckelicke brandende Berch van Massayatan. Het groote Mepz ebt en vloeyt / theeft veel Eylanden / tot aen de Noort-Zee / tot aen de Kebier diemen noemt el Desaguadero, theeft veel Bissch / en Capmannen / twee leguen daer van daen / en seven van Granaden is een groote brandende Berch van Mombacho, wiens hoochte groot is / en met veel Boomen van veel vruchten / van de welke de Provincie seer is versien. Een Priester gaf te verstaen / dat de masse van vier die in soo veel Jaren sonder verteeren / brandende binnen de brandenden Berch van Massaya, was Gout / hy maecte de met een seckere conste / een ketel met sijn kettingen om het te Bisschen / maer al eer die ketel met de keten aen't vier quamen waren zy ghesmolten als Loot.

Het nieu Segovien welck was 'tbegin van de bevolckinghe van Pedrarias, leyt dertich leguen van Leon Noort-waerts / en oock soo veel van Granada, oock by cans int Noorden / in wiens Jurisdictie men veel Gouts upt haelt. En Iaen een Stad dertich legue van de Noort-Zee / in het eynde van het groote Mepz / al waer upt bliet die Kebier die zy noemen Desaguadero, en zy baren met haer Coopmanschappen daer door met Canoen /

f die

Nicaragua, te
Landtschap.

Leon.

Segovia.

Iaen een
Stad.

El Realejo.

die zy brenghen van Nombre. de Dios, en nu van Portobelo. De Stadt Realejo een legue van de Haven van Possession, die zy ghemeynlick noemen del Realejo, leyt op elf graden en een halve / en t is een van de beste Havens / en van de seckerste die op die gantsche Custe zijn / in de welke zy bouwen goede Schepen / door de bereydinghe van goet Hout.

In dit Goubernement zijn veel Dorpen van Indianen, daer groote quantiteyt van Tributairisen in zijn / en op de Grenzen van het Goubernement / en van Costarica, en van Nicoya achtenveertich leguen van Granada op de Custe van't Supden / een recht pleginghe / in het welke / en op het Eyslandt van la Chira, dat van sijn Jurisdicctie is acht leguen in de Zee / zijn veel Tributairisen Indianen van de Conincklicke Croon / die te voren stonden onder 't Hof van Panama, tot den Jaer 1563. dat Costarica gheincorporeert worde / wiens Goubernent stelde een Stee-Houder / en de Bisschop van Nicaragua een Vicaris, daer is een redelicke Haven: Op de Custe van dese Provincie van de Zee van't Noorden heeft het na de Kebier Yare, die het schept van de Honduras af / die van Yairepa, vooz de Kebier en Haven van S. Ian, die zy noemen de Desaguadero, met een groote Kebier in de Mont / en daer naer eenighe andere Kebieren ghemeen met Costarica. Op de Supt-zijde heeft het nae die van Realejo de Haven van S. Iago, vooz die van la Chira, en de Haven van Paro, teghen over van Nicoya, in die golfe dien zy noemen de Salinas, vooz de punte van San Lazaro, en Cabo de Borica, aen wiens Oost-sijde zijn de Eyslanden van S. Maria, en S. Martha, Cobaya, en Sebaco, dicht aen de Lantpallen van Veragua, ghemeen met Costarica.

Puntten en
Havens van
die Custe.

Brufelas.

In't Jaer 1529. was bevolckt op de Custe van Nicaragua, aen de Supt-sijde / de Stadt Brufelas, en Diego Lopez van Salcedo ontvolcktede dien weder / om dat zy aldaer hadden ontfanghen Pedro de los Rios, Gouverneur van Castilia del Oro, die ginck om te nemen het Goubernement van Nicaragua, al waer hem hadde ghestelt de Salcedo, en gaf van Honduras af hem sijn goubernement. In't jaer 1524. bevolcktede dien de Capiteyn Francisco Hernandez, in een twijfelachtighe Straet / en in de gheleghentheyt van Vritina, en aen d'eene zijde hadde het de Zee / en aen d'ander de blackten / en vooz het derde / het gheberchte van de Nijnen / en in dese gantsche Werelt / en zijn gheen Indianen meer expecter in de Castiliaensche tale / dan die van Nicaragua.

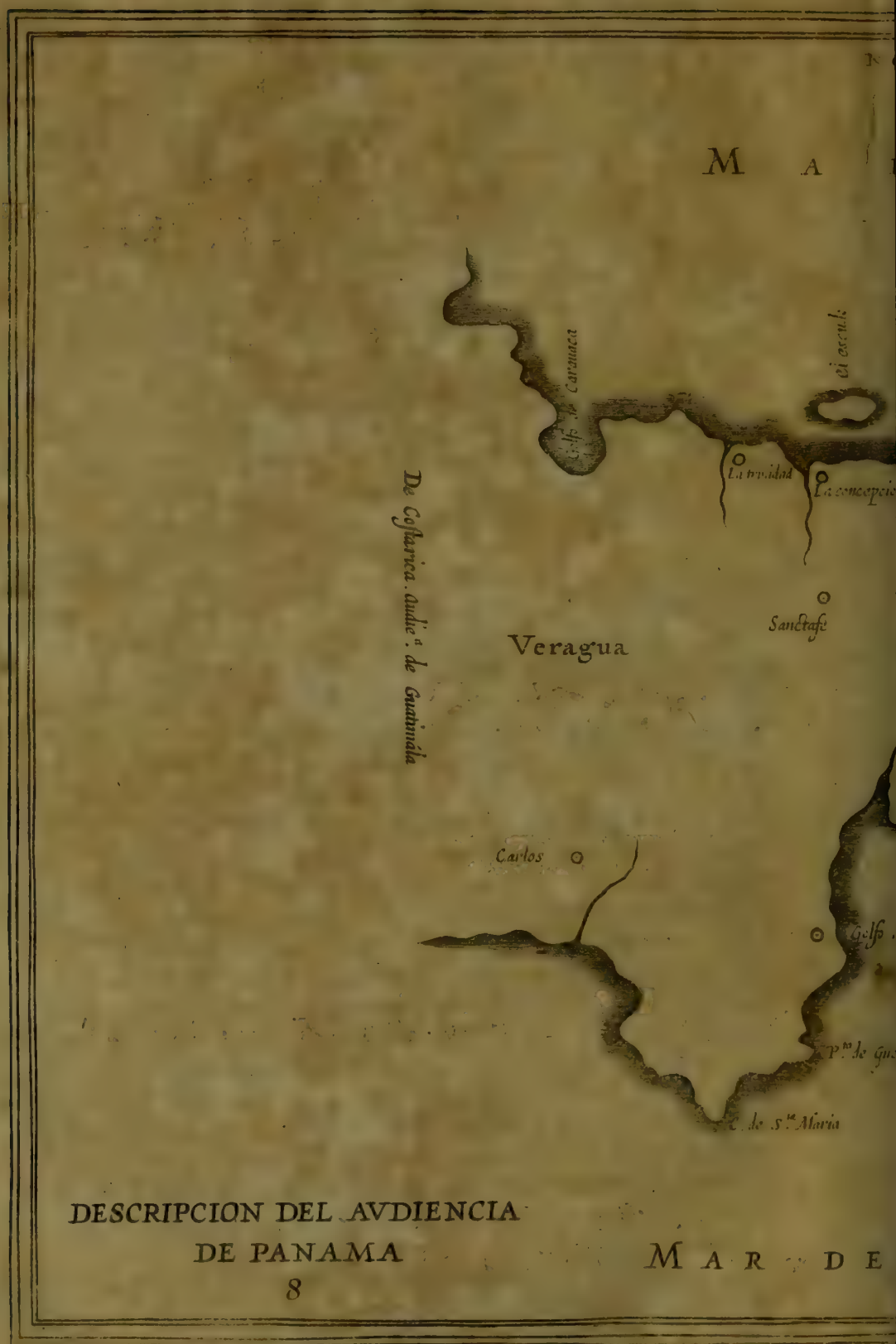
De Provincie / en 't goubernement van Costarica, het alder-Oostelickste van de Indien van't Noorden / en het Hof van Guatemala, streckt hem Oost en West in de lengte t'neghentich leguen / van de palen van Veragua, tot die van Nicaragua, met het welke het hem boecht soo int Noordē / als int Westen: daer zijn in twee Dorpen / t is een groot Landt / met veel Honters van Gout / en eenige van Silber. Een van de Dorpen is de Stadt Aranjuez, vijf leguen van de Indianen Chomes, volck van de Jurisdicctie van Nicoya. De Stadt Cartago veertich leguen van Nicoya, en twintich van de Zee / by naest int midden van de Provincie / twelcke maect een Haven / en afschepinghe op de Custe van de Supt-Zee / en de Noort-Zee / in het welke zijn eenighe Kebieren tusschen Nicaragua, en Veragua, ghemeen met dat Goubernement / en de Wapen van S. Hieronymo, en van Caribaco, ontrent de Limieten van Veragua.

Costarica.

Aranjuez.

Cartago.

Het

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA

DE PANAMA

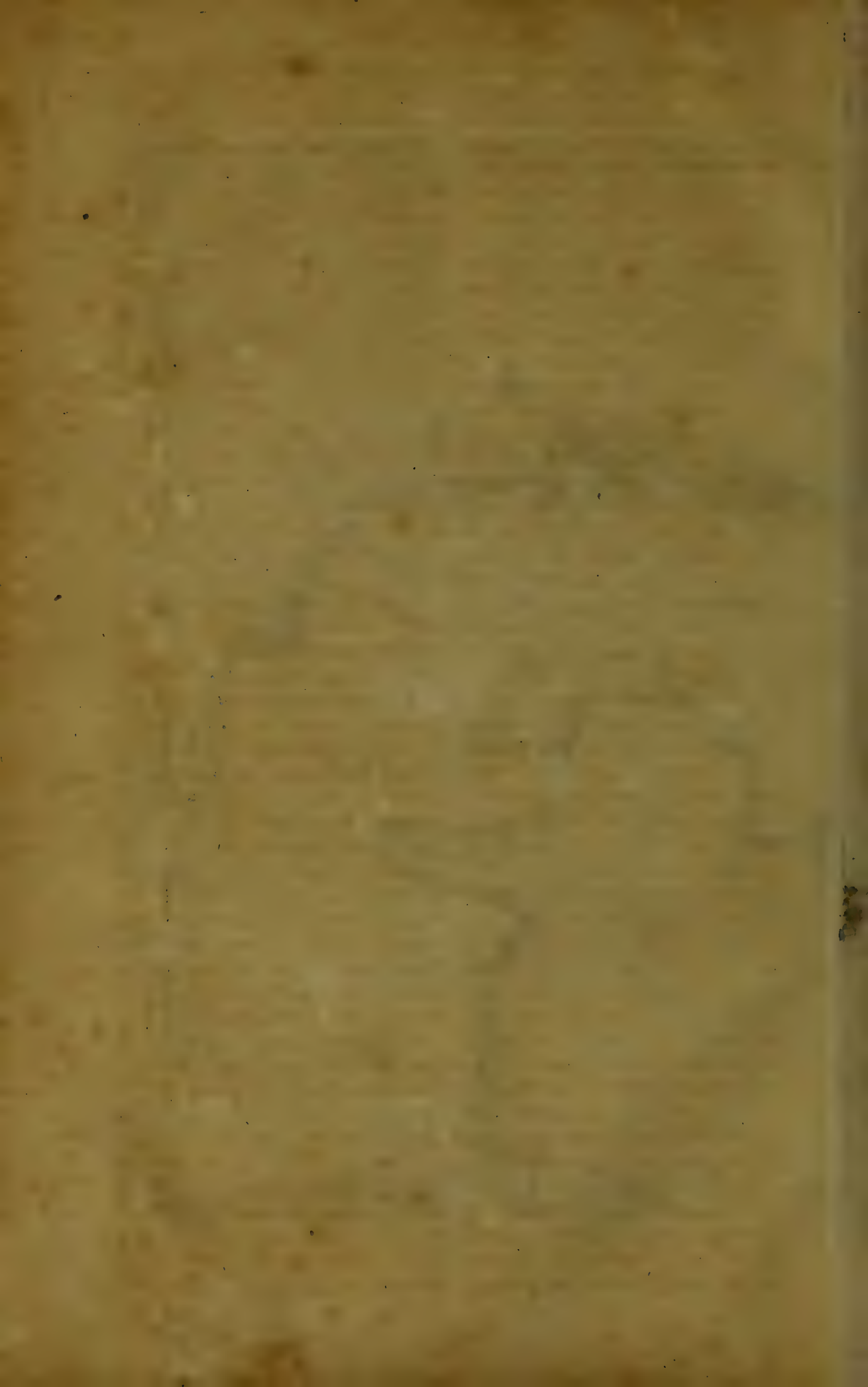
MAR DE

TE

D E L N O R T E

S V R

Het XIV. Capittel.

Van Indien int Suyden.

Het deel van Indië int Suyden/onrechtelick ghenoomt America, is de heele onderkinghe van Nombre de Dios af en Panama ten Suyden / waer in befloten werden het vaste Landt / de Rijcken van Peru, en Peru Chili, t'welck de Indianen noemen Chille. De Provincien van de Straet / en de Keviere de la Plata, en Brasil, al waer 3. Hoben zijn / dat van Panama, het nieuwe Rijck van Granada; S. Franciscus de Quito, Lima, los Charcas; en elf Gouvernemen ten / een deel van haer Custe raecht aen de Noord-Zee/ en een aē de Supt-Zee/ in de welcke ten meesten deele regeert de Suyden en Supt-We-ste-Wint / die teghens sijn natuere is alhier soet / en de groote hitte tēpert / waer door men can bewoonen dit Lant / al hoe wel dat het nimmer en reghent/ noch haghelt/ behalven in seer clepne distantie/ en de twee Cordilleras die door dese Indien loopen ghelijckelick/hebben groot onderschept/ al ist dat zy zijn op eenparige hoochte van de Pool/ om dat de eene is seer becleet met Boschen/en daer regent het altijt/ en is heet/ de andere is gansch sonder gheboomte / en is cout in sijn Sommer en Winter: dese Cordilleras worden anders Andes, of Sierra genaemt/zy hebben seer hooghe Berghen : en loopen int ghesichte d'een van d'ander duplent leguen / by naest eenparich. Op het geberchte teelen verschepten ghedierten / en in de deelen daer zy haer openen/ daer maecken zy Vallepen / daer wel te wonen is / ghelijck die van Xauxa, Andaguaylas, en Yucav. In de Andes werden oock gheteelt verscheptene Beesten / en voorby de Stadt van Cuzco gaen dese cordilleras haer verspreyden / en nemende

Les Cordilleras sijn steeken van Berghen.

De Cordilleras loopen by naest duplent leguen eenparich.

int midden een groot Velt/dwelck is de Provincie van Collao, al waer onepndelicke veel Kevieren zijn/en Meyzen / en groote Weyden sonder Boschen / noch Hout / om de onghetempertheit van't Landt/ al hoe wel dat het ghesont is / en seer bevolckt. Sigue achter dese Provincie van los Charcas, warm / en van groote vruchtbaerheyt / met routwe Heubelen / met groote Rijckdom van Mijnen. Het fatsoen van dit Indien siemen in de voorgaende Caerte.

De quantiteit van Collao.

Het XV. Capittel.

Van het Ressort van't Hoff van Panama.

Het ressort van het Hof van Panama, t'welck eerst ghe-naemt is Castilla del Oro, en daer naer vaste Landt / is seer cleyn / om dat principalick alhier resideert het Hof/om het despachteren van de Bloten / en Coopmanschappen die gaen en comen naer Peru, het heeft in de langhte van Oost en West / by naest tnegentich leguen / van de Grensen van het Gouvernement van Cartagena, en Popayan, tot aen Castillo van Veragua, en inde breechte van de Supt-Zee tot aen de Noord-Zee ginswaert over de tsestich leguen / en hier benede tot achthien van Nombre de Dios, of Portobelo, en nae Panama, het Landt is generalick gantsch routw van gheberchte / vol van Morasschen / en gheslooten locht met dampen/vochtich en heet/ en dat is d'oorlaecke van veel siecte / van Mey tot November toe/ 'tis een onvruchtbaere Aerde / en daer ghebrecken vele dinghen/om dat het niet teelt dan Bayz en weynich / t'heeft evenwel goede Weyden voor de Roepen / en Vee teelingh.

lingh. In dit ressort van dit Hof is het gouvernement van Veragua, en in dit / en in t'ghene van Panama zijn de Dorpen die nae volghen.

Panama.

De Stadt van Panama, op de Custe van de Supt-Zee/dicht daer aen / op neghen graden breefte / en twee en tachtentich langte van de Supt-Noort-lijn van Toledo, van waer het af leyt lanck een rechte Linie 1560. leguen / t'is een Dorp met ses hondert Borghers / t'meestendeel Coopliede / en handelaers / en alhier neffens het Hof / residieren alhier / de Officiers van 't Coninc incomen / en de Schat-kiste / die strack gaet na Portobelo, als de Vloten daer zijn / op de despasche van dien/ oock is hier het Cathedrale suffraganeeschap van het Aerts-Bisdom de los Reyes, en drie Cloosters van Dominicanen / Franciscanen / en van onse Liebe Vrouwe ter Gratiën. De Haven van de Stadt is redelick / dat al hoe wel de Schepen by Ebbe op drooch vallen / en derhalven in de Sommer comen zy voor de Kaep / en in de Winter / in de Haven van Perico twee leguen van de Stadt / Pedrarias Davila bevolcktede de plaetse / als hy Gouverneur was van Castilien del Oro, teghens de wille van de Borghers van het oude S. Maria del Darien, int Jaer 1519. en een weynich daer naer quam aldaer de Cathedrale Kercke / en mochte wel beter sitplaetse hebben / en ghesonder / en gheleghender om redenen van de contractatien van de Supt-Zee / sonder groote afscheydinghe van de plaetse / al waer nu dese Stadt is.

Portobelo.

De Stadt van Nombre de Dios, is eerst gheset int Jaer 1510. van Diego de Nicuesa, en daer naer van Diego Albitez, door last van Pedrarias, en die aldereerst hare Haven ontdecktede / is gheweest de eerste Admiraal / en sy is getransporteert

in Portobelo, en gaffe dien naem / om datse ghesonder soude sijn / en bequamer tot de ladinghe en ontladinge van de Vloten / en om hare seckerheyt / en van de nieuwe Stadt van S. Philippe, die aldaer ghesondeert is / heeft de Ingenieur Baptista Antoneli een Casteelken ghemaect / en een ander ghedestineert Fort aen d'ander syde van de Haven / om dat zy den inganck soudent bewaren. Men brenghet de Coopmanschappen van Portobelo tot Panama door twee wegen / d'eene ober landt in / met Carouanen, van waer het is achthien leguen / van minder difficulteet dan door de werch van Nombre de Dios, en d'ander is ober Zee / en de Reviere de Chagre, wiens mont is achthien leguen van Portobelo West-waerts / op de welcke de Coopmanschap comen / als het Water rijst tot de venta de Cruzes, en van daer gaen zy met Carouanen 5. leguen tot Panama toe.

De Stadt Nata is dertich leguen van Panama West-waert / op de Custe van de Supt-Zee / de Capiteyn Francisco Compagnon bevolcktede dien door last van Pedrarias, tot den Dorloch met den Cazi-que Vrraca. De bevolckinge van Acla begonst te fondeeren de Capiteyn Gabriel de Rojas, door last van Pedrarias, op de Custe van de Noort-Zee / en den inganck van de golfe van Vraba, teghen ober van het Eylant de Pinos, van het welcke in teghenwoordt gheen gheheugenisse meer af en is / t'sedert dat aldaer stierf de vermaerde Capiteyn (wiens ghedenckenisse altoos sal duypen.) De Adelantado Basco Nunjez van Balvoa, en van sijn medeghesellen. In de cloobe van de Berch Almagro, en int beginne van de Reviere Chiepo is Gout / en in voorgaende tijde trockmender veel yst: in alle de Revieren zijn veel Capmannen / en seer groot / die de eerste

Sant Iago de Nata

Acla.

eerste ontdeckers / en bevyedighers
van het Lant stelden / groote moep-
ten hebben aenghedaen / en aten
eenighe Menschen. 't Is ghebeurt
dat een Man te schepe gegaen was
dicht aen des Coninck Hups in Pa-
nama, en een Cayman roofde hem
van het achterste van't Schip / en
voerde hem om te eten op een
Roef / en 't ghebeurde als hy be-
gonnen hadde den Man te scheu-
ren midden door / dat zy hem scho-
ten met een Roef / en doodede hem /
en dede dit voordeel dat de Men-
sche stervende / ontfincck de Sacra-
menten van de Kercke.

De Provincie van Veragua, die
op wat meer dan thien graden leyt/
pact met Costarica, int Westen/
streckt hem in de lanckte Oost en
West 50. leguen / en in de breeke 25.
Het Landt is Berchachtich / beslo-
ten met doorne Bossche en Strup-
bellen / sonder Beenden / Vee / Ta-
ruwe / en Garst / weynich Mayz / en
Cupn-Crupderen / nochtans door-
loopen met Gout / en met veel Ae-
ren daer van / en rijke Mynen in
de Kevieren en cloven van de Ber-
ghen / en Indianen die in Oorloghe
zijn. Sy heeft de Stadt van La
Concepcion 40. leguen van Nombre
de Dios West waert / al waer resi-
deert de Gouverneur / en de Offi-
ciers die heden ghestelt werden van
die van Panama. De Stadt Trini-
dad is 6. leguen Oost-waerts van
de Concepcion over Zee / om dat-
ment te lande niet gaen can / dicht
aen de Kevier Belen, 3. leguen van
de Zee. De Stadt van Santa Fe,
12. leguen van de Conceptie Supt-
waert / niet giet Hupsen / en Stee-
houwers van de Officiers. De
Stadt Carlos op de Custe van de
Zee ten Synden / dicht aen de Zee /
50. leguen van de Stadt van San
Fe West waerts. Alle de Indianen
van dit goubement zijn in Oor-
loghe teghens de Spaengiaerden.

Daer is gheen opnemende ha-

ven op beyde Custen soo Supt als
Noorden / van dit Goubement /
en int gantsche ressort van dit Hof:
'theeft dese navolghende Kevieren/
Habens / en Puntten. De Bape
van Carabaco, of van S. Ieronymo,
op de Custe van de Noort-Zee / en
de Lantpalen van Veragua, Oost-
waert van haer / en de Kevier van
la Trinidad, en die van de Concep-
tie, en die van Belen, al waer de
eerste bevolckinghe was die de eer-
ste Admirael dede int vaste landt/
van dese gantsche Werelt int Jaer
1503. die niet en bleef dypren: en
voor de Escudo een Eplandt / en de
Kevier de Chagre, en wat Oost-
waert een legue de Portete, tot waer
de Admirael ghecomen is ontdec-
kende int selfde jaer / en de Habens
van Langostas twaelf leguen van
Nombre de Dios West-waerts / en
die van de Gallinas neghen graden/
en die van Buenaventura ses / Porto-
belo 5. en daer teghen over de Ep-
landen de las Miras, en die van de
Bastimentos, en twee leguen voorby
Nombre de Dios, de Kevier van
Sardinilla, en die van Sardina 4. le-
guen / en die van Mayz / en die van
Culebras, en die van Francisco acht
leguen / en in den inganck van de
golfe van Vraba, al waer int Jaer
1509. fondeerde de Bachiller Enciso
de Stadt van Santa Maria de onde
del Darien. 't Was die Bachiller En-
ciso die voor gaf datmen in de
Provincie Castilia del Oro plaetsen
waren / al waer men het Gout vi-
steden niet Metten / t'welck coragie
gaf aen veel lieden te gaen naer In-
dien, int Jaer 1514. met Pedraria
Davila, en int 1513. is upt Darien
ghetrocken de Adelantado, Basco
Nunjez de Balboa, om op te soecken
de Supt-Zee / die hy oock ontdeck-
tede. De Punte van het Eplandt
de Cativa, leyt recht voor de Clip-
pen van S. Blas, en het Eplant van
Comagre, en dat van Pinos, het de
golfe van Vraba in / en int bin-

landen / en
Puntten hatt
dit ressort.

En trouwer
teck dinc hatt
een Cayman.

Veragua.

La Concep-
tion.

La Trinidad.

Santa Fe.

Carlos.

Habens, Ber-
bieren / Ep-

nenste van dien de Haven van Niccos, ontrent de Mont van de Rebiere del Darien, die de Limiten deylt van dat Hof / en die van het Gouvernement van Cartagena; en aldaer is het Culata van Vraba, al waer int jaer 1510. Alonzo de Ojeda, S. Sebastiaen van Vraba bevolcktede. Dese golfe leyt op acht graden / en heeft 14. leguen van lanckte binnen slants-waerts / en inden inganck heeft het ses in de breechte / en het voorts 5. en op't eynde 4. en 5. leguen innewaerts / is gheweest de Stadt van S. Maria de oude del Darien.

Op de Supt-Zee is de Cabo S. Maria, en de Punte de Guerra, en voor Panama de golfe van Parita, of Paris, al waer Nata is / de Punte van Chiamé, het Lant van de Cazique Chiapes, een vrint van Basco Nunjez de Balboa, die hem hielp in sijn ontdeckinghe: en voorby de Haven van Panama de Revier Coquira, of Chepo, en die de la Balsa, of de Congos, in het binnenste van de golfe van S. Miguel, Sypden en Noorden van het Eplandt de Perlas, en de Punte of Haven de Pinjas, in den inganck van de golfe aen de Supt-zijde / dwelck is vijftich leguen van Panama, en twintich dwers ober tot Vraba, en de Haven Quemado, dicht by de Cabo de Corrientes, op vijf graden van de Noorder pools hoochte.

int jaer 1510

Het XVI. Capittel.

Van het Ressort van het Hof

Santa Fe de Bogota, twelck is het nieuwe Ryck Granaden.

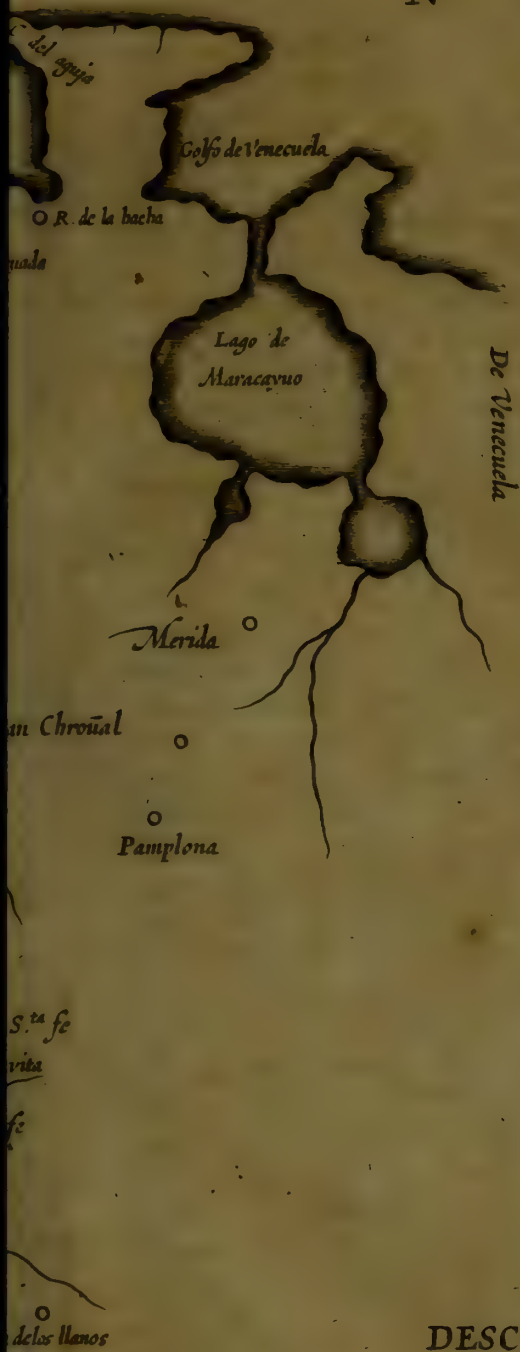
Het Ressort van't Hof van nieu Granaden streckt in de lanckte Oost en West drie hondert leguen / en oock soo veel ten Sypden en Noorden / in twelc hem

bestupten de Provincien van het nieuwe Ryck de Gubernementen van S. Marra en Carragena, en een deel van Popayan, en om de ghebyuschap de Provincien del Dorado, of nieu Estremadura: de Provincie van het nieuwe Ryck / twelck is 't gene dat het Hof regeert / streckt hem int langhe van't Oosten in't Westen 14. leguen / en tachtentich in de breechte Sypden en Noorden / van een effen heubelich Landt / meestendeel met Vallepen en gheberchten: van goede Weyden voor alle soorten van Dee / dat daer in abundantie is / en in veel deelen is Tarwe / Mayz / en Vuchten van Castilien, en gemeynlic veel Gouts heel fijn / en Mijnen van Coper en azur / en de Ingebozenen zijn meestendeel seer habil / groote handelaers / en cleeden haer met Cattoen. De Dorpen die in dit Ryck zijn van de Castilianen zijn dese. De Stadt van Santa Fe de Bogota die Santa Fe. ghefondeert is aen de voet van het gheberchte Bogota, alsoo ghenoemt van de Cazique, die ghenoemt was Bogota, twelck bevolcktede de Adelantado Gonzalo Ximenez de Quesada; en gaf die Stadt dien naem / en het Ryck / om dat hy een natuureel was van Granada, nochtans in de ontdeckinge hadde een deel de Adelantado Belalcazar, en Nicolas Federman: sy leyt op 72. graden en een half op de langte van de Supt en Noort-Lijn van Toledo, dat op een groote Circkel sal sijn 1440. leguen / en 4. graden ober dese sijde van de Equinoctiael. Daer zijn meer dan ses hondert Borghers: en daer resideert het Hof / en de Officiers van Conincx incomen / en de Schat-Kiste / en het Oiechups de Cathedrale Metropolitaen, wiens Suffragaen zijn / Popayan, Caragena, en S. Marta met een Clooster van Dominicanen / en een ander van Franciscaners / en in sijne Jurisdicctie meer dan 50. dupsent Tributairise

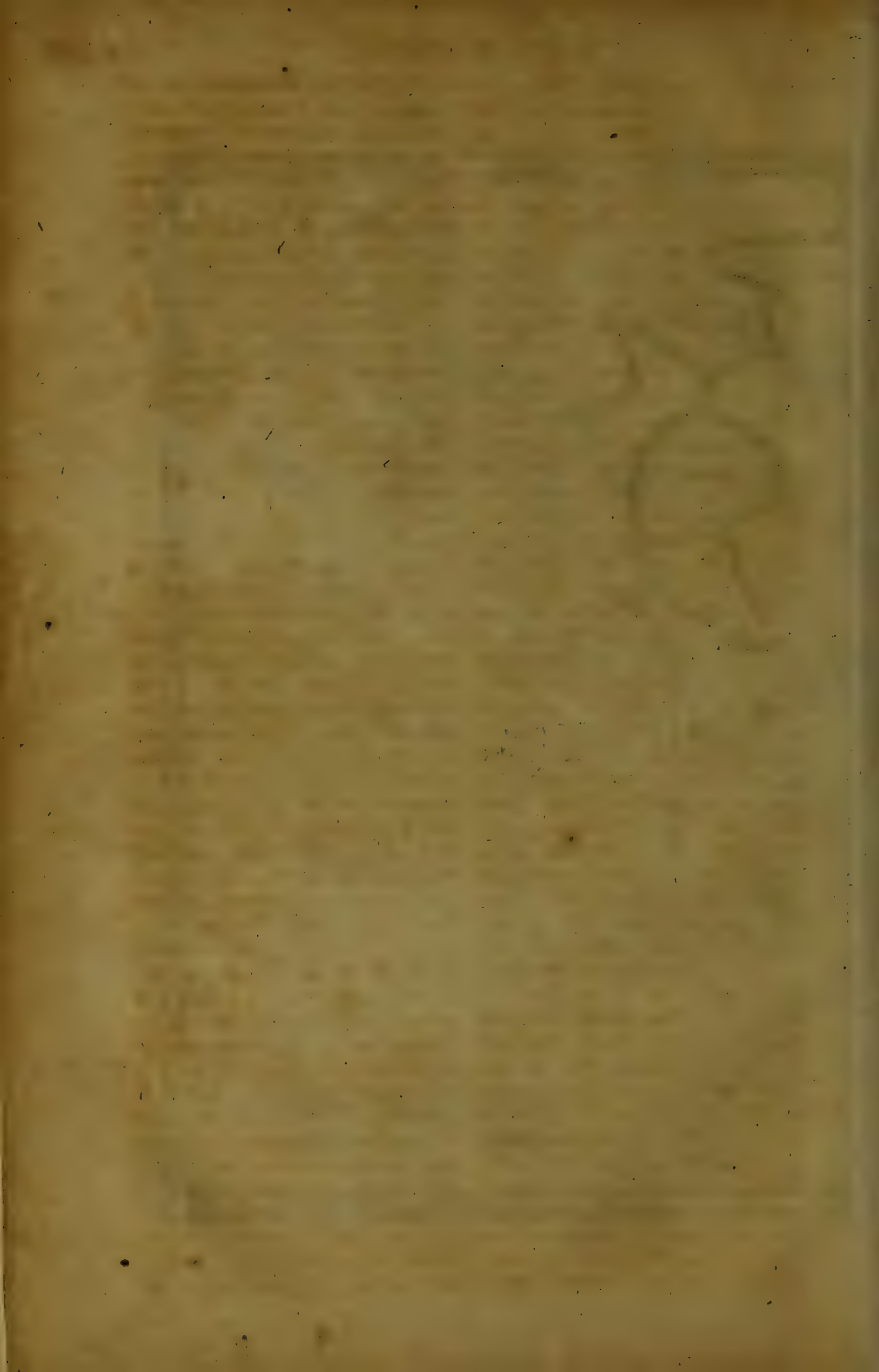

TE

N O R T E

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DEL NVEVO REINO

De Men-
van Guata-
vita

tairise Indianen, en het Menz van Guatavita, dat een plaetse van aanbiddinghe was van de Indianen, al waer het segghen is dat zy groote somme Gouts wierpen tot de Offerhande der Afgoden.

S. Miguel.

De Stadt van S. Miguel, in de Lantpalen van S. Fe, twaelf leguen daer af Noort-waerts/ die ghesondeert is om te handelen met de Indianen Panches ghenaeemt/ om dat zy wesende van een heet Lant/haer quaet dede te gaen nae Santa Fe dat cout is. De Stadt Tocayma, 15. leguen van Santa Fe West-waerts/ wat neyghende nae het Noorden/ met een Clooster van Dominicanen/werde bevolckt int Jaer 1545. door de Capiteyn Hernando Vane-gas op de cant van de principale Keviere Pati, die haer ontwatert in die van Magdalena; hy heeft gheen Gout/ en is de alder-wermste/ en snachts en valter gheen Douw in. In het gantsche Rijk en is gheen alghemeene tale/ en die men meest verstaet is die van de Panches. In de Provincie van los Mufos en Colimas, diemen met een ander name noemt Canapeis, twelck heeft 25. leguen in de lanckte/ en derthien in de breette Noort-Oost-waerts van Bogota, een roud Lant/ ghesont/bzuchtbaer van Weyden/gout en esmerauden/ de Stadt Trinidad zijn twee bevolckingen/ twintich leguen van S. Fe, ten Noort-Westen/ de welke bevolcktede de Capiteyn Louys Lanchero, int Jaer 1582. als hy ginck ten Oorloghe met de Indianen Moscas, een loos volck/en vreesachtich: en in die Jurisdicctie is de rijke Mine van de Esmerauden/met veel Indianen, die noch niet bebredicht en zijn/ en in de Provincie van Chiaguachi, twelc beteekent Caracoles; om datter veel zijn.

La Palma;

De Stadt van la Palma, in los Colimas, van meer hitte dan coude/ vijftien leguen van S. Fe, naert

Noort-Westen is ghebout int jaer 1572. van de Capiteyn Don Gutiere de Ovalle in de Provincie van Tunja; die sijn naem crijcht van sijn Cazique, nae by recht int Noorden van Bogota toe/en nae by op de selfde wijs als is de Stadt van Tunja, twee en twintich leguen van S. Fe, by cans Noort-Oost-waerts/ op een hooghe Berch/ om te wesen een stercke plaetse/ hebben zy die daer ghemaect tot den Oorloch tegens de Indianen. Die brenghen op van die Stadt twee hondert te Peert/ ende is de overvloedichste van Lijf-tochten van dese gantsche Jurisdicctie/ en daer wert ghedaen de grootste Coopmanschap van het gantsche Rijk: het heeft een Clooster van Dominicanen/ en een ander van Franciscaner: de Capiteyn Gonzala Xuarez Rondon bevolcktede dien/door den Adelārado Gonzalo Ximenez de Pulsada. De Stadt van Pamplona tseftich leguen van Santa Fe, ten Noort-Oosten: heeft een Clooster van Dominicanen/ daer wert veel Gouts uptghetrocken/ en t'heeft veel Vees: De Licentiaet Michiel Diaz de Armendariz, gheboodt dien te sonderen. De Stadt van S. Christoval 13. leguen van Pamplona Noortwaerts/werde bevolckt van Capiteyn Francisco van Cacires, ontrent het Lantschap de la Grita, alsoo ghenoeemt/ om dat de Indianen upt quamen op de Berghen om te gheben een ghetier op de Castilianen, en dan doot te slaen: daer wert vergaedert weynich Gouts/ en t'heeft groote ghelegghentheyt om Vee te teelen.

Tunja.

Pamplona.

S. Christoval.

Merida.

De Stadt van Merida in de lantpalen van het Gouvernement van Venetuela, en t'nieuwe Rijk/ 40. leguen van Pamplona Noort-Oost-waerts/ is een bzuchtbaer Landt van Mine van Gout/en van Caruwē. De Stadt van Belez dertich leguen van Santa Fe Noort-waerts/ en 15. van Tunja, heeft een Clooster van

van Franciscaners / de Capiteyn Gonzalo Ximenez Rondon bevolckede dien / is een Landt daer veel Donderslaghen pleghen te vallen / maer nu vallender soo veel niet / om dat daer in te hulpe comt het alderheplichste Sacrament des Altaers: daer is eē brandende Berch die veel Steenen uyt werpt. De

Mariquita. Stadt van Mariquita van Ybague, anders ghenaeint S. Sebastiaen del Oro, 40. leguen van S. Fe Noort-West waerts / werde bevolckt int Jaer 1551. van de Capiteyn Pedroso, in een Velt dicht onder het gheberchte: haer ghetempertheit is seer heet. De

Ybague. Stadt Ybague dertich leguen van S. Fe, by naest int Westen / het eerste Dorp van het nieuwe Rijk / dat aen Popayan paelt / de Capiteyn Andreas Lopez de Galarza bevolckede dien int jaer 1551. door last van't Hof om te vergoeden de schaden die de Indianen deden aen die van Tocayma en Carrago, en om te openen een wech tot het gouvernement van Popayan, heeft een Clooster van Dominicaners.

La Vitoria. De Stadt de la Vitoria de los Remedios, 50. leguen van Santa Fe, ten Noort-Westen / is seer rijk van Mijnen. De Stadt van S. Ian de los Llanos 50. leguen van Santa Fe ten Zuden / 't is een Landt daer veel Gouts is. In dat Gouvernement is ontvolckt de Stadt van Tudela, dien sondeerde de Capiteyn Pedro de Vrsua, door last van de Licentiaet Don Miguel Diaz van Armendariz, om dat de Indianen Moxeas daer schade van hadden: hier sijn van het ressozt van't Hof van 'nieuwe Rijk / 7. Dorpen van het Gouvernement van Popayan, Santa Fe van Antiochia, Caramanta, Arma, Anzerma, Carrago, en S. Sebastiaen de la Plata, en S. Vincent de los Pazes.

De Coonmanschappen comen in dat Rijk langs de groote Re-

vier de la Madalena, van de dzompel van Malambo af in de Jurisdicctie van Cartagena, en de eerste die ghesonden heeft om te ontdekken dese Revier / was Garcia de Lerma, Gouverneur van Santa Martha, int Jaer 1531. Sy loopt in de Zee / soo breed / en treffelick / dat als de Schepen daer voorby liepen dat sy in perijckel waren / in dien sy daer niet verbe af waren / om de slach van de Vloet / en breecken van de Zee / heeft een Eplant in de mont wert beseyt meer dan hondert 50. leguen / en meer dan drie hondert leguen opwaert is sy onder gront / sy spruyt boven Popayan van twee Fonteynen / die 40. leguen verscheyden sijn / en haer samenboeghende maeckense een Revier: sy wert genoemt de ia Madalena, om dat op dien dach de mont vande selfde Revier is ontdeckt op twaelf graden hoochte / en ses en twintich leguen van Carthagenas.

De Provincie en 'tgouvernemēt van Santa Martha, op de Custe van't *S. Martha.* vaste Landt / 70. leguen lanck en breed tusschen Cartagena, en de Revier de la Hache: is een Landt vruchtbaer van Wapz / en Batacas / veel Gouts / en Coper / en eenighe Esmeraulden / en andere Steenen: daer sijn 5. Dorpen van Castilianen, en veel natureelen / meest lypden van d' Oorloghe. Die Stadt van Santa Martha bevolckede de Adelantado Bastidas, int Jaer 1525. dicht aen de Zee / op thien graden breedte / en vier en tseventich lanct / dupsent vier hondert twintich leguen van Toledo, al waer resideert de Gouverneur / en de Conincklike Officiers / en de Cathedraelsche Suffraganen van 'nieuwe Rijk. 't is een redelicke Haven. Dit Gouvernement heeft 4. Provincien / Pozigua, Berona, Chimica, en Tayrona, welck beteeckent een Fornais / en met reden / om dat in dit Landt is een onepndelick quanti-

quantiteyt van verscheypden Me-
talen / en Steenen van groote est-
me / of waerde.

Tenerife.

Tenerife, by de groote Keviere
van la Madalena, 40. leguen van
Santa Martha, by naest ten Supt-
Westen / eensdeels te Water / eens-
deels te Lande. Francisco Henri-
quez bevolcktede dien / dooz last van
Gonzalvo Perez, die gouverneerde
in Santa Martha, dooz last van de
Adelantado Lugo. Tama'lameque,
oft de Stadt de las Palmas, 65. le-
guen van Santa Martha ten Supt-
den / en twintich van Tenerife: twee
leguen van de groote Kevier / werde
bevolckte int Jaer 1561. van Capi-
teyn Bartholome Dalva. De Stadt

Los Reyes.

van los Reyes, in de Vallepe van
Vpari, vruchtbaer van Mayz / Lijf-
tocht en Dee / en van veel Coper /
ten Supt Oosten van Santa Martha
50. leguen daer af / en dertich van
de Keviere la Hacha, bevolcktede de
Capiteyn Santana dooz last van de
Licentiaet Miguel Diaz, en te vozen
was bevolckte la Ramada, dat eerst
ghenaemt wert men Salamanca, 40.
leguen van Santa Martha, Oost-
waerts / en acht van de Kevier la
Plata, aen de loopende Beecken van
het gheberchte Nevada, dat in de
Vallepe van Vpari leyt / al waer soo
veel Coper is als steen. De Coop-
manschappen van dat Gouverne-
ment comen int nieuwe Rijk / booz
het Slick van de Stadt / die acht
leguen leyt van haer over Zee / en
boorts rwaelf tot de drempel van
Melambo, in de groote Kevier.
Oock leyt in dat Gouvernament
Ocanja, twelck bevolcktede int jaer
1572. de Capiteyn Francisco Her-
nandez, en werde eerst ghenoeemt
Santa Ana. Op de Custe van dat
Gouvernement is oock de Kevier
Buhia, dicht aen Ramada, en die
van Piras, en die van Palamino, al
waer de Capiteyn van die naem
verdronck: en die van Don Diego,
los Ancones de Buriaca, ende Cabo

La Ramada.

Ocanja.

del Aguja, dicht by Santa Martha,
teghen ober den Berch van Bonda,
en de Kevier de Gayra West-waert.

De Provincie en 't Gouverne-
ment van Cartagena op de Custe
van 't vaste lant / en de Noort-Zee /
sal hem strecken in de lanckte Oost
en West / van de Keviere de la
Madalena, tot de Kevier del Da-
rien, tachtentich leguen Supten en
Noorden / en oock soo veel tot de
Lantpalen van 't nieuwe Rijk / al
hoe wel dat de wech wort gheseyt
meerder te sijn. Het Lant is berch-
achtich / vol Rotsen en Vallepen
van hooghe Boomen / reghenach-
tich / en vochtich / de Saden van
Castilien gheven gheen Zaet upt/
daer is gheen Taruwe / noch Gout /
dan in eenighe Contrepen. Daer
werden ghemaectt veel Harssen in
eenighe Berghen van dit Gouver-
nement / en aromatique Gommen /
en andere vochticheden die zy upt
de Boomen trecken / en groote
quantiteyt van Draecken-Bloet /
en een wel-riekende Balsen / en
van groote crachten.

Cartagena.

De Stadt van Cartagena is dicht
aen de Zee / twee leguen van de
Punte de la Canoa int Westen / op
thien graden van breedte / en 76. van
de lanckte dypsent vier hondert ste-
tich leguen van Toledo: van meer
dan 5. hondert Borghers / en onder
die meer dan twee dypsent Vrou-
wen. Alhier resideert de Gouver-
neur / d'Officiers van des Coninc
incomen / en de Schat-kiste / en de
Cathedrael Suffragaen van 't nieuwe
Rijk / met een Clooster van Do-
minicaners en Franciscaners. Haer
gheleghentheyt is black / en bycans
als een Eplandt / teghens 't Noor-
den / al daer ontrent de Zee / en 't is
een woeste Custe / en seer ondiep / en
by 't Landt is een Arna van de Zee
die vergadert een Modder / dat een
Mey is die ghenoeemt wert de Ca-
napote, die bloeyt en ebt / met de
Zee / en op de selfde uppe: men gaet

De Stadt
van Carta-
gena.

van de Stadt op't vaste Lant/ober een Brugh / en op de manier van een gheplabeyde werch / die ontrent mach wesen van twee hondert 50. passen. De Stadt is ghesondeert op Sant / daer zijn Inhammen daer men soet Water vindt / doch is het somtijts onghesont/ nochtans soo seer niet als de Custe van Nombre de Dios, om dat de Lochten ten respect van de Modder-plaghen pijnen te veroorzaecken / nochtans ist ten meesten-deel ghesont. De Haven is vande besten van Indien, al hoe wel de groote Schepen verde legghen van de Stadt als zy aen comen : theeft in den inganch een Eplandt als dat van Escombera in Carthagena van Castilien, doch grooter. Waerom sy het noēden oock Carthagena, en het Eplant noemde zy van Codego, en wert nu ghenoeemt van Caxex, het sal zijn twee leguen in't lanck/ en een wepnich meer als half soo breed: het plach bewoont te zijn van d'Indiaēsche Visschers/ en theeft geē Water. De eerste die Carthagena sach/ int Jaer 1502, was Rodrigo de Bastidas, en int Jaer dupsent vijf hondert vier quam op't Landt Ian de la Cosa, en vondt Louys Guerra, en die waren d'eerste die d'Orloghe begonnen teghens de Indianen, hoobaerdich en verkeert/ vernielde de Bannen en Vrouwen met vergiftige Pilen. Daer naer quā Alonzo de Ojeda weder / met Ian de la Cosa, voor Opper-Piloot / en Americus Vesputius voor Schipper : en eenighe Iaren daer naer / accordeerde Gregorio Hernandez de Obiedo te bevolcken Carthagena, en hy ginck selfs niet mede. Int Jaer 1532. was daer Don Pedro van Heredia ghebooren van Madrid, en hy bevolckte / en hebzedichde een groot deel van't Landt / al hoe wel niet arbeyt / en list / om dat het was een bollicens Volck / en daer was een Vrouwe van by cans achthien

Iaren out / de welcke voor dat zy haer vingen doodede met haer Voghe ache Castilianen.

De Stadt Sant-Iago van Tolu, ^{Sant Iago de Tolu,} ses Mijlen van de Zee ten Sup- Westen van Carthagena, twaelf leguen daer af / eensdeels over Zee/ om datmen te lande niet can gaen/ en eensdeels door de Modder en gheberchte/ is een ghesont Landt/ van Dee-teelinghe/ en Landt-bouwinghe / en vruchten van Castilien, twerde bevolckt van de Adelantado Don Pedro de Heredia. De Stadt van Maria twee en dertich ^{La Ville de Maria,} leguen van Carthagena ten Sup- den / is oock de bevolckkinghe van Don Pedro de Heredia int Jaer dupsent vijf hondert vier en dertich. De Stadt Santa Cruz de Mopox, tseventich leguen van Carthagena over Zee / en de Kebier de la Magdalena, op wiens cante dat sy leyt/ en al waer sy om-loopt by naest van de midden des wechs is onghesont/ om dat zy leyt tusschen de Morasschen. Een Capiteyn van Don Pedro de Heredia bevolcktede dien int Jaer dupsent vijf hondert vijf en dertich. En int Jaer een dupsent vijf hondert neghen. Bachiller Enciso (als gheseyt is) bevolcktede Santa Maria de oude del Darien, die in het selfde Gouvernement is : te niet doende de Stadt Sinte Sebastiaen de Buena Vista, het welck bevolckt hadde tselfde Jaer de Capiteyn Alonzo de Ojeda, in den intwijck van Vraba, en daer naer quam weder om te bevolcken Sinte Sebastiaen, de Capiteyn Alonzo de Heredia, voor de Adelantado sijn Broeder / in een cleyn Heubelken / by cans een half legue van de Zee. En int Jaer dupsent vijf hondert seven en dertich quam van Sinte Sebastiaen ^{S. Sebastiaen} de Licentiaet Ian de Vadillo, met een goet ghetal Soldaten / en liddende grooten arbeydt / soo op de alderrouste Clippen / als door de veel-
hendte

heyde der Berghen / quam in de Stadt Antiochia in het Gouvernement van Popayan, en hy hadde een Soldaet die van daer quam tot aen de Stadt de la Plata, en los Charcas, t'welck zijn duyfent en twee hondert leguen.

La Barranca La Barranca van Melambo, t'welck is een Duyf al waer men de Schepen ontlast om den Tol wel te doen betalen / is van de Jurisdiccie van Cartagena, dertich leguen daer af op de cant van de groote Kevier / en twintich van Santa Marta, en ses van de Zee / al waer men de Schepen ontlastet / van de Coopmanschappen / die men voert over Lant in't nieuwe Rijk / en van de Barranca gaen zy op de Kevier met Canoen. Wat leeger van Mopox loopt de Keviere Cauca, in die van Madalena, die oock sijn oorspronck neemt boven Popayan: en meer nae Cartagena, en West-waert is de schoone Morro, en de Punte Zamba, en de Buhio el Gato, of de Arboleda, en de 7. Buhios, en de punte van la Canoa, twee leguen van Cartagena, en de punte van los Ycacos in den inganck van de Haven / recht tegens over het Eplandt van Carex, en de punte van la Nao op het vaste lant: aen den anderen cleyne inganck des Havens / en by cans int Noorden / is een Eplandeken dat zy noemen Sardina, en op de Custe van Tolu zijn de Eplanden van Baro, die ses zijn / en in den inganck van de golfe de Vraba die ses die zy noemen die van S. Bernardo, teghens over de Kevier Zenu, en meer de golfe innewaert is het sterck Eplandt / en la Tortuga. De Haven van Zenu is 25. leguen van Cartagena, t'is een groote Bape die sijn inganck heeft van't Oosten / sy is veplich: hier wert veel Souts ghemaeckt / en heeft sijn naem ghecreghen van't Dorp van Zenu dat op de Keviere was.

El Dorado

In de Provincien del Dorado, of

nieu Estremadura, de welke om de nabuyschap behooren tot het Rijksof van het Hof van't nieuwe rijk / soo ter Zee als door verscheyden deelen van't Landt / zijn daer in getreden vele Capiteynen / en hebben niet betomen de Rijkdommen die het gheruchte beloofde. Dese Provincien comen te legghen aen d'ander sijde van de Kevier S. Ian de las Amazonas, anders ghenaeemt Orellana, dat eenighe niet misverstant willen dat het de Marañon sy / en alhier is de Orónico, en andere groote Kevieren / en de Golfe van Paria, de welke maect het vaste lant / met het Eplandt van la Trinidad, met de Honden van la Sierpe, en de Drago, wierden alsoo ghenoeemt van de eerste Admirael / al waer hy hem in groot perijckel sach door het strijden dat aldaer geschiet van de soete Wateren met de fonten / van het welck te voozen geen kennis en was: en al hier begint de wassinghe van de Zee seer groot te worden tot de Straet van Magellanes toe / en gaet alsoo continuerende door de gantsche Custe van Peru, en nieuwe Spaengien.

P I R V.

DE Provincien van Peru, (welcker naem hem nu wijder up streckt / als te voren) besluyten het gantsche Rijk van de Ingas, ofte meer: Als het ghewonnen werde / werde het ghedeelt in twee Gouvernementen / dat van Don Francisco Pizarro, ghenoeemt nieu Castilien, van Quito af / tot Cusco toe / t'selich leguen beneden Chinca, en dat van Don Diego de Almagro, genaemt het nieuwe Toledo, twee hondert leguen tot aen de Straet toe van Chinca af: welke Gouvernementen waren verscheyden / tot dat het Hof de los

Reyes, ghesondeert werde / en ver-
sien werden met een Vice-Roy van
de Rijken van Peru : in welke
Gouvernement haer besluypen. Het
Hof van S. Francisco del Quito, dat
van Lima, of de los Reyes, het de
los Charcas, het gouvernement van
Chile, en de Landen vande Straet.
De Eplandé van Salomon int We-
sten / en om de nabuyschap de Pro-
vincien van Rio de la Plata, en tge-
ne dat by bepalinge begrepen wort
onder het Gouvernement van de
Vice-Roy: 't Sal hem strecken in
de lanckte Supden en Noorden
over duysent leguen / en Oost en
West / tghene dat ontdeckt is van
de Supt-Zee af / tot aen de Noort-
Zee. Door alle de Provincien van
Peru loopen / de twee Cordilleras,
daer van gheseyt is / gaende Sup-
den en Noorden die van die Andes
van Popayan af / en soo eenighe wil-
len van het vaste lant / en nieu His-
panien af tot datmen comt tot in de
Straet / en de andere niet soo verre
van Quito af tot Chile, langs de
Custe twaelf leguen daer van inne-
waerts / weynich minder of meer.

De 2. Cordil-
leras van In-
dien int
Supden.

De 2. groote
Wegen van
Peru.

Tusschen de twee gheberchten
gaen de twee wegghen / de eene die
zy noemden de los Yngas, door de
Andes van Pasto tot Chile toe, dat
negen hondert leguen in de lanckte
heeft / en 25. Voeten gheplabeyt /
en van 4. tot 4. leguen Hupsen seer
costelick / die zy noemen Tambos, in
de welke provisie was van eten en
cleedinge / en alle halve leguen luy-
den die op de Posten stonden / om
te brengen eenighe advisen / en or-
donnantien van hant tot hant. De
andere wech ginck door tmid-
den van de blackte / in de lanckte van
de Custe / 25. Voeten breed / tusschen
twee Wanden een Vadem hoogh.
Het staet te bedencken / dat niet ver-
staen moeten werde onder de naem
van Peru al de Indien van't Sup-
den / om dat ghelijck gheseyt is / het
niet anders en is dan het ghene /

Peru is het
gantsch In-
dien niet int
Supden.

dat begint van Sinte Francisco del
Quito, dat beneden de middel Lijn
is / en loopt lanckte tot Chile, loo-
pende tupten de Tropicos, twelck
sal zijn ses hondert leguen / en vaf-
rich in de breedte / al hoe wel het wij-
der is tot de Chachapoyas, en is ghe-
deelt in drie deelen; de blackten die
thien leguen in de breedte zijn / en
op sommighe Steden minder / die
zijn de Custen van de Zee. De
gheberchten die sullen twintich le-
guen zijn / en 't zijn al hooghten met
eenighe Vallepen / ende de Andes
sullen andere twintich houden / die
de alderdichste Bosschen / en Ber-
ghen zijn / en in soo cleene distantie
by naest 50. leguen / even ghelijck
verscheyden zijnde van de Linie /
en de Pole : daer is soo groote ver-
scheydenheyt / dat het in d'eene
deele altoos Reghent : en in d'an-
der bycans nimmermeer / t'welck
de Custe is / en in het derde / dat het
gheberchte is / twelck valt int mid-
den van de twee uyttersten / d'eene
tijdt reghent het en d'ander tijdt
niet / om dat het houdt zijn So-
mer en Winter als in Castilien : en
de oorlaecke waerom het niet re-
ghent op de Custe / en dat het in de
Andes reghent / is gheseyt int be-
gin sel van de Historie.

Het XVII. Capittel.

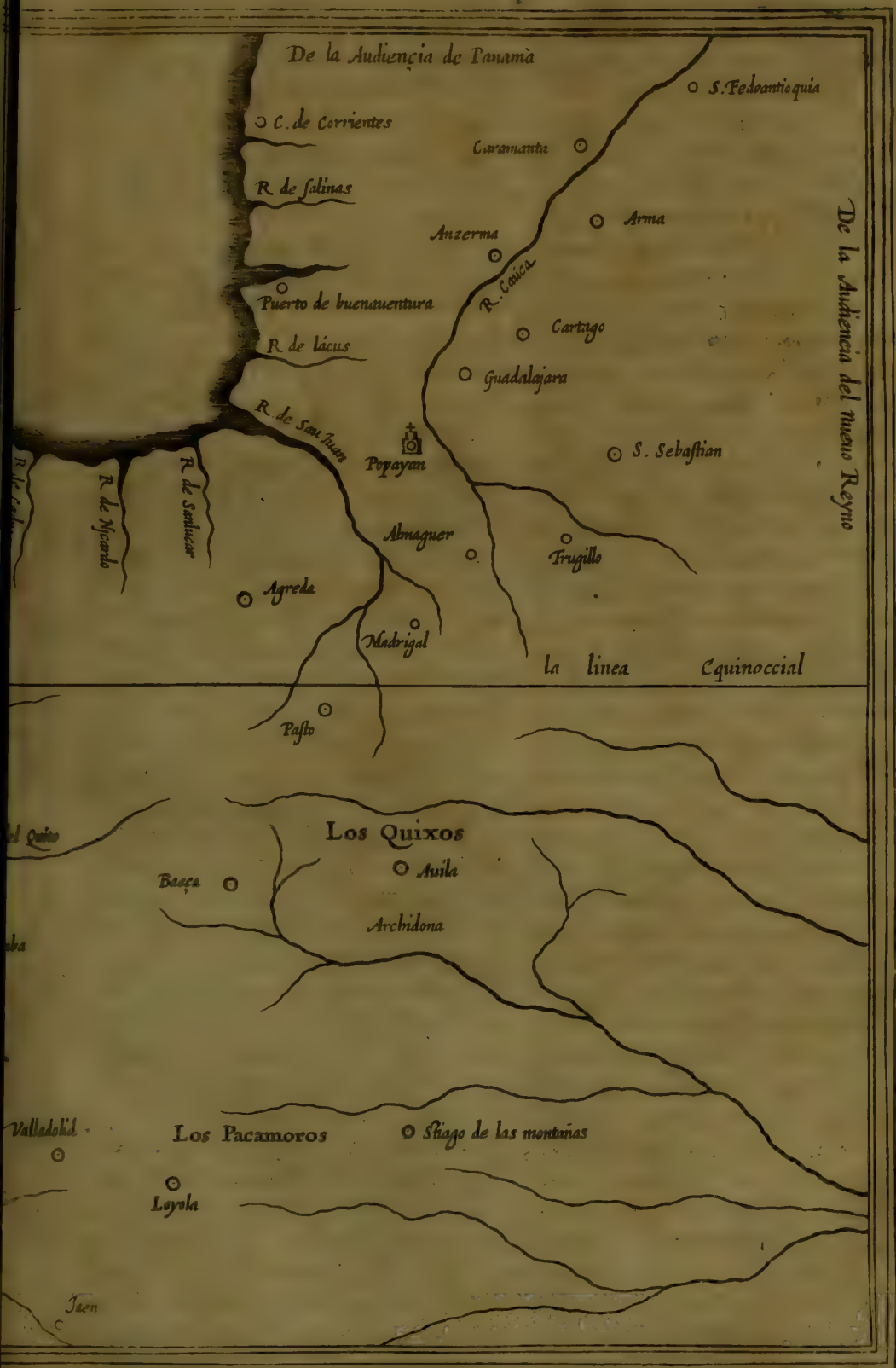
*Van het ressort van't Hof van
S. Francisco del Quito.*

Het Ressort of de Jurisdic-
tie van het Hof dat welck
in Quito resideert / en paelt
int Noorden met het van Panama,
in de Haven van la Buenaventura,
en int Noort-Oosten met het nieu-
we Rijk / en int Supden met het
van Lima, sal moghen strecken in
de lanckte by de Custe van't Sup-
den / twelc is al waer het hem meest
uyt

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DEL QUITO
10

M A R D E L S V R

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
CHICAGO, ILL.

myt streckt by cans twee hondert leguen/ van de Haven van Buena-ventura, die in de golfe van Panama is/ of van S. Miguel, de Haven van Payra op de custe van Piru, en van daer dwcers over tot het uytterste van Popayan, meer dan noch twee hondert 50. leguen/ uytsonderende die opene Linnuten aen het Ooster- sche deel/ besluytende daer in drie Gouvernemen-ten/ sonder die van't Hof/welcke zijn Popayā, los Quixos, en la Canella, en dat van Ian de Salinas, van los Pacamoros, en Gual- songo, ghedeelt in twee Bisdom- men.

■ Quito,

De Provincie en 'tGouverne- ment van Quito, welck is 't ghene dat het Hof regéert / sal moghen streckē tachtēich leguen in lēctē/ dicht by den Equinoctiael na d'an- der sijde / en daer in zijn dese nae- volgende Dorpen van Castilianen. Zijn Hemel en het Landt al hoe wel het onder de Linie is / is by cans ghelijck met die van Castilien, helder en schoon / meer cout dan heet / en in som steden al waer de Sneeu het gheheele Jaer dymt. Het reghent daer van October/ tot Martium toe / dat zy noemen de Winter/ en in de andere Maenden Maeymen en vergadertmen het Gras / 't welck al hoe wel het niet seer veel is / dient voor het Vee van Castilien 't welck daer veel is / en veel Carutwe / en Garst / en Gout op eenige plaetsen / en in die Lant- schap leeft-men seer breedslament- lick / daer over datter gheen dinck is van meerder plapsier voor het menschelike leven / dan lust te heb- ben in een gesonde en lustige locht / om dat zy gheen Winter hebben die haer quelt met coude / noch So- mer die vereert met hitte : De be- volckeninghen zijn dese. De Stadt van S. Francisco del Quito, al waer ghebooren was Athavalpa Ken- ser van Peru, sy leyt op een halve graet hoochte van de Equinoctiael, en

twee en tachtēich van de Supt en Noort-Lijn van Toledo, op een groote Circkel dupsent ses hondert ses en tachtēich leguen daer af / en 60. van de Supt-Zee : theeft 5. hondert Borghers : daer resideert het Hof om saecken van Justitie / om dat die van't Gouvernement zijn tot laste van de Viceroy. Des- ghelijck resideeren daer oock in die Stadt / de Officiers van het incom- men / en 't Coninck Schat-Kiste / en de Cathedrale Kercke van het Bis- dom / het Suffragaenschap van de Aerts-Bisschop van los Reyes : drie Cloosters van Dominicaners / Franciscaners / en Merceniers : en in haer Jurisdiccie 87. Dorpen / of partijschappen van Indianen. Op dese plaetse al waer dese Stadt is ghefondeert / was een groote Her- berghe dien de Coninck Topaynga houdede / en die verheerlickte sijn Soon Guaynacapa, en noemde dien Quito, daer de Stadt sijn naem af nam : de Adelantado Sebastiaen de Belalcazar bevolctede dien / wesende een Soldaet van Don Francisco Pi- zarro, een man die de Coninck ghe- trou was / by last van de Adelan- tado Don Diego de Almagro, die hem nam voor Gouverneur van dese Provincie / als in haer geepn- dicht was de twist met den Ade- lantado Don Pedro de Alvarado.

Riobamba leyt in de Provincie Riobamba van de Purvaes, 't is een Landt ghe- lijck Castilien, in de getempertheit van Gras / Bloemen / en andere dinghen / daer is een Dorp van Herders / clept 25. leguen te Supt- Westen van S. Francisco del Quito, op de wech de los Reyes, in het welcke zijn by-naest 40. dupsent Hoofden van Vee / het meeste deel zijn Schapen / al waer Ingen had- den een Conincklike Herberghe / en alhier hadde de Adelantado Be- lalcazar een profijtelicke Bataille met de Indianen, en hy verwonse / en in die plaetse was de voorszeyde

strijt/ van Don Diego Almagro, en Don Pedro de Alvarado, en in die was eerstelick gefondeert de Stadt van Quito.

Cuenca.

De Stadt van Cuenca welcke gheboodt te sonderen de Marquis van Canjete, wesende Vice-Kop van Piru, die op een ander naem ghenoeint was Bamba, 51. leguen van Quito Supt-waerts / is een recht-pleginghe voor een Provisie van de Vice-Kop/ met een Clooster van Dominicanen / en andere van S. Francisci Orde: in hare Jurisdiccie/ zijn rijke Mijnen van Gout/ eenighe van Silber/ en rijk van Quicksilber / Coper / Yser / en de Steen Azufre. De Stadt Loxa, anders ghenaeint la Zarca, tachtentich leguen van de Stadt Quito, by naest ten Suptdē/ en dertich van Cuenca, is een recht-pleginghe/ een provisie voor de Vice-Kop: zy heeft Cloosters van Dominicanen en Franciscaners/ clept op de wech die loopt van Cuzco tot Quito, waer af het leyt tachtentich leguen/ in de schoone Valleje van Cuxibamba, tusschen twee Revierē: De Capiteyn Anthonio de Mercadillo fondeerde dien int Jaer 1546. om die Ingebozenen te bevedighen die ghealtereert waren.

Loxa.

Zamora.

De Stadt Zamora, die zy noemen de los Alcaydes, t'neghentich leguen van Quito, by-naest ten Supt-Ofsten / passerende la Cordillera de los Andes, is een recht-pleginghe / provisie voor de Vice-Kop: theeft eē Clooster van Franciscaners/ daer wert geen Caruwe ghewonnen / om dat het Landt al te bochtich is/ theeft rijke Mijnen van Gout / in die welcke zy vinden Geynen van vier Ponden ghewichs / en meer. De Capiteyn Mercadillo bevolcktede dien int jaer 1549. door ober-een-cominge met de Capiteyn Benavēte: clept twintich leguen van Loxa, ober de Cordillera, die deplt de loopende Wa-

teren die in de Supt-Zee vallen/ van die die in de Noort-Zee vallen / de Indianen noemdeze Zamora: die gheleghenthende of Contrepe wert ghenoeint Poreauca; t'welck beteekent Indianen van Oorloch: daer wert veel Gouts uptghetrocken/ en daer zijn ghebrocht aen sijn Majesteit Geynen van 12. Ponden/ theeft oock sout- Pannen van sout-Water.

De Stadt van Iacn 55. leguen van Loxa, en dertich van los Chachapoyas, fondeerde int Jaer 1549. de Capiteyn Diego Palomino, in de Provincien van Chuquimayo, in die van Chacaynga. De Stadt van S. Miguel van Piura, in de Provincie van Chila, hondert twintich leguen van Quito, by naest ten Supt-Ofsten / en 25. van de Haven van Payta, al waer eyndighet het reffort van dat Hof / t'is een recht-pleginghe/ staende aen de provisie van de Vice-Kop: Het heeft een Clooster van onse Liebe Vrouwe ter Grazien/ en al hoe wel het in dit Landt niet en reghent / dan met verwonderinghe: soo heeft het goede beoudwinghe/ waer van het wel Caruwe gheeft / en Mayz / en de Saden en vruchten van Castilien. In de Jurisdiccie van dese Stadt is de Haven van Payta, op 5. graden ben Supten de Linie/ die goet is/ groot en veplich. Al waer inloopen die Schepen die van Guatemala gaen naer Peru. De Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dese Stadt int Jaer 1531. de eerste van dese Coninckrijcken / al waer gheboort is de eerste Kercke ter eeren Godts/ en de heplighe Order de Roomsche Kercke. De gantsche Provincie en Jurisdiccie/ van de Vallejen de Tumbes, is drooch / en de Conincklike wech / van de Ingas gaet door die Vallejen van Piura, tusschen gheboomten / en coelken / en binnen de principale Valleje voeghen haer t'samen twee of drie Revierē:

Iacn.

S. Miguel de Piura.

bieren: Eerstelick was de Stade ghesondeert in Taogazala, van waer zy overgheset is om dat het een onghesonde Contrepe was / en nu is die tusschen twee Valleyn / en de gansche wech is wat onghesont / en by sonder waer de ooghen / om de groote Winden / en stoobinghe vande Somer / en groote vorchticheiden van de Winden. **De Stade van Sant-Iago van** Guayaquil, anders gheenaemt la Cullala, tsellich Wjlen van Quito, en is Wjlen van de Zee / int Suyp-**Westen** / is ee Corregiment staende aen de provisie van de Vice-Kon: is ghebout van de Adelantado Belalcazar, en t' gheviel dat de Indianen rebelleerden / en daer sloeben veet Spangjaerden / int Jaer 1537. quam de Capiteyn Francisco d' Orellana wederom / die met volcke besetten o het is het alder vruchtbaerste Land / en vreedsaem / en met veet Honich in de hollicheden van de Bapnen. De Wateren van die Kevier die by naest loopen van onder de Linie Equinoctiael worden ghesonden voer ghesont / voer de Franche Dorken / en andere dierghelicke quellinghen: daer gaet veel Volck na de Kevier / om haer ghesonthejdt te crighen / door de veelheyt van de Wortelen van Sarsaparilla, die in die Kevier zijn. By is oock wo heel groot niet / en die in de Suyp-Zee loopen en zijn soo groot niet / als die die haer oncladen in de Noort-Zee / om dat zy loopen door een cleyne spatie / en nochtans zijn snelder / en niet haestighe neder-bloepinge om het vallen van het gheberchte. De Indianen ghebruycken veel practicken om de Kevieren te passerem: zy houden op eenige plaetsen een kabel dwers over de Kevier / en aen dien een Coz / en stellen in die den Passagier / en trecken hem alsoo over de Kevier. Op andere Kevieren gaet een Indiaensche Edel-

man op een Vlot van Strop / en stelt de Passagier op sijn Heupen om te passerem. In andere plaetsen houden zy een groote Back van een kowetde / op de welke zy setten de Baggagie / en de Persoonen / en de Indianen vast ghemaecte zijnde met een Coorde / gaen al swemmende en treckende als Peerden aen een Coors Waghen: en andere dwysent practicken / ghebruycken zy om de Kevieren over te comen. De Haeben van die Stadt is dicht by haer / om dat de Kevier heel breed is / door de welke op-comen de Coopmanschappen wytter Zee / en dan over Land gaen naer Quito. Int Jaer 1568. populeerde de Capiteyn Contero, de Stadt Castro, in de Vallepe van Vili, weseude Goubernent van de Kücken van Peru, de Licentiaet Lope Garcia van Castro. Vili is in de Provincien van Bunigando, Indinono, en Gualapa, de welke zy noemen de Provincie van de Esmerayden, en by vertroek na die van Guayaquil, en ontdecktede alle die Provincien van Passao af tot de Keviere van S. Jan, die in de Suyp-Zee valt.

De Stadt van Porto viejo, is by cans tachtentich leguen van Sinte Francisco del Quito, int Westen / doch niet van een effen Wech: en andere vijftich van Sant-Iago de Guayaquil, al waer men gaet van Quito: in hare Kestort is Passao, dat de eerste Haven is van het Landt van Piru, en van de Kevier Santjago af begint het Gouvernement van den Marquis Don Francisco Pizarro, en om dat het Landt soo dicht by den Equinoctiael Linie is / weseude op een graet / meenen eenighe dat het onghesont is / nochtans op andere plaetsen soo nae by de Linie leefmen met groote ghesonthejdt / vruchtbaerhejdt / en overbloet van alle dinghen tot onderhoudt van de Menschen tegen de

Guayaquil.

Gen Coze-
giment is ee
plaets daer
recht-pleg-
ghe is / int
stuck van de
politie.

Puerto viejo.

gen de opinie van de Ouden : ende oock ist soo dat de Indianen van dat Lant niet lanck en leven / en dat in vele van haer wassen eenighe rotsachtighe Vratten in het aensicht / en op de Neusen / en andere deelen / en alsoo het een swaer ghebreck is / mismaeckt het haer seer / en wort gheloofd dat het compt van t'eten eenigher Vis. In dat Kestort is het Dorp van Manta, al waer zy verreeghen hebben groote Rijckdommen binnen 's Landes / men hout voor secker dat al hier een Rijnne is van Esmeraulden / die de beste zijn van Indien, en groeyen in Steenen ghelick Christal / en zy handelense als Marmer-Steen / allencrkens af-treckende / en voltopende de helst wit / de helst groen / gaen zy die rijp maecten / en crighen haer volcomentheyt. De Capiteyn Francisco Pacheco bevolcktede die Stadt in't Jaer duysent vijf hondert vijf en dertich / upt last van Don Diego de Almagro : heeft veel Indianen van Dorlooch / daer is een Clooster van onse Lieve Vrouwe ter Gratie : daer wort gheen Caruwe ghewonnen / om dat het daer reghent de acht Maenden int Jaer van den October voorwaerts / daer zijn ooc goede Monsters van Gout.

Op de Custe van dit Gouvernemenent zijn dese nabolghende Havens / Eplanden / en Punten. De Ancon de Sardinias, booz de Bape van Sant-Iago, die leyt vijftien leguen van de Punte van Manglares ten Supden / en stract die van Sinte Matheo, en daer naer de Cabo van Sinte Francisco : en daer booz by de Quiximies, vier Kevieren eer men compt tot Portete, al waer de Swerten die haer salveerden van een Schip dat omgeworpen was / haer hebben gheboecht met de Indianen, en hebben een Dorp ghemaeckt : en de Passao een Punte of Haven van de

Indianen, al waer zy segghen dat de Linie Equinoctiael door loopt / ontrent het gheberchte van Queaque, oock de Bape van Cara, die booz de Puerto Viejo is / een graet be-Supden de Linie / en vijf leguen van daer is de Cabo van Sinte Laurens, en daer ontrent is het Epland de Plara, en booz de Havens van Callo, en Calango, booz de Punte van Sinte Helena, op twee graden hoochte / en de Kevier van Tumbez op vier graden / en het Epland van la Puna, daer ontrent / en dat van Sinte Clara, een weynich verder in Zee / en Cabo blanco vijftien leguen van Tumbez ten Supden / en stract de Punte van Parina, en Supt-waert het Epland van Lobos vier leguen van de Haven van Payta booz sept / en la Silla booz de Punte van Aguja, en de Haven van Tangora.

De Ingebozenen van dat Lant segghen / dat in voorszeden tijden daer quamen over Zee op Blocten / dat zy veel Houten t'samen gheboeche en ghesloten aen malcanderen / Menschen soo groot dat van haer knyen tot beneden toe / waren zy grooter dan andere ordinairse Menschen het gantsche Lichaem was / en dat zy maecteden een seer diepe Put op eē scherpe Kotse / die men noch heden siet met seer versh en soet Water / op de Punte van Sinte Helena, dat een werck is van groote verwonderinghe / en om dat zy ghebruyckteden grouwelijcke sonden / viel het Oper upt den Hemel dat haer alle-gaeder verbrandende / en nu vinden zy op die plaetse de alder-grootste Beenderen van Menschē / en stucken van Tandē die veerthien Oncen weghen / en in nieuwe Hispanien, en in't Kestort van Tlascala vintmen Beenderen van de selfde grootte. Daer zijn op de Punte van Sinte Helena gaeten en Rijnneurs van scheeps-Deck / soo

Eene de
mer vulden
wass.

Punten /
Havens /
ban de
Custe van
dit
Gouverne-
ment.

De Neusen
van de Punte
van S. He-
lena.

goet dat men daer mede mach calafateren / en het comt door den dach seer warm.

Het XVIII. Capittel.

Van Popayan, los Quixos, en la Canela, Pacamoros, en Gualfongo, welck de reste is van het ressort van's Hof van Quito.

Het gouvernement van Popayan, hondert en 20. leguen Syden en Noorden van de Grenzen van de Provincie Quito, onder de Equinoctiael, tot die van Carthagena Noort-waerts / en andere hondert van die van't nieuwe Ryck int Oosten / tot aen de Supt-Zee / in het welke eenighe Dorpē der Castilianen zijn / int deel van't Hof van Quito, en het deel van't nieuwe Ryck is een Landt doorgaens rou / en seer vochtich / en daerom heeft het weynich Mayz / en min Taruwe / en niet veel Vees / maer het is rijk van Gout-Mijnen / en dese navolghende bevolkinghen zijnder.

De Stadt Popayan leyt op twee graden en een half be-Noorden die Linie Equinoctiael, en op acht en tseftich en een halve van lanckte / dysent vijf hondert tachtentich leguen van Toledo: al daer resideert een Luytenant Gouverneur / het Cathedrael / en een Clooster van onse Lieve Vrouw ter Gratie. De Adelantado Sebastiaen de Belalcazar bevolctede die Stadt int jaer 1537. het Volck van die Provincien is seer verschapden van dat van Piru, om dat het niet beter verstant begaefte is / en in meerder politie leefde / en die van dit Gouvernement leefden als in carauanen. Het wort ghenoeit Popayan, om dat alsoo genaemt was de Cazique, die Heer daer af: heeft een deel op de Custe

van de Supt-Zee / en hooghe Bergen die Oost-waerts loopē / en aen d'ander sijden la Cordillera de los Andes, en upt beyde deelen spruyten vele Rivieren / en een is die van Madalena, die inde Noort Zee hen ontwatert / in dit Gouvernement is coel en ghesont Volck / en de andere warm en swack.

De Stadt Cali leyt op 4. graden / en twee en twintich leguen van Popayan, en achthien van de Supt-Zee / zy is bevolckt int Jaer 1537. door de Capiteyn Miguel Munjoz, en eerstelick dede dat Sebastiaen de Belalcazar, in de Dorpen die men noemt los Gorrones: t'is ghelegen in een blacke Valleje / dicht aen de Voet van een Bergh / de Locht is aldaer heet: aldaer resideert de Gouverneur / en de Officiers van het incomen / en 't Coninc Schatkiste / daer is een Giet-Hups / een Clooster van onse Lieve Vrouw ter Gratie / en een ander van S'. Augustijn. De Haven van Buenaventura leyt in haer Jurisdicctie op drie en een half graden hoochte: al daer resideren eenighe Borghers om te ontfangen de Coopmanschappen. De Indianen van Cali zijn van goede conditie en goede Christenen: haer oude Heer wort ghenaeit Lisupete. De Stadt S'. Fe van Antiochia meer dan hondert leguen van Popayan ten Noort-Oosten / op den Geber van de Riviere Cauca, van het ressort des Hofs van't nieuwe Ryck / en 't Bisdom van Popayan, rijk van Gout-Mijnen en dicke by het Heubelkē Buritaca genaemt / om al het Gout dat daer in was / t'is bevolckt in een blackte: De inghebozenen zijn goet Volck / van goede Lichamen / en blanck / en de Locht is alsoo dat zy slapen byten de Hupsen / sonder dat de coelte haer pet beschadicht / daer wert Vee gheteelt / en veel vruchten / en Visschen zijnder in de Rivieren / en de Doelen. De Capiteyn Gaspar de

Cali.

Antiochia.

Rodas bevolcktede dien / door last van de Adelantado Belalcazar; int Jaer 1341.

Caramanta.

De Stadt van Caramanta, tseftich of tseventich leguen van Popayan ten Noort Oosten / dicht aen de groote Revier Cauca; van het Kestoft des Hofs van het nieuwe Rijk / het Gouvernemen en Bisdont van Popayan, is overbloedich van Hayz / en ander ghezaet / sonder Tarwe / en met weynich Vee / al hoe wel datter veel Werckens zijn: men gaet lanx de Revier in 3. of ses wyen tot Antiochia toe / al hoe wel dat het 50. leguen zijn / t'is om dat het stijf voort gaet: t'is een bevolckinge van de Adelantado Belalcazar.

Arma.

De Stadt van Sant-jago de Arma, heeft vele Gout-Minnen / 50. Mylen van Popayan, ten Noort-Oosten / afwijckende na't Oosten / t'is vant Hof van't nieuwe Rijk / t'gouvernemen en de heerschappie van Popayan, sonder Tarwe / en gefaet van Castilien, nochtans overbloepende van die van het Landt. De Adelantado Belalcazar bevolcktede die Stadt / en hier dede hy onthallen de Marischal Jorge Robledo, hy leyt seshien leguen van Ancerina: de ingeborenen zijn soo wreet / dat de levendighe zijn het graf van de Dooden / om dat hy gesien heeft dat de Wan de Vrouw at / de Broeder de Suster / de Soon sijn Vader / en t'ghebeurde als zy bet ghemaeckt hadden een ghevangen / op dien dach als zy hem souden eten / brochten sy hem voort met veel ghesancy / en de Heer gheboodt dat een Indiaen hem soude af cappen elck lidt / en al levendich begonnen zy hem te eten / en tledert de bevolckinge van Arma hebben zy ghegeten meer dan acht duysent Indianen en eenighe Castilianen hebben geleden dese martelissatie.

Ancerina.

De Stadt van S. Ana vā Ancerina vijftich leguen van Popayan ten

Noort-Oosten / op den Oever van Cauca, van het Hof van't nieuwe Rijk / t'Gouvernemen en t'Bisdont van Popayan, sonder Vee / noch Tarwe / seer ghequelt van Onderlagen. De Capiteyn Jorge Robledo sondeerde dien / door last van Lorenzo de Aldano. Oock zijn die Inghebozenen eeters van Menschen-Vleesch / zy gaen naecht / zy hebben gheen Beelden / of eenich dinck dat zy aenbidden / in die Jurisdiccie zijn goede Gout-Minnen / die Locht is warmachtich / en daer vallen vele Onderlagghen.

De Stadt Cartago, 25. leguen van Popayan by naest ten Noort-Oosten / van het Hof van't nieuwe Rijk / t'Gouvernemen en t'Bisdont van Popayan, sonder Tarwe noch ghesaet van Castilien, is een ghetempert Lant en ghesont / van weynich Gout / het teghent veel / het en teelt gheen ander Vee dan Roepen / en Vocken: theeft veel gheberchten / daer veel Leeuwen gheteelt worden / oock Tyghers / Ossen en Dassen / en Berch Werckens: theeft ee Clooster van Franciscaners / de. Capiteyn Jorge Robledo bevolcktede dien / en noemde het Cartago, om dat alle de bevolckers waren van Cartagena.

Cartago.

Carnicero,
Vleesch-hou-
weren moog-
denaer: wreet

De Stadt van Timana beertich leguen van Popayan, ten Supt-Oosten / en tseftich van Santa Fe de Bogota, en 36. van de Provincien del Dorado, al hier is een Luytenant / Gouverneur / die oock tot sijn last heeft S. Sebastiaē de la Pata. Dese Indianen verminderē seer haer Jurisdiccie / om dat zy soo onmenschelijk zijn dat zy in veel plaetsen hebben openbare Vleesch-Hupsen van Menschen die zy vanghen. t'Is ghelegghen in het beginsel van de Vallepe de Neyva, en de Locht is seer warm / binnen haer Lant-paelen is een Henvel / uyt de welke men haelt de Sept-Steen / daer zijn ontrent de Indianen

Timana.

De wreethere
van dese In-
dianen.

Daer men
Sept-Steen
vint.

Paezes,

Paczes, en de Pixaos, die oock Cariben zijn.

Buga,

De Stadt van Guadaluja van Buga, 15. leguen van Popayan ten Noort-Oosten / is int Kestort van het Hof van Quito, en de heerschappije van Popayan.

S. Sebastiaen de la Plata,

De Stadt van S. Sebastiaen de la Plata, op de Grenzen van dat Gouvernement / 35. leguen van Popayan, en dertich van Santa Fe ten Supt-Westen / onder het Kerckelick ghebiet van Popayan, al waer vele Ninnen van Silver zijn / en in haer Jurisdiccie 24. deplinghen: clept drie leguen van de Haven van Onda, op de groote Kebier van la Madalena, al waer oncladen 30 die van Cartagena comen: 30 is bevolckt in de blackte / dicht by de Kebier Guali: in het Lant zijn veel schuddingen / en in de Winter ist meer warm dan cout. De Inwoonders die verminderen / om dat die ghegeten werden van de Cariben, die 30 noemen van Rincon, en hebben openbare Vleeshuysen daer van / sonder dat het can gheremedieert worden. Dien Stadt bevolcktede de Adelantado Belalcazar.

Almaguer,

De Stadt van Almaguer twintich leguen van Popayan ten Supt-Oosten / is vruchtebaer van Taruwe / Mayz / en ander ghelae / en Dee / en theeft Gout. De Capiteyn Alonzo van Fuen-major bevolcktede dien / door last van den Licentiaet Brizenjo Gouverneur / en Rechter van de residentie van Popayan: t'is ghelegghen op eenen Bergh van Zabana, en haer Locht is coel en t'Volck gaet ghecleet met Rocken van Cattoen.

Truxillo,

S. Ian van Truxillo, en anders ghenaeamt Yscance: dertich leguen van Popayan, ten Supt-Oosten.

Madrigal,

De Stadt van Madrigal, of Chapanchica, 35. van Popayan by naest int Supten / een rou Lant / en daer men gheen Tarwe en vergadert / noch gheen Dee en teelt / nochtans

geeft het de Mayz tweemaal gjaers in hare Jurisdiccie / en om de rouheyt van t Landt zijn de Inwoonders quaet om te bebedighen / en in die Stadt / van Agreda, en Almaguer zijn Ninnen van Gout. Agreda anders genaemt Malaga, leyt 45. leguen van Popayan ten Supt-Westen.

Agreda,

Sint Ian de Pasto,

De Stadt van S. Ian de Pasto, alsoo ghenoeemt / om dat het een Landt is vol van Wepdinghe / is 50. leguen van Popayan by naest ten Supt-Westen / en noch soo veel van Quito, by cans ten Noort-Oosten / en een graet van den Equinoctiael, inde Kerckelick ghebiecte van Quito, in een goet Landt / van goede Locht / overbloedich van Mayz / en andere Lustochten / met Gout-Ninnen / in sijn Jurisdiccie 24. dupsent Indianen onder een comanderie / dat geen Cariben en zijn / dan alleenlick quaet van ghesichte / buyl / en slecht / 30 en vondender gheen Beelden in de tijdt van haer Heydenschap / 30 ghelooven dat 30 nae de doot comen sullen en leven in veel lustigher plaetsen. De Kebier die 30 noemen de Heete / ghelegghen tusschen Pasto en Popayan, heeft seer delicaet Water / en over die Kebier is een Bergh al waer Gonzales Pizarro de Vice-Roy Blasco Nunjez Vela volchdede / en tot de Kebier Angasmayo, die in die Provincie is / quam de Coninck Guaynacapa. Over de heete Kebiere op een Kotse is een brandende Bergh die een groote quantiteyt van dampen uyt werpt / en uyt blaest van oude tijden af / als de Ingebozenen van t Lant segghen. De Philosophen willende verclaren wat de brandende Berghen zijn / segghen / ghelijck als in het Kertrijck plaetsen zijn die een cracht hebben om aen te trecken dampighe stoffe / en die in Water te veranderen / van waer comen de Fonteynen / die altoos blieten: alsoo oock zijnder plaetsen

Wat de brandende Berghen zijn.

plaatsen die aen trecken drooghe dampen/ en heete/ die haer veranderen in Oper/ en walmen/ en die niet gheweelt van dien/ werpen uyt oock grove materie/ die haer resolveert in Asche/ of in Steen/ en dat zijn de brandende Berghen. S^t. Ian de Pastos heeft Cloosters van Dominicanen/ Franciscanen/ en onse Lieve Vrouwe ter Gratiën: ris een cout Landt/ niet overbloet van eten/ heeft ingenios van Supcker/ en veel vruchten van het Lant/ en van Castilien: als de Capiteyn Lorenzo de Aldana dien bevolcktede int Jaer 1539. noemde haer Villaviciosa de Pasto: sy leyt 40. leguen van de Supt-Zee/ nae het Eplandt Gorgona toe.

Men heeft ontvolckt/ en vermindert in die Provincie de Stadt van Antioquia, de Stadt van Neyva in de Vallepe van Neyva, twintich leguen van Tumana, en het was om de strengicheyde van de Indianen Paezes, en Pixaos, en om de Manipos, in de Vallepe Saldanja, en de Stadt van S^t. Vincēte de los Paezes, selslich leguen van S^t. Ian de los Llanos, op de Grenzen van Popayan, dien fondeerde Domingo Lozano, en de Stadt los Angeles, twee en twintich leguen van Tocayma, en negen van Neyva.

De Custe die dit Goubernement heeft op de Supt-Zee/ van Cabo de Corrientes af die op 5. graden be-
Noorden de Linie leyt/ is de Re-
vier van Salinas tusschen de Cabo de Corrientes, en het Eplandt de las Palmas, op 4. graden en een derden-
deel/ en op de Custe die is tot la Gorgona, leyt de Riviere van S^t. Ian, onder andere vele/ die het Landt seer Moassich maecten/ en teghen over de mont het Eplandt Gorgona, twee leguen in omganck/ al waer Don Francisco Pizarro verlaten was van sijn volck/ niet derthien van sijn gheselschap. De Rivier van S^t. Lucar, en die van Nicardo, voor

die van Zedros, leyt op twee graden van de Linie/ op de welcke leyt het Eplandt van Gallo, en daer naer de Haven van Cruz, en de Punte van Manglares, al waer de Custe van Quiro begint.

Van het Goubernement van los Quixos, en la Canela, en heeft men niet meer kennisse dan dat het valt uyt den Oosten van de Provincie van Quito, en het deel vā het Sup-
den/ nae het Goubernement toe van Ian de Salinas, daer in zijn drie Dorpen van Castilianen, met een Gouverneur die de Vice-Kop van Piru bestelt/ en int Gheestelick is het vane Bisdom van Quito: het Landt is rou/ en Berch-achtich/ sonder Caruwe/ en Mayz/ seer weynich/ met eenighe Boomen die schijnen van Canel. Het eerste Dorp is Baeza, achthien leguen van S^t. Francisco del Quito, by naest ten Supt-Oosten/ al waer resideert de Gouverneur. De Stadt van Archidona is twintich leguen verder dan Baeza. De Stadt van Avila is int Noorden van Archidona.

Het Goubernement en de Provincie van Pacamoros, en Ygual-
songo, of van Ian de Salinas, wiens Limiten en Palen zijn hondert leguen/ die genomen werden int Oosten/ van daer 20. leguen voort van de Stadt van Zamora, in de Cordillera de los Andes, en oock soo veel Supden en Noorden/ is een goet Landt/ in Licht en ghetempertheyt/ voor Caruwe/ t'gheslaet/ en Vee/ van rijke Gout-Mijnen/ in de welcke sy vinden seer groote Grapnen: daer in zijn 1. Dorpen van het Bisdom van Quito, de welcke fondeerde de Capiteyn Ian de Salinas.

De Stadt van Valladolid op 7.
graden hooghe/ leyt twintich leguen van Loxa ten Supt-Oosten/ over de Cordillera van Piru. De Stadt van Loyola, of Cunbinanja is seltchien leguen Oost-waert van
Valla-

Los Quixos,
en la Canela.

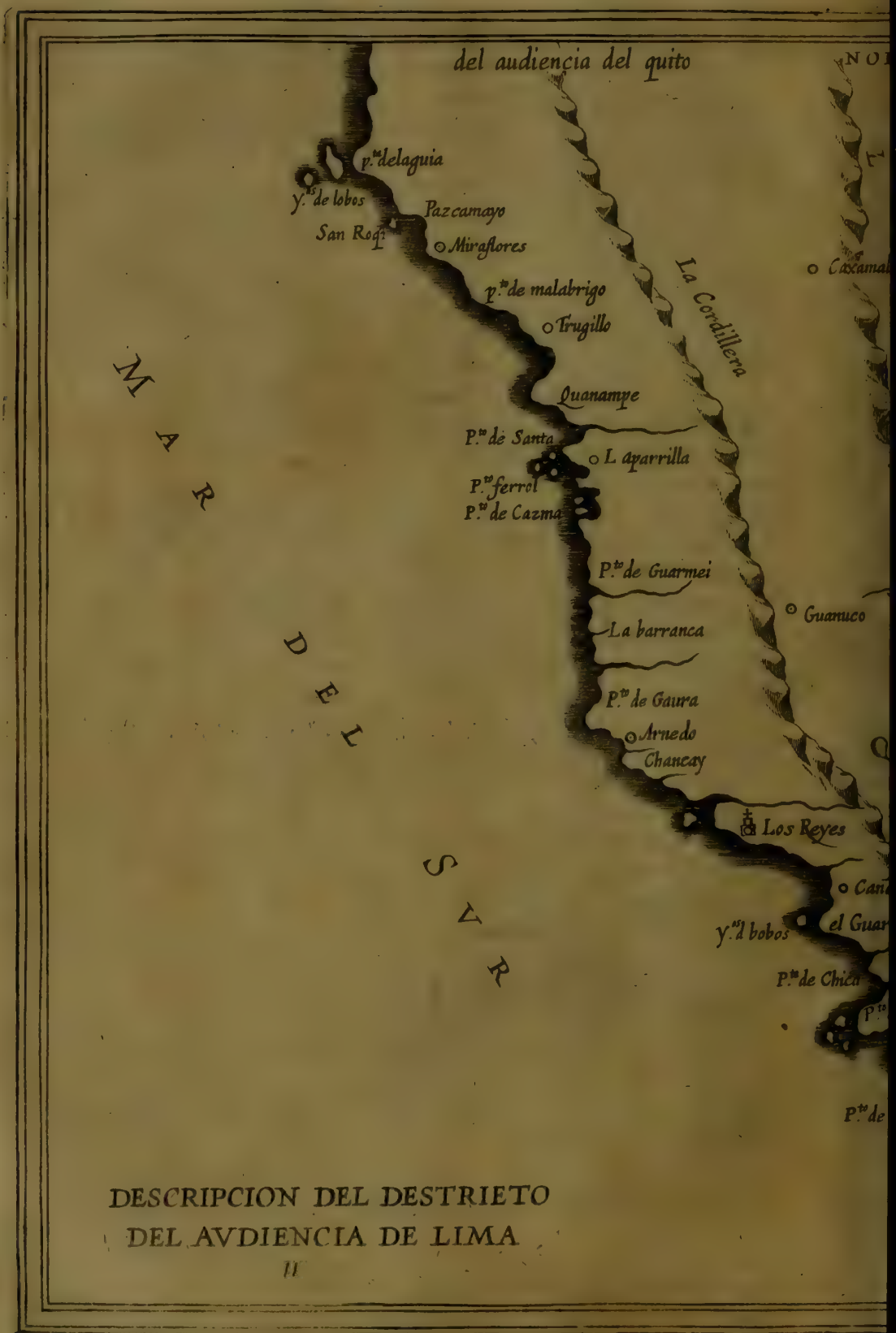
Pacamoros
en Ygual-
songo.

Valladolid

Neyva.

Rebieren/ Ca-
ben, en Punt-
ten van de
Custe vā dit
Goubernem-
ent.

Valladolid. De Stadt van S. Iago van de gheberchten / is 50. leguen van Loyola, by naest int Oosten / en in haer Jurisdicte is veel Gouts / en hooch van allop / en soo veel het Gout aen gaet / t'is weynich noodich te handelen van hare voortrefelickheyt / nae dien het hem hout op de hoochste cracht van de Werelt. Men treckt het uyt in die Indiens op drierley manieren: de eerste is in Pepite, dat zijn gheheele stucken sonder menginghe van ander Metael / en die niet van nooden hebben dat men se beneficieert doort Oyer / en die Granen zijn ordinarielick als een Keerne van een Calabasse, en eenighe reysen grooter / van sulcken Gout vintmen weynich / ten respecte van de reste. De tweede maniere is in een Steen / welck een Steen is die in de selve Steen wast / en die Steenen vintmen in het Gouvernement van Ian de Salinas seer groot / gantsch doorloopen met Gout / en eenighe die half Gout zijn / het welcke men vint in Putten en Mijnen / en is seer swaer om te arbeiden. Het derde treckenmen uyt het stof / en is de meeste quantiteyt / en men vint het in Revieren of plaetsen / al waer ghepasseert heeft eenich loopende Water / en de Revieren van die Indiens hebben veel / bysonderlick in de Riicken van Chile, van Quito, en 'nieuwe Rijck van Granaden, en in de beginselen van de ontdeckinghe warenden veel in de Eylanden van Barlovento. Het hoochste Gout is dat van Carabaya in Piru, en dat van Baldivia en Chile, om dat het comt tot drie en twintich quilaten, en een halve / en noch hoogher.

Het XIX. Capittel.

Van het reffort van't Hof van Los Reyes.

T Ghene wat eyghentlick en particulierlick genoët wert Piru, is het reffort van't Hof de los Reyes, en besluyt sich van Supden en Noorden / van de ses tot seven graden hoochte be-Supden de Linie / dat zijn twee hondert twintich leguen / al hoe wel zy om te reysen stellē drie hondert leguen / van de Punte Aguja, ober Payta, al waer het hen voecht met het Hof van Quito, tot gepasseert hebbende de Stadt en Haven van Arequipa, al waer begint die van los Charcas, Oost en West. Het bevolckte van dat Hof sal moghen strecken bynaest tot 100. leguen / van de Custe van de Supt-Zee Oost waert / al waer de Limiten open blijven tot de Provincien van de Revier de la Plata, en van Brasil, t'ghene welck is van de Cordillera af / al waer af gheseyt is dat het stadich reghent / tot aen de Zee / noemen zy de blacten van Piru, in dwelcke het niet en reghent / noch Dondert / om dat de groote hoochten van het geberchte bedeckt de blacten / alsoo dat die niet coelaten dat de Wint uyt het Landt blaest waerom de Wint uyt ter Zee regneert / die gheen tegenwint hebbende / druckt uyt de dampen die haer opgeven / waerom dat zy reghen souden maecten / soo dat de sluytinghe van het geberchte belet dat de dampen dick werden / en de faute van stoffe causeert dat in die Custe die dampen soo dun zijn / dat zy niet en maecten dan een vochtighe Nebel / die profijtelick is om te temperen het geslaepde / t'welc niet in en heeft sonder de Nebel / door al het Water van bedouwinghe dat het heeft. Het gantsche Lant is zant-achtich / behalven de Balleyen die daer zijn by de loopinghen van de Revieren / die van het geberchte neder storten / al waer ghewonnen wert door de bedouwinghe veel Broots / Wijn / Olie / Supcker / en het gheslaep / en de

Maerom het niet en regēt in de blactē van Piru.

Op hoe veel maniere men treckt het Gout in Piru, en andere plaetsen.

Qualiteyten
van het ghe-
berchte van
Peru.

Vruchten van Castilien, en van't Landt aldaer: en int hanghen van de Berghen / zijn groote Weyden / en teelingen van Dee / en de Locht is verscheyden / als men can wenschen / om dat het hooch cout is / en het laghe heet / en de middens deel-achtich van de uyttersten / nae dat men min of meer naer haer comt. Het Goubernement van dat Hof / en dat van Quito, en los Charcas, is tot last van de Vice-Roy. En in het restort van dit Hof zijn dese na-
volghende Steden.

De Stadt
hā los Reyes,

De Stadt van los Reyes, of Lima, om dat soo ghenoeemt werde die Vallepe / die de naem hadde van sijn Cazique, en het is de grootste Vallepe / en de breedste / van alle die ghene die daer zijn van Tumbez tot hier toe. Sy is oncrēt de Supt-Zee / op twaelf graden be-Synden de Linie / en twee en tachtentich van de Supt-Noort-Lijn van Toledo, van waer sy af leyt by naest dupsent acht hondert twintich leguen / op een groote Circkel / sy heeft meer dan drie dupsent Borgeghers / de Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dien int beginne van't Jaer 1533. om dat hy vermoede dat de Adelantado Don Pedro de Alvarado soude dalen op de Custe van de Zee / als hy was met sijn heyr-Legher van Guatemala, daer-en-tusschen dan Don Diego Almagro ginck teghen te staen de Provincien van Quito, is ghecomen in te nemen de Passagie van de Zee. Dicht by de Stadt / aen de Oost-zijde / loopt een Kebier van de welcke Water ontfanghen alle de Hupsen / en haer Thymen / in de welcke excellentie Vruchten zijn van Castilien, en van't Landt aldaer / en daer is een van de beste Lochten van de Werelt / midts daer gheen Hongherf-noot is / noch Pest / noch Reghen / noch Donner / noch daer vallen Donder-flaghen / noch Blixem / soo dat de

Locht altoos schoon staet / en seer mon.

In dese Stadt resideert de Vice-Roy / en het Conincklike Hof / een Sale van Provoosten van't Hof / de Officiers van het incomen / en 't Coninck Schat-kiste: De Overschare van de heylighe en alghe-meene Inquisitie / die ghefondeert werde op de selfde tijdt als die van nieuwe Hispanien, wesende Inquisiteur Generael in die Rijcken / de Cardinael Don Diego de Espinosa Bisschop van Siguenza in die saecke geprocedeert hebbende met rijpe deliberatie / tot vermeerderinghe van ons heyligh Catholijck ghe-loof / en Christelike Religie. Oock is in de selfde Stadt een Universteit / al waer de wetenschappen seer gheleerdelick ghelesen werden / en onderwijsinghen van verscheyden Talen van de Indianen, waer in seer neerstich zijn de Paters van de Jesuyten / om vrucht te doen in de vercondinghe van het Evangelium. Oock resideert in die Stadt de Metropolitaen Aerts-Bisschop / wiens Suffraganen zijn de Bisschoppen van Chile, Charcas, Cuzco, Quito, Panama, Nicaragua, en de Riviere la Plata: sy heeft drie Parrocchien / en 5. Cloosters van de 4. Orders / en van de Jesuyten / en twee van Nonnen. Daer is Callao dat haer Haven is / twee leguen daer af / groot / ruym / en seer goet / al waer groote menichte van Hupsen is / een Schout / en een Hups van de Advana, een Kercke / en een Clooster van Religieusen / Dominicaners: alhier heeft men gesien gheset te worden om te vercoelen het Water of de Wijn in Vlessen / in de Zee: waer uyt men besluyt dat de Oceaen heeft de cracht om te temperen en te vercoelen de overmatighe hitte: vele affirmeerden dat in die Stadt zijn 12. dupsent Vrouwen van alle Natien / en twintich dupsent Swerten.

Arnedo.

De Stadt van Arnedo inde Vallepe van Chancai, thien leguen van los Reyes, en een halve van de Zee/ met een Clooster van Dominicaners/ rijk van Wijngaerden/ fondeerde de Conde van Nieva. De

Santa.

Stadt van la Parrilla, of Santa, om de Vallepe al waer zy is 55. leguen van los Reyes, en 15. van Truxillo ontrent de Zee/ dicht by een groote schoone Rivier/ met een goede Haven/ op neghen graden/ al waer in loopen die Schepen die op de Custen van Piru seplen.

Truxillo.

De Stadt van Truxillo in de Vallepe van Chimo, die eerst begreep Don Diego de Almagro, en daer naer fondeerde de Marquis Don Francisco Pizarro, int jaer 1533 heeft veel Wijngaerden/ en Vuchten van Castilien, en Taruwe: 't is al bedouwinghe / en een ghesont Landt / en heeft groote Orangie-Appelen / en teelinghe van Hoenderen: leyt op seven graden/ en een halve / tachtentich leguen van Lima, dicht aen de Zee/ met Cloosters van Dominicanen / Franciscanen / en S. Augustiners / en een ander van onse Liebe Vrouwe ter Gzation / en Conincklike Officiers/ Provisien voor de Vice-Kop/ en in sijn Jurisdicte zijn by naest vijftich dupsent Tributairse Indianen, in twee en veertich depluighen. De Haven is twee leguen van daer/ in een Bape die heel open leyt / die quaet is / en in de welke weynich verplicheyt is.

Miraflores.

De Stadt van Miraflores, in de Vallepe van Zana, is 95. leguen van de Stadt van los Reyes, aen het Noorder deel/ en ontrent de Zee.

Chachapoyas

De Stadt van Chachapoyas, of S. Jan de la Frontera by naest hondert twintich leguen van de Stadt van los Reyes, Noort-Oosten/ heeft een Clooster van onse Liebe Vrouwe ter Gzation / ende een ander van Franciscanen / heeft in haer Jurisdicte Taruwe/ Mayz/ en Blas/

en veel Wijnen van Gout/ en meer dan twintich dupsent Tributairse Indianen, de welcke langhe tijde moedelick teghenstonden die Ingas om haer vrijheyde / noch eens ten laetsten bleven zy overwonnen / en vele om de meeste ruste vā't Lant/ brochten zijder te Cusco, en bevolcteden een Heubvelken dat zy noemen Carnienga. Dat zijn Indianen die blanker zijn/ en van beter gracie als alle van gantsch Indien, en de Vrouwen zijn oock schoonder. In dese Provincie quam de Marischal Alonzo van Alvarado, int jaer 1536. door last van den Marquis Don Francisco Pizarro, en bevolctede die dichte dien / en bevolctede die voorsayde Stadt/ in een stercke gelegene plaetse ghenoemt Levanto, en voorts ginck hy voort tot de Provincie van los Guancas.

De Stadt van Sant-Iago de los Valles, of Moyobamba, meer dan hondert leguen van los Reyes, by naest Noort-Oost-waerts / en 25. van S. Jan de la Frontera, leyt in een plaetse die heel reghenachtich is/ en overbloedich van Vee.

Sant-Iago de los Valles.

De Stadt van Leon del Guanuco, by hondert leguen van de Stadt van los Reyes int Noorden/ ontrent de Conincklike wech van los Ingas, wat afwijkende naer Oosten / heeft veel Cloosters van Dominicanen / Franciscanen / en van onse Liebe Vrouwe ter Gzation / en in sijn Jurisdicte dertich dupsent Tributairse Indianen. Int Jaer 1539. ont den Orloch die de Tyran Yllotopa aen dede die Provincie/ sont de Marquis Don Francisco Pizarro den Capiteyn Gomez van Alvarado, die dien fondeerde/ en daer naer ontvolctedese/ en Pedro Barroso herbondese / en als de Bataille van Chupas ghepasseert was / de Licentiaet Vaca de Castro, sont de Capiteyn Pedro de Puelles, die uytvoerde dat zy accordeerden. Zy is ghelegghen op een bequame plaetse/

Leon del Guanuco.

plaetse/die ghesont is/overbloedich van Lijftocht/en Dee/ t'heeft Nijnen van Silver/ en t'volck is seer redelick; daer wert veel Taruwe ghewonnen/ om dat de Indianen gheleert hebben goede Arbejders te zijn/om dat hy naest in de Indiens niet en was noch Taruwe/ noch Garst/noch mixo,noch panizo,noch eenich ziet van het Broot van Europa, en zy condon geen ander soorten van Granen/noch anders dan de Wortelen/ van de welcke het princ:pael was de Mayz/ die ghevonden wert hy naest in gantsch Indien: de Ingebozenen hebben der veel af gheproeft/ en hebbent wel ghecreghen op die plaetsen al waer het voort quam: om dat het Mayz soo sterck niet is/ en gheeft alsulcken substantie niet als de Taruwe/ zy is dicker en warmer/ en maect bloet/ en wast op Rieden/ sy brengh voort een oft twee Ayren en eenighe Castilianen etense/ waer niet anders ten besten is.

Panick, is een
Ezen als
Geeg.

De qualitey-
ten van de
Mayz.

Guamanga,

De Stadt van Guamanga, of S^t. Iuan de la Vitoria, tsestich leguen van Lima, Supt-Ofst-waert op de wech van de Ingas, een Bisdom van Cuzco, heeft Cloosters van Dominicanen/ en Franciscaners/ en van onse Liebe Vrouwe ter Gracen/ en een van Nonnen/ en in sijn Jurisdicte meer dan dertich duysent Indianen die onder tribuut zijn: is seer vruchtbaer van Taruwe/ en Wijn/ en rijk van Silver Mijne/de Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde die Stadt int Jaer 1539. eerstelick stelde hy dien in een Dorp van die Indianen ghenoeemt Guamanga, ontrent de groote Cordillera de los Andes, en nam tot sijn Luptenant de Capiteyn Francisco de Cardenas, en daer naer is sy versettet ter plaetse waer sy nu is/ t'welck is een blackte ontrent een cleen gheberchte aen de Supt-zijde/ ontrent een Beecke van goet Water: in dese Stadt zijn

de beste Hapfen van Piru van steen/ ende Tichelen: sy is ghelegghen op een gesonde plaetse/ dat noch Son/ noch locht/ noch coelte/ noch vorcht/ noch wermt haer beschadicht/ daer wert ghevonden in haer Jurisdicte een groot ghebou/ t'welck de Indianen segghen dat ghebout hebben eenighe witte Luyden/ ende ghehaerde/ die aldaer quamen voort de Ingas, seer verscheypden van het sacloen van dien die de Ingas bondeden: de meeste Ingebozenen van dit Lant zijn de Mitimaes, t'welck te segghen is/ de verplantede/ om dat de Ingas gebruycteden tot meerder verseeckeringe van haer Rijk/ te trekken upt d'eene Provincie het Volck daer zy haer niet op en betroudeden/ en die te senden om te leven in een ander.

Guamanga is tsestich leguen van Cuzco, en op die wech plach te zijn Stier-Nacht in de blacte van Chupas, al waer sloegen Vaca de Castro, en Don Diego de Almagro de Jonghelinck/en wat voortder op de Coninclicke wech zijn de edificien van Vilcafin Andabaylas, elf leguen van Guamanga, t'welck was het middelpunt van het Rijk van de Ingas, en alhier was de groote kercke van de Son/ en de Provincie van los Andabaylas is groot van incomste/ heeft veel Huplick Dee/ en veel gebouwen/ van hier comt men tot de Rivier van Abancay 9. leguen naerder Cuzco, al waer de Adelantado Don Diego de Almagro de Oude/ sloech/ en nam gebangen Alonzo de Alvarado, de Generael van Marquis Don Francisco Pizarra.

Volcht de Rivier van Apurima, acht leguen van de boorgaende/die seer groot is/ en stract de Bergh van Vilcacongá, al waer de voorsepde Adelantado Almagro won een groote Bataille teghens de Indianen, eer dat hy Cuzco won/ en daer ontrent is de Vallepe van Xaquixaguana tusschen twee Cordilleras van ghe-

gheberchten/ niet breef/ noch lauch/
al waer de President Predro la Cas-
ca, door de vromicheit van eenighe
couragieuſe/ en trouwe Capiteyn-
nen Ynojosa, Pedro de Valdivia, Ga-
briel de Royas, Alonzo de Alvarado,
en andere/ van de welke op ſijn
plaetſe particuliere mentie ſal ghe-
maectt werden/ ſloech Gonzalo Pi-
zarro, en hem vinghen/ en van deſe
Vallepe tot de Stadt van Cuzco,
ſijn viſ leguen: in die Vallepe valt
veel Caruws/ en daer is veel Dees.

Het XX. Capittel.

*Van't gene dat overich is, van
het Hof van los Reyes.*

Acht of thien leguen van de
Stadt van Guamanga, by
cans ten Doort-Welſten zijn
de Hilnen van Guancabelica, die
zy noemen el Affiento de Oropesa,
al waer oꝝdinaerlick reſideren meer
dan drie hondert Caſtilianen, de In-
dianen beneficeerden die om upt te
trecken die gheberfde Steenen/ om
haer te ſchilderen/ en beſmeeren/
als zy in de tijdt van haer Heyden-
dom ten Oꝝloch ginghen/ t'welck
is Vermeilloen/ en goubernerende
in het Piru de Licentiaet Lope Gar-
cia van Caſtro, int Jaer 1566. Een
Portugijs ghenaeemt Enrique Gar-
ces, merckende datmen van Ver-
meilloen treckt het quick-Silber/
dede een proebe/ en vout het alſoo
te weſen. Dit Metael brochten de
Romeynen van Caſtilien in Steen/
en trocken daer upt het quick-Sil-
ber/ en zy hieldent voor een groo-
te rijkdom/ de Indianen en ken-
dent niet/ en verſochten niet meer
in het Vermeilloen: het grootſte
profiut dat het quick-Silber geeft/
is/ te ſuyveren het Silber/ en ſchoon
te maecten van de Aerde/ Looſ/
Coper/ daert by groeyt/ en van de

het profijt
van't quick-
Silber.

andere Metalen/ alle die andere
ſpecien/ als het Tin/ Iſer/ en Looſ/
en alſoo brengen zy het in Vellen/
of Steene Vaten: oock dient het
quick-Silber tot andere werckun-
ghen/ en tot Medicijnen.

In de Contrepe van Guania Ve-
lica, is een Fonteyne/ de welke als
ſy blietet/ het Water clontert in een
witte Roſſteen/ van de welke zy
haer Hupſen bouwen/ en ſoo Men-
ſchen als Beestē die upt dien drinc-
ken/ ſterven/ om dat het Water in
het Lichaem hem oock in Steen
verandert. In de Baden die zy noe-
men van Inga, ontrent Cuzco, zijn
twee loop-gaten van Water/ d'eene
dicht by d'ander/ het eerſte is heet/
het tweede is cout/ ſoo dat ſchijnt
datſe Godt gheſtelt heeft alhier/ om
te temperen: en in't ſelfde ghebiet
is een Fonteyne/ die als zy blietet
verandert in goet en wit Sout: op
deſe plaetſe beginnen haer te ver-
ſprepen de twee groote Cordilleras,
en maecten int midden een groote
openinghe die zy noemen/ de Pro-
vincie van Collao, al waer veel Re-
bieren zijn/ en de groote Rebiere
Titicaca is, en groote Landen/ en
Weyden/ en al hoe wel het black
landt is/ heeft het de ſelfde hooch-
tel en onghetempertheit van de ghe-
berchten/ daer werden gheen Bos-
ſchagien/ noch hout gheteelt: het
Broot dat daer ghegeten wort zijn
Wortelen/ die zy noemen Papas, die
oock waſſen in gantsch Piru, is
een ghesont Lant en ſeer bedolckt/
en t'welck aen-waſt alle daechs:
theeft veel Dees van alderhandere
ſoorten.

Collao.

Het Wey van Titicaca begriypt
tachtentich leguen/ en op eenighe
plaetſen/ iſt tachtentich Daemen
diep/ en daer om/ en om de Golven
die haer op gheben als het waeyt/
ſchijnt eenich bocht te zijn van de
Zee/ van de welke het weſen ſal
ontrent t'ſeltich leguen. In die
loopen twaelf of derthien Rebiere/

De Meer
Titicaca.

en vele Beecken/ en ynt haer loopt een Rivier/ in een ander Mey/die zy noemen los Aulagas, die gheen upwateringhe en heeft/ nochtans om dat zy ghesien hebben gaten van Water / die onder de Aerde gaen/ om te loopen in Zee/oordeelen zy dat het wesen mach / dat het Water van die Meyzen gheopent heeft een wech door het binnenste van het Aertrijck / tot aen de Zee toe: daer zijn ontrent den ombanck van dese groote Mey veel Dorpen / en in die zijnder Eylanden/ en veel ghelaep-inge/ en alhier pleghen de Indianen te bewaren hare costelickste dingen/tot meerder verseeckertheit.

El Cuzco.

De groote Stadt van Cuzco, een Coninckliche sit-plaetse van de Ingas, en 't hooft van 't Rijck/en nu van de Coninckrijcken van Piru, nae de Tittel dat het daer af draecht van de Coninghen van Castilien en Leon, leyt op dertien graden en een half hoochte / op 78. van de langte / hondert 25. leguen van de Stadt de los Reyes, ten Supt-Gosten / van meer dan dupsent Castiliaensche Borghers. De Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dien / sy heeft acht Parochien / en vier Cloosters van de vier Ordens / van S. Dominico/ S. Augustino/ S. Francisco/ en onse Lieve Vrouw ter gratien: en der Jesuyten / en een van Nonicken: alhier resideert de Cathedrael Suffragaan, vant Aerts-Bisdom van los Reyes daer gaen van de tijt van de Ingas af/ vā de Meret deses Stadts vier Coninckliche wegghen / nae de vier deelen des Werelts/de eene die zy noemen Chinchafuyo Noordwaerts / nae de blackten toe / en de Provincie vā Quiro, de andere noemen zy Condesuyo West-waerts/ na Zee: de derde Collaosuyo, Supt-waert/en na Chile: de vierde Oost-waerts/ Andesuyo, die na de Andes loopt/en t'afgaen van 't gheberchte:

sy leyt in een ghebiet dat wel ghetempert is, matelick coel en gesont/ vā van alle vernijnige gewormte/ en vruchtbaer van alle dingen met dupsent soorten van Castiliaensche Vruchten/ en Crupden/ en welriekende Bloemen/ op alle tijden seer vermaeckelick. In hare Jurisdictrie leyt de Vallepe Toyma, en andere/ die veel profijts gheben door de Coca, en Bonsters van Gout/ Silber/ quick-Silber / en sy heeft in hare Jurisdictrie 100000. contribuerende Indianen. In alle die deelen van die Indiens hebben de Indiane groote lust te hebben in de Moet ordinaerlick / Wortelen / Looten / of Crupden en tghene dat zy meest ghebruycken in gantsch Piru, is de Coca, om dat zy (soo zy segghen) wepnich hongher voelen / en haer bevinden seer wacker altoos dat knautwelende / al hoe wel het meer schijnt een costuyne / oft een gheerft ghebreck: dese Coca wert gheplant / en gheeft cleyne Boomkens/ die zy bouwen en carelleeren en ghevent oochies als oft Myrte waere / en ghedroocht in Corven/ brenghent zy te coop / en criggender veel ghelts af.

Wat Coca is.

In de Vallepe van Vilcabamba, leyt S. Francisco de la Vitoria, in Andesuyo, tusschen la Cordillera van los Andes, by naest twintich leguen van Cusco: aen Gosten / met een Gouverneur / sijnde een provisie van de Vice-Kop/ t'is van het Bisdom van Cuzco, in een rouwe Contrepe/en met groote Berghen.

S. Francisco de la Vitoria.

De Stadt van S. Juan del Oro, in de Provincie van Carabaya tachtentich leguen van Cuzco, ten Oost Supt-Gosten / en dertich Oost-waerds van de Mey van Collao, en 't wort ghenoecht del Oro, om datter veel Gouts is in die Contrepe.

S. Juan del Oro.

De Stadt van Arequipa, is op 16. graden een wepnich meer / en 130. leguen vā de los Reyes, by naest Supt-

Arequipa.

Suyt-Goft-waerts/ gelijk de Cuſte loopt/ en 60. van de Stadt van Cuzco, t'is van't Biſdom van Cuzco, t'heeft Clooſters van Dominicanen/ Franciſcanen/ en onſe Liebe Vrouw ter Gracien: theeft 50000. Indianen die contribueren/ het is de alder-ghematichſte Locht om te leven/ van alle die in Piru zijn: een groote menichte van Wijn werter ghewonnen in hare Jurisdiccie, en Tarwe/ die Haven is in den inganck van de Keviere Chile, die loopt dicht aen de Stadt/ al waer men de Coopmanschappen ontfalt.

Arequipa leyt in de Vallepe van Quilca, 14. leguen van de Zee/ in hare Jurisdiccie is de Provincie van Condesuyo, de Dorpen van los Hubinas, Collagnas, Chiquiguanita, en Quimiltaca, de Marquis Don Francisco Pizarro fondeerde dien int Jaer 1534. Sy is de Aertbevinghen onderworpen/ gelijk hy naest alle die Indiens, en bysonderlick die aen de Zee leggen: int Jaer 1582. wasser een schuddinge die hy naest om worp die Stadt/ en nu wasser een ander/ en een barſtinghe van een brandende Bergh van de welke sy wonderlicke dinghen vertellen/ in't Jaer 1586. wasser een ander in de Stadt de los Reyes, den neghenſten Julij/ die liep hondert tſeſtich leguen in de lanckte lanck de Cuſte/ en viſtich binnens ſlants waerts/ sy ruyneerde de Stadt/ wepnich volck quam daer int ghevaer/ om dat sy opt Velt liepen/ en eē wepnich daer naer als de schuddinge ober was/ liep de Zee upt ſijn Valen/ en ginck opt Vant 14. Vademen hooch: noch ſutcken andere beweginghe wasser in't volghende Jaer in Quito, in de Stadt la Paz, int Jaer 1581. een van de alderhoochſte Roſſen nam van beneden wech veel Indianen die Coobenaers waren/ en de Aerde bewechede/ die hem omwierp een

legue en een half. In Chile was een andere groote Aertbevinghe/ die nederbeldede ghebercheen/ en Vallepen/ sloot de Beecken van de Kevieren/ en trock de Zee upt ſijn Limiten eenighe leguen/ verwoetede gantſche Dorpen/ en brocht om den hals een groote quantiteyt van Menſchen. De Philoſophen segghen/ dat de Aertbevinge comt van de hitte des Sons/ en van andere hemelsche Lichamē/ de welke niet alleenlick trecken tot haer de erhalatie en dampe van de blackſe des Aertrijck/ de welke nochtas in het binnēſte van die zijn/ die voortcomende baren Winden/ en regen/ en in dien het gebeurt dat de Aerde alſoo gheſloten/ en dick is/ dat de updampinge can in gheenen deele voorts-comen/ dan beweecht sy haer van d'eene deel tot d'andere/ door de openinghen met groot ghewelt/ ſchickende upt te barſten/ en voort te comē als het Boſſe-Cruyt van een Wyne/ ſcheurende met ſoo furieuſen ghewelt/ dat de Aerde berſt/ daert is/ en haer opent met groote furie den wech om upt te gaen/ en ſoo veel heftigher is sy hoe de erhalatie die beſloten is/ grooter is.

De Stadt van San Miguel de la Ribera ſes leguen van de Zee in de Vallepe van Camana, is hondert derthien leguen van los Reyes, twee en twintich van Arequipa beyndē de Aequinoctiael, t'is van het Biſdom van Cuzco. De Stadt Valverde, in de Vallepe Yca, 35. leguen van de Stadt van los Reyes, thien leguen/ van de Haven van Sangalla, is van de Jurisdiccie van los Reyes, en van het Aerts-Biſdom/ hare contrepo is vruchtbaer van Tarwe/ Mayz/ en Vruchten/ en veel Wijn.

De Stadt van Canjete, of van Guarco, aen de Vallepe/ al waerſe leyt/ is van de los Reyes 25. leguen/ Suyt-waert/ eē legue en eē half van

De Zee:

Daer van de Aertbevinge comen.

Aertbevinge die in de Indiens geſchiedt.

S. Miguel de la Ribera.

Valverde.

Guarco.

de Zee: haer Contrepe is vruchtbaer van Broot dat het beste is van dat Rijk/waer van zy veel maecten in menichte / om te brengen nae 't vaste landt / eermen comt tot dese Vallepe zijnder Vallepen van Chilca, en Mala, in d'eerste reghent het nimmermeer / daer en loopt geë Rebier door / noch Beeck / en men drinckter wyt Putten / t'is vol van besaepinghen/en vruchten/alleenlick door de bedauwinghe van den Hemel: zy visschen veel Sardinen in de Zee / en met elck Gzayntje van Mayz werpen zy der een in een voore / al waer mede zy zaepen een of twee Hoofden/ met welcke vruchticheyt wassen zy wel. In de Vallepe van Mala was het: al waer by den anderen quamen Don Diego van Almagro, en Don Francisco Pizarro, en de Water Bovadilla, van de Orde van onse Liebe Vrouwe ter Gzation/ als schepstman / leyde ter neder haer differenten: Een groote Rebier loopt door de Vallepe/ van waer zy hebben veel ververfschinghe/ vyf leguen boorder / is de Rebier Guarco, in sijn Vallepe aldervruchtbaerste van alle dinghen / al waer de Ingebozenen hebben gheleden 4. Jaren lanck den Oorloghe teghens de Ingas: en om het te behouden hebben zy doen bevolcken een Stadt/en hebben dien genoemt Guzco, en getimmer tot een triumph van de victorie / op een heubel een groot Casteel / dat de Golven van de Zee slaen tegens de Craypen. Ses leguen van Guarco is de Vallepe van Chinchā vermaert/ vermaeckelick / en seer overbloedich / al daer is een Clooster getimmer van Religieusen Dominicanen / in de plaetse van de kerck van de Sonne/ die de Indianē hadden: met het Clooster de las Virgines.

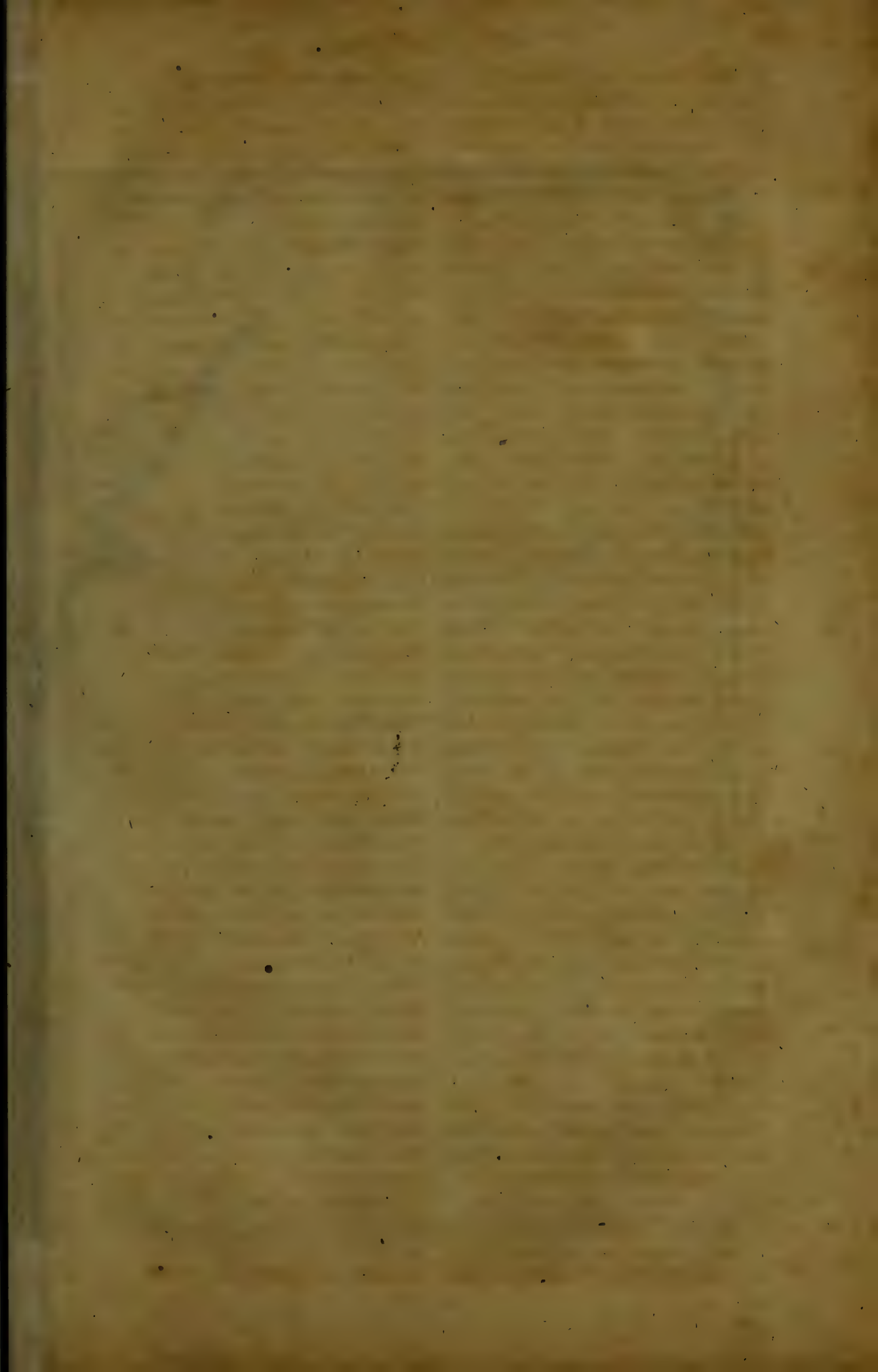
Strack volcht de Vallepe van Yca, die niet cleynder is/ noch minder overbloedich/en daer wyt comen

af de Vallepen/en de Rebieren van la Nasca: en de principaelste wert ghenoeemt Caxamalca, al waer excellenten Wijnen gemaecte werden. Men gaet van de Vallepen tot die van Hacari, daer zijn Ocanja, Camana, en Quilca, dat de Haven is van de Stadt van Arequipa, en voortz zijn de Vallepen van Chuli, en Tampobolla, en van Deylo, en die van Tarapaca, Rebieren/en overbloedich met goede Wijnen van Silver/en ontrent de Zee. De Indianen van de Eplanden van Lobos marinos brengen veel Best van Voghelen over haer Erflanden/ met de welcke zy het onvruchtbaer lant vruchtbaer maecten.

Dese naevolghende Eplanden/Havenen/Punten zijn op de Custe van dit Hof / van de Punte van Aguja, al waer zy haer voecht met die van Quito, op 6. graden hoochte be-Synden de Linie. Daer zijn twee Eplanden/die zy noemen Lobos marinos, op 7. graden: de eene leyt 4. leguen van de Custe / en de andere meer in Zee: en voortz leytter een ander die zy noemen van San Roque, ten Supt-Gosten / ontrent de Pazcamayo, en voortz is de Haven van mal Abrigo, tien leguen voor die van Truxillo, op 7. en een half graden: en 7. leguen van die van Guanape, en die van Santa op neghen graden / en 5. leguen van daer Supt waerts is de Haven van Ferrol, en ses van die / is die van Cazima, en acht leguen voor der is die van Guarimay in de Mont van een Rebier / en die Barranca is twintich leguen Supt-waerts / en die van Gaura al waer een overbloedighe Sout-Panne is / en die overgevaren zijnde/volcht het Epland van Lima, in den inganck van de Haven van Collao, en twintich leguen Supt waerts / is de Punte van Guarco, en een Epland van de Lobos Marinos dicht by die / en de Punte van Chica, leyt op 15. graden/

Ocanja.

Haven/Ca-
ben/en Pun-
ten van het
rissot van't
Hof van de
los Reyes.

P.^{ra} de yca de la Audj.^a de los Reyes

Lanasca

Arequipa

Chute

R. d. nōbre de Dios Tambo yalla

P.^{ra} de hilo

mor de los dias

Arica

P.^{ra} de Taca

M A R D E L S V R

B d r

P.^{ra} de m

P.^{ra} d farallones

B d S^a ch

DESCRIPCION DEL AVDIENCIA
DE LOS CHARCAS

NORTE

○ Lapaz

○ Paria

○ Laplata

○ Potosi

○ S. Cruz de la sierra

TVCUMAN

○ Talanera

○ Sanmiguel

○ Santiago

De Chile

graden / en dicht by die leyt Nasca: en voorts leyt de Punte vā S'. Laurentz, in de Vallepe van Quilca, en dicht by de Kevier van Arequipa, en de Calera van Chulien: en daer nae leyt de Kevier van Nombre de Dios, al waer haer tsamenvoegghen laner de Custe de ressorten van het Hof van los Reyes; en van los Charcas.

Het XXI. Capittel.

Van het ressort des Hofs de la Plata, of de los Charcas.

Het Resort van het Hof van los Charcas, t'welck deylet sijn Lantpalen niet die van de los Reyes; leyt op 17. graden en een half de Supden de Linie: by de Kevier van Nombre de Dios; en het beginne van de Mepz van Collao; het streckt hem uyt int lanck drie hondert leguen/ tot de Vallepe Copiapo, het begin van de Provincie van Chile, op 28. graden hoochte / al hoe wel dat zy tellen dat het is 400. leguen reysens/ en Oost en West / t'ghene is tusschen de Custe van de Supt-Zee / en van de Zee van't Noorden/ of Supen/ welke respondeert op de Provincien van de Kevier de la Plata, welke al hoe wel het t'eenemael niet is ontdeckt / wert verstaen / om dat het gantsche Landt van dit Hof ghelegghen is op veel hoochte/ meer cout dan warm.

Het Gouvernement van dit Hof is tot last van de Vice-Kop van Peru; en die van't Hof van Quito, en die van los Reyes: theeft twee Gouverneurs / en twee Bisdommen/ die van los Charcas, en Tucuman: De Provincie van los Charcas, de welke wert ghenoeemt ghemeynlick t'ghene dat is van waer t'sich voecht niet het Resort van't

Hof van los Reyes, tot voorby Potosi, en streckt hem inde lanckte Supden en Noorden/by cang hondert 30. leguen / en noch soo veel Oost en West: het Landt is niet seer vruchtbaer / al ist dat het overbloeyet van Dee / bysonderlick in Collao; dat is van de Mepz van Titiaca, tot de Charcas toe / al waer de Winter en de Sonner sijn heel contrarij ghelijck in Europa: het Landt is vol Dees / en bysonder van Schapen / die daer veel zijn/ en draghen seer sijne Wolle.

In dese Provincie zijn 4. Castiliaensche Steden / onder een Bisdom/ welck zijn de Stadt de la Plata, dien bevolcktede de Capiteyn Peranzurez, int Jaer 1583. door last van de Marquis Don Francisco Pizarro, leyt op 72. graden / lanckte van de Supt-Noort-Lijn van Toledo, al waer het sal aflegghen op eē groote Circkel dyslent 700. tachtentich leguen / en op neghenthiē graden van de breette hondert 75. leguen van Cuzco, aen de sijde vanc Supen of de Polo Antartico, binnen de Tropicos, in het laetste van de Zona Torrida. Daer sullen zijn in de Jurisdicte van die Stadt in Charcas, dat erfeliche Hof. Steden zijn/ acht hondert Borghers Castilianen: t'is een seer cout Lant / dat behoorde ghetempert te wesen / of warm / conform de hoochte van de Pool daer het onder leyt. In dese Stadt resideert het Hof en de Catedrale Kercke/ en de Cloosters van de Dominicanen / Franciscaners/ Augustiners/ en die van onse Lieve Vrouwe ter Gratiē / en in sijne Jurisdicte zijn 60. dyslent Tributarse Indianen, ghedeylet in neghent en twintich deplinghen / t'gheeft wel de zadel van Castilien, en theeft deel Mijnen van rijck Silver.

De Stadt van Nuestra Senjora, de la Paz, anders ghenaeamt Pueblo nuevo, en Chuquiabo, int midden van Collao, 100. leguen van Cuzco,

De Stadt de la Plata.

Nuestra Senjora de la Paz.

en tachtentich de la Plata; heeft Cloosters van Franciscaners/ Augustiniers/ en van onse Liebe Vrou-
weter Gratie/ met veel Wijn en
Dees: sy is ghesondeert van de
Capiteyn Alonzô de Mendoza, int
Jaer 1549. als President was de
Gouverneur van Piru, de Licen-
tiaet Pedro de la Gasca, Bisschop van
Siguença, die hy daer naer is ghe-
weest.

Chicuito.

De Provincie van Chicuito, in
de Collao, by naest ten Poort-Go-
sten van la Plata, meer dan hondert
leguen daer af/ is een bevolkinghe
van de Indianen, met een Castiliaen-
sche Recht-plegher / van het Bis-
dom van los Charcas, en eê Clooster
van de Dominicaners/ sy heeft veel
Dees/ en is gelegen op de cant van
Titicaca. Oropesa, is een bevolkin-
ghe van de Vice-Kop Don Fran-
cisco de Toledo, in de Vallepe van
Cochabamba, twintich leguen van
de Stadt van la Plata, hare in-
nen van de Taruwa/ is haer winst/
oock de Mayz/ en t'Vee.

Oropesa.

Potosi.

De Keyserlike Stadt van Po-
tossi, op neghentien graden hooch-
te / achthien leguen van de Stadt
la Plata, en by naest acht van de
Mayz/ van los Aullagas int Oosten/
int afgaen van de Bergh van Po-
tossi, die naer Poort-Oosten siet:
heeft 5. hondert huysen der Casti-
lianen, die op de Mijnen letten / en
der Cooplieden/ en 50. duysent In-
dianen ordinaris/ gaende en comen-
de op de neeringhe van het Silber/
en al hoe wel het een Stadt is op
sich selfs/ soo en heeftse gheen Po-
litique Rechter / dan dien die van
de Stadt la Plata: alhier sittē de Of-
ficiers/ en de Conincklike Schat-
kiste is hier van de Provincie / om
de Mijnen van de Bergh van Po-
tossi; die een Castiliaen ghenaeemt
Villa-roel, ontdecktede / dooz mid-
del van eenighe Indianen, int Jaer
1545. en wert ghenoemt Potosi, om
dat de Indianen alsoo noemen die

gheberchten/ en dinghen die hooch
zyn: en t'Silber is soo veel ghe-
weest/ dat upt ghetrocken werde in
de beginselen / dat int Jaer 1549.
alle Saterdaghen als 30. gooten/
floegen van 25. tot dertich duysent
pesos: Realen van vijben. De
Bergh is slecht/ en gelat: de woon-
plaetse is drooch/ en cout/ en gansch
onvruchtbaer / die gheen Vucht
voortbrenght / noch Graen / noch
Gras / en om't Silbers wille / ist
meest bevolckt van gantsch Indien,
en streckt hem twee leguen int ron-
de / al waer men vint allerhande
soortē van delicateste/ en overbloet/
al hoe wel dat het met de Karre
ghevoert wert. De couleur van de
Aerde des Berghs / treckt nae den
Koffen / donckerachtich: het fat-
soen is als een Broet-Suyckers/
dominerende over de andere Ber-
ghen die daer ontrent staen. De
hoochte is rou/ al hoe wel darmen se-
te paert gaet/ een legue in omganc/
en van sijn Punte tot aen de Voet
sint sijn een quartier van een legue:
hy heeft aen alle deelen seer rijke
Aderen van Silber/ van boven tot
beneden: en de Haven van Arica,
van waer de Coopmanschappen
ghesonden werden / en het Silber
dat daer wort uptghetrocken van
dien Bergh / sal daer af sijn me-
ghentich leguen by naest in't We-
sten.

Ses leguen van de voorszepde
Bergh / op de wech van de Haven
van Arica, is de Bergh van Porco,
een oude plaetse van Silber-Mij-
nen / van waer wert gheseyt dat
de Ingas upttrocken het meeste deel
van't Silber dat in de Kerck van
de Son van Curianche was / van
waer de gantsche wech laner Sil-
ber uptghetrocken wert / en men
noch upttrecken sal veel Silbers.

Santa Cruz de la Sierra leyt hon-
dert leguen van los Charcas, Oost-
waerts / op de wech al waer men
gaet van los Charcas, tot Assumption,
in de

De Bergh
Porco.

in de Provincien van de Rio de la plata, tot waer toe zy stellen drie hondert leguen reysens / met een Gouverneur / een provisie voor de Vice-Kop / van het kerckelick ghebiet van los Charcas, en een Clooster van onse Liebe Vrouwe ter Gratiën; in het Land daer Water ghebreck is / al hoe wel het vruchtbaer is van Taruwe / Wijn / en Mayz: dit Landschap houdt gheburschap / met vele Natien van ongheloovighe Indianen, en veel van dien hebben haer doen Doopten / en d'eerste die onder de Inghebozenen de devotie stelde / was een Castiliaensche Soldaet die onder haer ginck / vluchtende om sijn misbruycken / die om dat zy groote be-naucheydt hadden van ghebreck van Water / haer maecte een groot Cruys / en haer wijs maecte dat zy het aanbadden met devotie / en Water soudē begheeren / en Godt door sijn barmherticheydt verhoorde / en gaf grooten regen / int Jaer 1560. vertrock de Capiteyn Nufflo de Chaves, vā de Stadt van Ascension nae de Kebier de la Plata om te ontdekken / en hy quam te Santa Cruz de la Sierra, ghedaen hebben de groote ontdeckinghen; heeft het volck haer wederom ghevozen / en schijnende dat hy was ontrent die van Piru, was hy in die Stadt van los Reyes, al waer Vice-Kop was de Marquis van Canjete en met sijn ordze / als Luytenant van sijn Soon Don Garcia de Mendoza, is wederom ghekeert de Capiteyn Nufflo de Chaves, om te bevolcken dien Stadt / al hoe wel hy vertrock uit de Kebier de la Plata, tot dien eynde dat hy soude ontdekken de Provincien van Dorado.

Op de Custe van dat Hof / dat op 17. graden en een half begint / in de Kebier de la Plata, of Tampoballa, is de Haven van Hiló dicht by een Kebier op achthien graden en een half / en meer Supt-waerts

is de Morro de los Diabolos, en de Haven van Arica leyt op neghentien graden en een derdendeel / en die van Tacama op een en twintich en de Punte van Tarapaca te Suptden / en het voorts leyt de Kebier van Pica, en die van la Hoja, en van Montela, de Haven van Mexillones, en meer Supt-waerts is de Punte van los Farollones, of Morro Moreno, voor de Bahia, en de Kebier / S. Clara, en het Supt-waerts la quebrada, en de Punte Blanca, en die quebrada Honda, en de Kebier van Santa Clara, by naest dertich leguen van de Kebier Copjago, al waer de Custe van Chile begint / en die van los Charcas eyndighet.

De Provincie en Gouvernement van Tucaman, is heel binne-lants / haer reffort streckt van het Landt de los Chichas, die onder de Jurisdicctie zijn van die Keyserliche Stadt van Potosi, is ghelegghen op de streecte van de Stadt van Asuncium, van de Kebier de la Plata, by naest hondert leguen / van de Cust van de Supt-Zee / grensende aen de Provincie van Chile: 't Is een ghetempert Land / middelmatig vruchtbaer / en tot nu toe sonder Mijnen van Silber / en Gout / daer zijn eenighe Dorpen van Castilianen in een Bisdome / die zijn van de Stadt Santjago del Estero; die zy in den beginne noemdeden del Varco, op 28. graden hoochte / hondert 85. leguen vā Potosi Supt waert / eē weynich wijckende Oost-waert: al hier resideert de Gouverneur / de Officiers van het incomen / en de Conincklike Schat-kiste / en hier ist Bisdome / en de Cathedraele Kercke.

De Stadt van Santa Maria de Talavera, is 45. leguen van Santjago Noort-waert / en 40. van Potosi, op ses en twintich graden.

De Stadt van S. Miguel de Tucuman, is acht en twintich leguen van Santjago ten Westen / op den wech

De Provincie van Tucaman.

Santjago del Estero.

Talavera.

San Miguel.

Habens en
Punte van
de Custe van
dat Hof.

wech van los Charcas, op 27. graden
 In werde bevolckt in dat Gouver-
 nement des tijts van Don Garcia de
 Mendoza; als sijn Vader de Mar-
 quis de Canjete Vice-Kop was.
 Daer is oock nieuwe Londres, en
 Chalcaque, dat zy noemden nieuw
 Cordura, in de Provincie van Los
 Iarias, en Draguitas, die ontbolckt
 zijn binnen weynich Jaren. Het
 Volck van dit Lant gaet met Wol
 ghecleet/en met Leer gewrocht seer
 Zorgherlick / op de manier van de
 Tapissierie van Castilien, daer wort
 veel Dees ghewonnen op't Landt
 om der Wolle wille/ daer zy profijt
 mede doen / zy houden de bevolc-
 kinghen seer dicht by den anderen/
 en de Dorpen zijn cleyn/ om datter
 niet meer dan een gheslacht in elck
 is/zy zijn int ront besloten met Di-
 stelen als Caerden/en doorne Boos-
 men / om de Dorloghen die onder
 haer waren: t'zijn cloecke Arbeij-
 ders / en t'is Volck dat niet dron-
 ken en drinckt/om dat zy haer daer
 toe niet begheven / als andere Na-
 tien van de Indiens; in die Pro-
 vincie zijn 7. groote Kebieren / en
 meer dan tachtentich Beecken van
 goet Water / en groote Weyden.
 Inde Winter en de Somer zijn de
 tijden als in Castilien: t'is een ghe-
 sont Landt/ wel ghetempert/ en de
 eerste die daer in quamen waren de
 Capiteynen Diego de Rojas, Phi-
 lippe Gutierrez, en Nicolas de Here-
 dia, en quamen t'ontdecken aen die
 zijde van de Kebier de la Plara, tot
 de Forteresse van Gaboto.

Het XXII. Capittel.

Van het ressort van het Ryck van Chile.

In Jaer 1534. is in Toledo
 geprovideert gheweest Don Die-
 go de Almagro, om te wesen Goe-

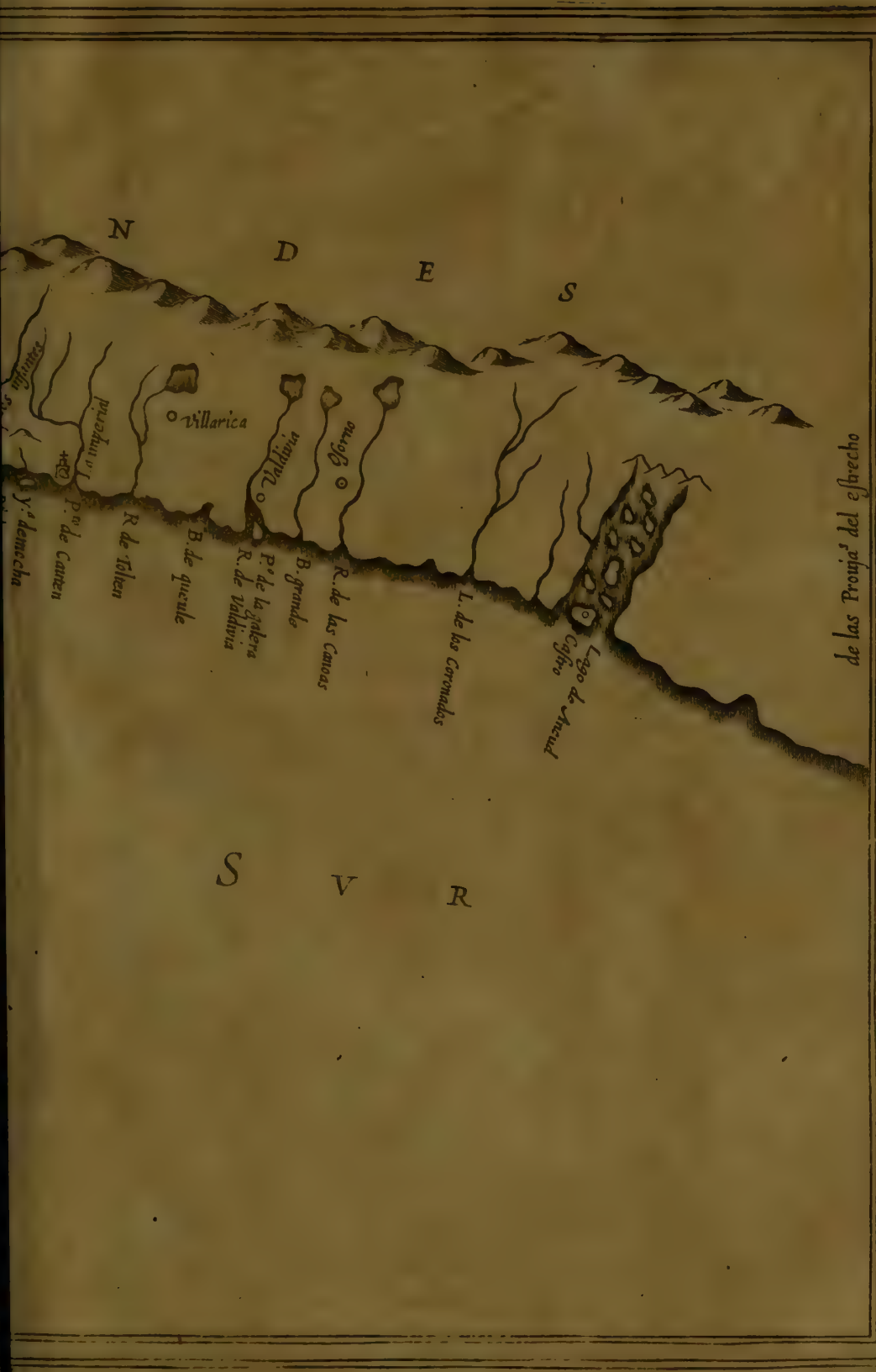
verneur van twee hondert leguen
 Lants / ghelegghen veel verder dan
 het Gouvernement van de Mar-
 quis Don Francisco Pizarro, nae de
 Straet van Magallanes, intitulee-
 rende dat selfde deel / met de name
 van het Gouvernement van Tole-
 do, en hy ginck om te bevedighen
 dat Landt / en om dat hy het niet
 en volbrocht / wert het int Jaer
 1537: de Marquis Don Francisco
 Pizarro, te laste ghegeven en hy gaf
 daer van het bevel int Jaer 1540.
 aen den Capiteyn Pedro de Valdi-
 via, en hy gincker met hondert 50.
 Castilianen. Alle de Landen van
 dit Ryck zijn int Suyden van de
 Linie Equinoctiael, op meer Suy-
 derlicker hoochte / dan het Ryck
 van Piru, en hare Provincien bin-
 nen die Torrida, van den Equino-
 ctiael, tot den Tropico van Capri-
 cornio, die loopt door een ontbolck-
 tede plaetse / die zy noemen Ataca-
 ma, die leyt van 23. tot 26. graden/
 en strax begint het Ryck van Chi-
 le, dat de Indianen noemen Chille,
 en voor het bevolckte Lant leyt op
 23. graden en drie quart de Kebier
 van la Sal, die vant Oosten van de
 Cordillera is/ende loopt West heen
 na de Zee/door een seer diepe Val-
 leye/ en ebenwel geeft het seer clae-
 Water voor de Peerde om te drin-
 ken / en door de hitte van de Son-
 ne / wort het Water soo pupp sout/
 datmen niet en can ghedrincken/
 en op de Oevers is een Kebier eer
 datmen in comt in d'eerste Provin-
 cie van Chile, twee en twintich le-
 guen lanck / al waer de Xagneyes
 zijn / dat zijn Water-Putten / om
 datter gheen ander en is in de 22.
 leguen / en dat gantsche Ryck leyt
 binnen de Zona, die de Ouden noe-
 den Desierta, die seer bevolct is van
 witte Indianen, en is ghelegghen op
 de Stranden van de Supt-Zee/
 twelck is de groote Zee / die beslo-
 ten wert tusschen dese Custe/ en die
 van China.

Dit

del audiencia de los Charcas

DESCRIPCION DE LA
PROVINCIA DE CHILE

de las Prouja del estrecho

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

1911

Dit Goubernement rym ghenomen tot de Straet toe/ heeft vijf hondert leguen int langh Supden en Noorden / van de Vallepe van Copiapo af/ van waer zy begint op seven en twintich graden / en in de breezte Oost en West/ vande Supt-Zee tot die Noort-Zee / van vier hondert tot 5. hondert leguen lants dat noch te bevedighen is/ dat hem gaet verdunnen / tot dat het ghekeert wert van de Straet tot neghentich of hondert leguen. Het bevolckrede van dat Goubernement sal zijn drie hondert leguen/ lantx de Custe van de Noort Zee/ en de breezte van dat / sal zijn twee hondert leguen / en minder tot de Cordillera van los Andes, die eyndighet ontrent de Straet/ en loopt door dat Ryck seer hooch / en bycans altoos bediickt met Sneeu/ t'is gantsch een vlack Landt / ten miniten sonder eenighe merckelicke rouwichte/ behoudens al waer de Cordillera van Piru begint/ die hem begheeft twee of drie leguen lantx de Custe.

De ghetempertheit en qualiteit van haer / al hoe wel zy niet en is sonder eenighe verscheydenheyt/ om de veranderinge van de hoochten/ in de welke zy gheheel in ghelegghen is/ zy is van het beste / en bewoonlickste datter in Indien is in ghetempertheit / streckende nae die van Castilië, op welckers hoochte het by cans contrarie comt te legghen/ oock in overbloet/ en goetheit van Lustocht/ en vruchtbaerheyt van alle dinghen / rijckdom van Mijnen/ en Metalen/ en sterckte en wackerheyt van de Ingheboeren / want om dat zy altoos soobellieur zijn gheweest/ zijn zy qualick te bevedighen gheweest/ en int gheberchte / en aen de sijden van't eynde van de Cordillera, in de Provincien van Arauco, Tucapel, en de Vallepe van Puren Lantpalen en Jurisdicctie tusschen de Stadt Con-

cecion, en los Confines, en het Imperial, sijnder veel die der noch Oorloghe voeren.

Daer zijn in dat Goubernement elf Dorpen van Castilianen, met een Gouverneur / ghesubsticueert in de saecken van het Goubernement by de Vice Roy / en 't Hof van Piru, naer dat het Hof te niet ginck dat in dat Landt was: en daer in zijn twee Bisdommē/ Suffraganeeschappen van het Aetg-Bisdom van los Reyes.

In het Bisdom van Sant-jago Sant-jago zijn vier Steden. De Stadt van Sant-jago in die tijdt de eerste bevolckinghe van Chile, de Capiteyn Pedro de Valdivia fondeerde int Jaer duysent vijf hondert eenen veertich / leyt op vier en dertich gradē en een vierendeel hoochte/ seven en tseventich van de langste / duysent neghen hondert tachtentich leguen van Toledo, op een rechte linie/ vijftchien leguen van de Zee / en thien verder van de Vallepe van Chile, dien zy inden beginne noemden Nuevo-Iremo. Al hier resideert de Cathedrale Kercke / met Cloosters van Dominicanen / Franciscaners / en van onse Liebe Vrouwe ter Gratiën/ in een Contrepe die vruchtbaer is van Taruwe/ en Wijn/ en andere dinghen / en van seer rijcke Mijnen van Gout / en in hare Jurisdicctie zijn meer dan tachtentich duysent Indianen, in ses en twintich reparcitien. Dese Stadt wert ghediene met de Haven van Valparayso, op de Mont van de Kebier Topocalma, die dicht daer by henen loopt.

De Capiteyn Valdivia bevolcktede oock la Serena, La Serena int Jaer duysent vijf hondert vier en veertich/ dicht by een goede Haven / het is het eerste Dorp van de Castilianen, in den inganck van Chile tseftich leguen van de Stadt Sant-jago, by cans Noort-waert / wiickende nae Westen / dicht aen de Zee in de

Vallepe van Coquimbo, met Cloosters van Franciscaners / en van onse L. Vrouwe ter Gratiën. Ten reghent hier niet dan drie oft vier mael int jaer / en in de Landen over dees syde van daer en reghent het nimmermeer. De Haven die zo noemen van Coquimbo leyt op 32. graden / is een goede inwijck / al maer de Schepen van Piru aentoemen. In de Provincie van Chucuito, die aen d'ander syde van de Cordillera de los Andes is / in een cout en onvruchtbaer Landt / zijn de Steden van Mendoza, en die van S. Iuan de la Frontera, welke beyde bevolcktede Don Garcia de Mendoza. De Stadt van Mendoza, in de Contrepe van Santjago, by naest 40. leguen / een moepelicke wech om het Sneeu dat in de Andes is. De Stadt van S. Iuan de la Frontera, leyt Supt-waert van die van Mendoza.

Mendoza,

S. Iuan de la
Frontera,Het Bisdom
van la Imperial,

In het Bisdom van la Imperial zijn seven Steden der Castilianen, welck sijn / de Stadt van la Concecion, op 37. graden hoochte / tseventich leguen Supt-waert van Sant-jago dicht by de Zee / Pedro de Valdivia bevolcktede dien int Jaer dupsent vijf hondert vijftich. Alhier resideerden de Gouverneurs / tscdert dat het Hof verlaten is dat aldaer was van den Jaer dupsent vijf hondert seven en tseftich tot het Jaer dupsent vijf hondert vier en tseventich. Het heeft Cloosters van Dominicanen / Franciscaners en van onse L. Vrouwe ter Gratiën. De Haven van de Stadt is een inwijck met beschut van een Eylandt. De Stadt Villaneuva de los Infantes, of de los Confines, bevolcktede Don Garcia de Mendoza, en de Gouverneur Villagran gheboort datse ghenoeemt soude werden de los Confines. Sy leyt tseftien leguen van Concecion nae de syde van de Straet / acht leguen van de Cordillera de los Andes, en vier

Villaneuva,

daer af die loopt nae de Custe. Sy heeft een Clooster van Dominicanen / en een ander van Franciscanen. Aen de Landpalen van die Stadt comen de Indianen die Oorloch voeren / en de treffelicke Revier Biobio loopt door / en andere die in die loopen / en de Revier Nivequeten.

Pedro de Valdivia bevolcktede de Stadt la Imperial int Jaer dupsent vijf hondert een en vijftich / die op neghen en dertich graden hoochte leyt / neghen en dertich leguen van de Concecion, nae de syde van de Straet / drie leguen van de Zee / al waer de Cathedral resideert / met een Clooster van Franciscaners / en een ander van onse Liebe Vrouwe ter Gratiën / en in haer begriip heeftse meer dan tachtentich dupsent Indianen, met andere meer die noch in Oorloch zijn / in haer Landpalen. De Revier Cauten loopt dicht by haer heenen / diemen bevaeren mach tot aen de Zee / al hoe wel de Haven niet goet / noch veplich is. De Capiteyn Baldivia bevolcktede oock de Stadt Villarica, tseftien leguen van la Imperial, by naest ten Supt-Oosten / en by cang vier en veertich van de Concecion, dicht by de Cordillera Nevada, met een Clooster van Franciscaners / en een ander van onse Liebe Vrouwe ter Gratiën int cout Land / en onvruchtbaer van Broot en Wijn.

La Imperial,

Villarica,

Valdivia,

De Stadt Valdivia is twee leguen van de Zee / en vijftich van la Concecion, aen de syde van de Straet. De Capiteyn Valdivia bevolcktede dien oock / met de Cloosters van de Dominicanen / Franciscaners / en onse Liebe Vrouwe ter Gratiën / in een gheweste dat vruchtbaer is van Tarwe / en Saden / en op eenighe plaetsen goede Weyden voor het Vee / en sonder Winnen. De Coopmanschappen comen voor de Revier van Valdivia,

die

die dicht by haer heen loopt / en de Haven is in de Mont van die / op veertich graden hoochte.

Oorno

De Stadt van Oorno, die Garcia de Mendoza bevolcktede / is tsestich leguen of meer van la Concecion, naer de zijde van de Straet / seven leguen van de Zee. Sy heeft een Clooster van Dominicanen / en een ander van Franciscanen / met een ander van Nonnen / in een cout Landt / sonder overbloet van Lijstocht / maer van veel Gouts / en in haer begrip zijn twee hondert duysent Indiaenen in buytschappen.

Castro.

De Stadt van Castro werde bevolckt als de Licentiaet Lope Garcia de Castro Gouverneur was van de Rijcken van Piru, de welke in de Indische Tale Chilue genaemt wert / dat de leste is van de bevolckteden in Chile, in een Eplandt van die die daer zijn in de Heyz van Ancud, of Chilue, en die Archipelago leyt op drie en veertich graden hoochte / een en veertich leguen be-Supden Oorno, met een Clooster van Franciscaners met etwaelf duysent Indianen, in buytschappen / t welck een Eplandt is van vijftich leguen lanck / en van twee tot neghen breedte / die de Zee maecte / met noch andere groote / bzeckende het Landt tot aen de Cordillera de los Andes. t Is een Berghachtich Landt / en Heubelich / vruchtbaer van Caruwe / en Wapz / en Wijnen van Wasch / Gout / op de Stranden / een saecke die weynich is ghesien.

Wadens en
Rebier van
die Gouver-
neering.

De Gouverneur Villagran giffte de de naem van de Stadt van Canjete, dien Don Garcia van Mendoza bevolcktede / en bevalse ghe-noemt te worden Tucapel, en daer naer ontbolckte hy die. In dit goubernemēt dat op twee en twintich graden leyt / is de Haven en Rebier van Copeago, en acht Supden van haer / is die van Gualco,

een ander Rebier / en Coquimbo op twee en derdich graden / en die ghepasseert zijnde / is die van la Cigua, in die Rebier / en die van Quintero in de Mont van de Rebier van Concagua, vooz die van Sant-jago, of Valparayso, en die van Topocalma, in de Rebier van Maypa, en ghepasseert zijnde de Rebier van Maule, is de Haven van la Herradura in de Mont van de Rebier Itata, vooz die van de la Concecion, in de groote Rebier Bobio Noort-waert / is het Eplandt Santa Maria, recht over de Straet van Arauco, en de Haven van Canjete, en het Eplandt van Mocha meer Supt-waert / en de Haven van Cauten, t welck die is van de Imperial, en Supt-waert / de ontla-plaets / en de Rebier van Tolten, vooz de Haven van Valdivia, en die ghepasseert zijnde / comt la punta de la galera, en meer Supt-waert leyt de groote Bahia, of Haven van Oorno, in de Rebier de las Canoas, en ten Supden daer af by naest dertich leguen is de Heyz van los Coranados, de alder-breetste Rebier van dit Rijck / en int eynde van dit Rijck is de Heyz Ancud.

Het XXIII. Capittel.

Van de Provincien van de Straet van Magallanes.

DE Provincien vāde Straet van Magallanes wort ghe-noemt al het ghene dat van de Rebier de la Plata is tot de Supt-Zee / van het upterste van Chile, tot de Straet / twee hondert leguen eermen daer toe comt / van twee en veertich of drie en veertich graden hoochte / tot 52. ofte meer / de welke al hoe wel by beyde Zeen zijn op verscheyden reysen

sen bevaren/ en daer Volckeren in ghesien/ tot aen de selfde Straet/en is nochtans niet bevedicht / noch eenighe populatie ghemaect/ dan die die d' Armade nae liet die Diego de Valdes brocht in de Mont van de Straet/ aen de Noort-sijde / int Jaer 1582. die ghenoemt wert de Stadt van St. Philippe, welke om dat zy op soo groote hoochte lach/ en mocht niet behouden werden om de groote coude/ en daerom is die navigatie swaer/ en periculeus om de ghestadighe tempeesten/ en groote Winden die daer altoos zijn.

Haberts/ Ca-
ben/ en Pun-
ten van die
zee Custe.

De Habens/ Caben/ en Punten/ vande Custen van d' een en d' ander Zee / tot aen de Straet / al hoe wel dat zy veel zijn/ en eenighe gheteerkent in de Zee- Caerten/ nochtans en blyckt het niet gheheelick wat Rebieren datter zijn / noch daer is van allen gheen secker verhael. Ende de meest bekende van de Custe / van Chile af tot aen de Straet toe / de welke loopt van Valdivia by naest 100. leguen West Supt- West / sijn de Caep van St. Andres, op 47. graden / van waer de Custe wederkeert recht ten Sypden / tot de Straet / tot aen de Cabo van St. Roman, op 48. graden / en ontrent het Eplandt van St. Catalina dicht by de groote Bahia, die zy noemen de Alcarchofada, en binnen die is de Bape van onse Liebe Vrouwe/ en het Eplandt van St. Barbora, en wat meer vorder zijn de Habens van Hernangallego op acht en veertich graden / en twee derdendeel/ en de Bape van los Reyes, achtiën leguen van de Haben- Hernangallego, en de Bape van St. Juan, op vijftich graden en een derdendeel / en de Caepo van St. Francisco is op 51. al waer inloopen eenige canalen int Lant/ en het Epland van la Campana. elf leguen van St. Francisco, oock met eenige canalen/ die niet innewaerts besept en zijn/ en de Bape van Sint

Lazarus, op 52. graden/ met ses canalen ter zijden / die seer breeet en lanck in loopen/ aen d' een en d' ander zijde / die seer weynich besept zijn / en een Archipelago van Eplanden/ die altoos gheseyt wort dat zy is aen de Supt-zijde van de Straet / het welke Don Richardo Aquines missaect/ datmen aen die Mont van de Straet aen de Supt-zijde niet meer en vindt dan vier Eplandekens / en een int midden op de manier als een Supcker- Broodt / en dat zy ten minsten afwijckende zijn ses leguen van de Mont van de Straet / en dat de Archipelago leyt aen een sijde / en hy hout voor secker / dat het ghe- ne is dat men seyt / dat het vaste landt is van de Supt-zijde van de Straet/ en datter gheen vast landt en is.

De Straet evenwel is ghepasseert door last vā de Vice-Roy Don Francisco de Toledo, van de Supt-zijde/ tot aen de Noort-zijde/ Pedro Sarmiento, en Antonio Pablo Corso, en men weet dat zy is gheleghen van twee en vijftich tot drie en vijftich graden hoochte / al waer haer alder-Supt-lickste is opghelegen/ en dat zy in de langte hout hondert thien leguen/ tot hondert vijftien/ wat min of meer / en in de breeete van een tot thien/ noyt en heeftmen begonnen te seplen van de Supt-Zee in de Noort-Zee / en de Roovers diese van't Noorden tot int Sypden ghepasseert hebben / heeftmen noyt verstaen dat zy door dien wederghেকেert hebben. De voorszende Richardo Aquines seyt/ dat hy veel daghen gheloopen heeft door de Straet / en hy bevesticht dat het gantsche Landt aen de Supt-sijde gheen vast Landt en is/ dan alleen vele Eplanden / die op ses en vijftich graden loopen/ twelck hy conde weten / om dat hy liep tot de gheseyde ses en vijftich graden / midden door de Eplanden / en als hy lach

De Straet
van Magda-
lanes.

sach dat hy niet en ontdeckte de dan Zee/ quam hy wederom om te volghen syn cours die door de Straet liep: en dat het niet anders can wesen / om de verscheydenheden van de Vloeden die veroorzaeckt werden / door de veelheydt der inganghen/ die daer zijn tusschen de Eylanden/en dat de bewooninghe van dien/ is volc van de Noorder-zijde/ die tot de voorszeyde Eylanden comen / om te onderhouden de Vischerij / en op haer tiden wederkeeren nae haer Lant toe/ en dat zy begreep veel saecken int bysonder/ niet ghesien te hebben vaste bevolkinghe/ dan alleenlick eenige Hutkens die de Indianen daer haestelick op slaen / het selfde seyt Francisco Draque, om dat het ghebeurde als hy de Straet passerde / int Jaer 1579. dat nae dien hy wt quam in de Supt-Zee wederkeerde/ looppende met Fortuny / rontom dese Archipelago, tot aen de Mont van de Noort-Zee / en door de selfde wech die hy ghelooopen hadde/ dede hy syn navigatie sonder swaericheyt tot in de Supt-Zee.

De bysonderste deelen van de Straet in den inganck van't Suptden zijn de Cabo Deseado, op drie en vyftich graden en de Canal van Todos Santos, twee en twintich leguen van de Mont seer breed en lanck / en die ghepasseert wesende/ de Havé van la Traycion, en voorts een andere groote Canal die lanck is/ die ten Noort-Westen loopt/ ende la Campana de Roldan een groote Kotse int midden van't begin van een Canal: welcke die naem ghegheven is om dat al daer was/ om die te verkennen / een van de mede-ghesellen van Magallanes ghe-naemt Roldan, die een Boschieter was: volchte de Punte van la Posession, die vier leguen leyt van de Cabo de las Virgines in den inganck van de Noort Zee/ op twee en vyftich graden en een half hooschte/ als

daer door liepen Pedro Sarmiento, en Antón Pablo Corso door last die zy creghen om de Straet te ontdekken / om dat haer gheboden was grondich t'ondersoecken/ ofter veellichter navigatie was tot de Supt-Zee / dan die van Panama zy verkenden de twee engten die daer zijn aen de Noort-zijde/ en het docht Pedro Sarmiento dat d'eene soo nauw was dat zy niet gheschut conde bewaert werden/ en hy persuaadeerde soo seer / dat al hoe wel de Hertoch van Alba altoos affirmeerde dat het onmoghelick was/ daer vruchteloos gesonden is die Armade van Diego Flores, en ten laetsten sach hy dat aldaer een ghevaerlick vaerwater is/ en dat de wassinghe van de twee Zeen / die int midden van de Straet haer t'samen voegé/ haer vertrecken niet sulcken furie / vallende op eenighe plaetsen meer dan cselstich ellen/ dat wanneer de Schepen niet en brochten veel Cabels om haer te wel te Ankeren / zy en souden die niet connen beseplen/ sijnde wel gheballast.

In de 400. leguen welcke daer zijn op de Custe van de Mont van de Straet tot aen de Kebier van la Plata, die gantsch loopt Noort-Oost en Supt. West/ sijn de Kebier van S. Ilesonso, twaelf leguen van de Cabo de las Virgines, de Kebier Gallego, en de bape van Sant-jago, veertich leguen van de Kebier van Santa Cruz, op vyftich graden / en aen de Mont is een Eplant dat zy noemen de los Leones, de Haven van S. Julian op neghen en veertich graden/ en de Kebier van Iuan Serrano Supt. waert van de Eylanden de los Patro op seven en veertich graden / de Kebier Cananor op vijf en veertich/ de Cabo van S. Domingo, door de Cabo de tres Puntas, en t'Lant de los Humios op acht en dertich graden. De Punte van S. Elena, en van S. Apolonia op seven en dertich graden / door de Cabo

blanco, inden inganck van de Re-
vier de la Plata aen de Supt-zijde.

Het XXIV. Capittel.

Vande Provincien van de Rio de la Plata, en van Brasil.

I Van Diaz de Solis ontdeckte de
de Revier de la Plata, int Jaer
1515. en Sebastiaen Gaboto En-
ghelsman, gaende met een Armade
door last van de Keyser / tot ver-
volch van't ghene dat ghebrocht
hadde de Commendador Priester
Garcia de Loyasa tot de Eylanden
van de Malucos, en het scheen dat
hy tot die niet conde comen / heeft
hy voorszomenen pet in te ne-
men / dat tot profijt diende / en is
daer inghecomen int Jaer 1529.
ontdeckende de Revier van la Plata,
al waer hy was by cans drie jaren/
en als hy gheen vervolch en creech
op het rapport van't gene hy hadde
ghewonden / is hy wedergekeert
in Castilien, ghebaren hebbende
dien vele leguen opwaerts / vont
Silber by de Indianen van die Con-
trepen / welck dese Indianen bequa-
men in de Oorlogen die zy hadden
met die van de Rijcken van Piru,
en dat daer af de Revier ghenaemt
wert de la Plata, om dat die te vozen
ghenoemt werde de Revier Solis.
Dese Provincien voegen haer met
die van Brasil, by de Lienie van de
afdeplinghe / en zy houden aen geen
oort Limiten die ghedetermineert
zijn / dan alle lanck de Coste die in
de Noort Zee valt / en den inganc
van de Revier de la Plata, van de
welcke het Lant sijn naem ghecre-
gen heeft / en de Mont van die Re-
vier sal legghen by naelt dupsent
ses hondert leguen van de Haven
van San Lucar de Barrameda.

Alle dese Provincien zijn seer
vruchtbaet van Terwe / Wijn / en

Supcker / en alle andere gesaepen /
en Vruchten van Castilien die tie-
ren daer wel / zy hebben groote
Weyden voor alle soorte van Vee/
die seer bermenichvuldicht zijn / en
bysonderlick de Paerden / en al hoe
wel het gheweest is veel Jaren / son-
der dencken datter Nijnen van
Gout waren / of van Silber / en nu
hebben zy Monsters van die ghe-
vonden / en van Coper / en Yser / en
een van de Stee Ametiste seer vol-
comen. Alle dese Provincien zijn
van een Gouvernement / met de
Conincklike Tijtel / ghesubordi-
neert om de nabuyzicheyt aen den
Vice-Kop van Piru, met een Bis-
dom in de welcke drie Dozpen van
Castilianen zijn / en een groote me-
nichte van Ingebozenen met groo-
te Lichamen / en wel gheconditio-
neert: De plaetsen zijn dese. De
Stadt van onse Lieve Vrouwe del
Assumcion, de eerste bevolckinge/
en 'thoofst van die Provincie / leyt
op 25. graden en een half hoochte:
de Capiteyn Iuan de Salazar fon-
deerde dien / door last van de Sou-
verneur Don Pedro de Mendoza, ha-
re plaetse werde eerst ghenoemt
Gurambare, Brasil leyt aen de rech-
terhant twee hondert tachtentich
leguen daer af / en in die Jurisdiccie
heeft het tachtentich leguen tot Ci-
vidareael, dat de Indianen Guayra
noemen / en aen de zijde van Piru,
die Oost en West leyt / heeft het vier
hondert 80. leguen de Stadt van la
Plata, en op twee hondert tachten-
tich / de Stadt van Santa Cruz de la
Sierra, de welcke Nuflo de Chaves
bevolcktede aen de Supt-zijde / die
nae de Straet van Magallanes is:
'theeft seer groote en rijke Lan-
den / en de Stadt leyt drie hondert
leguen van de Mont vande Revier
de la Plata, ghesondeert dicht by de
Revier Paraguay, aen de Oost-zijde/
met 400. Castiliaensche Borghers/
en meer dan drie dupsent kinderen
van die int Lant ghebozen zijn / die
zy noe-

Rio de la
Plata,

Sebastiaen
Gaboto was
de in de Re-
vier van So-
lis, die zy noe-
men de la
Plata,

in Assum-
cion,

De vrucht-
baetheit van
de Provincie
van de

DESCRIPCION DE LAS INDIAS
DEL PONIENTE

14

30

zy noemen mestizos : in dese Stadt resideert de Gouverneur / en Conincklike Officiers / en de Cathedral, die zy noemen het Bisdom van la Plata, Suffragaen van de Aerts-Bisschop van los Reyes, en in sijn Jurisdicctie zijn meer dan vier hondert duysent Indianen, die welke beginnen te vermeerderen.

Ciudadreal,

De Stadt Ciudadreal anders genaemt Ontiveros, bevolct door Ruidiaz de Melgarejo, leyt tachtentich leguen van Assumcion ten Noorden nae het Landt van Brasil : dicht by de Kebier Parana, t'is in een goet ghewest van Rijstocht / en van Wijngaerden / en van veel goet Copers / en een goet ghetal Indianen die oock seer vermenichvuldighen : in de Kebier Parana dicht by Ciudadreal, is een groot Water-val dat gheen Mensch heeft connen op twee hondert passen daer by comen om het groot gherups / ende Nebel van het Water / en lanct de Kebier met gheen Canoas / of Barke / op een legue / om dat de furie van t Water haer soude omwerpe / twelc comt door de afval / welke sal zijn van twee hondert Vademmen / stepl afgesneden Rotse / en is alsoo nau / en het Water loopt soo dicht op malcander / dat het schijnt / dat het snelder vliecht als een Pijl uyt een Boghe.

Buenos ayres

Buenos ayres is een Stadt die van outs ontvolckt werde / ontrent ter plaetse waer sy daer nae is gheplant / in de Provincie van los Morocotes op de Oevers van de Kebier de la Plata, in een vruchtbaer Lant / en al waer alle de Vruchten van Castilien wel groepen / de Gouverneur Don Pedro de Mendoza bevolcktede dien int Jaer 1535. welke dede ontdekken / als Gaboto daer van heeft afghelaten. Dit Lant is doorgaens effen / om dat behalven de Cordilleras, die aen de Custe van de Zee zijn / die twintich leguen sulen zijn tot Brasil, voorts loopende /

omcinghelende het gantsche Lant tot de Kebier Marañon, en de Cordilleras van de Rijcken van Piru, het gantsche Lant black is behoudens eenighe clepne Berchjens.

Op de Custe van die Provincien van het Lant van Brasil af / tot de Kebier van la Plata zijn bekend vijf of ses redelike Havens : De Haven van S. Vincente op drie en dertich graden hoochte / recht ober het Eplant Buenabrigo, door het welke de Linie van de afdeplinghe / en ses leguen Supt-waert is de Kebier Vbay, en de Haven / en het Eplant van la Cananea op 35. graden / en voorts de Kebier de la Barca, voort de Haven van de Bape / of de Kebier van S. Francisco, en het Eplant van Santa Catalina, anders genaemt Puerto de Vera, of Puerto de Paos, en die van Don Rodrigo twintich leguen Supt-waert / van Santa Catalina, een Eplant 29. graden en meer Supt-waert / 5. legue is Puerto cerrado, en vijftich Riopoblado, en oock soo veel van die Bahiaonda, en de Kebier Tiraqueri leyt op twee en dertich graden en een half voort de Cabo van Santa Maria, die op vijf en dertich graden leyt / in den inganck van de Kebier de la Plata.

Dese Kebier wert ghenoeemt in de Indische Tale Paranaguazu, en ghemeenlick Parana, heeft haren inganck of Mont op de Zee van het Supden van de vijf en dertich graden / tot 36. graden hoochte / tusschen de Caben van S. Maria, en Cabo blanco, die van d'eene Mont tot d'ander sal hebben dertich leguen / en van daer binnewaerts noch 10. leguen in de breezte / met veel Eplanten int midden / en veel Kebieren seer groot / en treffelick / die daer in loopen van het Oosten en Westen / tot de Haven de los Reyes, t'welck een groote Bay is / die zy noemen de los Xarayes, weynich minder dan drie hondert leguen van de Kebier de la Plata, al waer veel Kebieren in

Havens en
nuten van
de Custe.

ren inloopen/ de welcke comen van de Beecken van los Andes, of zy moeten sijn van de Rebvieren die uytloopen uyt de Provincien van las Charcas, en Cuzco, die nae het Noorden loopen / al waer een ander bocht in loopt in de voorszede Ryp / die oorsaecke ghegheven heeft te dencken dat die Rebvier hem menght met die van S. luan de las Amazonas, en andere segghen dat hy spruyt van de Ryp del Dorado, die vjstich dach-reysens leyt van die van los Xarayes, al hoe wel dat ter meningen zijn datter geen Dorado en is.

Een ghebal
vā Capiteyn
Salazar, te-
gens een Ty-
gher.

Als de Capiteyn Salazar om de doot van Pedro de Mendoza regeerde in die Provincien/ int jaer 1545. quam hy nachteen Tygher als een Castiliaen was in sijn Camer met sijn huysvrou/ in de buptenste sijde/ en gaf de Maan een slach/ waer mede hy hem doot sloech / en hy wiert wech gheboert/ en ghegheten in een Riet-Bosch. De Capiteyn Salazar ginck uyt in de dagheraet om te soecken den Tygher met 50. Soldaten / en gaende door een Bosch schepde hy alleen af door een wech/ en ontdeckende den Tygher/ als hy was verscheurende/ liep hy teghens hem aen / en op de tijdt dat hy ophefede sijn hant om hem te slaen/ schoot de Capiteyn sijn Roer los/ en schoot den Coeghel in het Hert van de Tygher / dat hy doot viel. Een seyt van eē groot gemoet/ van groote consideratie / en dexteriteyt.

Het XXV. Capittel.

Van de Provincien en't Lant van Brasil.

T Lant en de Provincien vā Brasil op de Custe van de Noort-Zee en 't valse lant/ werden ghenoecht / al 'tghene dat

valt ten Oosten van de Linie / of Meridiaen van de afdeplinghe/ van neghen en twintich graden lanckte van de Supt en Noort-Lijn van Toledo, tot neghen en dertich / dat zijn twee hondert leguen vā't Oosten tot het Westen/ en vier hondert 50. Sypden en Noorden/ van twee graden hoochte be-Sypden / over de Cabo van Humos, tot 25. over het Eplant van Buenabrigo, en van de eerste bevolckinghe/ tot de laetste van Brasil sijnt drie hondert vijftich leguen.

Vincent Yanjez Pinzon ontdeckte eerst dit Lant door't bevel van de Catholijcke Coninghen / en stract daer naer Diego de Lepe, int Jaer 1500. en ses Maenden daer naer verbiel hy gheval daer op Peralvarez Cabral, gaende met eē Portugaelsche Armade naer Indien, de welcke om te mijden de Custe van Guinea, soo verde hem in Zee begaf / dat hy dit Landt vout / en hy noemde het Santa Cruz, om dat hy het op dien dach ontdecktede / het is al heel warm/ inde Winter en in de Somer / en 't is seer reghenachtich / en omcinghelt met veel Boschen / en Wisten / heel onghesont/ en vol van cruppemde fennynighe ghedierten / vruchtbaer van Wenden voor 't Dee/ en niet van Caruwe / noch Ryp / daer zijn veel Monsters van Silber en Gout/ nochtans al hoe wel de Portugijsen gheen profijt achten de Winnen te beneficiëren/ nochtans zijn zijder.

Het principael onderhout van dit Lant is de Cazabi, die zy van Yuca maecten/ en de grootste Coopmanschap is de Supcker / en Cattoen/ en Brasiliën-Hout / dat oock 'tghene is dat het de naem ghegheven heeft: inde gantsche Provincie sijnder neghen Gouvernemen-ten/ die zy Capiteynschappen noemen/ en in die zijn 17. Dorpen van Portugijsen / in de welcke hy naest drie duysent drie hondert Borghers sullen

Vincent Yan-
jez Pinzon,
Enghebozen
te Palos ont-
deckte eerst Bra-
sil, en seag
oock Diego
de Lepe.

sullen zijn/ en een groote menichte van Indianen die cloeck ten Oorloch zijn/ die de Portugijsen gheen plaetse ghegheven hebben om te bevolcken anders dan op de Custe op welcke veel Kebieren zijn/ en plaetsen daer men af-schepen mach/ en veel Havens die seer beplich zijn/ in de welke connen inloopen alderhande Schepen hoe groot datse oock zijn.

Bevolkinge
van de Bra-
zilische Custe.

De bevolkinghe van het eerste Capiteynschap/ en het alderouste is Tamaraca, de tweede is Pernambuco, vijf leguen van Tamaraca, Supt-waert op de hoochte van acht graden/ en daer is een Hups van de Compaignie van Iesus: het derde is/ van Todos los Santos hondert leguen van Pernambuco, op derthien graden/ en alhier resideert de Gouverneur/ en de Bisschop/ en de Auditeur Generael van de gantsche Custe/ 'theeft oock een Collegie van de Compaignie van Iesus, het vierde Capiteynschap van los Illeos, leyt dertich leguen van de Bahia de todos los santos, op veerthien graden/ en drie derdendeelen/ 'theeft een Hups van de Compaignie van Iesus: In dat Capiteynschap wert gebonden een Boom van de welke ghetrocken wert costelicke Balsen. Het Capiteynschap van Poroseguro leyt dertich leguen van los Illeos op seshien graden en een half/ 'theeft drie bevolkinghen/ en een Hups van de Compaignie van Iesus. Het Capiteynschap van del Espiritu santo vijftich leguen van Puertoseguro leyt op twintich graden/ zy winnender veel Brasiliën-Hout/ en 'theeft een Hups van de Compaignie. Het Capiteynschap van de Kebier van Genero leyt op t'sestich leguen/ en van Espiritu Santo op drie en twintich graden en een derdendeel/ met een Hups van de Vaders van de Compaignie/ en in hare Jurisdicte hou-

wen zy veel Brasiliën-Hout. De Kebier is seer schoon/ met schoone en profijtelicke Gevers. Het alder-lesste Capiteynschap is S. Vicents t'sestich leguen van de Kebier van Genero op vier en twintich graden/ 'theeft een Forteresse op een Eplandt tot bescherminghe teghen de Indianen en de Roovers/ en een Collegie van de voorspde Vaders/ die groot profijt ghedaen hebben in de bevolkinghe van dat Landt/ en bekeerlinghe van de Indianen, en in haer Vrijheydt. Het Vee is daer overbloedich/ en daer is oock groote opvoedinghe van Verckens/ en Hoenderen/ zy crighender veel ambar, dat de Zee upt werpt mer onweder als de Wateren haer beweghen/ en veel Persoonen hebender haer mede verrijckt. De Somer-tijdt isser van September tot Febuario toe/ en de Winter van Martio/ tot Augusto. De daghen zijn by naest soo lanck als de nachten/ alleenlick een upre wassen zy en verminderense. In de Winter-tijdt loopt de Winde altoos Sypden en Supt-Oost/ in de Somer Noort-Oost/ en Oost-Noort Oost.

Acht of thien principaelste Havens sijnder lanck dese gantsche Custe. Daer is de Kebier van Santo Domingo, en van las Virtudes, ten Noort-Oosten van Pernambuco, en Tamaraca, dat een Eplandt is/ ghelijck als gheseyt is/ de eerste bevolkinghen/ en voor de Cabo van San Augustin, die op neghen graden leyt. De Kebier van San Francisco op thien graden en een half/ die groot is/ en treffelick. De Bape van Todos Santos drie leguen bree/ en derthien lanck binnen s'landts tot San Salvador toe. De Kebier en Haven Trenado al waer de Schepen inloopen die op dese reys gaen. Oock is hier de Kebier Canamun op der-

De princ-
pale Havens
in die Custe.

thien en een half graden. De Re-
vier van las Cuentas, of van Sah
Augustin op veerthien graden en
een half: en de Kebier van las Vir-
gines op seshien graden: Puerto-
seguro op 17. graden. De Kebier la
Parayva op 20. ontrent die van San-
ti-spiritus, de Kebier Genero, on-
trent San Sebastian, en Cabofrio op
23. graden/voor San Vincente:

Het XXVI. Capittel.

*Van't ghene men noemt Indien
van't Westen, t'welck zijn de Eylanden
van de Specerien, Filippinen, de Custe
van China, Japon, en los Lequios.*

INdien vant Westen / zijn alle
de Eylanden / en 'twaste landt
bessoten binnen de afdepling-
he van de Croon van Castilien, en
van Leon, in het Westersche deel
van de voornoemde afdeplinghe/
wiens Linie ghelijck gheseyt blijft/
passeert door het ander deel van de
Werelt / over de Stadt van Ma-
laca, van waer af Oost-waert / en
nae Nueva Espania, is een groote
golfe van onepndelicke groote en
clepne Eylanden / en veel stucken
van Cullen / en vast landt / die ghe-
deylt worden in d'Eylanden van
Specerie, of los Malucos, d'Eylan-
den van Filipinas, de Custe van la
China, de Eylanden van los Le-
quios, en Iapones, de Custe van No-
va Guinea, de Eylanden van Sala-
mon, en die van los Ladrones. Het
temperament van alle die Eylan-
den / en Landen int generael is
vochtich / en matich warm / vrucht-
baer van Lijfchocht / en ghedierten /
met eenich Gout / dan slechte alloy /
daer is gantsch geen Silver / veel
Was / en twolck is verscheyden coe-
leuren / en ordinairis als Indianen,
onder haer zijn eenighe Wit / eeni-
ghe Swart gheverft.

De Eylanden van de Specerie, <sup>De Eylande
van Specerie.</sup>
die eyghentlick soo ghenoeit wer-
den / om dat daer uptghetrocken
wert alle de Peper / Naghelen / Ca-
neel / Sember / Note Muscaet / en
Nastie die in Europa verteert wer-
den / zijn veel int ghetal / al hoe wel
de principaelste daer van 5. in ghe-
tale zijn en cleyn / onder de Equino-
ctiael, op 194. graden van de Supr-
Noort-Lijn van Toledo, beslo-
ten in het onderpant / dit dede de
Kepser Carolus de vijfde / aen de
Coninck van Portugael voor drie
hondert vijftich duysent Ducaten.
Dese zijn Ternate van acht of ne-
ghen leguen int ront / met een Ha-
ben die zy noemen Talamgame, en
daer regeerde Corala, die sich de
naem gaf voor een Vassal van de
Coninck van Castilien, als de
Scheper die overbleven / van de
Armade van Magallanes die Ey-
landen bonden: Het Eylandt van
Tidore leyt een legue be-Zuyden
Terrenate, heeft thien leguen int
ronde: dat van Mail, of Moutier
is vier leguen int ront / en leyt
recht onder de Equinoctiael: En
Maquian leyt drie leguen Supr-
waerts / en heeft seven leguen in
de ronte / en thien leguen ten Sup-
den van Batan, of Baquian / vā twin-
tich leguen int ront: In Tidore re-
geerde Almanzor, die oock seyde
dat hy een Vassal was van de Co-
ninck van Castilien, die / en oock
Coralah hebben gheschreven / en ghe-
sonden hare Brieven met Iuan Se-
bastian del Cano, inghebozen van
de Stadt van Guitarca in de Pro-
vincie van Guipuzcoa, de welke
gaende van Tidore int Jaer een
duysent vijf hondert twee en twin-
tich / verviel opt Eylandt van Zama-
tia, en comende ontrent de 42. graden
van de Polo Antertico, ghebrocht in
het Eylandt van Santjago van Cabo-
verde en van daer te Sevilla met
het Schip Vitoria, versleten heb-
bende 7. Maenden tijds weynich

min int comen van Tidor af. Patian is het vyfde Eylant van de selfde manier als d'andere / 'twas bewoont van Mooren en oock van Heydenen / die niet en wisten van de onsterffelichheyde des ziels / en als het Schip quam van d'Armade van Garcia de Loyasa, regeerde in Tidore Rajami out sijn de derthien Jaren / en van nieuws gaf hy hem tot ghehoorzaemheyt des Coninck van Castilien, desghelijck oock de Coninck van Gilolo, die ghenoeit wierde Sultan Abderra menjami, en zy bevestichden met eede.

Gilolo.

Gilolo is een Eylant van onder de Linie vier leguen verscheyden van de voorszeyde / heeft twee hondert leguen int ronde / sonder Specerie. Het Eylant van Ambon, op drie graden en een halve ten Syuden / van het Eylant van Gilolo, sonder Specerie. De Eylanden van Bandan legghen op vier graden hoochte be-Syuden de Linie / al waer vergadert wert de Note Hulsaet / en maas. Ende het Burro, dat beweeten Ambon leyt / en Timor een ander Eylant / ten Suyt-Westen van Bandan by naest hondert leguen sonder Specerien / maer Rijck van Sandalhout, Zeinda leyt vyftich leguen van Timor ten Noort-Westen / heeft veertich leguen int ronde / seer overbloedich van Peper / en het Eylant Celebes, dat seer groot is / ende Bornéy major, ontrent de Straet van Malaca, dat sich gheeft tusschen het het vaste Landt / en Zamatia, dat zy van outs ghenoeit hebben Trapobana; en meer groote Eylanden / en cleene / die aen de Suytzijde sijn / ontrent Iava mayor en menor, en int Noorden voor de Custe van China. De Portugiesen hebben een Sterckte in Terranare, en een ander in de Stadt van Malacca, in den inganck van de Archipelago.

Ambon.

De Philippijnsche Eylant / sijn een Archipelago, van dertich of 40. groote Eylanden / sonder andere meer cleene die by een legghen in de langte van twee hondert leguen Syuden en Noorden / ende hondert in de enghete tusschen nueva Espania, en de golfo van Vengala, en sijn by naest duyfent seiven hondert leguen van de Haven van de Navidad in nueva Espania, van ses tot 15. oft seltchien graden hoochte be-Noorden de Linie / van redelick temperament / en vruchtbaer van Rijstocht / bysonderling van Rijs / en eenich clecht Gout in eenighe deelen / en in eenige Eylanden sijn Boomen van Caneel / en lange Peper. De Inghebozenen sijn van goede taille / en in eenige Eylanden sijn Swerten / en die int middelste van't lant wonen sijn witter dan die ghene die aen de Zee-cant sijn: heeft goede Havenen / en hout voor de Schepen. De naemen van de voornaemste Eylanden sijn Mindanao, dat het grootste is, en 't Syudelickste hondert leguen in de lanckte / en drie hondert in de ronte / 'tis een rouw Lant / maer overbloedich van Manz / Was / Rijs / Gember / en eenich Caneel / en Hinnen van Gout / met schoone Havens / en Keen. Het Eylant van Buenas senjales, en St. Iuan, dicht by Mindanao aent Oosten is 20. leguen lanck Syuden en Noorden. Beholthien leguen nae Mindanao, aen de Noort-zijde neghenchien leguen lanck.

Mindanao

Het Eylant van Buglas, ofte van Negros van die die in haer sijn / int midden van de Archipelago West-waert / is van veertich leguen lanck Syuden en Noorden / en veerthien in de breete / en op sijn Cust heeft het eenighe Peerlen. Het Eylant van Zubu int midden van allen van dertich leguen in de lanckte Syuden en Noorden / heeft een Dorp van Castilianen, dat zy noemen

La villa de Zebu

Was in
Matan, al
waer Hernā-
do de Magal-
les doot ghe-
slagē worde.

noemen de Stadt van Iesus, aen de Oost-zijde met een goede Haven/sonder eenighe andere die int Epland zijn. De Capiteyn Hernando de Magallanes ontdeckte dat Epland/ int Jaer 1520. en de Coninck gaf hem doen voor eē Vassael van de Croon van Castilien, en te vooren ontdeckte hy de Eplanden die hy noemde van las Velaslatinas, om dat zy seilden in haer Schepen met Seplen van Bieslen van palme op de Latijnsche maniere. En van Zabou liep Magallanes met de Coninck / om te beoorloghen de Coninc van Matan, in een Eplandeken dicht by Zabou, aen de Supt-zijde/ al waer om dat zy waren overmattich sterck/ en moedich/ sloeghen zy hem doot: en de Castilianen haer vopagie vervolghende in verbolch van de Eplanden van Specerie/ ontdeckteden Quepindo, en Puluan, en Burney, dat een groot Epland is/ en rick/ en overbloedende van Rijs/ Supcker/ Seplen/ Verckens/ Cameelen: daer is ghebreck van Caruwe/ Efels/ en Schapen: het brenghet Sember / en Campher/ Myrabolanen/ en andere droogen. Alvaro de Saavedra ontdeckte oock de Philippinas, en nam van die de besittinghe int Jaer 1527. voor de Croone van Castilien, die door last van de Marquis van Valle liep int de Haven van Civatlanejo in nueva España, int verbolch van de Eplanden van Specerie / en particulierlick was hy in Mindanao, en die wtloop en is niet ghedaen byten propoost.

Wederkeerende tot de ordre van las Filipinas, volcht de voorhaelde Abuyo, of Babay dertich leguen in de lanckte Suyden en Noorden/ en thien in de breedte/ inde welke goede Dijnen zijn / en oock Beerlen op de Custe. Tandayala is het vermaertste van allen / twelck om dat het was het aldereerste dat ontdeckt werde/ werde het genoemt Filipina,

van t'welcke alle haer naem crighen tot gheheughenisse vande onwinlicke Coninck Don Felipe de tweede / toegheenaemt de Vroede: heeft 40. leguen Noort waert/ en Oost-waert en Noort Noort-Oost-waert/ en Supt Supt-West-waert/ en twaelf leguen in de breedte / op eenige plaetsen meerder/ met goede Havens en Keen. Masbat een middelbaer Epland West-waert van Tandaya, seshien leguen lanck. Panay 40. leguen lanck/ en 15. breed. Mindoro, 25. leguen lanck Suyden en Noordē/ en half soo breed/ t' heeft Peper/ en Dijnen van Gout. Het Epland van Luzon, genaemt nueva Castilla, soo groot / of grooter dan Mindanao, het alder-Noort-lickste van de Filipinas, in het welcke is bevolckt Manila, een Stadt van de Castilianen, met een tijtel van trefelick: al waer de Gouverneur resideert / en de Officiers van t'incomen en Coninck Schat-kist/ en de Cathedral: t'Landt is vruchtbaer van lijstrocht / met veel Gout-Dijnen: de Haven van de Stadt is quaet / ende sijn heele gheeneringhe staet op de groote handelinghe met die van China, die Vaten van porcelana brenghen/ Doeck/ gheverfde sijden/ en andere Cramerien/ Luzon sal strecken inde lanckte twee hondert leguen/ en het is seer breed.

In alle die Eplanden zijn veel Mahumetisten / al waer zy ghecomen zijn door Oost-Indien, en hebben lichtelic in de blinde Heydenen gheplant haer mis-gheloof. De Capiteyn Magallanes ontdeckte dese Eplanden / alsoo gheseyt is int Jaer 1520. gaende met een Vloot van wegghen de Croone van Castilien, om te soecken de Eplanden van de Malucos, en nam de besittinghe van haer/ en daer naer volbrocht die t'ontdecken Miguel Lopez van Legazpi, int Jaer 1564. met een Armade die wylt nueva España, met nam / door last van de Vice-

Masbat,

Panay.

Mindoro.

Luzon.

Babay.

Tandayala.

Vice-Kon Don Luis de Velasco, 't wort gheoordeelt van de Eplanden / dat zy loopen tot elf hondert / tusschen groote en cleynen / zy moeten bezedicht zijn weynich meer dan 40. en bekeert meer dan een Millioen van Menschen tot het Catholijcke gheloove / met groote costen van de Conincklike Croon / sonder eenich profijt tot nu toe gehad te hebben van dat Lant / dat elck Religieur die derwaerts ghesiert is geweest / costede tot de duffent Ducaten / die ghene die tot nu bouwen dien Wijngaert met de aldergrootste vrucht vande zielen zijn de Religieusen / als Dominicaners / Franciscaners / Barreboeters / Augustijners / en van de Compagnie van Iesus, en van die Eplanden afheestmen begonnen een bit te werpen in de Mont van de Mahometisten / die lancr de Cust van Asien ginghen / allenskens uytstreckende door die / en andere Eplanden / en oock tot die van China, en Japan. De Portugusen soudon al lancck verlozen hebben die Eplanden van Molucken, indien de Castilianen van de Provincien van de Filipinen die niet en hadden gheholpen / en bystant ghedaen verscheypden reysen op veelderhande manieren.

Nu heestmen veel helderer kennisse van China, door de onderhandelinghe van de Filipinas, en haer rijckdom / en vruchtbaerheyt wert bekent / en de machtighe Rijcken van de Werelt / en van Manila sal zijn tot de Custe van China 300. leguen / acht dagen seplens : de Custe van dat Landt loopt bycans ten Noort-Oosten / meer dan 700. leguen / van een en twintich tot twee en twintich graden / van de breecke by Noorden om hooch / en daer wort ghemeent dat dwers door het Landt is een bopagie van 5. of ses Maenden / tot dat het paelt tegens Tartarien : het gantsche Landt is vol groote Steden / met veel Doz-

pen / en politick volck / en altoos waeckende op hare bescherminge / al hoe wel onbequaem te Oorloch / en de Custe is seer bevolckt met treffelicke Revieren / en goede Havens / streckt hem uyt Syden en Noorden / van 17. tot 50. graden / en Oost en West beslaet het twee en twintich. De Stadt Paquin, al waer de Coninck sijn Hof houdt / leyt op 48. graden van onse Pool, 'twert ghedeelt in 15. Provincien / ses die aen de Zee legghen / en negghen die binnen-lands zijn / en zy zijn gedeelt d'een van d'ander met een gheberchte ghelijck de Pirineen sijn / en daer zijn niet dan twee passagien / door de welcke zy tot malcanderen comen.

Tomas Perez Ambassadeur van de Coninck van Portugael / vertoefde op de wech van Cantan tot Nanqui 4. Maenden / altoos reysende Noort-waerts : en tot de grootheyt van die Rijck / voecht hem oor de vruchtbaerheyt van het Landt / die seer veel is / waer toe oock dient de veelheyt der Revieren die seplbaer zijn / en die het bebochtighen / door het welcke het schijnt te zijn een vermaeckelick forst / of blopende Bogaert / en de oberbloet verdubbelt hem op veelderhande manieren / om dat de Coninghen niet toe laten eenich bederf / maer dat het aen alle canten bewatert wert / snijdende groote Bergen / en slechtende groote Valleynen / datter nergghens gheen warmte en ontbrecke / om dat by naest het gantsche Lant leyt onder de 20. temperata, oock gheen bochte om de sachticheydt van de natuere des Landts / en doort vernuft van de Menschen vermenichfuldicht het allesins / wesende allegader besich om te vermeerderen / is niet een palme lants sonder profijt.

Daer wort vertelt onder andere notabele dinghen / dat te Cantan een groot ghetal van Blinden is / die

Paquin.

De reyse van Tomas Perez.

De Provincien en het Coninckryck van China.

Wonderheyt in China.

Arbeyden elck in t'ghene wat hy
can/en verboden sijnde uyt het rijk
te vertrecken sonder verlof/ t'welck
oock niet toeghelaten wert/dan tot
een ghelimiteerde tijt / is nootlae-
kelick dat ghesadelick de propa-
gatie wassende/ t'getal van't volck
sonder eynde is/bysonderlick alsoo
zy voor secker houden / datter in
plaetse van ses Persoonen die daer
sterben / seiven ghebozen werden/
daer is oock sulcken supberheydt
van lochte/dat haer niet en heucht/
datter een algemeene Peste is ghe-
weest/ en met alle dese welstanden
hebben zy oock hare swaricheden/
om datter Aertbevinghen voorval-
len / die heele Steden omwarpen/
het Lant verwoesten / en de oude
Kebieren stoppen/en andere weder
ontdecken / sichten oock hooghe
gheberchten / met groote ongeluck
van dat volck.

Waarstinghe
van Water
in China.

In Jaer 1550. borst uyt het
binnenste van't Aertrijk sulcken
overbloet van Water/ dat een spa-
tie vā tsestich leguen gantsch inun-
deerde / en destrueerde 7. Steden
met hare Jurisdictionen. Soo veel
iffer van het vaste lant van China.
Lancr de gantsche Cust heeft het
menichte van Eylanden / die mee-
stendeel ons onbekent zijn/ ontrent
de Stadt Nanqui is de Cabo de
Lampo. de Eylanden van Aveniga,
Abarda, Sumbur, Lanqui, en die van
Cavillos, van de welke men gheen
seckere kennis en heeft. Voor-
by passeerende de Stadt van Chin-
cheo leyt Lamao, en men siet een
groot ghetal van Eylanden on-
trent de Keede van Cantan, de ver-
maerste zijn Lantao, Macao, Ve-
niaga, al waer de Haven is van
Tampo, Lampacao, Sancoan, in wel-
ke alle de Coninck van China gar-
nisoen hout te Water en te Lande/
behalven in Lampacao, dat niet be-
volckt is.

Macao,

In Macao, anders ghenaemt Ma-
can, hebben de Portugeesen een be-

volckinghe / en de Chinesen we-
tende de cracht van de Portugee-
sen / en de fabeur die zy hebben van
de Castilianen die inde Filipinas zijn/
connen se niet wel verdragen / maer
de Portugeesen soecken se te be-
schermen / om dat haer veel ghele-
ghen is aen den handel van China.

Sancon.

Sancon leyt dertich leguen van
Cantan, al waer dickwils de Por-
tugeesen te lande gegaen zijn/ daer
is gheen Eylandt van China van
grootter importantie dan Anjam, in
de Mont van de Golfe van Cau-
chinchina s. leguen van het vaste
lant/en hondert en tachtentich van
de Filipinas, en t'is soo groot / dat
gheseyt wort dat het dertich sterck-
ten heeft / daer is een Wilscherne
van cleyn Deelen/het is overvloe-
dich van Victualie / en van vele
Vruchten / onder het Gouverne-
ment van Cantan, en is het princi-
pael deel van China, de Inghebo-
renen zijn grove Luyden/ en boer-
achtich.

Iapon.

Iapon, twelck zijn veel verschepe-
dene Eylanden met cleene inham-
men des Zees / ghedeylt in drie en
dertich Rijken / wiens hooft is de
Stadt Meaco, leyt verscheidelick
van China, en zy tellen van het Ey-
lant Goto in Iapon, tot Liampo in
China tsestich leguen / t'welck het
aldernaeste is: De Iaponesen mo-
lesteren seer de Chinesen, meer met
Rooverijen / en Moorderijen / dan
met oprechte Oorloch / om dat Ia-
pon ghedeylt sijnde in verscheyden
Eylanden/ en in verscheyde Prin-
cen/connen zy gheen Oorloch voe-
ren teghens die van China, dan
met swacke crachten / zy zijn be-
quamer ten Oorlochen moedigher
dan de Chinesen t'Landt is ghe-
tempert/vruchtbaer van't ghesaey-
de/ en Dee/ en ghevoghelt van Eu-
ropa, t'heeft Winnen van Wser/ en
van Metael/de Inghebozenen zijn
lanck / moedich en cloeck tot ar-
beyt. De Eylanden legghen op
vijf en

vijs en dertich graden hoochte / een weynich meer of min / te ghelijcken met de distantie van elck Eplant : De Iaponesen en verstaen niet de Chinesen , dan dooz gheschift / om dat het ghelycke Figueren zijn / of Letteren int gheheel / en al hoe wel zy het selfde beteecken / soo en hebben zy de selfde namen niet / om dat zy dienen alleen om te beteecken de saecten en niet de woorden / ghelyck het is met de ghetaalen van Arithmetica / ghelyck in dien ick stelle 9. een Fransman / Castiliaen , een Enghelesman salt verstaen / dat het 9. beteeckent / nochtans een peder noemt het op syn manier.

De gelegent-
heyt van de
Iaponen, aen
b'ander ipde.

Aen d'ander sijde grensen de Iaponesen met de Filipinen, van waer zy handelinge hebben met haer / en het gheeft grooten yber de Vaders van de Jesuyten / die in de bekeeringhe vant Volck van de Coninckriicken arbeiden / al waer zy oock notable Vucht ghedaen hebben / dooz twelcke die Eplanden seer vermaert zijn dooz de Werelt / en dooz de comste van de Ambassadeurs van dat nieuwe Christendom tot den Paus / en de Coninck Felipe de tweede de Vroede / en ghelyck als de natuer haer gestelt heeft in een afghesonderde ghelegghentheyt van de reste van het Kertrijck / soo zijn oock de Luyden van dat Lantschap in costumien verscheden van andere Natien / int Jaer 1592. Nobunanga, die hem dede noemē Keyser van Iapon, besprong met acht hondert Schepen / en en twee hondert duysent Mannen / een secker Provincie dat tributaris was van China, en hy won het.

Los Lequias.

Van het Eplandt van Simo, t'welck het ghene is / dat de groote heeft van Iapon, streckt hem tusschen t'Goosten en t'Noorden een Cordillera van cleynē Eplandekēs / die zy noemen los Lequios, en zy loopen haer / streckende tot de Custe

van China, tot de twee grootste / van de welcke elck een is van vijftien of twintich leguen / ontrent de Custe van Iapon noemen zijt Lequiomayor, en de andere twee oock groot / maer soo niet / die op het eynde zijn van de Cordillera, noemen zy Lequiomenor : eenighe zijn bevolckt met een wel ghedisponeert Volck / dat wit is / met goede politie / wel ghecleet / tot d'Oploch bequaem / van goede reden / zy zijn overbloedigher van Gout dan andere van die Zee / en niet minde van Victualie / Fruyten / en van goet Water : dicht by Lequiomenor leyt het Eplant Hermosa, dat de selfde hoedanicheden heeft / eenighe segghen dat het soo groot is als Sicilien.

Het XXVII. Capittel.

Van't nieuwe Guinea, de Eylanden van Salomon, en de Ladrones, met inwelcke eyndighet t'ghene dat zy noemen Indien van't Westen.

DE Custe van neuva Guinea, begint hondert leguen int Goosten / van het Eplandt van Gilolo, op een graet hoochte / weynich meer / van d'ander zijde van de Equinoctiael, van waer sy haer gaet ystreckende Oost waert / tot drie hondert leguen / tot dat het loopt tot 5. of ses graden : soo dat men gherwijfelt heeft tot nu toe / of het Eplant is of vast lant : om dat het soo verre is afgehelegghen : in soo groote vopagie van hem te mogen boeghen met het lant van de Eplanden van Salomon, of de Provincien van de Straet van Magallanes, aen de Supt-zijde / maer die twijfel blijft afghedaen / dooz het ghene dat die bebestighen / die gheloopen hebben aen de Supt-zijde van de Straet Magallanes, dat het

Nieu Guinea.

het gheen vast lant is / dan alleen Eplanden / en dat stract daer volcht een ruyne Zee / en onder die die het bevestighen / is Don Ricardo Aquines, Enghelschen Ridder / die 45. daghen gheweest is onder de selfde Eplanden.

Eplandē / en
Havens van
de Custe van
Guinea.

Van de Zee af schijnt het Lant van de Cust van Guinea goet / en die Inghebozenen die ghesien zijn gheweest / zijn glumende Swarten / op de Custe zijn veel Eplanden / met schoone Keen en Hadens / van de welke gheen particuliere kennis is / omdatse wepnich bebaren is : diemen vint in eenighe Caerten / zijn El Aguada het Oostelickste / 35. leguen van het eerste landt / dat een graet be-Synden de Linie leyt : en achthien verder is de Haven Sant-jago, en het Epland van los Crespos, van seltien leguen lanck dicht by de Custe / recht over de Haven van San Andres veertich leguen van die van Sant-jago, en meer nae t'Oosten is de Kebier de las Virgines, en de Vallena een Eplandeken voor de Kebier van San Agustin, die bykans wesen sal 50. leguen van de Haven van San Andres, en ontrent die is de Kebier van San Pedro, en San Pablo, voor de Haven van San Ieronimo, en een Eplandeken isser ontrent de Puntafalida, veertich leguen van San Agustin, dat zy noemen de Buenapaz, en meer vorder daer af is Abri-go en Malagente, twee Eplandekens / en de Bahia van San Nicolas 50. leguen van Puntafalida, en onder andere Eplanden isser een met wit volck / en de la Madre de Dios voor de Buenavaya, en die van la Natividad de nuestra Senjora de laeste van het ontdeckte / en by naest Noort-waerts af van dit / is Caymana, een Eplandte dat buyt in de Zee leyt / onder andere die sonder ghetal zijn.

Die Guinea
heeft ontdeckt

De Suvt-Custe is noch niet bekend : de eerste die het nueva Guinea

ontdecktede was Alvaro de Saavedra verlooren gaende met veel onweders / wederkeerende van Nueva Espanja, als int Jaer 1527. de Marquis del Valle hem sont / dat hy in dat deel soude soecken de Eplanden van de Speterie.

De Eplanden van Salamon die acht hondert leguen zijn van Piru, hebben dien naem ghecregen door de meeninghe die men heeft van haer Rijckdommen / de welke zy specialick noemen van't Westen / om dat zy vallen by Weste de Provincien van Piru, van waer Alvaro de Mendoza dede de ontdeckinghe van haer / door last van de Licentiaet Lope Garcia de Castro, sijn Heef Gouverneur wesende van de Coninckrijcken van Piru, int Jaer 1567. Een jonghen ghenaeemt Trejo was d'eerste die eerst sach het lant van die Eplanden / die in een Mars van een Schip was / zy legghen van seven tot twaelf graden hoochte be-Synden de Equinoctiael, by naest dupsent vijfhondert leguen van de Stadt de los Reyes : sijn veel int ghetal / en in groote / en achthien zijnder de principaelste / eenighe van drie hondert leguen int ront / en twee van twee hondert / en van hondert / en van vijftich / en van wat noch minder / sonder veel die niet heel om gesept en zijn. Zy segghen dat sy souden connen zijn een vast landt / met de Custe van het nueva Guinea, en de Landen die noch t'ontdecken zijn aen de West-zijde van de Straet : alle de Eplanden schijnen te zijn wel ghetempert / en bewoonlick / vruchtbaer van lijftocht / en Vee / daer werden in ghebonden eenighe Vuchten als die van Castilia, Berckens / Hoenderē by menichte / Inwoonders van lichte swerte couleur / eenighe zijn blanck / en rosachtich / en geelachtich / twelck een argument is dat zy vast zijn met de Landen van aieu Guinea, waer door

De Eplandē
van Salamon.

door moghen vermenghelt zijn soo veel verscheydenheden van Natien/ van die die reimen handelen in de Eylanden van de Specerrien.

Yfabel.

De alder-grootste Eylanden/ en treffelickste zijn die van Santa Yfabel, van acht tot neghen graden hoochte/ de rechte van hondert vijftich leguen lanck/ en achthien breed/ en daer is een goede Haven/ die zy noemen de la Estrella, S. Iorge, of Borbi ten Luyden/ van S. Yfabel een legue en ten half/ van dertich leguen in't ronde. Oock San Marcos, of San Nicolas van hondert leguen int ronde Supt-Oost van

San Marcos.

Arzifis.

Santa Yfabel, en het Eylandt Arzifis soo groot als het voorgaende Sijde-waert van Yfabel: en Oost-waert leyt San Geronimo van hondert leguen int ronde/ en Supt-West-waert leyt Guadalcanal grooter dan alle andere/ en West-waert van Santa Yfabel leyt het Eylandt van Buenavista, en San Dimas, en het Eylandt la Florida elck twintich leguen int ronde/ en Oost-waert van dat is het Eylandt Ramos twee hondert leguen int ront/ en dicht by dit is Malaita, en Atreguada van dertich/ en die drie Marien eenighe Eylandekens/ en dat van San Iuan van twaelf leguen int ront/ tusschen de Atreguada, en die van Sant-jago ten Sijden van Malaita van hondert leguen int ront/ en Supt-Oost-waert daer af is

Buenavista.

Malaita.

San Christoval, soo groot als 'tvoorgaende/ en Santa Ana, en Santa Catalyna, twee cleyn Eylandekens/ dicht by die: Daer leyt oock Nombre de Dios een cleyn Eylandeken/ verscheyden van d'andere vijftich leguen/ op seven graden hoochte/ en op de selve hoochte Noort-waert van Santa Yfabel, zijn de Clippen die zy noemen la Candelaria.

San Christoval.

San Pablo.

Daer is in de Voyagie die ghesdaen wert van Piru af, nae de Eylanden van Salamon, een Eylandt dat zy noemen van San Pablo op de

hoochte van vijftien graden seven hondert leguen van Piru, en op neghentien graden drie hondert leguen Landts zijnder andere/ die connen wesen die/ die zy eerst noemden van Salamon: en zy segghen oock dat het andere souden connen zijn die een weynich aen geen sijde ontdeckt zijn op de strecken van Chile.

De Eylanden van los Ladrones, is een Cordillera van seshien Eylandekens by een/ die Sijden en Noorden loopen/ met het midden van de Custe van Guinea, van 12 graden/ tot seventhien be-Noorden de Linie/ of meer/ niet verre van de Filipinas Oost-waert/ het gantsche Landt is onbruichbaer/ en elendich/ sonder Bee/ sonder Metael/ weynich Lijstroches/ bevolckt van arme Luyden/ die wel dispoost zijn/ en seer gheneghen tot steelen/ iae tot wech nemens toe de Spijckers van de Schepen/ die tot haer comen/ daerom noemdese Magalanes los Ladrones, int Jaer 1520. als hy tot haer quam/ gaende in verbolch van de Specerrien: haer naemen zijn la Inglesa, het Noortlickste/ en achter dat Ora Mao, Chemechoa, Gregua, Agan of Pagan, Oramagan, Guguan, Chareguan, Natan, Saepan, Bora, Volia. Onder die Philippine Eylanden zijnder andere achthie of twintich die zy noemen de los Reyes, Arzipielago, of d'Eylanden van Coral, en los Iardines, een andere quantiteyt van Eylanden: Daer is oock Pialogo, San Vilan, een ander Eylandt dicht by de Iardines, en tghene van los Matalotes, en dat van Arracifes, en van S. Iuan, of de Palmas, ontrent de Malucos, en aent Noortderdeel van los Ladrones, vijf of ses Eylandekens dicht by een die zy noemen Volcanes, al waer veel Cochinilla is/ en Malpelo een ander cleyn Eylandeken/ daer sijne Cinaloes is een aen d'Oost sijde van los Ladrones

De Eylande van los Ladrones.

Los Reyes, Eylandt van Coral.

Volcanes, Malpelo.

zijn de dos Hermanas, twee Eplan-
 s. Bartolome. Dekens op thien graden/en San Bar-
 toloome op 14. en meer / van nueva
 Espania de Clippen Miracomovas,
 Martin. Quitesevenjo, of Catanoduerinas, en
 S. Pablo. ontrent die het Eplant van Martin,
 en San Pablo, en ander Eplandeken
 met Clippen/en la Poblada het Oo-
 sterlichste nae nueva Espania toe/int
 jaer 1527. was oock int Eplande
 van los Ladrones Alvaro de Saave-
 dera, wederkeerende vande Eplan-
 den van Speceria. na nueva Espania.

Het XXVIII. Capittel.

*Van de Hoochste Raet van In-
 dien, en het gheestelike Gouvernemen-
 en de Conincklike bescherminghe van
 de Kercke.*

Het boezme
 met der stoe
 Coninghen.

De Catholijcke Coninghen
 van Castilien, en van Leon
 boortbarende in haer oude
 en Christelike Godvruchticheyt/
 stract nae dat haer ontdeckt waren
 dese nieuwe Landen/ en ghevoecht
 by de. schoone Monarchie, hebben
 zy besocht in die te planten / en te
 consenteren de Catholijcke Reli-
 gie/ en de tijdelicke politie/ met soo
 grooten sorghe en accoord van de
 alderwijste Mannen van die Rijck-
 ken / dat met de ontdeckinghen/
 oock wiesse de Coophandeligen/
 hebben zy gheformeert een particu-
 lieren Raet/ met een President / en
 Raetlieden / dat zy haer niet sou-
 den becommen in andere dingen
 met meerder neersticheyt/ten dien-
 ste Gods onses Heere/ en 'tgoet
 Gouvernemen van die Werelt: en
 om datmen daer naer mentie sal
 maecten van die personen / die
 van den beginne af ghearbept en
 ghedient hebben in den oppersten
 Raet van de Indiens, die die is die
 gheleden heeft soo grooten last toe
 nu toe; sal eerst gesept worden het

De Raetbi
 Indien.

Gheestelick goubernemen / en het
 tijdelick / en de reste die waerdich
 is om te weten / door het welcke
 men sal verstaen de ordie van die
 Monarchie met alle moghelicke
 cortheyt.

De last der
 Coninghen.

De eerste saecke die dese Godt-
 vruchtighe Coninghen belast en
 bevolen hebben de eerste ontdec-
 ken / en van hant tot hant belast
 zijn gheweest de reste van de ont-
 deckers / en Gouverneurs van die
 nieuwe Werelt / met veel stricte
 ordonnantien was / dat zy besoch-
 den / dat het volc dat zy daer broch-
 ten / met een Christelick leven / en
 met haer goede coustumpen sooda-
 nighen exempel gaben de Indianen,
 dat zijse noodigen souden om haer
 naer te volghen / en die aen haer
 verbonden: eerst ingaende / con-
 form de Evangelische Wet / dat
 dien de Religieuken souden Predic-
 ken om dat meer met soetichet van
 dien/ dan met ghewelt en gheram-
 mel van Wapenen de aenghenom-
 men werde / en dat de gherech-
 ticheyt bedient werde niet sulcken
 indulgentie aen allen/ dat zy meest
 gheacht/ en gherespecteert werde.

Alles was wassende/als de volc-
 keren haer ginghen vermeerderen
 op alsulcke maniere/dat zy met den
 pber van de dienst Gods / en wel-
 vaert der Menschen / quamen tot
 dien eynde / dat men heden vindt
 ghefondeert in die gantsche We-
 relt / tledert dat die Croon beseten
 is/datmen daer naer ghesien heeft.
 Bijf Aerts-Bisdommen / 27. Bis-
 dommen / twee treffelicke Univer-
 siteyten / al waer met groote ghe-
 leertheyt ghelesen worden alle we-
 tenschappen/ meer dan 400. Cloo-
 sters van Religieuken / Dominica-
 ners/ franciscaners/ Augustinens/
 onse Lieve Vrou ter Gratie / en
 van Jesuyten / met eenighe Cloo-
 sters van Nonnen / en Collegien/
 onepndelicke veel Gast-Huyzen/en
 Broederschappen / ontallicke vele
 besochde

Hoe heeft
 Aerts-Bis-
 schoppen/ Bis-
 schoppen /
 Cloosters, en
 Scholen in
 Indien zyn

besozchde beneficien / die zy noemen dotrinas, om te leeren de aencomende Christenen / en de Hermiten / en Boetdoenders die sonder ghetal zijn. Al het welcke begonnen is tot costen van die Croone / en noch heden voort gaet / al ist datter niet gebonden wert / daer de costen mede geboeter werden. In effect die Catholische Godsvruchticheyt / gaet d'een deucht tot d'ander / dooz de barmherticheyt Gods / vermeerende met sulcke eerbiedicheyt en eere Gods / dat in gheen deel van de Christenheyt gearbeijt wert met meerder accoijt en corage / dooz middel van de hoochste Raet van de Indien, waer upt besloten wert / dat daer toe de groote remedie is gheweest / de toelatinghe / die de heylighe Apostolische Romeynsche Stoel dede aen de Croone van Castilien en Leon, van de Kerckelike bescherminghe des nieuwen Werelts / in de welcke Godt onse Heere / als die alleen is die siet / en voort bereijt alle toecomende dinghen / heeft gedaen een dinck weerdich sijne grootheyt / en daer naer heeft gherhoont de onderbindinghe / dat soo het ghegouverneert ware gheweest op een andere maniere / dat het onmoghelijk hadde gheweest / dat de saecken soudent voortgegaen hebben met alsulken Harmonie / en eenstemmicheyt / soo equal / als van Religie / gherechticheydt / en Gouvernemenent niet groote ghehoorzaamheyt / en ruste.

De Kerckelike bescherminghe wert gheregeert op de selfde manier als int Rijck van Granaden, de Catholijcke Coninghen presenterende de Paus alleenlic de Aert-Bisschoppen / en Bisschoppen / om dat zy soudent ontfanghen van sijn handen die Prelaetschappen / en het despaceren van sijn Bullé / altoos bestellende dat het persooné soudent zijn van eé religieur levé / en groote geleertheyt. De resteréde dignitey-

té / en beneficien sijn provisiën voort den Coninck / met den hoochsten Raet van Indien, en zy en gaent niet naer Roemen om Bullen / en haer renten bestaen in de chienden en eerst ghewassen / die van de Castiliaensche bevolckers comen : om dat int meeste deel van dese Indien, de Inghebozenen die chienden niet en betalen / en al waer die chienden ontbrecken / vervult die het Coninck incoemen : nopende de chienden en eerste ghewassen / hoe die betaelt moeten werden / zijnder vele ordonnancien / en Registers ghemaeckt / conform met de stijl van de Rijcken van herwaerts oer / om dat zy wesende haer teelinge / en colonie / is recht dat zy volgen hare ghebruycken en costummen. En al hoe wel de Coningé van Castilien, en Leon, zijn Heesters van de tienden dooz d' Apostolische toetalinge / ende die soudent moghen nemen tot haer / vallende al waer't ontbreect / met het gene dat op andere plaetsen overich is / soo werden die nochtang gelaten aē de Prelaten / en Kercken / voorszijnde van sijn Conincklick incoemen / met mildicheyt van soo veel Catholische Princē / op alle nootzakelichheden van de arme Kercken / gevende elc een dat opgebout werde van nieuws het grootste deel dat ghecostumeert wert in haer fabriec / met eē Beecker / eē Clocke / en eē Altaer.

Op dat die uytdeylinghe van het ghene dat procedeert van de chienden / en van't ghene dat consumeert wort van het Conincklick incoemen / tot het onderhouden van de Prelaetsche weerdicheden / en Canonispen van de Cathedralen en de ghebeneficieerden Pastoorzen / en Persoonen die besoigneren inde Godts dienst / en int onderwijzen van de Indianen, dat het niet vruchtgheschiede / en conform met de heylighe intentie van de Coninghen / heeft de hooghe Raet veel gorde ordonnancien ghemaeckt. **Eerstelick**

Van de ordonnancien gemaecte op de Religieusen.

Hof der Catholische Coninghen / en des Paus.

Hoe dat de Kerckelike bescherminghe geregeert wort.

dat alle de voorszeyde Persoonē sul-
len zijn van ghewoonte / en van
een goet leven / en bysonderlick die
die haer begheven sullen tot de on-
derwijsinghen / eerst geexamineert
sijnde in stuck van de Letteren / en
voorts in de Indische tale / om dat
het weynich sal te bedincken heb-
ben dat de leer-jonghers haer Me-
ster niet en verstaen / en dat zy sta-
dich by woonen / en dat gheen Pa-
stoor / of Leeraer mach hebben twee
beneficien / en op dat die ghene die
van dese deelen sullen naer Indien
gaen / best sullen ondersocht zijn / ist
gheboden / dat gheen Clerck ver-
trecken soude sonder consent van
sijn Prelaet / en van de Coninck /
en soo aldaer een ghevonden sal
worden sonder dat bescheyde / dat
hy strack sal wederom ghesonden
werden naer Castiliē.

Verbolch.

En om daermen beter verstaen de
manier hoe dat ghegouverneert
wort de Conincklike bescherming-
he / nae dien het behoort tot die
Croone om die ontdeckt te hebben /
en vercreghen dese nieuwe Werelt /
en gebout / en daer in begifticht van
Coninck incomen / soo veel ker-
cken / en Cloosters / als door de Apo-
stolijcke toelatinghe / sonder dat om
gheen oorsaec wille het voorszeyde
Patroonschap / noch eenighe deele
van dien / noch door costume / noch
prescriptie / noch andere titel hem
can scheyden van die : soo is gheor-
donneert / dat de Vice-Kon / Audi-
dientien / Gouverneurs / en Corri-
gadors sorghe moeten voor dragen /
op de straffe die de overtreders ver-
dienen. Eerstelick dat niet ingestelt
wert eenighe Cathedrale kercke /
noch Parochiale / noch Clooster /
noch Hospitaal / noch kercke van
belofte sonder consent van de Co-
ninck. Dat alle in de Cathedrale
kercken niet en sullen hebben vier
gebeneficieerde residenten / versien
door de Conincklike presentatie /
en Canonieke provisie van de Pre-

laet / om open te wesen de restteeren-
de probenden of absent zijn meer
dan acht Maenden / ten zy dat het
sal zijn om een legitime oorsaecke.
De voorszeyde Prelaet soo langhe
als de Coninck sal presenteren / ver-
kieft tot verbullinghe van de vier
Gheestelicken / boven die die voorz-
ien waren / residenten / van de meest
bequaemste die haer sullen presen-
teren / sonder dat sulcke provisie zy
in de Tittel de welcke luyt : Si non
ad nutum amobile, met de welcke zy
gheen sitplaetse souden hebben in
de Choor / noch stemmie in de Con-
sistorie. Dat gheen Prelaet mach
maecken eenighe Canonieke in-
stitutie / noch possessie gheven van
eenighe probende / of beneficie / son-
der Conincklike presentatie / en in
sulcken ghevalle dat zy sonder ver-
treck de provisie gheven / en gebie-
den te ontfanghen met de Bruch-
ten. Dat in alle digniteyten / en
prebenden / de geleerden sullen ghe-
prefereert worden / boven dien die
het niet en sullen zijn / en die die
ghedient hebben in de Cathedrale
kercken van Castiliē / en meest ge-
oeffent sullen zijn in de dienst van
het Choor / boven die die daer in
niet gedient hebben. Dat ten min-
sten gepresenteert werde voor elcke
Cathedrale kercke / een gepromo-
veert Jurist en een Theologant /
die het pulpituū hebbe / met het
verbont welcke in die kercken heb-
ben de Canonijcken / Doctoren /
Meesters / en andere geleerde Theo-
loganten / om te lesen de heylighe
Schrifte : of een ander Jurist / of
Theologant tot het Canonijeschap
van Penitentie / conforu met de
Decreten van het heylighe Con-
cilium van Trenten. Dat alle an-
dere beneficien / Pastoorzschappen /
simpele / waerlicke en Gheestelicke /
en alle kerckelicke diensten die va-
ceren sullen / of van nieuws te versien
sullen zijn / op dat het ghedaen
werde met de minste nyptellinghe /
en de

en de Conincklike bescherminghe behouden werde / is het gheboden dat het ghedaen werde op dese navolghende maniere.

Dat vacerende eenighe van de boven verhaelde beneficien / of officien / de Prelaet ghebiet dat men stellen sal Billetten / met een behoorlicker tijt / en die ghene die aencomen om haer voor te stellen te examineren / en gemformeert zijnde van haer costummen / dat hy noeme twee die de beste zijn / en de Vice-Kon / het Hof / of de Gouverneur van de Provincie / verkieft een / en stiert de electie aen de Prelaet / om dat hy de provisie doe / en de collatie / en de Canonijcke institutie / hy weghen van commissie / en niet op een Titel van gheduylich / maer niet alsulcke / als wanneer de Coninck de presentatie sal doen / en in die ingedruyt sal zijn / dat de collatie sal geschieden onder een geduyrighe tijtel: De Canonijcke institutie sal de laetste wesen inde Titel / en niet in commissie / en dat de gene die ghepresenteert zijn voor de Coninck / altoos sullen ghepreferert zijn voor haer Ministers.

Provisie van
de probende
en beneficien.

Dat in de reparatien / en plaetsen van Indien, en andere deelen / al waer men gheen beneficie hebben sal / om dat te kiezen / of een manier om te stellen dien die de Sacramenten bedient / laet de Prelatē besorgē datter een zy die daer onderwysse met de leeringhe stellende een Billet / en gemformeert zijnde van sijn bequaemheyt / en goetheyt / dat hy siende de nominatie aen de Conincklike Dienaers / op dat zy presenteren een van de twee ghenomde / en soo der maer een is / en door cracht van alsulcke presentatie / laet de Prelaet de provisie maecten / gheviende instructie hoe dat hy behoort te leeren / en ghebedende het tontfanghen met de profiten. Dat in de presentatien van alle de digniteyten / officien / en beneficien /

versien sullen zijn / die het meest wel verdient hebben / en die meest besich zijn gheweest in de bekeeringhe van de Indianen / en bedieninghe van de Sacramenten / en die best sullen comen de Indische tale / sullen geprefereert zijn boven d'andere. Dat die gheen die sullen comen of ghesonden werden aen sijn Majesteit / dat hy presenteert tot eenighe digniteit / ampt / of beneficie / laet hy compareren voor de Ministers van de Provincie / en verclarende sijn petitie / van de informatie de genere / Brieven / Costumen / en sufficientie / en anders laet het de Minister doen van sijn officie / en op sijn duncken laet hy het senden / en dat dock die pretendeert / neme approbatie van sijn Prelaet / om dat sonder al dese doens / en sullen die gheen die comen niet toeghelaten worden.

Dat niemandt can vercrighen twee beneficien of digniteyten in een Kerck / of in verscheydenen. Dat niet comparerende de ghepresenteerde / binnen den bestemden tijt in de presentatie voor de Prelaet / van gheender waerde sal sijn : en datter gheen Canonijcke instellinghe mach ghemaectt werden.

Het XXIX. Capittel.

Van het Gheestelicke Gouvernemen: van der overledenen goederen: Van de ghetrouden.

De reste van het verhaelde is de provisie / dat niet ghesenteert wert / dat gheen die een Probende heeft / in de Cathedralen Kercken / gheniete de renten van dien / soo hyse niet en heeft bedient / en hy ghewoont / en dat de beneficien van die Indiaenen, niet moghen wesen / Pastoorshippen / Cappellaenscappen / en dat

Laft bē bouw-
ningen van
Castijlen.

in de nieuwwe ontdeckinghen / en bevolckinghen die ghedaen sullen worden / strack ghesondeert werde een Gasthuys voor de Armen / en met cranckheden beladen / die niet besmettelick en zijn / t'welck ghebout sal worden dicht by de Kerck / en tot een besloten plaetse van de Siecken van besmettelicke qualē / salder ghebout werden / het Gasthuys / in een plaetse / daer gheen schadelicke Wint doot waepende / quetse de rest van de bevolckinghe / en dat het ghebout wert op een verhevene plaetse sal het best wesen. En om dat de Coninck gheinformeert zijnde / dat de goederen van de Persoonen / die in die plaetsen comen te sterben / niet becomen en werden soo gheheelick als zy moghen / ende soo ghereet in handen van de Erfghenamen / by testament / of ab intestato , om soodanighe ghestorvenen / om vele oorzsaecten : van het welcke groote schaede quam voor de Erfghenaemen / en dat de testamenten niet volbrocht en worden : om t'welck te remedieren / wert voorszien / dat wat Castiliaen die coomen sal tot eenighe Stadt / of plaetse van die deelen / dat hy hem presenteere voor de Schrijver van de Raet : al waer de naem sal gheregistreert worden / en oock de toenaem van alsulcken / en van waer hy ghebozen is / om dat als hy quame te sterben / men mocht weten waer te vinden sullen wesen die van hem sullen hebben te erven. Dat de ordinairse Justitie / met de outte Gouverneur / en de Schrijver van de Raet sorghe draghen van de goederen van de Persoonen die comen te sterben / en dat zylse op een Inventaris stellen / voor de Schrijver en ghetuyghen / en de schulden die hy schuldich is / en wat hy hadde in Gout / Silver / Quick-Silver / en andere dinghen : en datment vercoope / en in een kiste legghē met drie Sleu-

tels / die die drie boken verhaelde sullen hebben. Dat de goederen vercocht werden in een openbare opbeplinghe / met trouw van die Schrijver / die nootsaeckelick sijnde tot bescherminghe van die voorszeyde goederen / hem stelle als Procurator. Dat de voorszeyde Justitie reeckeninghe neme van alle die ghene die last hebben van der verstorvenen goederen / en dat zy vercrijghen afbeerdighe sonder beletsel van Appel / en dat legghen in de kist van de drie Sleutels. Dat hebbende het testament van de aflijvighe al waer hy ghestorven zy / en daer de Erfghenamen of executeurs al daer waren / sal de Justitie gantsch haer daer niet mede bemoeven / en het goet niet nemen / nemende alleenlick de kennisse / wie die zijn die Erfghenamen sullen wesen van de verstorvene. Dat de voorszeyde Justitien / Regenten / en Schrijvers senden sullen aen het Huys van Contractien van Sevilien , al het ghene dat zy sullen becomen / van de goederen des afghestorvene / verclarende sijn naem en toenaem / en woonplaetse van elck afghestorvene / met de copie van den Inventaris van sijn goederen / op dat zy ghegheven werde sijn Erfghenamen / op de orden / die des aengaende / ghegheven is. Dat int nemen van de reeckeninghe / van die ghene die ghehouden hebben die goederen van den afghestorvenen / gesonden werden aen den hoochsten Raet van Indien , met seer particuliere helderheyt / en reden van alles. Dat de Justitien haer doen informeerē met sorghe / soo de honders van die goederen der afghestorvenen hebben ghedaen eenich bedroch / of schade aen de goederen die zy in haer macht ghehadt hebben / en senden aen de Raet reden daer af. Dat de besitters reeckeninghe gheven met recompense / die voorszeyde Justit-

Ordinaris-
tien op de
goederen der
verstorvene.

Justitie. Datter alle Jaer reeckeninghe ghegheben / en ghehoont werde aen den Gouverneur van't Land de memorie van de afghestorvenen die dat Jaer gheweest zijn / en van haer goederen die zy hadden / op dat die ghesonden werde naer Sevilien; en datse ghegheben worde hare Erfghenamen / en de testamencen verbult werden / en in die goede reekeninghe zy / en reden / die behoort ghebruyckt te worden. Dat in elck Hof een rechte zy van de goederen der afghestorvenen / een van de Rechters / succederende d'een nae d'ander / van de aldernieuwste / tot de alder-ouste elck op sijn tijt die sijn Commissarissen sal senden / lancx het ressort om reekeninghe te nemen / van die ghene diese hebben / en soo daer in sioficheyt is / dat de Rechters belast werde de ondersoekinghe te doen / en dat zy die opnemen / en oock te waren als het haest is.

Van de ghe-
brouwen.

De Catholijcke Coningen gheinformeert zijnde dat in de Indien waren vele ghetroude Castilianen, die welcke leefden afgheschepden van hare Vrouwen / door welke boven de offensie die Godt den Heere daer mede aenghedaen wert / volghen groote inconvenienten in de bevolkinghe van die Landen / om dat aldaer gheen vaste woonplaetse hebbende / daer niet gheduyrichlick en bleven / noch en trachtender om daer bouwen / planten / te teelen / te zaepen / noch andere dinghen te doen / die de goede bevolckers plegghen te doen / waer door de Dorpen niet en vermeerderen als behoort / alst wesen soude soo zy leefden niet haer Vrouwen / en Sonen / en oprechte Borghers / willende het boven gheseyde remedieren / hebben gheboden / dat alle en wat Personen datter ghebonden werden / dat ghetrouw sullen zijn / oft belooft in dese Rijcken / dat zy herwaerts overcomen om

haer Vrouwen / en dat zy niet wederkeeren souden nae de Indiens sonder haer / of met vaste bewijsinghen dat zy doot zijn. De selfde ordze werde ghegheben door alle de Rijcken / van de nieuwe Werelt / en zy is op verscheyden reysen verbattet / en gheboden datse gheerecuteert soude werden met sware straffen.

Doortgaende banden jare 1000. vier hondert twee en negetich / int welke begonnen werde de ontdekkinge van die Werelt / in het Gheestelick Gubernement op de wech te brengen en te stabilieren / ghelijck ghesien is gheweest met de aldergrootste perfectie / en gheduyrichheit van dien. De Catholijcke Coninck Don Philips de tweede / genaemt de Vroede, merckende dat onder de groote weldaden die de Indianen hebben ontfanghen / het grootste is gheweest haerliedder verlichtinghe om te ontfanghen de Evangelische Leere / en die haer al voortgaende heeft uptghestreckt / en ghelet sijnde oock op de singuliere gratie die Godt ghebruyckt heeft nebens haer door sijn barmherticheyt / dat hy haer ghegheben heeft / de kennisse van ons heyligh Catholijck gheloove / en dat het noodich was sonderlinghe sorghe te draghen / op de behoudinge van de devotie / en reputatie van de Castilianen bevolckers / en bevrédighers / die met soo groote moeyte versocht hebben de vermeerderinghe van de Religie / en de grontlegginge van het Catholijcke gheloove in welke deelen zy ghedaen hebben als ghetrouwe / en Catholijcke Christenen / en goede ghenatureerde / en oprechte Castilianen, en ghesien hebbende / dat die die buyten de ghehoorzaemheydt van het Catholijcke gheloove / en de Apostolijcke Roomsche Kercke sijn / obstinaet en hertneckich zijn / in haer dwaelinghen / en ketterijen /

Van het heyl-
liche officie van
Inquisitie.

altcos

altoos bevlinter om te verleyden de gecrouwe Christenen / arbeypdende die te brengen tot haer valsche opimien / stroepende verscheydene verbodene Boeken / nae het welcke groote schade is ghevolcht in onse heplighe Religie / en hebbende seer goede experientie / dat de beste middel om voort te comen dese qualen / bestaet int wechmenen van de communicatie met de ketterische Persoonen / straffende hare dwalingen / conform met de dispositie van de heplighe Canones / en de Wetten van die Rijken / de welcke door die heplige middel door de Goddelicke barmherticheyt bewaert sullen sijn van die alderstrikste besmettinghe / en daer wert gehoopt / dat zy voort bewaert sullen werden / dat die Werelt sulcken schade niet en crighe / al waer de bevolckers van die Rijken / ghegheven hebben soo goeden exempel van de Christelickheyt / en de Inghebozenen haer niet bekeert tot dwaelende leeringhen van de Ketteren. Het heeft goet ghedocht sijn Majesteit / met toestemminghe van de Cardinael Don Diego de Espinosa, Bisschop van Siguenza, Generael Inquisiteur in die Rijken / een Man van groote wijsheyt / en van vele en rare deuchden by naest waer door verkiefinge is gheschiet vā sijn persoon / dat hy soude helpen dragē den last van soo groote Rijken / en Signozien / ende de Raden van de heplighe en alghe-meene Inquisitie / en vā het hoochste bande Indiens, dat in Mexico behoefde gheplant te worden een Hof van het heplighe Officie / voor de Rijken van neuva Espania, en de rest van de Indiens int Noorden / en een ander in de Stadt de los Reyes, voor de Rijken van Piru, en haren aenhangck / die zy noemen het Indien int Surden / met de authoriteyt die de Hoven van dese Rijken / by de welcke niet nu bekend werden de saecken bande Indianen,

dan alleen der Castilianen, en andere Natien die gebonden werden in die Indiens; en met de welcke souden comen de Appellen tot de hoochste Raet / die in dat Hof resideert / ghelijck ghedaen wert in Spangien, en tot verbullinghe van dien / heeft int jaer 1570. de Coninc Don Philippe de tweede / ghenoeemt de Vroede, een generale macht ghegheven in de Stadt van Madril, op den sestiende Augusto dat de Apostolische Inquisiteurs / die genoemt soude werden als doen / en voort aens teghens de Heretique trouloofheyt / en afval / en dat de Officiers / en nootsaeckelike Dienaers van dit heplich Ampt / gheboden wert haer neder te setten in de Steden van Mexico, en de los Reyes, dat zy oeffenen ende ghebruycken sullen haer Ampten / en Conincklike provisien : tot het welcke / Don Martin Enriquez, en Don Francisco de Toledo Vice-Kops / en generale Capiteynē in de Rijken van Nueva Espania, en van Piru, en de Hoven en Justicien / en Gouverneurs / en andere wat Persoonē dat het sijn / sullen bechoonen alle hulp en gunst dit heplighe Officio, en sullen ghenoeemt werden Inquisiteurs / en Officiers / ghelijck op sijn rechte plaetse beter af sal ghehandelt worden.

Het XXX. Capittel.

Van de forme des Gouvernements van de hoochste Raet van de Indiens, en van de insettinghe der Hoven, en Conincklike Cancelerien in die Contreyen.

Dese Catholijcke Coningen Da het gou-
vernēt nē
indien. hebben wijselick inghestelt den hoochsten Raet van de Indiens, op dat zy haer souden helpen dragen soo grooten last als het

Gou-

Gouvernement is van die Werelt: en die Raet bestaet in een President / en acht of meer Raetlieden / nae dat de nootlaeckelicheyt afschrede / met een Fiscael / Secretarisen / Schryvers van de Camers / Prelaten / en andere Officiers / een Camer van reeckeningen / al waer ghehouden wert de reeckeninghe van 's Conincs incomen van die plaetsen / en op dat voortghegaen soude worden / conform de reghel en ordre hebben gheordonneert / eerstelick dat die Raet vergadere drie wyken alle dachz smorghens / en twee wyken t' sabontz / drie daghen in de weeke / alst gheen heylighe dach is / en dat de provisien ghestelt werden / die betaelt sullen werden in die Rijcken / nochtans dat die ghene die daer waren in de Indiens, souden vercrijghen de Conincklike patente / en dat zy in die plaetse nemen souden de opperste Recht-pleginghe / en souden moghen Wetten maecken / en Ordonnancien sien en examineren alle statuten / constitutien van Prelaten / Capittels / en Conventen der Religien / en van de Vice-Konyn / Hoven en Raden / en dat zy in de Indiens, en in die Rijcken / en in saecken dies aengaende / ghehoorsaemt souden zyn: Dat het Gouvernement van de Indiens zy / als het van dese Rijcken / en dat meer int particulier / dan in eenighe andere saecken besloingneren de Raet in saecken van't Gouvernement / en dat de Processen gheremitteert aen die van de Conincklike Raet / sullen comen gheven haer stemmen aen die van de Indiens, en dat zy van die twee stemmen sententie gheven op de Processen minder dan van vyf hondert pesen: dat de tweede supplicatie zy van thien dupsent pesen. Datter niet bekend wort reparatie van Indiens, in dien deel / dan alleen de gesubstancieerde Processen in de Hoven / conform

met een Wet die zy noemen van Mechelen, om datse aldaer ghemaeckt is / dat die comen tot den hoochsten Raet. De ordre diemen houden sal in de informatien van de bedieninghen / dat de gantsche Raet die sie / en int stuck van de be- looninghe gheschiede tghene dat de meeste deel sal determinieren / en dat in die zy de supplicatie / en dat gheen geerpedieerde de derde reyse ghesien werde / en dat in saecken niet alle cortheyt geresolveert werde / dat de lasten ghegunt werden dien diese best verdient hebben / en datse niet ghegheven werden die verbonden / of vrienden van de Raet: en dat die niet en sullen comen Solliciteurs / noch Procu- reurs zyn / en dat in de provisien van de Officiers geen loon tusschen come: en dat die van de Raet geen Indianen by verdeplinghe en hebben / en die ophouden in hare Huyen / om dat zy in die die binden souden die negotieren / als zy niet te raet en gaen / en dat in alles ghewacht werde het secrete ghedept / en boven al / dat de Raet sonderlingh zorghe draghen van de bekeer- ringhe en goede onderwijfinge der Indianen, en van het Gheestelick gouvernement / en dat van ses hondert dupsent Marabidisen nederwaert / come het Appel tot de Raet / dat gheappelleert can werden van de sententien in de vijf gheballen van de natuerlike doot / of beroovinghe van leden / of andere licha- melicke straffe openbaere beschae- minghe of pijnighe / en dat de ap- pellen sullen comen tot de raet / met andere vele en prijselike Ordonnancien / die om de cortheyt naghe- ghelaten worden.

Dat de President wissende ghe-
leert een stemme hebbe in de saec-
ken van gouvernement / van gunste /
van bedanckinghen / visien en resi-
dencien / en niet in plekten / op dat
hy mach meer by syn tot het gou-
vernement

Deelich is
de Ordina-
rien.

vernement van de Raet/en niet ge-
leert sijnde / laet hy gheen stemme
hebben / behalven in saecken van
gunste / Gouvernemente / en be-
dankinghe/ en dat hy can de Raet
vergaderen in sijn huys / en dat hy
ghelougenisse houde van de ne-
gotien/ en dat die van de Raet haer
niet accompagneeren met de nego-
tianten / en daerom schijnt het een
nootsaeckelike saecke te sijn dat
hy gheassisteert zy met een fiscael
in de Raet / datter gheboden wert
dat hy het selfde salaris hebbe dat
de Raetsheren hebben/en dat ghe-
levert werden de despactos van het
Officio, dat hy sorghe draghe om
te weten hoe dat verbult werden de
provisie door de Indien, dat hem
ghegeven werden de Papieren die
noodich zijn tot sijn Ampt / dat hy
debvisien sie / al eer de Raet die siet :
dat hy een Boeck hebbe in de wel-
cke de capitulatiën staen / die ghe-
nomen sullen werden met de Co-
ninck / een ander in de welcke des
Fiscaels pleypen sullen staen / dat
hy de pleypen niet upstelle/dat sijn
begheerten/ of die haer teghens die
sullen stellen gheadmitteert wor-
den / soo het de Raet sal believen:
dat hy Boeck houde/van het ghene
dat ghedepelscheert sal werden van
de saecken/ dat hy sorghe draghe te
weten welke Officiers/ nalaten te
senden de relatie alle Jaeren aen
de Raet.

Instellinghe
van de Co-
nincklike
Hoven van
Indien.

Gheordonneert sijnde het ghene
dat de Raet aengaet / t welck het
Hooft is van dat gouvernement/
met andere vele Ordonnantien/die
niet verhaelt werden om de cort-
heyt wille moeten gheordonneert
worden in alle de Provincien van
Indien, de saecken van Justitie/
ghelick als de nootsaeckelicheyt
epst / en de Catholijcke Conin-
ghen betaemt / tot het ghemeene
beste van die nieuwe Werelt / op
dat haer Onderlaten die Justitie
sullen begheeren / te vercrijghen/

overende de dienst Godts onses
Heeres / welstant ende profijt / en
soulagement vande voorszeyde On-
derlaten / en tot vrede / en gherust-
heyt van de volckeren/ ghelick de
Coninckaen Godt is verbonden/
en aen haer / om te verbullen met
haer het Ampt dat hy op der Aer-
den draecht : heeft gheaccordeert
Hoven te stellen / en Conincklike
Cancelerij / die gheseyt zijn datter
in Indien zijn/ met de statuyten ende
ordonnantien die ghegheven zijn/
op dat de Dienaers haer ampt sou-
den doen/ en de gherechticheyt / of
Justitie wel bedient zy / en dat de
luyden becomen de beneficie die
van haer ghepretendeert wort.

Het eerste Hof dat ghefondeert
worde/ was in de Stadt van Santo
Domingo, in het Eylandt Espag-
nola met een geleerde President/ al
hoe wel dat hy nu om d' Oorloch
wille een Soldaet is / met de tijtel
van Capiteyn General / en vier
Rechters/ die Roeden draghen/ als
Alcaldes, en draghen kennis van
het Borgherlick/ en crimineel/ in
staet van Appel / en in de eerste in-
stantie in saecken van't Hof: en
het gouvernement met sijn descript
is bevolen de President alleen die
nu is Antonio Osorio.

Het Hof van
Espagnola.

Het tweede Hof is ghefondeert
in de Stadt van Mexico, in nueva
Espania: de eerste President die daer
was / was Nunjo de Guzman, hy
hadde gheen aensien.

Het Hof van
Mexico.

In dat tweede Hof was voor Pre-
sident de Bisschop D. Sebastiaen Ra-
mirez, die doen was in het Hof van
Espagnola en hadde het gouverne-
ment van die Rijcken/en de hooch-
ste auctoriteyt / en liet de saecken
in goede stant / met het ghene dat
daer toe behoort / en de Justitie/
ghelick die reghenwoordelick is:
De President van dit Hof is de Vi-
ce-Roy die nu is de Conde van
Monterrey, heeft acht Raetsheren/
die kennisse draghen van Borgher-
lijke

lycke saecken/ en in Appel van die vane goubernement twelck de Vice-Kop provideert: heeft drie Proboosten van Hals-saecten die Roeden draghen / en kennisse draghen van criminele saecten/en twee fiscaelen / een van in het Borgherlick/ d'ander in het crimineel en werden voorszien de recht-pleginghen die niet bewaert worden voor de Coninck/ en de andere officien/ en behulpinghen van onkosten in quitteeren / en vacacien uit resort van dat Hof van Mexico, en in dat van neuva Galicia.

Het derde Hof was dat van Panama, in't vaste lant / dat die naem ghegheven worde / om dat het het eerste deel was / werwaerts van de Eylanden quamen de Castilianen om te bevolcken / en ghelijck haer ghemeen segghen was van gaen en comen van het vaste lant/al hoe wel zy andere Provincien op het vaste lant bonden / van die Werelt / behieldt dese Provincie dien naem/ verliesende dien van Castilia del Oro, dat de Coninghen gheboden hadden dat het genoemt soude worden / en alsoo de saecten van Piru waren/in vermeerderinghe int jaer dupsent vijf hondert twee en veertich. Ist ghesien dat dit Hof veretrocken is / nae de Stadt de los Reyes, al waer de Vice-Kop/ die nu is Don Louys de Velasco, heeft tot sijn last het goubernement van dat resort / en van de Hoben van los Charcas, en van Quito.

Daer zijn in dat Hof van los Reyes acht Raetshereen / drie Proboosten van't Hof / twee fiscaelen/ met de selfde ordze als in Mexico; en de Vice-Kop resideert in de Stadt van los Reyes, en is President in dat Hof / en hy salt sijn in d'andere twee / als hy daer sal comen / beghevende alle de deplinghen van de Indiens, die in die resorten van die open staen.

Het vierde Hof werde gheson-

deert in de nabuerighe Provincie/ en schijnende dat het niet noodich was/ verhep het / en int Jaer dupsent vijf hondert seventich wender wederghelkeert om te fonderen in de Stadt Sant-jago, van't Rijk van Guatemala, daer is een President / t welck is de Doctor Criado van Castilla, vier Raets-Heeren met Roeden/en een fiscael/ die kennis draghen van het Borgherlick en crimineel / in Appel/ en in de eerste instantie: in saecten van't Hof / heeft de President alleen het Goubernement / en begeben van de Indiens: hy beschickt de recht-pleginghen/ en andere tijdelicke Officien.

Het vijfde Hof werde ghesondeert in de Stadt van Santa Fe de Bogata, in het nuevo Reyno de Granada, met een President / die nu is de Doctor Francisco de Sande, vier Raets-Heeren met Roeden/ en een fiscael met de selfde authozitept als de voorgaende.

Het sesste Hof werde ghestelt in de Stadt van Guadalajara, van het nieuwe Rijk van Galicien, met een Regent/en drie groote Proboosten/ en despacheerden langhen tijt sonder Seghel / en Register / en de negotien wassende werder het Seghel ghegheven / en Register / en daer werde een President ghestelt/ die nu is de Doctor Sant-jago de Vera, en drie Raets-Heeren met de Roede/ en een fiscael / en de Vice-Kop van nueva Espania heeft het goubernement.

Het sevende Hof werde ghesondeert in de Stadt St. Francisco del Quito, van de Provincien van Piru, al waer oock een Regent was/ en hooghe Proboosten/ sonder Seghel / en daer naer werde het Hof beset met een President dat nu is de Licentiaet Miguel de Yvarra, met drie Rechters met de Roede/ en een fiscael met de selfde macht als die van Guadalajara die ghevende het

Het Hof van Panama.

Het Hof van nuevo Reyno

Het Hof van nuevo Galicien.

Het Hof van los Reyes.

Het Hof van Quito.

Het Hof van Guatemala.

gouvernement / en de reste de Vice-Kop van Piru, als boven gheseyt is.

Het Hof van
los Charcas,

Het achtste Hof is van de Stadt de la Plata, in de Provincie van los Charcas, met een Regent / en groote Provoosten / en daer naer weder een President ghestelt / en vier Rechters met Roeden / een Fiscael / een Seghel / en een Register / nu is President de Licentiaet Cepeda, met reserbatie van de Provisie van beghevinghen / en de reste tot de Vice-Kop van Piru.

Het Hof van
Panama,

Het neghende Hof is dat ghesondeert is in de Stadt van Panama, met een President / met een Bantel: en een Kapier / om Oorlochs-saecten wille / die nu is Don Alonso de Sotomayor, met de Tijtel Capiteyn generael van het vaste land / heeft drie Rechters met Roeden / die kennisse draghen op de Appellen van Borgherlike questien / en van criminelen / en ter eerster instantie van questien van't Hof / hy heeft alleen het gouvernement.

Het Hof van
Chile,

In de Stadt van Sant-jago van de Provincie van Chile werde ghesondeert het thiende Hof / en om dat het scheen dat het niet noodich was / soo verliep het / en daer werde bestelt een Gouverneur die aen de Vice-Kop van Piru hinck.

Het Hof in de
Filipinas,

In de Stadt van Manila, in de Filipinas was een Hof / en het verdween / om dat het scheen dat het niet noodich was / tis weynich jaren gheleden / dat wederghekeert worde om dat te herbouwen met een Capiteyn Generael / welck is Don Pedro de Acunja, die President is / en vier Rechters / en een Fiscael / met de selfde authoriteyt als de andere Hoben / om dat de Catholijcke Coninghen van Castilien met het advijs van de hooghe Raet van Indien, besorghen altoos met een oprecht en rechtveerdich herte tghene dat bequaem is tot behoudenis / en vermeerderinghe

van het Scheetelick / en het Weertelick van die deelen / sonder te letten op costen / of arbeyt: en elck Hof is conform het ghebruyck van dese Rijcken / van Schynvers ter Cameren / Relateurs / Doorwaerders / Sargeanten / en Officiers die noodich zijn.

Het XXXI. Capittel.

Vande saeckē die voorsie vorden in de hoochste Raet van de Indians, met Raet van de Coninghen.

De Harmonie / en taccoort van dese groote Monarchie / is alsulcx / dat elck Dienaer authoriteyt ghegheben is die ghe-noechsaem is naer reden van staet / alsnae de reputatie van de Justitie ghedocht heeft te betamen / behoudende voor de hooghe Overhept tghene dat gheoordeelt wert nootlaeckelick te sijn tot hare authoriteyt / daerom voor de Vice-Kops / en Presidenten / op dat zy souden voldoen die ghene die't wel verdient hebben / en zy meerder gerespecteert souden sijn / sijn haer uytghesondert Officien die zy connen provideren / en dinghen daer zy in connen vrientschap doen / en tot provisie van de Conincklike Persoon / met raet van den hoochsten Raet van Indien sijn gebleven dese nabolghende Officien.

In't Coninckrijk van Chile een Gouverneur / en een Lieutenant die gheleert is / met macht te commanderen over d'Indianen: een andere in Tucaman, met de selfde macht: een ander voor de Provincien van del rio de la Plata, voor Popayan, Santa Marta, Cartagena, en Veragua, met sijn Gouverneur een yghelick met de selfde macht. In de Provincien van Nicaragua, en Costarica een. In het Eplant van

De goubet
nemen die
de Coninck
prohibeert in
de Indicas.

van Cuba een Gouverneur / een Capiteyn generael die in de Stadt van S. Christoval del Avana resideert daer zijn meer goubernemen-ten van het Eylandt van S. Iuan, van Puertorico, Venezuela, Soconusco, Yucatan, Cözumel, en Tabasco, die t'samen een goubernement maecten / met de authoriteit van d'Indianen te begheuen. t'Sijn oock beghevinghen van zijn Majesteit / die van Honduras, het Eylandt Margarita, la Florida, la nueva Vizcaya, el Dorado, los del nuevo Reyno de Leon, en die van Pacamoros, Ygualtongo, die zijn ghedurende het leven en het selfde in de Provincien van Choco, Quixos, en la Canela, de Eylanden van Salammon, Santa Cruz de la Sierra, en het laetste is / dat van nieu Andalusia.

Oock werden dese nabolghende rechte-pleginghen gheprovideert van de Coninck. Te Cuzco, de Stadt van la Plata, en de sitplaetse van de Mijnen van Potosi, en de Provincie van Chicuito, de Andes van Cuzco, de Stadt van Truxillo, Arequipa, Sant-jago van Guayaquil, Guamanga, de Stadt van la Paz, Chiquiabo, S. Iuan de la Frontera, Leon de Guanuco, puerto Viejo, Zamora, de bevolkinghe van de Minas de los Zacatecas, in nueva Galicia, Cuenca, Loxa, Tunja, de Stadt van Mexico, de Stadt van los Reyes, de Provincie van Nicoya. De alder-grootste Provoost-schappen zijn die van de Stadt van Salvador, van de Provincie van Guatemala, en het binnenste van het Eylandt Espagnola, Nombre de Dios, de Stadt van Chuluteca, de Provincie van Chiapa, Zapotitlan, de Stadt van Nata, Santa Maria de la Victoria in Tabasco, en de grootste Deurwaerder-schappen zijn die / in de Stadt van S. Domingo in Mexico, in Guadalajara, Sant-jago de Guatemala, Panama, Santa Fe de Bogota, S. Francisco del Quito, la

ciudad de los Reyes, la Plata. In de voorszalde Steden is in elck een een groote Deurwaerder / die een stem heeft in de Raet als Regent / en de voornoemde Lieutenanten / tot ghebruick van zijn Ampt / en in elck Hof is een ander groote Deurwaerder met machte om te noemen twee andere Lieutenanten.

In het goubernement van Coninck incoemen werden versien van zijn Majesteit: met advijs van den hoochsten Raet van die van Indien, veel Officiers / Factors / Tresoriers / Reckenmeesters / en Commistarijssen / die alle Borghen stellen in Castilien, en in Indien, van goede en trouwe bedieninghe / en om dat dese nieuwe republijcke alsoo voort ginck in vermeerderinghe / heeft het gheleest te vervullen / tot dienst van Gode / en des Coninck / dien meer te veredelen en t'authoriseeren / met het stellen van twee Vice-Konyn / een in nueva Espania, en een ander in de Rijken van Piru, op dat zy in de naem van de Coninck goubernieren / en provideren souden de saecken die concerneeren tot den dienst Godes / en des Coninck / en tot bekeeringhe en onderwijsinghe van de Indianen, soo oock tot onderhoudinghe / gheduericheit / bevolkinghe / en veredelinghe van de voorszalde Rijken / t'welck de onderbindinghe heeft ghehoont / dat betamelick en bondich is gheveest / welke Vice-Konyn ghegheven worden seer particuliere instructien van het voorszalde / en op dat zy in bescherminghe souden houden het heyligh Officium van d'Inquisitie / en met haer stercke macht souden beschutten en beschermen / om dat het is conform een naecten dwangh / en de supervere / en ware bewaringhe van de Gheestelike en Wereltlike Staet / t'welck is de beste en alder-waer-rachtichste reghel van Staet / en

meest conform met de Evangelische.

Dat de Vice
Kops en
Rechts
verboden
wert.

Oock wert de Vice-Kops / en de Richters gheboden / dat zy geen eyghen Huysen en sullen hebben / dat zy niet handelen noch contracteren / noch ghedient werden van de Indianen / dat zy gheen bouwerijen houden / noch dat zy haer niet bemoeven op annaden / of ontdekkinghen dat zy gheen giften of gaven ontfanghen van eenige persoon / noch ghereet ghelt / noch eenighe eerbaere Waren / noch advoceren / noch gheen goemanschap aennemen. Dat gheen geleert man mach advoceren / al sijn Vader / Swagher / schoon-Broeder / Cousijn / of Soon / Raets-Heer zy. Dat gheen Vice-Kop / President / Raets-Heer / Provoost van crimineel / Fiscrael / noch haer Sonen mogen trouwen in Indien. Dat gheen Gouverneur / Recht-plegher / noch haer Lieutenanten mogen Erf beuren / noch Huysen hebben / noch handelen in haer Jurisdicte. Dat men niet mach verhuysen Doorwaerder-schappē / noch Provoost-schappen van de ghevanckenisse / noch andere Aupsten. Dat gheen Gouverneur / Recht-pleger / noch hooch Provoost / ghedurende de tijt van sijn officie / mach trouwen in het ressort van sijn Jurisdicte. Dat gheen Raets-Heer zy ghestelt voor recht-plegher : en dat de voorszeyde Raets-Heeren / en Provoosten geen last draghen van 't ghene zy te doen hebben in absentie van hare Officien : dat de Officien van Justitie niet geprovideert werden / aen haer Sonen / of Dochters-Mans / of schoon-Broeders / of Swaghers van de Presidenten / Raets Heeren Fiscalen / noch aen de Officiers van 't Hof / of van de Ontfanghers van 's Conincs incomen / veel min aen haer Dienaers / of die aen haer verboden sijn : en 'tselste wert de Vice-Kops gheboden. En dat nie-

mant van de voorszeyde bedienaers sal moghen op-legghen eenighe Schattinghe of andere dinghen / noch dat hy ghedient werde van de Indianen / ten zy die betalende. Dat gheen Advocaet / Schryver / noch Relateur woone int huys van de Raets-Heer / of Provoost en dat de Plepters niet dienen de Richters. Dat de Raets-Heeren van Panama / niet naer laten te verghe-selschappen de Coopliden / en geen plaetse gheven die ghene die hare Vrouwen accompagneeren. En dat gheen Raets-Heeren van alle de Hoben / houden veel communicatie met de Plepters / Advocaten / Procureurs / en dat in binnenste van 't Hof niet ghegaen wert / tot ondertrou / begravinghe / of trouwinghen / ten zy dat het een noot-saeckelike saecke zy / en dat zy geen Huysdoekinghe op de Borger moghen doen op eenighe saecke. Dat zy haer niet stellen in saecken van de Republike / dat oock gheen Raets-Heer / noch eenich ander bedienaer van 't Hof daer twee Officien hebbe. En voorts soo in andere vele Ordonnantien en goede Wetten / die al sijn streckende tot goede administratie van de Justitie.

Het XXXII. Capittel.

Vervolch van het goede Gouvernemens van Indien.

Alsoo dese Catholijke Coninghen niet hebben naergelaten eenich dinck twelck zy niet voorzichtiglick voorzien hebben dat conform was haer plicht : De eerste saecke die zy gheboden haer Vice-Kops / en alle bedienaers int alghemeen / en particulier is / het goet tractement van de Indianen / en haer behoudinghe / en de ver-

de verbullinghe van die ordonnancien die zy daer op ghemaect hebben om te straffen met groote strengicheyt de overtreders / en alsoo de Indianen leeren de Castiliaensche politie / en haer beclach connen doen / en weten in wat saecken haer overlast gheschiet / om haer grooter solagement isser voorszien datter geen plaetse zy / in de welcke in de plepten tusschen de Indianen en haer ordinarise Proceffen vallen / en dat zy oock niet lanck sijn / ghelyck het plach te ghebeuren dooz de boosheyt van eenighe Advocaten / en Procureurs: dan alle en dat zy sommierlick sullen gedetermineert sijn / houdende hare ghebruycken en costumien / niet sinde kennelick onrechtveerdich / en dat zy dooz alle moghelicke manieren versien werden niet eē goede en corte despachie van dien. En ghebeurende datmen wist dat in de uytlegginghe van de Indiaensche talen eenich bedroch was om alles vooz te comen / wort gheordonneert / dat die uytlegginghe ghedaen worde dooz twee uytlegghers / om gheen vergaderinghe te maecten op de uytlegginghe van het Indisch: en dat te vooren eer zy ontfanghen sullen zyn tot het ghebruyck van het Ampt / dat haer afghenomen werde de eet van trouwe bedieninghe / en dat zy niet nemen sullen eenighe giften van de pleptende Indianen, noch van andere die het sullen connen wesen. Dat zy assisteren sullen de accornden / de Hoven / en de visiten van de ghevanckenisse. Dat zy de Indianen niet verhooren in haer hups dan die ghene die zy voort Hoff brenghen. Dat de uytlegghers geen Sollicitateurs of Procureurs van de Indianen sullen zyn / dat zy van haer niet begheeren. En tot het grootste voordeel van haer is bestelt dat de Fiscael vandē hoochsten Raet van Indien, zy beschermer van de Indianen, en haer de-

fendere in haer plepten / en begeere in de Raet alle het ghene dat noodich is / tot haer leere / behoudinghe / en politijck leven / en nu zinder Protecteurs ghecosen / in de Rijken van Peru, en nueva Espania, met nieuwe ordonnancien / tot haer best traicement.

Daer is oock gheboden / dat Schoolen ghestelt worden van de Castiliaensche tale / dat de Indianen die leeren / en dat zy het doen van joncx af / en dat gheen vagabondt Castiliaen leere / noch zy in de Dorpen van de Indianen, en daer oock binnen en come: soo contrarie gheschiet / sullen de Vice-Konyns / en Hoven alle neersticheydt doen uyt te roepen alsulcke uyt het Lant / die afschepende naer Castilien, en dat de Mestizen ghedwonghen sullen zyn te dienen en te leeren de diensten. Oock ist gheordonneert alle Prelaten / als oock alle Vice-Konyns Hove / Gouverneurs / Rechtpleghers / en alle andere hoedaninghe Justicien het zyn / dat zy sonderlinghe sorghe sullen draghen / dat zy haer debitoit doen om vooz te comen / dat ophouden die verstooringhe die zy onsen Heere aenghedaen hebben / int trouwen van de jonghe kinderen by de Indianen: sonder aensien van ouderdom / dat een Cazique niet meer dan eē Vrouw trouwen sal / al hoe wel zy onghelooovich zy: te beletten dat alser een Cazique sterft / dat zy dan een ander doot slaen / om die te begraven met dien / en andere alsulcke grouwelicke misbruycken. Dat de Indianen toeghelaten werde dat zy moghen doen dat zy willen / als byzje Persoonen / en byz van alle soorten van arbeyt / al hoe wel dat bestelt moet werden dat zy arbeiden / en niet ledich zyn: en dat zy byzheyt hebben te disponeren van haer incomen / brenghende eerstelick in de openbare uyt-Roep derich daghen haer Erfgoederen / en haer

haer roerende goederen neghen da-
ghen/ daer de Justitie teghenwoor-
dich is. Dat die Landen die bli-
ven sullen van de afghestorvene In-
dianen ab intestato, sullen blijven
by de Dorpen van de welcke zy
ghebuyren zijn: Dat zy vrijelick
sullen haer Coophandel drijven/en
haer vercoopen haere Coopman-
schappen. Dat haer goede ghe-
buycken en costummen gheprezen
werden. Dat zy moghen senden
in de Rijken Indische Procureurs
voor drie Jaren. Dat de residen-
tien vercondicht werde in de plaet-
sen van de Indianen, om te sien of
eenighe begheeren het recht te ep-
schen. Dat in elck Indisch Dorp
zy een Gasthuys/ met nootsaecke-
like provisie.

Datter geen
Slave sullen
zijn.

In het stuck vande Indische Sla-
ven/ was in den beginne van de
ontdeckinghen verschepdene mee-
ninghen en ordonnantien/ gouben-
nerende conform soo de staet van
saecken epschede/ nochtans nae
dat als President van nueva His-
pania quam de Bisschop Don Se-
bastiaen Ramirez werde absolu-
telick ontslaghen dat ghebuyck/
niet belettende dat oude dat de In-
dianen hadden/ d'een den ander tot
Slaven te maecten: dat zy oock
van haer niet moghen gecocht wor-
den/ noch die ontfanghen/ dat oock
gheen Persoon mach brenghen in
dese Rijken eenich Indiaen onder
de Tijtel van Slaef/ al hoe wel
dat hy ghenomen wert in de recht-
veerdighen Oorloch: en daer op
zijn ghegheben soo stricte Wetten/
en ordonnantien/ die punctuelick
sullen ghehouden werden/ en oock
datter niet sullen zijn in gheenen
deele van Indien Indische Sla-
ven/ al waer het soo dat zy waren
van buyten de toedeylinghe van
Castilien en Leon. En om meer
voor te comen dit inconvenient/ ist
verboden de Indianen in dese Con-
trepen te brenghen/ onder wat pre-

text of oorsaecke het zy.

En alsoo hoven al noodich is
de rust van de Republicque/ wer-
ter macht ghegeven de Vice Kops/
Presidenten en Gouverneurs/ en
andere Justicien/ dat zy moghen
uyt de Indiens worpen/ en uyt het
Lant drijven die Persoonen die
haer sullen schijnen onrustich/ en
die nae dese Rijken toe te senden/
oordeelende dat het alsoo noedich
is om de rust van haer/ nochtans
dat het niet en zy door haet of pas-
sie/ noch om dierghelycke andere
redene. En op datter eenighe toom
zy in die overste/ wert haer ghebo-
den dat zy niemant beletten het
schrijven aen de Coninck/ of aen
sijn Raet/ of aen andere Persoo-
nen/ tghene zy willen sullen/ dat
zy gheen Packetten nemen/ noch
eenighe Brieven op sware straffen/
en dat zyse toelaten gaen en co-
men door't gantsche lant tot die
ghene die zy sullen begeeren/ schic-
kende datter wegghen en Brugghen
ghemaecte worden op die plaetse
daerse niet en zijn.

Ordonnan-
tie op de on-
rustige men-
schen.

Soo veel die saecken van d'Oor-
loghe aen gaet/ ist oock beschickt
met groote sorghe/ op dat de Vice-
Kops soudent connen zijn in groo-
ter authoriteyt/ dat haer gheghe-
ven werde macht om wacht te hou-
den te voet en te Paert: te maec-
ken Gier-huylen van Artillerie/
en Coeghels/en Ammunitionie-Huy-
sen/ volck te lichten/ Schepen t'ar-
meeren/ en fortificatien te maec-
ken/ en de reste te voorsien/ dat
noodich is tot die Rijken: en
ghelycknien moet voor-comen de
overlasten der Soldaten/ soo wel
op't lant/ als ter Zee/ en die ghene
die op de Vlooten gaen/ is ghe-
ordonneert wien dat de straffe van
dien sal toebehooren/ om uyt te
boeren de competentien van die
Recht.

Van Co-
loche saecke.

Al hoe wel gheseyt is hoe het
gantsche gouvernement van dese

De Ordonnan-
tie op de on-
rustige men-
schen.

Werde

Werelt hangt aen den hooghen en Conincklicken Raet van Indien, die haer residentie heeft ontrent de Conincklike Persoon / nochtans alsoo noodich is / dat de executien van die plaetsen correspondentie houden met die/en oock datter hier zijn die versorghen om t'effectueren tghene dat behoort tot conservatie van't ghene aldaer / is noodich gheweest te stellen in Sevilla een Conincklick Hups van hare contractatie / al waer sorghe ghedragen wert voor alle de Coophandelinghe van Indien, en datmen der niet anders in besich zy/ dan op de bestellinghe van dien handel / en dies aengaende. Sonder dat gheen persoon / noch Justitie / hem menghe onder de laecken die die negotien aen gaen van Indien, en het is in der daet een Vierschaer van groote auctoriteyt / in de welke een President is / dat nu is Don Barnardino Delgadillo de Avellaneda, een Reeckenmeester / een Tresorier / een Factoor / drie gheleerde Rechters / een Fiscael / een Relateur / een Provoost / Schrijvers / een Deurwaerder / een Cancellier / en andere Officiers. In de Eylanden van Tenerife, en la Palma sullen gestelt werden twee gheleerde Rechters / die zy Coninck Officiere noemē / of Rechters van de Registers / om dat zy doen houden de Ordonnantien die ghegheben zijn voor het cargazon, en Registers van die Eylanden / en beseylinghe van dat vaer-Waeter. Het Hups van Contratacion heeft hare instructie / en ordonnantien / hoe dat het ghedouwerneert sal worden / en oeffenen hare Jurisdiccie / en de gheleerde Rechters weten oock van haer ghebruyck en oeffeninghe / houdende in het opsien van de Plekten tusschen partijen / de ordinantie die ghehouden wert in de Hoben van Valladolid, en Granada, en daerom is de

particuliere sorge van de Officiers van dat Hups op het despacheeren van de Vloten en Armaden / dat zy upt-loopen op verscheyden tijden / dat zy daer in besoigneeren met de aldermeeste neersticheyt / en te ontfanghen die ghene die daer comen / en legghen in verseeckeringhe het Gout / t' Silver / Peerlen en andere dinghen die comen / met onderschept van ghewicht / en Wet : last ghevende van al tghene dat meest in weerde is / en reden / en om provisien te doen van de Vlooten en Armaden. Soo goede ordonnantien zijnder ghegheben / op dat de Dienaers niet en soudent te buypen gaen en de Ondetdanen gheen swaricheyt en crighen / dat alles passeere heel conform de intentie van de Godevruchtighe en Catholijcke Coninghen / met hulp van de groote neersticheydt van de hoochste Raet van Indien.

En om dat alsoo seer vermeer-

Instructie
van de Raet
van de Co
men.

dert zijn de negotien van Indien, dat de hoochste Raet die niet can despacheeren met een cortheyt die bequaem is tot het goede goubernement van dien Werelt / en tot dienst van de negotianten / met sorghe van de President / en den hoochste Raet : soo heeft de Coninck Don Philippe de derde onse Heere / nabolghende sijn Catholijcke en Godevruchtighe voorganghers / tot grooter welbaren van sijn Vassalen / inghestelt een Camer-Raet / al waer bevesticht en ghedespacheert werden alle negotien van Gheestelicke provisien / en wereltliche gratien / en dancken : en bovē dien / hebben zy inghestelt twee Salen / al waer op seckere daghen ghehandelt sal worden van materie van Oorloch / met de President / en drie Raets-lieden van Indien, en twee of drie van de Raet van Oorloch / en op andere daghen / van de handel van des Coninck incomen / by de President en Raets-Heeren

van Indien, en twee van de Raet van 'sConinc incoemen/ en de Fiscael/ en de Secretaris van de Wet van Indien, noemende een President die ghene die haer sal gheleiben.

Datmen In-
dien niet sal
verbreiden
van de Croon
van Spangie.

En alsoo de Catholische Con-
ninghen alreest sorghe ghedraghen
hebben om wel te doen de lieden
van die Werelt / oplettende dat de
verbreidinghe van het Heylighe
Evangelium/ in geenen wijsse vooz-
spoediger soude connen voortgaen
dan dooz hare handen / noch strec-
ken tot haer behoudinghe / en om
de conquesteerders / en bevolckers
van die deelen te voldoen/ nae dien
zy allegader sijn sijne Onderlaten/

en Ingebozenen van dese Rijcken/
hebben zy verclaert by haer Co-
nincklike provisien/ ghegeven int
jaer duysent vijf hondert twintich/
in Valladolid, en int jaer duysent
vijf hondert drie en twintich in
Pamplona, dat hare Majestepten
noch eenighe van hare Erfghena-
men / te gheenen tijdt sullen ver-
breiden van de Conincklijke
Croon van Castilien en Leon, de
Eylanden en Provincien van In-
dien, noch Dorpen / noch eenich
deel van dien/ en hebben dat
oock beloofd en gheseyt
met haer Co-
nincklijke
woorden.

De Me

De Presidenten/Raets-heeren/ Secretarisen en Fiscalen die tot den dach van heden toe hebben ghedient en dienen/ in de hoo- ghe en Conincklike Raet van Indien, van de eerste ontdeckinghe af.

P R E S I D E N T E N.

Van Rodriguez
vā Fonseca, Broe-
der van de Heer
de Coca, en A-
laejos, Aerts-Bis-
schop van Ro-
sano, en Bisschop
van Burgos, we-

sende Deecken van Sevilien, gouver-
neerde hy't ghene dat aen ginck tot
despache van de Vloten, en d'Arma-
den van Indien, tot dat de Catho-
lijke Coninck, Ferdinand de vijfde,
hem riep dat hy in sijn Hof preside-
ren soude op de negotien van Indien,
en hy dede dat tot dat de Keyser quam
te regeeren, die geboodt dat de Doc-
tor Mercurino Gatinara, sijn groote
Cancellier superintendent soude sijn
van alle sijn Raden, en door sijn hant
ginghen alle de despachen, en quam
in alle die vergaderinghen, die daer
gehouden werden.

Priester Garcia de Loaysa Generael
van de ordre van S. Domingo,
confesseur van de Keyser, Bisschop
van Osma, die Aerts-Bisschop was
van Sevilien, en Cardinael.

Don Garcia Manrique, Graef van O-
forno, die tot hulp quam van Se-
vilien, en presideerde soo lang tot
dat de Cardinael wederkeerde van
Roomen.

Don Lowijs Hurtado de Mendoza,
Marquiz de Mondejar, die daer
naer Conincklike President is ge-
weest, en Raet van de hooge Raet
van Castilien.

De Licentiaet Don Francisco Tello
de Sandoval, die geweest hebbende
van de Raet van Indien, worde

President vande Conincklike Can-
cellerie van Granada, en daer naer
quam hy te presideren in de Raet
van Indien.

De Licentiaet Don Iuan Sarmiento
was oock van de Raet van Indien,
en daer naer quam hy te presideren
in de Conincklike Cancellerie van
Granada, van waer hy weder quam
om te wesen President, van de Co-
nincklike en hooghe Raedt van
Indien.

Louys Quixada Heer van Villagarcia,
en van de Crijchs-Raet.

De Licentiaet Iuan van Obando, van
den hooghen Raet, en de heylighe
en generale Inquisitie, presideerde
in de Raedt van Indien, en 'sCo-
ninx incomen.

De Licentiaet Don Antonio de Pa-
dilla, van de Conincklike en hoo-
ghe Raet van Castilien, was Presi-
dent van de Raet der Orderen, en
daer naer in hooge Raet van Indie.

De Licentiaet Hernando de Vega, en
Fonseca, ginck van den hooghen
Raet van de heylighe en generale
Inquisitie tot de Raet van des Co-
ninx incomen, en van dien, tot de
Conincklike en hooghe Raet van
Indien.

De Licentiaet Don Pedro Moya, de
Contreras, de eerste Inquisiteur
die te Mexico was, om te stellen in
die Stadt het heylighe Officium, was
Aerts-Bisschop van die Stadt en
President van den hooghen Raedt
van Indien.

De Licentiaet Paulo de Laguna, ginck
van de Conincklike en hooghe
Raet van Castilien, en van de hey-
lighe.

lighe en generale Inquisitie, om te
presideren in de Raedt van 's Co-
ninckx Incomen, en hare Vierfcha-
ren, en daer naer voor President
van de hooghe Raet van Indien,
en in sijn tijt begon de Coninck-
like Raet, die ghenoeemt werde
de la Camara.

Raets-Heeren.

Hernando de Vega, Heer van
Grajal, die was groot Cō-
mandeur van Leon, en
President van de Raet van de Or-
dren.

De Licentiaet Louys Zapata.

De Licentiaet Moxica.

De Doctor Santjago.

De Doctor Palacios Rubios.

De Doctor Gonzalo Maldonado, die
Bisschop was vā de Stadt Rodrigo.

De Meester Louys Vaca, Bisschop van
Canaria.

De Doctor Aguirre.

De Doctor Mota, Bisschop van Ba-
dajoz.

De Doctor Sosa.

De Doctor Pedro Martir de Angle-
ria, Abt van Iamayca.

Mosieur de Lassao, van de Raet des
Keylers, en Raet van Staet.

De Licentiaet Garcia de Padilla, en
van de Ridderfchap van Calatrava.

De Doctor Beltran.

De Doctor Galindez van Carvajal.

De Doctor Bernal.

De Licentiaet Pedro Manuel.

De Licentiaet Rodrigo de la Corte.

De Licentiaet Montoya.

De Licentiaet Mercado.

De Licentiaet Iuan de Ylunga.

De Licentiaet Xuarez de Carvajal.

De Licentiaet Alvaro de Loaysa.

De Licentiaet Gutiere Velazquez.

De Licentiaet Gregorio Lopez.

De Licentiaet Don Francisco Tello
van Sandoval.

De Licentiaet Iuan Salmeron.

De Doctor Hernā Perez de la Fuente.

De Doctor Garcilopez de Ribade-
neyra.

De Licentiaet Birviesca.

De Licentiaet Gutierne Lopez.

De Licentiaet Don Iuan Sarmiento.

De Doctor Iuan Vazquez Arze.

De Licentiaet Villagomez.

De Licentiaet Martin Ruyz Agreda.

De Licētiaet Lope Garcia de Castro.

De Licentiaet Xarava.

De Licentiaet Valderrama.

De Licentiaet Don Gomez Zapata.

De Doctor Francisco Hernandez de
Liebama.

De Licentiaet Munjoz.

De Doctor Louys de Molina.

De Licentiaet Antonio de Aguilera.

De Licētiaet Don Hernādo de Salas.

De Licentiaet Iuan Tomas.

De Doctor Villafanje.

De Licentiaet Botello Maldonado.

De Licentiaet Oralora.

De Licētiaet Diego Gasca de Salazar.

De Licentiaet Gamboa.

De Doctor Gomez de Santillana.

De Licentiaet Espadero.

De Licētiaet Don Diego de Zuniga.

De Licentiaet Lopez de Sarria.

De Licentiaet Enao.

De Doctor Lope de Bayllo.

De Licentiaet Gedeon de Ynojosa,
van de Ridderfchap van Santiago.

De Licentiaet Villafanje.

De Doctor Antonio Gonzalez.

De Licentiaet Francisco Balcazar.

De Licentiaet Medina de Sarauz.

De Licētiaet Don Loys de Mercado.

De Doctor Pedro Gutierrez Flores.

De Licentiaet Pedro Diaz van Tu-
danca.

De Licētiaet Benito Rodriguez Val-
todano.

De Licentiaet Agustin Alvarez de
Toledo, en de la Camara.

De Doctor Don Rodrigo Zapata.

De Licentiaet Pedro Bravo van Soto-
mayor.

De Licentiaet Molina de Medrano,
van de Ridderfchap van Santiago,
en de la Camara, Commissaris van
dese Historie.

De Licentiaet Diego de Armenteros.

De Li-

De Licentiaet Alonso Pérez de Salazar.
De Licentiaet Conzalo de Aponte,
en de la Camara.

De Licentiaet Don Iuan de Ocon,
van de Ridderfchap van Calatrava.

De Licentiaet Hernando de Saavedra.

De Licentiaet Don Tomas Ximenez
Ortiz.

De Licentiaet Eugenio van Zalazar.

De Licentiaet Don Francisco Amas
Maldonado.

De Licentiaet Andres de Ayala.

De Licentiaet Benavente de Benavides.

De Licentiaet Roque van Villagutieme
Chumazero.

Secretarissen.

I Van Coloma.
Miguel Perez de Almazan.

Gaspar de Gricio.

De Comandeur Lope de Conchillos.

Francisco de los Cobos, groot Com-

mandeur van Leon.

Iuan de Samano.

De Commandeur Francisco de Erasó.

Antonio de Erasó.

De Commandeur Iuan de Ybarra.

Fiscalen.

DE Licentiaet Francisco de Ver-
gas.

De Licentiaet Prado.

De Licentiaet Martin Ruyz Agreda.

De Doctor Francisco Hernandez de

Liebana.

De Licentiaet Geronimo de Villosa.

De Licentiaet Gamboa.

De Licentiaet Lopez de Sarria.

De Licentiaet Scipion Antolinez.

De Licentiaet Negrón.

De Doctor Valenzuela.

De Doctor Marcos Caro.

De Licentiaet Benito Rodriguez Val-

rodano.

De Licentiaet Alonso Penez de Sala-

zar.

De Licentiaet Roque de Villagutieme

Chumazero.

De Gouverneurs en Vice-

Koys die tot nu hebben ghegouver-

neert de Rijken van Nueva

Espania, en Piru.

In Nueva Espania.

On Hernando Cortes,

Marques del Valle,

Gouverneur, hooge

Rechter en Capiteyn

Generael.

De Licentiaet Louys Ponce, van den

Huyse van den Hertoch Darcos,

Rechter van de Residentia, met

macht om aen te nemen het Gou-

vernement, en om sijn aflijven,

was in die plaetse ghestelt zijn

Lieutenant de Licentiaet Marcos

de Aguilar, ingheboren van de

Stadt Ezza, en om dat sijn doot

volchde binnen twee Maenden,

substitueerde hy in sijn dingen de

Treforier, Alonso de Estrada in-

geborē vande Ciudad Real: en ge-

weten sijnde de doot van Louys

Ponce in Castilien, werde ver-

sien dat Marcos de Aguilar gouve-

neerde, en in sijn absentie Alonso

de Estrada, tot dat het Hof goet

vondt, met ordre dat daer in pre-

sideren soude Nunjo de Guzman,

Ridder van Guadalajara, Gouver-

neur van Panuco, ter tijdt toe dat-
ter een President quam, en om
dat het betaemt te verlaeten die
Rechters, werdender andere ghe-
fonden in zijn plaetse, en voor
President in het generale gouver-
nement van nueva Espania quam
Don Sebastian Ramirez de Fuen-
leal, Bisschop van Santo Domin-
go, en de la Concecion, die Pre-
sident was van het Hof van Santo
Domingo een wijs Man: en die
nae veel digniteyten stierf in Ca-
stilien Bisschop van Cuenca, en
nu wert het ghegeven op een nieu
de Marquys Don Hernando Cor-
tes de last van het generael Capi-
teynschap, op dat hy gouverneere
de saecken van den Oorloghe, met
het believen van Don Sebastiaen
Ramirez.

De eerste die de tijtel hadde van Vi-
ce-Roy of Capiteyn Generael van
nueva Espania was, Don Antonio
de Mendoza, Broeder van de Mar-
quys van Mondejar.

Don Louys de Velasco, Ridder van
het Huys van de Connestabel van
Castilien.

Don Gaston de Peralta, Marquyz de
Falces.

Don Martin Enriquez de Almanza,
Broeder van de Marquiz de Alca-
nizes, Hofmeester van de Co-
ninck.

Don Lorenzo Xuarez de Mendoza,
Graef van Corunja, die stierf we-
sende gheprovideert om te gaen
naer Piru, en om zijn doot, gou-
verneerde daerentusschen Don Pe-
dro Moya de Contreras Aerts-Bis-
schop van Mexico.

Don Alvaro Manrique de Zuni-
ga Marquiz de Villa manrique,
Broeder van den Herroch van
Bejar.

Don Louys de Velasco, Soon van de
voorschreven Don Louys de Ve-
lasco, die ginck te gouverneeren
de Rijcken van Piru, al waer hy te-
ghenwoordich is.

Don Gaspar de Zuniga, en Fonseca,

Graef van Monterrey, die heden
regeert.

In de Rijcken van Piru.

Don Francisco Pizarro Mar-
quiz de los Charcas, Gou-
verneur, hooghe Iusticier,
en Capiteyn Generael.

De Licentiaet Vaca de Castro van het
Ridderschap van Santjago, van de
hooghe Raet van Castilien, creech
de tijtel van Gouverneur Gene-
rael.

Blasco Nunjez Vela, Ridder van A-
vila, was d'eerste die de Tijtel
creech van Vice-Roy, en Capiteyn
Generael van de Rijcken van Piru,
De Licentiaet Diebo de la Gasca, van
de Raet van de heylighe en gene-
rale Inquisitie, creech de tijtel van
President van het nieuwe Hof, dat
ghesonden werde nae de Stadt van
los Reyes, en van Gouverneur Ge-
nerael, met macht te gheven het
gouvernement van de Wapenen
aen die dier hem beliefte: de
Bisschop van Siguença stierf, en
zijn begraeffenisse, en tropheen
werden ghesien in Madalena van
Valladolid, en om zijn absencie
bleef het gouvernement by het
Hof van los Reyes.

De tweede die de tijtel creech van
Vice-Roy, en Capiteyn Generael
was Don Antonio de Mendoza,
die de Rijcken van Nueva Espania
gouverneerde.

Don Andres Hurtado de Mendoza,
Marquiz de Canjete.

Don Diego de Zuniga, en Velasco,
Graef van Nieva.

De Licentiaet Lope Garcia de Ca-
stro, van de Conincklicke en hooghe
Raet van Indien, creech de
tijtel van President, en Gouver-
neur Generael.

Don Francisco de Toledo, Broeder
van de Graef van Oropesa, Hof-
meester

meester van de Coninck.

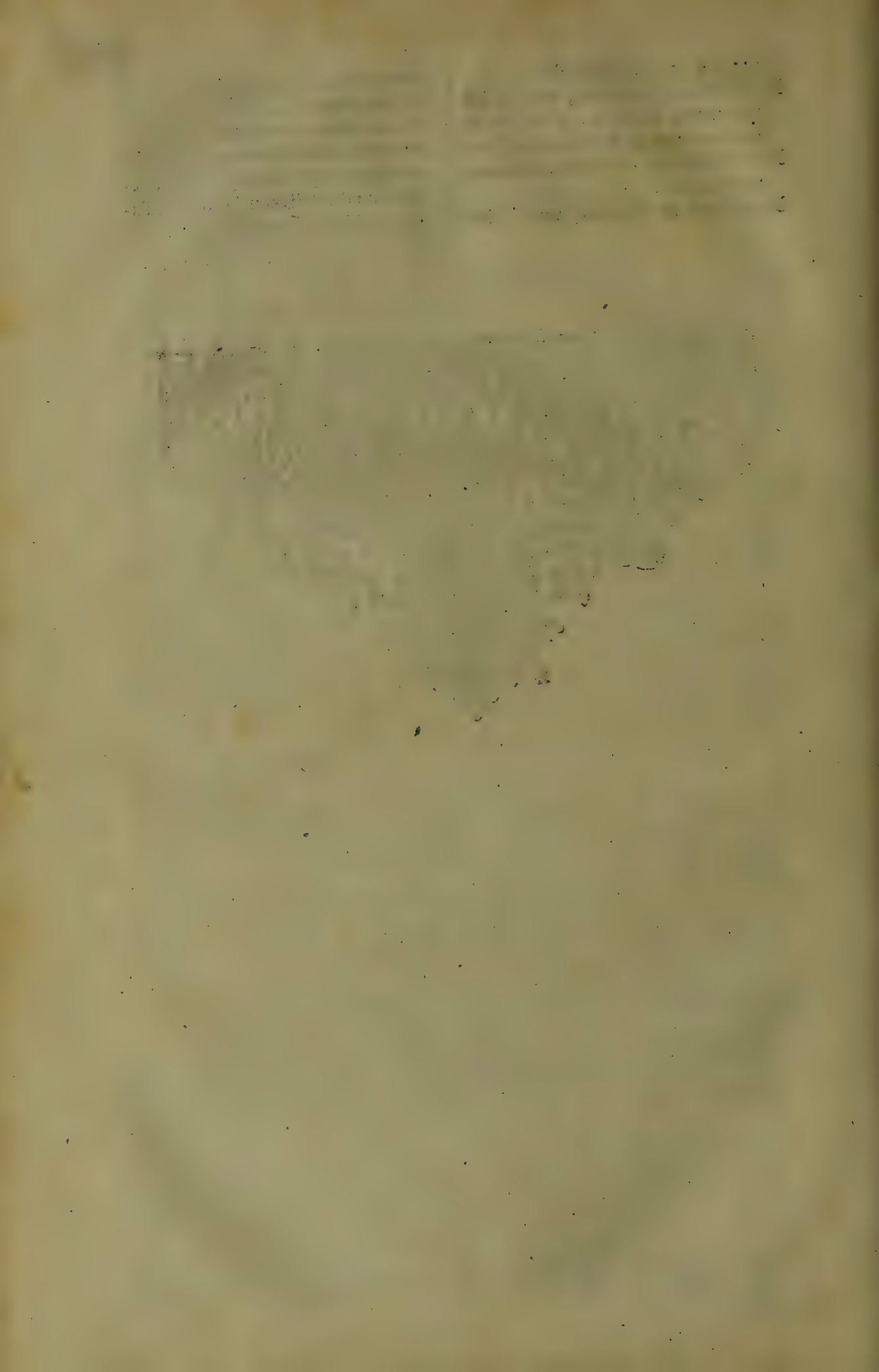
Don Martin Enriquez ; van de last
van nueva Espanla , ginck hy te
gouverneren de Rijcken van Piru.

Don Garcia de Mendoza Marquiz
van Canjete.

Don Louys de Velasco ; van de last

van nueva Espania ginck nae de
Rijcken van Piru , al waer hy nu
is : en door oorsaecke , soo het
werck hem laet aensien , is geschiet
als Vice-Roy , en Capiteyn Gene-
rael van die Rijcken Don Iuan Pa-
checo, Hertoch van Escalona.

Eyghentlijke Beschryvinghe

Van

VVEST-INDIEN:

Hoe die Landen en Provintien ghe-

legghen zijn / op wat maniere datmen die door reysen sal :

Ende wat Ryckdommen van gout en silver elcke
plaetse begriipt : Ghedaen

Van

Pedro Ordonez, de Cevallos,

PRIESTER.

Die de Landen niet groote neersticheyt doorreysst en besichticht heeft.

TOT AMSTERDAM,

By Michiel Colijn/Boeckverkooper op't Water/in't Huys-boeck.

Anno 1621.

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

W. H. L. 1711

Eyghentlijke beschryvinge van VVest-Indien.

Hoe die Landen en Provin-

rien gelegen zijn, op vvat maniere,
datmen die door reysen sal: En vvat
rijckdommen van goudt en silver
elcke plaetse begrijpt.

Alsoo daer gheen
onredelycker dinc
is dan de ondanc-
baerheyt/ en by alle
Philosophen/ ja alle
naetuerlijke ver-

standen mispresen wert/ soo ist dat
ick Pedro de Ordonnez van natue-
ren altoos dien ghehaet hebbe / en
noch niet en beminne / en ic danck-
baerheyt toonen wil aen mijn ewe
naesten / vooz die ghenade die my
Godt bewesen heeft in mijn reple
dooz de gantsche Werelt/ en wil de
kennisse van dien aen alle mensche
mededeelen: bysonderlijcken van
West-Indien; die derwaerts wil
repsen sal hier op moeten letten /
dat de Haven van San Lucar de
Barrameda, leyt van de Stadt Ca-
diz vijf leguen: Van een van dese
twee Havens loopē de Blooten en
Galeoenen uyt / nae de VVest-In-
diens, en de Eplanden van Santo
Domingo, en Havana, en Cuba, en so
voorts. Sy legghen op de hoochte
van 37. graden. De Eplanden van
Canarien legghen van hier twee
hondert en dertich leguen / op de
Pascaerte zuyd-westwaert: sy ple-
gen op de reyse te verslupmen acht
oft thien daghen. De Zee is seer
ontstumich om sijn grousaemheyt
en windē/ waer dooz sy meer hem
ontsettēt dan andere. En ooc wert
ghenoemt / dat het gheen golfe en
is/ die van las Yeguas. Het zijn seven
Eplanden/ Groot Canarien, Teneri-
fe, Gomera, Hierro, la Palma, Lan-
carotte, en Fuerte-ventura. En alhoe-
wel het Groot Canarien ghenoemt

De Golfe
van las Ye-
guas.

wert/daerom ist geen grooter Ep-
lant/maer het hooft van alle d'an-
dere. Tenerife is het grootste. De
drie van dien zijn Seigneurien: La
Gomera is eē Graeffschap: en Lan-
carotte en Fuerte-ventura zijn een
ander Graeffschap: De vier staen
onder de Coning. In Groot Cana-
rien is het Hof en de Gouverneur/
en de Capiteyn Generael van de
vier: En de Bisschop van alle de
sebene. Eenighe van die zijn seer
vzuchtbaer / en het meeste is Tene-
rife: Sy legghen op acht en twin-
tich graden schaers. Sy wierden
in voortyden ghenocmt las Fortu-
nadas.

De Epland-
en van Can-
narien.

In dat Eplantis een Berch/ die
ghesien werdt tseventich leguen in
de Zee/ en ooc is het het eerste dat-
ter ghesien wert: en wert genoemt
Pico de Tereue: Hy is het gantsche
Jaer wit besneet: Men heeft drie
of vier daghen van noode om bo-
ven te comen / alwaer een kleene
plaetse is/ van waer gesien werden
de andere Eplanden/ die seer kleyn
schynen / alhoewel datter een Ep-
lant soo groot is als dit/ twelck is
del Hierro. Wt dit Landt treckt-
men al de solffer diemen weet / en
hoozt de Hertogē van Maqueda toe.

Een boom
die noyt ge-
sien is.

In het Eplandt del Hierro ghe-
naemt / alhoewel het soo groot is/
so heeft het geen water: Alleenlijck
is daer een boom niet bekend/ noch
gesien in andere deelē van de We-
relt. Boven dien is ordinaris een
wolck/ twelck een oozsaecke is dat
hare bladerē altoos groen zijn / die
cleen en breekt zijn/ en distilleeren so
veel waters / datter ghenoech is
vooz alle de Inwoonders van dit
Eplant/ twelck een ordinaris Mi-
rakel is. Aen de rechter hant van
die Eplanden zijnder andere/ die sy
noemē die van San Borondon: Een
wonderlijke saecke dat sy by ty-
den ghesien worden/ en luyden die
vergaen waren op verschedē ty-
den zijnder op geweest/ en als men-

Eplanden
van mira-
kel.

te socht/ en bondt men se niet. Het moet een groot secreteet zijn / alleenlijck ghelaten voor Godt/ diese sal ontdekken 't zijnder tijdt. Sp segghen dat het een vruchtbaer Lant is/ en dat de luyde Christenen zijn.

Alle dese seiven Eplanden zijn seer overbloedich / waer door de lijstrocht aldaer beter coop is/ als in Spaengien/ en ooc de Spaenjaerden/ en Guancha van het Landt leven wreedelijck. Daer zijn ontalijcke veel Camzeelen/ en Supcker. Van hier voeren wy af in de Bloote die voor de Generael Francisco de Noba, en de Admirael Don Francisco de Valverde ginck/ en wy seplden op de selfde streeck / seiven en twintich dagen/ en la Descada werde ontdeckt / dat van Groot Canarien acht-hondert en dertich leguen aflept/ en die/ en andere veel die hier zijn/ legghen op vijftien graden. La Dominica, en Matalina, en andere zijn van de Indianen bevolct/ die wy noemden Caribes of Gimarones, een volck dat mensche vlees eet/ en oock om op't Lant te springen wachteden haer de onse/ schietende veel stucken los op het bosch dat op't geberchte lach/ en de Soldaten van de Wacht sprongē uyt/ om dat als sy niet op haer hoede waren/ namen syse wech. Wy liepen nae Matalino, en daer viel voor een notable saecke/ dat wy bonden in een bocht een groote vloot/ en in die twee Slangen dick / datmen't niet can vertellen / sonder groote verwonderinghe : En schietende met de Mosquetten om die te doden / waren de blasinghen die sy maecten soo groot/ dat sy de Eplanden verschrickteden/ en veel Indianen hielpen oock/ en 'twas noodich dat als sy vergaderden / datmen alle de stucken afschoot. Een Man/ sijnde een Spaenjaert/ die wy in brede ghemoetende/ vertelde ons/ dat in dit Epland / en in d'andere veel Spaenjaerts waren/ en

Vrouwen/ en dat syse nu niet eten/ om datter eenighe met de Indiaensche ghetrouwt zijn / en andere met de Spaensche/ en dat sy Sonen geteelt hebben/ en dat sy eenige vrouwen Christenen ghemaect hadden/ en noch andere/ en dat het een lichte saeck soude zijn haer allegader te bekeeren. Alhoewel ick het wy laet voorstaē / dat onse Catholijcke Coningē het niet en doe/ nadien het licht soude zijn om die te bevolcken/ of dat sy ghebidden souden datmen se al ombrengghen soude / op dat alhier eenich ketters vbandt niet ontfangen werde/ als gheschiet is in Florida: En dat wy hier hem fortfieere / dat groote schade soude wesen: En wesende in Oorloge/ dat sy soudē beschermen haer Landt van die. Wy septe dat het een langhe tijdt gheleden was / dat sy gheen Priesters noch Vrouwen ghegeten hadden. De Vrouwen/ om dat sy begheerden profijt met haer te doen / om stercke Sonen van haer te kringhen: En de Priesters/ om dat syder een ghegeten hadden/ en als sy aten/ swollen en borsten al die geene die van hem ghegeten hadden.

Van de Eplanden werter ghesepht in acht of thien daghen tot de Stadt Cartagena, een Haven / alwaer de Galioenen/ en de vlooten van het vaste Landt vergaderen/ het Hooft van de regeeringhe die daer is van veel Provincien van Indien. 't Is een stad van groote trafijc en coophandel/ om de veelheyt van de Schepen die by haer vergaderen / en om het nieuwe Rijck van Granaden. 't heeft onder hem de Stadt Mompox, en die van Tenerife, en die van Tolu Spaenjaerden: het plach oock te heersche over de Steden van Maria, en die van la Concepcion, die van Santjago de los Cavalleros, die ontvolckt wierden/ om dat de Indianen revolteerde / en de Spaenjaerden dootloegen

Cartagena:
in de Indi-
ens.

doeghen om quaedt regiment dat sy haer aendeden.

't Is van de Eylanden van Dominica tot Cartagena, meer dan drie hondert leguen weechs: Aler dat sy komen aen de mondt van de groote Rivier vā la Madalena wachten sy haer van die meer dan drie leguen 't Zeewaert/ en daer werdt gevoelt de snelle bloet die hem opgeeft/ en men heeft seer gesien dat de Schepen groote rpsinghen doen/ en daer werdt ghesepdt/ dat meer dan twee leguen 't Zeewaert/ hem set soo't water vergadert heeft. Dit gouvernement sal hem strecken meer dan tweehondert leguen in de breezte/ en in de ronte ontrent de vijf hondert. 't Heeft een groot Landt om te conqueren/ en 't alder-rijckste/ en een onepndelick volck tot aen de gheberchten toe vā Tolu, Ilrava, en Carquana; en andere nieuwe Provincien/ het alder-rijckste Landt van goudt. In de Stadt van Tolu, sijn Bergen van veele leguen/ die allegader boomen zijn van de alder rijckste Balsam. De Indianen zijn seer onderworpen en proftelyck voer haer Overheeren. De Indianen hebben de Stadt Mompox in/ die gheben voer tribuyt spys/ en de Canoen die de Indiaen heeft/ 'twelck de Overste 'sjaerlijck waerdich is/ sonder yet wat te gheben van zijn huys/ vijftich ducatē by. De Carares van de groote Rivier wierpen haer op/ en begaven haer op de wegh/ in de Rivier recht over de Tamalame, dat een Stadt van de Spaensjaerts is/ van het gouvernement van Santa Martha, het waren Onderlaten van Mompox. Om te varen op dese groote Rivier/ boeghen haer 't samē de Canoen van de Spaensche Cooplieden/ en met haer langhe Pistolen passeeren sy de wegh van Armadilla. Sy hebben groote schade ghedaen in de Canoen alleen/ en dit Conincklyck Hof/ en

't gouvernement van Cartagena: Maer nu ist haer belet/ soo dat men sonder breeze reysst.

Relaes van de Provincien van

Santa Maria, van het nieuwe Rijk van Granada, van het gouvernement van Popayan, en het Resort van Ruito, met zijn Bisdommen.

Alhoewel het de waerhepdt is/ dat de voyagie of wegh om een tour te doen om de Werelt/ niet noodich is om te gaen nae Cartagena van de Indians, om dat de rechte wegh is van de las Dominicas, en om dat ick ghekomen ben in mijnen reys dooz die wegh/ en mijn tour genomen hebbe dooz Piru, sal oock voortgaen met mijn relaes/ reeckenschap gebende van saecken. En ghelijck ick ghesepdt hebbe van het Gouvernement/ en 't Bisdom van Cartagena, sal ick van de reste spreken/ hoe ick die reysde. Van Cartagena ginck ick nae het Gouvernement van Santa Martha, 't welcke het Hooft is, ende alhier in die Stadt/ is eenen Gouverneur en een Bischof: Dat een is van de vijf Steden. Santa Marra, Salamanca, la Ramada, dat sy naest al by een is/ de Vallepe van Ilpar, en Tamalameque. Salamanca ende Ramada zijn de Steden/ alwaer de principaelste Borgerien zijn van de Swarten/ die de peerlen visschen: Ende la Ramada zijn haer Logementen. 't Is een van de grootste Rijckdommen van de Wereldt/ om dat ter Jaren zijn/ datter ghevisscht werden eenen grooten quantiteyt van ducaten aen peerlen: de welke sy visschē op dese manier/ als ick nu sal seggen. De Swarten gaen in haer Canoen/ de welke zijn eenen soorte van Barcken/ ende alle van eenen stoffe/ ende sy hebben

De groote
Rivier la
Madalena.

Boomen vā
Balsam.

Santa Martha.

haer Capiteynschap. Het zijn dupckers die geworpen worden in t'water/en gaen tot op de gront van de Zee/en sy nemē eenige sacken / die blazen sy op/ en vollen die met Oesters/ en met die springhen sy in de Landen/en daer openen sy die Oesters / onder de welcke zijn peerlen die in groote waerde plegen te syn/en dan keeren syse wederom / om die weder int water te worpen: Daer zijn groote Dupckers die veel dieper in de zee geworpen worden/die zijn die/die meest den adem in houden / en de beste peerlen vissen. Ick segge wederom dat het een groote rijkdom is / losse versekert werdt. Doen was alhier de Maerschalck/een groot Spaensch Soldaet/ Commandeur vā de Indiens / en de Heer Bisschop Don Sebastiaen de Oquendo die in een Jaer upt trocken hondert dupsent Ducaten aen peerlen.

Taironas.

Dat goubernement heeft een groote quantiteyt van de Indiens, sonder conquesteren / en de aldersterckste Natien van alle de Indianen, dat Taironas zijn / en zijn soo krachtich als die van Chile, een volck daerme op betrouwe mach. Dat Bisdom heeft in de ronte met het Weyde Maracoibo meer dan ses hondert leguen.

Het nieuwe Rijk van Granada.

Het nieu Rijk van Granada, is een Aerts-bisdom / het Hooft is de Stadt van Santa Fè de Bogota: heeft een hof/en sijn resort is dat geheele hups / en de goubernementen van Cartagena, Santa Marta, en Popajā, en het coregiment vā Tunia, en tander van Mariquita, en t'goubernement van los Musos. Tis een Stadt die seer wel versien is van broodt/bleesch en vruchten: De wijn comt van Spagnien: sy heeft silver / en groote quantiteyt gouts / als gheseyt sal werden in sijn steden. Het goubernement van los Musos heeft twee stedē/ die van Muso van waer getrocken werden alle de syne El-

Van de Esmerauden.

meraudē die dooz de gantsche Werelt gesien werden/en oock die van de vier hoecken van de Werelt komen / maer van hier komen de beste / en meer dan in die drie andere deelen/twelck zijn de Eplandē van van Ceilan, en Sumatria, en Vicipuri van Cochincina. Sy is in groote estime / derhalven so sy vergeleken werdt met een groote en seer syne gheltse veel. Daer is een Rotse soo groot/die niet geeyndicht sal worden so lang de Werelt staet/ alhoe wel sy thienmael so veel volcx hadden/so het ghedaen moeste zijn van de Swarten / midts dat daer ghebreck is van de Inwoonderen. Het vijfte deel soude zijn Majesteit eē groote somme ghelden. Hier vont een Indiacn van een Commandeur een vermaerde Steen / die is die gheleyt is in het Coffre van het alder-heplichste Sacrament van t'Escorial, die dien gaf de Coninck Don Philippe de tweede/en de vrouwe Princesse Clara Eugenia vā Austria sijn docheer / diese ghelonden werdt te presenteren: En als syne Majesteit vzaechde watse gelooft werdt / konden alle de Juweliers dien op gheen prijs stellen/en seker tis de beste van de Wereldt/ en hy gaf hem sijn vyphedyt / en hy dede hem andere belooninghen.

De andere Stadt is die van la Palma, van waer uptghetrocken werdt een groote quantiteyt van Pira, van alderhande slach. Dese Stadt is ghelegghen in de rechtpleginghe van Tunia, die seer goet is. Sy houden voor eenen treffelijck dinck de Vestinghen van aerde/ de welke ghemaect zijnde / en gelaten zijnde datter een Winter voor by gaet diese van boven bereghent en glat maect/ int eyndighen van het regenen dooz de blackte/ zynse so sterck datter niet een spuycker in en kan / en oock met klepne onkosten heeftse vermaerde gebouwen. De Stadt van Velez, die van Pamplona,

Pira, is als spde of garen daer sy mede nage.

De Stadt van Tunia

plona, Ocanja Merida, la Grita, die vā Santjago, de Steden van S. Christoral, en Leyva, en de Stadt van de haven van Ocanja, dat is al goet lant/ en in vele deelen van dien weter gout uptghetrocken/ en in de reste gheben de Indianen deeckens tot tribut / en sy begeben haer tot de sapingē vande Overheerde/ en opt Dee / dat in groote quantiteyt is. Dat zijn Overheerde die twintich dupsent Ossen hebben/ en noch soo veel van kleen Dee. De recht-pleginge van Mariquita, heeft de Stadt van Tocaima, en die van Ybague, la Santa Agueda, alwaer groote Mijnen van silber zijn/ al het gene dat in Nuevo Regno is / dat werdt hier uptghetrocken. In de Stadt van los Remedios, en die van Zaragoza, treckmen een groote quantiteyt van goudt upt/ om datter troupen van Swarten zijn in groote quantiteydt / om dat die meer zijn dan veerthien dupsent/ die 't goudt upttrecken : twelck een saeck is / daer over verwondert wert. 't heeft de haren van Onda, de welke is die alwaer al de Canoen en Fregaten vergaderen/ die opcomen van Cartagena lanca, de groote Rivier van Madalena, en nedercomt soo groote quantiteyt van Lijstrocht / van Meel / Hammen / Kafen / Conserben/ Confitupzen/ en Pita, en Deekens/ Kabels/ Nederbasen / Tounwen/ Barbeelen/ en Ombanckfels van buytē lasten/ Silber en Gout/ en Esmeraldē/ die een groote schat waerdich zijn / en als sy wederkeeren nemen sy mede Wijn / en al de reste dat van Spaengien comt : in so groote menichte/ dat het sy voor dat gantsche Rijck in syn Steden/ ghehouden op hondert dupsent/ en twee hondert dupsent ducaten.

De Stadt van Santa Fē, is (so geseyt is) het Hooft : Sy heeft twee andere Steden / twelck zijn die van Suma paz, en San Juan van los llanos. In die Stadt is een generatie van

so wit volck/ dat ick niet en sach eenich so blanc als dat. In dat gantsche Rijck zijn de meeste Dorpen van de Indianen, een legue / of twee verscheyden: so dat wy om datter soo veel Indianen waren / die Vliegghen noemdeden.

Het gouvernement van Popayan, heeft de Stadt die het Hooft is; 't heeft die van Pasto, die van Almague, Neiva, Calocoto, Cali, Buga, Torro, Carthago, Ancerma, Arma, Caramanta, Mocoa : In alle de Dorpen van dat gouvernement salder uptgetrocken wordē de grootste quantiteyt van gout. Daer zijn wepnich Indianen die het upttrecken/ daer zijn oock gheen Swarten/ in dien sy die hadden/ daer soude tienmael soo veel uptghetrocken worden. En indien zijn Majesteit sal ghebidden/ dat sy souden vergaderen in dit gouvernement/ en in dat van Antiochien, twelck ick stracks sal segghen : Ses of acht dupsent Swarten / ende dat haer betrouwt mocht worden in elck Dorp / nae ware gherechticheyt die behoorde/ het soude seer pzoftelijck sijn. Dat Wisdom van Popajan, heeft oock selfs een ander gouvernement van Santa Fē de Antioquia, twelck paelt aen een syde van het / en met het correginuent van Marequita, en met het gouvernement van Cartagena. De Stadt vā Antioquia heeft die vā Rodas, en die van San Juan. 't is een seer berchachtich Lant/ en daer is veel in te bevolcken : 't heeft veel gouts / en ghebreck van volck dat daer is van Popayan : Het Wisdom sal hem strecken verder dan vierhondert leguen int ronde.

De groote Provintie van San Francisco del Ruito, het meeste deel van 't Lant is seer goet/ om dat dit van Quito is / dat het is van de grootheden van de Werelt. De getempertheyt is/ als die in Spangien in Semptember/ het gātsche jaer/ en alle de daghen zijn gelijk/ des

De Stadt
Mariquita.

In Santa
Agueda is
silver.

In Remedios
en Zaragoza,
valt
gout.

Het gouts
bernement
van Popayan.

Santa Fē de
Antioquia.

Santa Fē de
Bogota.

Het Land-
schap van
San Francisco
del Ruito.

Yaguarfong-
go.

smorghens begintmen te seffen/ en eyndighen savondts te seffen. De principale stadt is/ San Francisco del Quito, alwaer het Conincklijck Hof is/ en een Politijcke Rechter/ en een Bisschop: t heeft de goubernemenenten / en correginuenten die ick sal segghen. De goubernemenentē van Salinas, die anders genaemt werden Yaguarfongo, zijn Hooft is Santiago de las Monranjas, Valladolid, Zamora, en Sanja, t heeft veel gouts: het goubernement van Loja heeft de Stadt/en die van Piura, en Puerto de Santa. Het goubernement van los Quijos, de Stadt van Baesa, die van Avila, die van Archidona, die van Sevilla del oro, en die van Loxibaros, het correginuent vā Guayaquil, de Stadt los Puertos de Manta, la Puna, de Stadt van Puerto viejo. In la Puna is een groote Rivier / grooter dan die van la Madalena, langs welck opbaert alle de vrucht die van Spaengien gaet naer Panama, en van haer na Guayaquil, en nae Quito, en nae alle resterende goubernementē/ en rechtpleginghen / die in groote quantiteyt zijn / en van daer komt goudt af/en Silber/en spysse/en andere dinghen / als gheseyt is van tnieuwē Rijk / met het welcke het trafi-queert/en groote rijkdom krijcht. De recht-pleginghe van Merica van de Rivier Bamba, de Stadt van Villar don Pardo. De recht-pleginghe van Cuença, dat een Stadt is. De recht-pleginghe van de Stadt van Tacunga, en andere vele rechtpleginghen int ghetal/van dorpen der Indianen, elck een van twintich of dertich dorpe/die seer veel waerdich zijn / en alwaer veele Spaenjaerden rijk worden.

In de dorpen van de Indianen, hebbender veele Spaenjaerts bevolckt / met groote rijkdommen vā het Velt/Hobē en Dee/groot en cleen/in groote quantiteyt/en noch ghelt een Schaep vier realen / een

koe vier en twintich / een ghelubt Vercken heel vet/ oock so veel/ een Geyte twee en dertich / een iongh Paert seshien / een Dupl om te vellen voor thien : En daer werdender soo veel gheslaghen/ dat in Otobalo een recht-pleginge van de Indianen hem een Spaenjaert obligeerde / dat hy daer alle Jaers soude bereyden seshien dupsent/ en tblees wert daer verlozen gelaten int Velt. t heeft groote bereydinghen van Lakenen/Kersapen/ Sajettē/ Catelognien/ Sargien/ en sy ghelden een redelijcke prijs. Van dese Provintie werden ghebrocht groote dach-wercken / van al het ghene dat gesept is te Lima, in Cusco, en Charcas, ghelt alles seer weynich / om de groote veelhepdt die daer is : Acht brooden van een pont werden ghegheven voor een reael / een Vinne gheldt oock soo veel / en een Capoen / twee Conpanen / en oock drie en ghelden niet meer dan een reael/ en andere dinghen zijn so goet koop/alleen twee houden haer waerde/twelck is de Spaensche wijn / die van de Provintie van Lima komt / ghelt acht realen een quartillo / ende die van Spaengien komt twaelf : Het ander dat op een hooghe prijs blijft/ zijn de Ezels / om datter een placht ghelden dupsent en bijschondert pesos/soo hy goet is : om de groote quantiteyt van de Herrpen die daer is. En oock segghen sy ordinaerlijck : Wat is het dierste te Quito ? en daer wert geantwoort : De Ezels.

Van de Bisdommen, en Provintien van Lima, Cuzco, en Charcas, ende de resterende Provintien van Piru.

Piru heeft veel Provintien in hem/en eenighe so groot/ dat sy Rijken souldē connen zijn/ en oock wert het gehouden/ en genoemd

Los Reyes
een be-
maerde
stadthoof
van Piru.

hoemt van de Stadt Pasto af / tot
Chile toe / al Piru, ghelijckmen sept
bā Spaengien / dat het in hem be-
sluyt veele Rijcken: En wy oock
gheseyt hebben in het voorgaende
Capittel bā de Provincien en Bis-
dommē van San Francisco del Qui-
to. En om voort te gaen / segh ick /
dat het hooft van gantsch Piru, is
de Stadt van los Reyes, anders ghe-
naemt Lima. t heeft de Viceroy / en
het is een van de vermaerde char-
gers die onse Coninck provideert /
het meeste dat hy hout / is / dat hy
provideert de Commissien van In-
dien, van Quito, tot Chile, Lancien
en Roers: recht-plegingen en gou-
bernementen / bedieningen van ge-
meenschappen van de Indiens, en
van de werckinghen / bescherming-
hen van de Indiens, en andere offi-
cien van groote Proboost-schap-
pen / en Schryvers / en Rechters /
en Eminentien / Beneficien / Cura-
teurschappen / en Capellaenschap-
pē / het Oorlochsvolck so ter Zee /
als te Lande. Van de Generael
bā d' Armade / d' Ammiraal / de Ca-
piteynen / en voort alle de Offi-
ciers en Soldaten / en alle de am-
ten van de Galioenen die het sil-
ber afbrengghen / de Generael van
de Galepen / en van de andere Of-
ficiers / de Generael van Callao,
Capiteynen / en andere Officiers /
t welck al een groot werck is / en
op alles provideert hy / en hy geeft
de Indiens van de Wijnen / dat de
grootste saeck is / van waer wel
wat te segghen was / en oock ghe-
noech op te letten / soo de Vice-roys
teer begheerich waren. Alhoewel
door de bermherticheydt van de
Heer / bycans alle de meeste Prin-
cen die daer gaen / zijn goede Chri-
stenen: En soo daer pement is die
zijn handen gheleert heeft om te
verbullen zijn Malen met Varen-
silbers / strack weten het de Catho-
lijke Coningen / en sy remedieren
het. En de Majesteit van den He-

mel is gediend / dit derwaerts gaen
Vice-roys die soo heplighe en goede
Christenen zijn / als Don Lovvius
de Velasco, van de welcke ick te
vozen veel af gheseydt hebbe / dat-
men soude konnen van zijn leven
schryben / een groot tractaet. En
Don Fernando de Torres, en Portu-
gal, Graef van Villar, Don Pardo,
inghebozen van Iacn, welck ver-
maert huys / en soo oudt gheslacht
komt af / door een rechte linie van
de Coningen van Portugael: Oock
hielt oock soo goet recht tot die
Rijcken en Dominien: Oock is
daer een van de vooznoemde een
gheweest / die een groot Christen
was / wijs en wetende / en een trou-
wastael van zijn Coninck wesen-
de / abandonneerde hy zijn recht op
zijne Majesteit de Coninck Phi-
lips / ende hy seyde wijselick / dat
als hy besitten soude die Rijcken
van Portugael / dat hy die aban-
donneren soude aen eenen Wylen
en Catholicken Coninck. Ende
om dat ick op een ander plaetse
segghen mach van de grootheden
van soo grooten Ridder / sal ick die
nu naelaten / verbolghende mijn
Histoerie.

Don Lovvius
de Velasco.

Don Fernādo
de Torres,
en Portu-
gal.

De Stadt Lima, heeft eenen
Aertf-Bisschop / d' Inquisitie / het
hof / de Cancellerie / ende de Co-
regidoz / die aldaer altoos eenen
groot Ridder is: t heeft een Vni-
versiteyt, ende soo vermaert als sy
publick is / ende ick gheef gheloof
datmen heeft hooren segghen van
de alder-grootste gheleerden / oock
Theologanten / als oock van an-
dere faculteyten / dat het eene is
van de goederen die de Wereldt
heden heeft.

Dele Stadt heeft eenen nota-
bel dinck / datter nerghens ghe-
nen dack is / alhoewel datter ver-
maerde ghebouwen zijn / om dat
het niet noodich is / ende dit is de
reden / dat het noyt en reghent.
t Is eenen Stadt van de groot-

Daer sijn
geen daken
in Lima.

ste rijkdom van de Werelt. Dat Aertf-bisdome heeft de Stadt Truxillo in de vlackten: 't heeft Chacapoyas, Guancavalica, van waer uptghetrocken wort alle het quicksilver dat noodich is voor de Mijnen van Potosi, dat eē groote rijkdom is. Guamanja 'twelck maken sy oock eē hooft van het Bisdome en gebent andere steden/en dorpen van de Spaenjaerden die naeburich zijn/en veel vlickken van naturele Indianen.

Het Bisdome van Cuzco is nu het beste van Piru, die vermaerde Stadt heeft een dinck/ 'twelcke alhoewel het niet seer groot is/ist een rijk dinck / om de groote vruchtbaerheyt van Landen en Provinchien die het heeft. Sy deplen oock nu van dat Bisdome een ander dat zijn hooft Arequiqua is. 't Selfde heeft oock andere steden / en dorpen van Spaenjaerden / en vlickken van naturele nagebuppen / dewelcke als sy gedept worden / als ghesepd is / van die drie Bisdommen / van Truxillo, Guamanga, en Ariquipa, van Lima, Cuzco, en Quito, hebben sy allegader ghenoechsame renten.

Las Charcas is nu een Aertf-bisdome / en 't plach te wesen een Bisdome / het is het rijkste vande Wereldt / en 'tis een Aertf-bisdome gemaect / en daer sullen twee Bisdommen van ghemaect worden / van die van la Paz, en van die van Sierra: en dat van la Paz is so goet / en van so groote rente / dat het om sijn beterschap de Aertf bisschop van Santo Domingo veranderen soude. In las Charcas is een Conincklijck Hof / 'twelck vergadert van Cuzco af / tot Chile toe / en de Rivier de la Plata, dat een onepndelijck stuck Landts beslaet.

Van hier tot Potosi ist achthien leguen / het welcke het monstreusste dinck ter Wereldt is. Ot dese Berch werden ghevult alle Jaren

de Blooten / en nu de Galerenen / die gheladen komen met silver / en hier blijkt eene grootheydt / en wonder van de Godtlijke voorzienicheyt / dat Godt ghestelt heeft boven den Berch een wolck / die altoos daer by is / en werdt gesien op schoone daghen / veel leguen van hier. 't Is soo veel te segghen: Hier is de rijkdom. De Berch is op de manier van een broodt sucker / en so hooch dat die op sijn top sal klimmen / waer op men kan klimmen / sal drie leguen gaen: Hy is seer houdt / aen de voet leydt de Stadt Potosi, daer ordinaerlijck zijn twintich duysent Spaenjaerts: Acht of thien duysent Vrouwen / ende soo veel Swarten / en Swartinnen; en meer dan vier hondert duysent Indianen. 't Is een heel groot stuck / dat ghenoecht kan werden / een ghecozte Werelt: Een Landt dat in hem niet en heeft om mineralen te zijn: Ses leguen in de ronte isser gheen gras / en dat ter is / is verbrandt / 'tis so veel / tge ne dat daer in komt / dat het plach te ghelden t'eenige repfen / so wepnich / als in het Landt daer van sy het brengen. Men heeft gesien op een dach twaelf of seshien realen / een hanega meels / en stracks een ander hondert realen / inde op een ander stracks wederkeeren / te ghelden als het eerste; en oock ist van de meeste saecken / 't ghebreck van 'thout / en plach te ghelden by tyden dat het te verwonderen is / en op andere tyden ist seer goetd koop.

Daer zijn repfen / dat aler dat sy die aengaen / doen sy haer uptvaert / ende segghen hare Wiffen / ghelijck of sy sterben souden / om dat tyden wepnich wederkeeren. Alhoewel datter een groot Ghebodt is / dat de Graef van Villar maecte / dat alle de Indianen die begheerden te woenen in Potosi, dat sy daer woenen souden /

Van het
quick silver

De Stadt
van Cuzco.

Las Char-
cas, en Po-
tosi.

Potosi de
grootste
rijkdom
van de We-
relt.

De wolck
boven Po-
tosi.

sonden/ en daghelijck winnen vier realen / en vijf s' nachts / alhoewel dat het in de Nijnen / nabien sy so diep zijn / altijd nacht is / en met licht ghewoacht werdt met dese vlijdt / ende met het ghene dat sy steelen / ist soo bevolckt / en die arbeiden met ghewelt : Dat sy soetelijck wrochten daer souden soo veel Indianen niet sterben / maer die verre zijn / en niet willen gaen / stellen andere voor haer / betalende die dien reael en een half voor elcken dach / naer het welcke sy haer verlossen van so excessiven arbeit / en onkosten van tgaen en wederkeren / en op dat men niet soude ophouden upt te trecken elcke Jaer so veel silbers / twelck moet wesen acht of thien Millioenen / twelck gheeft Interest de Cozone van Spaengien van so veel quinten / en soo veel rechts van de Coopmanschappen wert het ghesommeert / twelck een groote saeck is. Van twelck een groote oorsake is gheweest Don Fernando de Torres , en Portugal, een Soon van de edele en treffelijke Stadt van Iacn:

Chile, en
haer Bis-
dommen.

In de Provintie van Chile zijn twee Bisdommen / dat van Chile, en van Santjago : Het Landt is het vruchtbaerste van alle diemen inde Werelt weet / na dien de vruchten van Spaengien die in die zijn / soo groot zijn / dat sy die andere te boven gaen.

Dat gantsche Lant / en de Provintie heeft soo veel Nijnen van goudt / datmer upt soude konnen trecken een groote sonne / so yne Majesteit gebodt te winnen die gantsche generatie van de stercke Indianen van Arauco , die soo veel quaets doet, en gedaet heeft / twelck licht om doen soude zijn. 't Soude van groote consideratien zijn / en ick soude wel konnen segghen de oorsaken / maer ick sal die segghen op zijn plaets. 't heeft twee andere Bisdommen / die sy noemen van

Tucuman, en van Paragual, een deel van dat Landt is berchachtich / en daer wert in steekt / alhoewel dat het is van veel lijfcochts / en middelmatich Rijck / en van trafijck in kleedinge des aertrijck / van rattoen / deeckens / en kleere der vrouwen / als boven en beneden rockiens / die haer kleedinghe zijn / en de frapsste slapers / dat rieme zijn / daer sy haer mede gozden. 't heeft Nijnen van goudt / die moepelijck zijn om te bearbeyden.

Tucuman en
Paragual
Bisdommen.

Van de Reyse nae de Eylanden van Cuba , hare beschryvinge, en de reste tot Acapulco , en het beginne van de Zuyd-zee.

Mijn reyse was / als gheseyt is / in de twee voorgaende Capittelen / door dit Lant van Piru , tot Chile toe / en wedergekeert zijnde tot de Provintie van Quito , van waer ick reysde om weder te komen in Spaengien / quam ick te Cartagena, van waer ick te schepe ginck / om te loopen op de Cabo San Anton, alwaer ick schipbreuck lede / ghelijck gheseydt is in de Historie in zijn plaets. Daer na ben ick geweest in Cuba, en wederkeerende tot de Eylanden Deseada, Maralino, en Dominica, van waer ick vertrock nae Cartagena, segghe ick / dat soo als aen d'eene zyde als d'ander veel Eylanden zijn / van de welke ick daer naer sal spreken : En om dat ick gecomen was tot die van Cuba, en in zijn vermaerde Haven / die de beste is van de Werelt / na dien de schepen daer binnen ligghen vñ van alle risico van de Zee / en van vanden : om dattet een Fort is inden inganck / dat ghenaeint wert el Morro, so ick meene / en oock seggē de groote Capiteynken Soldate / dat het van de

het eyland
van Cuba

beste is diemen vinden can / om de groote gelegtheit / en alle daechs gaen sy wercken aen de Bolwerken / en het gheschut te planten / en aen de Landt zyde is een gracht / die voltopt zijnde / met driehondert Man van binnen / en lijstrocht / om dat het water heeft al dat het noodich heeft / ist niet moghelijk dat het gewonnen worde. Dit Eplant is tweehondert en vijftientwintich leguen lang / en breekt seven en dertich. 't heeft een Vilsdom / daer Cuba het Hooft af is. Daer is een Gouverneur / en een Capiteyn generael / die resideert in de Stadt van San Christoffel de la Havana, om dat het de grootste is / en alwaer tot het vertreck de Vlooten vergaderen van nieu Spaengien / en int wederkeeren alle de Vlooten en Galioenen / en al dat van nieu Spaengien komt / wert alhier in de Habi gebracht / in een sterck hups / dat op het Fort van Morro is / als Gout / Silber / Cochinille / Quicksilver / en de Galioenen die tot Carragena toe loopen / en Puerto Velo, aen het vastste Lant : int wederkeeren ontfanghen sy dat al / en met de rijckdom die sy brengen / komē sy in Spaengien. Het is het aldervruchtbaerste Eplandt van vruchten van dat Lant / van Waps / en andere wortelen / en van Heelen / en andere dinghen die van bukten komen. Daer is veel houts / seer fijn gusachapil / dat in 't water niet en verderft / en haer spiijkers zijn beter als van yser / om dat het hem verleenicht / en gheen water en treckt. Daer is veel koeyen vles / maer sy werden gheslagen alleen om het vel. Daer zijn veel gelubde Werc-kens / en vles is seer excellent / nadien het oock de krancken ghegeven wort.

De rijcke
dom is in
Morro.

Menen
wypden.

De Cabo van S. Anton, leydt op
Het Ambar, twintich graden / en la Havana op
drie en twintich lanck / die Zee is
ser onepndelijke menichte van

Walvisschen / en men placht daer te vinden een groote quantiteyt van Ambar, 'twelck sy segghen te zijn het schuyt / en vuplicheyt van de Walvisschen.

Het Eplant Puertorico leydt van la Dominica vijftientwintich leguen / op achtien graden. 't Is lanck veertich leguen / en breekt twintich / en inde ronte meer dan hondert en vijftich. 't heeft veel Dees / Supcker en Orangie boomē / Citroenen / en Limoenen van alderhande soorte. Men sapt tarwe / en alle dinghen van Spaengien / en daer is groote quantiteyt van gout / ende daer is niemant die het upt-trekt / 'twelck een faute is van alle de resterende Eplanden / die ghebleven zijn sonder ingebozenē / daerder een groote menichte was als sy ontdeckt wierden / en soo sy segghen alleen den azem van de Spaenschen doode haer / en ick segghe / dat het quaede tractement / en excessive arbeyt om het gout 't selfde doen : 'twelck blijken sal met een exempel.

Een Cazique oft Coninckken van een van die Eplanden weten-
de dat daer de Spaenjaerts quamen / vergaderde al zijn volck / en leerde haer een practique / seggende : dat de God der Spaenjaerden was het goudt / en dat sy oock dat souden vergaderen / en werpent in de Rivier / ghelijck sy oock het wierpen in de Havana, dit Conincken Harvey, die also genoemd werde / dede sweeren al zijn volck / dat alhoewel dat sy allegader sterben souden / dat sy niet segghen souden dat sy het hadden / nadien sy om te bindē haer God haddē uptgeroept alle de Ingebozenē van Altim, dat het Eplant van Santo Domingo is. Het Eplandt van Puertorico heeft vier Steden en een Bisschop / daer wert veel gembers vergadert / 'tis t'eenemael een Boomgaert / clept van Santo Domingo van punt tot punt twaelf leguen / en van Haven tot

Het Eplant
Puertorico.

Es notabel
duich.

Het eplant
van Santo
Domingo.

tot Haben tachtentich. Die van Santo Domingo is seer groot/ leydt op achteen graden; het was het eerste Landt dat ontdeekt werde inde gantsche Indiens, en oock hebben sy het ghenoeemt Espagnola, en van haer is ontdeekt geworden een so groote Werelt: 't Is vruchtbaer in dingen van 'taertrijck/ het veel als Ossen isser overdadich/ daer is gheen Ingebozen ghebleven/ ende daer warē 4 Millioenen mensche/ heeft vele Rivieren/ en seer groot/ en is meer dan ses hondert leguen int ronde/ en de andere resterende Rivieren zijn met gout/ sy segghen datter ghevonden werden stucken soo fijn/ dat het niet noodich was dat sy gegoten wierden/ en weechden meer dan drie dupsent ducatē: Daer is ontallick veel soet riedt/ waer af veel suykers ghemaect wert: daer is gember/ en Cassia-stola, veel Wees dat hay heeft; soo dat Eplant volck hadde/ daer soude veel gouts uptghetrocken werden/ en oock peerlen. Het broot van 't Lant is Yuca, dat wy noemē Cazavij, daer wert broodt ghebrocht van het vaste Landt/ van het gouvernement van Venezuela, 'tis een warm Landt/ en oock ist goet voor de Swarten / 'twelck het volck is dat nu slaect in dat Eplant/ alwaer nu wel zijn twintich dupsent in ghetale. In de Stadt van Santo Domingo is een Aertsbisschop/ en een Conincklyck hof. In die Zee zijn Walvisschen/ en d' aldergrootste Zee-honden. Van hier werdt ontdeekt in 2. dagen van 't Eplant van Navaza, een kleyn Eplant op 17. graden/ en dicht by dat is het Eplant van Lamaica: Men moet sorghe draghen te reysen van dat Eplant op eyden/ om datter onepndelike veel stormen van contrarie winden zijn/ en bycans op de streeck is het boorsepde Eplant van Cuba, of Havana, soo het nu genoemt werdt/ en ontdeckende de

punte van Sananton, weter een rechte wegh geloopt/ tot datmen ontdeekt het Eplant van Campeche, 'twelck leyt ontrent het vaste Landt / 'tis driehondert leguen int ronde/ alle de Ingebozenen zijn nu Christenen: Daer is een Bisdome en Gouverneur/ 'tis het aldervruchtbaerste Landt/ na weynich dagen wert ontdeekt/ en men comt tot San Juan de Luz, 'twelck de Haven is van Nieu Hispanien/ daer zijn veel buyle lien in/ en daer zijn oock Piloten/ die de schepē inbrenghen: 't heeft een vermaerde Haven in zee. Het Lant daer binnen is de Stadt Vera-cruz, alwaer nu al de handelinghe is/ alhoewel het een heet Eplant is: Van daer is de Haven nae de groote Stadt van Mexico, die met een rechte tytel mach ghenoeemt werden de groote Stadt/ nadiē sy veel grooter is dan Sevilla, sy heeft dertich dupsent Spaengiaerts/ en meer vrouwen/ en twee-hondert dupsent Indianē, en meer Indiaensche Vrouwen/ en twintich dupsent Swarten. Het is het Hooft van alle die uptghebrejde Rijcken/ alwaer een Aertsbisschop is/ de Vice-roy, en het Conincklyck hof/ d' Inquisitie en veel vermaerde Conventen en kerckē/ als in de bysonderste Stadt van de Wereldt: haer ghetempertheyt en overbloet is als in Piru (als gheseyt is) het Landt is so vermaert/ en de Ingebozenē so leerlaem/ dat ick eenighe particulariteyten segghen sal.

Het eerste is/ dat sy groote eere aen doe de Priesters/ oock de Monicken/ en die in eenige ordre zijn/ 'twelck gheschiet alder veel volcx vergaert/ en sy de klokken hooren kleppen/ al eer dat sy vergaderen/ en men sach van d' eene hoeck tot d' ander loopen de Jongers/ en eenige Indianen, en makē een Cruys/ en in de professien lesende de gebeden/ komē sy als bycans het volck

Het eplant Campeche.

San Juan de Luz.

De Stadt van Vera-cruz.

De groote Stadt Mexico.

Het eplant Navaza, en Lamaica.

De Indianen sijn van goede natuerē.

uytgaet/laen sy haer Hoofden ne-
der / segghende : Ghelooft sy onse
Heere Iesus Christus/ en zijn ghe-
benedyde Moeder Santa Maria. So
sept de Priester inder eenwicheyt/
en sy segghen/ Amen. En oock ac-
compagneré sy hem tot de Kerck/
alwaer sy bidden / en dienen hem
in al tghene dat hy begheert/en sy
gheben groote aelmoessen / datter
repsen zijn dat het volck my gaf
voor de Nissen hondert ducaten:
En van al dat was d'oorlake die
groote Christen Don Martin Cor-
res, Marquiz del Valle, die in dat
gantsche Landt ghebidt hadde:
Van die excelente / en groote Sol-
daet Christi wert gheseyt / dat als
hy teghen quam een Priester die
quaedt of goet was/ bleef hy staen
op de straet / en decktede hem niet
voor dat hy voor hy was / en alte-
met ginch hy te voet/en vattede de
knie/ en kustede hem de handt / en
hem nabolghdede doe de Ingebo-
renen/ de welcke segghen/ dat na-
dien de onsterffelijke Viceroy dat
dede (dien sy also noemden om zijn
groote macht) dat niet veel en is/
doen sy dat : En voorwaer 'tis een
wonderlijk dinck te hoozen van
de Inghebozenen van dat Landt/
die dinghen die haer voorouders
ontfanghen hebben door traditie/
van de groothede van dese groot-
moedighe en Alder-christelyckste
Prince: En 'tis te sien als sy eenige
dinghen doen / soo sy ghebraecht
werden/wie haer dat geleert heeft/
segghen sy: De groote Capiteyn
Martijn Cortez heeft het also gebo-
den / en alhoewel eenighe Viceroy's
hebben willen afdoen eenighe din-
ghen/ so hebben sy niet gekonnen/
om dat het van die waren / die die
goede Marquiz hadde gheboden/
particulierlijk so als het was van
te komen tot de dienst van de Prie-
sters in de Kercken/ of te verteeren
haer welbaren in de kostelijckheyt
van de Kercken.

Sy maken de schoonste beelden <sup>De beelden
hiet van
pluymen
ghemacht.</sup>
van pluymen / dat van eenige die
van daer zijn ghekomen / ghesien
waren dingen die seer delicaet wa-
ren/ so dat sy haer vernuft roonen:
oock van de pluymen van klepne
vogeltjes maken sy een beeldt van
een rosecransken / met al zijn vijf
mysterien soo klein / dat sy om te
schilderen soude een schoone schil-
derpe wesen / en sy maken andere
aensichten/en lichamen/en cleedin-
ghen geheel perfect/dat so men het
met ghesien hadde/ men soude het
niet konnen ghelooven.

Het nieu Spaengien is een seer <sup>Van nieu
Spaengien.</sup>
groot Landt/ van t ghene dat ont-
deckt is/en daer wert gheseyt/dat-
ter noch t'ontdecken is ses mael so
veel/nadien in onse tijt de Antonio
Espejo, ee vermaert Capiteyn ont-
decktede vijftchien Provincien/ die
soo veel Landts hebben / als twee
Spaengens: Hy vondt daer poli-
tiek volck/en groote bevolkinge/
met hupsen van steen/ van drie of
vier hoochten / en hy maecte der
eenighe op bysondere plaetsen/om
volck t'ontdecken / en met alle die
heeft hy ontdeckt thien Provin-
tien/van welcke eenighe soo groot
zijn/als heel Spaengien/ haer na-
men zijn/Merico, Muchoacan, Nue-
vagalicia, Nuevabiscaya, en Guadia-
na, Honduras, Guatimala, Campeche,
Chiapa, Guayaca, en onder die zijn-
der andere elf / en het Nuevo-Meri-
co, en Nueva-francia, de welcke soo
daer God mede ghedient is/ sullen
beholkt werden van de Spaen-
jaerden / als oock al de reste zijn.
Daer zijn drie Conincklijke bo-
ven/en Gouverneurs/ en Corregi-
doors/al Spaenjaerts/en in ande-
re dorpen zijn groote Proboosten/
en in de dorpen van de Indianen
zijn groote Proboost in de restor-
ten: 't Is al meest ghesont Landt/
om dat het soo getempert is/d'oor-
lake is het reghenen ordinaerlijk
in de Maende van Iunio, Iulio, Au-
gusto,

gusto, en Septembre, en daer loopt altoos een moisson van een windeken soo koel; dat al ist dat de Son schijnt / en het in eē seer heet Lant is / soo werter gheen hette gevoelt / en de nachten zijn koudt / om haer epgheue oorlake / om dat de Son ontbreect / en om het moisson.

Groote
quantiteyt
van syde.

Het is het alder-rijkste Landt van gont en silber / om dat het veel Mijnen heeft / en van Cochinnille: daer werdt een groote quantiteyt syde ghewoicht / van China getrocken: Die Spaenjaerden doe grooten handel / en trafiqueeren van d'eene plaets tot d'ander / brengen de van elck wat datter ghebreect / en tghene dat overschiet voeren sy op een ander / waer van sy rijk worden in korten tijdt: Oock in dit Lant / als mede in Piru, om dat de winsten groot zijn / is de vertesringhe groot: De eetbare waer is goet koop: en boven al dat het een volck is van groote waerhepdt / en dat d'eene d'ander groote trouwe hout / men heeft ghesien dat hier menschen seer boos quamen / ja als Moordenaers / en hier soo veranderingen / dat sy niet alleen niet en stalen / om dat het niet ghebruickt wert in dit Landt / maer een grouwel daer af kregghen in den hoochsten gract. Dit is te verstaen van de Spaenjaerden / die haer altoos logeeren by de Indianen, als Conquesteerders / en nemen wech tgeue sy hebben / alhoewel sy selfs dat gheven van loutere vrees / dat soo sy het niet en gebē dat sy het evenwel quiteren moeten / en alsoo soeken sy vrientschap te winnen met haer middelen. Ick sal een casum vertellen / die passeerde tusschen eē Cacique, genaemt Don Gabriel van Carabajal, van Carangue, welck eē doorp is van Orabalo. Hy vzaechde in de tegenwoordicheyt van de Guardiaen vā dat doorp / en van my / en andere personen / Priesters en Leecken / de Capiteyn Pedro de Lo-

melin. Signor / in de grootste steden en Proviñtien die gheconquesteert zijn in de Werelt / hoe lanck duurde de pilleringe? Hy antwoorde / Cacique, in elke Stadt nae dat sy groot was / duerde se acht of chien dagen: So keert hy wederom te segghen. Heeft het so wepnich tijds aldaer ghedueret? Wat is een plonderinghe van acht of chien daghen / onder de ellendighe Indianen? Hoe langhe sal dan dueren het bywoonen / meer dan hondert Jaren / vrees ick.

In dat Landt is soo veel Dees / dat seer goede smaeck heeft / datter een persoon is die slaet chien duy-sent stuck Dees / van Ossen / en ooc so veel van Vocken / alleenlijck om de hynden te stieren naer Spaengien / en daer is veel Landts toe / en stadich groene weyde. Daer is veel Spaensche Tarwe / en Mayz / en Vruchten / die van Spaengien hier ghebracht zijn / als van een Landt / alwaer sy heel smakelijck zijn. Daer is een boom / genoemt De boom
Maguey. of Cabuya, so profytelijck / dat ick ghesien hebbe daer af maken / dinghen die te verwonderen waren / als Wijn / Azijn / Honich / Garen / Deckfels / en dat ghenaept wierdē met de punten van de Bladerē / Touwen / Cabels / Cousens / en dat het bycrans dient in alles in een hups tot nootdriftige dinghen / als tot Hesten / Tafels / en Garen / om alles vast te maken; en de bladeren tot tichelen / en andere dinghen van de Medicynen / dat men ghesien heeft merckelijcke curen / met de knoppen doen. En daerom soude konnen gemaect worden van de groote dinghen van dat Rijk van Nueraespanja, een historie so groot / als de grootste die tot heden toe ghedrucht is: Ick sal tē nemen dat het onmogelijck is datment al segghen kan / meestendeel al / so het van mijn Historie niet en is / eyndighende met het ghene / dat
van

De Inge-
bozen zijn
milt.

van de groote Stadt Merico, tot aen de Haven van Acapulco. zijn t'neghentich leguen Landts/al bevolckt en breedich / en 'tis een Haven in de Zuyd-zee / ghelyck als San luan de Lua is/in de Noort-zee/ op 19-graden.

Beschryvinghe van het Rijk

Piru, t'vaste Landt Chili, en andere Provincien.

De Stadt de los Reyes, anders ghenaemt Lima, leydt op 12. graden van de linie: 'tis de principaelste van het Rijk van Piru, alwaer het Hof is / om dat in haer is de sit-plaetse van de Vice-roy, en hier is gefondeert des Coninck Raet / en d'Inquisitie/en Metropolijs Kercke / en d'Vniversiteyt. De Vice-roy is de President van dit Hof / Gouverneur en Capitayn Generael van haer ressozt/en van de Hoben van las Charcas, en van Quito, en alles soo veel als raect tot het gonvernement/d'oorloge/en de helooninghen. 'tHeeft heertich dupsent ducaten tot salaris / en soo veel de Oorloghe aengaet / en dat daer toe hoozt / samen de Dienaers / ende Conincklijke Officiers / werden betaelt uyt de schatkist van zyne Majesteit Don Philippe.

In het Hof / en Cancellerye van Lima, zijn Rechters / Provoosten van 'thof/twee Fiscalen/een groote Beur-waerder/en Officiers/een Wierschaer van de groote Keeckmeesters / ende een ander van Conincklijke Officiers Rechters: eender raeckende aen de Cruzada, van waer een Commissaris is/ die genoemt wert vā die van Spaengien / die provideert andere in alle die Bisdommen / quiterende de jurisdictie aen de Ordinairische: Het ressozt van het Hof van Lima beaet d'iechondert leguen / en heeft

voor suffraganen de Bisschoppen van Cuzco, Quito, Panama, twee van Chile, en Nicaragua.

Twee leguen van Lima, eenent Landt seer black / leydt de Haven van Callao, dat de principaelste is van de Zuyd-zee/ alwaer de Vice-roys ghebonden werden om te depascherē de Vlooten met de schat/ die in Saengien komt/en in andere occasien van Oorloghen / en seoursen: Hier komen t'samen veel schepen van alle Contrepen van de Zuyd-zee / en de rrafsijck / handelinge/ en commercie is daer groot.

In de Stadt de la Plata, van de de Provintie van Charcas, is het Hof / en de Cancellerye/ alwaer de President is/ ende de Rechters/die oock Provoosten zijn van 'thof/ Fiscael/en Conincklijke Officiers: Alhier is de Cathedrale Kercke / met een Aerts-bisschop/ Deecken/ en 'tCapittel. Van Charcas tot Lima toe / zijn d'iechondert leguen. Om dat het Bisdome van los Charcas rijk en groot soude zijn/en dat het renten soude hebben van der-tich dupsent pesos, en meer / heeft zyne Majesteit dat ghedeyle / met consent en welghevallen van den Paus / daer af makende d'ie Bisdommen/las Charcas, Chuquiago, en Santacruz de la Sierra, oock deplende de renten op dese maniere / dat die van Charcas, hem contenteere met vijftien / die van Chuquiaco met tien / en die van Santa-cruz de la Sierra, met die overighe vijf. De tytēl van het Aerts-bisdome is die van Charcas ghegheven/ ende voor Suffraganen, Chuquiago, Santacruz de la Sierra, el Tecuman, en el rio de la Plata.

De Stadt Potosi leyt achtien leguen van de Stadt de la Plata, alwaer de groote Berch leydt/ die de gantsche Werelt met silver vervult heeft / en van waer men het noch heden treckt / als op den eersten dach / alhoewel met grooter arbeyt/

Van de Haven Callao,

Van de Stadt de la Plata,

Van de bermaerde Stadt Potosi.

arbejdt / om dat het Metael meer is in het Center van't aertrijck / tot tweehondert stadien min ofte meer. Potosi is die plaets van het meeste volck van 't Rijk / oock van de Spaenjaerden / als Inghebozenen. De Indianen gingen derwaerts te vozen sonder loon / ende als niet ghewelt om te wercken in die Mijnen / van veertich / t' sestig / tachtentich / hondert myle weechs / oock van hondert ende vijftich / min of meer / maer nadien dat de vermaerde Bonde del Villar, Don Pardo ordineerde de vyphet / ende aenwas van de betalinghe van de Indianen, is alles met winst voortghegaen / als gheseydt sal worden / als wy zijn vermaert leven beschryven.

Het goet bodel van 't silber / en om dat het daer veel is / eyscht dat de wateren van den Hemel broech beginnen / van startijt / want met die malen los Ingenios de Metaelen : Op die tijdt gaet naer Potosi de President van las Charcas, of een Rechter om hulp te gheben aen 't ghene te malen is / en tot het goet advijs met de Indianen, om dat de Maent van februario ende Martio / dat is / als het silber nedergebracht werdt van Potosi naer Lima, ist goet despichen / 'twelck bestaet in twee dinghen : 't Eerste in de wateren / ('twelck ick nu geseydt hebbe) het tweede in het quicksilber / om dat door haer toedoen veel silber uptgetrocke wert / ende sonder dat isser veel minder. Eenighe reysen ist laet ghelaten / door faute van 't ghene dat gheseyt is / ende met groote neersticheyt ist ghebrocht over Landt ende Zee / ende 'tis gepasseert de Haven van Arica, tot Callao de Lima, ende van hier de andere reyse / nae Panama, ende van Panama tot Puerto belo, alwaer de Galioenen legghen van spne Majestept.

In de Probinctie van los Char-

cas, leydt de Stadt van Sanelipe de Austria, sy hadde Mijnen van goud in de tijdt van Inga, de welke gheneficeert zijn in ses Jaren in desen deele / niet de hulpe / faveur / en vernuft van Don Emanuel de Castro, en Padilla, Rechter van las Charcas, dat hy nu is te Lima, ende hy heeft uptghetrocken een groote quantitept van silber / dat ghegaen is tot verminderinghe / ende met eenich verreck door ghebreck van quicksilber / 'twelck het principael fundament is / om het silber van het metael te trecken. Andere segghen / dat die ghene die dese saecke soude vorderen / ende fabosieren / gaven de Indianen niet vooz den arbejdt ende het benificieren van de Mijnen / ende d' Ingenios, ende dat sy dat deden om Potosi te behouden dat het niet soude ontvolckt werden / om dat de rijkdom van Oruro oncrustede seer die van Potosi.

De Stadt Guacavelica in de jurisdictie van Lima, van waer de rijke Mijnen zijn van quicksilber / ende daer 't oock met menichte van daen ghehaelt is / meer dan acht duysent quintalen int Jaer : Van eenighe in dien deele is het ghefaelt / om datter eenighe Berghen ingheballen waren / dat verblinde den arbejdt / ende heeft het gantsch Piru in groote zorghe gheslele.

De Marquiz van Montescaros siende een soo al-ghemeene ende soo wichtighe schade / quam het te hulpe al eet hy int goubernement quam / ende was aen de voorszeyde Mijnen / ende met de neersticheyt die hy dede / heeft hy den arbejdt verbeterd / ende daer werdt uptghetrocken met hoope / dat het wederom komen sal tot het oudt wesen.

De Stadt van San Francisco de Quito, is onder de linie Equinoctial, is seer oberbloedich / en van upt-

Wat goet dat Don Pardo uptrechtende te Potosi,

Wanneer het meeste werck valt in Potosi.

Van de Stadt Guacavelica.

Van de Stadt Quito

nemende getempertheit / leyt van Lima driehondert leguen: In haer is ghesondeert een Cancellarie / met een President / ende Rechters / die oock Proboosten zijn van het Hof / de Fiscal / een groote Deurwaerder / en Conincklycke Officiers / 't heeft een Cathedrale Kercke / een Bisschop / een Deeken / 't Capittel / met een Collegie dat een Seminarium is: Haer ressort van 't Hof treckt hem uyt tweehondert en tachtich leguen: Omtrent de Stadt zijn veele brandende Bergen / van sueten en vyer: Men weet van geen hongher in dat Landt / waer door seer vermeerderd wordt de generatie van de Ingebozenen / waer toe heeft de meeste vrycht ghegheven de predicatie van het heylighe Evangelium.

Santa Fé de
Bogotá.

In de Stadt van Santa Fé de Bogotá, van 't nieuwe Rijk van Granada, is een Cancellarie / alwaer de President Gouverneur is / en Capiteyn Generael / die de hant hout aen de recompensen / 't gouvernement / en de Justitie. Daer zijn oock Rechters / 't zijn Proboosten van 't Hof / een Fiscal / een groote Deurwaerder / ende Officiers / een Metropolitane Kercke / een Aertsbisschop / een Deeken / en 't Capittel. 't Is een particulier Clima, 'twelck inbrengt differenten / en dissentionen onder de Hoofden / en in dertich of meer Jaren in dat deel / en werden sy niet ghesien in het Hof / of by de Visiteurs / ten sy doot / ghehoeyt / en met schandael / en in al die tijdt heeft de Raet geordonneert / datter ondersoek gedaen werde van dat Hof / sendende derwaerts veel personen / en hebben het niet verkeghen / om de voozlepde moorden en gebanckenissen. Sy heeft in haer ressort de groote Rivier van la Magdalena, van waer sy nederwaerts varen nae Cartagena, en door die komen op de Coopmanschappen / en andere dinghen: In haer ressort

zijn veel goudt en silver Mijnen: 't Is een Landt daer 't goet koop is / en van goede ghetempertheit / en in de Provintie van los Mufos zijn de Mijnen van Esneraulden, 't heeft voer Suftraganen de Bisschoppen van Bopayan, Cartagena, en Santa Marta. De Stadt bevolcktede en conquesteerde / met het gantsche nieuwe Rijk van Granada, de Atlantado Don Gonzalo Ximenez, de Quosada, Ingebozen van Granada.

Wie die
Landt en
dele Stadt
eest ghesien
wonen
heest.

In het Rijk van Tierra firme, is de Stadt van Panama, alwaer de Cancellarie is / en de President is Gouverneur / en Capiteyn Generael. 't heeft Rechters dat Proboosten van 't Hof zijn / ende Fiscal / ende Conincklycke Officiers: 't heeft een Cathedrale Kercke / een Bisschop en Deeken / en 't Capittel / 't Landt is seer heet ende vochtich. De Zuid-zee slaet daer teghens aen / ende 'tis van waer de Vlooten komen met de schat van Peru, van waerse afschreyt / ende wordt te Portobelo ghebrocht / alwaer de Galioenen zijn / achtthien leguen zijnder tusschen de Zuid-zee / ende de Noord-zee / de simste wegh van de Wereldt / ende van Puerto Belo loopen de Galioenen nae Cartagena, ende van hier doen sy haer Vopagie nae de Havana, voort nae Spaengien.

De Stadt van Cartagena is int Rijk van Tierra firme, het is het eerste Landt van de Indiens, alwaer de Galioenen die van Spaengien komen habenen / ende alwaer eens deels sy ontladen de Coopmanschappen die sy brengen / oock voer dese Stadt / als voer het nieuwe Rijk van Granada, die ghebrocht werden tot de groote Rivier van la Magdalena. Daer is een Gouverneur / ende Capiteyn Generael / met krijchsvolk / en Garuison tot wacht van de Stadt: Een Cathedrale Kercke / een Bisschop / ende Deeken / ende 't Capittel /

Van Cartage-
na, en de
gelegent-
heyt aldaer.

tel/Rechters/Conincklijke Officiers. Het Landt is bevolckt tot Chile toe/duysent en tweehondert leguen.

Het Eplandt van la Havana, anders gheuoemt Santjago de Cuba, is driehondert legue groot: t'heeft een Gouverneur / een Capiteyn Generael / Conincklijke Officieren / Crischt volck / en Garnisoen / stercke Castelen. Daer is een Cathedrale kercke / een Bisschop / een Deeken / en t'Capittel. In dese Haven van la Havana komen de Galeonen / en Blooten / en Schepen van gantsch Indlen, om haer te vretuakieren / en te calafacteren / om haer voyagie van hier te doen naer Spaengien / 'tis een reyse van twee Maenden / min of meer / sonder aen Landt te doen / dan als sy op Terçera verballen / kohien sy om dat op te doen / en dickwils loopen sy dat vooz-by / ende verkenneen Spaengien. Dertich leguen van la Havana, begint de Caneel van Bahama, en zijn groote stroomen / seer periculeus / in dien het daer in de wint is / aen d'ander spde is het Landt van Florida, alwaer een Gouverneur is / en volck van Gologhe.

In het Eplandt van Santo Domingo, ghenaemt la Espagnola, is een Cancellerye / die President is Gouverneur / en Capiteyn Generael / en t'volck int Garnisoen / en Castelen. Daer zijn Rechters die Proboosten van t'hof zijn / Conincklijke Officiers / ende andere Dienaers. Daer is een Metropolit kercke met een Aarts-bisschop / Deeken / en t'Capittel t'heeft vooz Suffraganen / aen de Bisschoppen van la Havana, Puertorico, en Venezuela, 'tis een warm Lant / en van alle hoecken berooft van de Ingebozenen / sy werden ghedient van Swarten De Engelschen en Flamingen plaghen te gaen rantsonneren het volck van het Eplandt /

en in verloop van veel Jaren en konde het niet gekeniediert worden / tot dat het God ghelieft heeft / datter die resolutie genomen woude / de bevolkinghen te veranderen / en sy hebben sy verschoont vele verstooyinghe van onsen Heere.

Het Rijk van Chile is seer breed / en seer overbloedich / die Spanjaerden zijnder niet veel in / ten reyspecte van de Indiaben / die in conincklike Gzlogen van vistschen Jachtien Jaren in die Conterepe so geoeffent zijn als de Vlaemsche Soldaten / en handelen haer Landie en Kapier als een Spaekjaert / sy werden gheholpen niet alle wapenen / en van de Nacten die met haer overghegaet waren / en hebben een groote hoop Paerden / en in een Esquadron stellen sy ses of acht duysent Manden te Paer. Daer is een President van t'hof / de Gouverneur is een Capiteyn Generael / en Rechters / en Conincklijke Officiers / het meeste is gantsch tot den Gzloech gebracht: t'heeft twee Bisddommen / een in de Stadt van Santjago, en d'ander in la Concepcion; het volck dat ghebrocht werdt tot hulp / jaerlijcx na Chili gaet onwillich en gedwongen / om dat sy gheen vyshedyt hebben om weder te keeren als sy willen / en haer wert oock geen Licentie ghegeven / en hebben gheleden groote noot / soo veel aengaet de betalingen en behulpen / en t'lant is seer arm / en sy wassen niet veel / meest die daer diene zijn Vlamingen / om dat de thoeyten die sy lyden onepndelijck sy / en oock t'Risco, sy zijn betropt / en daer is qualijck te eten / en noch slijmmer onderhouden / maer veelheyt van vyanden / en minder bescherminge: Het pael aen de Zuyd zee / ende de Straet van Magellanes, ende als eenighe Roovers geronnen zijn doot de Straet (het welcke is met groot Risco, ende moeyte / verliesende

San la Havana.

De Caneel van Bahama.

Het epland Espagno.

1000 1000 1000 1000

veel volck/ en schepen/ om de moep-
ten en veranderinghen van luch-
ten is dat van Chile, en van het
eerste Landt dat sy verkennen/ hier
vallen sy naer Piru. Als de vyand-
den daer incoemen / als komende
uytgheslooft / en in disorde / door
delanchduericheyt/repse/ en onge-
macken van de straet/ gaē sy booz-
voets / roovende die haer ghemoet
in de Zee / sonder eenighe Haven
in te nemen / en alleen om haer te
verberfchen in Chile, die macht
van de Wereldt is niet machrich-
teghens dat Piru.

Het Landt-
schap Tucuman.

In de Provintie van Tucuman,
dat het restort is van t'hof van los
Charcas, is eē Gouverneur/ en Ca-
piteyn Generael/ een Bisschop / en
Cathedrale kercke / 'tis een arm
Landt/ heel slecht/ en men rept het
heel door met Karren/ paelt aen
t'Landt van Chile, en aen het an-
der deel met de Rivier de la Plata,
en Buenos ayres.

Van Rio de
Plata, en bu-
enos ayres.

De Provintie van de Rivier bā
la Plata, anders ghenaeamt Buenos
ayres, heeft een Gouverneur/ en een
Capiteyn Generael/ een Cathedra-
le kercke/ eē Bisschop / en Coninc-
lijke Officiers. De Haven van del
Rio, de la Plata, is in de Noort-zee/
altwaer veel schepen komen van
Lisboa, ende van Brasil: van Lisboa
wert seer goede vopagie ghedaen/
en seer kozt / en om niet te discom-
moderen de cours van de Indiens,
werter gheen Licentie ghegheven
voor de Schepen / en Coopman-
schappen. Van Rio de la Plata tot
Potosi, en las Charcas, zijn vierhon-
dert leguen / paelt aen Chile te
Landt/ en van dien Haven werter
ghelept door de straet van Magal-
lanes, om dat aen de zyde van de
Noort-zee is die Rivier/ veel groo-
ter dan de Nilus, en aen d'ander
zyde is de Zuid-zee / en het eerste
vaste Landt is Chile. Oock is aen
d'ander kant het Landt dat de
straet ombangt / dat is het Landt

van de Reusen/ van waer daer veel
ghesien zijn.

In de Provintie van Santacruz ^{Santacruz,}
de la Sierra, is een Gouverneur/ en
Capiteyn Generael/ nu isser een
Bisdom gemaect/ een van de drie
van de deplinghe van las Charcas,
tis op de Frontieren van de Indien
van Gozloge / d'eene zijn genoemt
Chiriguanas, en d'andere Mojos,
die aen d'andere zyde van de cor-
dillera legghen. De Bisschop is in
dat Landt niet ghegaen / en heeft
oock de Cathedrale kercke niet
ghefondeert / 'tis een arm Landt/
en met de Gozlogen werter veel
ekkendes gheleden / en sy sullen veel
verdienen die daer dienen / soo wel
de Hoofden als de Onderfaten.

In het gouvernement van Po- ^{Popayan.}
payan, dat tusschen Quito is / ende
t'nieuwē Rijck van Granaden, is
eē Gouverneur / en Capiteyn Ge-
nerael/ een Cathedrale kercke/ een
Bisschop / het Landt heeft Minnen
van goudt / en weynich Ingeboze-
nen: t'Lept op de Frontieren van
de Indiens van Gozloge, die wy Pi-
raos noemen.

Relaes van generale saecken,
sonder te handelen yet int parti-
culier.

In de Indiens zijn twee Repu-
blijcken/ die d'eene regeeren sijn
seer strydich teghens d'andere.
Het eerste is / die van de Spaen-
jaerts/ de welke ghebruycken het
goet politijck gouvernement van
Spaengien/ en sy betommerē haer
in de bedieninghe / en t'benificeren
van haer incomen / en opboedin-
ghen / en bouwvinghen / waer toe
helpt de dienst en arbeidt van de
Ingesetenen / om dat de Spaen-
jaerts in de Indiens, niet en ploeg-
gen/ noch en mijnen/ als in Spaen-
gien/ voor al nemen sy voor niet te
dienen

De spaens-
che Repu-
blijcke.

dienen in die Indiens, alwaer sy gehandelt werden als Ridders / of Edelieden / en nauwelijck salder ghevonden werden een Lackey / of Spaensche Dagie / die sal konnen presenteren eenige treffelijke personagie / dan alleen de Vice-roy, om het ampt dat sy heeft. Sy werden geappliceert by Coopheden en Handelaers / en om te houden winckels van dingen om eten / en van klederen van Castiliën, en van 't Lant / en om te handelen / en contracteren onder de ingebozenen / of om te wesen Overste van d' in-comens / en quartieren der Soldaten / en in de goud en silber Minen / en in d' ingenios, en de reden van die aenleypdinghe is / dat als haer ghenegentheyt / en inclinatie haer daer toe brengt / dat sy haer vertrekken / keeren sy weder naer Spaengien / met haer in-comen / dan werden sy geappliceert tot de officien en bedieninghen / die dan oock de meeste commoditeyt hebben om veel te winnen.

De tweede Republijeke is van de Indianen, die welke ontfanghen hebben met goede kenteekenen de predicatie / en onderwysinghe van het heylighe Evangelium / en met devotie en perfectheyt in de kercken haer begeben / om onderwesen te zijn / en gheleert / en tot al het dat de Gods-dienst aegaet / maer meer in d' eene Provintie als in d' ander / door de sorghe van de Bisschop / en goede Dienaers / bequaem tot de predicatie / in de moederlijke tale. En alhoewel datter in dat Rijk eene alghemeene is / dat de tale van de Inga is / die Coninc was van die Rijken / als onder ons de Latijnsche tale; soo ist dat die Leeraers niet alleen dien behooren te weten / als oock de moederlijke tale van elke plaetse / om te moghen biechten / en dienst te doen: En alsooder alsulcke Provintien en Lande veel zijn / en so verre ghelegen van een /

is het getal der talen onemdelijck.

De Indianen zijn een slechte volck / van kleene couragie / wepnich aert / siens / en actijfheyt / noech ellendiger als de Joden / tis wonder dat sy edinck wel doen. In eenighe dinghen toonen sy haer / als int celebreren van Sacraments dach / van Paesschen / en Sint Ians dach / met groote wackerheyt van dansen / musijc en processien / en in de kercken gebuycken sy alle die dingen / om het feest meer te solemniseren. Op de heylighe Vonderdach werden sy generalijck ghecastijc / sy onderhouden wel haer Ghebroederschappen / en op den dach van reeckeninghe doen sy een alghemeene bekentnisse / van soo veel goets sy in haer hupfen en velden hebben: Sy begraven hare doode met Offerhande en Wiffen. Daerentegen hebben sy daer andere / die seer prejudiciabel zijn.

Int generael zijn sy seer vernuftich / logenachtich / en dat het slimste is / dat sy seer gebreckelijck zijn int drincken / en haer vol te suppen / sonder dat boozschade te houden / het welcke sy bestellen dat sy vergaderen in heymelijcke plaetsen / alwaer sy blyven een dach / twee / drie / en een week / ja oock meer / etende en drinckende overdadiger dan de Dupfchen / by haer houdende haer Vrouwen / ende Dochters / op dat sy soudent brengen pet om te eten / of te drincken / en op haer tijt naer haer hupfen soudent gaen / en also sy hier dach en nacht zijn / en verliesen al haer oordeel / verballen sy in groote sonden / en het is het ghene / daer die van de Justitie die meeste moeyten om doen om te remedieren / om dat het gheschiet op die voet / als de Booren haer bancketten houden / alsoo oock op de selfde manier / zijn sy veel daghen met malcanderen / singhende en dansende / en seggen dat het ghebeden zijn / die sy booz haer

Met geboden van de Zucht van de Indianen

Wat haer liever naer is.

De Republijeke van de Ingebozenen.

dooden doen/ en ick segghe dat het schandelijke Offerhanden zijn/ die sy aen haer levende lichamen doen/ waer mede syse bederven/ en makense ghereet tot alle siekten/ als gheseyt is.

Wat schade datter rijst uit het sta-
dich van
hueteren
van de Indi-
anen.

Also de Indianen haer occuperen met eten en drincken/ en applique-
ren sy haer niet tot den arbeidt/ voor dat het een eyndt heeft/ en de hoot haer dringt/ of tot dat sy zijn ghedreven/ en gheparft van hare Oversten. Wat ampten of kon-
sten dat sy ghehuycken/ doen sy niet groote vernufticheyt/ oock het lesen/ en t'schryven/maer men heeft het haer niet toeghelaten te leeren. Onder de Indianen zijn vele scha-
delijke menschen/ als Half-slach-
ten en Swarten/ en Mulaten/ om het quaet tractement datmē haer doet/ en alhoewel het verboden is/ zijnder die al haer leven lanck haer qualijck sullen tracteren.

Het tribuyt dat de Indi-
anen beta-
len.

De Indianen zijn verbonden te betalen aen haer Overste/ sjaer-
lijcx een secker tribuyt van silver/ rockloen/ en andere dinghen con-
form met den tackx al die Hoben hebben: En de helft dienen/ dat is twee Maenden in 'tjaer/ in de per-
sonele dienst/ in sulcke Contrepe als het Hof sal ordonneren/ so wel d'ē als d'ander betaelt van zijn ach-
thien Jaren af tot vyftich/ om dat sy te vozen/ en daer naer niet ver-
bonden zijn. De Commandeur treet die rente/ of tribuyt/ dat hem ghegeven wert voor twee levens/ tot vergheldinge van zijn diensten/ met last/ dat hy haer moet onder-
houden in de Leer/ en betalen den Leeraer zijn loon/ en den Corrigi-
dooz zijn salaris/ en de thienden in de kerck/ dat alles gheordonneert en verclaert is by de Heeren/ op de tackx die daer ghegeven wort.

Bergun-
dinghe van
commissien
voor twee
levens/ wat
het is.

De Indians werden gecomman-
deret voor twee levens/ om dat op die manier geaccordeert wert met de ouden/ en daer werdt verstaen

het eerste leven van de persoon/ die de deplinghe van de Indians belastet wort/ en het tweede is van zijn Soon oft grootste Dochter/ die daer in succedeert/ en soo daer geen Vrouw is/ nadiē dat die twee le-
vens verbult zijn/ keert het weder tot syne Majesteit/ en de besietinge werdt ghenomen op zijn naem/ en wert ghelept in zijn Conincklycke schat-kist/ tot datter ē ander per-
soon gecommandeert werdt/ ende dat raecht de Viceroy, in al het ge-
ne dat in zijn ressoort vateert/ en aen andere Gouverneurs/ en Ge-
nerale Capiteynen in hare juris-
dictien/ so het niet en is/ dat sy door de Raet gecommandeert worden/ het welke komt te vozen de toe-
lepinghe van importantie/ met Cedullen van versoek/ met het welke de Vice-roy/ ende de Gouverneur niet en kunnen dispo-
nen van die toelepinghe/ om dat het versocht is. Zijn Majesteit en de Raet doen vrientschap voor eenighe levens meer/ aen de So-
nen en de kleppen van de ghecon-
questeerden/ daer in gebuyckende hare goedertierentheyt.

De contractatien en winningen van de Corregidoors/ onder de In-
dianen zijn seer dapper verboden/ om dat sy so contrari en schadelijck zijn voor haer bekeeringe en leere/ om dat sy ordinaerlijc haer becom-
meren met kleeden te maken/ en in andere wercken en arbeiden ey-
ghentlijck voor de Corregidoors/ missende de tijt om te maken haer werckē/ en incomens/ om haer tri-
buyt te betalen/ dat een oorfake is/ dat sy blieden/ en absenteren haer van hare Dorpen/ en komen te be-
lasten die/ in de welke sy blyven/ niet alleenlijck in de personele arbeidt/ dan oock om te betalen de tribuyt voor de absente. De Raet/ en de Viceroy's hebbē Werten ge-
maeckt/ en Ordonnancien/ die sy voor alle dingen besweeren/ te on-
derhou-

Wan de
contractatie
en win-
ningen.

derhouden/en na te komen.

Des becken-
gen uyt last
van 't Hof.

Het is eē ordinantie van de Ho-
ven / dat alle s' Jaers een Rechter
uyt-treacht te versoekē zijn ressort/
om te besoeken de deplingen van
de Indianen, en sien hoe sy getareert
zijn / en wat tribuyten sy betalen/
en of sy meer of min kunnen beta-
len / conform met de natuerlijke
en selfs gepractiseerde vruchten die
sy hebben / en oock om t' excuseren
een alghemeene gravamen, dat de
levendighe niet en betalen voor de
dooden / de absenten / en die belet
zijn/en ouden voor ionghers/ oock
om af te doen de gravamina die sy
hebben over de Spaenjaerts / en
om te verstaen hoe sy onderwelen
zijn/en gheleert/ en hoe hare open-
bare sonden ghestrafte zijn. De Vi-
ceroy om t'gouvernement plaech te
senden personen die de wercken
visiteren/en de ghemeenschappen/
en om dat de Ingebozenen souden
ontlast worde. En tot het Hof van
Quiro sendt de Marquiz van Mon-
tes claros, Don Diego, Vaca de Vega,
een persoon van voldoeninghe en
verstant in alles.

Van de
half-slach-
ten.

't Is een saecke om op te letten/
het groot getal van de Half-slach-
ten / kinderē van de Spaenjaerts/
en de Indische Vrouwen / die in dat
Landt loopen als Vagebonden/een
verloze hoop / die hem niet begeeft
om te dienen/ noch oock om enige
Machanique ampten aen te vatten.
Nadien de ledicheyt is de Woeder
van alle ghebraken / soude het een
saecke wesen daer veel aengelegen
is / dat sy ghedwongen waren dat
sy wercktedē / en dat sy haer bega-
vē/of inde bouwerpe / of in public-
ke ampten te doe/om dat sy voorts
nadien sy in hare becommeninghe
zijn / souden kunnen afgheleypdet
worden van quade inclinatie/ die
de Vagebonden houden in so nieu-
we Landen / het soude wesen een
goet gouvernement van de Repu-
blijcken te hebben/meer officien en

Officiers / als tot aenwas van het
Rijck/ en die gene die daer in woo-
nen : Hier in wert niet gedaen van
deuchdelijcke Gheestelijcke lieden/
en oock waerlijcker/om dat sy niet
en handelen noch haer becommen-
ren in eerlijcke bedieninghen/ daer
sy wel wat souden verdienen / als
sy wilden verbonden zijn.

De Majesteit heeft gheordon-
neert/dat die personen van de In-
diens, eenighe presentie sullen heb-
ben / die sullen eyschen in de Ho-
ven/ en doen haer bewijs met cita-
tie van de Fisciel / van haer ver-
diensten/ qualiteyten / en diensten/
en dat het Hof informere van haer
ampt secretelijck / met die perso-
nen/die haer schynen sullen van de
meeste qualiteyt en trouwe te zijn/
om te weten de dienstē van de per-
soonen/of sy ghedient hebben hare
Majesteit in eenighe occasie / met
het welck conform zijnde / sendet
het Hof/ dat het secret en besloten
blyve in de Raedt / van de beloo-
ninghe/ die ghedaen moet worden
aen alsulcke personen / die het be-
hoort / dan beradet de Raedt met
sijn Majesteit / op de maniere als
blijckt. Die ghene die van Indien
komen in Spaengien/hebben pre-
tensien/ sy reysen over Landt ende
Zee/die dupsent leguen/ vele ver-
anderinghen van locht hebbende/
met een groot risico van het leven/
en met excessive onkosten van haer
middelen.

Van de
diensten/al-
daer int
Landt ghy
daer.

Het Concilium te Lima gehou-
den/int Jaer 1583. in de derde actie/
int tweentwintichste Capittel/dat
gheconfirmeert is by zijn Heplie-
heyt/en zijn Majesteit gheboden
heeft te executeren / heeft geboden/
dat alwaer tweehondert Indische
tributarissen sullen zijn / dat sy met
haer Ouders / Souden en Vrou-
wen / dupsent zielen zijn / dat men
daer stelle een Leeraer/of Priester/
en dat werdt volbrocht in eenighe
Provintien daer't seer noodich is.

Het ghetel
van de Me-
taers.

Wdt.

Doemen
bele gheestes-
lijke ver-
soonen der-
waerts waer-
ten sal.

Ordinaerlijck komen de Priesters van de Indiens, om Religieusen mede te nemen/op de koste van sijn Majesteit/en het is het advijs van vele Bisschoppen/dat de Raet handele niet de Vaders van de Jesuyten/datter veel derwaerts gaen in elcke Vloote/ om dat het groote arbeiders zijn in de wijsgaert des Heeren / en van de welke meest de Bisschoppen gheholpen worden/ in de predicatie/leeringe/en onderwysinghe van de Ingebozenen/ en die oock meest volgen de Ingebozenen Spaengiaerts/ in Sermoenen/in Viechten/ om den yver met de welke sy haer appliceren tot de bekeeringe van de Indianen, en tot de onderwysinghe/en opboedinge van de Sonen van de Spaengiaerts/ en met de lichticheyt dat sy de tale leeren/ en de overbloedighe vrucht die sy ghedaen hebben/ in alle plaetsen waer sy zijn. Ick en wil in tegenwoordicheyt niet uyt-suyten de groote verdiensten die andere refterende Religieusen verdienen in haer ampt/ van de zielen tot God te brenghen/nadien die so profytelijk zijn/ en ick gesien hebbe mannen/die so volcomen en van soo groote aensien waren als moghelijk was.

Van de Bisdommen, en andere vele saken concernerende tot het gouvernement.

Van de
kerckelijke
renten.

De Kerckelijke renten van de Bisdommen/ de thiende werden int gros gemaect/ en werden in bieren ghedeelt. Het eerste behoort conform de oprechten/aen de Bisschop: Het tweede/de Deecken en het Capittel/het welck ghedeylt wert op de gewende ghewoonte/dat het de Deecken ontfangt/ten respercte van hondert en vijftich / en tot de digniteyten/ van hondert en dertich/ en tot de

Canonicken van hondert. Van die andere twee deelen / van die voorsepde vier / van het gros/ weerdich neghen deelen gemaect/die sy novenos noemen / de twee eersten behooren tot zyne Majesteit/ van de welke hy plach belooninghen te doen aen de Cathedzalen tot hare wercken: Het neghende deel en de helft werdt ghenomen tot de Fabryck/en d'ander neghende deel en de helft tot de Hospitalen / de vier overighe neghende deelen werden ghesmolten int betalen van de Capellanen van de Cathedrale kercke/in de Sacristie, Musiciens, Orgelisten, Dienaers/ en knechten van de kerck: De overighe werden geapliceert tot de Fabryck / al dit wert betaelt naer de Ordonnantie van de Bisschoppen.

Een van de saken die meest noodich en van importantie zijn den Ingebozenen/ is/ datter zijn in het principael van elck Bisdome/Seminarien van der Caciquen Sonen/ en van de principaelste Indianen, tot hare natuerlijke Politie / ende over-natuerlijke / en tot hare bekeeringe/ en hier uyt sal uytspuyten meerder kennisse/ en liefde van het heylighe Euangelium: bysonderlijck so haer lieder instructie en onderwysinghe bevolen werdt de Vaders van de Jesuyten/ om dat sy een sonderlinghe gabe hebben van onse Heer tot de dienst. De fundatie/en tghene dat noodich is tot onderhout / soude konnen komen van de incomens van de ghemeenschappen/of van de Caciquen selfs / sonder dat de middelen van de Coninck noodich zijn / op dat ter niet ontbreke / of het wat daer af verteert werde.

De Bisdommen van Cuzco, Lima, en Quito zijn seer groot/ en leggen seer verde uytgelspreyt en verscheyden / daer zijn seer quade wegen / dat het onmoghelijk is die te gouverneren/ en om te gaen vooreen

Oberlegh
tot boedel
van onder-
wysinghe des
Indianen.

Van de Bisdommen.

een Prelaet. Dat van Cuzco, heeft meer dan tweehondert leguen / en in de breedte meer dan t'seventich. Dat van Lima noch eens soo veel / dat van Quito oock so veel en meer / en om dier oorsaecke wille / hebben de Bisschoppen van de Indiens aen zijn Majesteit gheschreven / en aen de Raede / hoe seer het betaemt dat sy ghebeyle en geschen den worden / meestendeel die rijk zijn / en elck e sal komen te blyven op twintich dupsent pesos. En also het een sake is het gouvrenemēt aēgaende / wil ic daer op niet blyvē / also dat mijn intent niet en is / dan alleē eē relaes te gevē van al het gene in die deplē.

Daer de
byzondert.

Alsoo het een Godlijk recht is / en ghestelt / dat alle de Christenen thienden betalen van de vruchten die haer God geeft / van hare bouwingen / en arbeiden : 't Is alreede een costupme in de Indiens, in de meeste Provintien / en in de Bissdommen te betalen de thienden / of de helft van dien / alhoewel sy het laten nae haer wille / dat soo hoog loopt / als die ghene seggen die het niet en betalen / om dat het soo een Barbarisch volck is / behoortmen te ghebeiden dat de costupme onderhouden werde / en dat sy generalijk ghecreghen worden van de Indianen, alle ontfanghen werden van de Spaensche / door het welke de saecken van de kercke / en de bedieninge van de Godlijke dienst / gaen sal tot grooter aentwassinghe en vermeerderinghe.

Van de
Concilien.

De Provinciale Concilien werden gecelebreert in Piru, van seven tot seven Jaren / op welke de Metropolit t' samē roept de Bisschoppen / en sy reysen over Lant en Zee vier en ses hondert leguen / alsulcke wegghen / daer noch roetsen noch Litjers te passe komen / sy reysen met grootē arbeit / costen / en risico.

Van de Vni-
versiteyten.

In eenige deelen van de Indiens, zijn Vniversiteyten versocht ghe- weest / en int bysonder van de Bis-

schop van Quito, om dat die Stadt leyt driehondert leguen van Lima, en in haer ressort veel Landts be- slaet / en int particulier de gouvrenementen en Provintien van Quito af tot het vaste lant toe / en Nuevo Reyno, en dat het een ghesont Lant is / vā goede getempertheit / seer bequaem om te studerē / en t' arbeiden / ende dat int Rijk alle lijf- tocht alderbest te koop is / ende als niet gefondeert en wierdē alle wetenschappen / hebbē sy begeert ten minsten de Grammaticam, de kun- sten / en de Theologie / de casos van de conscientie / en de tale van de Indianen : de welke met vier of vijf dupsent ducaten aen renten / in de Indiens, die ophouden souden in die Provintie / soude konnē onderhou- dē werdē al het gene dat gesept is.

De Viceroy Don Francisco de Toledo, als int Rijk van Piru was / kreeg ordze van syne Majesteit / in de ghelegentheden van conside- ratien / so wel in Paps als in Gz- loge / eenige personen die het ver- dienden haer te eeren met teekenē of habitos van de drie ordenen / om dat oock die van die stedē als prin- cipaelste van Lima, Quito, Cuzco, Charcas, La paz, en Potosi, en van alle de resten dat verbolgē met haer verbintenissen / ende de reste geani- meert werdē tot de eere om te die- nen / en verdienen so groote eer / na diē het seecker is / dat de beloonin- ghe is een prikkel van de deucht.

Van teels-
keren / die
sy habitos
noemen.

Van de Ecclesiastique Staet / oock in de Priesters / als in die / die eenige Ordze hebben zijn vele ende goede subjecten over al / alwaer gheprofi- teert werden vele wetenschappen en deuchdē / en alhoewel ordinaer- lijk het schijnt een rouwe sake / ten respecte van wetenschappē / in het handelē van de Indiens, so ist noch- tans wat groots vooz die gene die het niet gesien hebben : 't Is seker datter vele gheleerde luyden zijn / soo op de stoel / als in de Scholen.

Van dees-
kelijcke
dinghen.

Van de groothey t, rijckdom,
en de groote Christelijckheyt van
nieu Spaengien.

Wat nieu
Spaengie.

Op een nieu nu te hande-
len van de rijckdom/groot-
heyt en Christelijckheyt
van het Nueva Espania, sal het noo-
dich zijn dat ic my uytspreepe/ meer
dan van Piru, om dat de Ingebo-
renen zijn van grooter inclinatie/
meer leersaem en habil, dan die van
Piru, nadien het ghesien wordt in
dingen die van daer gezocht wor-
den / ende laet booz exempel zijn de
beelden van plupmen (als gheseyt
is) die om de verwonderinge moe-
ten verwondert werden/ en ic ach-
te booz my / dat het een werck is
van 'smenschen handen/ het is het
treffelijckste dinck van allen / om
dat men van plupmen alleen / son-
der eenighe verwen daer by te boe-
ghen/ maken sy aensichten/ en met
allulcke volcomentheyt/ soomen't
int kleen besichticht / men souder
over verwonderen / en 't soude by-
kans ongelooflijck zijn/ als men het
siet. Daer naer te segghen/ dat het
so grooten Landt is/ allulcke Rijc-
ken en Provintien / en dat sulcken
getal van volck hy geconquesteert
heeft met so wepnich Spaenjaer-
den/ int 'twelc de vermaerde Prin-
ce Ferdinand Cortez oock is te ver-
wonderen / alhoewel zijn groote
Christelijckheyt/ ende pber tot de
dienste Gods / en zijns Coninc is
een bekende sake; dat de Almach-
tighe hem verlichte met zijn God-
lijcke wille. En oock segghe ick/
dat Merico is het selfde dat Lima
is/ in alle saecken die daer van ver-
haelt zijn / alhoewel dat het drie-
mael grooter ende kostelijcker is/
nochtans niet soo rijck. De Vice-
roy ende 't Hof gouberneuren haer
ressort / dat seer groot is. 't heeft
andere Spaensche Steden seer
goet / als daer is de Stadt van los
Angelos, ende andere/ soo dat haer

ressort veel leguen heeft/ en verga-
dert vele Provintien: Als die zijn
van Merico, dat het principale is/
Honduras, Campeche, Chiapa, Gua-
jaca, Mecheocan, Nuevagalicia, Nue-
vavizcaya, Guadiana, Guatimala, en
andere veel / die ick om de lanck-
heyt te blieden niet en verhael/
maer datse meest alle zijn bevolct/
en de alder vruchbaerste / en alles
goet koop / ghelijck te vozen ghe-
sept is.

In Guatimala is een Coninc-
lijck Hof / en haer President is een
Gouverneur / en Capiteyn Gene-
rael / en commandeert over de In-
dianen, ende de Rechters zijn Pro-
voosten van 't Hof: 'theeft Coninc-
lijke Officiere/ een Bisschop/ en
't Cathedrael Deken / en 't Capit-
tel: Ende dese Provintie vergadert
haer ressort en andere / en 't Landt
is goet/ en alles goet koop/ en 't self-
de dat Merico is/ gelijk oock te vo-
ren verhaelt is.

In Galisco is een Conincklijck
Hof / de selfde die in Guatimala is/
met een President / en eē Capiteyn
Generael die commandeert/ 'theeft
Rechters / die oec Provoosten van
't Hof zijn. De Bisschop/ en Cathe-
drael/ en al die Hovē en de rest van
de Provintien zijn als voorsept is.

De gouvernementē van Lamai-
ca, Veragua, en Nicaragua, en andere
hebben een Gouverneur en Capiteyn
Generael / een Conincklijke
kist/ en Officiers/ op de manier vā
het gouvernement van Popayan.
't heeft Hinnen ten eenen deele van
gout/ die de ordinairse zijn/ aen an-
dere van silver/ en andere metalen/
als aēgeroert is. Het nieu Spaen-
gien is soo lanck en so bevolct als
Piru, en breeder: 'theeft ontallijcke
vele Ingebozene Christenē/ en an-
dere ontdecktede / die op het point
zijn van geconquesteert te worden/
ghelijck als het nieu Merico is/ en
andere ontallijckheyt van Pro-
vintien die gesien en ontdeckt zijn/
en

Beschry-
vinghe van
Guatimala.

Van Galis-
co.

Verhael van
de andere
Provintien.

Van het
Landt Me-
rico.

en meer dan de helft zijnder gesien en ontdeekt. Ick segge van de Republike van de Ingebozenen/het selfde dat van Piru, ende die van de Spaensche/ook het selfde: En in Piru, en Nueva Espagnia, en in de reste wert het gheregeert/ gegouverneert/ende onderhouden met seven armen/ of Wereldtsche tacken/ die een verborzen lichaem maken/ onsheplich Catholijc geloof het Hoofst zijnde/ die dese zijn: Oorloch/ Incomen / t Goubernement / Justitie/ Vereeringhen/ Gracien/ en de Conincklijke Patronagie.

In de Conincklijke Raedt van de Indiens wert int ghemeen ghehandelt / en int bysonder van alle die materien die distinctelick ghebevt zijn in de andere Raden van zijn Majesteit / om dat die in die Rijken van een qualiteit zijn / en inde Provincien van Indien, wiens kennisse en despacho ghebrocht is tot die Conincklijke Raet van de Indiens. En oock die dingē die aengaen met reden de Raet van Staet, als zijn de behoudinge/ versekeringe/ en vermeerderinge/ of aentwas van de Indiens, nieuwe conquesten/ nieuwe instellingen van Rechten/ de geduericheyt van renten / en de commanderinghen van de Indiens, nemende de manier / en samen-sittinghe met de Commandeurs die die hebben / die de Lantbouwerpe aengaet/ eē particuliere dienst van de Indlanen, welck een is van de alderwaerste dingē van dit Rijk. De besoignes dē Oorloch aengāde (by de welke eenige onderloopen van de Raet van Oorloge van syne Majesteit) om de heplegers te versie/ Armaden / Garnisoenen/ Generalen/ Admiranten/ Maestardel Campo, Capiteynen/ en andere Officiers/ so wel te Lande/ als ter Zee/ oock voor de Conquesten/ als oock de Wacht van de Indiens, en hare Frontieren/ en voor de hepleghet van de reysen van de Arma-

den / en Vlooten van de tocht op Indiens, en om te handelen van de ghestadige Oorlogen/ die in eenige Rijken altoos gehandelt werden met de Ingeleutenen / als daer zijn int Rijk vā Chili, en het Goubernement van Santa-cruz de la Sierra, met de Indianen. Mojos en Chiriguanaes, en al het gene dat is ober de andere syde van de Cordillera, dat noch is om t'ontdecken en te conqueren: In de Provincie van de Esmerauden, en de Provincie vā Cucumbios, in de Provincie van Quito, ende in de Indiens, genaemt Pixaos, van het goubernement van Popayan, en die die genoemt werdē Cerribes van t'nieuwē Rijk van Granada, die byanden die de Zee konnen infesteren / en hare Havenen/ met haer Armaden en schepē.

De stoffe van het incomen/ wert wel gheweten hoe vruchtbaer en overbloedich het vervolch is / nae dien datter uyt de Indiens getrokken werden alle sJaers thien of twaelf Biljoenen voor syne Majesteit/ en particulier in gont/ silver/ peerlen/ esmerauden/ hynden/ suetker/ cochenille/ hout/ carca, gember/ en andere dingē vā groote valeur.

De leden in de welke bestaat de rente van syne Majesteit die hy in Indien heeft / van de welke hy boecken en reekeninghen heeft in sijn Conincklijke schat-kiste / zijn thien op dese forme. De vijfde van silver en gont/ en de groote gietinge/ de imposities of tollē van twee ten hondert / de renten van de tribuyten van de Indiens, de vercochte Officien/ de Cruzada, de tribuyt van het incomen/ de quicksilveren/ de amenden van Camara, de negenden van de Ecclesiastique renten extraordinaris. In het stuck van t'goubernemēt heeft de Raet groote becommeringhe en arbeidt/ ont dat bynaest alle die saken die voordomen zijn van dien stoffe/ soo wel Gheestelick als Wereltlick / ober

De Conincklijke Raet van Indien.

De Raet van Staet.

Den Oorloch.

Van het Incomen.

De leden van de renten.

Het Goubernement.

welcke dinghen sy oneyndelijck schryven/en daer werdt veel tijds versteren int sien van soo veel byzven/en om raet te schaffen met soo een singuliere sorghe / met soo veel Cedullen/ Provisien/ en Ordinantien/ die/ om datter soo veel waren heeft het tegen-spraak gemaect/ om het welcke de Raet heeft gepretendeert te maken een Recuel, op de voet als in Castilien bā de Wet- tē/ en alhoewel dat N. van Euzinas begint/ sullender vier Boecken gedrukt worden/ met meerder consideratie/ verstant en blijft van de Licentiaet Zorilla, Rechter bā Quiro.

Van de Justitie.

In saken van Justitie/ comen te rade de Visiten, en Residentien, die de Viceroy tot haer last genomen hebbē/ Presidenten/Rechters/ Dienaers en Officiers van de Hoven/ en de Gouverneurs/ Capiteynen Generaels/ Corregidoors/ ende al wat aenraecht aen 's Conincs incomen/ of Conincklijke Officiers/ Factoors/ Tresoziers/ en Keckenmeesters/ en die saecken die vooz de tweede supplicatie komen/ ende op 't Register van dupsent en vijfhondert en andere Plekten/ en sake die aengaē de goubernementen/ en toedeylingē van de Indiens, de welke conform de Wet bā Mechelen werden begonnen in de Hoven/ alwaer sy ghehoort werden by partpen/ en de hewysingen ontfangen werden/ en de sake besloten zijnde/ de partpen geciteert zijnde/ werde de originelen geremitteert aen de Raet/ alwaer sy gedetermineert werden/ conform met de Justitie.

Van de her-
eeringhen of
gratien.

So veel alder gehandelt is/ gelt tot verceringen of gratien/ om dat in de voorgehelede Raedt werden versien Viceroy/ Presidenten/ Rechters/ Probosten van 't Hof/ Officiers/ en alle de Dienaers/ en Officiers van de Hoven van de Indiens, Gouverneurs/ Capiteynen/ Generaels/ en de Corregidoors die in de Raedt ghewente hebben om

te provideren (om dat de andere de Viceroy aengaen) desgelijck oock de Administratien/ en ander Officien van 't Recht/ en de Plume/ en Conincklijke Officiers/ de commanderien en rentē van de Indiens, die Aerts-bisdommen/ Bisschoppen/ Deeckens/ en Capittelen/ ende Prebenden van alle de Cathedrale Kercken/ en andere Spaensche beneficien/ en de Ingebozenen/ als de costuyne is in de Raet/ andere verceringhen en behulpingen van onkosten/ als daer zijn de habitos van de drie Ordren/ van Sant jago, Calatrava, en Alcantara, consulerende niet syne Majesteit van de personen en verdiensten/ in de welke hy ghedient heeft/ en de tytulen van Adelantado, en Maerschalcken, ende anders.

De saken die de Conincklijke Patronagie aengaen/ werden gehandelt en ghedetermineert in de ghesepde Raet/ dat zijn Majesteit Patroon sy van de Indiens, en dat hy aenneme de Patronagie/ als Conquesteerder van die/ en dat de Brieven en Apostolijcke Bullen/ en alle de Beneficien/ en onderwysinghen die geprobidert werden in de Indiens, oock in Gheestelijke als Wereltliche/ sullen moete conform zijn de patronagie/ en de funderinghen van de Kercken/ Cloosteren/ Parochien en Gasthuysen/ dat de Bisschoppen Edicten sullen stellen/ en die haer daer teghen sullen stellen/ sullen haer met haer twee presenterē vooz de Patroon/ dat de Viceroy sal zijn/ of President/ ofte Gouverneur van elcke Provintie/ op dat hy excusere/ ende noeme int eene amobile ad nutum, ende niet in titulo perpetuo, om dat dat ghereserveert wordt vooz syne Majesteit/ en de Raedt/ en die de ghenoomde Tytel gegeven werde. Laet de Bullen en Brieven in de Raedt komen/ en alle de despachos van Roomen, en laet die niet moghen

Van de Conincklijke patronagie.

ghen ghebruyckt worden in de Indiens, sonder dat sy gesift zijn dooz die boozfeyde Raet/en later op een ander manier ghesupplieert worden/ende laet het niet verbult werden/tot dat zijn Heplicheyt gheinformeert sy.

Op dat wy dan besluyden dit ons werck/ en wederkeerende van de Indiens, tot ons Spaengien/segge ick / dat om te sien by nae de grootheyt van de Indiens, en is niet meer noodich dan te sien het hups van de contractie van de Indiens in Sevilien, om dat alhier sal ghesien worden hare grootheydt van incomen/ om dat aldaer een President is/ een Tresozier/ een Keerckmeester/ een Factoor/ Rechters/ een Fiscal/ die al Rechters en Officiers zijn. De President heeft tot zijn last de Depascho van de Galioenen/ Vlooten en Armaden/en Schepen van adbyse die van Indien gaen/ conforme de ordze die daer ghegeven wordt/ en belet wesende/ daer draecht een sorze booz van de rest/ conform het genoemde. Daer zijn Keercken-meesters van de Aberpe en andere Dienaers/ en Officiers.

Elck Jaer werdender gedelpachteert seve of acht Galioenen naer 't vaste Landt/ met eenige Parachen, om te hale de schat upt de Indiens, sy brenghen een Generael/ een Admirant / en Capiteynen van voetvolck/ en van de Zee / en een tertio van voet volck/ sonder Bootsghesellen / 'twelck conform is nae de vracht van elck Galioen / seer wel ghewapent / en met gheschut verzoicht.

ick sluyt mijn discours met drie advertentien : De eerste/ dat de beste tijdt om t'seplen van de Galioenen/ en bequaemt om te gaen ende weder te keeren is in Febuario/

of die gantsche Martius dooz.

De tweede/ dat de Vlooten nae het vaste Landt / booz beste tijdt hebbē / de Ooste winden in Januario / of ten minsten een Maent te bozen eer de Galioenen afvaren op dat sy tijdt hebben om haer Cargasapen te verkoopen/ende te vergaderen.

De derde / dat de voyagie van de Galioenen is/upt te loopen van de Barra, van San Lucar, of de Baye van Caliz, ende men loopt datmen verkent de Eylanden van Canaria, en van haer vaertmen tot datmen verkent de Eylanden van Dominica, en Maralino, die verlaten zijn/ en daer eenighe Indianen zijn die Dorloch voeren / alhier nemen sy ververschinghe van water / ende daer werdt verbolcht op het verbolch van het vaste Landt/ tot datmen havent in Cartagena, dat het eerste bevolckte Landt is van het vaste Landt / en van alhier werdt verbolcht de rese van Porto belo, en tot de resterende deelen/ ghelijck alreede verhaelt is/ om dat ick het gerepft hebbe/ alhoewel met groote periculen en arbeydt/ in de welke een yder hem stelt die repft / en ober Zee gaet : Daer van alle die heeft my de Heer verlost / ghelijck ick hem altoos badt demoedelijck dooz de middel van zijn alderheyligste Crups/aen 'twelck ick ordinaerlijck devoot ben gheweest/ my verbiudende alle daechs met nieuwe gunst en gratien; in recompense van dien/ heeft het my goet ghedocht/ niet ondancckaer zynde op te offeren mijn arbeydt; en oock te schryven een Boeck van zijn triumphen. Al het welke bidde ick de Heer dat het sy tot zijn Heplige dienst/ en verheffinghe van zijn Alderheyligste Naem.

Het hups
van Contra-
chon van
Sevilla.

Galioenen.

De tijt om
te gaen/en
komen.

SPIEGHEL
D E R
AVSTRALISCHE
NAVIGATIE.

Door Sij

Uijt vermaerden ende cloeck-
moedighen Zee-heldt/

I A C O B L E M A I R E,

*President ende Overste over de twee Schepen, d'Gendracht
ende Hoorn/ uytghevaren den 14 Junij 1615.*

A M S T E R D A M,

By Michiel Colijn, Boeck-vercooper op't Water
by de Oude Bruggh / in't Huys-Boeck.

Anno 1622.

3

200

AEN DE DOOR- LVCHTIGE GROOT- MOGHENDE ED. HEEREN STATEN GENERAEL,

Van de Vereenichde Nederlanden.

E Ambitie ende groot-moedicheyt van den Coninck *Alexander de Groot*, doen hy was in de fleur sijnder overwinninghen en Conquesten, en souden hem niet connen versaden, noch te vreden stellen, waert by al dien dat hy gheweten hadde, datter meerder ghedeelten van de Werelt te conquerteren hadden gheweest, als die gene die hy socht met sijn Wapenen en Crijsch-knechten te overwinnen, om te voldoen sijn groote begheerten die hy hadde over de gheheele Werelt te moghen domineren: Noch oock de cloecke Romeynen, die nae den Coninck *Alexander* sijn ghecome, en meerder machts en moghentheys hebben weten by een te brenghen, als de voornoemde Coninck, om alles te dwinghen, en haer te subjugeren, dat eenichsins bekend was, en soude van ghelijcken hun groote begheerte en ambitie die zy hadden om te heerschen en domineren niet hebben connen voldoen, indien sy-luyden gheweten hadden, ghelijck in dese onse tijden gheopenbaert is, datter noch twee onbekende ghedeelten des VVerelts waren gheweest, als namentlick het gheheele groote Landt van *America*, met sijn by-legghende Eylanden, dat weynich minder is, als de oude bekende VVerelt, ende oock het deel, oft nieuwe werelt van *Australia*, noch maer ten deele bekend, en met de hulpe en segheninghe des Heeren eer langhe jaren door de Navigatie meer en meer tot voordeel en dienste van dese Landen bekend sal werden.

Maer al schoon ghenomen, dat de Coninck *Alexander* in sijnen tijdt, en de Romeynen nae hem, alle goede informatie en wetenschap van de twee nieuwe ghedeelten van de werelt hadden ghehadt, soo en was hun macht sulcx niet datse souden middel ghehadt hebben de selve te subegeren, en t'onderbrengen, al hoe wel haer macht van Ruyteren en Knechten, als doen excedeerde de macht die men nu ter tijt soude weten by een te brenghen, ende dat mits de voorschreven twee nieuwe ghedeelten van de oude Werelt, door de Zee waren ghesepareert, en dat zy midts dien daer toe gheen bequaemheyt van macht en Schepen hadden, om sulcke conquesten te weghe te brenghen: oock soo heeft Godt de Heere de ontdeckinghe ende overwinninghe van de voorschreven VVerelts-ghedeelten, soo het schijnt, ghereserveert voor andere Coninghen en Princen, als ghebleecken heeft, dat aen d'eene sijde de Coninck van *Hispanien*, door de bequaemheyt van sijn Landt, ende Zeevaart, het meestendeel van *America* heeft overwonnen, en onder sijn subiectie ghebracht, en dat aen d'ander sijde de Coninghen van *Portugael*, maer eenighe conquesten hebben ghedaen, maer niet van sulcke impor-

Toe-eygheningh.

importantie, als t'ghenē door de Spaenjaerden te weghe ghebracht is, mits de Conquesten van de Portugeesen meest bestaet in d'ondeckinghe van plaetsen en Landen inde onder-werelt gheleghen, die te vooren zijn bekent gheweest, sulcx dat de selve meer voor ontdekkinghen, als Conquesten moeten ghenomen worden, ende mits dien gheen ghelijckenisse en hebben by de overwinninghe die de Coninck van Hispanien in *America* heeft ghedaen, die in dat deel daer inne te vergelijcken is ter Zee, by *Alexander* de *Groote* te lande, hebbende hy (beneffens dat hy in *Europa* een seer groot Coninck is) volcomelick een nieuwe Werelt gheconquesteert, die hem seer groote rijckdom jaerlicx inbrenght tot maintienement van sijn staet, als yeder een bekent is, welke schatrijcke ghedeelte van de Werelt de Coninghen van Hispanien met cleynen en gheringhe middelen sijn aenghecomen, als sulcx inde eerste instantie, soo de Historien vermelden, vercreghen hebbende met eens seshien duysent Ducaten te verschieten, dat ghecost heeft de eerste equipage en toerustinghe waer mede *Christophorus Columbus* de *West-Indien* ontdekt, ende ten deele ghewonnen heeft, welke seshien duysent Ducaten by de Coninginne *Isabella* van *Castilien* oock beswaerlick in haer Rijke conden ghevonden worden. Met sulcke cleynen beginfelen, ende weynich middelen sijn de *West-Indien* ontdekt, en voorts met der tijdt aen de Croone van Hispanien ghevoecht, en langhe tijdt voor de *Castilianen* alleen ghehouden, want de Coninck *Ferdinandus* van *Arragon*, ghetrout hebbende *Dona Isabella* van *Castilien*, alsoo sy de penninghen tot dese entreprinse uyt hare middelen alleene hadde verschoten, cedeerde alle de Conquesten ende profijten, dieder uyt soudē resulteren tot behoef ende voordeel vande Croone van *Castilien*, excluderende daer uyt sijne vassalen *Arragonezen*, en andere Onderfaten, waer af contracten en conditien wierden ghemaect tot contemplatie van de Coninginne *Isabella*, welke conditien gheduyrt hebben en onderhouden sijn gheweest dat gheen Aragonnoys, oft Vassal van de Coninck *Ferdinandus* in *West-Indien* heeft moghen handelen, tot soo langhe toe dat de Croonen van *Castilien*, *Arragon*, en andere Coninckrijcken van *Spanien* door houwelicken en erffenissen te samen zijn ghevoecht, sulcx dat de Inwoonders van *Spanien* int ghemeen sonder onderscheydt de beneficiē trecken van dese vreemde Vaert. Iae selfs de *Genevoysen*, overmits die in de protectie van den Coninck van *Hispanien* sijn, wesende alleene de Onderfaten van dese Landen, die mede Vassalen van de Coninck van *Spaignien* doen ter tijt zijn gheweest, daer uyt ghesloten. Ende al hoe wel de Inghesetene van dese vereenichde Nederlanden in de Zee-vaert alle Natien van *Europa*, jae van de gantsche Werelt (sonder roem ghesproocken) overtreffen en passeren in ervarentheyt, industrie, en practijcke, om de Zee op alle verde en vreemde Passagien te bouwen, en te frequenteren, soo is nochtans voor desen by niemanden uyt dese Landen, eenighe nieuwe Passagien, Havenen, of Landen die ghedenck-waerdich sijn ghevonden of ontdekt, niet teghenstaende t'selfde door verscheyden personen soo int Noorden als anderweechs onderleyt is gheweest, alle t'welcke de Bewint-hebbers van de *Austraelsche* Compaignie, uwe Hoogh-Moghende onderdanighe Dienaren, in rijpe deliberatie ghenomen hebbende, ende gheencourageert wesende, door den particulieren Ootroye by uwe Hooghe Mog. Ed. sijn de selve beweecht gheweest tot eere en reputatie van haer lieve Vaderlant, een lofflicke Entreprinse voor te nemen: te weten, om een Passagie int Suyden te soecken, daer door te varen, en voorts de Landen in de Suyt-Zee gheleghen, en voor desen onbekent, soo veel doenlick soude sijn, aen te doen, en frequen-

frequenteren. En hebben dien volghende inden Iare seftthien hondert vijftien binnen de Stede *Hoorn* toegheruſt twee Schepen ghenaeamt de *Eendracht* ende *Hoorn*, daer op ſtellende voor Prefident en Opper-Coopman den welervarenen, ende gheexperimenteerden *Jaques le Maire*, die met de ſelfde Schepen ſulcken Voyage heeft gedaen, en int Suyden ſoodanighen facile, bequame, en gantſch dienſtighe Paſſagie, die eenighe Mijlen van de Straet van *Magallanes* is diſterende, uytghevonden, ende Landen en Eylanden inde Suyt-Zee ontdeekt heeft, als in deſe ſijne Journales vervaetter wort, aen welcke Landen alſoo nae alle appaentie t'Landt van *Australia* ſeer groot is, jae ſulckx dat het recht wel voor een derde-part van de Werelt mach ghereeckent worden, onghetwijfelt tot ſeer groot voordeel deſer Landen, trefſelicke Coopmanſchap en negotie ſal connen werden gheſtabileert, ende ſal by experientie bevonden worden, dataen de ſelve Landen ſoo wel als aent t'Landt van *America* goede profijten ſullen weſen te doen, alſoo veel der ſelver Landen op een goet climaet ſijn legghende, ſulckx dat als nu claelick onder-vonden is, dat de oude Schrijvers die de Werelt ghedeelt hebben in drie deelen, als in *Europa*, *Aſia* en *Africa*, ſeer grovelicken gefailleert hebben, en dat de ſelve drie deelen met recht niet meerder als voor een derdepart van de Werelt moghen gereeckent worden. *America* voor het tweede derdendeel, en *Australia* voor het derde derdendeel, en naer alle appaentien, en conjecturen, ſoudemen met ſeer goet fundament connen argueren en ſtaende houden, dat het ghedeelte van *Australia* het grootſte van de drie deelen is, gheconfidereert dat het eerſte en tweede ghedeelte, namelick de oude onbekende Werelt, ende *America*, meeft beſtaende ſijn van de hoochte nederwaerts van *Rio de Plata*, en *Cabo de bona Eſperança*, legghende beyde de voorchreven plaetſen ten naeſten by ghereeckent op de hoochte van vijf- en dertich graden int Suyden, ſonder dat van de voorchreven hoochte op parallellicq eenighe Landen int Suyden bekend zijn, als alleen het Lant van de *Paſagones*, ſtreckende van *Rio de la Plata* tot de Straet van *Magallanes* toe, dat ſeer weynich importeert, en dat gheheel *Europa* en *Aſia* meeft ghelegghen ſijn van 35. graden Noortwaerts te nemen, naer de hoochte van de Straet van *Gibraltar* af, daer uyt men voor ſeecker can beſluyten en infereren dat int Suyden noch veel Lants is t'ontdecken, ſijnde niet ghelooflick dat Godt de Heere, die volcomen en perfect is, in alle ſijne wercken, de Landen van de Werelt alleen ſoude gheſchapen hebben int Noorden, en dat int Suyden niet dan Zee en Water ſoude weſen te vinden, nademael de Sonne ſijn cracht, operatie, en virtuyt doet, en int werck ſtelt, ſoo wel int Suyden als int Noorden, ghevende elck ghedeelte ſijn tijt en ſayſoen om het Aertrijck te verwarmen, en te fruſtifieren, ghelijck de Conincklicke Propheet *David* in ſijn 89. *Pſalm* claelick ſeyt, dat Godt de Heere, t'Noorden en t'Suyden heeft gheſchapen, ghevende alſoo het Suyden ſoo veel voordeel en preeminentie als het Noorden, ſoo dat daer uyt vaſtelick te preſumeren is, dat het Suyderghedeelte van de Werelt, hoe wel tot nu toe onbekent, de ſelfde qualiteyten in ſich ſelven moet hebben als het Noorden, t'welck die vande Auſtraeliſche Compagnie, indient de almoghende Godt toelaet, en dat uwe Ho. Mo. Ed. het Octroy aen henluyden verleent ſonder eenighe reſtrictie ofte limitatie volcomen effect laten ſorteren, in ſeer corte jaren door de nieuwe ontdeckte Strate *Le Maire*, tot eere en reputatie van de gheunieerde Provinciën, voorder en meerder verhoppen uyt te vinden, en ontdecken. Ende al iſt dat ſeeckere invidieuſe en afgunſtighe perſoonen de voorchreven uytghevonden Strate, gheerne in cleen-achtinghe ſouden brengen, en uwe Ho. Mo. Ed.

Toe-eygheningh.

met sinistre practijquen, soecken te impresseren, dat de selve gantschelic gheen voordeel voor dese Landen soude connen gheven, soo vertrouwen nochtans de Bewinthebbers voornoemt, dat uwe Ho. Mog. Ed. na hare wijze discretie wel sullen connen oordeelen, dat door het uytvinden van de selfde Passagie, de Landen een uytmemende voordeel is gheschiet, ten respecte van de trafijcq die daer door al omme int Auftraelsche Lant, en oock aen alle ander Länden aen de Suyt-Zee ghelegghen sal connen werden gedreven, sijnde waerachtich dat de bequaemheyt ende faciliteyt van de selfde Strate sulcx is, dat gheene Passagien die immermeer int Noorden ontdeekt oft uytgevonden souden moghen werden, ten regarde van het over-groote coude Climaet datmen soude moeten passeren, noch oock de spineuse ende moeyelicke Strate van *Magallanes* in gheene deelen daer by te verghelijcken sijn, tot welcken eynde de Bewinthebbers goet ghedacht heeft, alhier te declareren de moeyelicke beswarenissen, en ghevaerlickheden die bejeghent sijn, ende die tijdt die gheconsumeert is by alle die ghene die oyt de Strate van *Magallanes* hebben ghepasseert, en eerstelick soo veel aengaet *Ferdinando Magellanes* selve, soo brenghen de Historien mede, dat hy met een Vloot van vijf Schepen uyt *Spaignien* gheseylt sijnde, inden beginne vande Maent van April, inden jare 1520. gheraect is in *Porto S. Iulien*, legghende op 49. graden besuyden de Linie *Equinoctiael*, en dat hy niet eerder door de Strate heeft connen passeren, en in de Suyt-Zee comen, als op de achthienste December int selfde jaer, sulcx dat de selfde *Magellanes*, den tijt van ontrent acht Maenden ende een half besich is gheweest om uyt *Porto S. Iulien* door de voorschreven Strate te gheraecken, in de Suyt-Zee: sijnde de voorschreven *Magellanes*, en die ghene die met hem de voorschreven Strate hadden ghevonden, by de Keyserlicke Majesteit ten hoochsten ghehonoreert en gheremunereert, sulcx de Historien ende de contracten van dien sijn medebrenghende, en sijn van de voorschreven vijf Schepen, vier op de Reyse vergaen, De tweede die de voorschreven Strate aenghedaen heeft is gheweest *Don Iulieres Carvaial*, Spaengiaert, die met een Vloote van vier Schepen ghevaren is uyt *Spaignien*, met consent en licentie van de Hoo. Mog. Keyser *Karle*, om te passeren de Strate van *Magallanes*, en ghecomen sijnde voor de Mont van de Strate, is daer met foodanich onweder en tormenten in de Strate overvallen, dat drie van sijn Schepen daer in ghebleven en vergaen zijn, met ontrent twee hondert vijftich Mannen daer op sijnde, en het vierde Schip hebbende twee en tseftich daghen besich gheweest, om de voorschreven Straet te passeren, is eyntlick met groot verlies van Anckers, en anders daer door gheraect, en ghenootsaecht gheweest te loopen nae *Calon de Lima in Peru*, sonder verder te connen seylen. Capiteyn *Don Alonso Ladrille-Ro*, uyt den naem en van wegghen *Don Garcia de Mendoza* Gouverneur van *Chili* de derde, die de voorschreven Strate heeft besocht, is lanck de Suyt-Zee, aen de voorschreven Strate ghecomen met twee Schepen, een van dewelcke door storm en onweder weder is ghekeert naer *Chili*, ende herander met groote moeyte, en travaille is in de voorschreven Strate ghecomen, en heeft soo verre gheseylt dat hy de Noort-Zee heeft ghesien, en is daer naer wederomme ghekeert, hebbende besich gheweest in de selfde Strate, ontrent drie Maenden. *Don Fray Garcia de Loaysa* vierde passant van de voorschreven Strate, is door last van de hooch-ghedachte Keyser, uyt *Spaengien* gheseylt inden Iare duysent vijf hondert vijfen twintich, en is op den achthienden Januarij 1526. ghearriveert inde Strate, aen waer hem foodanighe swaricheyt bejeghent is, dat hy door storm eens daer uyt ghedreven is, en

is den

Toe-eygheningh.

is den eersten Junij daer aen volghende eerst daer door gheraecht, achterlatende drie Schepen van sijn Vloote, daer noyt tijdinghe van ghecomen is. *Sir Francisco Draeck* de vijfde, die dese Straet heeft ghepasseert, is uyt Enghelant gheseylt met vijf Schepen den vijftienden November 1577. en is den seften September Anno acht en tseventich gheraecht door de Straet in de Suyt-Zee, hebbende den tijt van ontrent selthien daghen gheweest in de voorsheyde Straet, en de selfde ghepasseert op het geluckichste van allen, doch daer is een Schip van sijn Vloote weder in Enghelant ghekeert, sonder dattet t'selfde de Straet heeft connen passeren. Capiteyn *Pedro Sarmiento* de sefte die de Strate heeft aenghedaen, is door last van *Don Francisco de Toledo*, Vice-roy van *Peru*, Anno 1579. met twee Schepen ghevaren nae de voorschreven Strate, om *Sr. Francisco Draeck* te gaen soecken, en is een van de beyde Schepen ghenootsaecht gheweest wederomme te keeren nae *Lima*, vervolghende de voorschreven *Sarmiento* sijne Reyse, en passerende de voorschreven Strate, ontrent in vijf en veertich daghen, is eyntlick gearriveert te *St. Lucar*. *Sir Thomas Candish*, Enghelesman, sijnde de seyende, is met twee Schepen, en een Barque in Julio 1586. uyt Enghelant ghescheyden, en den seften Januarij 1587. inde Strate ghecomen, en den vier en twintichsten Februarij daer door gheraecht inde Suyt-Zee, hebbende besich gheweest om de voorschreven Straet te passeren, den tijt van vijftich daghen: De selve is andermael den acht en twintichsten Augusti Anno 1591. uyt Enghelant geseylt, met drie groote Schepen, en twee Barquen, en is den twintichsten Martij 1592. ghecomen aen de Straet, en de selve door storm en onweder niet connende passeeren, is wederomme te rugghe ghekeert inde Noort-Zee, sonder dat hy de reyse conde volbrenghe, maer is een van sijne Schepen in Augusto daer aen volghende wederomme gheraecht in de Straet, en met groot perijckel en moeyte ghecomen sijnde in de Suyt-Zee, is door storm en onweder te rugghe ghedreven in de voorschreven Strate, soo dat het selfde Schip ghenootsaecht is gheweest weder te keeren in de Noort-Zee, en is mitsdien by gheen van de voorschreven drie Schepen de reyse volbracht. Capiteyn *Thomas Haukins*, Enghelesman de achtste, is t'seyl ghegaen uyt Enghelant den twaelfden Junij 1593. en is voor de Straet ghecomen den thienden Februarij 1594. ende gheraecht met groot perijckel, en miraculenselick met verlies van meest alle sijn Anckers, den neghen en twintichsten Maert daer aen volghende inde Suyt-Zee, sulcx dat hy den tijt van ontrent acht en veertich daghen in de voorschreven Strate heeft gheswermt. *Iaques Mahieu* de neghende, is uyt Rotterdam t'seyl ghegaen met vijf Schepen den seven en twintichsten Junij, Anno 1598. en den seften Aprilis ghecomen in de Strate, en de selve eerst ghepasseert den seften September daer aen volgende, behalven dat het Schip de *Trouwe*, daer Capiteyn op was *Sybold de Weert*, ghenootsaecht is gheweest wederomme te keeren, mits de groote swaricheden hem bejeghent, ende zijn die andere vier Schepen int passeren van de voorschreven Strate besich gheweest den tijt van ontrent vijf Maenden. *Olivier* van *Noort* de thiende, is van Rotterdam t'seyl ghegaen den derthienden September, Anno 1598. met vier Schepen, en is den 24. October Anno 1599. inde voorschreven Strate ghecomen, de welcke hy ghepasseert heeft met groote moeyte den 29. Februarij 1600. soo dat hy int passeren van de voorschreven Strate gheconsumeert heeft den tijt van vier Maenden en vijf dagen, De laetste sijnde Capiteyn *Joris Spilberghen*, is met ses Schepen uyt dese Landen gheseylt den achtsten Augusti Anno 1614. en voor de voorschreven Strate gearriveert den 2. Martij 1615. de welcke hy met groote moeyte ghepaf-

Toe-eygheningh.

ghepasseert heeft den 6. Meye daer aen volghende, alle welcke voorschreven moeyelickheden en beswarenissen den ghenen bejeghent die oyt de Strate van *Magallanes* hebbch ghesocht te passeren, ghecompareert sijnde, jehens de faciliteyt ende bequaemheydt vande voorschreven spatieuze en commodieuze Passagie *Le Mair*, die ontrent acht Mijlen wijt, en seven Mijlen lanck is, en doorgaens veertich, vijftich, tsestich Vademen diepte is, hebbende daer door de voornoemde *Iaques le Mair* met het Schip *d'Eendracht* in een dach sonder eenighe beswaerlickheyt ghepasseert, ende in de volle Suyt-Zee ghecomen is, blijktt claerlick dat de selfde Passagie in alle deelen, de Passagie van de Strate van *Magallanes* te prefereren is, ende dat mitsdien de selve ten regarde van de goede ghelegghentheden voordelicker en dienstigher voor dese Landen is, als eenige passagie, die ter Werelt immermeer uytgevonden sal connen worden, te meer nae dien men de selve (soo voorseyt is) sonder eenighe ghevaerlickheyt can passeren: en datmen daer door comende, terstont in een ghesont Climaet gheraectt, sijnde waerachtich, dat door de ghenade Godts, niet een man van het voorschreven schip *d'Eendracht* op de uyt-reyse ghestorven is, voor en al eer datse aen het Landt van *Iava* ghecomen sijn. Ende alsoo de Bewinthebbers voornoemt vastelick vertrouwen dat de selfde passagie by uwe Hog. Mog. Ed. in sulcke achtinghe ghenomen sal werden, als de selve ten aensien van de situatie ende bequaemheyden is meriterende: Soo hebben de selve de vrijmoedicheyt ghenomen, uwe Ho. Mog. Ed. hare Souveraine Overicheden dit Journael van haren President *Iaques le Maire* te dediceren, en onder der selver protectie int licht uyt te geven, demoedelick versoeckende dat uwe Ho. Mog. Ed. den gheringhen arbeyt ghelieve voor aenghenaem te ontfanghen, op dat wy daer door te meerder veroorfaectt en ghe-encourageert moghen worden, om voorts met de hulpe des Heeren, de principaelste Landen ende Custen van *Australia* onse lieve Vaderlant tot vordernisse en welstant van dien bekennt te maecken, ende naer onse gantsche demoedighe en dienstighe ghebiedenisse, sullen wy den Almoghenden Godt bidden, uwe

Doorzuchtighe/Hoogh-Mogende/Ed. Eertrfeste/Achtbare/Doorzienighe Heeren/te conferveren in lanckduerighe ghesontheyt / en in gheluckighe en voorspoedighe regeeringhe tot s' Landes welvaren: In Hoorn den 1. April 1622.

Vve Ho. Mog. Ed. gantsch dienst-villighe en onderdanighe Dienaren.

De Bewinthebbers vande Australische Compaignie.

Voor-

Voor-reden aen den goet- willighen Leser.

Wso de Bewint-hebberen van
de Austraelische oft Supt-Com-
paignie voorzghenomen hebben in druck te
laten upgaen het oprechte Originael / en
autentijcq Journael van wijlen Saligher
Iacob le Maire, die als Commandeur / op-
per-Hooft / en oock mede Bewint-hebber
van de selve Compaignie ghevaren heeft
op de Schepen ghenacmt d'Eendracht ende
Hoorn, toegherust en afghevaren sijnde
van de Stadt Hoozn / inde Maent van Ju-
nio; Anno 1615. ende dien volghende den
14. Iunii daer aen npt Cerel / in Zee ghe-

loopen / soo ist dat de voorszreven Bewint-hebbers goet ghevonden
hebben / en noodich gheacht den goet-willighen Leser voorsz te draghen /
en te waerschouwen / dat het Journael voorsz desen nptghegheven / door
Willem Iansz Boeck-vercooper tot Amsterdam / op den naem van Wil-
lem Cornelis Schouten Schippet / niet en is het oprechte Journael van
de Repse en Vopagie / maer een onbehoorlick vercreghen werck / met si-
nistre middelen / en manieren van doen by een ghevoecht / en versamelt /
om alsoo de eyghenaers en de Bewint-hebbers vande voorszreven Au-
straelsche Compaignie die het toecomt sulck Journael en werck npt te
gheven / als daer van de beste kennisse hebbende / te berooven en frustri-
ren / van de eere/reputatie / ende profijt daer aen dependereinde / dat haer
alleen en niemant anders toecomt / mits in't selfde gefabriqueerde Jour-
nael teghengs alle redene en billickheyt / en contrarie de waerheyt door
Willem Iansz de eere ghegeven wort aen Willem Cornelis Schout als vin-
der vande nieuwe Straet le Maire, daer hy Schouten maer als Schip-
per ghevaren heeft op het Schip de Eendracht, die nochtans noch inven-
teur vande Repse is gheweest / en noch veel min opt eenighe kennisse /
ofte wetenschap daer van heeft ghehad / als door sijn Billive in dato
den tweeden November, Anno 1618. aen Isaac le Mair, Vader van de
overleden Commandeur in Hoozn gheschreven is blickende. Immers
niet vorder als hem daer van ghegeven is door den voorszreven Com-
mandeur (onder wiens commandement hy stont) en de Bewint-heb-
bers van de selve Compaignie / die hem kennisse en openinghe van de
selfde saecke hebben ghedaen / meynende ende vastelijck vertrouwende
aen desen Man ghevonden te hebben een persoon die Capabel en be-
quaem soude sijn gheweest om sulcke sware en difficile Repse en Vopa-
gie te helpen doen dirigeren / en vorderen. Van hoe zy daer mede ghea-
buseert en bedzoghen sijn gheweest / sal blickken door de deductie en ver-
hael vande voorszreven repse / sulck dat de Bewint-hebbers van de Au-

Israelsche Compaignie ten hoochsten hebben te beclaghen van weghen
 het quaet succes vande ontdeckinghe ende vindinge van het Rijk vast
 land van Australia inde Supt-Zee gheleghen / waer van de faute meest
 te imputeren is/ en te gheben den voorszreven Schipper / die door sijn
 quaet compositement/en onbehoorzlike Acten/hem tegens den Comman-
 deur in alle deelen heeft ghestelt / ende de selve soo qualick ghetra-
 teert en mis handelt / en dat daer door belet is gheweest/ sijn heerlick en
 heroicque desleyn en voornemen/tot sijn groot hart-seer en leet-wesen te
 effectuieren en volbrengghen : dat sonder twiifel met de hulpe ende seghe-
 ninghe des Heeren soude ghevolcht en ghesuccedeert hebben / hadde de
 Schipper hem ghesecondeert en gheassisteert / als een Schipper met ee-
 ren toekont/en hem ghequeten en ghedraghen hadde als eenighe andere
 Officialen hebben gedaen/ Voornamentlick Aris Chesbon van Hoorn/
 Commis op het Schip Hoorn, die naest den persoon van de Comman-
 deur de meeste eere ende lof toecomt/ als hebbende hem in alle civilitijt
 ghedraghen ende ghesocht soo veel in hem is gheweest de vorderinghe
 en avancement vande Reysle / dat den Schipper voor een exempel be-
 hoorde ghedient te hebben/ en ghemoveert om eere in te legghen/ en sijn
 quade meenen en practiquen int misleiden en mispen van het volck/
 als andersins te doen af staen/ soo heeft hy echter met sijn quaet voorne-
 men evenwel voortgegaen om de Reysle te verachterē en onbzuichebaer te
 maecten/calommierende doorgaens de actien en desleyns van den Com-
 mandeur/ hem voorts ghedraghende voor soo veel de conduyte sijns per-
 soons heeft aenghegaen seer onbehoorzlick/ insonderheyt int menageren
 vande Victualie/ ende Wijn/contrarie alst wel behoorde geschiet te sijn/
 op sulcke langhe periickelense Reysen : Van onaenghesien den noot die
 sulcx wel vereyschte/ soo heeft hy accoozt wesende met de Bottelier / den
 Wijn die soo noodich van doen was/ onnuttelick vernielt/en gheconsu-
 meert / de Vaten buyten ordinaris besocht en ghequelt / datse eyndelick
 die ledich ghemaect/ onnuttelick verdaen/ vernielt ende gheconsumeert
 hebben/ welck t'volck int generael toe quam/ die daer veel om gheledert
 hebben / soo dat hier uyt can besloten worden wat dienst en profijt/ dat
 dese Willem Schouten, niet meriterende de plaetse te bekleeden die hy
 ghehadt heeft/op die Reysle de Compaignie heeft ghedaen/de welcke wel
 inghesien en gheconsidereert veel minder sijn als van den Putgert van't
 Schip/ die immers ghedaen heeft/ tot dienste van't Schip/ sulcx het da-
 gelijcx werck vereyschte/ sonder eenige schade te doen/ soo datmen daer
 uyt can besluyten met wat redene en fondament Willem Iansen hem inti-
 tuleert den Zee-Kidder/ benemende en heroovende daer mede de eere en
 de reputatie vanden Commandeur/ die hem soo Aan-haftich/eerlick en
 bromelick heeft ghedraghen / en sijn jonck leven daer in heeft ghescho-
 ten / tot wiens nae-deel ende disreputatie hy sulcx niet en behoorde ghe-
 daen te hebben/ als wesende een Commandeur / een Amsteldammer in-
 ghebozen / die de volcomen eere toecomt van dese Voyagie / en ontdec-
 kinghe / sonder datmen de selve wil gheben aen Willem Cornelis Schou-
 ten van Hoorn : diese in gheen deelen toecomt / noch ghemeriteert heeft/
 datmen van hem eenich vermaen soude doen. Immers niet vorder/ als
 dat hy de Reysle heeft helpen doen / met sulcke ondienst van de Compai-
 gnij/ en goede participanten/ als hier voor is verhaelt : ende indien een
 particulier Schipper hem daerom de eere mach toeschrijven / soo en isser
 niet

niet een van alle het Boots-volck/selvs tot den Putger toe/ die hem niet mede sal moghen roemen als vinder vande Straet le Mayre, en ghesinert de voorszreben Willem Ianssen Boeck-vercooper residierende inde Stade van Amsterdam / het voorszreben Journael / den naem gheeft van Willem Cornelisz Schouten : t'welck Willem Cornelisz Schouten ontkent / en desavoneert sijn werck te sijn / als by sijn missive blijkt. Voorts ontkennen mede de voorszreben Austraelische Bewint-hebbers / sulcx door Willem Iansen in sijn Voor-reden aen den goetwillighen Leser / wert gheseyt / als te weten / dat tusschen Isaac le Maire, en Willem Cornelis Schouten, weghen dese Keyse eenich overleggh soude sijn ghedaen / hoe men de selfde best soude beginnen / en aenlegghen / en veel minder / dat door hem secker Accoordt soude sijn gheschiet / en aenghegaen weghen het furneren vande Penninghen / als andersins / wesende desen Willem Cornelis simpelick voor Schipper aenghenomen / sonder dat voorder pets met hem is gheacordeert / maer wel waerachtich / dat de voorszreben Isaac le Maire, met Pieter en Jan Clementsen Kies, Mitsgaders Jan Ianssoon Molen-werf t'samen zijn gheacordeert / weghen den aenbanck van dese Opagie / hebbende den Schipper ghebruyckt tot vorderinghe van het werck / die hem daer inne soo quahick heeft ghedraghen en ghequeten / datse hun daer grootelick over hebben te beclaghen: ghelijck in tijt en wijze sulcx breeder verclaert en ghededeerteert sal worden : ende op dat de ghewillighe Leser soude moghen weten en oordeelen met wat fundament / en in wat maniere de Austraelische Compaignie begoft en aenghebanghen is / salnen hiet naer int langhe en breet verstaen.

Extract uyt 't Register der Resolutie vande Hooghe ende Moghende Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlanden.

Iovis den xxvij. in Meerte 1614.

S ghelesen de Requeste van verscheyden Coop-
lyden, Ingesetenen vande vereenichde Provincien, versoecken-
de vrydom dat zy de Passagie, Landen ende Eylanden, die tot
nu toe niet ontdeckt oft ghefrequenteert en zijn ghe-
weest, ende die by haer door Godes ghenaden ende hulpe onidecke
sullen moghen werden, sullen vry moghen ghebruycken voor
d'eerste ses reysen, sonder dat yemant anders als sy Supplianten
uyt dese vereenichde Provincien die sullen moghen beseylen ofte
frequenteren, directelick noch indirectelick, voor ende al eer dat sy Supplianten de voor-
schreven ses reysen, int gheheel volbracht ende ghedaen sullen hebben. Na deliberatie is
verstaen ende gheresolveert datmen de Supplianten het versochte Octroy, ofte concessie
sal accorderen, ghelyck hun dat gheaccordeert wert, mits desen, voor vier reysen, midts
dat de Supplianten d'eerste reyse ghedaen hebbende, aen hare Ho. Mog. ghearbitreert
ende verclaringhe ghedaen werden, in wat tijt dat de vier Reysen ghedaen sullen mogen
werden, behoudelick oock dat dese Concessien van hare Ho. Moghende niet
en sullen prejudiceren eenighe voorgaende Octroyen ende Contessien van
hare Ho. Mog. ende mits conaitie, by soo verre alsser twee oft meer Compaignien in
een Iare sulcke Landen ofte Passagien vinden, dat d'selve tsamen dit beneficie ende Pri-
vilegie sullen ghenieten, ende dat de verschillen die desen aengaende, ofte andersins val-
len sullen, de selve staen tot decisie van hare Ho. Moghende.

GENE.

GENERAEL OCTROY

*Voor die ghene die eenighe nieuwe Passagien, Havenen,
Landen oft Plaetsen sullen ontdecken.*

Die Staten Generael vande Vereenichde Nederlanden / Allen den genen die dese segghenwoordighe sullen sien oft hoozen lesen / saluyt: DOEN TE WETEN, Alsoo wy verstaen / eerlick / dienstlick ende profistelick vooz dese Landen / ende tot vorderinghe vanden welstant van dien / oock tot onderhout van het Zee-varende-volck te wesen / dat die goede Inghesetenen verweckt ende gheencourageert worden / omme hen te employeren ende vercloucken int ondersoecken ende ontdecken vande Passagien / Havenen / Landen ende Plaetsen / die vooz desen niet ontdeckt ofte bevaren zijn geweest / en by eenighe Coopluyden ons openinghe is ghedaen / dat zyluyden vooz Godes ghenadige hulpe / met diligentie / moeyten / periculen ende costen / hen daer toe sulcx verhoppen te employeren / dat daer van goede vruchten soudent staen te verwachten / indien onse beliefte ware / hen te octroyeren / privilegieren / en begenadigen / dat zy die Passagien / Havenen / Landen en Plaetsen / by henluyden van nieuws te vindē ende ontdecken / alleen soudent mogen bevaren / beseplen ende frequenteren vooz ses reysen in recompense van hare costen / moeyten ende periculen / Mit interdictie dat niemant / directelic ofte indirectelic / de selve Passagien / Havenen / Landen ofte Plaetsen soude moghen bevaren / beseplen ofte frequenteren / vooz ende aler die eerste ontdeckers ofte bevinders der selver / de vooz ses reysen soudent hebben volbracht. SOO IST, Dat wy de vooz saecke rijpelic overgewogen hebbende / ende bebindende als hier vozen verhaelt is / het vooz voornemen vooz den welstant der vereenichde Landen loffelick / eerlick ende dienstlick: Ende Willende het besoucken vooz alle ende een yghelick vande Inghesetenen deser Landen by en gemeent maecken / hebben by desen allen ende een yghelick vanden Inghesetenen der vereenichde Nederlanden tot het vooz ondersoek by desen willen noodigen / ende over sulcx geoctroyeert ende geconsenteert / octroyeren ende consenteren by desen / dat die ghene die eenighe nieuwe Passagie / Havenen /

Landen ofte Plaetsen van nu voortaan sal ontdekken / hy de
selve alleenlick sal bevaren ofte doen bevaren voór vier reys-
sen / sonder dat yemant anders directelick ofte indirectelick
de selve nieuwe ontdeckte ende gebonden Passagien / Have-
nen / Landen ofte Plaetsen sal moghen uyttē Vereenichde
Landen beseypen / bevaren ofte frequenteren / voór dat den
eersten bevinder ende ontdecker de selve vier reysen selfs sal
hebben ghedaen / ofte doen doen / Op pene van confiscatie
vande Schepen ende goederen daer mede hier jeghens sal
worden gheattenteert / ende een mulctte van vijftich duysent
Nederlantische Ducatē ten proffijte vande voorsz. Bevinder
ofte ontdecker : Welverstaende dat den Bevinder die eerste
reys ghedaen hebbende / ghehouden sal wesen binnen veer-
thien dagen nae sijne incomste vande selve reys ons te doen
pertinent rapport vande voorsz. ontdekkingen ende sijn we-
derbaren / omme t selve ghehoort / by ons ghearbitreert ende
verclaert te worden (na de ghelegentheyt ende distantie) bin-
nen wat tijdt de voorsz. vier reysen volbracht sullen moeten
worden / Behoudelick dat wy by desen niet en verstaen eeni-
ghe prejuditie ofte verminderinghe te doen aen onse voorz-
gaende Octroyen ende Concessien / Ende soo verre in ofte
omtrēt een tijt / ofte in een jaer / een ofte meer Compaignien
sulcke nieuwe Passagien / Landen Havenen ofte Plaetsen
vinden ende ontdekken / dat de selve te samen dit ons Octroy
ende Privilegie sullen ghenieten / Ende inghevalle eenighe
gheschillen ofte differenten desen aengaende ofte andersints
uyt dese onse Concessie commē te rijzen ofte ontstaan / sullen
de selve by ons worden ghedecideert / waer na hem een yege-
lick sal hebben te reguleren. Ende ten eynde dese onse Con-
cessie tot een yeghelijck kennisse mach commen / hebben wy
gheordonneert / dat dese inde Vereenichde Landen ter ghe-
woonlicker plaetsen ghepubliccert ende aengheslaghen sal
worden. Aldus ghedaen ter Vergaderinghe vande Hooch-
ghemelte Heeren Staten Generael / in s' Graven-Hage den
seven-en-twintichsten Martij seshien hondert ende veer-
thien. Was geparapheert I. van Oldenbarnevelt vr. Onder stont /
Ter Ordonnantie vande Hooch-ghemelte Heeren Staten
Generael. Gheteeckent C. Aerssen. Zijnde daer op gedrukt
het Contre-Zeghel der seiver Heeren Staten in rooden
Wassche.

Aurits / Prince van
Orangie / Grave van Passau/
Carzenelleboghe / Viandij / Dietz / etc. Mar-
quis vander Vere in Wlissinghen/ Gouverneur in
Capiteyn Generael van't Hertogdom van Sel-
derland/in vande Graesschappen van Holland ende
Zeeland/ Surphij/ West-Indien/ Wrecht
in Oberyssel/ Admirael Generael van Neder-
land/etc. In altyl Keyser/ Coninghen/ Hertog-
ghen/ Princen/ Republicken/ in Gouverneurs van

de Keyserrijcken/ Coninckrijcken/ Hertogdommen/ Republicken/gouvernemen-
ten in Provincien/die des in verthoont sal worden/saluyt/ in Gode onsen Heere/ Wilt-
dende de selve nu alle dienst in vrentschappen/Alsoo wy altyt eerlic in nuttich door-
onse Republicque ghehouden hebben niet altyt mit de quaderighen volckeryn/soo veel
moghelick is goede vrede in eendracht te houden/maer oock de vrentschap te procure-
ren vande vresie ghelegheue Natien der Werelt/ als wesende in hooghstij gheueghen
tot den handel ende trafique al waer inde vresie Eylanden/ Provincien ende Na-
tien/welcke genegenheit van daghe te daghe meer ende meer toeneemt / Ende hier
uyt occasie nemende / om mit den Inboonderen deser Landen te maeken ende be-
vestighen accoorden van reciproque ende volstandighe vrentschap mit alle behoorlick
bescheffent.

Doch wy te weten dat den Doorzuchtighen Keyser/ Coninghen/ Hertog-
ghen/ Princen/ Republicken ende Gouverneurs / aen den welcken dese ver-
thoont sal worden/hoe dat wy vernomeen ende bevoecht sijnde door den voorschre-
ven voorschreuen ende verfoecken vanden selve gheueghen ende onsen wel beminden
Jacob le Maire van Amsterdam Capiteyn Mayor van onse iude Schepen
ghenaemt **D' Eendracht** ende **Hoorn** / Ende Willem Cornelisz Schouten
van Hoorn Schipper van de voorschreuen Schepen **D' Eendracht** / gaende in
selve/ wanslick de voorschreuen Capiteyn ende Schipper op den voorschreuen
Schepen **D' Eendracht** / heulden verlof gheuen in autoriseren / omme te mo-
gen gelyc besoecken de Keyserrijcken/ ende Coninckrijcken van Tartarien/ China/
Japan/ Oost-Indien/ Terra Australis/ Eylanden ende Landen gheueghen
inde Oost- Zee/ ende alle andere diese sulcken connen ontdecken ende op doer/ her
Eyland van **Botta** / de wech van't Noorden ende Surden/ ende alle andere pas-
sagien die sy wilken ende hun goet duncken sulcken/ Ende oock om oer al te maeken
ken contract ofte contracten van vrede ende vrentschap/ ende trafiquen ende hande-
len mit den Inboonderen/ ende van haer coopende/verkoopende ende reghen haer
uytende alsterhande soorten van Coopmanschappen / pekerijen/ Siiden/ Spece-
rijen/ Ghesieenten/ peeren/ mede aen de selve onse Schepen geladen hebbende/
dat mede te moghen wederkeeren in dese Landen/ ende van ghelijcken om te
moghen

moghen verdoopen ende verlicke alle huine Schoonmanschappen / alles mit verlos-
 sande Magistraten ende Regleren / Begeeren oock dat zy aen den voorszreuen
 Doorluchtighen Rysers / Coninghen / Hertoghen / Prinzen / Republicken /
 staten onderdanigh ende yeder van hemself / van onsen Beghe ende in onsen name
 (want wy haerlicdy daer toe ghegheden hebben ende gheseyt by desen de last ende
 officie van onsen Ambassadeur ende opper-Capiteyn) sulken moghen aenbieden
 in beloven onse goede wille / liefde ende begheerte om de selve te dienen mit dese onse
 Landen ende Provincien / ghelick wy mit desen iselste beloven ende aen bieden /
 besceygen ende verseecken. Bidden ende verseecken daeromme aen allen in't ge-
 nerael / ende yeder een in't bysonder vande Coninckrijcken / Landen / Vanden
 ende Eeden / daer dese onse voorszreue Capiteyn Mayeur ofte sijnen Luy-
 renant mitte voorszreuen Schepen ofte mit eenen van dien / in dese hare eerlick-
 e Intereynse sulken aencomen / dat zy luyden niet alteen mit minne de selve ont-
 fanghen ende onthalen / maer oock mit hulpe / saccen ende secours assisteren / ende
 doen favoriseren / in saken die zy begheeren / ende tot foodanighe eerlick-
 ende prijselick impresse behooren / belovende ende verseeckende de selve in onsen name
 by al den hare Schepen ofte onderdanighen eenighen tijde in dese Landen in staet
 souden moghen comen / dat sulck by ons erkent sal worden mit behoorlick-
 daerheyt / ende gherecompenseert mit allerley maniere van dienste / hulp ende seer
 hooghe achten / dat ons door den tijt eenighen oecassen werde ghegheden om de goede
 assistentien by ons ontfanghen te soldoen mit ghelicke renumeratie der selver / Door
 alle dingen belasten wy wel strietlick den voornoemden onsen wel lieben Capiteyn
Jacoble Mayr / dat hy niemanden van wat staet / qualiteyt / conditie ofte ma-
 tie hy sy / en offenderen / mocht de selve beghinderen hand bespringhe / ten ware hy eerst
 ghedwongen ofte mit onrecht vande selve aengheast ofte heyn ofte sijn volck eenigh
 onghelick aenghedoen ware / in welcken ghedalt wy heyn niet alleenlick toelaten /
 maer oock beasten dat sy mit alle macht ende clocckheyt heyn defenderen in alle
 middelen ghebruycken / die tot hare in hare Schepen in goederen bescherminge van
 goeden sijn reghen den ghenen die haer soecken te offenderen / thoonende daer inne
 hare edele aen ende clocckheyt van hare natie / aenghesien recht van allen volcke-
 ren sulck goede brenghe datmen ghewelt mit ghewelt mach reghensien / Ghedaen in
 den Haghe in ons Hof van Holland / op den xiiij. May 1610. geteekent Mauritius
 de Nassau, lagher staet ter Ordonnantie van sijn Excellencie / **Milander**, we-
 sende besceghet mit het Zegel van sijn Excellencie / hanghende aen een dubbel
 Franckijns-staet / in ghescolturedy Wasse.

SPIEGHEL DER AVSTRALISCHE NAVIGATIE,

Door den

Wijt vermaerden ende cloeck-
moedighen Zee-Heldt/

IACOB LE MAIRE

*President ende Overste over de twee Schepen, d'Eendracht
ende Hoorn, wytghevaren den 14. Junij 1615.*

Anno
1615.

DEN 14. Junij/ ontrent den avont-stont zijn wy met eē Noor-
delicke Wint het Lant-diep van
Terel wpt-ghe-
seylt/ met goeden voortganck.

Den 15. was de wint als bozen/
ginghen onsen cours nae de Hoof-
den/ met goet weder. Een Vis-
scher van Zierickzee verspraecken
wy dien dach/ verstonden dat het
Veere gat Oost Supt-Oost van
ons lach/ ontrent den Noene.

Den 16. smorghens hadden wy
stille / saeghen Duynkercken, en

Calis : dreven met labber coelte Junij.
door de Hoofden met de Ebbe: ver-
spraecken een Man van Hoorn, die
van ons tindinghe brocht aen de
Reeders: Snaches hebben wy by
ghelept door de contrarie Wint.

Den 17. was de Wint noch al
contrarie / liepen derhalven in
Duyns/en settent onder de Castee-
len. Al hier werde onse Schipper,
Willem Schout, en Daniel le Maire
aen Lant gheset/ om nae Doeveren
te gaen / en een Constapel te huer-
ren/ t'welck gheschiede / en vulden
onse leeghe Vaten met Water.

Den 18. continueerde de contra-
rie wint: Onse Presidēt Iacob le Mai-
re, is met synen Broeder Daniel en

1615.

Junius.

alle de assistenten naer Zantwits ge-
gaen / om te vernemen nae een
Scheeps-Timmerman / die aldaer
niet te becomen was: en quamen
savonts nae dat zy haer verberscht
hadden weder aent boort.

Den 19. was de Wint Noort-
Noort-Oost. Lichteden onse Anc-
kers ontrent den middach / en lie-
pen voorby Doeveren, en passeer-
den de Singhels: sagen een Blote
van veertich Schepen / upt Spaen-
gien comende met Sout gheladen/
die ons eenighe Orangie Appelen
vereerden: wy ginghen met een re-
delicke voortganck dit etmaal.

Den 20. was de Wint Weste-
lick / derhalven wy by laghen / en
saghen Bresler: oock verspraec-
ken eē Schip dat upt Yrlant quam/
met een ander van S^t. Michiel, upt
de Vlaemsche Eylanden / dien wy
bystant deden van eenighe roggen
Brooden / en andere Provisie / als
Stockvis.

Den 21. hadden wy noch den
by-leggher / en liepen ober en we-
der / soo dat wy niet verborderde.

Den 22. was het selfde weder/
doch motachtich / en liepē in Wicht:
De Schipper dede blijt om een
Timmerman te hueren / maer con-
de gheen becomen.

Den 24. bleef de Wint Weste-
lick. Doen ginck onse President
met sijn assistenten / ende de Com-
mijs van't Jacht Aris Claessoon,
naer Nieuport om een Timmer-
man / maer 'tghebiel niet: daer
werden van haer-lieden twee clep-
ne Verckens scheep ghebrocht / om
vet te maecken / tot Scheeps-pro-
fijt.

Den 25. smorghens als de Wint
goet was / lichteden wy onse Anc-
kers / maer bleef niet langhe alsoo:
liepen ober en weder tot dat wy
in Iarmuyen quamen / setten het op
selsthiē Vadem.

Den 26. als de Wint smorghens
Noort-Noort-Oost was / ginghen

wy tsepl met goede voortganck: en
bevonden dat wy onse Jacht te
cloet int seplen waren: liepen t'sa-
vonts voorby Portlant.

1615.
Junius.

Den 27. bleef de Wint als voo-
ren / waren neffens Gout stert, en
liepen in Pleymuyen, daer wy het
setteden op seben Vadem. Daer
bequamen wy een Timmerman
Cornelis Theunissoon van Meden-
blick, die van Canarien quam.

Den 28. als onse Schipper smoz-
ghens vroeck te scheep was gheco-
men / die de gantsche nacht aen
lant was gheweest / lichten wy onse
Anckers / en ginghen t'sepl met een
goede coelte / upt Pleymuyen: lie-
ten dien dach de Maets het ghe-
weer eens handelen / en proeben/
dat een yder weten soude waer hy
opghestelt was.

Den 29. waren wy op 38¹/₂ gra-
den / de Wint variabel. Dese dach
hebben wy upt-ghedeelt / aen 55.
Man / twee hondert en vijf-en-t' se-
ventich kassen / voor de gantsche
reys.

Den 1. 2. ende 3. Julij quelden
ons variable winden / de locht was
motachtich.

Julius.

Den 4. hadden wy de Wint
Noort-Oost: smiddaechs hadden
wy de hoochte van drie en veertich
graden vijf en veertich Minuten.
Dit was de eerste dach dat wy rat-
soen uptdeyden aen de Maets/
te weten / voor elck Man vier pont
Broodts / en een half pondt Boter
s weec / om op haer Broot te smee-
ren / ende een kanne Biers daechs
van een Ringhelen. Tot naerder
beraet: t'savonts liep de Wint
Noordelijck.

Den 5. 6. ende 7. de Wint varia-
bel / smiddaechs de hoochte van
veertich graden vijfthē Minuten.

Den 8. liep de Wint Noort-West:
Doen waren wy neffens de Bar-
rels: op dien dach overleet op't
Jacht de Onder-Timmerman
Claes Pieterffoon van Edam: en men
doopte

1615.

Julius.

doopte eenighe Bootsgesellen / die noot de Barrels ghepasseert hadden. De ghestorvene werde te vier uren nae noene over bootz gheset / en een Struck los gheschoten.

Den 9. was de Wint Noorde-lick met stube coelte / en bleef alsoo twee daghen : soo dat wy den 11. smorghens saghen Porte Sancto, en Madera

Den 12. smorghens ontrent den vijben saghen wy het Eylant Salvages, daer eenighe Visschers opwoonen / en seplident ontrent den middach bootz / met claer weder. Nae de Eylanden van Canarien toe / daer saeghen wy een Schip seplen / niet wetende van waer / 'twas West van ons.

Den 13. de Wint Noort-Oost / ons cours Supdelick. Des smorghens saeghen wy Teneriffa, met namen oock de Pijck, lach West van ons : een wepnich daer naer saghen wy groot Canarien, latende tselfde aen bagbootz legghen / seplden tusschen beyden deur / wesende de spatie van thien Duysche Mijlen / met een herde coelte.

Den 14. smorghens cregghen wy de wint van Noort-Noort Oosten / met goede voortganck : onse hoochte was smiddaechs vijf en twintich graden / veertich Minuten / soo dat wy doen ghepasseert waren den Tropicum Cancrī, die Wint continueerde den gantschen dach.

Den 15. was het een betoghen Locht / waren smiddaechs op de hoochte van twee en twintich graden veertich Minuten : soo dat wy gisteden vijf en veertich Mijlen geseyt te hebben in vier en twintich uren. Voor de middach raecten wy in een ghetemperde hitte / 'tclavonts was onse cours / Supt ten Westen tot den dagheraet toe.

Den 16. smiddaechs hadden wy schaers 20. grade : dit etmael hadde de wint van de Noort-Noort Oosten Noort-Oosten / met stijve coel-

te / en harde voortganc: settedē onse cours Supden / maer snachts Supden ten Westen / en Supt-Supt-West / om de Wal wat te nuiden / en te schouwen de droochte van Capo Blanco : het Water was heel swart / waer upt gisten niet verre van lant te sijn / dat wy nochtang niet konden sien / het waepde een storm / soo dat wy ons Boodt dat achter aen liepte smorghens als wy de broech-Cost aten / verloozen : en daer was gheen middel om te salveren / alsoo het de Zee vol Waters ghevult hadde / en dreef achter upt / eer wy het Schip op de Lp wierpen. Al hoe wel de Sonne int Zenith hadde / waepde het daghelijs een storm / twelck schijnt hier ordinaris te sijn / als de Sonne hooghe gaet. De Locht was soo harich datmen de Sonne nau sien conde : Wy vernamen voor middaechs twee Scheepen aen stuer-Boort van ons / comende van Capo Verde, oft Guinea. Men conde qualick de Sonne peplen om de variatie van de Naelde te observeren / niet te min men giste de hoochte van twintich graden dertich Minuten.

Den 17. dito hadde wy de hoochte van levendhien graden / dertich Minuten / dit etmael is de cours ghecontinueert Supden / de Wint vanden Noort-Noort-Oosten : de voorleden nacht bestont het Water te flechten / met mop weder. Wy saeghen hier daghelijs veel bliegende Visschen / met seer warm weder.

Den 18. smorghens hadden wy calmte / drijvende gins en weder : naer de middach de Wint opcroelende van den Westen / en Noort-Westen / cozt van't Noorden / liepen Supden / en Supden ten Oosten aen / met tamelicken voortganck : en seer warm weder. Het beliefde onse President Jacob le Maire desen dach de Raet te vergaderen

1615.

Julius.

en Aris Claessoon; en Ian Schout
Schipper van't Jacht aen boort
t'ontbieden / om te resolveren naer
Sierra Liona te loopen / om daer te
ververschen / t'welck oock alsoo
is besloren / en bleven by ons smid-
daechs op't Noen-mael / hadden
doen de hoochte van sefthien graet
ende een half.

Den 19. hadden smiddaechs de
hoochte van vijftien graden / en
dit etmael een labber coeltje / met
eenighe stilte / gisten de langte van
Cabo Verde : twas seer heet weder:
saghen veel Steen-kroos drijven/
dat een teekken was niet verde
van't Lant te sijn.

Den 20. smozghens / als de Son
op ginck / hebben wy het gheset
onder Cabo Verde; alsoo wy het
niet boven condon seplen / verbielen
des middernachts int tweede quar-
tier / dicht onder t'Lant be-Boort-
den de Caep; niet sonder groot pe-
riekel / bysonder van het Jacht/on-
trent de Mont van de Riviere van
Zenega op 3¹. vaem Waters en het
groot Schip op acht Vaem / gin-
ghen West ten Supden / lanck de
Wal. Vinghen hier op de gront
eenighe Visch met Hoeken: Oock
waren wy aen het Jachts-boort/
om te sien hoe zy ghestelt waren.

Den 21. was de Wint Supde-
lick / lichten onse Anckers / en gin-
ghen t'sepl / met weynich coelte/
maer goet weder: maer ontrent
den abont cregghen wy een Travado
met Donder en Blixem subijt upt
het lant / geduerende anderhalf ure.

Den 22. smozghens lichten wy
ons Ancker / alsoo de Wint sterck
was: maer ontrent de Middach/
dreiben wy gantsch in calute. De
Capo Verde lach ontrent van ons
drie Mijlen / Oost aen / settent op
twee en dertich Vadem / sant gront/
die seer effen en schoon was om te
leggghen / wy saghen innerwaerts al
leegh dymich Lant / groen en vol
Bosschagien.

hoochte condon wy becomen / doot
dien wy dit etmael upt het ghesicht
van de Capo met variable Win-
den / en regghen / en betogghen locht
gheplaecht werden: Na de mid-
dach quam de Wint goet / en naer
veel moeyten / alsoo ons de stroom
seer om de Boort settede / te reede
gecomen / op 7¹. Vadem sant gront.
Daer ons terstont veel Swarten
aen boort quamen / alle vrientschap
toe segghende / iae alle nootdrift/
om ons te refracheren / t'welck wy
namaels contrarij bebonden.

Den 24. hebben wy na ons Bier
en Water ghesien / bebonden groo-
te leckagie / alsoo de Vaten sonder
psere Banden waren: maecten
voorts ghereetschap om Water te
halen. Doen quamen ons eenighe
Swarten aen Boort / seyden ghe-
sonden te wesen van den Alcayro,
die seer onbeleeft waren / eyschende
Blandewijn / en andere Provisien
in Vlesschen / Vinghen dien dach
Visch voor beyde Schepen.

Den 25. quam de Alcayro; (dat
is Gouverneur) ghenaemt Gaspar
Gonsalvo aen boort / een Man ne-
ghenen veertich Jaren out / met een
Almadia, met vier Mannen / wy de-
den hem goede ciere / in eten en
drincken / daer hy matich in was
accordeerden met hem voor acht
Staven psers / soo veel Waters te
halen als ons beliefte: oock be-
dongh hy een Flessche Spaen-
sche Wijn voor sijn Vrouw / seg-
ghende alsoo de maniere te wesen.
Onse President Jacob le Maire,
sprac alderhande Talen met hem/
maer ghebroocken. Na den no-
ne quam ons Volck weder aen
boort / met veel Visch / die zy met
de Segghen hadden gebangen aent
sloupen Eplant.

Den 26. ginck het Water heel
hol upt der Zee / oock de harde
Wint / Regghen / Donder / ende
Blixem belette den ons het Water
halent

1615.

Iulius.

halen / dooz de Barringhe. Dooz de middach quam eē vreemt Schip by ons op de Keede / was een Fransman.

Den 27. ist al quaet weder gheweest / t welck hier veroorzaeckte de springh vande nieuwe Maene: snachts wert het stille / en cregghen coelte upt den Noorden van t lant: haelden dien dach maer twee boots Water. Dien dach cregghen wy weder Swarten aen boort / en verlochten 1. oft 2. Vlesschen Wijs vooz haer Alcayro, dat niet mogelijk was te wepgeren. Snachts ontrent twee Hulen van ons ankerde een Schip in Refresco, liet een Prince Vlagghen vliegghen / bevonden dat het een Rotterdams Schip was / van veertich Lasten / om op de Cust te handelen / en dan naer Brasiliën te loopen.

Den 28. hebben de Hatroolen met onse twee Boots / ses tochten Waters ghehaelt / en vinghen savonts de Soode / by schoon ghetempert weder.

Den 29. seylde onse President Jacob le Maire, ende sinen Broeder Daniel le Maire, met de Jacht / nae Refresco, om eenighe verberschinghe te becomen van Orangien en Limoenen / alsoo aen de Caep niet en was: maer Guillam Block de Rotterdammer / seylde niet ten besten te wesen / quam derhalven wederom sonder verberschinghe / dat ons seer bedroefde.

Den 30. wast eē stille dach weers / met groote hitte: Onse President die de meeste sorge vooz ons droech / Jacob le Maire, is met een flesch Wijs aen Lant ghebaren / en den Alcayer ghegroet / die hem seer feesteerde. Hy was van meeninghe eenighe grobe Beesten te coopen / die daer qualick te becomen zijn / om datse te boozen upt het Lande moeten ontboden werden: doch hy cochte een schoone Gayt / om een Staef piers: en vereerde hem met

een cleyn Bulleken: dat was al de verberschinghe die hy bequam. Pluckreden een deel Peterfelie de Mer. Desen Alcayr hadde 4. Vrouwen / en ses kinderen / was een Christen / seer armelick ghelogeert. En alsoo apparent was niet meer verberschinghe te connen becomen / resolveerde hy om het stadich aen boort comen der Swarten / smorghens broech tseyl te gaen / alsoo wy ghereet waren / en al ons Water in hadden.

Den lesten smorghens / was de Wint upt der Zee: doen quam by ons het Rotterdamsche Schip dat in Refresco gheleghen hadde / ghe-naemt het vliegghende Hert: De Coopman Block bleef smiddaechs onse Gast. Dit etmael was het schoon weder / maer des snachts hadden wy een Travado, upt het Lant / niet Vonder / Blixem / Regghen / en harde Wint.

Den 1. Augusti zijn wy met onse twee Schepen: en de Rotterdammer Han / tseyl gegaen naer Zee / met een Nooz-Noort-Ooste Wint: onse cours was Supt-West: smiddaechs nam de Rotterdammer Han sijn afschept / en liep synder weghen.

Augusti

Den 2. de wint als boozen / met redelicke coelte / staecten ober nae de Cust van Brasiliën: des avonts wert het heel stil / en dreven den gantschen nacht oock in stilte.

De 3. liep de wint Noort-West / met redelicken voortganck / aten dien dach ons Vlees dat wy op Cabo Verde becomen hadden: hielden daer een heplighen dach af van verberschinghe / deylende die op beyde Schepen / oock de Peterfelie de Mer. Smiddaechs hadden wy de hoochte van 13. graet. Den gantschen nacht ginghen wy een redelicken cours.

Den 4. cregghen wy een schoone coude van drie oft vier upzen vanden Noorden: de cours was Supt-

West : maecte een gheweldighe voortganck/ met Donder/Reghen/ en Blreim. Daer naer creghen wy calmte. Smiddaechs hadden wy de hoochte van derthien graden.

Den 5. smiddaechs de hoochte twaelf graden. Dit etmael hadden wy de wint vanden Noort-Westen/ schoon weder/ met goede voortganck : saghen acht daghen lanck veel Schilt-Padden/ oock somtijts Albecore, en Bonnet.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 10½ graden/ dit etmael was de wint als vooren/ schoon weder/ de kinnen betoghen en Djsich/ dese wint brocht vrij wat coude by/ en was ghetemperder weder.

Den 7. 8. ende 9. al betooghen Lochte/ dat men gheen hoochte en conde peplen : dickwils oock kaeken en blaeghen met reghen/ wy sagen diel dach twee Walvisschen/ en vinghen den eersten Bonnet.

Den 10. was de wint meest variabel. Saghen smachts een Caravelle, dat nae Brasiliën wilde/ sochtent te versprecken/maer was ons smorgheus ontfeyt door stilte/ dat het ons ontroeyt was.

Den 11. smiddaechs bevonden wy ons op de hoochte van neghen graden/ 45. Minuten. Dit etmael meest stil : doen bestont de reghen op te houden/ en claer weder te worden.

Den 13. en 14. harden wint vanden Supden dreef ons/ maer verterde weynich door de grove Zee/ die het Schip seer slingherden.

Den 16. peplden wy de hoochte seven graden. De wint als vooren/ de Zee is hier over al vol Viscy.

Den 17. was de hoochte 7. graden/ dit etmael is de wint wat ghetruut. Dese dach vinghen wy onse eerste Dorado.

Den 18. en 19. continuele wint uyt den Supden quelden ons soo dat niet moghelick was eenighe hoochte te winnen/ resolbeerde de

President/ met den Raet naer Sierra Liona te loopen/ om dat wy vermoede/ dat die Winc wel wat mochte aenhoudwen : daer en tuschen souden wy ons connen verscheren/ om dat de Scheurbuyck begost te domineren : oock vreesden wy dat wy langhe onder de Linie Equinoctiael mochten in stilte drijven. Op den middach hadden wy de hoochte van ses graden 52. Minuten.

Den 20. Augusti : hadden smiddaechs de hoochte van seven graden. Dit etmael continueerden wy onse cours : Golt ten Supden/ en Golt aen/ om Sierra Liona te bespeulen : De wint hadden wy Supden : en veranderinghe van water/ uyt den groenen en swarten. Naeden noen saghen wy groote rabelinghe van stroom/ wierpen het loot op ses en dertich Vadem santgront : seplden alsoo naer lant toe/ tot dat wy dertich Vadem wierpen al stichte gront : voort loopende tot middernacht/ op twintich Vadem/ wendent tZeebaert om het drooghen/ maer smorgens ankerden wy op achthien Vademmen : en waren aen de West-cant van de Bai xos van S. Anna.

Den 21. met Sonnen opganck saghen wy tLant van Sierra Liona : hooch : Noort Golt ten Noorden van ons/ ontrent ses Wijlen aent Supt-Golten saghen gheen lant voorder loopen/ dan wel aent Noorden/ wesende leegher Landt : sagen oock een Clippe/ oft Eplanden van Mabrabomba, teghens hooch lant aenlegghen in een keep of sneede van t gheberchte/ derhalven ons Ancker lichteden/ en met cleene coelte daer op aen hielden/ droogende heel sechgens/ soo dat men dese heele Cust die seer black loopt mach loden in Zee of buyten tghesichte van t lant wel verthien Wijlen. Wy liepen al over de Baixos van S. Anna, al seplende naer

1615.

Augusti

naet 't lant toe/ met weynich coelte/ soo dat wy het niet by daghe konden aen seplen/ met de Sonnen onderganck gheset op vijf Vadem schaers: het ghetijde ginck hier op en neer een Vadem: t'sabonts als wy Noort-waert seyliden dieptent/ maer Oost-waert droochtet: De Bloet loopt Suyden en Noorden/ het was schoon weder/ en heldere locht.

Den 22. smorghens vooz daghe begonnen wy weder preparatie te maecten/ onse Schipper voer aen 't Jacht / seylde vooz uyt ons te waerschouwen/ soeckende een bequame reede: liepen naer een Bape vooz by 't Epland / en de punten en hoecken van 't vaste lant / die West en Supt-West in Zee strecken: hebbent alsoo teghens den abont gheset neffens t'hooghe landt / op vier Vadem schaers / sterck gront/ tis hier over al seer black / hebbent hier by provisie gheset/verhopende dat dit de Reede soude wesen. Den President voer noch dien abont aen landt / om naer volck en verberschinghe te vernemen / vernamen gheen ghewach of teecken van volck/ dan over al Boffchagie/ dat mer niet dooz en conde. Oock soo doersten zy haer niet diep int landt begheben / sijnde maer recht vooz aen strant.

Den 23. voer onse Boot om te diepen/ om dieper water te soecken/ ende met ons Schip daer te setten. Den President is vooz de middach met onse Boot en twaelf ghewapende Mannen naer lant ghebaren om volck te vernemen / verberschinghe ende water te cruijen/ roepende naer een lant-Strant teghens t'hooghe gheberchte / daer wy seer schoon water bonden / comende tusschen de steenen dooz/ opt Strandt ghelooopen / Voorts marcerende de Strant Supt-Oost aen/of lancy; saghen over al abondantie van water aen strant: Gin-

1615.

Augusti

ghen somtijds wat lantwaerts in/ bevonden het heel onbewoont/ niet bindende dan Wilt ghediert / van Verckens / Olpphanten / Ossen/ Bocken/ Hapz-Catten/ en andere/ vol van Boffchagie: quamen ten laetsten geroept en sagen een mont van een Keviere van heel versch water daer 3. en 2. en 2. Vadem was / met halff wassende water/ wel een Mijle opwaerts roepende/ bonden die heel crom / en van ghelijke wijtte: het gheboghelte song seer lieffelijk; 'twas aen beyde sijden leegh Landt dat de Boomen int water hinghen / daer wy eenighe palmiten pluckten: quamen t'sabonts laet weder aen boort.

Den 24. heeft de President benede de Boots elck aen een quartier ghesonden om te vernemen nae de Keviere / en een Eplandt daer de Swarten mochten zijn / wel ghewapent zijnde. Setteden ons schip op vijf Vadem.

Den 25. smorgens/ quamen benede de boots aen boort/ hadden noch Dooz/ noch Menschen ghebonden/ maer d'eene Boot hadde een Kevier / wel drie oft vier Mijlen op gheweest meenende het Eplandt te binden/ zy ginghen aen lant by een dooren Boom heel hoogh / en bonden daer een Boomingaert met Lymoenen/ daer zy wel seven hondert mede brachten. De President / ressolbeerde nae de Kevier te seplen/ om te proeven of wy daer in conde/ om soo veel Lymoenen te cruijghen alst moghelick was/ daer comende/ bevont datter een drimpel of ondiepte vooz was: hebbent daer geset / en alsoo onse President int Jacht was ghetreden / en dat ons Schip volchde/ is hy niet de schuyt/ en Aris Claefz Coopmā van 't jacht in de Kevier ghebaren / en 't Jacht gheordonneert te seplen Suyd-waert op / al waer wy een leeghe Caep saghen/ met twee Eplanden/ meynende dat dat de Supt Caep was

was daer Candisch af schrijft: soo het selfde het landt of plaetse was dat hy daer soude blijven / soo hy gheen Revier / met het Eplandt vondt / dat hy weder voor de Lymoen Revier soude comen setten / soo is 't Jacht den vijft en twintichsten onder sepl ghegaen / ende den ses en twintichsten eerst daer ghecomen door stlce en contrarie wint. Midler tijt is de President, met het Schuytgen in de Revier ghesepit tot drie plaetsen / daer hy dupsent vier hondert Lymoené vont / maer niet moeyte / tot de middel toe door 't Water en Moras swemmende: twee nachten wpt gheweest hebende / eer zy het condé vinden / met groote reghen en doncker.

Den 27. smorghens voeren wy weder nae een cleyn Revierken / daer wy meenden roock ghesien te hebben / doch vernamen niet / maer bonden Patrijzen / Opebaers / Crocodillen / en Schilpadden: oock Oesters die aen de Tacken van Boomen groepden / die int water hinghen.

Den 28. smorghens als wy een Reviere hadden ghesien / een Hyle oft meer beneden de Supt-hoeck / daer ons van verre docht dat een Eplant in lach / hebbé wpt 't Jachtschuyt / met Claes Iansoon, ende den Schipper Ian Schoute derwaerts ghesonden / hopende dat het de rechte plaetse soude sijn: Oock dat wy gheeren volck soude sprecken. Oock sonden wy onse Bock, om te diepen ende sien of wy met onse Schepen daer in conden / om 't Water beneffens het Schip te scheppen / en de Schepen int versch water schoon soude worden / maer bevonden ondiepten. Soo is Willem Cornelisz met onsen Bock aen 't vaste lant aen de Supt-hoeck teghens over de Revier aen lant ghevaren / 't sabonts weder comende hadde gheen versch Water becomen / noch gheen volck ghesien / sa-

ghen twee Buffels: 't was al black / datse door 't Moras nae de Schuyt quamen / soo dat wy bevonden niet te wesen in de rechte Reviere.

Den 29. lichte wy onse Ankers / om soo boven of be-Noorden den hoeck van d'Eplanden van Mabrobomba te comen: de wint was Sypden / liepen lancy de Cust / quamen aen een hoeck die hem West in Zee streckte / daer wpt 't sabonts achter liepen / en ginghen Oost ten Sypden soo veel wy konden met dit ghetijde aenbrengghen / alsoo het stil was / quamen ontrent een Hyl binnen de Capo, en setten dicht by lant op vyfthien Vademmen.

Den 30. met de Vloot ginghen wy onder sepl / de wint Sypden / loopende een Hyle verder / om nae de Reviere te seplen / dan alsoo ons de wint contrarij was / en het Dorp sagghen boven opt landt / hebben wijt daer voor gheset / sagghen het versch water wpt de Clippen lopen / en 't volck riep ons toe / om aen lant te comen / daer over heeft onse President, Aris Claessoon Coopman van 't Jacht / en Claes Iansoon aen lant ghesonden / wedercomende brochten de Capiteyn van 't Dorp / ende den Tolck Emanuel, ende een Swart aen boort om met ons te accorderen om water te mogghen halen: houdende Aris Claessoon, met den hooch-Bootsman aen lant in ostagie: wy accordeerden terstont mits gebede drie Vademmen Lijnwaets en den Tolck een Vadem voor sijn sprecken / soo dat wy terstont begonnen water te halen / en ruplden voor Craelen en Hellen / eenighe Lymoenen en Banannens: daer waren gheen hoenderen noch Rijs.

Den 31. smorghens voor den daghe / begonnen wy water te halen / den gantschen dach / soo dat wy alle de Vaten vol cregghen: midler tijt hebben voor Hellen en Co-raectjes

1615.

Augusti.

taeltjes gheruplt ontrent twintich
dupsent Lymoenen/ en over beyde
Schepen de Van 1525. uytghe-
deelt: cregen ontrent twee hondere
tseftich oft twee hondert vijf en tse-
ventich voor een Packa, of Mes/
en matense met een Handeken.
Dese dach quamender twee Ca-
noen van teghens over daer een
Coninck Faramborey woont / in
d'eene was een Coninck Swager/
en Broeder / die van hem gheson-
den waren/ om ons te besichtighen/
wat wy brochten / de Coninck sey-
de / zy hadden wel Marfil en Gout/
zy vzaechde naer Lijnwaet / Vser/
Cozaeltjes / Sout / Copere Bec-
kens/ en ketels: seyden datter bin-
nen veerthien daeghen wel Rijs
soude comen / die noch op't Velt
stont / Sy verclaerden oock datter
vele Westersche natien daer quamē
handelen/ bysonder de Engelschen
die om root Hout quamen dat daer
opt gheberchte wast. Een Mijle
weechs van dese onse water-plaet-
se/ is een seer goede reede/ men leyt
op acht Vademen Sant-grondt/
dan daer gaet een seer sterck ghe-
tijde/ van Ebbe en Bloet/ men leyt
daer bewaert voor alle Winden/
uytghenomen voor West Noort-
West: en Noort-West / dan het is
nae by een besloten Haven / datter
gheen hol water can gaen/ om de
broochte die voor de Bape leyt/
daer de Zee op breekt.

Septēb.

Den eersten Septembrijs als wy
verberscht waren/ zijn wy smid-
daechs met de Ebbe alsoo het stil
was en inde wint/ uytwaerts aen-
ghedreven/ tsavonts weder gheset/
ontrent een half Mijle vande Supr
Caep/ wesende een Mijle verder
als daer wy te vooren laghen / set-
tent voor een cleyn Bape / in-
gaende als een Kebier / sijnde
sant-gront/ daer uyt wy ons Jacht
sette en schoon naeckte/ met een
daghelijck ghetijde/ laghen hier op
7. en 8. Vadem Sant-gront / dicht

onder de wal en de Clippen/ maect
t'was hier niet seer goet legghen.

1615.

Septēb.

Den 2. is een partie van't volck
aen lant gheset om Palmutes/ Ly-
moenen/ en bananes te soecken/ of
Wilt te schieten/ of te visschen/ On-
se President ginck met den Coop-
man van't Jacht Aris. Claessoon en
de sijnen Broeder Daniel aen lant/
alsoo hy meende datter een Dorp
was/ om de Capiteyn te sprecken/
mits de Negros ons riepen als voo-
ren: maer vonden niet dan drie
Hupskens/ het scheeneen gantsch
Dorp geweest te hebben maer ver-
brant / Dese punt was onbekent/
Wilt/ vol Bosschagie/ en Palmu-
tes/ oock eenighe Rijs vonden wy
by de Hupskens/ met milie/ maer
veel Lymoenen int wilde: gheen
gedierte dan Dapegaeyen en Rep-
gers: smiddaechs quam ons volck
weder en brochten Steenbrasems/
met een Roch/ hebbende een steert
van een Vadem lanck/ en tsavonts
brochten zy een Heyr-Catte / en
een Antilop die jonck was / in een
strick ghevanghen/ die van de Wil-
den gheset was: t'was als een cleyn
ne Hinde/ en van tselfde couleur/ al-
leen t'hoofd en hoorcenties van een
ander fatsoen; wy vonden hier ooc
goede drupbē/ indie die wel gebou-
wet warē/ soude goede Wijn geve.

Den 3. ginck weder een deel
van ons volck aen landt / en had-
den gheweest daer onse President
gheweest hadde daechs te vooren/
en hadden veel Lymoenen ghebon-
den / van de welke zy een goede
partie mede brochten/ daer af elck
hondert en vijftich deplde / en had-
den te vooren/ 125. voor haer deel.
En alsoo wy hier onse dinghen ge-
daen hadden/ en t'Schip een we-
nich schoon ghemaect/ resolveerde
smorghens broech t'seyl te gaen.

Den 4. volghende onse resolutie/
ginghen met de Ebbe t'seyl / uyt
Sierra Liona, met weynich coelte/
nae middach is de wint gelscherpt/

B

soo

1615.

Septēb.

soo dat wy ober beyde boegen geen
voordeel dedē: Noort-waerts door
dien de Cust Noort-West streckt/
conden wy niet bedrijven/en Supt-
waerts konden boven de Baixos niet
seplen/en wy moesten West in Zee/
om int vaer-Water te comen 60.
Mijlen van't lant: hietē tlabonts
t'Ancker ballen op veerthien Va-
dem zant-gront: alsoo men hier op
de Custe mach ankeren tot 10. en
15. Mijlen/en meer van't lant/sijn-
de seer vlack dese heele Custe/ met
slecht water/ bevonden dat ons de
Ebbe Supt-waerts settede/ en de
Vloet rechte naer't lant trock.

Den 6. 7. en 8. bleven al onder
Sierra Liona, sonder te connen daer
af raeken: vernamen stercke stroo-
men/ met vele reghens/en Supde-
licke winden/al-te-met calmte/al-te
met harde winden/ soo dat wy dic-
wils ankerden/ door't onweder
van Donner en Blixem.

Den 9. 10. 11. en 12. hadden wy
variable winden/ al-te-met onder
sepl/ al-te-met weder aen Ancker/
op 32. Vadem en 29. met weynige
hooztganck/smiddaechs hadden de
hoochte van 9. gradē twintich Mi-
nuten/ den President dede het
gantsche scheeps-volck den Artij-
kel-Brief voorlesen.

Den 13. en 14. bleven by leggen/
verwachtede andere wint.

Den 15. smorgens voor dage zijn
wy weder onder sepl ghegaen/eerst
met scherpe wint/ daer nae rupm-
dese: cozt na de middach begon het
weder te waepen van den West-
Supt-Westē/ soo dat wy den gront
verloozen/ en vernamen wederom
vliegghende Vis: twas de gantsche
nacht heel caeckich weder.

Den 16. smorgens met een caec-
ke wert het stille/ soo dat wy het
Supt waerts overwendeden: cozt
daer naer quam daer weder een
caeck/met groote regen/ soo dat wy
het Jacht niet konden sien/hebbent
derhalven geset/ om het Jacht in te

wachten/ schoten oock een schoot
snachts/en twaepde een storm/ soo
dat wy waeren ghenootsaecht de
Raes te strijcken/twelck noyt dese
reple was gheschiet.

Den 17. bleven wy aen Ancker
legghen/ om het quaet weder. Den
18. bestont het te besadigen/trocken
onse raes weder op/en gingē tsepl/
conden t'Ancker qualick op krij-
ghen/ om't grobe water/ soo dat de
Assistenten moesten helpen winden.
Resolbeerden half weder nae Sier-
ra Liona te loopen/ alsoo de stadige
Supde winden ons plaechden/ die
daer gewaeyt hadden seben en acht
weecken: alsoo de 3. winter Maen-
den aldaer Julius/Augustus/Sep-
tember/ regen en quaet weder sub-
ject zijn.

Den 19. Naē de vroech-Cost/
was de wint Westelick/ daer nae
Supt West/ soo dat wy resolbeer-
den weder nae Sierra Liona te loo-
pen/twelc ons wel bedroefde/ noch-
tans best voor ons was/ door den
hardē stroom die wy gisteren ach-
ter-middach vernamen/die ons om
de Supt settede/ soo dat wy vrees-
den by calmte in de Bocht te ver-
ballen: setteden derhalven onse
cours na Sierra Liona: tegens den
avont quam het Jacht by ons/ sep-
de/ dat het een Ancker verlozen
hadde int lichten/ en vijftien Va-
dems Tous/snachts stadige regen/
met variable coelte.

Den 20. smorghens hadden wy
weder gront op dertich Vademē/
die wint West/ de cours Cost aen/
met moy weder/ en goede hoozt-
ganck: op de middach liep de wint
Noort-West met reghen/ coelde
dicht/ soo dat wy ter Zee-waert
leypden/Suyden aen: hadden smid-
daechs de hoochte van acht graden
dertich Minuten.

Tot het eynde van dese Maent
toe/ ginghen wy vast verscheydene
coursen/door de verscheydene win-
den: hadden oock veel regens: had-
den

1615.

Septēb.

1615.

Octob.

den den dertichsten smiddaechs de hoochte van vyf graden.

Den 1. October hadden wy verscheydene winden/ en coursen: soo dat het Schip weynich vertierde/ door de slappicheyt der windē. Dese dach sagē wy een Corteldupbe/ en gister een Meerle met een Cupf/ bont van Deeren met een langhe beck/ als een Snippe: oock drie oft vier Swaluwen/ die eenighe dagen byt Schip hielden: vermoedende dat zy vant vaste lant quamen.

Den 2. dito: liepen de winden variabel/ flappe coelten/ de Locht meest inclinerende nae het Noorden: als oock op den derden deser/ snachts na het Supden: hebben het eerste quartier in stilte ghedreven/ met mottige Locht/ savonts claeret op/ smorghens cregghen wy een kaeck van den Noort-Westen/ die duerde 2. glasen/ daer naer worde het stil/ met betogen Locht/ soo dat wy heel moepelick worden.

Den 4. smiddaechs hadden de hoochte van 4. graden dertich Minuten/ dit ermael d'eerste quartier dreven wy in stilte/ met betogghen Locht: coets daer naer cregghen wy een coelte/ van den Supt-Supt-Westen/ en Supt-Westen: onsen cours was Supt-Supt-Oost/ en Supt-Oost: daer naer scherpte de wint/ soo dat wy wenden West-waerts over/ met schoone coelte/ die wy in langen niet hadden gehad.

Den 5. pepde wy de hoochte van 4. graden 28. Minuten/ hadde wy den wint: de dijninghen quamen oock van den Supden heel grof/ ontrent dien tijdt wasser een groot ghedommel voor het Schip/ dat die onder waren meenden dat het op een Clippe stiet/ maer bevondē byten toefiende/ dat de Zee was gheverwet/ wisten niet wat dencken: maer als wy in Porto Desire quamen/ vondē wy d'oorlaecke/ die dese was/ dat een Zeemonster met sijn hoozne hadde tegens het Schip ge-

swommen 7. voete onder het water dat de hoozn mit Schip bleef steeken/ de dicte was niet ongelijck den gemeene Ollyphants tant/ was inghedreven int hout wel een halve voet/ en een clepne halve voet daer byten/ dat met geweld cozt was afgebroockē/ waer door het Zeemonster soo gheweldich hadde ghebloet.

Den 6. 7. 8. zijn de winden al variabel ghelooopen/ met groote stilte/ leyden dickwils over en weer over/ met ghestadighe regghen.

Den 9. bestont den dach met flappe coelte van den Supt-Westen/ aen-ghegaen Supt-Supt-Oost/ maer int tweede quartier scherpte de wint/ met veel regghens/ en bestont den te waepen/ dat wy onse Barseyls moesten strijcken.

Den 10. smiddaechs bevondē de hoochte van $3\frac{1}{4}$. graden: de Zee was heel slecht met een eenparige wint/ so dat het Schip goede snede hield: vingen dien dach acht Dorados, en gister veel Bonietten: en twee van de Matrosen werden in de boepen ghestelt/ om dat zy gheplockhapt hadden.

Tot den 14. hadden wy naest al een weder/ met groot verdziet/ over en weder loopende: sagen veel raveling van stroom/ tginck soo ondocht wel soo hart voort als te voeren/ soo dat wy vermoededen/ al was ons bekeck over de hondert Mijlen van Sierra Liona, dat wy naerder de Guineesche Custe waren als wy meenden/ door dien wy soo veel clepne Dorado sagghen/ die hier gemeenlick leven: soo dat wy overleyden West-waert/ hopende daer beter winden te becomen/ als wy naerder Brasiliën souden zijn/ alsoo eenige obserbatien sebe ons te verstaen gaben/ derhalven resolveerden soo langhe West over te loopen als wy souden connen/ soo niet Oost-waert. Dese dach vinghen wy veel Viscch/ soo dat de Scheeps-coft ghespaert worde.

1615.

Octob.

Den 15. smiddaechs de hoochte twee graden en vijf en dertich Minuten / de wint Supt-West: waren al besich met de Visscherij / t'welck voordeel gaf / alsoo onse reyse noch lanck dueren soude / bonghen desen dach voort gantsche Scheepsvolck soo veel yn in twee daghen conden eten / hier was de Zee soo vol Vis dat onse Doghen schemerden.

Den 16. smiddaechs hadden wy de hoochte van een graet / en een vierendeel: hadden een eenparighe coelte / met schoon drooch weder: sagen desen dach veel Walvisschen / die d'andere verdreven / soo dat maer een Bonit gheschoten werde.

De navolghende dagen was het al stil weder / met slappe coelte / slechte Zee / soo datter veel Visc hgevanghen werde voor tijt-verdrijs.

Den 20. snachts passeerden wy de Linie Aequinoctiael: alsoo wy den een en twintichsten hadden de hoochte van dertich Minuten boven de Linie. De wint bestont al-te-met wat te rupmen / dat onse cours viel Supt-West ten Supdē / en Supt-West. Van daghe setteden wy twee Anckers bande boughe int rupm.

Den 21. hadden wy de hoochte van een graet twaelf Minuten boven de Linie: met goede coelte / de Zee bestont wat grover te gaen / en ons docht dat wy Kaveling van stroom saghen / tot op den vier en twintichste als veranderinge van wint voorviel wyt Oost-Supt-Oost / met een doorgaende coelte: de Blinde raecte aen stucken door de holle Zee. Onse besteck was be-Westen d'Eplanden van Don Fernando Loronha, doch niet ghesien / noch gheen gheboegelte vernomen / meenden even wel dat wy veel Oostelicker waren.

Den 25. hadden de hoochte van 5½ graden: Onse cours en wint als vooren: twas caeckachtich we-

der / met reghen vermengt: en cre- 1615.
gen dit etmael noch schoone coelte: Octob.
Alsoo wy nu op vijf graden waren / hebben wy onse Stier-lieden / Assistenten / en Officieren verclaert dat onse meeninghe was te varen nae Terram Australem, en haerlieden het memoriazel van Quiros, door Claes Iansoon inde Hut voorgehesen / om te animeeren / soo datse groote lust en couragie daer in creghen: de passagie beviel de Stierlieden oock redelick wel / die daer seer in verblijt waren: oock alle het volck die den naem van Terra Australia niet en conden onthouden / schrevent met crijt in de Hutten / andere op Bardekens / eenighe in haer Tafel-Boecken: hopen de voor haer reeckeninghe van soo een treffelicke reyse / goet profijt te doen.

Den 26. smiddaechs hadden wy de hoochte van ses graden dertich Minuten / hebben dit etmael de wint ghehad van den Supt-Oosten / ginghen Supt aen / nu wierden wy ghewaer dat wy soo Westelick niet en waren als ons besteck / en metten stroom al Oostelick moesten ghedreven zijn / en alsoo wy nu de Custen van Brasiliën aen voort creghen / gisten dat wy nu oock inde stroom quamen / die om de Supt dees tijdt 3 Jaers loopt.

Den 27. des middaechs was de hoochte van acht graden schaers / dit etmael is de wint gherupmt / en gheweest vanden Oosten / somtijts Oost-Noort-Oost: sloeghen onse nieuwe Barsepls en Blinden aen: Onse President Iacob le Maire, was met de Schipper int Nach / om haer oock bekend te maekē werwaerts wy varen souden / de Officieren in de Cajupt ontbiedende / en is hun alle gader wel bevallen.

Int laetste van October al Suptdelicke Winden / saghen geen lant / noch

1615.

Octob.

noch de Capo S. Augustijn, die wy gisten nae by te sun: Den laetsten hadden wy de hoochte van 13½ graden / hadden die etmael de wint upt den Oosten / en Oost-Suydt-Oost / niet schoon claer weder en doorzgaende coelte. Saghen twee oft drie sweert-Visschen / vele Bonietten, en Albecoren die't Schip stadich volchden / wy hadden hier seer schoon blau water / en saghen daghelijcx upt om lant / en seplen / maer te vergheefs: vermoedende oock om dat wy gheen baet van stroom hadden / dat wy noch een goet stuck daer af waren: het bleec oock upt de Noort-Oosteringhe van de Raelde van acht graden / twelck is ontrent tsestich Mijlen / nae onse calculatie: Somma wy bevonden dat wy het vrij al wat om den Westen hadden laten gaē / om rupme Winden te krijghen / en van de Cust van Guinea te geraecken: en 'tis secker / doen wy onse cours West-waerts eerst oversetteden / dat wy al de lengte van de Capo de drie puntas hadden / als wy de witte meekens saghen / en veranderinghe des waters. Doen werde gheraemt soo langhe te laten West overstaen / als den wint soude rupmen / alsoo eenighe gheschiften ons segghen. Met ons besteck vande Stier-lieden / waren al achter door het landt van Brasiliën gheseylt / voor de mont van Moranhou, neffens Fernando de Laronho.

Novēb.

Den 1. November: hadden wy de hoochte van 15½ graden / en dit etmael den wint ghehadt vanden Noort-Oosten / ende Noort-Oosten Oosten: ginghen aen Suyden / en Suyden ten Oosten / met schoonen voortganck voor de wint en claer weder.

Den 2. smiddaechs de hoochte van 17½ graden / den wint hadden noch van den Noort-Oosten: de Zee stadich van achter / sonder dij-

ninghen van voozen.

Den 3. was de hoochte van neghentien graden. Coorts nae de middach sagen wy een van de Eplanden van Martin Vaz, te loefwaert aen backboort van ons / een cleyn hackelich Eplant / meenden dat het Ascension was / niet seer hooch / saghen eerst menichte van swarte en grauwe Ian van Genten, oock eenighe cleyne Meewen die wit waren. Veranderden onse cours / om naer het ander Eplant te loopen / en nae de vaste Cust te gieren / om wat naerder by de wal in de streeck van de stroom te comen / die om de Suyt nu liep / soo wy 't Epland saghen schooten een schoot om 't Aecht t'advijseren: desen dach passeerden wy d' Abrolhos, en saghen oock dit Eplant / dat wel met ons besteck over een quam. Gaven van daghe de Maets drie Butskens Wijn inde plaetse van 14. tot een teecken van blijchap dat wy die periculouse droochten ghepasseert waren.

Den 4. smiddaechs de hoochte van twintich graden. Dit etmael de wint ghehadt upt den Noort-Oosten / en Oost-Noort-Oost / onse cours was Suyt West: twas duysterachtich weder / datmen nauw hoochte conde nemen / 't Water slecht / en t'begoft coelder te werdē / twelck men al over twee oft drie daghen conde voelen: wy saghen oock gheen Viscch meer.

Den 5. de Wint Noort-Oost: onse cours Suyt-Suyt-West / twerde duysterachtich met betoogghen lucht / den voozleden nacht hadden wy regen / en oock van daghe een dichte vlaghe. Variatie elf graden van Noort Oosteringe / soo dat ons Suyt-West ten Suyden / was Suyt West.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 22½ graden / dit etmael was de wint Noordelic / cours Suyt-West ten Suyden / met goede coelte.

23

Den 7.

1615.

Novēb.

Den 7. de hoochte van 46. Minuten min als de Tropicus Capricorni, dit etmael calm gheweest/ de wint Supt-Supt-West/ met clepne voortgauck.

Den 8. smiddaechs de hoochte van drie en twintich gradē 35. Minuten / dit etmael de wint van den Oosten / met lieffelijk weder / en slecht water / saghen noch gheen Seplen/hoe wel wy maer twintich oft vijf en twintich Mijle van St. Sebastiaens Eplant waren.

Den 9. 10. 11. 12. 13. 14. de wint al upt den Oosten / en Supt-Oosten / met claer weder / al te met Noort-Oost.

Den 15. smiddaechs de hoochte van 32. graden. De wint upt den Noorden / met harde coelte / de cours Supden ten Westen: wy cregghen heden een schrickelicken regghen / waren verwondert door de subyte veranderinge des wints/ die rontom liep: soo dat wy inde wint cregghen.

Den 16. 17. 18. drooch helder weder / de wint upt den Supden/ onse coursen meest Supt-West/ en West ten Supden: al te met stilte/ hadden smiddaechs de hoochte van vier en dertich graden thien Minuten/ en der Sonnen opganck ses graden be- Supden t'Oost / ende onderganc be- Supden t'West/ wel veertich graden/ is seventhien graden wassende Noort-Oosteringhe. Heenden dat ons de stroom groot voordeel ghedaen hadde.

Den 19. smiddaechs de hoochte van vijf en dertich graden seven en twintich Minuten / stil weder met een cleen labber coeltje / van daghe docht ons het water te veranderen/ te weten brupn en dicker alst gheweest was / want saghen veel onsupberhepts en grups int water als clepne squallekens / met twee hoozentjes die leefden / en waren soo wit als Cristal / met een brupn plackjen aen't hooft: wy achteden

dat dit de Vloeyen oft Zee-luyfen 1615. waren daer Sybolt de Weert af schrijft: saegghen oock veel Wal-schot drijven: Het was seer ghe-tempert weder: verthoonden eenighe Conijnen.

Den 20. smiddaechs de hoochte van seven en dertich graden/ min thien Minuten / de wint van den West-Noort-West / onse cours Supden ten Westen / en Supt-Supt-West met slecht water / en claer weder / hadden van daghe de variatie van seshien gradē Noort-Oosteringhe.

Den 21. hadden wy de hoochte van 38. graden/dit etmael de wint ghehadt van West Noort-West/ met flappe coelte/ onse cours Supt Supt-West / ginck wel voort/ met schoon weder / en slecht waeter/ t'welck te booren ons docht te veranderen / maer nu weder brupn worde / soo dat wy het Loet wierpen/maer met hondert Daem bots gheen gront. Heden saghen wy een taccken van een Boom met bladeren daer aen drijven / wesen de moghelick Croos: en twee witte Heerkens als Lant Vogheltsjens: oock een Schilt Padde heel groot / soo dat beneffens het water dat verandert en groen werde/ voorseeckere teekenen saghen van niet verre van Landt te sijn / en haest gront te bewerpen. Dese Cust is heel black / soo dat-men gront heeft eermin t'Lant liet/ soo Olivier van Noort, oock ghe-observeert heeft: wy waren verwondert van onse hoochte / maer de stroom hadde ons om de Supt gheset: en merckteden dat wy seven en twintich Mijlen dit etmael hadden vertiert. Het begon alhier al weder wat warmer te worden. Dese abont saghen wy de Mane/ wesen de maer seventhien uren out/ als de Sonne een vierendeel upps hadde gheweest / om dat het soo helder weer was / en de kinnen claer.

1615.

Novēb.

claer. De dijningen begonnen achter te comen.

Den 22. smiddaechs hadden wy de hoochte van neghen en veertich graden 48. Minuten: dit etmael de wint gehadte vanden West Noort-Westen / al te-met Noordelick: de cours was Supr West: noch al schoon weder: ontrent den Noene liepse Noorden. Saghen heden veel Croos / en witte Heerkens; oock veranderingh van water: saghen oock Conijnen / en een grooten Visch met een vinne op de rughe / die water upt spooch als een Walvisch. Onse President ontboot de Schipper en Coopman van't Aacht aen boort / hun ghevende het journael van Olivier, om de coursen en t' Lant aen te soecken / discouurerende / en confererende met malcanderen.

Den 23. smiddaechs de hoochte van een en veertich graden 5. Minuten / dit etmael is de wint gheveest upt de Noordelicker handt / met propere coelte / met schoon weder / ende slecht water: Heden hadden wy veranderinghe van water / seer groen / als in de Noort-Zee / veel ravelinghen van stroom: oock eenighe Walvisschen. Werde oock heden ghestatueert / dat elck Matroos soude daechs voortaan een mutskē Spaensche Wijn hebben / ende ter weeck een Mutsken Olie / om dat de Boter ende de Fransche Wijn gheconsumeert waren.

Den 24. hadden wy op den middach de hoochte van een en veertich graden / acht en veertich Minuten: inde nacht beviel ons een storm subijtelick / soo dat men de Harsteijls qualick conde in crighen. Door dit ontweder saghen wy veel groote en cleene Heenwen op het water. De Malefiten tickten int water ghelijck Ian Huyghen schrijft: ontrent den noene claerdet op / en sagen een groote Walvisch by het Schip.

Den 25. en 26. ginghen wy re-
delick voort / t' water was groen / nae Turquois blau / meenden derhalven dat wy verder van lant waren als gisteren: alsoo wy nu hogher of Supdelicker aengaende / t' lant hen oock Westelick ontvalt / met een inbocht wel Supr-West ten Supden inde Caerte.

Den 27. ende 28. variable winden quelden ons / oock al te-met een Travade.

Den 29. smiddaechs de hoochte van vijf en veertich graden minthien Minuten: wint en cours variabel: saghen veel Croos drijven: oock eenige Zee-Wolven: tegens den avont was het Schip heel nat / als oock de Seplen op veel plaetsen: een teecken in ons Lant van ontweder / dat ons oock daechs daernaer aen quam upt den Noord-Westen.

Den lesten / hadden wy groote coelte ende goeden voortganck / teghens den avont was het water subijt verandert / wierpen het Looen vonden gheen gront op hondert 50. Vadem: Onse onder-Stuerman reeckende van daghe te sijn vijf en veertich Mijlen vant lant / ende ober de hondert Mijlen van Porto Desire.

Den 1. December: smiddaechs
de hoochte van seiven en veertich graden niet. Dit etmael de Wint gehadte van West-licker hant / aenghegaen Supr-Supr-West: dese nacht was den courtsten nacht die wy opt ghehadte hadden.

Den 2. smiddaechs de hoochte van acht en veertich graden / minthien Minuten / die wint Westelick / int laetste quartier Noordelick / met schoone coelte / ende goede voortganck: wy condon niet hogher seplen en behouden als West Supr-West / t'welck hier lantec lant loopt / en seer weynich nadert / ligghende Porto Desire West / of wel soo Noordelick van ons. Sijnma wy

1615.

Novēb.

Decēb.

ma wy en konden de wal met dese scherpe winden niet aen boort krijghen / en raekteden beneden / dat seer verdrietich is / hebbende de Cust wat te seer gheschout : waren nae de onder-Scupmans besteck vijf en tseftich Mijlen van Porto Desire, en een en dertich Mijlen van't lant / of de Capo die op dese hoochte leyt.

Den 3. en 4. Diverse coursen: saghen veel ghebogelte / met bleeck water : 'tgevoelen was niet verre van lant te zijn.

Den 4. smiddaechs de hoochte van 47. graden: cregghen soo harde wint / dat de Harsepls in molten / de Zee ginck upter maten hol. Het Jacht Hoozn / wierp tlabonts grôt / op vijf en tseventich Vademen: wy saghen bleeck water / en veel gheboghelte.

Dē 5. dit etmael de wint gehadte variabel : wy ginghen by naest Westelick / om't lant aen boort te krijghen : dit was seer schoon weder / nochtans soo rout dat wy ons moeten in de kopy niet konden verwarmen : wy saghen veel teekenen van't lant / Walvischē / Croos / doode Pinguins / vleughels van doode Voghelen : wierpen gront op 64. Vademen / seer grau swertzant / tlabonts wierp de Jacht 54. Vademen : saghen bleeck water : die coelte was van den Noorden / gingen West en West Supt-West aen / schoon clare weder : Dese middach gisteden de Stierlieden / noch seshien Mijlen van lant te wesen.

Den 6. smiddaechs de hoochte van 47. graden 25. Minuten. Dit etmael de wint ghehadte upt den Noorden / gingen West Supt-West / ten naesten by soo hooch als wy seplen konden / wierpen van de morgenstont gront op vijftich Vademen : op de middach hadden wy twee en veertich en drie en veertich Vademen / wit en swart sant-gront / met cleene steentjes : het was heden

warmer weder / soo dat wy maecten dat het veel verscheelde van de Supt-Westen winden : Die hier waepen sijn meest tusschen Noort en West / selden van den Oosten. Oock obserbeerden wy hier / dat met den Somer alst nu hier is / alst hart begint te waepen / een stijbe coelte / oft storm / dat het niet langh en duert / comende dickwils subijt overvallen als een Travade / maer drie / vijf oft ses upzen daer naer / of een dach ten lancksten / ist al weder moy weder / en slecht water : Alst hier coelt heeft men veel Heeuwen / en gheboghelte groot en cleyn / dan alst schoon weder is niet veel. Olivier van Noort sach op acht en dertich Vademen lants / en wy hadden nu 42. en 43. Vademen : hy seplde drie daghen Westelick naer het lant / al gront hebbende / soo dat dese Cust seer black loopt / en buyten ghesicht van lant altijt gront / van Rio de la plata : tot Magallanes : Van daghe setteden wy onse cleene Sloupe in Schip op / om in Porto Desire haest ghedaen te hebben / d'een Boot om water / d'ander om ander ververstchinghe / oock om in de langhe daghen om de Supt te raecken / en de Somer te gebruiken. 't Was heden een schoon weder / met een claren Hemel. An-

Aldus seplende West / en West ten Zuiden / met een moye coelte / sagen ontrent Supt-Westen Sonne het vaste Lant van America, bene Noorden Porto desire, nae de wal seplende / wierpen al-te-met twintich / na thien Vademen / eerst sant / daer naer singhel : seplden tot ontrent een en half Mijl vande wal / en settedent op thien Vademen singhel-gront.

Numero 1.

- A. I S de Spieringh Bay.
 B. I De plaetse daer wy met de Schepen in groot perijckel aen de wal dzeven.
 C. Is het Doghels Eylant.
 D. t Kruwen-Eylant.
 E. Het Coninck Eylant daer wy onse Schepen schoon maecten.
 F. Verbrant ons Racht.
 G. Is de water-Plaetse daer wy met veel moeyten water haelden.
 H. Sijn de graven vande Paragones op hoghe Clippen/ daer waren beenen onder van thien en elf voeten lang.
 I, K. Sijn twee Zee-Vecuwen.
 L. Sijn Harten met seer langhe halsen.
 M. Doghel-Strupsen die wy hier vele vonden.
 N. Een Steen van natuere ghegroeyt ende verthoont sich als een Mich.

1615.

Decēb.

ghel-gront. Vondent geraden dese nacht hier te ankeren en niet naer Zee te legghen / om te behouwen dat wy hadden / alsoo de stroom hier seer om de Supt gaet / iae dat mit setten de betingh / roockte vant t'm / dat soo snel te cluse wpt vlooch / dat wy het leschteden / of het soude ghebrant hebben : daer ginck soch achter wpt / als of het niet goede coelte seplde : achtende dat het de Ebbe is / die wpt de Noort comt. De Cust streckt hier Sypden en Noorden / en saghen Noort Noort-West 2 $\frac{1}{2}$. Mijl van ons een hoeck daert scheen ofter een Vap / of een inwielck tusschen 't landt inliep / tusschen twee hoecken / die over malcanderen sneden / met twee Bergen of groote Clippen. Dese Clippen van hier onder sepl gaēde / en Noorden ten Westē / of wel soo Westelic van ons legghende / verloozen die : en sagen doen een groot stuck van 't landt / van buyten eenen hoeck / de welke scheen of het hem vant lant afsonderde / twelck wy naderhant bevonden / alst Noorden ten Westen / en Noort-Noort-West van ons lach / een groote spacie tusschen h'mde sijnde / soo dat het de plaets was daer Olivier schrijft ghemeent te hebben dat het Port Desire was. Ons docht datter ēē groote stroom wpt most vallen / al waer de Ebbe of stroom wpt de Noort teghens cruyste / oft teghens aen sneet / soo dat het barnde als oft Clippen waren : maer wy bevonden / dat het de wptbal was van den Ebbe / wpt dien inbocht / dat teghens het ander water aen liep.

Den 7. smorghens vroeck lichteden wy't Ancker / en seplde neerwaerts om Porto Desire de Haven te soecken / met een achter-vloet / een en een half Mijle de Cust lant / was een schoon Velt-achtich leech lant / wit / of het Crijt en Sant ware : snachts aen de Sterren hadden de hoochte van 47 $\frac{1}{2}$. graden :

Terstont quamen wy een Eplant te sien / dat een goet stuck van de Custe lach / waer aen wy bemerckten / dat hier de Haven most wesen : terstont werden wy Porto Desire kennende / wesende leegh lant / den Noort hoeck als witte Clippen / daer wy een Eplandeken van saghen ligghen / de Haven / insiende. De Noort-hoeck hoogher sijnde / als de Supt-hoeck : hebben dus al Supt Supt-West heen gheseylt / en Sypden / met schoon weder. Hadden coets een droochte vernomen daert ses oft seve Vadem diep was / en de stroom daer teghens ravelde / daer wy droghende hielden / en tregghen terstont dieper water veerthien Vadem : dit was al singhel-gront / saghen be-Sypden Porto Desire , diep in 't landt heel hooch hackelich geberchte / eenich blau / eenich wit ofter sneeu op lach. Wy seplden met de Bloet na de Haven / en liepen in een gat daer veel droochten en clepne clippighe Eplandekens en rutsen waren / seer nau om in te comen / en hebbent geset / en met de Boots ghevaren om beter gheleghentheyt te soecken / die rapporteerden dat wy 'trechte gat of Canael niet in gheseylt waren / dwelck be-Noorden ons lach / en waeren in een kille daer men nieuwers heen conde / wy laghen op 4 $\frac{1}{2}$. Vadem. Als men voor dit gat is / liet ment heel diep inloopen / en wijt als een Kevier / oft als de Rhijn ontrent Schencken-Schans, oock diep met hooch water / maer met laech water ist vol Rutsen / soo dat het valt 3. Vadem op en neer. Wy laghen hier al aen de gront / en t'Roer van 't Schip gheknelte / dat het soetelick wierchde / hadder quaet weder gevallen / wy soudent quaet genoegh gehad hebben van den Oost Supt-Oostē. t'Sabonts quamen de Boots weder van de rotsighe Eplandekens / brengende de zoode van diversche Visschen :

als

1615.

Decēb.

1615.

Decēb.

als Cabeliau/Gullekēs/ en Schelvis: oock Visc̃ als Carper: mede uptter maeten groote Spierinck lanck seltzien dypmen/daerom wy dese inwicz noemden de Spierincbay: oock vette Hosselen: smachts quam onse ander Sloep aen boort/ brenghende hondert vijftich jonghe Pinguins/ en 2. groote Zee-Robben/ van het Pinguins-Eylant/ welck stijf twee Mijl t'Zee-waerts/ Oost Supt. Oost en Supt. Oost ten Oosten van Porto Desire leyt/ daer abundantie van Voghelen is.

Den 8. smorghens boor̃ dage/ de wint Supt-West/ liepen wy up het gat/ om boor̃ het Canael te raecten: wy sagen na Sonnen opgaanc een grooten roock opgaen/ dochten dat het van de Paragones was: oock saghen wy veel bonte Bruyn-Vissche water door̃ haer hooft blasen/ hadden dwerse steerten/ niet ongeleijck de Bruyn-Visschen die Sebalde Weet in sijn Caerte stelt. Smiddaechs sagen wy noch eens de rooc op gaen van de Inwoonders. Naemiddach liepen de Haven in van Porto Desire by naest tot een Mijl/ daer wy het setteden/ dat was hier tusschen 2. steenige Clippen Walen/ daer t'wintich en vijf en twintich Vademen diep was/ al steenen Clip-grondt/ soo dat t'Ancker niet wilde houden/ en t'waende stijf van den Noordt-Westen/ soo dat wy met ons warp en daghelijck Ancker door̃ ginghen/ als oock het Jacht/ en dreeven teghens de leegher wal: en bevielen met de Ebbe heel drooch/ mits het hier 2. en drie Vadem op en neder vloeyt/ doch t'beviel op een slechte keeselinghe steen-gront/ heel op sijn kinnen/ en lagen in groot perijckel achter int rijzen/maer het Schip schoot met een hoort daer af/ en viel daer teghens aen: hadde het daer op bliuen staen/ en soo bevalen/ t'hadde omgevallen: boor̃ bleef

het heel blot/ en alsof het met back-boort tegens de wal en steenē lach/ was het aen stier-boort ses/ seiven/ acht Vademen diep/ soo dat het teghens heel steyle Clippen lach: soo dat wy met stil water/ en wint ons werp Ancker upt brochten/ en wondent van de wal/ en aen twee Anckers vast gheleyt: t'Jacht met de Vloet oock blot raeckende/ wondent oock van de Wal/ maer een storm soude ons weder aen de Wal ghedreven hebben. Sabonts quam onse Sloep aen boort ende hadde s'Coninck-Eylant ontdeckt/ brocht de halve Schuyt vol Eperen: de Boot van t'Jacht brocht veel Voghels/ als Rot-Gansen: hadde oock veel Robben vernomen op de Clippen; daer was oock goede ghelegghentheyt om met den Seeghen te Visschen.

Den 9. wast claeer Sonne-schijn weder/ de Wint Noordt-West/ en West Noordt-West/ en laghen op leegher wal/ en effen steen-gront/ boort warp Ancker/ en een swaer Ancker/ maer ginghen door̃/ ten laetsten hielt. De Vloet incomende/ maecten wy Sept/ in de wint laverende/ tot s'Coninck-Eylant/ maer niet daer achter/ daer t'Jacht wel quam/ Ons President ginck aen tselfde Eylant om te sien nae eenighe Brieven oft teeckens van Spilberghen, oft andere/ maer vont niet/ dan een Rae van een Belsaen: twas een rupch Eylant/ van clepne Boomkens/ daer uptter maten veel Heeuwen in nestelen/ en ontelbaer Eperen/ daer wy soo veel cregghen als wy begheerden/ doch waren meest al vuyl.

Den 10. sont onse President onse groote Boot/ aen de Noordt-sijde van t'vaste lant/ om naer water te vernemen/ dan niet ghevonden als sout water in een Dalleye: ginghen voort op d'Eylanden om onse cost te soecken/ mede brenghen-

de hondert vijf en tseventich water Voghels / swart van couleur / met Eperen van differente soortē groot en cleyn : noch een Keyger / en een Pittoir / die daer veel waren : wy vonden op't groen Voghel-Eplant teeckens van Hollantsche Schepen / als sticken van Potten / en Merde drinck-Cannen. Desen a-vont raecte Coninc-Eplant in brant / door ongheluck van't Oper gheschoockt om te warmen / dat soo seer roocktede / datmen vreesde de Patagones daer mede wacker te maken. Ons volck dat aen lant ghe-weet hadde / vernā niet dan spoor van ghedierte met ghecloben Clauwen / t'gheberchte meest van witte sachte steen.

Den 11. dede de President de Boot weder mannen / en sont mede Aris Claessoon, ende Claes Iansoon, met d'assistenten / om te gaen nae de Baeck aen Zee staende / om alsoo te becomen teckenē van Schepen die daer gheweest waren / oft Brieven : maer twas al vergheefs : oock hielden de Journalen dat aen de Supt-zijde vant vaste lant soet water te becomen was / maer vonden niet.

Den 12. is de President selfs met sijn Broeder Daniel le Maire met de Sloupe aen de Noort-sijde van't Eplandē ghebaren / met twintich Musquettiers / en ginck door tlant 11. Mijl / door een dorre champaigne sonder gheboomte / geen versch water vernemende / door de droochte / wy saghen grooten Roock opgaen achter een Berch / al waer wy volck vermoededen : oock veel Wilts als Harten / met seer langhe halzen / seer schou van ons. Vonden eenighe Graven van de Patagones op hooge Clippen en Steen-Rotsen / daer al steenen op ghelept waren / daer waren Beenderen onder van thien en elf voeten lanck.

Den 13. heeft de President weder de Sloupe doen mannen / ende is

met alle de Assistentē met de Vloet 1615. de Revier meer als twee Mijlen opwaerts gheroeyt / gaende drie maels te lande / twee mael aen de Noort-sijde / en eens nae de Supt-sijde / een groot stuck weechs by de Zee-cant lanck ober Berch en dal ; sach wel twee schoone diepe groene Vallepen / daer water in was ghe-weet. Olivier en Candisch van sijn twee reysen segghen datter versch water moet wesen aen de Supt-sijde / maer wy vonden niet.

Den 14. is de President, met Aris Claessoon en twee Assistenten neerwaerts nae de Supt-hoeck ghebaren / daer Huydecoper begraven is / en na de Put daer Cādisch af schrijft maer vonden niet. De President meende een Hart te schieten / maer raecte niet : ginck in de Sloepe / en voeren aen't groene Voghelen Eplant / en brocht ontrent hondert Voghelen : schoot oock de segghen en creech 11. Ton Spierinck / ende andere soortē van Visc / en brochtse aen boort. Na noen voer hy weder aen de Noort-sijde van't vaste lant / teghens ober het Eplant / daer wy laghen / een wepnich ober het gheberchte in een groene Vallepe / dede hy een Cuypl delven van vijf en twintich voet int ronde / en vijftien voeten diep / maer alse elf en twaelf voet diep was / begon het water door d'Aderen van onder / en van sijden / upt den Noorden en Westen te comen / heel claer / maer brack.

Den 15. is de Sloepe weder naer t'Voghel-Eplandē ghesonden / en brocht twee Ton Spierinck : en tsestich verschepte soorten van Vogelē : hadden twee Zee-Reutwen gheslaghen / op een Clippe sijnde van seftien voet lanck / t'Hay aen den hals sijnde wel een Vingher lanck / ende op't lijf cozt : 30 waren soo groot als een jonck Peert : men conse met een hant-spaec nau doot slaen / in vistrich Slaegghen : seer vrees-

1615.

Decēb.

breeflick en wonderbaer om aen te sien / dick van Cop en Hals / vooz twee breedde Hande en achter twee / waer mede zy snel comen doozt water swemmen : het Vel is swart en de Huyt lanck veerthien voeten / en onghelijck dicker als de beste Ostenhuyden van Indien , oft in Hollant. Het Vleesch is goet / en redelick van smaeck. Men dolf hier een groef of Dooyn nae de Put van 'egheberchre af / om de reghen daer in te leyden / en soo versch water te cruijghen.

Den 16. heeft het Scheepf-volck t'water uyt de Put ghehaelt / maer t'was onbequaem dooz de brackheyt om te drincken.

Den 17. is de President weder met het Jachts Boot neerwaerts ghevaren / om versch water te bekommen. Van daghe brochten wy ons schip Eendracht aen de Noortsijde aen de wal / met hooch water / bevielen heel drooch / soo dat het heel schoon ghemaectt worde aen back-boort dien dach.

Den 18. is ons Schip Eendracht heel schoon ghemaectt : vallende met de springh van de nieuwe Maen heel drooch / soo datmen daer om conde gaen / in Clep gront / met wat singel / vallende veerthien voer waters. Het Jacht sat op Strant op singel-gront / maer heel drooch / twee Mosquet schenten van ons Schip. De rupchte daer mede wy brandeden haelden wy vane vaste lant / daer oock bequame steen is tot ballast.

Den 19. nae middach is de President met de Schipper die siecklick hadde gheweest / nae t'Jacht comen wandelen / om te sien hoe het schoon ghemaectt worde / vertrocken coorts daer naer / en men bestont met rupchte de Back-boorts sijde te branden / maer de brant vatte de soo heftich inde Cajuyt en in het Want / dat het vper niet te bluschen was / en verbrande alsoo ghe-

heel in ons ghesicht: snachts ginck het Cruyt eerst aen brant / en de Stucken / daer yder vooz ghebreest hadde.

Den 20. is de President, met alle de Assistenten / aen het verbrande Jacht ghevaren / en hebben den brant ghelest / saghen datter niet veel overich was : dat Yser / ende d'Yseren hoepen werden inde sloep geladen / en aen't Schip Eendracht ghebrocht / dat nu al van lant was / oock het Ghelshut / en d'Anckers. Wy sochten seer nae het ghelt achter op de kiel van't Schip / ooc buppen int water op de Strant / dan costent niet vinden / maer t'was niet te sacht vane Cruyt int water ghesmeten / daer uyt wy het noch vonden / t'sabonts soeckende lanck de Strant / en vonden met het leechste Water een clomp ghesmolten Silver / dat soo swart was dat Frans Claessoon Assistent die het haelde niet en kende / en ick t'selfde kennende / alsoo daer een heele Reael van achten in stack / en voortsoeckende met alle man vonden in alles vijf en dertich pont Silvers.

Den 21. smorgens na de vroeche Cost / Is de President met sijn Assistenten weder aen't lant ghevaren / maer t'water was niet laech ghe-noech : maer t'sabonts ontrent drie uren / ginck hy weder aen lant en vont noch twee pont Silvers.

Den 22. noch al aen het wrack ghesloopt. Dese verleden nacht heeft het soo gheweldich gewaep / en duerde dese gantsche dach / dat de Sloupe die om Vis uyt was / niet conde aen't Schip comen / ende de maets bleven snachts in de coude wint en reghen : soo dat het veel ergher was als een Travade : de Volck-vanghers moesten aen.

Den 23. quam de Boodt aen boort / met Vis en Voghels gheladen vooz tachtentich mannen hondert vijftich Voghels : snachts weder een bliegghende storm.

1615.

Decēb.

Den 24. zijn wy weder doende gheweest aen 't Jacht te sloopen/ sochten weder nae versch Water/ maer vonden niet.

Den 25. heeft de President gheremarqueert dat eenighe Herten/ ende vierboetighe ghedierten/ tot drie diversche reysen over het gheberchte quamen/ dwers nebens ons Schip/ beelde hy hem in dat zy daer quamen om 't versche Water/ ghelyck hy oock bevonden hadde aen de Capo de bonne Esperance, sont stract eenich volck derwaerts/ die daer vonden in de Vallepen twee Putten met water/ maer waren niet diep ghenoech/ derhalven wy die diepte/ om meer te crughen.

Den 26. wast schoon weder/ soo dat de Sloep weder om de Cost upt ginc: bracht ontrent twee hondert Voghels. Smorghens is de Schipper aen landt ghegaen met Aris Claessoon, om de water-plaetsen te visiteren/ en vonden nu abundantie: soo dat wy van daghe noch aen bootz brachten vier Vaten waters/ welck wit en heel dick was.

Den 27. smorghens/ is ons volck aen lant ghegaen om water te halen/ brachten elf Tonnen water/ dat wel dick van Clep was/ maer soo soet als een Note. Hadden weder sulcken storm dat het scheen dat de Vast over bootz soude gewaeyt hebben: soo dat het volck staerichich worde/ door stadighe onweder: 't hadde oock sijn swaricheydt om met het Schip upt de enge Keviere te comen/ daer soo quade Anckergront was.

Den 28. oberbiel ons soo groote storm als wy opt hadden ghehad/ soo dat het Schip op twee Anckers liggende/ door ginck op sachte Clep gront/ en teghen 's Conincx Eylant dreef/ zijnde al steen en Clip/ soo dat wy met het achter-Schip aen gront saten: maer als het water wies/ raecteden daer af door Godts hulpe. Waren van da-

ghe besich om water te halen/ welck seer moepelick was door onessen weghen/ met Galep batekens op de schouderen: dit water was oock wit en dick/ door de klickvozzchen en andere ghedierte: mosten oock wacht upt setten/ voor den aenval der Patagonen. Het waepde hier alle daghen schrickelick.

Den 29. verhiel hen weder de wint smorghens. De President ginck met d' Assistenten aen lant/ aen de water-plaetse/ daer de Natroosen het versch water schepteden/ die droeghen soo vlijtich dat het bel van haer schouderen ginck/ ja 75. Galep-baetiens een half Mijle weechs: eenighe waren gheladen met Busquetten/ om niet overballen te worden: Dese groeve vol waters strectede hen lanx de gantsche Vallepe.

Den 30. is de President aen lant ghebaren/ met onse Corporael/ Aris Claessoon, ende Daniel le Maire en twee Bootsghesellen/ om het Loo dat seer onghesien en swert was te versmelten/ dat upt de Jacht ghebercht was: en vergoten dien dach ses hondert ponts Loots/ alles in baren/ arbeydende in de hitte/ ter wijl de andere besich waren met water te halen. De President liet van daghe voor d' eerste reyse sien de Caerte van Australia, 't welck onse Opper Stierman/ en hooch-Boetsman wel behaechde: wy creghen van daghe thien Vaten waters aen bootz.

Den 31. des smorghens wast schoon weder: 't volck weder aen het water halen; ende een partie aen 't Jacht om de rest te berghen.

Den eersten Januarius/ wast seer schoon weder/ soo dat de Sommer een fraepen aenbanck nam: de Haets droegen vast de Vaten vol. De President boer aen de Suptsijde aen een Eylant daer hy meende eenich Wilt te schieten/ maer 't was te schon/ stact het aen brant/ en brant.

1615.

Decēb.

1616.

Januarij

1616.

Januarij

en brande door de droochte heel af. En alsoo het van daghe nieuwe Jaers-dach/ quamen eenighe van't volck/ met Trommelen/ Trompetten/ en Dupelsche fluyten voor de Cajuyt/ het nieuwe Jaer spelende/ daer voor zij vereert werden met een Canne Wijn/ en een peder van de Baets nae de vroech-Cost een Busken Wijn.

Den 2. saghen wy twee Regenboghden/ daer een vlaghe reghens naer volchde/ sonden ons volck weder aen lant om water. De President heeft van daghe de reste van't Loot en Tin ghesmolten/ en aen boort ghebrachte/ alles in baren van vijf pont/ tot ontrent dupsent vier hondert pont Loot/ en veertich po it Tinne.

Den 3. de voorleden nacht was het schoon weder/ ende het hadde ghedout: maer twee wyzen nae de vroech-Cost/ verhefte hem de wint seer derck/ van den Noort-Noort-Oosten/ geduerende tot den abont/ soo dat op goet weder hier gheen reeckeninge is te maecten: wy hebben van dage ons Schip van buyten gheteert: De President heeft heden sijn resolutie beginnē te stellen/ en verstant van Aris Claessoon, dat de Schipper de selfde niet wilde teeckenen/ sonder reden daer af te gheben: cregen heden seven Vaten waters aen boort.

Den 4. ginghen de Matroosen om onse ordinarie provisie van water te halen. De Onder Stierman om de zoode/ die een wonderlike Visch binck: hadde een steert als een Katte/ vier groote breede Vinnen/ en een smyt aen de mont met perfecte Tandden boven/ en ander/ hy hadde Speren int lijf/ en scheen een soorte te wesen van een Hape/ sonder schobben/ heel glimmende/ en vilden hem.

Den 5. heden werdender thien Vaten waters aen boort ghebrocht soo groot en cleen. Als de Presi-

dent met sijn volck aen Tafel sat/ liet hem de Schipper ontvallen/ dat hy wilde naer Oost-Indien gaē/ dat de Pilcoot en Claes Ianssoon hoorden/ en op malcanderen sagen/ en hy lachte by hem selfs/ waer mede hy soo veel te weghe brocht/ datmen het volck niet en heeft wte het hooft connen praten/ van naer Oost-Indien te gaen: soo dat het niet giuck nae de wille van de President. Ons volck saghen aen de Water-plaetse drie Strups Voghels/ sijnde de eerste die ghesien waren.

Den 6. is de President de Kevier opgehevaren/ om sijn streeckinghe te sien/ en waer datse belangde/ dan daer stack op groote storm tot den abont toe/ dat hy weder keerde. Wy waren alle seer verflaghen/ door dit continueel onweder/ en besonder alsoo wy een periculeus exploict voor handen hadden. Heden liet de President Claes Ianssoon lesen sijn instructie vāde Raet voor de eerste repse: en verordonneerde een Vat ghebrandewijn van de Coopmanschap tot provisie van't Schip/ om in Zee wte te deelen/ cregen heden twaelf Ton waters aen boort.

Den 7. stelde de President een pael op't Epland/ met een Loot/ en een Blicken busken/ of Cokerken/ in t'welck was een Briel/ verhalende van ons arrivement aldaer/ en van onse gantsche repse. En resolveerde ter gheleghener tijdt af te drijven/ om slaechs te legghen.

Den 8. dreven wy op diep met de Ebbe/ buyten het Epland/ hadden vande morgen een stijve Donner vlaghe/ en oock reghen: wy settedent terstont/ daer volchde wint en regen niet weynich/ t'welck veel de couragie benam om t'Synden te passeren/ bysonder als de Schipper seyde/ dat het noch dickwils daer suer wte soude sien: jae Ian Schouten die een ander hoorde t'animeeren!

1616.

Januarij

1616.

Januarij

minnen / om dat hy sijn Schip
verlozen hadde / vracchte al te met /
of men malkanderen op een Vleef-
banck wilde brengen : alle die pro-
pooften waren verdrietich om hoo-
ren. Dese dach wert niet up-
gherecht om t'onweder.

Den 9. waepde het weder een
halve storm / soo dat wy niet conden
t'seyl gaen : lieten de Boot noch
eens om t'laetste water varen nae
de middach / en creghen dat aen
boot.

Den 10. zijn wy met een proper
coelte / en moy weder t'seyl ghegaen /
maer op de middach quam ons de
wint teghens wt der Zee : ons
Boot voer aen t'Robben Eylandt /
en de Sloep aen t'Voghels-Ey-
lant / vinghen veel Visc / en Vo-
ghelen.

Den 12. werde onse Sloep ghe-
sonden naer de Pinguijns Eylande /
om Pinguijns te halen ende die te
souten / oock om Eperen. De Boot
voer aen t'Robben Eylandt / daerse
ontrent twaelf Zee-Wolven met
Busquetten doot schoten.

Den 13. quam onse Sloep met
de Pinguijns weder aen boot / die
nachts inde Spierinck-Bay had-
de ghelegghen / waren meest bedor-
ven / door de hitte / maer soueden
een Oerhoofst vol. Saghen oock
drie of vier Zee-monsters / heb-
bende grau Afverwich hant / met
langhe Becken / als Crocodillen.
Des na middaechs seyliden wy wt
Porto Desire ; en door stille wint
settedent / maer als die coets daer
naer wackerde / liepen wy t' Zee
waert.

Den 15. smorghens hadden wy
Vonder en Blixem / met herde sla-
ghen / en veel Haghelcarcken van
de Supt Westen / dat het Schip
op veel plaetsen wit was : conclu-
deerden int generael dat het Supt-
den in equipollentie veel couder is /
als het Noorden : en was met dese
Supten wint veel couder als met

ons de Noorde Wint inde Herfst : 1616.
ginghen meest aen Supt Supt-
Oost/en Supt-Oost.

Januarij

Den 16. liefelick weder : had-
den smiddaechs de hoochte van
vijftich graden / thien Minuten
min : en maecten gissinge dat ons
de stroom om de Supt settede / oft
Supt-West naer de Straet Ma-
gellanis : wy saghen noch eenighe
Pinguijns soo dat wy niet verre van
lant waren / en t'water heel bruyt :
wy leyden ons mette stroom t'gat
om te drijven be-Supten / om al-
soo de wint ons van t'lant van de
Straet hout / die wy geerne souden
verkent hebben. Dreven nachts
in stilte.

Den 17. smorghens wast stil / lief-
lick weder / maer smiddaechs door
de betoghen lucht gheen hoochte
ghepaelt. Heden zijn onse Assi-
stenten wat beschroot om haer des-
perate propooften / die zy gebuyck-
ten van wel te willen naer hups
varen / met de welke zy andere de
couragie seer benamen.

Den 18. was de wint van den
Supten : sagen veel Walvischen :
De President achter wt de Galerij
siende / sach de Eylanden van Ze-
bold de Waert, die hy stelt inde Ma-
gellaensche Caert / en laghen on-
trent drie Mijlen van ons / Supt-
Oost : en legghen van de Straet
Oost Noort-Oost / en West Supt-
West ontrent vijftich Mijlen : wy
hadden rechts te booren ghewent /
anders souden wy daer by lanc-
heen gheloopen hebben / soo wy
daer nu boven of be-Westen lie-
pen : smiddaechs door betoghen
locht conden gheen hoochte beco-
men / de Son nochtans hem daer
naer openbarende / bevonden dat
wy souden gehad hebben 5 1/2 gra-
den : en dat de stroom ons om de
Supt settede / t'avonts begonst te
coelen / namen de Marsseyls in :
maer het weder beterde / en lietense
de gantsche nacht staen / door dien
het

1816. het tamelick licht was: t'was hier
beter weder als in Porto Desire.

Januarij

Den 19. smorghens was het seer
moy warmachtich weder / slecht
water / de wint Westelick / wy sa-
ghen veel Wal-Visschen / en cleene
lant Veenkens / wy saghen gheen
Croos drijven / soo dat int Supt-
den gheen Eyclanden moeten we-
sen / en daer quamen groote dijning-
ghen van daen / naer de wint die
daer waepde / smiddaechs hadden
de hoochte van twee en vyftich gra-
den / t'sabonts maecten gissinghe
de hoochte te hebben vande Straet
van Magellanes, wy bevonden dat
al de Vis die wy in Porto Desire
ghevanghen hadde / soo drooch was
gewordē datse nau te beuckē was /
jae al haer smaect verloorē hadde:
t'sabonts begon het wat te coelen
van den Westen / soo dat het te
nacht stormde / seplende met scho-
ver-Seyls / nochtans twater niet
hol / mits het een opperwal was /
maer t'Schip singherde ghewel-
dich.

Den 20. smorghens begon het
quaet weder te stillen / waepende
met bupen van de Westelijcker
hant / met betoghen locht: saghen
veel Croos drijven / en Voghels
die onder twater queecten / sonder
twijfel van de Straet van Magalla-
nes: hadden smiddaechs de hooch-
te van drie en vyftich graden / t'we-
der te begon te claren: twater noch
al brum / blauachtich. Wy hadden
sedert wy upt Porto Desire liepen
vochtighe locht / soo dat het alle
dinck oncliet / Harmelade / Honich /
het Parckement van de Caerten in
de Cajupt / wy waren in groote
hoope dat ons de stroom om de
Supt settede / en door t'Supder /
of naer het Supder gat trock / t'sa-
bonts de wint upt de Supt Supt-
Westen / leydent West-waert over /
met stil weder / soo dat wy wepnich
vertierden / te meer dat wy seer
groote dijninghen cregghen upt den

Supt-Westen / die de vaerdicheyt
van t'Schip benamen.

1816.
Januarij

Den 21. was het smorghens heel
lieffelick weder / de Wint Supt-
West / hadden van daghe een harde
regghen-caeck / doch coyt / nae stilte /
smiddaechs de hoochte van drie en
vyftich graden schaers / is voort-
den gheheelen dach schoon weder
ghebleven. Wy stopten van daghe
een leck boven de knyes / dat heel
groot was / daer mede wy van t'
pompen verlost waren: Snachts
conden wy in onse Copen ons niet
verwermen.

Den 22. was het heel stil weder /
vertierden niet.

Den 23. smiddaechs dreven wy
in stilte / en wierpē vloot op vyftich
Vadem singhel-gront: inden ach-
ter-noen aengaende Sypden ten
Westen saghen wy of het Eylan-
dekens en broecken waren / sette-
den onse cours aen Supt-Oost / om
het Lant mis en boven te loopen:
snachts wierpen wy het Voot op
beerchien Vadem / onse President
sleyp dien nacht niet / mits hy in
groot bedencken was hoe de saeck
soude afloopen / mits hy onber-
wacht dic lant vernam.

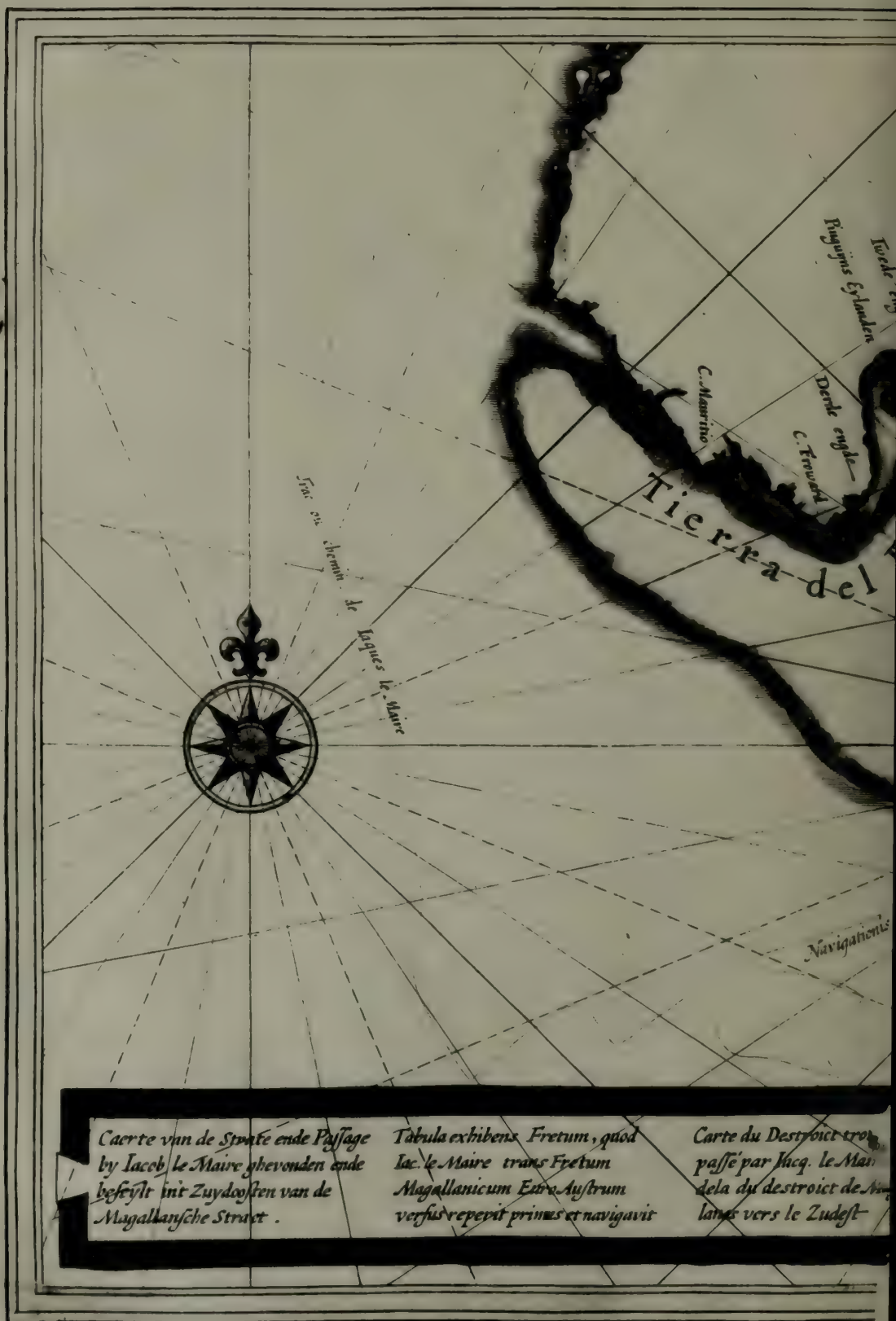
Den 24. smorghens saghen wy
voor upt niet dan lant / daer door
Supt-Oosten ten Oosten aen gin-
ghen / sijnde met de variatie Supt-
Oost / soo als het Lant streckte / te
weten / Supt-Oost ten Oosten / en
Supt-Oost: waer ober onse Presi-
dent seer verflaghen was / meenen-
de dat het nae het Caertien van
Willem Ianssoon al vast lant was /
en alsof hem de Custe niet om de
Supt en ontviel / maer seer Ooste-
lick streckte / breefde hy dat het
noch meer Oostelicker soude Strec-
ken. Want als wy Supt-Oost ten
Sypden aenginghen / saghen noch
al voor upt Landt / als Eyclanden /
heel hooch / dat ons docht met sneen
bedeckt te sijn / maer gheleek ghe-
broocken Lant meest. Ten laetsten
onsen

onsen cours noch wat lauter de wal houdende / saghen een gat of Canael daer groote stroom up quam / welck teghens het Zee-water seer hert het gat quam up vallen / soo dat het soo ravelde / en brande teghens malcanderen / dat ons het met elcke Zee t' Schip tot de blinde Rie / iae by nae de geheele boug-Spiet onder water viel / door dien het water soo teghens malcander schernde: wy hadden hier gheen gront / en twas wtnemende diep int Canael: namen de hoochte op 55. graden schaers. Na den noene liepen wy nae het gat toe / werwaerts ons oock de Vloet trock / maer alsoo het stilde / en de wint ons tegen quam / hebbent de nacht by ghehouden.

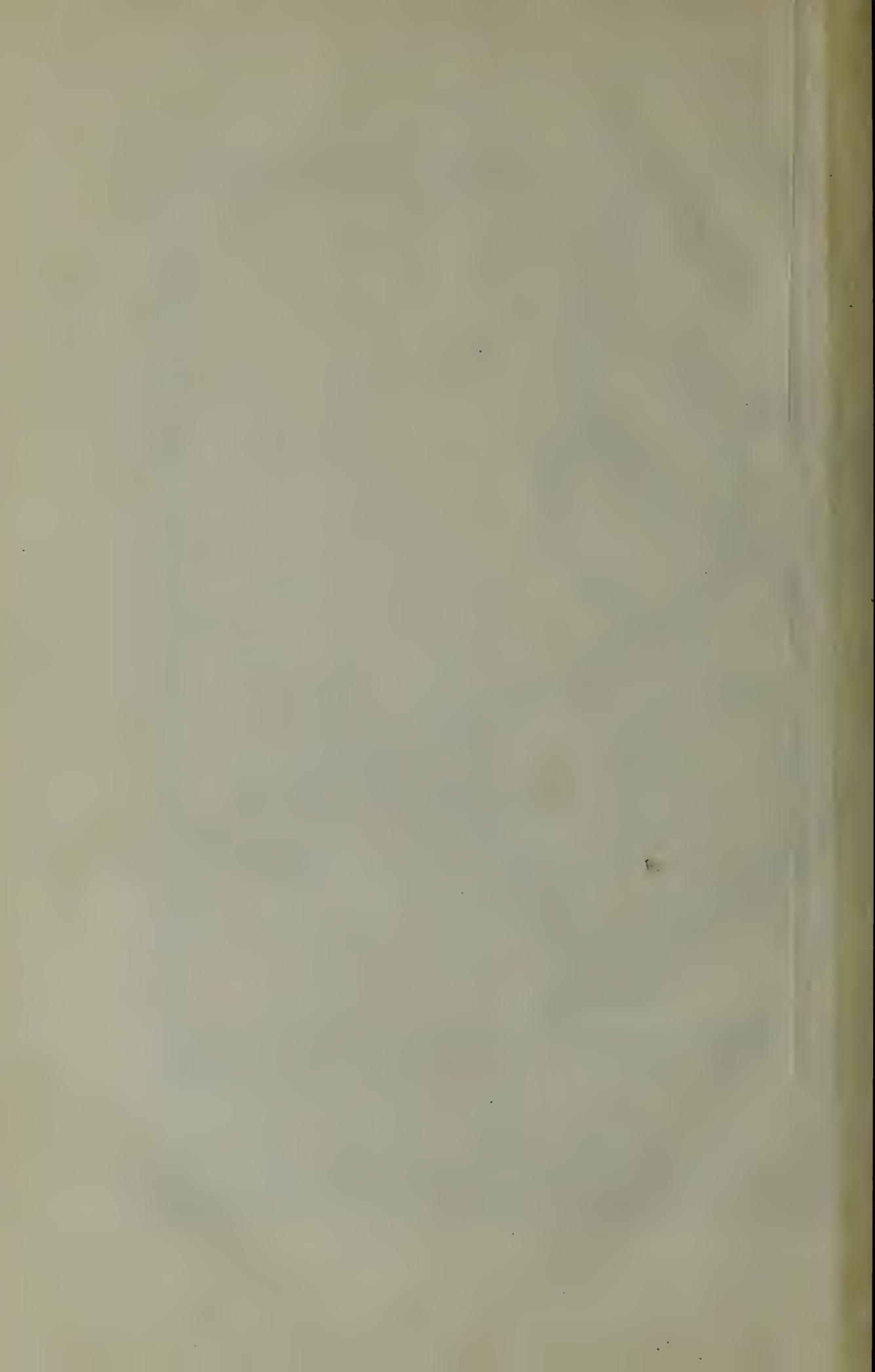
Den 25. smorgens sijnde schoon weder / seylde al het Canael in / cours doende eerst Supt / Supt-West / nae Sypden / en saghen aen beyde syden landt dat Berch-achtich en hackelich was: wierpen in de Straet een Mijle van het lant dat aen back-boort lach / het Voot op vyfich Badem schulp en steentjens: alsoo met groote breuchde seylde wy door de Royale passagie: Godt danckende dat hy eensdeels verleent hadde / nae t' ghene wy soo verlanght hadden. Daer naer wert met ghemeene resolutie des Raets / het Westelickste lant ghenamit Mauritius de Nassau: en het Oostelickste Staten lant. Inde Straet selfs / hadden wy soo harden stroom die in de Noort-Zee viel / dat wy dien nauwelick konden doot seplen met top-sepls coelte / hier was gheen gront: Sagen hier veel Croos d'lybē / oock Duingins / Zee-Kobben / en seer groote menichte van Wal-Visschen soo inde Noort-Zee / vooz de passagie / als mede inde passagie selfs ende inde Supt-Zee soo dat t' een verwonderinghe was te sien / oock dat het Schip int seplen die moeste wijc-

ken ende cours veranderen. Onsen Opper-Stierman heeft vooz de passagie een Cabbehan gevangen. Onse Stierman was aen de stenghe / lach Supt-Oost en Supt-West gheen landt. Op Mauritius lant saghen wy de Sneeu op sommighe Berghen legghen / maer op Staten-lant docht ons eenige groente te syn. Het scheen datter aen beyde syden goede Reeden waren / en havens / met al de inwijcken en bochten en stranden van Sant: principael in Staten lant; al waer Noorden af een Eylant scheen te legghen. Het Lant Mauritius liep Noort-waerts af seer leeg-achtich / aen de Zupt-sijde Berch-achtich. Wy hadden smiddaechs de hoochte van vyf en vyfich graden ses en dertich Minuten: ginghen Supt-West aen: de dijnninghen quamen hier van vozen / en twater dat gulten heel grondich lach / wiert blau. Het Staten lant saghen wy strecken aen de Supt-sijde meest Oost / en Mauritius streckte binnen Oost ten Noorden / en West ten Sypden / de breedde Supt en Noort ontrent 10. Mijlen: En ontdeckte sich t'lant West op soo verre als men sien mocht: en Staten landt soo verre Oost Supt-Oost op alsmen met claer weder dat hooghe Lant ooghien conde. Cozts nae de middach wert het mottich weder / met goede coelte / de dijnninghen van vozen / vande Supt Supt-Westen / sagen int Noort West / en West Noort-Westen veel hooch lant / schijnende ghebroocken lant te zijn / dat besypden de Straet leyt. Teghens de nacht liep de wint teghens / met holle dijnninghen / soo dat wy voorsecker statuerden dat wy nu de Supt-Zee beseylden / en die passagie door gheseylt hadden / die vooz alle Menschen tot nu verborghen hadde gheweest. Hier was groote menichte Voghelen.

Den 26. smorghen continueerde de We-

16. de Weste wint/ met reghen en ha-
ghel / met dijninghen en Zees die
schrikkelick waren: De wint begost
hem te verheffen / en in strom te
veranderen / dat het water over't
schip stortede. Smiddaechs hadden
de hoochte van 57. graden : en gin-
ghen Supt-waert aen/ snachts lie-
pen wy meest Westwaert.

Den 27. was het weder wat be-
daert. Hadde smiddaechs de hooch-
te van 56½. graden. Saghen hier
veel Jan van Genten : hadden die
grootste conde van daghe die wy
opt ghehadt hebben : snachts een
propere coelte/daer naer heftich van
den Supt-Westen.

Den 28. smorghens wast seer
schoon lieflick weder : hadden de
hoochte van 56½. graden / settende
onse cours West Supt-West:maer
corts daer naer liep de wint Nooz-
delic/ en dreef ons geweldich voort.
De President was wel 3. of 4. mael
snachts op/sozgende voor droochte.

Den 29. was het betogē locht/ de
wint Supt-Oost/sagen lant in Lu
van ons / West en West ten Supt-
den:en wat op clarende saghen wy
dat het heel perfecte Eplanden wa-
ren/leggende ontrent twee Mijlen
van malcanderen/of het ghebrooc-
ken lant ware : hebben aengheloeft
om daer boven te seplen , de stroom
settede ons hier dapper om de
West : hadden oock lancksame di-
ninghen wyt de Supt-Westen/ een
teecken van volle Zee/ twater blij-
vende by sijn coleur. Aldus voor by
het Lant seplende gaf het verschey-
den ghedaenten/saghen geen Wal-
Visschen / noch Pinguins / maer
Vogelen als in Porto Desire. Dese
Eplandekes leggende op de hooch-
te van 57½. graden / be-Suptden de
Linie Equinoctiael , noemde onse
President Barnevelts Eplanden/ ter
eeren van de Heere Johan van Ol-
denbarnevelt , liepen ten laetsten
Supt-West / condon boven of be-
Suptden de Eplanden niet seplen/

mosten be-Noorzen om. Daer leg-
ghen Noordē af noch 3. clepne Ep-
landekens ontrent een groote mijle
van de Noort en Supt-sijde/en be-
vonden merckelick dat ons de
stroom om de West sittede. Nae
de middach saghen wy lant Noort
Noort-West / seer hooch / en wit
van Sneeu / en saghen twee hoo-
ghe/ Berghen int Westen : gissen-
de dat daer het hooghe landt ten
eynde liep alsoo wy de eynden con-
den sien/ met claer weder : twelck
onse President ter eeren des Stadts
van Hoorn noemde Capo de Hoorn :
lach op de hoochte van seven en
vijftich graden / acht en veertich
Minuten. Om desen hoeck te
mijden leyden het Supt-waert o-
ver den gantschen nacht / nae We-
stelick.

Den 30. wast de wint Westelick/
over lancksame dijningen/ het wa-
ter blau / t'welck soo groen bruyt
was by de Eplandekens gister/
daerom statueerden vastelic dat wy
nu in de Supt-Zee al waren. Had-
den smiddaechs hoochte van 57½.
graden : verlanghende seer van de
Westelicke winden/ en dijninghen
ontslaghen te sijn/en van de coude.

Den 31. de wint wyt de Nooz-
den/ ginghen West aen : wy sagen
gheen meer lant / esdert wy Capo
de Hoorn hadden verlaten/ bebou-
den smiddaechs hoochte van 58.
graden min thien Minuten: en dat
wy nu in den aenbanck van de
Supt Zee waren. Na den noene
liep de wint ten Westen.

Den 1. Februarij : de wint als
vooren / met strom : leydent over
tegen den nacht Supt-waert: maer
het bedaerde snachts.

Den 2. smorghens was het tem-
peest over/ de wint Westelick/ smid-
daechs de hoochte van 58. graden:
saghen Croos/en Lant Beertwen:
den heelē dach en nacht hadden wy
cen by leggher/ maer sabonts stil-
de het: Het water is hier terstont

ontstelt hoe het waeyt/terstont gaet de Zee hemel hooch/en blijft lang ontstelt.

Den 4. was de wint al Westelick/maer matigher: saghen oock dat de stroom ons om de West settede.

Den 4. walt claer weder / smiddaechs de hoochte van 56. graden/ en alsoo wy veranderinge van water saghen/ wenden Supt-waerts/ clabonts West-waerts: smachts ginckt voor de wint/maer cruypt haest weder Noort West/ alsoo de Westelicke windē hier meest waeyen/ en selden Oost oft Supt-Oost.

Den 5. eerst walt schoon weder/ nae noen storm/ soo dat wy al onstuych moeten innemen/ en drijven op Godts ghenade.

Den 7. meenden wy dat wy de mont van de Magellaensche Straet van ons ontrent Noort-West hadden: met reghen/ naer stilte.

Den 8. en volghende daghen vele Winden wy den Westen/ met Haghel/ Regen vermengt/en groote coude.

Den 11. walt seer schoon weder/ de Wint Supt-West/ ginghen Noort Noort-West aen: met fleche water: saghen twee oft drie cleene Kobben/maecten gissinghe dat die vande Magellanes quamen:hadden smiddaechs 57. graden vijftich Minuten: en souden dertich Wijlen gheseylt hebben/ dat niet conde wesen: reeckende derhalven dat ons de stroom te baet ghecomen was. Was dese dach heel warm.

Den 12. scherpte de wint/ van de Noordelicker handt/ ghewent West-waert: Ons verwonderde dat wy sijnde be Oost de Straet/ nu daghelijc begon den soo goet weder te cruyghen/ met soo fleche Water/ daer het schijvens vande andere contrarie is. Heden is alle het Scheeps-volck met dubbel Rantsoen vereert gheweest/ tot een veycht-teecken dat wy nu in de

Supt-Zee voeren/ en de Strate Magellanes al boven/ iae achter hadden. Oock wert by Generael advijs vanden bree den Raet gestemt/ dat men de Straet, oft nieuwe doortocht tusschen de Landen Mauritius en Staten Lant/ den name gheben soude de Passage oft Straet le Maire, door wiens cloeckmoedicheydt en stadighe soeghe dit treffelick/ onsterfelick werck is belept/ en wy gheboert: Derhalven c'sijnder eeren heeft de gantschen Raet/ dese Acte hier naer volghende/ met haer eyghen hant onderteekent.

IN den name Godes. De welke is het begin, maecker en Schep- per van Hemel en Aerde, ende son- der de weleke niet goets wert ghe- maeckt, begonnen en gheconser- veert. Alle goede beginselen be- staende by en door Gode, en in sij- nen naem alles moet aenvanck ne- men, tot sijnder eeren ende glorie van sijnen heylighen Naem. En want het seer eerlick en vorderlick is, voor alle Landen, Provincien, en Staten, bysonder die by de Zee- vaert bestaen, door middel van de selve haer te doen valeren, en be- thoonen de animositeyt van hun na- tie, tot welstant en proffijt van hare Landen, en Inghesetenen. Sy no- toir en kennelick aen allen den ghe- nen, die desen Instrumente sullen sien, oft hooren lesen, saluyt. Dat wy ondergheschreven verclaren en- de ghetuyghen, dat inde Maent van Ianuario, van het teghenwoordich- laer seshien hondert en seshien nae Christi gheboorte, naer dat wy uyt Hollandt van de Stadt Hoorn waren gheseylt, met onse twee Schepen d' *Endracht* en *Hoorn*/ daer op voor President is Iacob le Maire, ende Schipper Willem Cornelis Schouts, onder de protectie, patenten, en ba- niēren vande Edele, Hooch-Moghen- de Heeren Staten Gererael, van de geünieerde Provincien, en sijn Prin- celicke Excellentie Mauritius van Nassau:

1616. Nassau: Admiracl van de Belgische Zee, &c. Omme te ontdekken de Passagien, Landen en Eylanden vant onbekende Suyder ghedeelte des Werelts, in conformiteyt van hun vergunde Octroyen en Patenten. Dat wy naer veel periculen en travaillen door Godts ghenade, gevonden, ontdeckt, en gheseylt hebben, door ende langs eene nieuwe passagie, ons leydende van de groote Ocean, in de Suyt Zee. Te weten by Suyden en boven omme de Strate van Magallanes, ende Eylanden daer annex, en dat tot onder de latitude van 58. graden, en neghen en vijftich Minuten. Alwaer wy onderghescreven ghetuyghen, en verseeckeren gevonden te hebben een heel Royale ruyme Zee, by Suyden de Landen, en Eylanden van America, daer door by ons ghenoeemt de nieuwe Suyt-Zee, hebbende int Suyden van de selfde gheen Landt, noch apparentie van dien vernomen, oordeelende oock vastelick door sijne qualiteyten van sich seet wijt en breet te strecken, en te extenderen. Experimenterende dat lanckx hier den voorschreven Ocean, ende Noort-Zee embraceert, en ghemeynschap heeft met de spacieuse Suyder-Zee, tot facilitate vande navigatie. Testificerende oock voor de waerheyt, dat wy niet en weten, of oyt ghehoort hebben dat eenighe Volckeren uyt Europa, oft andere deelen des Werelts, dese passagie beseylt en doorghevaeren zijn, waer door wy ten op sien ende opmerckinghe van't selve, ontdeckende drie Eylanden, legghende ter sijden af in Zee, ten Suyt-Oosten het Landt America ghenaemt hebben, Staten Landt, Mauritius Lant, en Barneycks Eylandt, ende de Passagie die daer by lanckx valt Iacob le Mairs Passagie. Van welck Landt, passagie, ende Zee, uyt cracht en authorisatie voorschreven apprehenderen de eerste possessie en preferentie voor, ende in den name vande voornoemde Edele, Hooch-Moghende

Heeren Staten, en sijn Princelicke Excellentie, als eerste ontdeckers, ende beseylders, volghende d'onde usantie. In testimonie en tot verificatie van alle t'welcke voorschreven is, hebben desen onderreeckent. Actum int Schip Eendracht.

Jaques le Maire.

Villem Cornelis. Schouts.

Ian Dircksz. van Hoorn. Opper-Stierman op Hoorn.

Coen Dircksz. van Oosterblocker: Stierman op Hoorn.

Claes Pietersz. van Oosthuysen, Opper-Piloot, op Eendracht.

Cornelis Kinerfz. van Ryfsdam, Onder-Stierman op Eendracht.

Den 13. al dijsich mottich weder / het water blau: saghen eenighe Zee-Kobbē / maer geen Vissch.

Den 14. weder mistich: veel Tonijnen en Bupin-Visschen by't Schip / de hoochte smiddaechs 51. graden / saghen eenich Croos drijven / t'welck met de stroom van't Lant most comen.

Den 15. continueerden wy onsen cours vāde Noort Noort-Oostē met dicke Mist: Smiddaechs de hoochte van vijftich graden / vijftich Minuten.

Den 17. saghen wy veranderinghe van water / in bleek en groen / wierpen het Loot / op hondert Vadem gheen gront.

Den 24. quam ons by de generale Supde wint / met goedē voortganck / smiddaechs de hoochte van vier en veertich graden / ses en dertich Minuten / soo dat wy dit eismael dertich Mijlen vertiert hadden. Saghen hier daghelick veel Jan van Genten / en grauwe en witte Meeukens, en Malefijten. Heden brochten wy ons gheschut boven / en settent ter boort.

Den 25. smiddaechs de hoochte van

1616.

Februa.

van 42 $\frac{1}{2}$ graden / en setteden onse
Bramseyls op / alsoo wy nu waren
in een gherulste Zee.

Den 27. continueerde noch de
schoone Supdelicke wint : saghen
een jonghe Kobbe by't Schip / een
teecken niet verre van lant te sijn:
oock eenighe Wal-Visschen / of
Pots hoofden.

Den 28. smiddaechs de hoochte
van 38. graden acht Minuten. De-
sen dach werde van de President in
volle Raet besloten / om de victua-
lie te strecken / ende te ververschen
te loopen aen de Eylanden van
San Fernando : alsoo ons Bootsvolt
met de Scheurbuyck gequelt was/
en niet weynich van de Zee ghe-
tormenteert was.

Den 29. continueerde de Synde
wint. / smiddaechs de hoochte van
35. graden / vyftich Minuten : na-
men onse Blinden in om de Ey-
landen niet voorby te seplen.

Martius

Den eersten Martij : smorghens
met den dagheraet sach de Onder-
stuerman van de stenghe t' lande :
Smiddaechs op de hoochte van
drie en dertich gradē / twee en vyf-
tich Minuten / waren wy een half
Myle vant Supdelickte Eylant:
wierpen het Loot / hadden gheen
gront : het Eylant dat ten Supt-
Westen leyt / ghelijck heel dorre/
steyl / Clippich / hier en daer wat
groens. Aenseplende Noort Noort-
Oost / en Noort-Oost ten Noor-
den / ghenaeckten t' lant soo lancx
soo meer / al sonder gront / sijnde
seer hooch / steyl / hackelich lant/
verspeyden den Supdelicken hoeck/
vant Eylant / daer wy daer Ooste-
lick door in Zee saghen / en cregen
het ander groot Eylant op sijde
dat boven groen en vol gheboomte
was : hadden vele variable win-
den en stilte / soo dat wy nae onsen
wille aen lant niet condē comen:
hielen de witte Vlagghe van de
Compaignie waepen / niet wetende
waer een Reede was / noch gheen

gront vernemende waren verlust. 1616.

Martius

De President relateerde de kennisse
die hy uyt eenighe schriften hadde/
maer werde van de Schipper niet
gheacht / t'welck ons daer naer
schadelick was : en siende gheen
inwijcken liet hy de Boot uyt set-
ten / sent den Onderstuerman met
den Onder-Coopman na den wal/
bevonden een redelicken inbocht/
en de diepte dertich en veertich Va-
dem / swart lant / dicht onder de
wal : twee van de Maets liepen
aen lant / en saghen een Riole van
versh water / uyt een Vallepe co-
mende in Zee storten / oock veel
Kobben / Bocken / Septen / ende
andere vierboetige gedierte: broch-
ten de soode van thien Croccowa-
den / en een Brasem aen boort / met
hoecken opghehaelt / saghen oock
ververshinghe van Fruyt : maer
wy condē ons Schip niet op gront
brenghen / om t' Ancker te werpen/
so door stilte / en scherpe wint. Viel-
den snachts by.

Den 2. saghen wy dat wy seer
verre van't Eylant ter Zee-waert
ghedreven waren door den stroom:
wy dzeven den gantschen dach in
stilte / condē gheen gronde noch
reede crijghen : en die de reede wil
beseplen die ghelegen is int Noor-
den / in een groene Vallepe / moet
be-Oosten t' Eylant omloopen / co-
mende uyt de Supt. Smiddaechs
haddē wy de hoochte van 33 $\frac{1}{2}$ gra-
den. Onse Boot was aen lant / en
brocht wederkerende wel drie hon-
dert Visschen al met de Hanghel
ghevanghen / legghende aen de
dregghe onder het lant. Zy sa-
gen oock veel Bocken / en Septen /
ros van colour met Baerden / en
Hoozen / oock jonghe Caprijens/
die wy niet condē vanghen / door
de rupchte bluchende. Men sach
daer oock schoone groote Creeften:
Men ghelooft dat hier de Spaeng-
jaerts veel Wilsch drooghen / die yn
aen't vaste lant verboeren.

Den 3.

1616.

Marius

Den 3. saghen wy dat wy dit etmael meer verloozen hadden dan ghewonnen / en wel vier Mijl van het Eylant waren: resolveerden derhalven het Roer op te doen / en gaen onse cours nae Terram Australem: verlieten alsoo het schoone Lant / alleenlick becomende wat waters / en Visc / legghende op de drie en dertich graden veertich Minuten.

Den 4. ginghen wy onse cours / met d'oude coelte / vanden Syden / ende Supt. Oosten / met schoone booztgancck acht en dertich Mijl in een etmael.

Den 8. was onse President niet wel: de Schipper was aen de loop: niet te min lettende de President op het swerte Wolckjen / welck men niet sien en can / dan als de Sonne een wiltje is onder gheweest / en sach een ander wolckjen aen de Pool bleeck wit / natuerlick als een licht drijvende wolckjen.

Den 11. hadden wy smozghens een goede coelte / smiddaechs de hoochte van drie en twintich graden twaelf Minuten: soo dat wy nu voor de tweede repse den Tropicum Cancrī passeerden: hier creghen wy den alghemeenen Oosten en Oost Supt. Ooste wint / gingen Noort-West aen.

Den 17. hadden wy de hoochte van neghentien graden / hadden gheen Landt vernomen: doen de hoochte ghenomen was / heeft de President doen vergaderē de Stierlieden en den Raet / en resolveerden aenghesien wy nu drie etmael West aen hadden ghegaen / onse cours te veranderen / om aen te seplen opt hoochste Lant van Terrā Australis, en ginghen aen de boozghenomen cours.

Den 19. continueerden wy den boozschreven cours / met schoon weder / hadden smiddaechs de hoochte van 17½ graden: soo dat wy gisten te sijn drie hondert vijftich

Mijlen van de Custe van Peru.

1616.

Marius

Den 20. dito: de wint Oostelick / saghen eenighe witte Mijlkercken / en veel vliegende Visschen: smiddaechs de hoochte van schaers sevehentien graden:

Den 21. bleef de coelte / met groote dunninghen vanden Syden / als in de Spaensche Zee: wy saghen een Visc wel 1½. Vadem lanck / met een Speer oft Swoert voor upt oock wel 1½. Vadem lanck / hebbende seer groote Dinnen op de Rugghe / dien eenighe de naem gaven van Hoorenvisch: Het ginck alle daghen stijf voort.

Den 24. hadden schoone coelte / upt den Supt. Oosten / cours recht West hoochte 15½ graden: waren nu vier hondert tseftich Mijlen van Peru, verlangden seer naer clant / soo dat wy vreesden datter gheen Terra Australia was: oock seyde de Schipper in dien hy hadde ghewesten datter gheen Hollantich Indich, oft Australis Terra, aen dees sijde van Salomons Eylanden gheweest ware / hy soude noyt een voet int Schip gheset hebben: Een praet die niet en sloot.

Den 31. waft heel schoon weder / saghen gheen lant / maer veel Voghelen: wy waren verwondert dat wy het Eylant S. Paulo niet en saghen dat op dese hoochte leggen moet: hadden de hoochte van 15½ graden / hadden noch groote dunninghen vanden Syden.

Den eersten Aprilis hadden de Aprilis. hoochte van vijftien graden acht Minuten.

Den 3. wesende Paeschdach: een Maent dat wy van het Eylant Ian Fernando seplden: waren nu seven hondert vijf en twintich Dupsche Mijlen van Peru. De Scheurbuick bestont seer onder ons te domineren. Bemerkteden gheen afwijckinge / maer de Paeldet trock Noorden en Syden.

Den 9. hadden noch goede coelte van

1616.

Aprilis.

vanden Noorden/ onse cours West/ waren stijf op vijftien graden: saghen van daghe twee cleene Boonietten/ en Sterre-Beuwen met menichte: daer was ooc veel Visc/maer wy condense niet vanghen. Desen dach overleed Jan Cornelisz Schouten: Schipper op't Jacht geweest/ Broeder van onse Schipper/ nae dat hy een Maent langh niet wel hadde gheweest in sijn boot/ niet vrij sijnde van Scheurbuyck.

Den 10. was de wint noch redelick/ met reghen en caecken: wy setteden heden het doode lichaem buyten boot/ met droeffenisse. Het ghebedt voleynt sijnde/ sach onse Barbier landt: liepen dat strack lant om Ancker-gront te vinden/ maer bonden niet. De Sloepwerde ghemant/ en afghesonden/ dede oock rapport/ datter gheen apparentie was om te landen dooz de barninghe. Daer naer ginck de Hooch-Bootsman naer landt en quam ghemackelick daer op/ maer wederkerende moeste hem met een Tou nae den Boot/ van het lant int water begheben/ en soo swimmen met groot perijckel. Vertelde datter gheen versch water op het lant was/ dan wel eenighe plakken uptnemende bitter/ die daer mochten gheregent zijn/ maer veel Visc/ onder het lant/ veel Beuwen en ghevogelte dat op de Boomen nestelde. Dit is het Epland/ dat Magallanes heeft besepelt/ en by hen ghenamt Desueutturada, daer af Ieronimo Benzon schrijft/ een cleyn Epland drie Mijlen groot int ronde/ sijnde seer leegh op sommige plaetsen/ soo dat met hooch ghetijde t' Zeewater tot int midden van't Epland loopt. Dit Epland staet vol Waterkerse/ walsende aen cleynen Boomkens seer bitter van smaeck/ doch seer goet voor de Scheurbuyck/ en de Maets brochten een goet deel daer van aen boort: het beet als Dragon/ het

maecte afganck/ en ververschte de mont seer. Het leyt op de hoochte van vijftien graden/ vijftien Minuten: en van de Custe van Peru negen hondert twintich Mijlen. En om dat zy ghesien hadden aldaer drie Spaensche honden/ die magher waren/ noemden wy het Honden Epland/ dat heel binnen vol Zeewaters was/ dooz den hoochen Bloet/ wy ginghen van hier West aen nae de Eplanden van Salomon.

Den 11. de wint vanden Noort-Oosten/ smiddaechs hadden de hoochte net van vijftien graden: snachts coelde het dapper aen/ wy vreesden daer erghens eenighe leeghe Eplanden/ als Tiberones mochten legghen/ daer wy schade van souden crighen/ maer Godt lof Neen.

Den 12. heeft de President den Opper en onder-Stierman hun Caerten van Australia, en Nova Guinea ghegheven/ om datse wy souden moghen sien/ en gissinghe maecken.

Den 14. een eenparighe coelte vanden Oosten. Heden was het thien Maenden dat wy wt Terel seplden/ en wy meenden dat wy in thien Maenden/ Terram Australem souden beseplen: naer middach sach Bartholomeus Pieters een Assistent/ eenich lant leggende West Noort-West van ons/ ontrent twee Mijlen/ daer op staende eenich gheboomte/ als de Tuberones, een groot Epland/ maer heel leeghe/ soo dat wy heel verheucht waren/ bysonder de Crancken/ om de ververschinghe. Setteden onse cours derwaerts Westelick aen/ om aent Noort-eynde van't landt daer boven te loopen/ en Ancker-gront te soecken. Aldus seplende saghen een Canoa/ met vier geele naecte mannen naer ons comen: zy hielden een stick van't Schip/ en riepen en cresten/ hadden soo het scheen veel te segghen/

1616.

Aprilis.

1616. segghen / maer ronden haer niet
 verstaen / noch zy ons / wat wy
 wenckteden / riepen / Trompetten
 bliesen / de witte Vlagge uyt wier-
 pen / twas al vergheefs. Wy qua-
 men onder het lant / maer wierpen
 gheen gront / liepen t'Zeewaert :
 Cozts hier naer comt weder een
 andere Canoe / riepen en tierden
 als boozen ; maer daer was nie-
 mant van d'onse die haer verstaen
 conde : Het een dinnige viel haer
 Canoe om / maer zy recheden dien
 niet een rassicheydt : en alsoo wy
 niet condon ankeren / resolbeerden
 wy onse reys te verbojderen.

Dit Eylant is by gissinge twintich
 Mylen mit ronde / streckt meest
 Noort-Oost / en Suyt-West / lach
 op de hoorchte van veerthien gra-
 den vijf en dertich Minuten / sijnde
 seer leegh lant als de Turberones,
 en vol Cocos Boomen : daer was
 oock water midden int Eylant.
 Saghen volck by het Bosch aen
 de water-cant sitten / t'was uytter-
 maten geel / nae den rooden trec-
 kende / met peck swert lanck hant /
 inden Neck opghgebonden. De Pre-
 sident sach een Ban die een wit
 Cleetjen om sijn middel hadde / die
 in een Prantjen schepte.

Den 15. smorghens / als wy een
 stuck ter Zee waren / hielden weder
 nae het Eylant toe / en hadden
 hoope van Ancker-gront / om de
 witte lant-Strant : maer bonden
 gheen : het volck van't lant wenck-
 te ons met haer Cleetjens / en groe-
 ne Tacken dat wy aen lant sou-
 den comen / en het Schip volghen-
 de : De President sonde ons Sloep
 uyt om te diepen / daer-en tusschen
 quam een Canoe af met drie man-
 nen / die met haer te woort quamen /
 maer condonse niet verstaen / en ga-
 vense drie Messen ende wat Co-
 raelties / dat haer wel aen stont.
 Zy gaven ons volck terstont de
 slincker Pant / en maecten vrient-
 schap met hun / leggende boort aen

boort : ten lesten wesen haer d'onse
 dat zy nae ons Schip souden va-
 ren / t'welck zy deden / maer met
 schroom : zy hadden ons veel te seg-
 ghen en loegghen en verwonderden
 haer over het aenschouwen van't
 Schip / dat het soo hooch was / en
 soo hooghe seplen / maer overco-
 men wilden zy niet / blijvende met
 haer Prau aen boort leggen : schonc-
 ken haer te dzincken / maer proef-
 dent qualick / en nae langh wach-
 ten hielden onse Schael : zy thoon-
 den datse wel Pser begeerden / had-
 den zy de macht ghehad / zy sou-
 den de psere Spijckers en Bouten
 uyt het Schip ghetrocken hebben /
 proevende ober al : soo dat wy haer
 twee oft drie Spijckers gaven / daer
 zy blijt om waren : wy gaven haer
 Broot en Kaes / t'welck zy neder
 leyden. Al Pserwerck was haer
 gadingh / maer hadden niet booz
 ons. Zy hadden swart hant / dat
 eenige op bonden boven opt hooft /
 oft achter in de Necke / zy zijn heel
 bruyn geel van vel / de Vinghers
 al ghepicqueert met swerte langhe
 strepen / en oock met Raderkens /
 en Rupten vol werck : waren bet
 gelat / en sterck / groot van stature /
 en corpulent : platachtige Neusen /
 gaten in d'Oore / daer zy de Spijck-
 kers en Coralen die zy van ons
 cregghen in stecken : bedeckten al-
 leen de schamelheyt met een lap-
 ken / oft een fijn Guinees Matjen
 om haer middel / tusschen de Bee-
 nen doozghehaelt. Zy bleven al
 by de Sloep / daer zy gheerne de
 Dregghe uytgestolen hadden : qua-
 men oock wel in de Galerije / maer
 daelden terstont weder neder. Ten
 laetsten besloot de President datmen
 de Sloep anderwerf soude uyt sen-
 den om alle gheleghentheyt te we-
 te / sont 6. Busquettiers naer lant /
 met Aris Claessoon , en Claes Ians-
 soon , met wat ruyl goet / alsoo zy te
 verstaen gaven dat daer Verckens
 en Hoenderen waren / en saghen
 veel

1616. Deel Cocos Boomen : aen lant comende condon niet te rechte raacken/mits zy terstont het volck aantasteden/inde sacken soeckende naer Ufer/ ende Spijckers / hadden een onder de voet / die zy overweldighden / en twee droeghen zy teghens haer danck nae het Bosch / dat d'onse siende schoten met drie Hultquetten inden hoop / doen schepden. En alsoo hier gheen gront te krijghen was / gaven het Epland de naem van sonder gront, dat rontsom met Palmites Boome was beset / en van binnen met sout water vervult: Gheen apparentie van vrientschap siende hielden dragen: de inden achter-noen / volghende onse cours West aen/met ee Supt/Supt-Doosten wint / hadden sabonts groote reghen. Het Water liep seer slecht / vermoededen derhalven dat hier noch eenich Landt moest ontrent wesen/ van d'Eplanden van Salomon, oft. Terra Australis : Dit Epland lach op 14½ graden: wy condon niet mercken dat het opt van yemandt beseylt was: mits d'armoede die daer was: de Vrouwen hadden Cleetjes om't lijf van de Bupck tot beneden de knyen : schenen haer Mans te bekijben / dat zy soo rou met d'onse ghehandelt hadden / daerom wy door ginghen.

Den 16. een ure voor de Sonne/ sach onse Schipper weder landt/ heel leegh/ sandich/clippich en veel gheboomte/maer noch Cocos, noch Palmites / docht ons onbewoont. Sonden de Sloep om te diepen/ wierp veertich Vade waters/ maer niet bequaem om te leggen : d'onse ginghen aen lant / vonden Cuplen met varsch water. Vonden oock Thupn-Cars / en Oost-Indische Salaet / sonder anders: Vulden vier Vaten waters / condon niet meer krijghen om de barninghe. Brachten oock een sack Cars / en Salaet daer wy Moes af coockten/

dat de Siecken seer verquicktede. 1616. Aprilis. Singhen onse cours West Supt-West/met labber weer / en cleppen voortganck : begheerende op oft boven de vijftien graden te wesen / om de Bape van Quiros niet voorby te seplen/ alsoo wy vermoededen t'vaste lant hier ten Sypden dicht by most wesen. De President noemde dit lant/ Waterlant, om dat wy wat waters ghecreghen hadden/ alhier legghende op veertien graden ses en veertich Minuten.

Den 17. saghen wy verscheyden soorten van Voghelen met breede vleugelen : soo dat wy secker waren datter landt int Sypden was. Gaven van daghe ses Butskens water/ om die Vaten die wy ghecreghen hadden : ons beviel oock een goede reghen / die veel waters bybrocht.

Den 18. waft moy stil weder/ slecht water / saghen in de Lp weder leegh lant : smiddaechs hadden wy de hoochte van 15½ graden : lach ontrent twintich Mijlen van Waterlant, Supt-West van ons. Sonden terstont de Boot aen lant/ vonden niet dan dat brack water was/ saghen een wilt Mensch loopen met een Boghe in sijn hande aen strant of by Viscch wilde schieten / groot van stature: en d'onse gheen gheweer hebbende vertrocken strax: als zy op de vaert waren/ verthoonden hare ses Mannen op de Strant / die oock strax int Bosch wederkeerden. In dit Eplandt was soo groote menichte van Vliegghen / dat onse Maets/ de Boot / de Riemen/ en alles hadden beset : jae vloghen ons nae drie daghen lanck / tot dat een dappere coelte/ haer verdroef: noemden derhalven dese plaetse. Het Vliegghen Epland.

Den 22. hadden droefweder/ met een Noordelicke wint / veel Donders en Bliemens int Sypden/ ginghen West aen.

Den 27.

1616.

Aprilis.

Den 27. hadden weder dijnighen van den Synden: ons docht dat be-Synden ons gheen Landt conde wesen / of 'tmoeste verre van ons sijn / hadden smiddaechs de hoochte vijftchien graden vijftich Minuten.

Den 24. de coelte uyt de Oostelicker handt / al-te-met met een caeck die reghen by brocht / daer af het water werde ghegaert: saghen veel ghebooghelt.

Den 28. smiddaechs de hoochte 15½ graden / de wint al continueerde vanden Oosten / cours West ten Synden / snachts meest stilte.

Majus.

Den eersten May coelde de Oostelicke wint mop op: onse cours was West ten Synden: de dijnighen uyt den Synden begonden te slechten.

Den 3. smiddaechs hadden de hoochte van vijftchien graden. Dien dach was ons volck meest ghesont gheworden / vande Thupncors te eten / soo dat scheen dat de Scheurbuyck uyt het Schip ghebannen was / wy saghen d'eerste vijf oft ses Dorados inde Supt-Zee schoon en groot / met eenighe bliegghende Visschen. Dese middach was onse reeckeninghe dat wy waren van het vaste Landt van Peru derthien hondert Mijlen.

Den 4. 5. 6. 7. meest al eenē wint / en cours als vooren.

Den 8. smorgens quam de Son claeer op: van daghe sagen wy teeken van lant / clepne Tackjens van Boomen / of ghewas sonder loof: oock sagen een Qual / en veel Bonietten voor de Boech. Rae de middach lach de President in de Galerije speculerende Supt-West uyt / lach wat wits blinckende / waer over hy de Pilotoot riep / om't selfde oock te siē / naerder comende / sagent voor een Sepl aen / in forme van een Besaen / en quam recht op ons aen uyt de Supt / en wilde nae een ander landt / het onder schoot

hebbende / schenen zy of zy verbaert waren / en hielden van ons of: wy setteden de Sloup uyt / daer acht Muskettiers in ghestelt worden / en alsoo d'onse saghen dat al de mans boven stonden en al de Altagaien ghereet / schoten zy een Man in sijn Rugghe een schamp schoot / in elcke Schouderblat een gat / die spronck bukten boort / en noch 15. of 16. met hem: hun aensichten eerst swert maeckende met Alsche of zy ter doot gingen / latende alle de Vrouwen en Kinderen / met een oude Man / die een grijs Baert hadde / en een Jongman int scheepken / die int water meenden haer te salveren met swemmen / ter tijt toe dat wy wech souden zijn: Een hadde een Kint in sijn arm / daer mede hy in't water spronck: d'onse enterden het Scheepken / en stuerdent volck na ons toe / en tScheepjen oock aen ons boort / wierpen eerst veel Matjens over boort / en Hoenderen / en stelden haer niet te weer: aen boort comende saghen dat het geele Indianen waren / en verstonen gheen van onse Talen / wy deden de Mans overcomen en dedese goet tractement / de Vrouwen claechden met traenen / dat haer Mans verdroncken waren / maer zy hebben se daer naer alle weder ghevischt / alsoo zy seer goede swimmers waren. Onse Sloep cregghen noch twee van die ghene die bukten boort ghelpronghen waren / tegghen den avont setteden wy haer in haer Scheepken / by de Vrouwen / die haer soenden. Gebonden by haer eenighe Cocos-Noten, Obes-Wortelen, Matjens / en Cleederen van Bast / daer zy de schaemte mede deckten. Zy schenen Zee-water te drincken / gavent haer jonghe Kinderen / die drie in't ghetal waeren / oock eenighe de ouder waren. De President sont Aris Claessoon met Daniel le Maire, met eenighe snupsteringhe om de

1616.

Majus.

1616.

Majus.

1616.

Majus.

Numero 2.

1616.

Majus.

Vrouwen te vereeren/ diert terstont om den Hals/ en op de Borst hinghen/ wesende daer mede heel verblijt. Int afgaen saghen wy dat een Vrouw seer weende om haer Man/ die zy meende verzoncken te wesen. Zy gaven twee Cacos Poten en twee Matjes Aris Claefsoon voor sijn presenten/ om dat wy haer niet misdoen souden: Zy hadden swert hayz/ eenighe los/ eenighe wat gecrolt/maer niet ghecrispt. De Vrouwen was het hayz cort afghekneden/ soo datmense niet en berkende/ dan aen de Borsten. Zy hadden een drollighe fatsoen van een scheepjen/ met een solde-ring op twee besloten Praukens/ die anderhalf Vadem van malcander quamen/ dweers over ghebonden met Balcken/ en Stocken/ en daer Plancken over ghelept/ daer op haddense een Hutjen oft Tentjen van Batten lancwerpich/ daer de Vrouwen en kinderen in waren: en stierden met Riemen voor en achter/ die wel dick en grof waren. De Mast stont int voorszchip/ op een dwars hout ghehecht/ met hooft-Touwen/ oock hadden een langhe Spriet besaens wijs/ en condon wel aen de wint seplen: zy hadden schoon Tou van differente stoffe en fatsoen seer meesterlick gemaeckt: het boepsel van't barckje/ was van root hout/ als Supckerkisten: soo dat alles aerdich quam/ hadden een Dissel van een swerte Coet-Steen/aen een stock ghebonden/ die zy niet gheerne missen wilden: haer Sepl was van Batten/ het scheen dat zy op de gissinghe voeren/ hebbende gheen Compas by haer. Doen zy van ons seplden setteden haer cours Supt-Oost aen.

Den 10. smorghens hadden wy slecht water/ en een proper coelte van Supt-Oost: onse cours West ten Sypden/ De President vermoedede gisteren al landt/ maer nu

sachmen een hooghe Bergh als Ternate, oordeelende tselfde voor een Eplandt/ en lach Supt-West ten Sypden van ons/ liepen derwaerts/ lach seven Vile van ons/ hadden grove dynninghen van booren/ wy den Sypden/ maer condon het Eplandt by daghe niet bespleen. Na middachs clam de President aen de stenghe/ en ontdeckte noch een Eplandt dat ten Sypden daer af lach/ wesende leech-achtich en hackelich. Dese twee Eplanden/ d'eene groot/ ende een cleyn/ Noorden en Sypden legghende comen over een met het segghen van Quiros, hopende dat wy de rest oock soo naer adbenant souden vinden/ ende Terram Australem haest souden sien. Cortz daer naer saghen een sepl Noorden van ons/ daer naer noch een sepl tusschen beyde Eplanden/ meenden dat het Visschers waren/ alsoo zy snachts bierden.

Den 11. smorghens/ hielden wy Sypdelick aen boven het Eplandt/ de wint Oostelick/ wierpen onder tlant op veerthien Vadem gront/ schoon clepne schulp als grups met sant/ daer over sijnde/ cregghen selchien/ twintich/ 25. 26. Vadem diepte/ soo dat wy de gront weder verlieten/ en t'water slechter wierde/ t'welck regghens het Rif aenbrack/ dat Noorden af van't Eplandt lept. Saghen twee Visschers/ d'eene quam dicht by ons Schip/ hadde veel te segghen/ maer conde hem niet verstaen/ noch aen boort crighen of locken met Cozaeltjes. Thoonde ons Vissch/ die hy in sijn back hadde/ wy lieten een gelepbaetjen af met een Tou/ om te grijpen/ maer hy bont daer twee Cocos Poten inde bolster aen/ met een seer groote bliegghende Vissch: en wy haeldense naer ons/ zy bekecken onse Vaetjen/ en ginghen daer mede door/ om het Vser dochten wy. Ontrent den middach

1616.

Majus.

quamen wy by't Eylant daer gront was/ Noorden van t' Eylant cleyn sant en schulp-grondt / oock wat crael gront / laghen aen de Noort Noort-West sijde / niet verre van een hoeck twee Gotinghen schoot van't Lant / op ses en twintich Vadem. Twee Visschers quamen uytter Zee / loopende naer een ander Eylant dat twee Mijlen van het ander lach be-Suyden / niet seer hooch / maer groot : wilden ons gheerne derwaerts hebben / maer als zy sagen dat wy het naeste Eylant cosen / quamen rontom ons Schip. Onse Sloep ginck te diepe / hebont vijftien / veertien / twaelf Vadem en schulp-gront: wy liepen aent eynde van't Eylant en settedent op vijfen twintich Vadem sant-gront : de Wilden volchden ons nae. Dorsten eerst niet by comen / daer naer clommen zy wat vrijmoedigher op het boort : toch door heel noodës quamender twee inde Cajuyt / dat d'andere siende / quamen alle uyt de Canoen boven / op de Compaignie / daer Dirck Boelisz Assistent op de Violons speelde / zy dit hoozende / behaechde haer wel / seer onder malcanderen lachende / en ons Volck ghelijck Matroos seer drollich is bestont te dansen / dat deden zy oock terstont mede : Zy hadden ober al sin in / soo vercregen wy haer vrientschap : wy bedieden haer datse Cocos-Noten, Banannes, Oubas, Verckens / Hoenderen / of anders wat souden brengen / dat zy seyden te sullen doe / en kenden al't selfde / en wisten te segghen datse ghenoech hadden / en noch veel meer dingen diese noemden : wy presenteerden haer Spijckers en ander goet vooz fruyt van't Lant : zy boeren en quamen weder met wel twee hondert Cocos-Noten : daer naer quamender ons soo veel aen boort / dat wy niet wisten wat doen : zy bonden haer Cocos om de halsen / en swommen

1616.
Majus.
aen boort / zy warē seer diefachtich / stalen alles wat zy sagen / de Spijckers uyt treckende met ghewelt : namen de Cogels / oock onse Coringhen een Bes uyt sijn handt dat zy al sijn Dingheren doorsnedden / en spronck ober boort : Een ander nam een Coperen inckt-Cokerken / uyt een Cop : D'ander nam een Bultsack / Oorussen / Bolckvangher / en sprong in Zee. De derde was in Constapels Camerdoende / soo datmen met hondert ooghen most toe sien. Onse Sloep van lant afroepende / werde van thien / twaelf Canoes beset / en namen 'rdiep-Loot met ghewelt van de Stierman / en dreychden d'onse met Allegaien / d'onse schoten twee mael met loos Cruyt / daer zy niet op een pasteden : doen schootmen op de Capiteyn in sijn Borst die neder-viel / doen blooden zy allegader van d'onse af. Dit was meest al pover volck / sonder Coninck of Overhoofd / waren rontom becleet met grove biesen / als Wildemans / Haer cieraet was een drapen om den hals / met een root Slacken-huyshen / daer aen ghebonden een Dupbe / die zy ons wilden vercoopen : sommighe hadden Perlemoeders-schulpen in plaets van Madalien : saghen oock een Peerlemoeders Arm-Ringhen om den Arm hebben / boven den Elleboge / ghelijck de Inwoonders van Capode bonne Esperance. Het ander Eylant was seer bewoont Hups aen Hups / t'was ober al sant strant / teghens de Bosschagien / tegens den abont saghen wy veel vierkens / denckende dat een yder sijn Costcoocktede. Dese Inwoonders waren fraeye Mannen van lijve / robult / sonder cleedinghe / dan alleen de schaemte / het hup cierden zy verschepdelick / d'een hadde het aen vlechtē opgebonden / d'ander hadde het tierlick ghefriseert / de derde was het cort. Zy thoonden haer
conste

Majus.

Majus.

Cocos Eylandt
Isle de Cocos

Verrader Eylandt
Isle des traistres

1616.

Majus.

conste int swemmen. Dit Cocos-
Eplant leynt op de hoochte van sel-
thien graden thien Minuten.

Den 12. snorzhens wast dijsich
weder / met Reghen-vlaghen / soo
haest de reghen ghecesseert was/
quamender vijf en dertich Canoes
aen boort / al met Cocos, soo dat wy
van daghe wel seven hondert vijf-
tich Cocos-Noten ruplden / en met
die van gisteren wel thien hondert
met veel Bananas, en Oubas-Worte-
len: Van daghe maecten wy een
merckt met haer / van vijf Cocos-
Noten voor een enckel middel-Pa-
ghel / twee enckele snoerkens met
Coralen voor vijf Cocos: oock stel-
de wy in dat zy ons eerst het goet
souden leveren / dan betaelden wy
haer / oock dat men int eynde vande
Galerije soude ruplen / en noyt bo-
ven: dat men oock soo wel by nacht
als by dage most toesien / soo dat nu
de Coop-handel heel mackelick toe-
ginck / als zy ledich waren / en t'ha-
re hadden / spronghen zy van bo-
ven neder in Zee / als wilde Hen-
schen / en swommen naer haer Ca-
noes: als zy aen quamen doocken
zy onder de Canoen door / om aent
Schip te comen. Zy wesen ons
dat de Overste of Coninck van't
Lant aen boort soude comen / die
ons vereerde een Vercken / een
Haen / een Hinneken / en diet broch-
ten begheerden gheen recompense.
Een ure daer naer saghen wy een
Sepl af comen / met een Canoe/
daer den Adel in was / met wel vijf
en dertich Canoen vergeselschapt /
en sat int midden / met een groote
fijne Hatte / als een Tente over
sijn Hooft. Als hy ontrent ons
Schip quam / dat seer solemnelick
gheschiede / riep hy driemael met
groot geluyt / maer de vierde reyse/
riepen zy allegader hem nae. En
hy bewees ons groote reberentie
met sijn Handen voort hooft te
slaen / en t' men in de Neck leg-
ghende: sont een aen boort / die een

Overste scheen te wesen / met een
groot sijn Hatjen / en een ander
Cleet als Pampier: hy quam in
onse Galerij met sijn Edelen / die
seer corpulent en vet waren: wy
schoncken haer Wijn ende Broot/
maer ten smaecte haer niet: wy
lieten de Overste sien een Printe
van sijn Excel. Graef Maurits/
niet wetende of hy't verstont: oock
een Cam en Spieghel daer hy goet
behaghen in hadde / maer onse Pre-
sident gaf hem die niet: maer als
hy hem sijn present ghegeven had-
de / gaf hy hem weder een Vaem
Lijnwaets / een Bijl: twee Bos-
jens Coralen / dat een van allen
aenbattede / en spronghen daer me-
de ober boort / en brocht het den Co-
ninck / die alleen een Matten Cleet-
jen om't lijf hadde / ontfinckt in
danck / legghende het in sijn Neck/
thooft buyghende / oock op't hooft
van vijf oft ses Edellieden: wy
schoncken hem daer naer een Mes/
met een roode Mutse / die aen boort
was die oock commandeerde d'an-
dere te vertrecken / alsoo zy te veel
waren / seggēde Fanou, en wech wij-
sende met de Handen / soo dede hy
int aencomen de Vrouwen achter
af leggen: Gaben ons te verstaen
dat haer Coninck van het ginste
Eplant was / en dit sijn Sone / zy
sejden ons veel dinghen / maer con-
den niet verstaen. Dit verstonden
wy dat wy ons Ancker soude lich-
ten / en comen by haer / daer was
alderhande verberschinghe van
Verckens / Hennē / Roepen / Fruyt:
wy thoonden dat wy eerst hier mo-
sten water halen / dan souden wy
comen / alsoo vertroocken zy met luyt
roepen / ende wy met Trommelen /
en Trompetten / de Vrede-Vaen
uyt steekkende. Zy hadden goede
sinne in de Presidents Riem die ge-
borduert was / en oock in al het ge-
ne dat Pser hadde. Daer was een
die dooc onder de kiel vant Schip/
om de Spijckers uyt te halen / maer
hy cre-

1616.

Majus.

1616. 1616.

Majus. Majus.

hy creegh splinters in de Handt. De President ruyde met haer eeghe Vifchoecken / dan het Vifch-rupch / wilden zy noode vercoopen. t Was seer eerbiedich volck / vielen op haer knyen en cufleden onse Voeten / seer verwondert over ons Schip. Zy hadden de Bellekens van d' Ooze opgesplitst / en soo lang getrocken / dat zy schier op de schouderen hingen / hadden oock al blauwe grauwe placken op't lijf / ghe-lijck van Vofferrunt gebrant. Haer hay was verscheypden / boven de mont hadden de knevels af gheschozen / de Baert onder de kinne / die oock cael was.

Den 13. smorghens voor Sonlagghender al twee Canoen aen boort / die d' oude voet hielden in de Coopmanschap / maer daer naer quamender wel vijf en veertich met Cocos, Bananes, Verckens / Hoenderen : Een Vercken voor een vijf-dym / ruyden in twee uren wel seiven hondert Cocos, en andere Waren. Daer naer saghen wy eenige Canoen van achteren comen / en ons dochte dat de Coninck dien zy Latou heeten / daer in was : en quamen al om ons Schip / daer wy achterdocht in creghen : het principaeste Sepi was gheschildert met een Figuere van een Haen / van couleur ros en grau / dat volchden zy allegader / en dat voer door de Vloot / als ordze stellende : als zy nu in slachordze waren / soude wy ons Ancker lichten / ghelicht hebbende / seylde / doen quam ons aen boort leggen een van haer Canoen ; met groot gheluyt / of zy ons wilde verbaren / en wierpen fel met Steenen : en wy schote twee of drie schoten / soo dat eenige op de plaets bleven legghen / andere swommen deur / met de Vrouwen die by haer waren. Wy besloten vastelick dat zy alle haer macht by een hadden ghebracht / mits datter wel thien hondert Menschen by een waren.

Het Scheeps-volck hadde gheerne niet ghewelt te lant ghebaren / maer twerde by de President ende de Raet afgheslaghen.

De Overste die daechs te booren aen't Schip quam / die presenteerde den President een vrucht oft gewas daer een Wortel aen was / dien hy niet wilde aennemen / en gaffe weder : maer daechs daer naer bracht hy het wederom / ende gaff wyt sijn Canoa aen sijn volck / die hem dien brochten / en bechoondent datse goet was om te eten / selfs die bytende en supghende / maer spoghent weder wyt / waer wyt hy suspitie nam dat zy hem wilden of vergheven / of van sinnen berooven : alsoo men sulcke Vruchten elders vint. Het Eplant dat een Nijl van ons lach / gaben wy den naem van Verraders Eylandt, om dat den meesten hoop van't Landt van die plaetse was ghecomen.

Den 14. was het duyfter weder : alst op-claerde saghen wy ten Westen een ander Eplant / seiven Nijlen van ons : doch niet soo hooch als Cocos-Eplant / lach dertich Nijlen van het ander : Het scheen twee Nijlen lanck te wesen Suyt en Noort / op de hoochte van Cocos-Eplant selthien graden ; stijf / als wy onder de Wal quamen / zijn terstont Canotjens naer ons ghecomen / wel 27. soo dat wy qualick condon looden / waeren oock dief-achtich / en wilden de Lijn grijpen / en t'Loot afsnijde / maer wy dreycheden haer met Steenen te werpen wyt de Gaelderij / trocken aen de Bouten. Onse Sloep ginck naer lant om te diepen / dien meenden zy t'overballen / maer als d'onse twee schoten ghedaen hadden / velden zy der twee / die inde gront storteden / en quamen niet weder op : doen bluchteden zy alle aen lant / en riepen bou, bou, bou : gheen kennisse hebbende van't schieten. Daer quam een Canoe van't lant die nae

de Dooden soude sien. **De Sloep** vont geen gront / dan niet de neers op de Wal te legghen / wesende weeck Steen-gront / van twintich tot dertich / veertich / vijftich **Vadem**. Wy saghen veel Cocos-Boomen, en veel Hutten: saghen het volck lancer het Landt loopen / jaeboven op het gheberchte: de aerde was swert aen te sien / hoorden de Voghelen van't landt singhen seer melodienfelijk. Dit was een volck van fatsoen / met het voorgeaende: zy en wisten niet van Berckens oft Hoenderen / als de President haer die noemde in haer **Tale Wacka** en omo: soo dat wy hier niet cregghen dan die vier blieghende Visschen die wy eerst met haer vertuplden voor eenighe bondelkens **Coralen** / doen wy noch vrienden waren / en souden oock wel vrienden ghebleven hebben / hadden zy het op ver-raet niet aenghelept: Onse President hadde gheerne alsoo by ons groot ghebreck van water was / met het Schip aen den Oever ghelegen / ende met grove Strucken een wepnich ghespeelt / om een clare bane te maecten / en dan de Sloep te mannen met **Musquetten** / en soo met ghewelt water te halen / maer hy werde overstemt. Dit **Eylant** noemde onse President de goede hope / om dat wy allegader ghehoopt hadden daer ververffchinge te krijghen / die wy wel ghebreck hadden.

Den 15. smiddaechs hadden de hoochte van seltchien graden twaelf Minuten / de wint vanden **Suyt-Oosten** / onse cours **West**: daer waren eenighe die wel ghewilt hadden **Noort-Westen** cours nemen / maer onse President en vont niet gheraden.

Den 17. smorgens wast seer lief-felick weder: hadden smiddaechs de hoochte van 16. graden **rupm**. Dese dach werdender hy de President ordre ghestelt op't water dat seer minderde / en dat een pder sou-

dehebbē een half **Duitsken Spaen-sche Wijn** / in plaetse van broech-Cost / t'sabonts bonghen wy een **Albicozet** aen een **Peerlemoeder Hanghel**: werde heden besluten by de President ende de Raedt **West Noort-West** aen te gaen.

De 18. quam de Sonne op claer en liefelick: hadden den gheheelen dach tamelicke coelte van den **Westen** en **Suyt-West**: maecten reckeninge nu te wesen dupsent vijf hondert vijftich mijlen van de **Cust** van **Peru**: wy hadden gheen dijnninghen uit eenighe quartieren / dat ons dede dencken ontrent lant te sijn / of ten minsten int **Suyden** van ons: van't **Noorden** hadden oock gheen dijnninghen ghehad: De **Pilote** comende in de **Galerij** seyde teghen onse President, dat de wint **West** was / wy mochten wel **Noorden** aengaen: en ginghen **Suyt-West** ten **Suyden** aen: het beviel onse **Schipper** seer wel / en wilde hem persnaderen t'**Roer** terstont op te dourwen en **Noort** aen te gaen / daer op hy seyde / datment tot de middach toe soude laeten doormaen / hoochte ghenomen hebbende / sullen malcanderen wel sprecken: hy hadde wel ghewilt datmen al **West** aenghespoort hadde / om het goet ghevoelen dat hy hadde / dat wy noch lant aen dese sijde van **Nova Guinea** souden vinden: doch hy werde niet met vrede ghelaten / hy moeste resolveren: segghende / dat hy meende dat wy dupsent ses hondert **Mijlen** souden seylen eermen cours soude veranderen / oft daer van sprecken / dan hy sach wel twilke niet vallen: stemde derhalven alsoo de wint niet langhe **Westlick** soude blijven / ghelijck hy sabonts oock al weder **Suyt** waepde / dat wy dan **Noort-West** souden aengaen / rechte op't eynt van **Nova Guinea** aen / en soo souden **West** en **Noorden** beyde aengaen / en al met eenen weghe / t'sa

1616. r'su dat wy wat Oostelicker of Westlicker sijn: in allen gheballen souden wy oock door-snyden de Eplanden op derthien graden Noordens de Bape / en soo souden wy doen als wy schuldich waren. Daer op soo antwoorde de Pilote / dat wy wel op't midden van Nova Guinea souden verballen / en soo eenige handel plaetse voorby gaen: daer werde doen in conformiteyt van resolutie besluten Noorden aen te gaen tot twaelf en elf graden toe / het eerste Lant het beste om Water. Hadden snachts veel reghen / en vergaderden ontrent vijftien wateren voort Schip.

Den 19. smorghens was het claer weder / maer stille / nae noen coeldet upt den Synden / coers ten Noorden: hadden de hoochte van vijftien graden schaers: teghens den avont saghen wy lant int Noort-Oost ten Oosten van ons / twee Eplanden / ontrent ses Mijlen van ons / t'scheen tamelick hooch Landt / daer inne wy al te samen seer verblijt waeren: liepen derwaerts met flappe coelte Noort-Oost aen: snachts hadden wy de Wint upt den Noorden / ginghen al Oost-waertsten naesten by aen.

Den 20. dito / smorghens saghen het Landt / en waeren by wat ghenadert / maer lach noch wel sijf drie Mijlen Noortelick van ons / en saghen een grooten roock op't grootste Eplandt: en saghen datter twee Eplanden waren / een groot / en een eleyn: 'twas den gantschen dach schoon weder / maer contrarie Wint / soo dat wy't Landt quaelick condon crighen / met den Noort Noort-Oosten Wint.

Den 21. waren wy't Lant wel een goet stuck ghenadert / dan waren wel twee Mijlen daer noch af: saeghen dat het seer hooch landt was / en vol gheboomte / de Strant

al van dit wit Zant / al vol Cocos-Boomen: ontrent den middach saghen veel Canoes van verscheiden plaetsen / van beyde de Eplanden comen / quamen achter / en ten sijde van het Schip wel vier en twintich Canoes / in elck drie man / en maecken groot ghetier / t'welck een tecken van willecome is / wy riepen wederom so ludde als zy / en Trompetteden / dan schreeuden zy weder: 'twas meest een ghedaente van Canoes en volck als aen't ander lant van goede hope / van couleur / hant / proportie / tale / maer ons docht dat zy wat grusiger waren: zy brachten niet te coop / dan quamen alleen om vrientschap te maecken / gaben haer wat Cozaeltjens / en Spijckers / daer zy seer blijde mede waren / gaben weder twee / drie clepne Diskens. Dit volck was seer begeerich en uptnemende diefsachtich / want clommen by de sijde op / quamen onder de sijde van de Galerije / en namen de Presidents hemt dat upt het water opghehaelt wesende / aen het Coutjen noch soo laghe hing dat die vande Canoes dat mochten bereycken / de opper-Coopman van't Nacht wilde haer beweghen dat zy het Hemde souden weder gheven / maer zy wepgerich zijnde wierpen hem met steenen nae het Hooft / gelijk hy in revenge oock met een steen nae haer wierp / waer op peinant van't schip-volck sonder last daer toe te hebben / een grof Stuck gheladen leggende op den Canoes los schoot / daer worden eenighen gheraeckt / want die van't Schip eenighe saeghen bloeden / ende zy niet macht wech scheppende wierpen het Hemde in Zee / soa te achten is / door vreesse van haren Oversten.

Daer naer quamē weder eenige Canoes ons by / en wy seiden datse ons Cocos en andere Fruyt van't lant halen souden: En schoncken

1616. r'su dat wy wat Oostelicker of Westlicker sijn: in allen gheballen souden wy oock door-snyden de Eplanden op derthien graden Noordens de Bape / en soo souden wy doen als wy schuldich waren. Daer op soo antwoorde de Pilote / dat wy wel op't midden van Nova Guinea souden verballen / en soo eenige handel plaetse voorby gaen: daer werde doen in conformiteyt van resolutie besluten Noorden aen te gaen tot twaelf en elf graden toe / het eerste Lant het beste om Water. Hadden snachts veel reghen / en vergaderden ontrent vijftien wateren voort Schip.

Majus.

Majus.

een rift Cozaeltjes aen haer Overste / t'welck wy niet weten of hy ghedaen heeft : alsoo wy gheen gront hadden / setteden onse Sloep niet de hooch-Bootsman en opper-Stuerman uyt / met acht Musquetiers om te diepen / maer bonden gheen gront om te ankeren : als onse Sloep vertrock van de wal / wildense de Sloep besetten / lieten de Allagaien over 'thoofte waepen / en quamen soo na dat zy met knodsen ons volck souden gheslaghen hebben : doen gaven d'onse vper / met hun Steenstukken en Musketten / schotender drie doot / en creghen een Canoa / daer een doot Man met sijn been onder den doot vast was gheschoten / en lach met het lijf int water / d'andere waren int water ghespronghen : daer laghen oock twee Enodsen in / dooz het aendringhen van den hooch-Bootsman hy beweecht wesende met advijs vanden onder-Stuerman / dooz den noot vā water / alsoo wy maer een Wat water hadden / wiert diē nacht het beslupt van den Raedt van Noort op te gaen aen Zee / weerdonden ende sijn voorszēl ghevolcht / van hy te houden dichte by het lant / om op den dach met de Sloepe by het lant langs te varen / ende ghewapender hant water te soecken.

Den 22. smorghens creghen wy een slachbough / dat wy by hooch seyliden / met een reghen-caeck / dat wy recht midden van't Epland aen stebenden / tot onsen grooten ghesluck. Deden de Sloep diepen / vont 50. Dadem lant en schulp-gront / daer over wy seer verblijt waren / mits wy een Kebiercken sagen van een groote Vallepe dooz de Boomen dooz comē daert niet en barnde / en seer goet aencomen was / wy seyliden vooz die tijt de wal soo nae / als goet was / tot dat wy gront hadden / tot ontrent vijf en veertich Dadem. Onse Sloep die werde

nu wat gemijt / besonder alsoo daer 1616.
een Musket los ginck onberhoets / die schrick maecte. Van daghe bestonden wy te ruplen ses hondert of seven hondert Cocos, water / Calabassen / Watattes / en anders meer : daer quamen aen boort eenighe die brochten een Wortel Acona , op haer Hooft al buyghende / en stuppende in de Neck legghende / een out man dede eerst een Oratie / daer d'andere int eynde al op schreeuē / maer wy ontfinghense niet / doen wierpen zy dien in't water / wy saghen wel datse dien knauweden / maer niet aten / daerom zy dien niet weder brochten : wy bedieden haer datse Cocos , Bonanas , Verckens en Hoenders / souden brengen / dat deden zy oock / en wy gaven haer Cozaeltjens / en Spijckers. Zy brochten de eerste Verckens ghebraden / maer half ghenoech / en seer grusich / mits het hooft bebloet was / hadden het Inghewant uytghetrocken / en gloepende heete steenen van binnen inghestecken / en met groen Cruyt ghebult. Dese Steenen waren daer in ghelept om van binnen oock te braden. Wy meenden datse dagelijc Verckens molten eten / om dat wy daer veel aen lant saghen loopen / doch twijfelden of dese van den Oversten mochten comen / al hoe wel wy die betaelden / met een Des / een scheercken / en eenighe Cozaeltjens. Doch het scheen dat het derde lebende Vercken quam als een schenckagie van den Oversten / wesende een cleynamelick Vercken / dat met een Canoa alleen / met twee oude Mannen van landt afghesonden werde / van een plaetse daer haer Belay, dat is des Coninx sitplaetse was : Zy staectent van verre op / en bondent terstont aen een touwe dat wy van de Galerije af lieten / soo wy alle het goet van dage hadden ghedaen / sonder dat pemant binnen scheeps-Boort quam : wy handel-

1616.

Majus.

handelden oock seer vriedich met dit volck van daghe / en betroudeden ons hun waren / niet pooghende wat te stelen. Daer quam een partie Vrouwen af / met een Prauwe / een teecken van vrientschap / besaghent Schip / en de Beelden achter aen de Gaelderij / met groote verwonderinge / staecten haer vinghers aen het Teer en Peck van't Schip / en roockent / 'tbeviel hun wel : wy speelden op Trompetten en het Veeltje / dat behaechde haer seer. Wy sonden onse Boot / en Sloep aen lant om te diepe / brochten tudinghe dat'er een schoone Bay was om te legghen / seer slecht en stil als in een Haven / by een Rivierken / soo dicht aen landt / dat men upt het Schip het volck soude connen beziiden om water te halen / en goede Ancker-gront. De Schipper seide / dat hy nu Terram Australiam hadde ghevonden / soo wel alst hem beviel / een Rivier van versck water / veel Verckens aen lant / en anders / dat onse Maets seer wel behaechde. De Schipper stelde voor hier vijf Weken te blijven legghen / en den Sloep op te setten : Wy rupden ses groote vliegende Visschen / maer zy hadden se seer lief / en moesten een Spijcker of risken Coralen voor een Vissch gheven. Cregghen oock een Crocoveade voor een groote Spijcker.

Den 23. corteden wy ons Schip aen de wal in de bocht / aen de waterplaetse : 'tvolck van't lant sachmen met troupen / meest by de Belay, daer wel vijf hondert Menschen vergaderden / om Raet te houden soo het scheen / met stockjens. De Vrouwen ende kinderen bielen in Praukens en quaemen ons Schip besichtigghen. De luyden van ander Dorpkens quamen met Tackjens van Boomen / daer witten Baentjens van af waepden / tot een brede-teecken / houdende die voor haer Hooft : andere deden re-

verentie / het hooft by naest tusschen de knien bupghende / cregghen van daghe wel ses hondert Cocos. 't Sabonts quam een grijs out man van lant / brocht vier Conasterkens ionghe Cocos sonder bast / die schenckende van wegghen den Overste / en niets voor begheerende. Hy noedichde ons aen lant te comen / maer wy bedieden hem dat wy dat niet deden sonder Ostagijs. Die aen't Schip gheweest waren / werden terstont omcingelt / om te discourren van de wonderen die int Schip waren.

Den 24. smorghens ginck Aris Claessoon, Reynier Symonsoon, en den jonghe Cajupt-wachter / alsoo in conformiteyt van't ghene wy hun gisteren beduyden aen lant : zy quamen met vier Ostagijs oock af / wy deden se inde Cajupt drincken en eten : het schenen seer crefelicke Persoonen te zijn / van qualiteyt : hadden twee Sonen aen boort / die mede quamen / de schoonste Jonghelinghen die men vont / van Persoon / Goghen / Hap / Lijf / Leden / en soo goede contentantien dat het wonder was. De onse gingen aen lant / met veel beuselingen tot presenten / als Cozaeltjens / brant-Spieghels / een glase Ketting / een roode Hutse : zy hadden groote sin in het Hemt van Aris, dat soo wit was / soo dat hy sont om een Hemt. De President gaf een van sijn eyghen Hemden / sont daer by twee Messen / twee groote Belen : als Aris aen lant quam / wert hy wel ontfanghen. De Coninck dede hem groote reberentie / en nebricheyt bewijssende / lach by rang een half ure met de Handen tsamen / d'aensicht teghens d'Aerde buckende / en sittende op haer Indiaens, al perpler / bleef soo langhe tijt liggen / dat Aris Claessoon oock die reberentie dede / en molte hem oprechten / hy custede Aris Claessoon Voeten / en Handen. Een

1616.

Majus.

Numero 4.

- A. **S** In twee Coningen malcanderen ontmoetende met veel wonderliche Ceremonie ende vertellercomen.
 B. De selfde twee Coninghen sittende in haer pontificael op twee Matjens neffens malcanderen onder de Belay.
 C. Onse Tromslagers en Trompetters jeder omt eierlycste spel ende tot groot contentment vande Coninghen.
 D. Dese zijn Boere die haer Dranc van seecher groet Crupt inquide/daer zy water op gie-

- tebe/en wyperfede/met groote lust drinckē.
 E. Syn hare wooninghe die zy met Bladeren van Boomen bedecken.
 F. Is den Coning/ende op wat manier hy gheciert is.
 G. Is des Conincs Adel/het hant lang gheblecht in verscheide blechten.
 H. Verthoont hoe dat de Vrouwen het Danc oft afgheschoren braghen.
 I. K. Syn de Inwoonders van't Eplant.
 L. Syn Cocos-Boomen.

1616.

Majus.

ander principale man die by hem sat dede van ghelijcken/ die huplde en creet als een kint/hadde wonder te segghen en te wijsen/ hy leyde de Voeten van Aris in sijn Neck/dede hem op eē Matje sitten/en selfs op d'aerde: hem vernederende als een Worm. Hy dede hem de presenten langhen/die hem seer aenghenaem waren / segghende Awoo, Awoo, Sont aen boort drie oft vier jonghe Verckens. Doen werde oock toeghelaten water te haelen / soo dat vijf Booten vervult werden: als pemandt ons belette/ sont zijn Dienaers: hy sloech een Vrouwe datse qualick conde op staen / soo furieus was hy. De President hielt daer-en-tusschen de Ostagiers/ die gheerne wech wilden / met spelen op de Cieter ende Violons / oock met dansen / schreef haer tale op. Daer-en-tusschen quamen veel Canoes aen boort / en rupliden alderhande Waer: nae ons gissinghe warenden wel 40. soo met Vrouwen ende kinderen gheladen / dat het een plaspier was te sien: Daer clam een achter aen de Camer/ende nam een Sabel / wy roepden hem nae/maer condon hem niet crijgen/desen Voghel aen landt comende/wert hem de Sabel ontnomen / en door den Coninck aen boort ghesonden / en in de Cajupt gebracht/dat ons wel beviel / zy wesen aen haer hals / meenende soo de Herico, dat is de Coninck / den Auteur geweten hadde/noch soude hy hem thooft afghesneden hebben. De Coninck hadde gheboden dat wy eens seuden schieten sonder schade/dat gheschiede / maer hy was bevreest / dat hy wech wilde / maer Aris Claessoon hielt hem / toonende dat hy gheen schade soude hebben. Smiddaechs settede wy onse Ostagiers aen landt / ende zy de haere. Van daghe werde het Ransoen verbeteret.

Den 25. wast een schoone dach

wedeers: smorgens ginc Aris Claes

1616.

Majus.

soon, Daniel le Maire des Presidents Broeder / en Claes lansz aen landt. De President sont aen de Latou tot een present een Coperen Becrken/ met een Mas Cozaelen die wit waren / en wat zaet voor Radus/ t welck hem seer aenghenaem was. Ons schuypgen ginck te Visschen/ vingh een cleyme soode. Die van t lant quaemen met Cocos, maer d'onse warense mi sat. Daer quamen eenighe stercke Mannen ons aen boort / als Sergianten / die groote authoriteyt over d'andere hadden van Coninck weghen/maer wy hielden haer niet in otagie / soo dat het nu al vaste vrede was. Een out Man quam met een schoon Braetverckē aen boort/en vereerde ons dat/met de ootmoedichste reberentie ter Werelt / wy vereerden hem weder een Mes/een Spiicker / en wat Cozaelen / hy ginck daer mede door wel ghecontenteert. Andere van Adel tot drie/ of vier tot/ quamen seer vrijmoedich aen boort/met tackerens daer vrede-vaentjes in hinghen in de handt/en waren met groen Loof van Cocos-Bladeren om den Hals behanghen: zy leyden haer Aengesichten plat op't Schip neder / de Handen t samen in de schoot van de President legghende/custeden sijne Voeten/ een langhe wijle niet derbende op sien: sagen geeren d'Oliphants Tandē: hy liet haer de Horologien/ Bellen/Spieghels/Discoolen sien / en gaf haer wat. Naer de middach gingen zy weder aen lant/en brochten den Coninck een present: Een Tinne Lepel/daer voor de Coninck schonck/ een vet Vercken: en een Vogel op een stockjen/ daer zy veel af houden / als een Duyve: sonden hem weder een glazen ketting / een mas Cozaelen/ en een Hamerken.

Den 26. smorghens is onse President, met Aris Claessoon aen lant gheba-

1616.

Majus.

gebaren/medenemende een Trompetter/ en een present voor den Coninck / een Clood-Spieghel / wat Coralen / wat Gout-draet en Loovertjes: aen lant comende lachde Coninck op de Strant / op de steenen/heel neder gheboghen/de handden t'samen/d'aensicht tegen d'aerde/heel nedrich of hy badt / ghelijck de Turcken: wy deden hem reverentie mede/en deden hem opstaen/ginck met ons onder de Belay, om den reghen / dede een Matte voor spreken/daer hy ons dede op sitten: hy ginck selfs besijden de Matte sitten / als of hy't niet weerdich was. De President dede de Trompetters blasen / daerse seer in verwondert waren: segghende Awo, awo. Eenighe waren by naest verbaert/ om'tgeluyt dat het maecte. Hy dede ons een Canaster met eenighe Cocos-Noten brengen / die settede eerst in sijn hals / en buyghende tot op der Aerden/leyde die voor sijn Voeten/ om te eten/ alsoo hy dede. Daer naer quam de onder-Coninck by ons / al sonder spreken/ al met het Aensicht naer ons toe/ eerst ten sijden upt/ met de Handen in malcanderen / voor sijn Dyghen / dan latende hanghen: daer naer liep achter upt / eenighe woorden overluyt / met groote auctoriteyt/ spreekende/ sprong hooch een sprong / en viel willens op sijn naers neder/ de voete op sijn Snijders onder het lijf slaende / en dat op de Steenen neder / daer naer sprack hy een Oratie / met groote staticheyt voor alle de Omsitters/ niemant aensienende / dan'tghesicht naer d'aerde / of nae den Hemel slaende/dat ghedaen sijnde/ bestont wat te eten / namentlick van een Lymoen/ een grobe Drucht sonder smaek/ met rimpels van buyten ghecronckelt als een Pijn Appel/ en elck creech soo een op een bladeken / elck door den Dienaer voorgedient sijnde / daer op droncken

zy van den drack der Wortelen 1616.
Arona het Sap/ dien zy eerst knauwen/ en dan op een hoop legghen/ wasschen dan haer Handen/en gieten daer water op/dan nemen se een hant vol Wercx en cleynent daer door/daer van zy elck wat gheven/ in een bladt van een Boom/ dat zy weten te bereyden / als een Peperhuys. Onse President schonck den Coninck een Clood-Spieghel/hem bediedende dat het de forme was van de Sonne ende Maene/die oock soo ront en blinckende waren: hy wees haer dat zy dien aen de Balck van de Belay soude hanghen/ als zy oock deden. Onse Maets vinghen dien dach twee seltsame Visschen seer dick van lijf/en dick van Cop/ sijnde ghebleekt van boven op het Vel als een Sperwer / met witte Voghen op't bruyne Vel / hadden twee Vleugelen of seer groote Vinnen / soo langhe als een Rocche-Steert/ daer tusschen een seer dunne Steert hinck: was by naest het fatsoen van een Vleer-Mus.

Terwijl de President, en Aris Claessoon by de Coninghen saten/ dede hy haer alle eere aen: jae het quam soo verde tot de President, en Aris Claessoon de Croonen van de Coninghen op't Hooft creghen: daer werde onse President als een Jongman die sulcke eere wel toe quam voor sijn onuytspreckelike moeyte / en sorghe / die hy int begin ende uytrouwe van soo moeyelike reyse ghedaen hadde / ghecroont Coninck van het Eplant/ en Aris Claessoon onder-Coninck. Dese Croonen waren ghemaecte van witte langhe smalle Veders/ die boven en onder aent eynde verciert waren / met cleyne roode en groene Deertjens van Perrequiten, en Duyven / die by haer in grootachtinghe zijn: mits alle des Coninck Raets Lieden / hebben een Duyf op een Stockjen sittende / by haer / als zy ontrent den Coninck zijn:

1616. zijn: Het Duyffken is van boven wit tot de Vleughels toe / voorts swert/die Bupck is met roode Vieren gheschildert. Ter wile zy met de Coninghen doende waren/haelden wy al water/om ons op te reysen te versien.

Majus.

Den 27. voeren eenighe van d'onse weder aen Landt / met de Trompetters om de Coninck met blasen te vereeren / ende om Verckens / mede nemende alderhande Coopmanschap/maer condon niet crighen te coop of te schenck: mits zy weten dat zyse selfs ghebreck hadden/ trocken haer Bupck in/en wilden segghen dat wy haer eten souden wpt het Schip brengen. Ontrent den abont vinghen d'onse een soode / daer af zy de Coninck eenighe vereerde / diese al terstont rau op at / met Hooft en Steert/ en Inghewant / en was hem seer aenghenaem. Ons volck dansten/ songhen / en speelden met de Inwoondersinden Hane/zy speelden op haer Trommel / en dansten op haer maniere / en d'onse dansteden op onse maniere een ronde Dans/ daer zy seer om loeghen. Aris Claefsoon ende Claes Ianssoon schermten teghens malcanderen met het gheweer / daer zy seer in verwondert waren.

Den 28. cregghen wy noch twee Verckens van de Coninck ende onder-Coninck / maer wy moesten dien dierder betalen: de Haets waren vast besich om't water te halen. Heden quam de Latou vant ander Eplant by desen/ om te besien wat wy voor volck waren: dese scheen met groofter suppe / en authoriteyt/en magnificentie te comen/mits hy van dese gheweldich gheert worde/ en was maer een Sone van d'ander Coninck / soo dat Aris verbeert was/maer werde van hem gheanimeert om te blijven om te eten. Naen noen ginck de President selfs aen lant met sijn Pistool / en

een Roer/ en 't Vierflach/ alsoo het versocht was om eens te sien / daer ober zy haer verwonderden. Terstont maecteden zy ghereetschap om te eten / daer werde ghebrocht soo groote menichte van Acona, datse ons by naest beschansteden/ oock ghebraden Ousij, en Cocos: het schijnt dit de maniere te wesen dat d'eene Coninck d'ander soo onthaelt: zy braecken al de Acona aen stucken / en maecteden een Branck daer af / die zy al in't lijf droncken: daer naer vertroock de Coninck / daer wy blijdt om waren/ om dat wy te vrier waren.

Den 29. arbejdende d'onse stedsich int water halen. De President liet hem aen lant setten / om het gheberchte te sien/en de ander sijde van het lant/aen de Zee-cant: bonden onder weghe des Conincks Broeder alleen sittē / of hy ons verwachte/ en ginck met ons/hadde ons gheerne beneden ghehouden/maer waren daer niet mede ghedient / soo verre ons in't Landt te begheben/ om datse dickwils Dozloghe reghens malcanderen hebben: int opgaen quam de onder-Coninck ons ghevolcht / daer in wy seer verblijt waren dat zy ons conduiseerden / door den rechten wech/voorgaende/ons waerschouwende: ginghen van d'eene Berch op d'ander aen de waterspronghen om te drincken die zy wisten: daer naer leyde ons weder naer strant/ onder weghe dozt crighende/clam de onder-Coninck selfs / met een Strick om sijn Voeten om vasticheyt te gheven / clom op de Cocos-Boomen, met sulcken rassicheyt als een Cat: en plucktede de beste Cocos af / die openende op een sonderlinghe maniere: ginghen sitten rusten in een schoone plaetse van't Bosch/ daer veel gheboghelte was/ en dronckē vande Cocos soo smaackelick als opt tot twee toe: die seere vol waren: wy saghen een ander

1616.

Majus.

Plant heel perfeckt/ en zy wilden dat de President met zijn Pistool daer naer schieten soude/ om dat zy haer souden braveeren / mits zy oorloge hadden/en al-te-met overcomen / en schuyplen haer in de Hoken / steekende haer geboomte aen brant. Van't gheberchte comende/ quamen ons de Vrouwen te ghemoet/ die zy voor ons deden dansen. En alsoo het middach was/ namen wy de onder-Coninck met ons aen boort om te eten/aen Tafel sittende / seypden wy / dat wy nu waters ghenoech hadden/maer dat wy noch thien Verckens/ Cocos, Vbes-Wortels, en wat Hatjes van doen hadden / als wy die hadden vercregen/dat wy dan binnen twee daghen souden vertrecken / hy dat hoorzende / creet over-lupde / ende liep in de Gaelderije/ toe-roepende die goede tijdinghe sijn volckjen : mits zy breefden dat wy al haer spijse souden op eten / alsoo zy selfs niet veel en hadden : dese onder-Coninck was seer nieuws-gierich/ bekeeck alles/ onder en boven/ende in de Mars climmende/siende oock seer naer het Beelt-werck aen de Gaelderije.

Daerentusschē comt selfs de Coninck met sijn Adel aen boort / mede brenghende een Vercken / ende een Canaster Cocos, die hy presenteerde/ legghende in sijn hals/ bukkende tot den overloop/sittende het voor de voeten van de President, en bleefsoo voor hem legghen of hy hem aen badt : doen hy op stont/ settede hy de Coninck by hem neder op een Cussen / doen dede de Coninc de President, en Aris Claefsoon, van sijn Adel tillen en heffen met groote Ceremonie / boven haer hooft / en hieldense soo een wijle/ doen settedense weder neder/ met een treffelicke magnificentie/ alst de Coninck gheboodt. Het schijnt dat dit een teecken by haer is van groote vruntschap en eere.

De President leyde hem inde Ca-
jupt/ en thoonde hem een Spiegel/
daer hy niet in dorste sien : schonck
de Coninck sijn Belle in sijn slaep-
plaetse / en twee Helsen/ met noch
andere beuselinghen : van daer
werde hy ghelept inde Combuyg/
en onder int Schip / daer hy alle
de Stucken dertich in getale sach/
dede daer voor oock sijn reberentie:
oock int rupin daer hy alle de Va-
ten met waters sach/ d'Anckers/en
Ballast : daer naer in Constapels-
Camer / daer zy alle ober verwon-
derden. De President seypde/ dat hy
daer mede Donder en Blirem con-
de maecten/ghelijck die inde Locht
domineert / liet hem de Pompe en
Compas sien / dat alles hem een
nienwichtept was te sien. Alles wel
ghesien hebbende / ginck hy met
onse Boot / en onse President naer
lant/ met soo grooten breefe / of hy
een Godt hadde geweest. Hy en de
Coninck werde upt de boot nae de
Belay ghedraghen / en onse Gene-
rael ginck met hem daer onder sit-
tē / tot dat wy wat aten en dronckē:
daer naer ginck hy met de onder-
Coninck wandelen/om het Bosch/
t'Lant en d'Inwoonders woonin-
ghen te besien / en sach de Boeren
van een Dorp dat border lach dans-
sen / oock de Vrouwen / en jonghe
Dochters/ daer onse Matroosen al
te voren vrolick onder waren met
dansen en speelen. Teghen den
avont quamen se allegader weder
aen boort/ende Daniel le Maire inde
maneschijn ginck met een deel van
d'onse Visschen / met Aris Claef-
soon, als zy de soode ghevanghen
hadden ginghen zy by de Coninck/
die zy vonden gheaccompaigneert
van eenighe jonghe Dochters/ die
naeckt voor hem dansteden/ op een
sonderlingh Instrument / als een
Pompe/ en op dat geluyt maecten
zy haer sprongen/ dat een lust was
om sien / by soo een Barbarische
Natie : oock d'onse vergaten haer
selven

1616.

Majus.

selven niet / om haer te vermaecken by den Coninck / die met haer in de hant sloech / en lachte / en was soo upnemende vrolick / dat wonder was. Ter-wijle d'onse dansten en speelden by den Coninck / hadden de Inwoonders ses oft seven Visschen ghenomen / dat wy de Coninck aen gaven / die seer ontfelt was / en groote Inquisitie dede / slaende twee bande Inwoonders soo dapper / dat hyse by naest doot-sloech. Zy aten allegader de Viscch heel rau op.

Den 30. smorgens op de vroech-Cost / quam een Canoe aen boort / ons Generael brenghende een present van twee Verckens / en eenige Cocos, van de Latou vereert / wy gavense wat Viscch te eten van onse Tafel / die zy met groote pber aten / en leckebaerden als of zy Bancket aten / om dat zy dien rau eten / jae quallen : gavense elck een Spijcker / daer zy mede doorz gingen. Daer naer quam veel Fruyt van den Coninck / om dat hy al de Boeren ghecommandeert hadde wat versch op te brenghen / teghens ons vertreck. Aris Claesoon ende Daniel le Maire, de Broeder van onse Generael / brochten smiddaechs den onder-Coninck te gaste a la portion, dien wy treffelick tracteerden. Cort daer naer saghen wy den Coninck van het ander Eylant / met al sijn Edelen / al met schoone Natien / wel ghecleet / en haer Vrouwen / met eenighe Canoes te water / mede-brenghende hun eten van Fruyten / by desen Coninc comende / groetende malcanderen met vroellighe Ceremonien / laghen op d'Arde met haer aengesichten / en handen / op de Steenen : dan gingense legghen teghen het Schip / dan teghen de Reviere. Ten laetsten gingen zy by malcanderen sitten / singende haer Adova, en dit was de groote Orankay, of opperste van beyde Eylanden. Onse President, of Gene-

rael, ginck selfs aen lant om dit Volck te sien : zy setteden hem terstont op een Natien / daer sloech hy vier int Cruyt / en ontfack de Lont / en Claes Janssen schoot de Pistool af / daer zy ober verwonderden : Zy begheerden dat men nae de Cocos schieten souden / dat werde ghedaen / dat het Water daer up liep. Die op't Schip schoten een licht Stuck af naer landt op het gheberchte aen / dat seer balderde / zy waren soo verbaert / dat zy bestonden te bluchten : daer naer saghen wy dat zy Verckens brochten / negen int getale / ende werden ons van de Arikis gheschoncken / met haer oude reberentien / en wy dedense terstont aen boort brenghen : wy gaven haer oock Coralen / een Bijle / 2. Messen / Coper Verckens en Ringen : die zy deelden aen die / die de Verckens gebracht hadden. Doen bestonden zy te eten / brochten eerst Wortelen van Acona, en t'ge was : en settedent de Coningen / de Edelen / en Vrouwen voorsz : oock een deel gebrade Verckens / met Cruyt ghebult / soo datter wel Spijse was voorsz 500. Menschē die ontrent ons saten : wy creghen oock onse portie. De spijsse werde alsoo bereyt / zy bestonden allegader dit Cruyt te rauwen / en alst cleyn genoeg was / namen zy het up de Honden / en versameldent in een grootten houten Back / versamelt sijnde / goten zy daer Water op / mengdent en kneedent onder een / en presenteerdē de Coningen om te drincken / en oock den Adel. Daer werden veel Vbes-Wortelen ghegheten : oock seshien ghebraden Verckens / soo gruplich toegemaecht / dat yscllick om sien is. Daer-en tusschen vereerden haer onse Trompetters ende Trommeslagher met het liefelike gheluyt haerder Instrumenten / daer de negen hondert vergaderde Menschen groote lust in hadden.

Den 31. smorghens waren wy

1616.

Majus.

doende om ons Anckers te redden. Nae de broech-Cost comen de beyde Coninghen aen boort/en brochten ses Verckens/tot een vereenighe / en de Maets verrupden veel Onsy, Bananes, en Cocos, soo dat elck Man seven Cocos creech. De Latouw riedt den grooten Coninck dat hy soude het Schip besien / als zy alle hare Ceremonien en lieden geabfolveert hadden / maer hy dorste het niet bestaen : doen nam onse President den Grooten Coninck by der hant/dat een seer frap bequaem Man was / seer docil en vrientlick / en leyde hem inde Cajute / daer hy hem thoonde de Primte van sijn Excellentie / segghende/dat dat onse Ariki was / heel in't Wapen: thoonde hem oock een Spiegel/en Bellen/ en de Caert / wees hem ons Lant/sijn Lant ten naesten by/en scheen dat hy daer van wat apprehendeerde / hy schonck elck een schale Wijs / en deden bescheet: Van daer leyde se inde Gaelderij/en soo voort door't heele Schip: haer werde weder vereert / elck een bosken Coralen/een Mes/te Cam/en wat spijckers/ maer elcke Edelman een Spijcker. Daer was een van d'Adel die Cuppers Mseré boorghetaeckt hadde / van onse Coninck van de Bay, hy dat siende sloech hem in de Neck / wel dapper / soo dat hy van't boven Net most schampen.

Corts daer naer ginck onse Generael met Aris Claessoon aen lant/om hem noch eens te wasschen in de Kebiere/ dat hy oock dede / daer naer ginghen zy nae de Coningen toe/ om haer te groeten en Adieu te seggen / zy spreiden Matiens voor ons/ om op te sitten / en als zy verstaen hadden dat wy datelick t'sepil wilden/ gaben zy ons noch eenighe schenckagien/ en wy haer oock / alsoo gheleyden zy ons aen Strant/en schepden van haer. Dese Menschen leefden seer armelick/in hups-

kens die aen Strant stonden/ ghe- 1616.
boudt van Bladeren van Boomen/ hadden inden omring vijf en twintich Voeten/en nauwaelf Voeten hooch. De deure moesten al bukkende in-cruppen / het Hupsraet was een deel drooch Cruyt / om daer op te rusten / hier en daer in een Hoeck stont een Hengel/ elders een Enodse: dat Hupsraet saghen wy in 's Conincks Lodgie. t'Is een sterck Volck / groot van lijve/ welck bleek daer aen / als onse Generael van het geberchte quam en moede was / presenteerde de onder-Coninck hem op sijn naeckte Schouderen te nemen / en soo af te dragen/ daer wyt quaet genoeg hadden alleen door de quade ganghen te gaen : Zy waren van couleur bruyt Geel / hooberdich in haer Hayr / dat verscheyden was gheciert / in't binden / in friseeren/ in't blechten. Eenighe scheenen Borstelen op't Hooft te hebben/soo stepl.stonter. Het Vrou-volck was leelick / met hanghende Borsten: het scheen dat zy van d'erbaerheyt niet veel Wetten hadden / soo ghemeen was het by haer de Tymiten ober te treden. Zy haer was gheen Goodts dienst / leefden als Beesten / hadden gheen kennisse van Coophandel. Het schijnt dat dit Volck is van d'eerste Ceutwe / om dat al haer noodrust hinck aen de Boomen en wies / en de Vis die zy vinghen aten zy rau. De Generael noemde dese Eylanden ter eeren van de Stadt Hoorn. De Hoornsche Eylanden, en de Bay, de Eendrachts Bay, ter eeren van ons Schip. Wy verlooren hier een Ancker/en ginghen t'sepil / met een Golt/en Golt Noort Golt coelte / onse cours was Noorden/ende Noorden ten Westen. Onse plaetse daer wy ghelegghen hadde / lach op veerthien graden / ses en vijftich Minuten.

1616.

1616.

Majus.

Majus.

Hoornſe Eylandt
Iſle de Moorn.

Numero 5.

Den eersten Junij: smorghens laghen de Hoornsche Eylanden van ons Supt Supt. Oost: smiddaechs de hoochte van 13. graden veertich Minuten.

Den 2. smorghens quam de Sonne claer op/ de Wint van Oostelicker hant: onse cours was Noorden ten Westen: smiddaechs hadden de hoochte van 12½. graden: wy saghen noch gheen lant: en de Generaels gheboelen was/ dat d'Eylant van goede Hope, en de Hoornsche Eylanden, de Eylanden zijn/ diemen Salomonis noemt; alijt zy hebben goede conformiteyt met het seggen Quiros: en t'is secker dat hier ontrent Australia Terra is: wy saghen gheen ghevoghelt/ dan een cleyn Lant-Heeuken.

Den 3. ginghen al den ouden cours/ met eenparighe Wint: saghen gheen lant/ onse Stierman hadde gissinghe ghemaect/ dat wy al verre achter Nova Guinea soude wesen: maer onse Generael was alijt van contrarie opine: smiddaechs hadden de hoochte van 12½. graden/ begonnen nu Albecoretten te sien.

Den seften/ smorghens quam de Sonne claer op/ saghen al noch gheen Lant/ onse cours was noch Noort-West/ en de Wint Oostelick. Onse President quam in discours/ en hadde groot achterdencen met de Schipper en Stierlieden van veel Westelicker te wesen/ en Nova Guinea al ruym op sijde te hebben/ waer door wy met malcanderen resolveerde als volcht van Noorden aen te gaen/ om te sien waer wy waren/ en soo langhe onse cours te houden/ dat ons docht dat wy upt den droom waren: soo dat wy op de vroeche Oost Noorde aen ginghen: smiddaechs hadden de hoochte van elf graden.

Den 12. quam de Sonne onclaer op: Desen abont werde reso-

lutie ghenomen met de volle Raet/ 1616.
en alle de Stierlieden/ van onse cours West aen te stellen/ om onse reple te vorderen: hadden smiddaechs de hoochte van drie graden ses en veertich Minuten.

Den 15. smorghens cours en wine als voren/ met schoone coelte/ en grof blau Water/ grove dijninghen van den Supt. Oosten/ dat wy seer slingherden/ soo dat wy noch gheen beschut hadden van de Supt. Oost Steert van Nova Guinea, die wy behoorden te hebben/ als wy daer be-Westen waren: smiddaechs de hoochte van 4½. graden.

Den 18. de wint van de Noordelicker hant/ onse cours West: wy vinghen een Boniet, sagen veel Voghelen/ en Visch: smiddaechs de hoochte van 4½. graden.

Den 20. quam de Piloot t'savonts met groote blijdschap segghen dat hy lant sach: eerst Supt-waerts van ons/ met groote Heuvelen en Bergen: en lach al boven de 5. graden: wy dreben den gantschen nacht sonder Sepl/ om op't lant niet te loopen.

Den 21. smorghens maecten wy weder Sepl/ en saghen dat het seer leegh Lant was: daer naer saghen noch meer Eylanden/ groot en cleyn tot ses toe/ seer leegh en cleyn/ met gheboomte. De President gistede dat het Heubelich lant dat wy gisteren saghen/ een beginsel was van Nova Guinea: als wy nu beter toe saghen/ bevonden dat het al aen malcanderen vast was/ door een leeghe blacke Strant/ op eenige plaetsen wat hoochachtich/ sijnde als leeghe witte Duppen: sagen een Rif afloopen ten Noorden en Noort-West in Zee/ daert seer op barnde/ een groot stuck in Zee/ en sepldender be-Noorden om: wy saeghen van't Eylant naer ons toe-comen twee Canoes met Volck/ daer in wy seer verblijt waren/ hopende verkent te raeken/ wach-

1616.

Junius.

Wachtende haer in/ zy hielden al te loef-waert van ons/ en 'tscheen dat zy verbaert waren / d'eerste hadde vier Man / en d'andere ses/ waren ghewapent met Bogen en Pijlen: wy gaben se wat Cozaeltjens / daer zy seer graech naer waren / en gaben te kennen dat zy die haer Overste souden brengen aen Lant. Dit volck was al wat bruynder en swarter / als aen 'tHoornsche Eplant: het Hapz geelachtich / haer knevels waren oock afghesneden: Onder haer was een out Man met een geelen grisen Baert / seer dick en vet / mede ghebrant en ghepiequeert oft gheblaut was / ghelijck in de vorighe Eplanden: zy hadden veel figueré op de Armen en Borsten / deckteden oock haer schaemte met Bladeren of Basten / gheen Cleerjens. De Canoes en 'tscheypen als voor henen / maer gheen Rieden als d'andere om te vissche: De Canoes oock niet soo polijt/ het scheen datse Stocken hadden in plaetse van Rieden: en hadden een spraecke met die aen't Hoornsche Eplant/ zy brochten gheen verberfschinge / al ist dat het Lant vol Cocos-Boomen stont/ en kenden Oufij, Lieu, Fontij, Povacca: en seyden Ajouta ne ay, dat op haer lant geen en was/ dan wel veel aen het ander lant / dat zy ons wesen West aen te legghen / daer den Ariki woonde: wy vonden hier gheen Anckergront/ setteden derhalve onse cours West-waert. 's Middaechs hadden wy de hoochte van vier graden 47. Minuten.

Den 22. de Wint continueerde/ Oost en Oost Supt-Oost / met schoone coelte / wy hadden smiddaechs 4½ graden. Ontrent den avont saghen wy West ten Sypden van ons / ontrent 2½ Mijle/ een leegh-Eplant / daer wy be-Boorden om hielen / en 'tquelde ons dat de Landen soo leech waren: t'was van het voorgaende 32.

Mijlen/ Oost en West streckende/ en dit Eplant ontrét Noort-West/ wy ginghen Noort-West ten Westen aen/ om boven/ oft be-Boorden om 'tEplant te seplen/ en te schouwen twee cleyne drommelkens Boomen / die ghelycke water stonden/ sorghende voor droochte. Dit Eplant noemde onse President Marcken, om de ghelijckenisse diet daer mede hadde.

Den 23. ginghen wy den ouden cours / en saghen eenighe Water-Slanghen / dat een teecken is van lant ghemeenlick.

Den 24. smiddaechs hadden wy de hoochte van vier graden vijf en twintich Minuten. Coorts nae de hoochte ghenomen was / sach onse Trompetter lant. De President ginck selfs nae boven / ende sach hooch lant voor wy: en waré twee leeghe / en een hooch Eplant: ressolveerden onsen cours te nemen Supt-West aen/ en saghen dat het al hooch lant was/ stepl opgebiekt en Clippich daert seer tegens barnede. Boven waren se schoon / en efsen int aensien / seer playsant met veel gheboomte / en uytnemende veel Cocos-Boomen, maer condon op een Mijl aen lant geen Anckergront crighen. Onse President noemde se de Groene Eplanden: int voort seplen deden haer noch cleyne Eplandekens op/ maer lieten se alsoo den avont aenquam: hielden den gantschen nacht by/ met Suddelicke Wint / tusschen beyde Eplanden / die vijftien Mijlen van malcanderen laghen.

Den 25. smorghens saghen wy een hooch Eplant/ met eé deel heubelkens / hielden daer boven ten Sypden om / en naer toe: terstont daer naer ondeckte hem int Westen van ons / heel hooch schoon lant / dat wy gister avont niet ghesien en hadden / soo dat de President ressolveerde derwaerts te houden: twifelden of het de Custe van

1616.

Junius.

1616.

Junius.

van Guinea soude zijn / verlatende
het ander hooch Eplant: dat van
de President genoemt werde Iohan-
nes Eplant / en lach op de hoochte
van 4½ graden. Smiddaechs wa-
ren wy seer dicht by de Custe / dat
wy Menschen op de Strant / ende
Huyfen saghen / maer condon geen
Ancker-gront crighen: wy sagen
veel roocr op't gheberchte/en Bos-
schagie / oock Cocos-Boomen seer
plapfant om sien: wy quamen by
een hoeck daer wy dochten Anc-
ker-gront te wesen / en mande onse
Sloep gheswapent / om te diepen:
maer eer de Sloep af was / saghen
wy een Canoe afcomen nae de
Sloep / die heftich nae de Maets
wierp ende slingherde / oock Flit-
sen ghebruyckte / maer soo haest
d'onse eē schoot gaf / ginck die dooz.
De Sloep wederghecomē sijnde /
ginghen onse cours / t'volck van't
lant liep en riep ons naer / al gup-
thende en wenckende met Tacken
van Boomen. Hier scheen een Bay
te sijn / en cregghen gront dicht on-
der 't lant / op vijftich Vadem / lant
en cleyn keeselinghen / settent op
vijf en veertich Vadem: Savonts /
en by de Maen quamen twee Ca-
noes om't Schip henghelen / maer
wy verstonen haer niet / wy trom-
melden / tromppetteden / en speel-
den op Beckens daer zy goet be-
haghen in hadden: maer waren
seer bevreest: wy quamen soo verde
dat wy haer Coralen thoonden in
de Mane schijn / en wy wierpen se
haer toe / derhalven zy lachtēden /
en hadden wonder te seggen onder
malcanderen: men gaf haer oock
wat spijckers daer zy op haer ma-
nier ons af danckteden.

Den 26. quamen ons smorgens
vroech wel 7. Vrouwen aen boort /
en boeren vast rontom / maer had-
den niet booz ons / dan Allagapen /
Steenen / Enodsen / houte Sweer-
den / en Slinghers / nochtans ga-
ven wy haer Coralen / en al der-

hande snupsteringe / haer toonende
dat zy ons Verckens / Cocos, Bana-
nes soude halen: maer zy bestonden
met Slinghers op ons Schip te
werpen en poghen / soo dat wy met
een Boeghstnck daer onder speel-
den / doen vergonck haer de coura-
gie / en schepteden allegader wech:
d'onse setteden strax de Boot wyt /
en verbolchdeden hare Opant / in
water doot-slaende / en steekende /
al die zy condon crighen: soo dat
ter wel thien bleven / en drie ghe-
vanghens cregghen / die d'onse aen
boort brachten om te rantsoeneren
voor Victualie / maer waren seer
ghequetst: oock veroverden zy vier
Vrouwen / daer zy eenige van haer
Wapenen in vonden / en verbran-
dese. De ghequetsten verbontmen /
maer d'eene sterf strax.

De President gheboot na de mid-
dach dat men de twee ghevangens
in een ghemande Sloep soude set-
ten / en met haer lancx de Wal va-
ren / om te tenteeren oft men eeni-
ghe provisie voor haer conde beco-
men booz't Rantsoen: men ver-
nam eerst gheen volck / de vreesē
wasser in: ten laetsten quamender
drie wyt het Bosch op een singhel-
strant / en onse ghevangens riepen
haer toe: men roeyde boort op een
plaetse daer een hooch Velt met
ghesaept graen stont / lanck met
Ayren / en daer quam niemant voor
den dach / doen lieten wy den ghe-
quetsten ghevanghen aen lant loo-
pen / en men gaf hen noch Cozaelt-
jens / een Mes / en Daniel le Maire
hadde hem een stick van een Slaep
laecken gheschoncken / om hem te
wissen / alsoo hy seer bloedede / en
dat op goet gheloof dat hy Ver-
kens soude brengen: mits wy dese
twee op thien Verckens ghestelt
hadden: die by ons bleef was een
out Man / en werde die tocht niet
verloft. Savonts quamen ons by
twee Canoen / hebbende een cleyn
Vercken / dat zy verrupden: wy
creghen

1616.

Junius.

1616. cregghen oock een excellent Bos
Bananes.
Iunius.

Dese Natie hadde aen beyde sijden der Neusen/ gaten gheboort/ in de welcke zy Ringen hadden/ voorwaer een seltlaem spectael.

Den 27. alsoo het derdepert van ons water weder upt was/ volden wy weder onse Booten. Heden cregghen wy een vet Vercken om te verruplen/ wy gaven daer voor een Becken / wat Cozaeltjens / twee Spijckers.

Den 28. quam ons een groote Prauw aen boort/ daer wel eenen twintich Man in was/ sijnde achter en voor heel hooch/ en fraep opgheboept / dit volck was eerst wat schou: daer naer quamen naerder/ beslagghen de Beelden/ ende Leuen van de Gaelderij met verwonderinghe. Daer naer quam noch een Canoe aen boort/ daer in een Man hadde een Bos Pinange op sijn Hooft brenghende als een present. Als onse ghevanghen niet gheloft werde / setteden wy hem aen lanc: wy hoorden daer naer op de Trommel spelen / wy vermoededen dat het was door blijfschap.

Dese Inwoonders gingen meest al naeckt / deckten nu de schaemte/ sijn niet of weynich op't lichaem ghepicqueert / dan hadden veel lichteckens / oock waren zy niet ghebrant als de voorgaende Eplanders: van middelbare groote / vet en wel ghevoedet / veel droeghen een Calabasken daer Calck inghesloten was/ daer se Pinang met eten: Zy deden reberentie met haer Hutten af te doen / en boven 'thooft in de hant te houden: Haer gheweestont in Allagaien / Slinghers/ en Enodsen / en houte Sweerden: zy beten als Honden: de ghevanghens beten in de doften / jaer alle de Couwen aen stucken: als wy sonder gheweest waren / Dielen zy ons aen't lijf te bijten: in somma/

was een quaet verradich Volck: 1616. maer met Musquetten waren se te temmen. Ons docht dat wy Onillie op't Velt sagghen / en dat Cocos-Nooten haer beste eten was: Wy hoorden Papegaepen roepen / en sagghen groene als in West-Indien. In de nacht lichteden wy ons Anker/ niet clepne coelte.

Den 29. smorghens waren wy neffens de Noort-Wester houck van de Baye, hebbende te nacht met stilte maer ontrent 1½. Mijle vertiert / de Wint upt den Syden: smiddaechs hadden wy de hoochte van 3½. graden / gaende lanc de Wal/ Noort-West ten Westen: wy sagen dat het een vaste Custe was/ en voor-secker Nova Guinea: de Inwoonders zijn ghenaeemt Pappos, meest swert / ontrent den avont sagghen wy noch drie hooghe Eplanden/ die van't groot Eplant lagghen ses Mijlen.

Den lesten / smorghens was die Wint variabel: en wy waren nevens de Caep daer hem 't lanc ontviel om de West/ daer naer Noortlick scheen een Baye te wesen. Wy cregghen veel Canoen van't Lanc seer fraep opgheboept / en schoontjes met Beelt-werck upghehouden/ en gheschildert. Zy brochten ons gantsch gheen verberstchinghe mede: deden wel alle teekenen van reberentie in die Handen en Hutten op't hooft legghende/ oock haer Spietsen eenighe aen stucken breeckende / dat zy thoonden dat zy ons niet wilden beschadighen/ comende heel vrijmoedich by ons inde Gaelderij / ende Cajupt. Zy deckteden haer schaemte met Bladekens: wy lieten haer onse Pistoolen afschieten: zy ginghen seer manierlick wech d'een d'ander plaets maeckende: songhen eenighe Liedekens ober Maeltijt in teekenen van danckbaerheyt/ dat wy haer Cozaeltjens gaven: soo overbrochten wy den dach, seer paisibelick/

1616. Iulius. Ibelick / sonder yet te stelen. Zy stoncken seer naer bet of smeer / als die aen Capo de bonne Esperance. Haer tale was anders als die gene die aen't vaste lant / die oock haer vyan den waren / zy hadden oock veel litteeckens int lijf / veel de- form int aensicht / met canuse Neusen / groote Lippen / en Monden. Zy bestreecken haer Baerden met Calck / en haer Hapz op't Hooft / waer mede zy seer haer hoobaerdije rhoonden. Van dit Volck quam niet / al hoe wel wy haer bewesen dat wy wat ghebreck hadden.

Iulius.

Den eersten Julij / smorghens dre- ven wy in stilte / waren te nacht qualick twee Mijlen West aen ver- tiert. Naer de vroeck-Cost quamen veel Canoes af / die wy meenden dat ons eenighe verberfchinghe broch- ten / maer hadden wat anders in- de sinne. Zy quamē heel stout aen / en hadden anders niet als Wape- nen / rhoonende ons die / of wy dat goet wel condon : nu zy vingen aen en quetteden onse Mopses die opt Ancker stont in sijn Billen / met een Allegaie / noch een ander on- der sijn armen : daer op oock alle d'andere begonnen aen te vallen / met Slinghers en Steenen : doen wast onse beurte / en loosden vier grove Strucken met een deel Mus- quetten / soo datter een dofsijn bleef. Terstont vervolchde haer onse Sloep / en creech een Canoe , daer een in doot lach / de andere twee bluchteden in't Water / van die welke een werde doot gheslagen / d'ander wesende een jonghelinck van achthien jaren / namen zy ghe- vanghen : en noemden hem Mop- ses / nae de naem van die ghene die ghequetst was : en oock het Epland daer onder dese Tragedie was ge- schiet. De andere Canoen bluch- teden alle haers weechs. Smid- daechs hadden 21. gradē. De Wor- telen van Boomen aten dit volck in plaetse van Broot.

Den 2. smorghens in ly voor wy 1616. West van ons saghen wy oock Iulius. hooch lant uptcomen / synde met het upterste lant van gisterē avont al vast aen / synde tusschen beyden een heel schoone Bape ofte inwinc / al leegh lant : soo dat dese Cust met bochten upt en in loope : dat op de sijde van ons af lach / gheleek seer de Custe van Guinea , wy hielden onse cours West Noort-West aen / naer een Caep van hoochachtich lant / daer achter saghen weer leech Landt allengskens ontvallende. Smiddaechs de hoochte van 31. graden / wy liepen ontrent twee Mijlen bukten 'clant / en saghen een groote Berch.

Den 3. smorghens met den daghe hadden wy het hooghe lant op de zijde : en ginghen stijf voort : en sa- ghen strack voort gheen lant weder. Had men het gheboelen van den President ghehouden en ghevolcht / men soude aen Bagboort altoos 'clant ghevolcht hebben / soo wel by nacht als by daghe yet int ghesicht hebbende. Ontrent den avont sa- ghen wy weder West Supt-West van ons hooch lant.

Den 4. smorghens. Dat hooch lant saghen wy vol gheboomten groen / en oock roock : Ter wijs wy alsoo door de Eyclanden liepen / saghen wy aen Stuer-boort vele clepne Eyclandekens / op de hooch- te van twee graden / dertich Mi- nuten. Wy hielden onder een Epland om't Ancker te werpen / maer de nacht onderliep ons / en hieldent by de gansche nacht / dat ons geen voordeel dede / soo dat wy het lant niet aen deden / onse Schipper meende dat het Ceram was.

Den 5. hadden wy veel kaecken ende Bonder / en Bliem : Varia- ble Windē / Smiddaechs de hooch- te van drie graden / acht Minuten : wy behondē hier tamelicke stroom om de West te gaen. Savonts sa- ghen wy weder ten Westen van ons

1616. ons in lij / twee leeghe Eplanden/
daerom seplden wy soo hooch als
Iulius. wy conden/aenloevende om boven
'lant te seplen / al Supt op tot de
hoochte van Banda, en dan West
aen.

Den 6. hadden wy den heelen
dach variabel weder / met reghen
en wint. Smiddaechs bevonden
wy de hoochte van vier graden drie
Minuten. Dooz-middach sach A-
ris Claessoon, lant / een Berch ghe-
liick de Goudenapij in Banda : onse
Schipper affirmeerde dat het Ban-
da was / maer men bevont coztz
contrarij / mits men daer by wel
noch drie oft vier spitse Berghen
sach die branden : en derhalven
Vulcani Berghen ghenaeemt wer-
den. Men vout goet het lant aen
te doen/daerom oock de heele nacht
by hielden.

Den 7. smorghens / waren wy
een goet stuck weechs bande Vul-
caen Berch/ daer wy naer toe sepl-
den / meenende daer boven te sepl-
len/ tusschen het Eplant en het va-
ste lant deur/doch conden niet/ sepl-
den beneden om / en hielden dicke
by lant lant / en quamen terstont
in Zee/zijnde twee oft drie Canoes
naer ons toe / maer waren banghe
van ons / riepen ons toe/maer con-
den het niet verstaen / noch oock
onse ghevanghene Moyfes, nae by
'lant comende quamen twaelf Ca-
noes ontrent ons Schip / in elck
vier / vijf of ses Man. Dit volck
was veel geelder / alst voorgaende/
oock haer Canoes waren van an-
der fatsoen / en wy conden gheen
Ancker gront cruijghen / en de In-
ghesetenen brochten gheen ververf-
schinge/derhalven resolveerden wy
te seplen naer een andere leeghe
hoeck van het groot lant af. Stree-
kende West Supt. West van ons
soo verre wy sien conden : aldus
seplende niet moey weder en ruy-
men Wint/saghen weder twee oft
drie Eplanden: liete wel vier clepue

Eplanden / hooch aen de Ancker-
hant Noort-waerts van ons leg-
ghen/daer van ons een dochte con-
tinuelick te roocken : smiddaechs
lach den Vulcaen ontrent 1¹. Mijle
van ons Oost ten Noorden. Het
water creech hier verscheyden co-
leuren of wy by een Revier waren/
gheel/wit en groen/wy saghen hier
drijven veel Houts / Boomen met
Wortelen/ Tacken van Boomen.
Dese nacht dorsten wy niet seplen/
en saghen drie Vulcanen, drijvende
om de West.

Den 8. ginghen wy Westelick
aen / en waren snachts ghedreven
recht boven het leeghe lant / of wy
gheseyle hadden/ sagen weder voor
uyt een hooch Eplant/en West uyt
lach meer lant / redelick hooch/al
continuerende / en ginghen soo al
voort / Smiddaechs hadden wy de
hoochte van drie graden acht en
veertich Minuten. Savonts nae
den eten / vonden wy op tseventich
Vadem gront / Daer quamen ons
Canoes aen voort/ met twaelf man/
recht achter de Gaelderij / seer be-
vreesst zijnde : wy gaben elck wat
Craeltjes/ maer hadden gheen ver-
verschinghe/ het scheen dat zy seer
graech waren naer linné Laecken/
Cleedinghe/ en roode Mursen. Die
volck scheen heel Barbarisch/ dzol-
lich van fatsoen: Moyfes conde haer
niet verstaen / en was voor haer
bevreesst / dozt by haer niet aen
landt gaen : vreesende moghelick
dat zy hem souden eten. 'tHapz
was haer Deck swert : het waren
rechte Papoos seer nieuwsgierich als
Apen / om't Schip te besien. Be-
vonden hier de hoochte van 3. gra-
den 43. Minuten.

Den 9. was de wint uyt de Supt
delicker hant/ soo dat wy niet ach-
ter den houck in de Baye die wy
comen sien / costen comen. Wy
souden onse Sloep om den hoeck
om te diepen/ en lant het Lant/
wy wapende dien met twee steen-

1616.

Julius.

Strucken/ en thien Musquettiers/ vont over al goede gront: wy lichtten ons Ancker/ en bonden twee Dorpen/terstont quamen veertien Canoes van lant/ daer veel Cocos-Boomen stonden: wy lietent Ancker vallen op ses en twintich Vadem: terstont quamen se met Vrouwen en kinderen om 't Schip rondsom te besien/ jaee swangere Vrouwen/ 'twas een teecken van vrede: eenighe hadden Aflegapen/ Flitsen/ gheen Slinghers/ noch Steenen/ noch Cnodsen/ zy brochten eenighe Cocos, die wy haer afruplden met woeyte voor Cozaeltjens. Snachtes hadden wy Donder/ Blijrem en Reghen.

Den 10. quamen weder veel menschen aen boort/ maer brochten niet dan veertich oft vijftich Cocos: wy spraecten van Verckens/ die zy be- loofden te brengen/ maer quamen noyt: het waren rechte schape menschen eters/ hebbende een leelicke coleur/ hadden seltfame cieraet om den hals/ van Hoozentjes/ ende Zee-Schulpe/ en Verckens- Tandden/ haer knebels waren afghe- schozen: De Vrouwen Dorsten hninghen tot den Nabel toe/ als een Darm: de Bupck soo groot als een Tonne/ en de Rugh met een Bult/ daer zy een Kint op setteden: smalle Beentjes als Spillen/ en arme Neepen aenlichten: en alsoo zy ons niet en brochten/ resolveerden te vertrekken.

Den 11. voor dage lichteden wy het Ancker/ liepen byten twee Eylanden om/ een seer hooghe en rander leegh: daer wy ontrent ten groot Dorp geurt water saghen: nae middach saghen wy weder een leegh Eylande voor/ upt legghen/ daer wy savones voor by raecten. Men mach hier op letten/ dat Nova Guinea streck meest al Noort- West ten Westen/ somtijts wat Westelicker/ somtijts wat Noordelicker.

Den 12. den heelen voozmid-

dach hadden wy al stilte: dochten dat wy dese spring al beropder weder soude ghehadt hebben/ maer 'twas al schoon weder: soo dat wy al soetjes by de Wal langs liepen West Noort- West: smorghens saghen wy het Landt voor/ upt heel lanck: smiddaechs de hoochte van drie graden: sagen veel houts drijven upt groote Rivieren comende/ daer veel Mossels en Crabben aen hingen/ gheaccompaigneert met swerte Zee-Doghels: wy saghen heden veel Visschen van alderhande slach/ bevondē dat wy groot voozdeel van de Stroom die ons om de West settede hadde/ als dese gantsche Cust langs altoos is. Het Blijrende seer alle nachten door de daghelijcsche hitte.

Den 13. Noch docht ons dat het een doorgaende Custe was/ met veel Bayen en bochten/ en Havens: al-te-met hooch Lant/ somtijds leegh lant/ snachts hadden wy een Travade.

Den 14. seyliden wy al lanck het lant: ontrent vier oft vijf Mijlen van de Cust: Onse President hadde gheerne wat dicht aen gheweest om sijn Caertjen beter te maecken/ maer onse Schipper was seer verbaert voor 't lant. Heden saghen wy veel Vissch/ en Jan van Genten. Nu bevont onse Pilot wel dat het de West-Cust van Guinea was/ alsoo hy altoos sustineerde dat wy aen de Supt-sijde soude vervallen/ sprack derhalven vele desperate woorden/ wy saghen veel groente van verre op 't lant.

Den 15. saghen wy leeghe Sant-Strant/ al vol gheboomte/ smiddaechs hadden wy de hoochte van 24 graden: Hier was veranderinge van Water/ bleek groen. De Maets waren graech om te diepen/ en bonden op veertich Vadem gront/ en zy saghen terstont twee oft drie Canoes, die nae ons quamen/ maer daer was een in/ die nae ons

1616.

Julius.

1616.

Julius.

ons wilde schieten / soo schoten wy eerst met loos Cruyt / daer nae in ernst : op het Schip meendense oock dat zy onse Sloep overbielen / en schoten twee Gotinghen af / d'ene op Strant / d'ander naer het Bosch / daer zy met troupen stonden / en vloeden terstont wech : en alsoo de breeke nu int Volck was / werde gheresolveert dat men op het cleyn Eplandt soude landen wel ghewapent : soo dat de Schipper selfs mede boer / maer als de Inwoonders saghen dat zy landen wilden / bochten zy soo furieus en manlick / dat zy met Fliesen quetsteden veel van d'onse / ja wel selthien : d'onse stonden oock niet stil / en speeldeder met Steen-stucken ende Musquetten onder dat het stook als het nu soo op een campen ginck / was onse Schipper seer verbaert om ghequetst te worden / en croop onder de Doft of Bancke daer de Roepers op saten / al hoe wel hy oorsaecke was dat d'onse nu de Indianen eerst schoten / haer braverende met sijn Corcelas / Matroos die coddich is die siende / noede hem daer naer Doft-crupper. De President siende van't Schip af dese Water-strijt / ende dat de Indianen heftich bochten / schoot se ven oft acht schot / en wonde eenighe van de Vanden / derhalven zy strack oock wech scheyten daer de Strant / met groot verlies.

Den 16. smorghens het Ancker gheleecht / en dieper inde Bay gheseylt tusschen beyde de Eplanden / op 6. Vadem Cleyn-gront / wy vernamen dien dach gheen Canoen, van die ghene die ons daechs te vooren by waren gheweest. Men resolveerde de Sloep / en boot wy te setten / alst oock gheschiede / gingen wel ghenomteert heen / zy voeren aen een cleyn Eplandt / mede-brenghende twee hondert tsestich Cocos-Noten. Ontrent den avont quam een Indiaen als vrede

1616.

Julius.

versoeckende met sijn Canoe ontrent ons / en wierp ons toe een Hoet die daechs te vooren verloren was int vechten. Dese Inwoonders zijn heel ongheteert.

Den 17. Zijn wy wat beter in de Bay ghecomen om ons Volck te bezienden / die aen landt soudengaan / oft met haer handelen. Daer werde geresolveert in dien zy voormiddach niet en quamen / dat men des nae middaechs met ghewelt de Cocos soudenghalen. Daer-en-tusschen quam een ghewapent Man af / met een Canoe, en hadde eenighe Cocos, die hy boven stroom werpende / by ons liet drijven / ten laetsten werde hy stonter / quam onder de Gaelderije / en bont los de Cozaeltjens die wy aent barnhout vast gemaect hadden. Toen quamen d'andere ooc by / en brochten ons al dat wy wilden / voormessen / verroeste Spijckers / en Cozaeltjens. Zy verrupden aen ons hare Boghen en Pijlen : Zy thoonden oock groene Sember / en eenighe geele Worteltjens / soo dat zy heel met ons wel te vreden waren.

Den 18. quamen se smorghens broech al weder by ons / wy hadden den gantschen dach ghenoech te doen om te verruplen : soo dat wy cregghen negen hondert tsestich Cocos : smiddaechs quam een Man met twee Vrouwen ons aen boort : en onse Maets voeren om de soode / die zy niet cregghen : daer in die Inwoonders ons seer behulpich waren.

Den 19. doort versoeck van de Matroosen om gaen te Visschen aen t'groote Eplandt / gaf de President verlof / en om te sien of daer meer Visc was : t'welck zy oock deden met believen der Inwoonders / die den segghen hielpen trecken. Wy sagghen van alle canten vele Vrouwen aencomen / daerom wy onse Maets aen boort riepen /

vermoedende quaet/maer elc quam soo vrymoedich aen boort / dat wy ons verwonderden / manghelende soo veel wy begeerden: Zy noemden haer Eylant Moa, en dat daer over lach / seydten zy was Insou: maer het hooghe Eylant / noemden zy Artimoa, en waren soo haestich om te handelen/dat d'een d'ander verdrongh/ meest soeckende Coralen.

Den 20. smorghens in de dagheract/ quamen de Inwoonders weder/ met twintich Canoen aē boort: daer onder oock groote seyl Vrouwen waren: zy waren seer graech om ruplen / alsoo wy gheseyt hadden dat wy wilden van daghe wech seplen/ zy brochten ons heel Cocos, soo dat een yder wel vijftich Noten creech: oock soo veel Bananas als wy begheerden: zy dronghen op de sijde van't Schip malcanderen/ elck wilde de eerste zijn/ thoonende haer Wapenen/ haer Spijse/al om te ruplen/ boor Spijckers / en verroest goet. Dit volck was soo nieuwgierich niet om Schepen te sien/ vermoeden was derhalven dat hier vele Spaengiaerts gheweest waren/ alsoo wy oock aen de Potteysen merkten. En alsoo de wint goet was / lichteden wy ons Anker / als wy van alles versien waren. Naer middach seydten wy boorby drie Eylanden die hooch waren/ waren drie Hyl groot/heel groen/ vol gheboomte. Wy saghen al boort upt landt / ginghen onse cours al West Noort-West aen/ de wint Oost tot Noorden / variabel/ met goede coelte.

Den 21. smorghens wast dupster weder / dat wy het lant nauwelick konden sien / soo dat het met een bocht ons scheen t'ontvallen. Naer noen saghen weder landt / maer al Eylanden / dreeven dicht onder een cleyn Eylant: en wierpen sant-gront / en schelp op vijschien Waden: en settedent om den dach te

verwachten / wy saghen al bieren op dese plaetsen ontrent ons: hadden oock veel reghen / Blixem / en ghedonder.

Den 22. sagen wy heel perfect de gront: doen saghen wy dat het Eylanden waren / legghende tamelicke spatie van een. Wy hadden smiddaechs de hoochte van een graet besyden: Ons volck was upt om Visch / maer vinghen niet om de rudsighe Strant/ en hadden bevonden de Eylantē onbewoont/ vol dicke Bosch: legghende acht en twintich Hyl van Moa. Wy resolveerden bupten de Eylanden/ en be-Noorden om te loopen / en dan de Cust te soecken / die hier Snyrt-West lach / hooch upt streckende.

Den 23. lichteden wy ons Anker sonder schade: wy seydten boven de Eylanden / savonts saghen wy een hoeck/ om daer boven te comen / dan t'was heel clam / en saghen naer ons afcomen negen Canoen, groot en cleyn/wat hooch op de Ternataensche wijsse/de Vrouwen redelick rupm / datter een man in sitten conde: zy quamen seer ghewapent met Flieten / waren eerst wat verbaert / roepende Sano, dan winckende/dan de Cocos op't hooft legghende / zy roeyden ons lang naer/ met grooten yver / en wy deden oock teekenen van vrede / tot datse aen onse Galerije quamen/ wy gabense wat Cozaeltjens / zy staecten terstont de handen toe/ als grijpende naer een groote Schat/ om dat zy die seer achten om den hals te doen. In een van dese Canoen was een Overste / die als het hem niet nae sijn sin ginck / dede alle de andere aflegghen / en begheerde datse naer ons soudē Flieten / datse niet begheerden te doen/ daer ober hy gram wert / en sloech dapper sijn Slave / die achter hem sat. Hy hadde een ketting om sijn hals/die onder sijn arm door ginck/ van

1616.

Julius.

van gherolozteert bast / die aerdich ghemaect was. Als wy dese quijt waren / quam van een ander hoeck een ander soorte met langh ghecrispt hay: gietende daer Water over / tot een teecken van vrede / Ringhen door de Neusgaten / die groen waren: eenighe door de Ooren Parlemoeder Ringhen om d Armen: eenige hadden Tennen-Ringhen doort muddelschot van de Neus: dese vrochten veel Cocos, twee bos Banannes, veel ghebraden Visch / Toeback / een stach van Pruymen met swarte gladde Steenen / oock Meloenen / die wy al voor Cozalen die zy Oaraija heeten / en verbrande Hesten rochten. Dit volck hadde weder een ander tale als die van Moa, oock was het een ander Natie / niet soo swart / en langher van hay: meer nae de Papoos treckende: en conden niet de Oost-Indische Tale / noch Aru, Kay, Gilolo, Ternate, of Papoos: wy creghen van haer een Warmoescop / en een Schotel seer grof / met root en groen gheschildert / 'twas Porceleyn / daer zy seer licht afschepden / voor twee riskens Cozalen / soo dat onse meyninghe was dat hier wel Spaensche Schepen ghesien waren / om dat zy soo nieuwigierich niet en waren nae ons Schip / het bleek oock aen geale Indiaensche Cozalen / als van Amber, die een Vrouw hadde / die de President verhandelde van haer / om een risken Cozalen. Snachts hadden wy stilte / maer goede voortganc door den stroom.

Den 24. smiddaechs hebbende de hoochte van twintich Minuten / seplden wy langs een schoon groot Epland / maer dedent niet aen: 'twas een van de Eplanden die hy Nova Guinea laghen / t'welck de President sustineerde te booren: en de Caep, de Caep van goede hope: om dat wy nu voorseecker waren / waer wy leefden / en goede ho-

pe hadde / om in cozt hy onse Lant-lynden te comen: wy saghen aen Stierboort noch een cleyn Eplandeken legghen / hepen tusschen dat door: soo dat wy gantsch het Lant verloozen / dat de President seer verheuchde / om dat alles nu nae sijn calculatie toe ginck / wy aten seer hertelick van de Visch / ende het Fruyt dat ons ghebracht was. Herwerde heden oock geresolveert besynden de Linie te blijven / om soo het moghelick was / tusschen Guinea, ende Gilolo door te loopen: en onse Schipper meende noch in Louua en Conbella te comen / alsoo hy meende achter Gilolo te sijn: maer de President hadde de beste kennis / dat me noch wel wat Cust soude hebben / ghelijck wy daechs daer naer bevonden.

Den 25. 26. saghen wy aen bagboort veel lant leeg en groot / Supt West van ons: daer nae weder wat hooch: sabonts saghen wy dat wy soo aengaende in een Sack gesept soudent hebben / daerom ginghen wy wat Noordelicker / en lieten die drie Eplanden die wy int Noorden saghen / aen Stierboort legghen: noemende het grootste Jacobs Eplant / om dat het op S. Jacobsdach ghesien is gheweest. De Cust liep noch al Noord-West / ende Noort-West ten Westen aen.

Den 27. smorghens dede hem de hooge Custe van Nova Guinea weder op / wy seplden daer 1¹. Mijl ontrent: op eenighe plaetsen was het weder leegh: smiddaechs hadden wy de hoochte van neghen en twintich Minuten besynden de Linie: wy soudent gheerne eens aent hooghe landt gheset hebben / maer het was te stille / en dreeven vast met de stroom heen.

Den 28. smorghens walt noch al stil / en wy waren verre de Cust ontrent vijf Mijlen: condent noch al qualick het eynde sien.

Den 29.

1616.

Julius.

1616.

Julius.

Den 29. waft dijsich reghenachtich weder / en wy waren nu een half Bijl van de wal : saghen weder veel Croos / en Bladeren drijven : ontrent de middach werdē wy al weder clepne Eyclanden gewaer / die dicht onder de Cust laghen : liepen voort lancx het Lant / dat vol gheboomte was / maer onbewoont / alsoo gheen Canoes af quamen. De wint was Noort Noort-Oost / onse cours West ten Supden : snachts sijnde eenighe Bijlen van't lant / en clare Mene-schijn / voelden wy een Aertbevinghe int Schip / maer duerde niet lang : nochtans pertuerbeerde die soo de Maets dat zy upt de Copen spronghen / eenige meenden dat wy stieten / men wierp het Loot / men vont gheen gront.

Den 30. smorghens saghen wy voort upt lant / daer nae scheen het een Eyclant te wesen : naerder comende sagen wy soo wel aen backboort als aen stier-boort lant : dat wy ghedwongen waren by te houden. Dien dach hadden wy soo schrickelickē Donderslach als optmeenden dat zy schaede in ons Schip hadde ghedaen / soo beefde het / en scheen heel door de Blixem in brant te staen : doen volchde reghen / die niet weynich was.

Den laetsten : bevonden wy ons in een groote bocht / soo dat wy rontom belemmert waren met lant ; ginghen Noort aen / nae de Oostelicksten hoeck van't lant / om met een te sien of wy eenige Canoes souden sien / de stroom / en twater comende upt Revierē hielden ons van de Cust : sabonts wierpen wy tLoot / en vonden gront op thien / twintich / dertich Vadem : Wy settedent op twaelf Vadem dicht onder het landt : dat ons docht heel woest en onbewoont.

August.

Den eersten Augusti : smorghens was het gantsch stil / soo dat wy den gantschen dach in stilte dreeben : en saghen voort upt lant / heel verre

om de West strecken / met een hoer / 1616.
en een cleyn hooch Eyclant daer August.
van legghen / hopende dat het daer een eynt soude nemen / en dreeben soo al met de stroom lancx de Cust : wy sagen oock vele schoone Bapen en Inwijcken / daer wel te legghen was / als men profijt conde doen. Het lant was met Boomen becleet / als een Wildernisse : wy hadden smiddaechs : part graets be-Supden / nae de Presidents reeckeninge : maer saghen wel Eyclanden die be-Noorden de Linie laghen / wy lieten sabonts het Ancker vallen / op Craele / en steenachtighe gront.

Den 2. smorghens waeren wy ghenootslaecht om't Ancker te krijghen onder de Steenen van daen : wy cregghen het Tou onghelchent / maer wy lieten de halve hant onder de Clippe. Desen dach seplden wy voort de tweede reyse door de Linie / snachts hadden wy een proper coelte / van de Supdelicker hant / de stroom scheen ons om de Noort te trecken.

Den 3. was onse cours ten naesten by West : en saghen veel Eyclanden aen Bagboort / coets daer naer quamen wy in groote cabbelinghe van water seplende / van heel slecht water / in onstymich / en saghen terstont dat het een Rif en droochte was / en hadden thien / twaelf / vijftien / achthien Vadem lant-gront : maer alsoo het teghen de nacht ginck / wy bonden goet hier te setten / en lietent Ancker vallen op twaelf Vadem. Men sach ses groote Walvisschen : De President achtete dit de droochte te wesen / die in alle Caerten beneden de Papoos legghen. De stroom naelde eerst loopende Supt-West / daer nae Noort-waerts : daer nae West. Onse gissinge was dat wy het lant van Nova Guinea gheepndicht hadden / als wy daer lancx by gheseylt twee hondert tachtentich Bijlen.

Den 4. desen dach liepen wy in Zee /

6. Zee/ saghen gheen lant meer: wy deden ons beste om het leeghe Eylandt te beseplen / maer de Scroom verlepde ons / hier hadden wy een schrickelicke wint: snachts hielden wy by/ om niet op't lant te seplen.

Den 5. liepen wy na t'boornoemde Eylandt / en quament te beseplen: De hoochte was smiddaechs dertich Minuten be- Noorden. Onder het lant comende saghen veel Cocos, ende Palmires-Boomen, coets daer naer quam een Prau vol volck onder het lant/ met een witte vrede- Vaen / die nae ons toe quam / wy trompetteden: maer zy vertroocken daer naer: terstont quamender andere up die ons aen boort quamien/ wy spraccken met haer/ Malays, Ternataens, en Portugees. Zy wesen ons dat wy be- Suden het lant om moesten/ en niet be- Noorden/ en dat wy in twee daghen wel in Bachian ronden sijn. Dese Natie was als Ternatahen, Tydoreesch, eenighe als Boeren van Gilolo, altemael geel van Hupt/ met swart Hant/ gecleet met Indische Cleetiens/ Broecken/ Pijtgens/ en Tullbanden/ seet eerbiedich ons groetende/ goedē dach: Tabe Kuan: haer Nutskens afdoende op sijn Christens: wy saeghen oock een met een swarte Portugeesche Vilt/ die oock Portugees sprac: zy waren van manieren als die in de Molucques woonen: zy seiden dat zy Noords waren/ en van dage Vrydach sijnde / hielden zy haer Sabbath: Zy hadden Toeback, Cocos, Banannes, Rijst, Erweten, Boonen, Verckens, Hoenders, Visch, en brochten het ons: wy saghen mede Paradijs-Voghels/ daer wy haer een af ruplden. Eenighe droeghen Tinnen-Armiringhen / oock van Nvoirs/ en geele Ringhen aen de Vinghers / veel van onse slechte Maets / meenden dat het Gout was. Wy vernamen naderhand in Soppy dat dese plaats hette de Maba, en Tidorees sijn: oock dorsten haer

niet boven begheben / denckende dat wy vanden van de Spaenjaert waren/ zy waren seer begheerich nae Manna, Manna, dat zijn Coralen / zy seiden ons mede dat het hier quaet legghen was. De alle dese omstandicheden sagen wy wel dat wy aen een hoeck van Gilolo waren / en dat wy haest by onse vrienden souden comen / daer wy goet trackement vinden souden/ mits ons dit scheeps leven begon te verbzieten. Onse gissinghe was dat wy nu de derde reyse onder de Linie Equinoctiael waren.

Den 6. smorghens wast tamelick goet weder / die van het lant quamien weder met sommighe Prauwen, om met ons te handelen: t'welck zy oock deden: maer de wint favorabel sijnde/gingen door/ om ons reys te absolveeren/maecten onsen cours/ Noort aen/ om den hoeck van Gilolo te winnen.

Den 7. als de dagheraet quam/ saghen wy gheen lant / en de coelce continueerde van den Suden: ons cours was Noort aen: smiddaechs hadden wy reghen / teghens den abont claerdet op / en saghen hooch lant te loefwaert op van ons: gissende te wesen de Noort-cant van Gilolo: de hoochte hebbende van drie graden be- Noorden: wy liepen dan beneden lancr / daer Moraray leyt/ Supt-West van ons.

Den 8. smorghens was het ditsich weder: ons cours West Noort-West / met hol water / smiddaechs was de hoochte 4. graden: snachts was het hoos weder / met stercke wint/ en dupster weder / en veel reghens/ met Bliem en Donner.

Den 10. smiddaechs de hoochte was / van drie graden wijf en veertich Minuten / snachts scherptede de wint/ dat men Supt Supt-Golt moesten seplen: Resolbeerden soo langhe ober dese Bough te seplen/ als wy conden/ om boven Bornea te seplen/ en met de Supde winden

1616.

August.

den by Celebes lant te loopen.

Den 11. en 12. saghen wy weder lant / aen de Noort-hoek van Gilolo, al-te-met dzeven wy door den stroom wyt het ghesicht / al-te-met saghen wy het weder / maer wy condent niet beseplen / hadden hier veel Travades.

Den 13. en 14. hadden wy noch al de by-eggheer / met veel reghens en storm: de stroom was ons hier de hartste wyant.

Den 15. hadden wy smiddaechs de hooschte van 3. graden be-Noorden / wy en conden doen gheen lant sien.

Den 17. was de wint boozmid-dach Supt Supt-Oost / en Supt-den / wy wendent West-waerts ten naesten by / om't lant te beseplen / welck wy nauwelick conden becomen: soeckende gronde / vonden gheen: en wy dzeven den gantsche nacht in stilte.

Den 18. waren wy booz by den Noort-hoek van Gilolo, en dzeven met de stroom in-waerts. Nae noen / quamen drie Vrouwen van lant naer ons toe / met een vrede-Waen / zy quamen aen boort / leyden ons van de gheleghentheyt van't lant: de wint liep Supt-West / en wy liepen nae de Bay booz Soppij, daer ons de Inwoonders wesen dat een Doorp was / en goede Ancker-gront: daer oock het Jacht de Pauw ghelegghen hadde / ontrent twee Jaer gheleden / een goet stuck van't landt was een Rif van steen-gront / hadde thien oft twaelf Vadem diepte: daer ober sijnde setteden wy het op ses en twintich Vadem / een stuck binnen de Banc. Zy quamen terstont ober / nits zy Ternatachs, en Hollandts ghesint zijn / zy conden wat Malays soo dat wy haer beduyden wie wy waren / daer in wy en zy seer waren verblide: wy verstonden oock van haer dat wy in twee daghen in Ternate conden wesen / met

goeden Wint: zy hadden eenighe Visch en Crabben / die zy ons vercochten voor Coralen: en waren van de Sangage ghesonden / om te besien wat Volck wy waeren / wy waren hier op de hooschte van twee graden seben en veertich Minuten be-Noorden de Linie.

Den 19. wast somerachtich weder: smiddaechs de Wint van de Noordelicker hant sijnde / liepen wy nae de Bay / en setteden op twaelf Vadem Schulp-gront. De Inghelanden quamen terstont met ververstinghe aen boort / vercoopende ons Rijs / Schilt-Padden. Sagu, Hoenders en Visch voor Camen / Bellen / Spijckers / daer zy wel mede ghedient waren.

Den 20. waren wy noch al besich met verwisselen / cregghen veel Sagu: De Rijs wilden zy alleen voor Lijnwaet verruplen. Desen dach quam alhier een Corrector om Rijs van Ternate, die seyde datter wel seventie groote Schepen in Ternati laghen / te weten Hollanders die na Manille wilden. Wy trocken hier met onse Zegen Dis.

De nae-volghende daghen versaghen wy ons noch al van alderhande Provisie / soo van Rijs / als Water: oock van versche Vis / als Steen-Brasems: Banannes, Cocos-Noien cregghen wy in abundantie. Dit Volck was goet van natuer / Opanden van de Spangjaerts / staende onder het ghebiet van de Coninck van Ternati, die zy oock voor haer Souvereyn hielden. 't Is niet te segghen / of te schrijven / hoe groote veranderinghe ende blijshap het ons gheweest is / te zijn in een plaetse daer wy soo vry waren: en soo veel Victualie conden becommen als wy begheerden / hebbende afghelept soo een moepelicke / periculose reyse t'scheep hebbende vijf en tachtentich cloecke Mannen / son-

1616.

August.

der

1616.

August.

der boorzaet by naest / en alle noot-
drift ten eynde : soo dat wy Gode
hooghlick danckteden voor sijn
barmherticheyt voor ons.

Den 25. alsoo wy hier ghedaen
hadden / ginghen wy tsem / ynt
de Keede van Soppy. van alles wel
versien sijnde.

Tot het eynde van dese Maent
liepen wy al over en weder over/
met verscheydene winden ghequelt
sijnde.

Septeb.

Den eersten September / en de
tweede was de wint meest Supt-
West / wy liepen dicht onder het
Lant daer veel Clippen en Steen-
rotten van't Landt af waren / hier
was ons de Stroom seer teghens:
wy liepen achter een hoeck van't
Eplandt dat onbewoont was / en
settedent op veertich Vadem / al
schoone gront / onse Maets waren
aen lant / vinghen een soode / en-
de brochten vijftich Cocos aen
boort : zy haddender veel aen lant
ghegheten.

Den 3. bleven wy alligghen on-
der het lant / hadden cakich weder/
met reghen. De President met sijn
Broeder Daniel, en de Stierman
ginghen aen landt / clommen op't
gheberchte / meynende daer boven
op te comen / om over te sien / de
ghelegghenheyt van't landt daer
achter / ofter eenige passagie mochte
sijn / maer zy condon niet boven co-
men / alsoo't seer wilt en woest was:
int neder gaen liepen zy groot pe-
riekel van neder-storten / als zy
een verkeerden wech namen / ende
ten laetsten behouden by ons qua-
men : alsoo wy besich waren met
versich water te drincken / daer zy
mede of droncken : Als zy t'scheep
ghecomen waren / voeren wy met
onse Boot door een holle Clippe/
die in't water stont / als door een
Slupse / wy saghen terstont weder
een cleyn Eplant om den hoeck/
naer roepden nae boort.

Den 4. nae dat wy hier 1. et

mael hadden ghelegghen / ghequelt
met variable winden / hebbe t'An-
ker ghelicht / de wint sijnde West
Noort West / meenende dat wy de
Stroom te laet hadden / om tusschen
de Eplanden / en het vaste lant door
te comen : wy liepen hier over en
weder over met weynich profijts:
soo dat wy de vijf Eplanden per-
fect saghen door malsanderen / het
eerste was ghenaeemt Bihoa : het
tweede daer de President op was
Doij, het derde Tuacaro, het vierde
Pon, het vijfde Salangarij, dat is
geelachtich / en leech / legghende na
de Cust van Gammacanorre. Dit
zijn de vijf Eplanden van Moro.

Den 5. bleven wy hier een gant-
schen dach legghen / door de con-
trarie wint : De Visschers voeren
ypt om Visschen / vinghen wat Cro-
covade, een seer schoone Vis / terwyl
ons volck aen landt was / quamen
drie Mannen seer schielick ypt het
Bosch vallen / met Schilt en Sa-
bel schermuselende / niet wetende
oft zy daer mede geckteden / oft
int ernst was / zy dit siende rie-
pen : Orang Hollanda : dit is : Wy
zijn Hollanders, soo liepen zy ter-
stont aen Strant / en gooten Wa-
ter op haer Hooft in teecken van
peys / en namen d'onse in den arm/
en lachteden : voeren met d'onse aen
boort / brochten een gebraden Vis:
zy quaemen daer van Gammaca-
norre om Sagu int Bosch te soec-
ken : Zy condon weynich Maleys:
wy setteden haer weder aen lant/
als wy haer vereert hadden / met
wat Cozaeltjes / belovende Vere-
kens en ander goet te brengen :
Gammacanorre lach doen noch drie
Miltjes van ons / soo zy sepden.

Den 6. liepen wy teghens over
het Eplandt Salangarij : wierpen
Anker tot seventhien Vadem
lant gront / een Goottelink schoot
van't lant.

Den 7. deden wy weder nieuwe
blijt / sonder profijt : smiddaechs

1616.

Septeb.

creghen wy een Prau aen boort/ die
brochte voor de Capitano een soode
Dij: wy schoncken hem weder drie
Bessen/ drie Scheerkens/ drie bos-
kens Coperdjaet/ wat Coralen/ en
drie Olye-glaeskens: soo dat de
Dij ons dier quam te staen. Ons
volck ginck daer naer Visschen/ en
creghen soo veel: Dij als alle de
Maetsconden eten.

Den 8. 9. 10. 11. hadden wy con-
tinuele Snypt-Westen wint/ heb-
bende alle dese daghen door con-
tinuë wint ende calme/ niet meer
dan twee Dijen gewonnen. Onse
Piesl lent met Aris Claesloon, man-
den de Sloep/ en voeren naer Gam-
macanorre, maer zy quamen daer
niet/ maer ontrent een Dij oft
twee daer by hadden gheweest: soo
dat ons niet moghelick was Snypt-
West aen te loopen naer Ternate.

Den 12. de wint noch als vozen:
Onse Schipper Willem Cornelisz.
Schout, ginck met een welghemon-
teerde Sloep nae Ternate, daer hy
wel bekend was/ en meende eeni-
ghe ververstinghe voor ons te
becomen: ten selven daghe lichte-
den wy weder ons Ancker: maer
lietent vallen op vijftien Vadem
lant gront/ dat ons seer verdroot.

Den 13. voeren onse Maets om
te Visschen/ brochten ons soo veel
Visch als wy begheerden/ als oock
drie wilde Derckens/ die de Boe-
ren van 't laut haer brachten/ die
zy oock aen boort brochten: en ver-
clærden ons dat zy die becomen
hadden met de Jache der Honden:
wy betaelden se tot haer eyghen
segghen.

Den 14. viel de wint wt het lant/
wy marckteden sept/ en wonnen
1. Dij: doen moft het Ancker we-
der te gront.

Den 15. nae middach creghen
wy eert proper coelte/ liepen lanter
de Wal/ en een goet stuck weechs
voor by de Bap/ en steyle Berch/
daer wy int incomen van Loloda

peysterden/ wesende den hoeck van 1616.
de Eylanden Toggesongij seer ghe-
naeckt/ soo dat wy wel vijf Dijen
vertierden/ desen dach hebben-
de de stroom te baet.

Den 16. smorghens waren wy
ontrent 1. Dije voor by d' Eylan-
den Toggesongij, en Loloda: in een
bocht legghende: t'was dijsich we-
der/ al te niet regghende het: voor
de middach claerdet op/ en saghen
den Berch van Gammacanorre bo-
ven wt de Wolckē steecken: voort
saghen wy Ternate en Tidor, als
oock het Eylant Irij: aen de West-
sijde saghen wy een hooghe Berch
Sabubu.

Den 17. was de wint variabel/
met camelicke coelte/ deden ons best
om Ternate aen boort te creghen/
dan comende voor de bocht van
Sebou, quam daer een Schip wt/
de Morghensterre van Rotterdam/
zijnde een van Spilberghens Sche-
pen/ die doen al ober een halfjaer
in de Molucces gheweest was: in
dit Schip was de Admiraal Verha-
ghen, en de Gouverneur Jasper Ians-
loot: als oock onse Schipper/ die
soo langh by dit volck gheweest
was/ en wy quamen desen dach
beyde voor Ternate. Varende den
Commandeur met de Schipper
terstont aen landt/ alsoo daer een
Boot quam vande Generael om
haer te halen/ t'welck doen ter tijt
Laurens Reael (alsoo de Generael
Gerrie Reynst, tot Jacatra overleden
was) die ons wel onthaelde/ oock
de gantsche Raet van Indien, die
doet ter tijt daer meest was. Voorts
verstonden wy hoe de reyse van
Spilberghen was afgheloopen/ dat
sijn Jache voor de Mont van de
Straet Magellanes ontvoert was/ ooc-
dat al eer hy daer quam in de Re-
vier Spirito Sancto veel van sijn
volck verlooren hadde. Dat hy
twee Maenden tijes doorzgebrachte
heeft in doorzocht van de Straet.
Dooz zijnde de Cust van Chili, en
Peru

1616.

Septēb.

Peru lancr gheseylt heeft/ een Stadt Payta ghenacmt/ gheruineert heeft. Oock dat hem onthoet waren achte Spaensche Schepen / daer van hy de Admirael / ende Vice-Admirael met noch een ondergebracht heeft/ met weynich buyts / en verlies van sijn volck. Oock dat hy Lima, en veel Zayen / en Inhammen doorsznuuffelt hadde / met gheen profijt. Derhalven lancr de Cust van Nova Hispania, nae de Mapillas was overghestecken / en soo voorts nae het Vaderlant ghereyft. Datter oock thien treffelicke Schepen gereet waren / om de Vloote in de Manillas leggende / die op Ternate was ingheerust te bespringhen. Oock met droefheyt hoorde wy het deerlick ongheluck van den Admirael Pieter Bot : hoe hy op Mauritius gebleven was / en nae de helft van't volck ghesalveert. Soo dat ons lief was te verstaen de staet en ghelegentheyt van onse Lantslieden : en besonder van de staet ons Vaderlants.

Ontrent den avont wierpen wy ons Ancker / voor Malege in Ternate, bevondē op elc Vadem lant gront. Onse President gheacompaigneert met den Schipper lieten haer strack aen lant setten / om by den Generael Laurens Reael, die in Geraerts Reynits plaetse ghecofen was te comen / en hem haer moepelicke reyse te verhaelen : hy tracteerde haer magnifelic / daer present waren de Admirael Steven Verbaghen, en Iasper Ianssoon Gouverneur van Ambon, c'labours quamen se weder aet boort.

Den 18. alsoo wy veel plonderinghe over hadden / van het verbrande Jacht / vont onse President goet / met de Schipper / het ghent dat wy te veel hadde / te vercoopen : welck zy oock deden : ghele maectkende van onse beyde Sloepen / en vier Gootelinghen van't Jacht / oock van een goede partie Loots /

daer by waren neghen Anckers / twee groote Touwen / en andere dinghen : t'beliep in alles dunsent drie hondert vyftich Realen van achten. Soo dat beyde parthyen wel ghecontenteert waren.

Alhier bleven wy legghen noch acht dagen / alsoo wy niet claer waren / om t'seyl te gaen : oock lieten wy hier vyftichien Man / van ons volck bliwē / met haer bye wille / alsoo zy het eerst versochten / en daer naer haer verhuerden aen de Oost-Indische Compaignie / met goede verbeteringhe van gagie. Voorts hebben wy hier onse ledige Vaten ghevult met water : en om dat onse cost op't Schip meest op was / cochten wy van den Generael / twee last Rijs / Een leggher Azijn : een leggher Spaensche Wijn : als oock drie Vaten Vleesch : betalende haer naer haer contentement / ghelyck zy ons oock deden.

Den 26. smorghens waeren de President, en onse Schipper by den Generael t'ontbieten / die haer met den gantsche Raet / een eerlick ingelep dede / van achteren volgende / en comende op de strant / met een Vaendel Soldaeten / die in volle stachorde die maet haer Musquetten afschoten tot een Adieu. Aen boort comende / wast stille / maer ontrent de middach cregghen wy een coelte van de Supderlicker hant / en ginghen onder seyl / met den Morgensterre van Spilberghen, die wy veel te cloeck waren int seylen / die nae Motir wilde. Wy namen over Monsieur de Breen, en Jan Philippe Lijf-schut van den Generael / om haer te Bantam te brengen : De Schipper van de Morgensterre, verbeerde ons met wat Porceleyn / en keersen / en een pottile met Boter.

Den 27. dreven wy den gheheele dach in stille / onder de wal van Tidor : dicht voor by de Fortresse der Spaenschen / soo dat zy by naest souden ons connen geschoten hebben /

1616.

Septemb.

ben / hadden wy wat naerder ghe-
weest: Den stroom mede hebben-
de/ en een coeltjen crighende/ qua-
men wy desen dach voor by Pot-
tebackers Eylant / ghenaemt Pulo
cayalle, dat wy savonts neffens Mo-
tir waren: snachts seyliden wy op
de lanckte van Machian.

Den 28. smorghens saghen wy
de Eylanden van Caijo en Gour-
ries, en dreeven in stilte. Nae onse
gissinghe passeerden wy voor de
vierde reyse de Linie Equinoctiael.

Den 29. sagen wy Bachiam voor
steven een seer groot wijt streckent
Lant / leeachtich / en seer slancke-
rende met veel hoecken en bochten/
voor de middach waré wy neffens
Machiam, al in stilte drijvende/ oock
den gantschen nacht.

Den 30. hadden wy noch Bac-
hiam aen Stier-boort / en Gilolo
aen backboort/ en saghen voor uyt
eenighe andere cleyne Eylanden.

Octob.

Den eersten October saghen wy
aen Bagboort ghebroomden Lant/
met sommighe Heuvels / wesende/
t'Supt-eynde van Gilolo. Daer
naer saghen wy een groot Eylant/
ghenaemt Obij.

Den 2. sagen wy het lant Zeram,
en setteden onse cours Supt Supt-
West / om Burro aen boort te crij-
ghen.

Den 3. saghen wy de Eylanden
Manipa, Kilang, Burro. Smiddaechs
hadden wy Burro aen Bagboort/
op 3. graden be-Synden de Linie.

Den 4. 5. 6. was de wint meest
Supt-Oost / liepen voor by Burro,
Cabessa Calica, den sevensten pas-
seerden wy Cambona: en waeren
snachts niet verre vā Buqueronnes.

Den 8. smorghens de wint van
de Oostelicker hant / savonts pas-
seerden wy twee Eylanden die cleen
waren: en oock cleeghe lant van
Celebes, daer op wy veel vieren
saghen.

Den 9. smiddaechs waeren wy
ontrent Macasar: en liepen om Ma-

dura aen boort te crighen / snachts
hadden wy al eenparighe coelte.

1616.

Octob.

Den 11. was de wint / en cours
als voozen / savonts coelde het op/
van de Oostelicker hande / en wy
hadden nae middach op visschien
Vadem gront gheworpen / by een
Rif / dat men noemt Pater Nosters,
dat wy wat te naer waré / en mocht-
ten groene plecken / barninghen/
en droochte sien.

Den 12. en 13. noch de selfde
cours en wint: wy saghen desen
dach / het Eylant van Madura aen
backboort van ons.

Den 14. waeren wy al voor by
Madura gheseylt: en saghen de Cu-
ste van Iava: en seyliden dien dach
voor by Tuban: soo dat wy veel
Visschers vernamé met haer Frau-
wen uyt Zee comende.

Den 16. hadde wy de coelte uyt
het lant: nae middaechs quamen
wy voor Iapara, settende het op 5.
Vadem Cley-gront / neffens het
Schip Hollandia, van Amsterdam,
dat hier ghecomen was om Rijs/ en
in Ternate te voeren. Desen dach
voer onse President aen lant / om
berverfchinghe te coopen/ alsoo de
Beesten hier genoegh en goet coop
waren/ als oock de Hoenderé/ Epe-
ren / Tamarinden/ Arack/ Vissch-
jae alle Lijfcocht.

Den 17. en 18. was de Wint
snachts uyt het lant / en ober-dach
uyt ter Zee / wy ververschten ons
hier treffelick: van Rijs / Boont-
jes / en ghedroomde Vis / en alle
andere dinghen.

Den 22. hadden wy alle onse
Provisie in / wy verlooren hier een
Ancker / alsoo hier veel Travaden
waepen/ die ons het Tou aen stuk-
ken brack.

Den 23. ginghen wy t'seyl nae
Iacarra, wy hadden doen in ons
Schip vijf levendige Hoozn-Bee-
sten/ om onderweghen te eten.

Den 28. des abonts setteden
wy neffens den Ruyghen-hoek
op der

1616. op derthien Vadem/ sijnde 3. Dagen
Octob. van Iacatra.

Den 29. settendert wy het vooz
Iacatra, op veertien Vademten: wy
vonden daer drie Enghelsche / en
vier Duytsche Schepen / als oock
een Ioncke, die na Banda wilde om
te handelen/ alsoo zy consent hadde
van de Compagnie/ vooz haer ey-
ghen profijt. Dese nacht overleedt
een man op ons Schip, die d'eerste
was van de reyse maer op de Nacht
warender twee ghesorven: Godt
zy ghelooft / die ons bevaert heeft.

Den 30. sloeghen wy onse Sep-
len af. En dreechs daer naer brach-
ten wy alle onse Siercken aen land:
op de na-middach quam oock vooz
Iacatra de President Jan Pieterfen
Coenen, met het Schip Bantam
ghenaemt.

Novēb. Den eersten November: Als wy
vooz Iacatra saghen/ werde onse Pre-
sident, met de principale van ons
volck onthoden van de President,
die met sijn volle Raet was verga-
dert / en hy verclaerde aldaer / dat
wy moesten afstaen van al 'tghene
dat wy daer ghebrocht hadden/ soo
't Schip en Goet / en dat wyt last
van de Oost-Indische Compagnie/
twelck onse President niet wel en
behaechde / en hadde gheerne dese
actie met vele redenen te niet ghe-
daen: daer op hem gheantwoort
werde/ dat hy die int gheheel soude
in Hollandt binden / daer men recht
soude wijsen van't geweld dat hem
aenghedaen worde/ soo dat hy ghe-
dwonghen was alles te verlaten:
endaer werde een goet Inventaris
af gehouden van't ghene dat over-
ghelevert worde. Dit was recht op
Alderheplighen-dach / primo No-
vembris, na onse computatie/ en op
den tweeden dito naer de reeke-
ninge onses Natie/ alsoo wy West-
waert aen wyt het Vaderlant ghe-
baren waren/ en eens den gantsche
Cloot des Kertrijer met de Sonne
omghelept / soo hadden wy een

1616. nacht of Sonnen onderganc min-
der ghehadt als d'onse: en zy lie-
den die van de West-cant/ teghens
Novēb. het Oosten waren ghebaren / had-
den een dach of Sonnen onder-
ganck meerder ghehadt als wy /
twelck vier en twintich uren diffe-
reerde: waren wy derhalven ghe-
dwonghen onse reeckeninge te ver-
anderen van de tijt / en verlooren
een dach / nalatende den Dings-
dach / tellende van de Maendach/
tot op Woensdach / soo dat ons de
Weeck was van ses daghen.

Als wy alsoo ons Schip quit
waren, warender eenighe van onse
Maets/ die haer verhuerde aldaer:
maer onse President, met sijnen
Broeder Daniel le Maire ende de
Schipper van Ecndracht met noch
thien man werden gheset op het
Schip Amsterdam, dat nae het Va-
derlant wilde. Haer Aris Claef-
soon, ende Claes Pieterfen Stierman,
met andere thien van onse Maets/
werden bestelt op het Schip Zee-
lant: en ginghen tseyl van Bantam,
den vijftienden December.

Decēb.

Den 31. overleedt dese werelt de
couragieuze en vrome Jongelinck/
(gheweest hebbende onse President)
laques le Maire, wiens lust en dile-
gentie treffelick heeft ghebleecken
de gantsche reyse/ om die met groo-
te eere wyt te voeren/ en te volbrin-
ghen.

Den 1. Januarij hadden wy een Januar.
Noort-Westen Wint / met storm/
en dreeven sonder Sepl/maer siende
noch het Schip Zeelant.

Den 2. dito verlorē wy van ons
dooz den storm het Schip Zeelant,
maer wy vondēt daer naer weder.

Den 23. saghen wy het Eplant
Mauritius, en den vier en twintich-
sten quamē wy op de Reede aldaer/
en hebben ons water op het alder-
spoedichste ingenomen/ soo dat wy
den dertichsten clær raeckteden.

Den 7. Meert: seplden wy ho- Martij.
ven de Capo de bonne Esperance,
daer

1617. daer wy seer over verblijft waren/
en setteden onse cours naer het Ey-
lant S^t. Helena ghenaemt.

Aprilis. Den 1. Aprilis voor de middach/
saghen wy het Eplandt S^t. Helena,
en daechs daer na/ settedent wy het
onder het lant daer wy met vzeuche
vonden het Schip Zeelandt, dat
verdwaelt was van ons / maer ee-
nighe daghen voor ons daer ghe-
arribeert.

Den 7. dito. Naer dat wy van
alles ons wel versien hadden / gin-
ghen wy beyde t'sepl / ende saghen
den vijftienden het Eplandt Af-
cension.

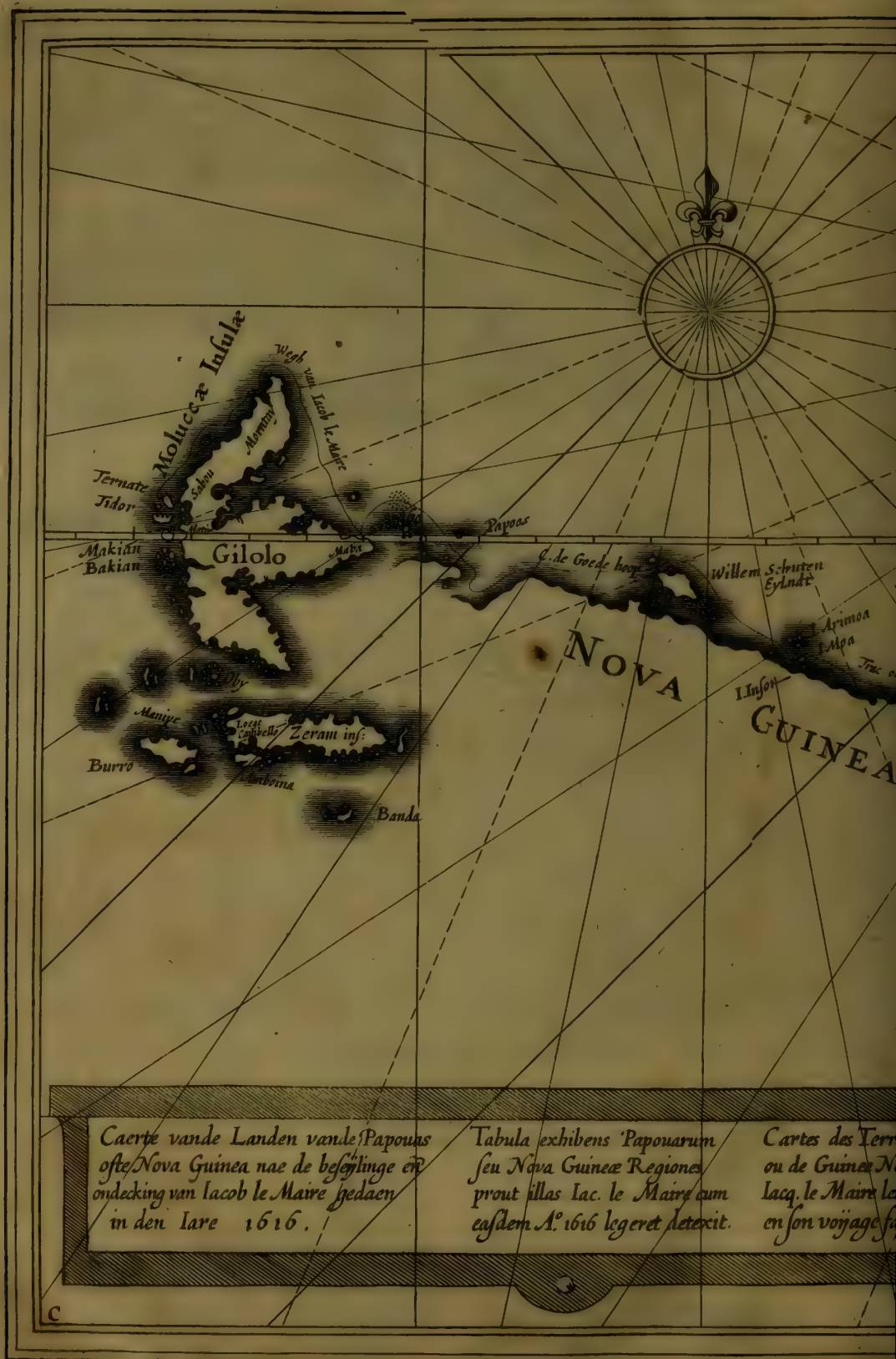
Den 24. werden twee Schepen
gesien van de Maets/ op de hooch-

te van een graet be-Suyden de Li- 1617.
nie / maer zy condensc niet ver- Aprilis.
kennen.

Den 25. seplden wy de vijfde-
mael onder de Linie Aequinoctiael,
en den 29. verscheen ons de Noort-
Sterre / die wy nu wel twintich
Maenden ghemist hadden.

Den 2. Julij arribeerden wy Iulij.
niet het Schip Amsterdam in Zee-
landt. Hebbende dese moepeliche
en verdrietighe reyse volbracht / in
twee Jaren / en achthien daghen:
nalatende onsen lieven en weerden
vriende den President Jacques le
Maire, die gheerne het eynde van
dese laboreuse Reyse / ghesien
hadde.

Hier eyndicht de Australische Navigatie
van den President Jacques le Maire.

Caerte vande Landen vande Papouas
ofte Nova Guinea nae de bespellinge en
ontdecking van Iacob le Maire gedaen
in den Iare 1616.

Tabula exhibens Papouarum
seu Nova Guinea Regiones
prout illas Iac. le Maire cum
eisdem A. 1616 legeret detexit.

Cartes des Terr
ou de Guinea N
Iacq. le Maire le
en son voyage f

RELATIE

Van de twee Carabellen / die
den Coninck van Hispanien / inde Maendt van
October Anno 1618. van Lisboa heeft uyt-gesonden / om
 te ontdecken / ende besiechtighen / het Fretum oft Passagie Le Maire
 in't Zuiden gheleghen / onder conduitte van Capiteyn
 Don Iuan de More, welcke twee Caravellen, weder=
 om in Siville inde maent Augustus 1619. zijn
 gekeert / ende daer van den Coninck
 rapport van hun weder-va=
 ren hebben gedaen.

1618.

De Coninck
 van Hispanien
 hebbende ver=
 staen de ontdec=
 dinghe van het
 Fretum le Maire,
 door die vā Hol=
 landt / om dat daer van de avvijzen
 in Spaengien waren ghegheven /
 om daer van de volcomene versee=
 kertheit en bescheet te hebbē / heeft
 geordonneert dat van Lisboa sou=
 den toe-ghemaecte worden 2. Ca=
 rabellen / elc groot wesende ontrent
 van hondert last / met 60. Mannen
 op elcke Carabelle / en voorts wel
 versien met gheschut / amonitie van
 Oorloghe / en Vibres voer ontrent
 twee Iaren / om het selfde Fretum
 oft passagie te soecken / en te besich=
 tighen / hebbende daer toe ghekre=
 ghen uyt dese Landen eenige Hol=
 landsche Stier-lieden / en onder an=
 deren een Ian de Witte van Amster=
 dam. En dien volghende soo zijn
 inde maent van Octob. Anno 1618.

de voorszreven Carabellen / onder
 het bewint en commandement van
 de voorszreven Capitano Don Iuan
 de More van Lissebona gheseylt / en
 is den voorszrevē De More erpres=
 selic belast / dat hy op alles wel sou=
 de letten / en goede opmerckinge
 nemen / van de voorszreven passa=
 gien / en insonderheyt oft daer mid=
 del soude zijn om die te sluytē / met
 eenige Forten en Casteelen / op het
 Landt te maken / op welcke fonda=
 ment en dit te vernemen / die voorsz=
 schreven Carabellen alleen zijn uyt
 ghercedet / alsoo de Coninck seker=
 lijk wiste / en wel gheinformeert
 was door rapport van een ige Hol=
 landsche Stier-lieden / dat aen de
 bindinghe van de passagie niet en
 was te twiiffelen.

1618.

Dies niet tegenstaende den Co=
 ninck daer mede niet gheronten=
 teert zijnde / om alle particulari=
 teyt en sekerheyt te weten / op het
 bestuyt van de voorszreven passa=
 gie / heeft even-wel de voorszreven
 h Caravellen

1618. Caravellen derwaerts ghesonden/
de welke voorszpoedichlick zijn ge-
arriveert in Rio de Genero, aen de
kuste van Brasilien, al-waer sy zijn
ververscht / van water / en sulcks
meer als sy van noode hadden/ende
van daer zijn sy voorts gesept nae
het Fretum oft Passagie / ende zijn
komen te vervallen / een weynich
beoosten de Strate van Magellanes, al-
waer ontrent het Landt komende
een groote Bay hebben bevonden
uytwaerts aen/ in't Landt loopen-
de/en om te besichtighen zijn sy die
inghebaren/ ghevende die de naem
van S. Ieorge. En hebben daer aen
Lant gheweelt/ en Volck ghebon-
den/ seer groote Lypden / een hooft
langer als de grootste Lypden/ die
men hier te Lande vint/ die haer al-
le vrientschap bewesen/ sonder pets
te misdoen. De Capitano Don Iuan
de More, handelde in de voorszre-
ven Bay / met de Indianen, en ver-
kreegh vooz eenich out Pser/ eenich
Gout/ ende onder andere een stuck
gouts wescende anderhalf voet lanc
van de Swarten / maer hoe wich-
tich het was hebben de Hollantsche
Stier- lieden niet connen weten/ al-
so het de Capitano secreet hielt: heb-
ben oock niet konnen vernemen of
het selfde Gout daer was gevallen/
of wel elders/ mits de Capitano den
handel alleen dreef.

Wt de voorszreven Bay schep-
dende/ zijn de Caravellen gebaren/
oostelick aen het Landt ver volgen-
de/ en 'tselste in't ghesicht houden-
de/ om alsoo die passagie dies te be-
ter te vinden/en t'ontdecken/en zijn
alsoo seplende vooz de passagie ge-
komen / hebbende het selfde passa-
ge / of Fretum le Maire, soo bebon-
den/ als de Bewint-hebbers vande
Austraelsche Compaignie, haer caer-
te dies aengaende hebben uyt- ghe-
gheven: alleen different daer-inne/
datse rapporteren dat het Fretum
niet soo breeet en wiit en is / als het
hier onder is gheteekent / dan

in de lenghde van seven Mijlen 1618.
staen sy sulcks toe/ ende al-hoe-wel
dat sy het Fretum hadden ghebon-
den / en terstont konden vooz sepl-
len: soo heeft de Capitano Don Iuan
de More; volgende de last hem door
den Coningh ghegheven/ het selfde
Fretum vooz-by ghebaren / verbol-
ghende het Landt aen d'Oost-zijde
gheleghen/en gesept Oost en Oost
ten Zupden aen / tot ontrent de
lenghte oft Longitude van dertich
Spaensche mijlen / om te besichti-
ghen/oft daer noch een andere pas-
sagie oft door-tochten waren/ om in
de Nieuwe Zupd-zee te komen/
maer gheen ghevonden/ dan alleen
vast ghesloten Landt: Indiceren-
de ende oordeelende daer door / dat
het vaste Landt oostelick is loopen-
de / en streckende naer de Capo de
bonne Esperance: waer door de twee
Caravellen wederomme ghekeert
zijn / toch niet wel dienen en wilde naer
het Fretum, 'tselste seer lichtelijck
passerende / in minder dan eenen
dach/ ende hem bebindende in de
voorszreven Zupd-zee / soo heeft
de Capitano volghende den last hem
ghegheven/ het voorszreven Lant
legghende beoosten het voorszre-
ven Fretum, dat wy inde Holland-
sche Caerte genoemt hebben Staten
Lant, oock ontrent de dertich mij-
len besept/ om te sien hoe het Lant
strect / en hebben bevonden dat het
Lant daer veel breeder was/ als aen
de passagie/sonder eenige door-toch-
ten/ noch openinge te vinden/maer
wel door-gaens/ een hooch/ stepl/en
klipachtich Lant / soo van buyten
als van binnen / dat is aen beyde
zijden als Noorweghen.

De voorszreven Caravellen kee-
rende wederom Westelijck nae het
Fretum le Maire, zijn het selfde vooz
by ghesepit/ naer dat sy noch in eeri
Bay hadden gheweelt / gheleghen
op een hoeck vande selve passagie/
aen de Zupd-zee: daer sy mede volc
hebben

hebben ghebonden / en oock als de Schepen vande Austracische Compaignie hebben vernomen seer grote menichte van Walvisschen / so in de Noort-zee in de passagie / als in de Zuyt-zee / soo dat het een saecke van verwonderinghe was sulcken hoop van die gedierten te sien / sonder dat sy de Schepen pers misdeden. Synde voorts gesept / en gevolcht het Landt streckende aen de zyde vande Magellanes straet; dooꝝ ons ghenaeemt Mauritius Eylandt, sy ontdeckeden mede eenighe kleynne Eplandekens die wy in onse caerte ghenoeemt hebben Barnevelts Eylandt, en ooc so vervolgende haren cours ghevonden hebben het Capo de Hoorn, op dierghelijcke hoochte van graden / als die inde Hollandsche Caerte is ghestelt / wesende dese Caep het Supdelickste Lant dat opt inde Weerelt is beseylt.

Vooꝝts vande selfde Capo hebben de twee Carabellen haren kours vervolcht soo nae het costerende als sy konden / hebbende altyt het selfde perfect int ghesichte ghehouden / en op eenighe plaetsen aen Landt gheweest / daer sy over al Volck / als te vozen verhaelt is hebben gebonden / sonder dat sy hebben konnen mercken eenighe dooꝝ-tochten / oft passagien sonder upt de Magellanesche strate, naer de Zuydt-zee / als eenighe Enghelschen / en oock de Commandeur Speilbergen, met seer kleyn fondament en wetenschap hebben willen upt gheven / en seggen: Dat van Capo Frouwaert legghende ten naesten by midde-wege van de strate / daer een gat of dooꝝ-tocht soude wesen / die na de Zuydt-zee conde loopen / twelck de Spangiaerden oock niet ghevonden hebben. Maer in contrarie alle het Lant dat de voorschreven Magellanes Straet om-ringhelt / was dicht en vast ghesloten tot een / so dat het eyndelicken blijktt dat het een Eplant is / tghene de Bewint-hebbers

vande Austracische Compaignie genaempt hebben Mauritius Eylandt, want soo daer eenighe dooꝝ-tochten waren / en soude het gheen Eplant wesen.

De twee Carabellen in de zuydt-zee hun bevindende / souden gheen ne de custe van Chili beseylt hebbē / indien sy wel van Wivres hadden versien geweest / dan mits het manquement van het selfde / en dat in plaetse van gheviccalieert te wesen vooꝝ twee Jaren / als de Coninck hadde geordineert / qualick Wivres hadden vooꝝ thien Maenden / mits de Officiers vanden Coninck / een deel van de selfde vercocht hadden / daer mede haer profijt onbehoorlijc soeckende / soo zijn sy ghenoot saert geweest / wederomme (sonder meer te onder-soecken) nae Hups te seyllen / en alsoo haer de windt diende om dooꝝ de Straet wederom te keeren / ende de stroom mede hebbende / zijn dooꝝ de voorschreven Straete seer voorspoedelijc upt de Zuydt-zee in de Noort-zee gheraecht: nae dat sy inde Straet eenighe plaetsen hadden besichtet / en by-sonder de plaetse daer eertijts Philippus stadt gebout was / en dat dooꝝ last en bevel van sijne Majesteit vā Spangien / die de Commandeur dat hadde belast. Hebben oock inde Straet eenighe Boomen gevonden / waer van de schozste was van sonderlinghe goeden reuck / en soo sterck en krachtich dat de Deper daer by geē comparatie en heeft / welcke schozsen sy een deel mede namen / en in Seville niet groote begeert vercocht is selthien Realen het pondt. En zijn alsoo de voorschreven Carabellen van de strate weder in Spangien / sonder eenich ongheluck weder-ghekeert / ende ghearribeert tot vooꝝ de stadt van Siville, volgende den last die hun ghegheven was in Spangien weder te keeren / en niet in Portugael, al-hoe-wel de Capitano Don Iuan de More verklaerde /

1618. dat indien hy gheweten hadde / dat de Coninck te Lissebone hadde geweest / niet teghenstaende de voorszreven last / hy niet en soude gelaten hebben in Portugael weder te keeren.

De twee voorszreven Caravelen komende voorsz. de stede van Seville, op S. Laurents dach; wesende de Patron van het Huys van Borgondien, hebben met seer groote triumphhe haer Gheschut los gheschoten / ende een Man gaende op de Kay doot-geschoten: en van het succes van de reyse / heeft de Capitoen aen sijn Majesteit te Lissebone rapport gedaen / en daer over heeft de Coninck / met raet en advijs van sijnen Raet / ende die van de Contractatie in Seville gheordonneert / dat men in alle diligentie acht schepen in Seville soude ghereet maken / om langhs de selfde passagie te senden naer de Philippinas, met Soldaten / en Zee-varent volck / en voorts met Geschut / Ammonitie van Oorloghe / Couwerck / en alderley Schips-behoef / om de Galioenen toe te rusten die in de Manilles zijn / en ghebout werden / en moeten die reet wesen / en uyt seplen teghens November 1619. sonder langher vertreck.

Hebben ooc die van Spaengien gheresolveert overmids de goede gheleghentheyt / ende bequaemheyt vande voorszreven passagie / jaerlijck langhs dien wech die inde Philippinas, ende Molucques te secouren. Also de Hollantsche Pilooten / en onder andere eē Pieter Michielsz. van Catdoelen, die mede voorsz. Piloot Major / op een van de voorsz. acht Schepen sal varen / den Coninck van Spaengien vastelic toeghelept heeft / ongheluck gheweert / alle Jaeren van Spaengien inde Philippinas, ende Molucques, te varen / in acht of neghen Maenden / mids de winden / en stroomen inde Zuyt zee / soo favorabel zijn / dat sy

door gaens van de selfde Zuyt-zee 1618. in twee Maenden de selfde Landen met kloeck en ghesonde Volck sal kunnen beseplen / sonder subjeet te wesen eenige tijden of sapsoen van 'tjaer / noch door eenighe moussonnes belet zijn de Voyagie te doen. Een sake van seer groote aensien / en consideratie / het Volck ghesont en frisch te brenghen uyt Europa, in de Philippinas, oft Molucques, in 8. of 9. Maenden / sonder subjeet te wesen eenige tijden / windē of moussonnes, ghelijck men onderworpen is als mē de selfde wil beseplen lancr de Capo de bonne Esperance. Dat ten regarde van de selfde daer lancr te beseplē geē comparatie noch gelijckenisse heeft als de ervarentheyt ons nu soo langhe als de vaert geduyrt heeft van dese Vereenichde Provintien / op de Molucques claerlijcken aengewesen heeft / en dat ten besten komende de voorszreven reysen uyt Hollandt naer de Molucques ghemeenlijck dueren 14. vijftien / en seltchien Maenden / en dickwils langher: en niet sulcke zwaricheyt ghedaen worden / dat gemeenlijck van het Volc en Soldaten die met die Schepen varen / een derde-deel / iae de helft / en meer sterben eer dat sy in de ghedistineerde plaetse komen: Iae het is ghebeurt dat eenige Schepen veel meer verlozen hebben / als ghebeurt is by differente Vlooten. 'Tis waerachtich / en can niet ontkennt worden / dat de Gouverneur Gerrit Reynst, uyt dese landen met sijne Vloote naer Oost-Indien: seltchien Maenden en drie daghen onder-weghen is gheweest / eer hy tot Bantam is ghearriveert / men laet staen inde Molucques, hebbende verlozen meer als het vierde-part van sijn Volck. Inghelijck is de Commandeur Adriaen Wouterfsz. met sijn vier Schepen van Hollandt tot Bantam, neghentien en een half Maent onder-weghen gheweest: hebbende het Schip Vlis-singhen

1618. singhen van de selve Blote hondert en drie en tseftich Mannen verloren van twee hondert Mannen die hy op hadde/en de resterende sevenen-dertich meest siec en onbequam zijnde eenich scheeps werc te doen. Van ghelijcken de witten en swarten Bepz / zijn oock op de voyagie achthien Maenden onder-weghen gheweest / en meer ; eer de selve mede tot Bantam zijn gearriveert: heb-bende dese Schepen verloren sommighe een quart / en een derdendeel van haer Volck. De Schepen den Arendt van Zeelandt, de Eendracht van Amisteream, de Oraengie boom van Hoorn, zijn onder-weghen geweest / twaelf / derchien ende meer Maenden.

Waer door blijkt hoe zwaer de vaert be-oosten de Caep is / om de Molucques, Amboina, en andere plaetsen te beseplen / in respect van de nieuwe ghebonden passagie / soo

dat d'een by d'ander niet is te compareeren.

Gemerckt dat men door de boorzschreben passagie / upt dese Landen varende met bequame sapsoen in ontrent vijf Maenden aen de custe van Chili en Peru, en in acht maenden in de Molucques, en Landen hier booz verhaelt sonder verlies van Volck can comen / als ghebleken heeft door het Schip Eendracht van de Australsche Compaignie, die daer gheariveert is sonder Volck te verliezen : Daer ter contrarie dickwils de Schepen van de Oost-Indische Compaignie te Bantam arriverende / buypen het sapsoen noch drie / vier / vijf Maenden verstuken eer sy hun reyse con-nen verborderen / sonder noch te reekenen dien tijdt / die sy moeten consumeeren om op de Molucques, en andere Landen te varen.

It 2 RELATIE

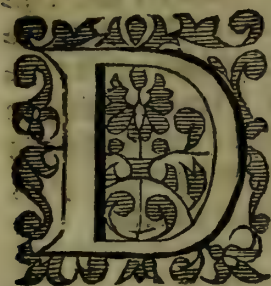

RELATIE en ABREGÉ
Van alle de Voyagien ghedaen
nae de State van Magellanes.

Vande Voyagie van FERNANDO MAGELLANES.

1519.

DEs Arma-
de wat laet ver-
trocken ginc dē
tienden Augu-
sti 1519. van
Sevilla, quam in
Tenariffa, daer-
se eenighe daghen vertoefde / van
daer vertrockse den 3. October /
navigeerde vijftien dagen tot dat-
se quam aen de kuste van Guinea,
aen Capo Blanco, oft daer ontrent /
kregen hier stilte van twintich da-
ghen lanck / ten eynde van welke /
hadden een maent contrariē wint-
met tozment continuerende haere
Voyagie / quam den 13. December
in Porto, of Rio genero in Brasil, al-
waer sy haer ververschreden / den
27. dito / gingen sy weder t'sepl / loo-
pende langhs de kuste. Den 7. Ja-
nuarij 1520. hadden de hoochte van
34. graden / quamen in Rio de la Pla-
ta: alwaer sy eenighe dagen versch
water in-namen / den 6. Februarij /
vervolchden haer reyse / costrerende
vijf daghen een legua / en schachts 5.
of 6. leguas van Lant / op 40. gra-
den vonden een schoone Bape Sint
Mattheus, alwaer sy wilden in-ko-
men / om te sien oft een Straet was /
maer gheen gronde vindende om te
anckeren / liepen van daer voort in

een ander Baeye / ghenaeamt De los
Patos, vonden aldaer een kleyn Ey-
landt vol Kobben / en Pinguins /
vervolgende voort haer reyse / qua-
men in een schoone bape De los Tra-
bayos, by noorden Port S. Iulien, de
welcke hun bequaem docht om te
hibernerē / om dat daer te Lande
de Winter begonst te komen / wesen-
April / en hadde hier groot tozment /
vertrocken van daer de kuste lanck /
quamen den Palm-sondach in Por-
to S. Iulian op 49. graden / daer hun
goet docht te hiberneeren / sont van
hier een Schip voortder aen / om een
Straet t'ontdecken / en vant twint-
tich mijlen verder een schoone Ri-
viere S. Cruz de Mayo, vonden veel
Visschen en Zee-wolven / van daer
willende voortder seplen / quam een
tozment dat het Schip teghen het
Lant ghebleven is / nu wesende ge-
passeert de 5 maenden van de win-
ter / April, Majo, Junio, Iulio, Augu-
sto: vertroocken den 24. Augusti, upt
Porte S. Iulian, en quamen in Rio S.
Cruz, alwaer sy vertoefden en ver-
verschten / noch twee maenden Sep-
tember en October, seplden van hier
ultimo October, costrerende al zuyt-
waert met veel moeyten / door het
quaet weder / tot datse quamen aen
Capo de las Virginas, den 6. Novem-
ber, seplden sy inde Straet / den 27.

1520.

Novem-

1522. November, in twintich dagen quam men sy inde Zuyd-zee/ ende namen haren cours nae iNoorden, met groot torment/ tot den achthienden December, datse de hoochte hadden van 32½ graden/ ende ginghen van daer met goeden windt haren cours Noort-west/ en West-noort-west/ tot aen de Linie/ den vier-en twintichsten December hadden sy de hoochte van ses-en-twintich graden bespyden de Linie/ hebbende meer als dertich dagen genabigeert son-

der Landt te sien: In't laetste ontdeckten sy twee klepne Eplanden/ die onbewoont waren/ daer niet ten besten was/ diese noemden Desventuradas, Guido seght datse drie maenden en twintich daghen seplden sonder Landt te sien. Anno 1522. den sesten September is het Schip Victoria in Sevilla gekomen/ of in Spaengien ghearriveert: hebbende op de reyse gheweest 3. jaren/ ses-en-twintich daghen.

Voyagie vande Schepen vande Bisschop van Plasence.

DON IVTIERES CARVAIAL;

DE Tweede Vloete nae de Straet van Magellanes, is gheweest toegherust van de Bisschop van Plasence: zijnde in't ghetal van vier Schepen/ uyt Spaengien t'zeyl ghegaen/ nae de Straete/ om die te passeeren/ om te gaen na de Molucques, also de voorszeyden Bisschop daer toe licentie hadde ghekreghen van de keysler/ met een seer voorszpoedighe windt zijn sy ghekomen aen de Straet vā Magellanes, alwaer komende/ ende wesende in-ghebaren twintich mijlen/ kregghen een stercken westelijcken wint/ soo dat drie Schepen teghen het Lant dreeven/ aen de Zuyd-zijde/ en geraecten geheel in stucken/ ende het vierde Schip dreef wederomme te rughe te Zee/ welck als de stroom gepasseert was/ keerden wederom in de Strate/ soeckende sijn Compaignie/ en vont veel Volcks vande

gebleven Schepen aen Lant/ gaende langhs de strande/ maer de schepen waren tegen het Lant vergaen: het Volck dat aen Landt was/ riepen tot de ghene die in't Schip waren/ maer de Capiteyn considereerende de kleynheyt van sijn Schip/ ende de weynige Victualie/ voor so veel Volck/ wilde hy haer aen Lant niet gaen/ maer verbozderde sijn reyse en passeerde de Straet/ en om dat hy alleen was/ resolbeerde hy niet nae de Molucques te seplen/ dan setten sijnen cours naer de kusten van Peru, en de Stadt Lima/ aldaer aenkomende is het Schip daer blijven leggen tot op desen dach/ tot een memorie: De Mast daer van settende voor het Paleys/ t'Volck van d'andere drie schepen die inde Straet waren ghebleven tot het ghetal van twee hondert en vijftich Menschen/ waer af de Capiteyn genaemt was Quiros, zijnde nieuwers gheloozt oft vernomen/ tot op den dach van hynden/ wesende ontrent veertich Jaren gheleden.

De derde Voyagie na de Straet

Magellanes, doch langhs de Zuydt-zee.

Derde sep-
lagie is ghe-
weest om die
langhes de
Zuyd-zijde
te ontdeckē/
door Ordre
vā Don Gar-
cia de Men-
doza, Gou-

verneur van Chili, derwaerts sen-
dende twee Schepen / met een Ca-
piteyn Ladrillero, welke Capiteyn
de selve Strate langhs die zijde ge-

vonden en ghepasseert heeft / maer
en dozt hem niet verstouten / de
Strate of de Enghte upt-waerts
aen te loopen / maer is soo haest als
hy de Nooydt-Zee verkent hadde/
wederom te rugghe ghekeert / door
het verbolghen en quaet weder / om
dies-wille dat de Winter daer al
begonnen was / en waren naer sijn
segghen de baren van de Nooyt-zee
hem ontmoetende / seer verheben en-
de ontfelt / en gantsch wit schuy-
mende van verbolghentheyt.

De vierde Voyagie van Don

*Fray Garcia, Iofre de Loaysa. Anno 1525. upt-
ghesonden / met ses Schepen van Keyser
Caerle, om vorder t'ontdecken.*

1525.

In Julio gingen
sy van S. Lucar,
ververschten int
Eylant van S.
Mattheus, sep-
lende van daer
den 3. Novem-
ber, saghen sy
den vierden December, Brasil op 20.
graden: hadden van 14. tot 18. Ja-
nuarij veel storm / in't incomen van
de Straet verlozen sy een Schip / by
Capo Virgine, en quamen den 18.
dito in de Straet / weder raecte-
den sy daer upt / met verlegghen we-
der / en suckelden in Rio S. Alephon-
so, ende in Rio en Porto S. Cruz, daer
eenige abyspen en disordren waren
onder't Volck / gheraecten den 8.
April weder in de Straet: Primo
Junij quamen se in de Zuyt-zee / vin-
dende aen weder-zijde van de mont

van de Strate seer veel Eplanden
op 48. graden: hadden 52. daghen
in de Strate door-gebrocht / en ver-
lozen haer Patache. Den vijften
dach dat sy upt de Straet liepen/
kregghen sy een harde storm daer de
Schepen van een gheraecten / en
verlozen de Capitana, die sy noyt
meer saghen / duerde alsoo vier oft
vijf daghen / dat se gheen seyl moch-
ten voeren / kregghen veel waters
in / verbolghden haer reyse naer de
Molucques, en quamen aen in Min-
danao: Sy vonden aen de Straet
Magellanes aen de custen veel Wal-
visschen op de strandt / die daer ghe-
raecten door storm en tempeest/
ende de verbolghen Zee op smijt/
twelt een teeken is van veel quaet
weder / en hooch bloepent Water/
vonden oock in Rio de Cruz, l'As-
piden van veelderlepact / en steenen
die

die Bloede Stempen / met veel rare-
teyten / vonden daer oock seer veel
schoone ende wel-rieckent Houdt/
en seer veel groene wildt Caneel:

doch goet om t'eten: Segghen me-
de / dat d'een en d'ander zijde van
de Straet bewoont is.

Voyagie van Sir, Francisco

Draeck nae de Magellaensche Straet.

Anno 1577.

1577.

En 15. Novem-
ber seplde hy
upt Plymouth,
dooz contrarie
wint quam we-
der in / den 13.
December sepl-
de hy vooz de
tweede mael upt / met vijf Schepen
groot en kleyn. Den 25. quamen
sy by Cabo Cantjen in Barbarien, den
27. quamen sy aen't Eplant Moga-
dor, daer sy hun Pynasse op sette-
den / seplden voozt den 30. Decemb.

1578.

Den 17. Januarij Anno 1578. qua-
men sy aen Capo Blanco, in een Ha-
ben / en schepden van daer den 22.
Januarij, en den 27. by Isla de Majo:
den 29. quamen sy in St Iago, en na-
men het Schip van Mino de Sylva,
en namen hem mede / om dat hy een
goet Pilot was / ginghen van hier
naer het Eplandt Brava, en bulden
eenighe Vaten met versch Water /
namen haren cours van hier naer
Brasilien, hebbende ontrent de Li-
nie drie weken stilte / quamen 'tlant
van Brasil te sien den eersten April,
op de hoochte van 33. graden / son-
der eens Lant te sien / oft versch wa-
ter te nemen / haren cours verbol-
ghende / tot Rio de la Plata, daer sy
in seplden op 53. 54. badem / ende
schepteden versch Water upt de Ri-
viere neffens Scheeps boort / voozt
seplden van hier / ende deden haren
cours vooztaen op tot op 39. gra-

den: alwaer sy't setteden by som-
mighe Clippen / ligghende vooz een
Bay / op de welcke veel Kobbe wa-
ren / en verlieten een Schip of twee
dat sy verbranden / alles daer uptne-
mende / ende verbolghende haren
cours met d'ander vier Schepen / en
quamen den 20. Iunij in Baya des las
Islas, oft Porto S. Julian op 49. gra-
den / laghen hier 27. daghen / ver-
verschende haer: Den 17. Augusti,
ginghen sy van hier t'sepl / liepen
langhs de kuste henen / tot ontrent
1½. mijle weechs van het Landt af /
want het is daer al schoon en sup-
ber / van 20. tot 25. Badem diepte /
en waren vier oft vijf daghen onder
wegen tot den mont vande Straete /
de wint contrarie zijnde / vertoefden
eenighe daghen / eer sy daer in lie-
pen / en begosten in te gaen met een
Oost Noort Ooste wint den 21. Au-
gusti, den 24. begonnen sy de Straet
innewaerts aen te loopen / en qua-
men dien dach aen het Kobben Ep-
lant: binnen in de Straet wesen-
de / liepen daer dooz nae haren wil /
sonder eenich overlast van weder of
wint / den 6. September, quamen sy
inde Zuyt-zee / alwaer sy veel quaet
weder hadde / en malkanderen ver-
lozen / ten eynde van welcke sy haer
cours deden Noortwest / en Noor-
den de kuste langhs / ververschende
aen sommighe Eplanden / van daer
haer cours nemende met zuyde win-
den / langhs de wal / quamen nae

Chili,

Chili, ontrent S. Iago. Den 17. Februarij 1579. quamen sy door Aquapulco, in Nova Espagna, van daer t'sepl gaende / quamen op 43. graden / alwaer sy de locht so kout vonden / dat sy haer qualijck konden verwarmen / van daer quamen sy op 38. graden / in een goede Baye / ghenamit Nova Albion, in America ghelegghen. Den 13. October, quamen sy aen eenighe Eplanden / ghelegghen acht graden be-noorden de Linie: Den 14. November quamen sy inde Molucques, en arriveerden in Engelandt den 3. November 1580. en waren upt gheweest twee Jaren / 10 $\frac{1}{2}$. Maenden. Staet te noteren dat sy in seiven Maenden ende vier Daghen seylde van Enghelandt in de Straet: en door de Straet in 16. Daghen. Oock dat M. Iohn Winter van de Compagnie van Draeck, wesende met d'ander Schepen geseylt door de Straete / en wesende in de wint / met quaet weder / is den 8.

October van sijn Compagnie ghedwaelt / loopende weder te rugge door de Straet / nemende sijn cours naer Hups: en komt den 11. November weder upt de Straet / in de Noort zee / passerende de Straet weder in ses en-twintich Daghen / en quam den tweedē Junij Anno 1579. weder in Enghelandt, vlieghende t'vindinghe / hoe dat hy op 55. graden besuyden de Straet was gheweest / ende aldaer van hen gheraecht.

De Vice-Kop van Peru, bernemende dat Draeck het silber en gout upt de Schepen nam / sonde drie Schepen / met twee hondert vijftich Mannen / met Gheschut om hem te soecken / en te verbolghen / dan hem niet vindende ontrent de Capo sint Franc, ende bernemende dat hy niet was ontrent Panama, meynden sy dat hy door de Straet weder was gheseylt / daer ober is de Bloet wederom ghevaren.

Voyagie van Pedro Sarmien-

to, af-ghevaren van Lima Anno 1579. nae de Strate van Magellanes, om de selfde van de Zuyd- zijde te gaen recognosceren.

1579.

Anno 1579. so Draeck inde Zuyd-zee langs de kuste vā Peru was gheweest rooven / komende door de Straete van Magellanes, soo heeft de Vice-Kop Don Francisco de Toledo, omme daer inne te versten / en kennisse vande saecke te hebben / twee goede Schepen toe-gherust / de welke van't Callou de Lima, t'sepl ginghen den 11. October: den eersten Novemb. passeerde sy de Landen Desventuradas, op 25 $\frac{1}{2}$. graden. Het eerste Landt dat sy verkenden

was op 49 $\frac{1}{2}$. graden / alwaer sy quamen met een boosspoedighe reyse / in min als dertich daghen: loopende zee-waert in om de Zuyde winden te schoutwen: Alhier van vonden sy als in Archipelago veel Eplanden / en Sarmiento argueerde dat de Straet hier moeste wesen / twelck sy ondersochten / loopende in verscheyden Baeyen / Inwijcken / en Canalen / klimmende op de hooghe gheberchten / en ontdecken verscheyden groote Anganghen / Rivieren / en Porten / vonden niet als ghebroken en ghescheurde Landen / tellende rustighen

1579. tusschen dit en vijftich graden/meer
 als 83. Eplanden / groot en kleyn/
 liepen van hier weder zee-waert in/
 alsoo sy gheen Straet konden vin-
 den/en kregghen grooten storm ende
 onweder / soo dat de Schepen mal-
 kanderen verlozen / en niet weder te
 sien quamen : t'sanderdaechs ghe-
 duerde noch het ghewelt van windt
 die dwars op de wal was / en siende
 de openinge en het canaal int Lant/
 sagghen dat het meer en meer inne-
 waerts aen was streckende / schoon
 en diep : waer door haer verseecke-
 rende dat aldaer de Straet was/
 bebonden aen de hoochte des Sons
 57. graden: welck de rechte hooch-
 te is van de Straet aen de Noort-
 zijde : in de Zuydt-zee ondeckende
 dagelinc seer veel Eplanden / Doort-
 ten en Ribieren / daer van hy pos-
 sessie nam vooz den Coninck van
 Hispanien : Alle de plaetsen noem-
 de hy met verscheyden namen : en
 vondt op sekerker plaetse ghenaemt
 Porto Vermejo. Oesters van de
 Zee / daer-inne waren seer schoone
 Peerlen. Doende van hier voorts
 sijn Voyagie inde Strate / vernam
 hy van de Inwoonders dat Draeck
 aldaer ghepasseert was / en verspie-
 dende een gelegentheyte aen de eng-
 te van de Straet / om die te sluyten/
 en met Forteressen te bewaren / pas-
 seerden boorder/en hebben veel com-
 muniacien / met d' Inwoonders en-
 de Gigantes ghehadt van de Straet:
 volghens dat-men in Argenfola le-
 sen mach: zijnde alsoo met goet we-
 der en sonder eenighe zwaricheyt de
 Strate heel door gelooopen / komen-
 de aen de Noort-zee ypt / en nam
 van daer sijn cours na Capo Verde,
 en van daer met sijn Schip na His-
 panien : alwaer hy reysde nae het
 Hof / daer hem sijn Majesteijt groo-
 telijcks begaefde / en dede op sijn
 versoet een groote Vloot toerusten/
 onder Diego Flores de Baldez om de
 Straet te fortificeeren.

Nu keerende tot de Vice-Admi-

rael / die door t onweder verseecken
 was / deden haer uiterste beste Zee-
 waert in te loopen / maer om dat de
 windt dwars op de wal / en seer ghe-
 weldich was waepende / meynden
 sy vooz ghewis dat sy vergaen sou-
 den hebben / en op de wal gheraecht
 (alsoo het onweder drie dagen lanck
 duerde) maer 'tgheviel gantsch con-
 trarie / want bebonden dat het lant
 meer en meer inwaerts / ende Oost-
 waerder aen was wijckende / het
 onweder ghedaen zijnde / bebonden
 haer op 56. graden / en waren noch
 verre van Lant / seer verwonderet
 zijnde. Hackuyt schrijft datse in de-
 se navigatie oock waren op 58. gra-
 den gheseyt / bindende be-zuydent
 de Straet veel Eplanden / als oock
 een ander Straet / dewelcke Acosta
 oock affirmeert / segghende van een
 ander Mont / of Inkomste gelegen
 op meerder hoochte / door oorsaecke
 van een seker groot Eplant gelegen
 aen de Zuyt-mont van de Strate
 aen de Zuyt-zijde / Gent la Campa-
 na. Van hier seylde de Vice-Ad-
 mirael de kuste langhs nae Chili, en
 van daer nae Lima in Peru.

Anno 1581. is door de Coninck
 van Hispanien (soo op't versoek en
 persuasie van Sarmiento, als door
 dien den roep was / datter in Enghe-
 lant wederom Schepen nae Magel-
 lanes werden toe-ghemaect) na de
 Strate ghesonden Don Diego Flo-
 res de Baldez, met 23. seplen / ende
 2500. Mannen / daer hy een nieu-
 wen Gouverneur nae Chili met vijf
 hondert Soldaten ypt Nederlandt:
 inde Schepen ladende veel mate-
 rialen om een fortresse te maken in
 de engte vande strate / volgende den
 raedt / ende het advijs / van Sar-
 miento die met dese Schepen oock
 ginck / met-nemende seer veel Am-
 monitie met veel Volcks / Mannen
 en Vrouwen / om de Straet te po-
 puleeren / ende een Colonie te
 maecten / daer ober dat dese Sar-

miento soude zijn Gouverneur / sy waren Jaer en Dach eer dat sy in de Straet quamen / hiberende twee ofte drie reys in Rio de Genero, en

andere plaetsen / door konde weder om keerende / en eenighe Schepen verbroncken met veel Volcks.

Voyagie van Thomas Candisch, naer de Straet Magellanes.

1587.

DEn 21. Julij, is van Pleymuyen t'sepl gegaet met 2. Schepen van tseventich ende dertich Last / met een Jacht van twintich Last : Den eersten Augusti quamen sy in't ghesichte van Forte Ventura. Den negghenden Augusti quamen sy in Capo Blanco. Den 26. dito quamen sy in Sierra Liona, aldaer verbersteden / en tardeerden sy 15. daghen: Den 10. September voeren sy van Isle Verde, of Madragumba, nae Brasil. Primo November hadden sy Capo Ffio in Brasil, sy verbersteden in't Eplandt S. Sebastiaen twintich daghen: weder ginghen sy den 23. November t'sepl / den 17. December quamen sy in Porto desire. Anno 1587. den 3. Januarij quamen sy aen Capo de Virgines. Den sesten Januarij quamen sy in de Straet / en quamen by de Spaengiaerts in Porto Famine, en laghen een Maent stil. Inde Straete waren sy belet door

stoom en onweder tot de 24. Februarij, doen quamen sy inde Zuyt-zee: Zijnde in seven Weecken door de Straet ghekomen / en kregghen op negghen-en - veertich ende een half graden / vijf en veertich Leguas van t'Lant een zwaren storm / upt den Doorden / verliensende een Schip upt het gesichte dat in groot perijckel was : Den vijftienden Meert quamen sy onder het Eplandt sine Maria. Den vierden November quamen sy aen het Lant van Californias op 23½ graden. Den veertighenden Januarij 1588. quamen sy inde Philippines. Den eersten Martij, quamen sy in een Haven bezupden Iava Major. Den vijftien September quamen sy weder in Engelandt, op de reys gheweest zijnde vijf en twintich Maenden vijftien Daghen : En waren thien Maenden achthien Daghen vande Straet tot inde Manillas : ende waren van Plymouth tot in de Straet van Magellanes vijf Maenden seltghen Daghen.

De tweede ende laetste Reyse

van Candisch naer de Magellanes, ende Zuydt-

Zee / met drie groote Schepen en twee Barchen.

1591.

En 26. Augusti seplden sy van Pley-muyē: Den 29. November quamen sy by de bapē vart Salvador, op de kust vā Brasil, twaelf leguas aen dese zijde Capo Frio, daer sy van stilte belopē wierden / gheduerende tot den tweeden December, Op dien tijt namen sy een klepne Barche / komende upt de Riviere de la Plaza met Snycker en Regros. De Schipper vant Barchen brocht haer aen een Eylant Plazentia, dertich leguas West van Capo Frio, daer arriveerden sy den 3. December, sy dooz sochten en plonderden ses oft seve huysen bewoont van Portugezen. Den 11. dito seplden sy van daer: en den 14. quamen sy aen S. Sebastiaen, van waer sy vertroocken om in te nemen het stedeken van de Santos: Den 15. isabones ankerden sy aen de Barre van Santos, en sy quamen s'anderdaechs smorghens tot de plaetse: namen het Stedeken in / en kregen daer veel verberschinghe met ghe-welt / nemende de Inwoonders gevanghen / sluytende die inde kerck. De 22. Januarij Anno 1592. vertroocken sy van de plaetse: en brandeden S. Vineent tot de gront af: Den 24. dito ginghen sy c'sepl en setteden haren cours naer de Straet. Den 7. Februarij hadden sy een groote storm. Den 8. dito was de Vloote ghesepareert / dooz de furie van tempest. De Capiteyn resolbeerde te gaen na Porto desire, op 48. graden.

Den 16. Martij quam by haer de 1592. Dynasse / hoopteden dat de Generael daer komen soude / om dat hy sijn eerste reyse daer goede verberschinghe ghenomen hadde. Den 6. dito quamen sy met twee Schepen in Porto desire. Den 16. dito quam by de hoop de Dynasse. Den 18. quamen sy alle-gader by een / naer een barche was weder te rughe ghekeert naer Enghelandt. Den 20. dito vertroocken sy van daer naer de Straet. Den 8. April quamen sy aen de Straet / hebbende onder weghen gheleden veel groote stormen. Den 14. passeerden sy dooz de eerste Enghete. Den 16. passeerden sy de tweede nauwte / wesende thien leguas van de eerste. Den 18. doobleerden sy Capo Frouward: leggende op drie en vijftich en een half graden. Den 21. waren sy ghe-nootsaect dooz de furie van het weder te loopen in een smal gat 4. leguas vande Capo aen de Zuyt-zijde / daer sy bleven tot den vijftienden May, in welke tijt sy leden extreme koude / en storm / met gheduerighe sneeu / en hongher / leefden by Dof-selen / Water en Krup van de Zee / daer dooz veel van haer sterven. Capiteyn Candisch wel wetende dat de koude en sneeu niet langhe duren konden / hadde geerne voort geweest / dan meest de Compagnie / en 't Volck wilden dat men een ander reys soude aenvanghen / of weder nae Brasil-loopen / maer sijn resolutie was te gaen nae Capo de bonne Esperance, dooz dien datter van alles ghebreck was / ende veel ellende waren suppozerende: Hy wert ter contrarie ghepersuadeert te gaen naer Brasil: soo dat sy den 15. May 3 weder

Weder t'seyl gingen: Den achtthien-
den warense upt de *Stract*: Den
twinthichten dito / wesen de ontrent
Porto Desire, inde nacht ginck de
Generael een andere kours soo sy
meynden / daer door sy van hem
verdwaelen / en alsoo sy hem san-
derdaechs niet en saghen / waren sy
van meeninghe dat sy gegaen was
naer *Porto Desire*, bindende aen de
Zuidt-zijde van de *Porto* ten Dui-
met versch *Water*. Den seften *Aug-*
usti haer *Generael* niet vernemen-
de / seylde naer't *Pinguijns-Eylant*,
leggende beneden *Porto Desire*, van
daer setteden sy haer kours weder
nae de *Stract*. Den neghenden
dito hadden sy groote storm / soo dat
sy haer seplen moesten in nemē. Den
veertthienden waren sy onder eeni-
ghe *Eylanden* te vooren noyt ont-
deckt / legghende 15. leguas van't
Lant / Oost aen de Noorder sy van
de *Stract* / op de welke sy sonde
ghebleven hebben / en vergaen / soo
de storm niet en hadde gheresteert /
dan de windt Oostelijck loopende /
settedē sy haer kours na de *Stract*:
Den achtthienden dito quamen sy
by de *Capo*, met een seer dicke mist /
den selven nacht ankerden sy thien
leguas van de *Capo*. Den neghen-
thienden passeerde sy de eerste eng-
te. De tweede enghete den 21. dob-
bleerden de *Capo Frouward*. Den
22. dito ankerden sy in een diepe
Canael / of *Arm* / daer sy veel *Wil-*
den saghen: niet teghenstaende de
extreme koude / liepen dese *Luyden*
naeck / en leven in *Boschen* ende
Wildernissen / als *Satyr*s / sy zijn
upt-nemende sterck / ende wierpen
nae haer met steenen / van vier of
vijf pont / een ongheloofelijcke di-
stantie. Den vier-en-twinthichten
seylde sy van daer / en quamen
t'laechs daer nae in Noord wester
Raek / oft *Canael* na de *Zuyd-zee*.
Den 25. ankerden sy veertthien le-
guas van de *Zuyd-zee* / willende in
die plaetse hare *Generael* verwach-

ten / alsoo het daer maer drie leguas 1592.
breet en was / en sy niet en konde
passeeren sonder gesien te worden.
Hier wesen de lijden de groote
koude / en de *Virtualie* op gaende /
bonden sy goet te gaē na de *Zuyd-*
zee / aen't *Eylant* *S. Maria*, in een
ghetempert *Climaat* / om verber-
schinghe te hebben / ende aldaer den
Generael te verwachten / om dat sy
nootwendich aen dit *Eylant* moete
komen: soo vertroocken sy den der-
thienden *September*, en quamē dien
dach in't ghesichte van de *Zuyd-*
zee: Den veertthienden werden sy
wederomme te rugghe ghedreven /
en quamen in een *Arm* oft *Inganck*
drie mijlen inde *Stract* / sy setteden
van hier weder voorts / en wesen de
acht ofte thien leguas van't *Lant* /
quam de windt seer furieuselijck van
West-Noord-West / sy moesten we-
derom naer de *Stract* te rugghe /
daer sy weder op de selfde plaetse
ankerden. Den tweeden *October*,
gheraeckten sy weder in de *Zuyd-*
zee / by van alle *Landen*. De vol-
ghende nacht begonst de windt we-
der seer te wapen van *West-Noord-*
West / soo langhs soo meer toe-
nende / soo dat sy niet wisten wat
kours sy nemen souden / door dien
sy door ghebreck van *Anker Tou-*
wen haer in de *Stract* niet en dor-
sten weder begheven. Den vier-
den ende vijften *October*, ende soo
voorts / nam de storm al aen / soo dat
sy inde uiterste ellende waren: ende
kregghen veel *Waters* in / maer den
elfden *October*, saghen sy de *Capo*
Desirado in sy van haer twee mij-
len: wesen de seer verlegghen om die
te doubleeren / door dien sy anders
aen't *Lant* moesten drijven / geraek-
kende te met bet naer het *Lant* toe /
op een halfmijl van *Strant* gaf haer
Godt dat sy de *Capo* doubleerden /
daer by langhs voor over seplende /
tot een *Scheeps* lengte of weynich
meer: daer van liepen sy in-waerts
de *Strate* met sulcken furie van
wind

wint/ stroom/ en baren/ dat sy sepl-
den vijf-en-twintich leguas in ses u-
ren tijts/ en wederom quamē in een
Glop ten ancker/ en soo weder aen
Pinguijns Eylandt: wesende den 25.
October. Den seve-en-twintichsten
dito/ waren sy weder in de Noort-
zee vry van de Straet. Den der-
tichsten October waren sy beneden
Porto Desire, aen de Pinguijns Ey-
landen; loopende in't Porto om te
1593. ververschen: Anno 1593. den der-
tichsten Ianuarij, quamen sy aen Isla
Plazencia aen de kuste van Brasil: en
den elfden Iunij in Enghelandt, upt-

gheweest zijnde een-en-twintich en
een half Maenden

'Tis oock waerachtich dat Anno 1595.
1595. upt Enghelandt ghebaren is
Capiteyn Haukens, die ghekomen
is met het Schip dooz de Strate
van Magellanes, daer zijnde/ heeft
een seer groote storm ghehad/ en is
met krachte van windē zuydwaerts
aen gheloopen tot op 56. graden/
sonder eenich vast Landt ghebon-
den te hebben/ maer wel eenighe
Eplanden/ onder de welcke hy wel
45. daghen navigeerde.

Voyagie nae de Straet van *Magellanes*, van vijf Schepen van *Iagues Ma- hu*, ende *Symon de Cordes*, Anno 1598. van Rot- terdam gheseylt.

1598.

En 27. Iu-
nij upt Go-
reesehe gat
sijn sy t'sepl
gegaen met
vijf Sche-
pen (sy qua-
men laet eer
sy aen de li-
nie quamē/
om die sonder contrarie wint te pas-
seeren: wesende ontrent den lesten
October, eer dat sy op 11. graden be-
sunden de Linie waren: wesende
stijf vier Maenden/ welcken tijdt sy
meest met onnoodighe exploitten
dooz-brachten / als volghen sal) nu
met een Noort-Ooste Wint / upt
Goeree t'sepl ghEGAEN sijnde ende
onder Engelandt comende zijn/ dooz
contrarie wint in Dvyns gheset/
tot den vijftchienden Iulij, wederom
t'sepl gaende hadden eerst den tien-
den Augusti de hoochte van Capo
S. Vincent, den neghenthienden dito

sijn zy verballen op de Custe van
Barbarijen, verre bukten haer gissin-
ghe/ van hier hebben zy haer cours
gheset nae het Eplandt van Capo
Verde, ende cregen den laetsten Au-
gusti het Eplant S. Iago int gesichte/
daerle gheerne eenighe Barque of
ververschinge becomen hadden/ dan
creghen niet. Primo Septembris qua-
men zy onder Isla de Majō, alhter
gheen Water noch verschinghe
becomende / ginghen zy sander-
daechs t'sepl nae S. Iago, al waer zy
een oft twee Schepen aenghehaelt
hebben/ van haer versoekende booz
ghelt/ met vruentschap eenighe ver-
verschinghe / maer niet dan drey-
ghementen tot antwoort criggende/
hebben zy met ghewelt een plaets
aen lant inghenomen / daer naer
weder met vruentschap versoekende
verschinghe / wasser niet ten be-
sten als Cruyt en Loot / soo dat zy
met ghewelt verwaterden / oock
dooz de onghesonde Locht / werde
alder

1598.

aldaer het volck sieck. Den sesten Septembris ginghen zy weder onder seyl. Den chienden dito verlieten zy het Eplant/ den elfften sijn zy in Isla brana ghecomen / en daer hebben se met groote moeyte eenich versich Water becomen / al waer zy oock niet als vyantschap en vonden: sijn den vijftienden Septembris weder t'seyl ghegaen / met een Noort-Oosten Wint/ cours settende de Supt-Oost: Den vierentwintichsten dito / is de Generael ghestorven: op dato; bevonden zy haer heel dicht by lant / op ses en twintich Vademen waters: soo dat zy den vijf en twintichsten dito ordre stelden op hunne cours / van hier af begon het Scheurbuyck dapper in de Vloot te regneeren. Den neghen en twintichsten dito hebben zy haer reys neerstich vervolcht / haeren cours settende Supt-West ten Sypden / ende Supt-Supt-West tot den vierden October, doen liepen zy West Supt-West: en den sesten dito wederom Oost Supt-Oost aen. Den acht en twintichsten hebben zy een ghemeeene Viddach ghehouden / wesende op de hoochte van 15. graden / besyden de Linie. Den tweeden Novembris door de sieckte van't volck werde gheraetsaem gebonden eenich lant aen te soecken / om te ververschen/ soo dat zy haer cours naer Annobon hebben geset Noort Oost aen/ en werden terstont het Lant gheswaer / veel buyten gissinghe: zy meenden hondert/en hondert twintich en meer Mijlen van de Walle te wesen/quamen op de hoochte van drie graden besyden / aen de Custe van Manicongo, en zy liepen van hier te lande nae de Caep Iopo Gonsalves, ende de Cust van Guinea, al om ververschinghe te becomen/ die niet veel en was / nochtans met het weynighe quamen de siecken meest wederom op de been / maer door de quade en onghesonde Locht die

daer is / weder inballende / hebben 1598.

raetsaem ghebonden den neghensten Decembris van daer t'seyl te gaen nae Annobon: en den seltghien den nae middach hebben zy't onder het Eplant gheset/al daer het Dorp innemende / en met ghewelt ververschende/ doch soo is door de onghesonde Locht weder veel met heete Coortsen/ en andere Sieckten bevangen: het Scheurbuyck was ghenesen / maer t'ghetal der siecken was niet minder: Den tweeden Januarij Anno 1599. met een Supt-1599.
Supt-Oosten wint sijn zy van Annabon t'seyl ghegaen/nae de Straet Maghellanes, haer cours settende Supt-West. Den twee en twintichsten op 8. graden / saghen zy Ascencion, den laetsten cregghen zy de Sonne boven t'hoofd / en voort varende / waren zy op 20. graden/ de Abrolhos passerende / met een Noort-Oosten Wint / haer cours Supt-West ten Sypden Den neghensten Maert vonden zy haer op 41. graden. Den drie en twintichsten dito hadden zy twee oft drie daghen groote Mist. Den acht en twintichsten dito de hoochte van 50. graden / wierpen gront op t'sellich Vadem. Den neghen en twintichsten dito de hoochte van vijftich graden/hadden tachtentich Vadem gront / en een gheweldighen storm West-Noort-West. Den dertichsten en eenendertichsten dito / met een Noort-Noort-Westen Wint/ liepen zy West Noort-West aen/ en hadden op seven en t'sellich/en tachtentich Vademen al goede Santgront. Den eersten April, saghen zy t'lant Noort-West van haer legghen/ hooch lant/en wierpen gront op ses en dertich Vadem. Den sesten April quamen zy in de Straet/ met een Sypden Wint / wesende nu neghen Maenden en negen daghen / dat zy upt het Vaderlande gheseylt waren/ en stijf drie Maenden dat zy upt Annabon gheseylt waren.

waren. Nu alsoo dese tijt de Winter seer hart aen / quam hadden zy verscheyden fortynnen en teghenspoet / doort t'quaet weder / twelck dooz de roude / reghen en hongher het volck seer verswackte. Zy hadden in dese tijt int voorszte van April vijf oft ses daghen goede Oost en Noort Ooste Winden / in welke tijdt zy de Straet souden connen passeren / maer dooz de verberschinghe vant t'volck / Water en Hout haelen / als oock ropsetten van een Sloepe / versupmden zy den wint volcomelijck te ghebruycken / ghelijck zy behoorden / hebben de van den sevensten tot den twintichsten Aprilis, redelicke goede wint om te passeren / den wint daer naer veranderende van den Suptden / en Supt-Westen / en als zy wilden passeren condon niet / alsoo de *Bay-Baent* daer in de Winter is / met seer veel quaet weder ghe-nootsaecte zijnde / in de Straet te hertwinteren tot den drie en twintichsten Augusti, zy laghen in de groene Bape met groote armoede / op dico ginghen zy weder t'sepl / alte-met weder eens ankerende / tot datse den tweeden Septembris, met een Oost Supt-Ooste Wint t'sepl ginghen / ende den derden snachts de Straet uptgesepl / comende mer mop weder in de Supt-Zee / hebbende nu ontrent ses Maenden in de Straet gheweest. Den vijfden en sesten ginghen zy noch al met een Noort-Oosten Wint / West ten Noorden aen. De ses Schepen / waer onder de Sloepe was / noch al by den anderen wesende / tot op den lebenden September, begon het een Top-sepl te wapen / doch noch gheen storm / soo dat de Zee die daer seer haest ontselt ende verhefte : sulcx dat de twee Schepen / die Liefde ende de Trouwe, daer de Weert, ende de Cordes waren / op de Lije moesten werpen / om haer boots in te setten : Ondertusschen de

Weert volcht den Admirael / die voorszte was / ter wijlen ober quam het Jacht genaemt de blijde Bootschap, die loefwaert vant t'Geloove was / een ongheluck / t'welck een beginsel vande verstopinghe vande Bloote was / dat sijn Boug spriet / en voorszte stenghe ober boort viel / in perijckel mede van de Focke-mast te verliezen dooz het gheweldich stampen vande Zee / waer dooz hy alle de Seplen innemende / een schoot heeft gheschoten om hulpe. Het welck Capiteyn de Weert siende heeft oock op de Lije gheworpen / en sijn Seplen inghenomen om by hem te laten drijven : als oock dede de Trouwe : Ondertusschen hadden den Admirael laten voorszte staen / doch de Liefde by de anderen comende / nam mede sijn Seplen in : soo dat hier de vier Schepen / van de vijf by een waren : Coorts daer naer isser een dicken Mist gheballen / soo dat zy malcanderen niet sien en condon : doch soo bleven zy den heelen dach soo by den anderen drijvende / ondertusschen was de Jacht besich om sijn Masten te repareren : alsoo dat de drie Schepen des anderdaechs den achtesten September het Jacht met de Sloepe / de Postillon misten / want zy met hun 3. Schepen dooz de groote en swaerte meer nederwaerts gedreven waren : zy dreven dien dach noch by ee / tot s'anderdaechs smorghens dat de Vice-Admirael de Liefde (want het niet gheraden was langher alsoo drijvende den goeden Wint te versupmen) een tecken dede van sepl te maecken / hopende de twee Jachten voorszte upt te vinden : ghelijck zy oock twee oft drie uren daer naer t'sepl gaende te loefwaert van hun int ghesicht creghen / die zy met blitschap inghewacht hebben : hopende den Admirael mede te vinden. Cordes en de Weert leenden elck haer Timmerman aen t' Jacht / om wederont

1598. een Boech-Spiet te rechten tot haren groote schade en ongherief/ want zy die tledert niet weder en saghen: overmits zy s'anderdaechs den thienenden Septembris de wint cregghen uyt den Noordt-Westen/ waer door zy het wenden / en Supt-West aenliepen: alsoo de Zee door de Wint haer dapper weder begon te verheffen / heeft de Jacht teghens den avont sijn Sep- len wederom inghenomen/ als oock de Vice-Admirael dede / vooz uyt sijnde / welck t'Gheloove en Trou- we siende / lietent mede drijven/ doch alsoot nu doncker nacht was/ hadden de Jacht ende de Vice-Admirael sepl ghemaect / sonder eenich teecken te doen / immers soo veel dese twee nacomende Sche- pen sien ofte hoozen mochten: al- soo bleef de Trouwe by het Ghe- loof, hopende dat de Liefde ghe- waer wordende / dat zy niet ghe- volcht werde/ mede opt drijven stel- len soude / Hier-en-tusschen hiel de Storm even dapper aen: licht ghe- worden sijnde en laeghen gheen sepl: t'welck vooz dese twee achter ghebleven Capiteynen een bitter verdriet was: maecte derhalven Capiteyn de Weert een cleyn sepl- jen/ ende nae Capiteyn Cordes loo- pende / om met hem te besluyten/ dat zy op malcanderen wat sou- den passen / en sonder weder teec- kenen gheen Sepl te minderen/ noch meerderen: hebben zy daer mede wederom sepl ghemaect/ ho- pende haer gheselschap te achter- halen / of ter bestemder plaetse te binden. Dien dach welck was den seltthienden Septembris, en de Wint ten naesten by wesende/ en daechs daer naer met een Sypden/ en Sypden ten Westen wint / noch al den selven cours houdende / ver- vallen op 54. graden be-sypden den Mont van de Straet. Ten selfoen daghe stierf de Schipper van de Weert, en voer alsoo in groo-

te droefhepdt / met Capiteyn de 1598. Cordes voort: Den selfden dach liep de Wint Supt Oost ten Oo- sten / soo dat zy nu Noorden ten Westen aenboeren/ en des ande- ren daechs den Wint Supt-Supt- West loopende/doen Noort-Noort- Oost aen. Doch den neghentien- den weder Noorden ten Westen waepende/ hieldent ten naesten by. Ten selven daghe begon het met een Noort-Noort-Ooste Wint soo hart te waepen / en soo breefelic te stormen / dat zy meest sonder Sep- len drijven moesten / in groo- ten noot van omgheworpen / of de sijde ingheslaghen te worden / krij- ghende veel Waters in / in sulcker voeghen voeren dese twee Sche- pen vier en twintich daghen / in de Supt-Zee / meest drijvende son- der / oft met weynich Sep- len/ over- mits de gheweldighe en ghedue- righe Stormen: malcanderen som- tijts des morghens missende/ doch alrijds weder vindende / mits zy op malcanderen wat beter ghelet hebben. Zy cregghen den vijf en twintichsten Septembris weder een harde storm uyt den Noorden / soo dat zy't weder lieten drijven / doch daechs daer naer cleyn sepl maec- kende / liepen met een Westen Wint Noort-West aen / en ver- vielen die nacht be-Noorden de Straet op't Landt: sonder dat zy het selfde door de donckerheyt ghe- sien hadden: oock gheen gissinghe daer op ghemaect hebbende / mits zy hun daer noch wel 20. mijlen af gisten / en waren heel verbaest/ haer op de leegher Wal bebin- dende/ met soo veel Wints / dat zy de Mars-Sep- len niet conder voeren / onder-tusschen werden zy het Lant kennende / want zy haer drie Mijlen boven de Straet be- bonden / en door den Westen wint gheen middel sijnde om van Lant af te comen / besluten t'samen de Straet wederom te kieslen / om een goede

1598. goede Reede te vinden / bequaem weder en wint verwachtende : om de Vloot te volgen die twee Maenden in het Eplandt S. Maria sonde wachten : zijn alsoo voor de wint weder naer de Straet toeghelopen / met de Focke lancks het lant seplende / mits de Windt uyt den Noordt-Noordt-Westen seer fel- lelijk waepde : liepen Supt-Oost ten Sypden aen / en quamen teghens den avont by den Sypd- hoeck van de Straet / innewaerts loopende / om een Reede of Bape te soecken : zy bevonden dat zy aen een secker Bape teghens de nacht willende byhouden door den stroom in een nacht wel ses oft seven Mijlen te Strate-waert in ghedreven waren / en quamen in een Bape verwachtende bequaemhepdt om van hier wederom inde Zee te loopen : zy hadden hier eenighe daghen tamelick weder / hoe wel de wint Westelick waepende was tot den laetsten September. Den eer- sten October hadden zy een groote storm / uyt den Noort-Westen ten Noorden / dat zy voor drie Anckers legghen moesten / het weder daer naer wat stillende / hoopten alzeit dat de Somer beter weder soude inbrengghen / maer werden seer gheabuseert / ende hadden noch in twee Maenden daer naer nauw eenen dach / om haer Seplen te droogghen / den veerthienden hadden zy wederom geweldigen storm uyt den Noort-Westen / en hadden daghelijs den eenen storm op den anderen / met gheweldighe Bypen ober het gheberchte vallende / dat haer gheen Touwen mochten houden. Somma zy versleeten hier neghen Maenden tijts / inde Straet / sonder opt t'Sepl van de Reede te hebben / om hare tijt / en alle avantagie waer te nemen / de Wint meest West Noordt-West waepende / als oock den derden November met groote Storm. Den

achtesten December overviel haer 1598. sulcken storm als zy opt ghehoort hebben / t'water hem tot de stenghe toe verheffende / eens een luttel tijts de wint van den Oosten en Noort-Oost hebbende / waren zy onder sepl / en gheraecten de Weert en Cordes elck op een verscheyden plaetse ten ancker / door de contrarie Wint / soo dat zy nae den elfden December malsanderen niet meer en saegghen / maer de Weert gheraecte door de Noort-Westen Winden en stormen / noch meer Straetwaerts in / tot dat hy Olivier ontmoete den sestienden December / int midden van de Straet / den twintichsten dito / met een Supt-Ooste wint met den anderen t'sepl gaende / quam terstont de wint wederom West Noort-West. Somma also de Weerts Schip heel vuyl / en in twee Jaren niet schoon ghemaeckt en was / conde niet seplen / noch Olivier volghen / door dien hy soo niet laberen en conde / is derhalven van Olivier verlaten : De Weert hadde voorts in de Straet vele Fortupnen / en swaricheden / verballende van d'een inconvenient in het ander / tot dat hy byten hope zijnde / van by Cordes te comen / of by de Vloote / niet teghens staende de groote diligentie die hy dede / heeft door noots halven en per faulte van eenighe Noort Ooste / en Ooste Wint / en door ghebreck van alles / de Straet moeten verlaten / en nae hups keeren : uyt de Straet seplende den een en twintichsten Februarij : nae dat zy daer in neghen Maenden hadden gheswerint / den vier en twintichsten Martij quam hy op de Cust van Guinea, en midden Junio quam hy int Goereese gat : naer dat hy uyt gheweest hadde ontrent vijf en twintich Maenden.

Cordes met het Schip de Trouwe, gheraecte wederom in de Supt-Zee / en quam in Chili, son-

der *sijn Compaignie* te vinden/ romende aldaer om verberfchinghe/ nam een *Stedeken* oft *Fort* in van de *Spaenjaerden*/ en plunderde het volckjen van *Chili*, hy gaf de ghevangené *Chilefen* die *Slaben* waré *brij*/ waerom de *Inwoonders* hem tot *Coninck* wilden op-werpen. Van hier gheloopen lanck de *Cust*/ van *Peru*, willende *sijn gheselschap* volgen/ nam verscheypden *Schepen* op de *Custe* van *Peru*, en van daer quam hy in de *Molucques*, In *Tidore* daer de *Portugeesen* met verræet hem het *Schip* afhendich maecten/ en den *Schipper* *Swar-te Theun* naer *Malacca* ghebanghen gheboert.

De *Jacht* van *Dirck Gerrits* die-se ghehouden hadde/ en den vijfthienden *September* met de *Liefde*, van die twee *Schepen* te weten de *VVeert*, ende *Cordes* waren afghedwaelt: soo hy s'anderdaechs ghewaer wierden/ dat het in de *wint* was/ en de *VVeert* den *seventhienden* op 54. be-syden de *straet* verbiel: en den *neghenthienden* eenen gheweldighen *Noordt-West* *wint* waepende/ datse vier en twintich daghen lanck meelt sonder sepldreiben/ onderwilen dicmaels *West* en *Noordt-West* sijnde/ soo dat de *VVeert* de *Straet* ghenootsaecte was wederom in te loopen/ door alle dese *contrarie Winden* ist apparent dat *Dirck Gerrits* die ghebreck aen *sijn Boech-Spiet*/ en *Stockemast* hadde/ soo verre *Suyt-waerts* is ghedreiben/ namelick op vier en tseftich graden be-syden de *Straet* op die *hoochte* wesende/ sach int *Syden* leggen heel *hooch Berchachtich landt*/ vol *Sneeuw*/ als het *Landt* van *Noordweghen*/ heel wit bedeckt/ en strecktede hem als of het nae de *Eplanden* van *Salomon* wilde loopen/ van hier is hy nae *Chili* gheloopen/ ende het *Eplant* van *S. Maria* missende/ al waer hy *sijn gheselschap* meynde te

vinden/ is inde *Handen* van *S. Iago*, 1598. te *Val Parayso* aengheromen/ en gheen *vrientschap* bindende/ mach-teloos zijnde/ is in de *handen* van *sijn vanden* moeten vallen.

De *Vice-Admiraal* de *Liefde*, daer *Schipper* op was *Iacob Quack*, en *Commis* *Melchior vā Santvoort*, die met het *Jacht* als voorszreven sepl maecte/ van d'ander 2. *Schepen* t'Ghelooe en *Trouwe* verstaerken/ is apparent mede zuyt aengedreiben gheweest/ daer naer nochtans is hy mede in *Chili* gheraecht/ aencomende int *Eplandt* *S. Maria* om *sijn gheselschap* dat daer bestemt was te wachten/ sijnde nae alle apparentie van t'*Jacht* afgheraecht/ t'welck als voorszreven is nae *S. Maria* oock ginck: seplende elck in een verscheypden plaets: soo dat de *Liefde* was aen het punt van *Lanapic*, aen het *beste lant* om eenighe verberfchinghe te crijghen/ maer alsoo hem aldaer 23. Man door de *Indianen* doot ghesmeten worden/ is van daer gheseylt nae *Japan* met het *Schip* de *Hope* d'*Admiraal* t'samē/ wesende aē *Eplant* *Maria* in *Japan* wel ontfangen/ zijn daer ghebleven.

De *Hoope* d'*Amiraal* wesende door de *Straet* in de *Suyt-Zee* en alleen door uyt seplende/ wert van *sijn gheselschap* niet ghevolcht/ soo door het quæt weder/ als het ongheluck van t'*Jacht*/ en ander accidēten/ soo dat hy alleen ghebleven is: wesende oock onderworpen den *generalen* *harden storm* van *Noordt-West*/ende *West*/ghedreiben werdende ten *Syden* in 54. dagen/ sijnde doen ter tijt seer cout/ op t'leste redelickē *wint* wederom crijgende/ verbolchde *sijn reyse* na de *Cust* van *Peru*, verliesende dan d'een dan d'ander/ quam op de *Custe* van *Chili* op ses en veertich graden/ daer het bestemt was *malcandere* te wachten dertich daghen/ achtervolghende ewelcke soo bleef hy hier legghen acht en twintich daghen/

ghen / ververstschende / bindende
het volck van't lant goet van na-
tuere : hier settede hy de Sloep op:
Van hier quam hy tot de Mont
van Baldivia, dooz stercke Wint / en
liep daer niet in / maer nae la Mo-
cha, daer hy s'anderdaechs vondt
het Schip de Liefde, van de Vloo-

te : en soo stelden zy haer cours nae
t'Eplande S. Maria, daer aen't va-
ste Lant drie en twintich van haer
volck doot gheslaghen werden van
de Indianen : en ginghen t'samen
hun cours van S. Maria naer Ja-
pan, daer d'Admirael / en Vice-Ad-
mirael t'samen arriveerden.

Voyagie / van Olivier van

Noort : ghedaen Anno 1598. met 4. Sche-
pen dooz twee hondert 48. Mannen.

1598.

En 13 Sep-
tember: ynt
het Goerefe
gat geseple/
den 9. Oclo-
ber verbie-
len op de
Custe / be-
noorde Ca-
po blanco,

in perijckel op't lant te seplen. Den
18. dito / op elf graden quam de
Wint contrarie / ynt den Supt-
Westen / den derden November, was
de Wint noch Supdelick / en had-
den van den elfsten October al West
en Supde Winden / daer mede ghe-
laveert tot dat zy verbielen op't
Lant van Guinea op drie graden
vier Minuten. Den elfsten Decem-
ber, quamen zy onder 18e de Prin-

1599.

cipe : Anno 1599. den eersten la-
nuarij saghen zy Annabon, op dato
hebben zy haer cours gheset nae
Rio Ianero, den twaelfden dito be-
gonnen zy veel sieck Volck in de
Vloote te crijghen : den derden Fe-
bruarij saghen zy Brasil, op twin-
tich graden. Den neghensten dito
quamen zy in Rio Ianero om ver-
verstchinghe / dan werden met ghe-
welt van lande ghehouden. Den
sesthienden quamen zy aen twee
onbekende Eplandekens / daer zy

1599.

veel Palmiten en Mosselen von-
den : Den twee en twintichsten di-
to : quamen aent Epant Sint Se-
bastiaen, daer ververstcht hebbende/
zijn ghesepit nae t'Eplande S. He-
lena, dan het is haer ghemist : Den
dertichsten dito saeghen zy weder
Brasilien op twintich graden. Den
tweeden Iunij saghen zy t'Eplande
S. Clara, daer zy nootwendich mos-
ten landen / (hebbende maer acht
of thien ghesonde Mannen) om te
ververstchen van de Palmiten en
suere Prupmen: zy verbranden hier
het Schip d'Eendracht : den dertich-
sten quamen zy weder aen tot S. Se-
bastiaen : Den twintichsten Septem-
ber quamen zy in Porto desire : ver-
verstschende met Voghelen / Rob-
ben, Pinguijs, en Eperen / daer
mede zy seer ghesterckt / en meest
op de beencomende / hebben zy de
Schepen schoon ghemaect : en
zijn op den dertichsten October we-
der in Zee gheraecht / den vier-
den November quamen zy aen de
Capo Virgines, en bonden daer het
water wel seven Vadem op en ne-
der bloepen. Den vijfften Novem-
ber seplden zy in Straet / nae dat
zy veerthien Maenden / tot hier toe
hadden t'loeck ghemaect / en wel
hondert Man verloozen : Den vier
en twintichsten dito quamen sy heel

1598.

in de Straet / nae dat zy die tot vijf maels ingheseylt hadden / en elke reyse door contrarie Wint en Stroom uytghedreven waern / door de West-zijde van de Straet vonden zy Sebalt de Weert, die wel twintich Mijlen door de Straet was gheweest / en wederom most keeren : De Weert was seer verwondert over de vetticheydt / en gladicheydt van Oliviers Gasten / die seer dispoost waren / door dien zy ober al verberschten / en overbloet van alles gehad hadden / de Maets van de Weert ter contrarien seer magher en slap zijnde. Olivier is met de Weert sabonts onder seyl ghegaen / dan door de onbeseyleyde / en onghemaniertheit van de VVeerts Schip / niet connende de Capo Mauritio boven seylen / of laberen / most te rugghe blijven. Olivier voort aen passerende / vont seer variable Stroom / en Ebbe / en Bloet. Den neghen en twintichsten Februarij, quam hy in de Supt Zee / nae dat hy in de Straet wel hondert-mael seyl ghemaect hadde / en was ontrent vier Maenden in de Straet / daer hy seer qualick / en met veel moeyte door quam. Hy vondt veel clepne Eplanden hy Capo Desirado, lancks de Cust van Chili, legghende den twaelfden Meert door Noort Noort-Westen Storm op ses en veertich graden / verloor hy sijn Vice-Admirael uyt het ghesichte. Den een en twintichsten dito quam hy aen la Mocha, daer tamelick verberschende. Den vijftienden September, quam hy in de Straet Manille, wesende 61. Maenden / dat hy uyt de Straet Magellanes was gheseylt / Anno 1601. den neghenden Februarij seylde hy uyt de Straet Balaboam. Den vijf en twintichsten Aprilis vernam hy t'Land van Capo de bona Esperanza. Den vijf en twintichsten Au-

1601.

gusti arriveerde hy in de Maes / met 1601. een Schip / twaelf daghen min als drie Jaer uytgheweest hebbende.

Sir Fransoys Draeck, seylde den seften September

uyt de Straet / in de Supt-Zee / den sevendem dito een graet longitude wesende van de Mont van de Straet / creech sulckē Storm / dat hy wel twee hondert leguas Supt waerts van de Mont van de Straet dreef / al waer hy quam op vijftich graden en meer : in de Haven van een secker Eplant ten ancker / van waer de Wint van den Sypden comende / settede sijn cours heel Noort-waert tot op 55. graden / aen sommighe onbewoonde Eplanden / daer hy versch Water en sommighe trachtighe Crupden vant / en loopende een wepnich vorder / quam hy aen een Bape / daer vont hy naeckte Mannen en Vrouwen / datende in haer Canoen / van d'een Eplant aen d'ander om voetsel / en zy handelden met hen sulck als zy hadden / vindende aldaer veel gheboghelte : bevont mede dat daer / ende soek aen d'uytterste Eplanden de Sonne opt minste acht graden aen Tropicus Capricorni sijnde / den Nacht maer schaers twee uren lanck was / merckende daer hy als de Sonne in Capricornio comt / dat daer gantsch gheen nacht is / Draeck wederom hebbende becomen de hoochte van de Straet / nam sijn cours Noort-waerts / en quam den 29. November in la Mocha op acht en dertich graden : als hy gheloopen hadde van t'Sypden van de Straet achterom / tot de hoochte van de Noort-zijde van de Straet / sonder land te sien :

VOCABVLAER: Oft Tale van d'Eylanden

Salomonis.

E En.	Tacij, oft Paci.
E Twee.	Loua, of loa.
D rie.	Tolou.
D ier.	Fa : daer is 4. D'fa.
D uf.	Lima.
S es.	Houw.
T hien.	Ougefoula.
C omt aē boort.	Nutifoy.
G aer wech.	Fanou.
B erheen/laen.	Backela.
E en Drouwe.	Herri.
E en Veri ken.	VVacka.
H oen of kieckē	Omo.
D e wint.	Augin.
D ifch.	Ica.
E en Difchriet.	Eca.
C ocos noten.	Alieuw.
B anannas.	VVafoudgy.
O bos of oubes.	Oufij, Oubi.
W ortel.	
G eeft my mijn	Toma may oufi.
o bos.	
S ieck.	Maraij.
J onghe Cocos.	D'mauta.
C oralen.	Lickafoa, of acachoa
E en Spijcker.	Hakoubea.
P fer.	Hequij.
D ifchouck.	Marau.
O verfte.	Latou.
N en lant.	Ajoura, of ajouda.
G oet pfer.	Moaij.
J aa.	Da of ifro.
W ech : door.	Alick-wi.
E ē Wortel soo	Acoua.
genaemt/Riet	
achtich/gemer	
belt op die bast.	

S terren.	Fittou.
O oghen.	Matta.
O zen.	Talinga.
T onghe.	Aello.
L ippen.	Lamotou.
W angen.	Calafou.
S troe of keel.	Oua.
B orsten.	Chouan.
C herte.	Fatta.
H ont.	Coloian.
H eus.	Efou.
B aert.	Talaffa.
T anden.	Nyfo of lyfo.
C ham van't	Ouroueqq, ou.
H oofte.	rou.
B eenen.	VVaij.
H ande en	Fatinga. lima.
v ingers.	
N agelen.	Maij ninia.
B upck.	Tinay.
R ugghe.	Toua.
S chouderg.	Touauma.
D e billen.	Mouri.
E ē jongē.	Tama.
D ochter.	Toubou.
D rouwe.	Farri.
S laapen.	Mooij.
D ansen.	Pipi.
E en Hups of	Far.
H utte.	
S teen.	Fattou.
B oom.	Talie, of taliei.
H out.	Lachaa.
P fer.	Hackoumea.
C ralen.	Cafoa.
E en Schip.	Wacha.
B ercken.	Pouacca.
E en haen.	Moa.
W ater.	VVaij.
E ēhinne.	Oufa.
R eghen.	Oua.
E en Bii of	Tocki gelfij.
H amer.	

Tale van het Cocos-Eylant.

S onne.	La.
M ane.	Massina.

Tale van't Cocos-Eylandt.

Aerde.	Kille.	haer tot hon-	
Koper.	Tatto.	dert tellen / met	
Sit-stoel.	Noffoa.	haer tellinghe.	
Een Panneken.	Chienga.	Elf.	Ongefoula taci.
Elpenbeen.	Tatta.	Twaelf.	Ongefoula loua.
Suppen.	Massele.		
Steecken met een	Tuamò.		
Mes.		Dit / of / hier.	Equi.
Een kleeft.	Cafou.	Tonck.	Manra.
Een Batien.	D'fau.	Laet het my siē.	Matta may.
Cocos-olie.	D'lolo.	Daer is niet.	Ncay, of Eay.
Een Bergh.	Maoucha.	Neen.	Fai.
Weych-seplen.	Foulau.	Iae.	Yio, of Yjouw.
Eet / oft / eet-op.	Tacki, nacki.	Suppe.	Loupe.
Haal-op.	Foudij.	Daet is niet	Eenw.
Banannas.	Fouri.	meer.	
Obes-wortelen.	Oufir.	Sanck.	Adoua.
Water.	VVaij.	Een teecken bā	Lolle.
Olle.	Lolo.	willekom en	
kees.	Poulaca.	adien.	
Een Scheer.	Epouri.	Haer piekeersel	Tetati.
Een vinger-rinck.	Mamma.	op't lijf.	
Een Trommel.	Naffa.	Grillen in't	Mon.
Een Roet.	Lealj tismoghel	dansen.	
	neluij.	Een Beest met	Nifo.
Een Dedel.	Waijfogi.	hoornen.	
Een Mes.	Fassi.	Supcker.	Lolo.
Brant-spiegeltjen	Lessi iloa.	Kleyn Obos.	Talo.
Cocos-bladers.	Aes Cifaro.	Van Dampier	Kealiva.
Cocos-water.	Wacki.	gheschilderde	
Supcker.	Lolo.	kleetjens.	
Bast van Cocos.	Pourou.	Een Os met	VVagga, wagga
Een seker vrucht.	Falafola.	hooren.	bou.
Daerlemoeder.	Tiffa, of Teffa.	Een wortel die	Acava : Arova,
Een Belle.	Taula.	sp kantwen /	Cava.
Caneel.	Kaij.	en haer dranc	
Een Touwetje.	VVassauw.	af maecten.	
Het Oper.	Oumou.	Een Schip.	VVachia.
Een /	Taci.	De namen van	Tamay en Fofa.
Twee /	Loua.	twee Osta-	
Drie /	Tolou.	giers / wesen	
Vier /	Fa.	de Edellieft.	
Vijf /	Lima.	Tou / van bast /	Cassa.
Ses /	Houno.	daer sp haer	
Seven /	Fitou.	kleetjes mede	
Acht /	VValou.	binden om't	
Neghen /	Ywon.	Lijf.	
Thien.	Ongefoula.	Arm-ringhen.	Tauwa pou.
Sp konden niet		Vingher.	Fatinga.
hoogher als thien		Een groe frupt	Lolou.
tellen / wy leerden		sappich.	

Ons Broot.	Masi.
Leber.	Adde.
Derckes leber.	Adde puacca.
De Coninck.	Ariki.
Larou, of larau.	Overster.

Tale oft spraecke van de Custe van Guinea nova.

De Coninck.	Laticiw.
Cocos-Roten.	Lamas.
Een Hinne.	Coocq.
Een Dercken.	Tembor.
Bannanas.	Tachouner.
Hoenders Epe- ren.	Palima Co.
Water.	Dan oft Daan.
Visch.	Hissou.
Crabbekens.	Corre cor.
Betel of Sprij- bladen.	Nomboug Po.
Pinangh.	Bou.
Kalk.	Camban.
Olie.	Poom.
Cralen.	Poutai.
Wier.	Herees.
Een Mes.	Coot.
Rottang.	Bouo.
Thooft.	Ea.
Neuse.	Niffon.
Dozen.	Talingan.
Tanden.	Yfang.
Door-hooft.	Poffon Arongh.
Hapz.	Nihouge.
Hant.	Limangh.
Doeten.	Kekeijn.
Bozsten.	Sou fou.
Arman.	Pong liman.
Tonghe.	Hermangh.
Lippen.	Tabaing vouling.
Schouders.	Haliyug.
Bupck.	Balang.
Rugghe.	Baheing.
Dingher.	Cateling liman.
Willen.	Poutong.
Slapen.	Heim.
Baert.	Incam besser.
Eten.	Nam Nam.
Drincken.	Anda.
Kaké of Wagé.	Paring.

Strot of kele.	Con Con Hagh.
Riet.	Daan.
Een Stoel.	Sou.
Steenen.	Coore.
Dupz.	Eef.
Lant: aen lant.	Behoul.
Vishouck.	laoul.
Paerlemoeder.	Corron Taborin
Sonne.	Naas.
Mano.	Calangh.
Sterren.	Maemetia.
Knodse van hout.	Hereris.
Cisser oft tartaruge	Foun.
De Ringen die yn door de Neuse dragé van been.	laoull.
Oliphants tant.	Tembron bis.
Touwtjes / of Lijntjes.	Calcaloun.
De Zee.	Taas.
Houte Sweerden.	Seel.
Aerde / of roode Aerde.	Taar.
Sant.	Coon.
Reghen.	Ous.
Een Ringher.	Gimmio Halla.
Een Spiets van hout.	Mareet.
Een Allagaj.	Houvan.
De Deere aē d'Al- legaj.	Tounfiet.
Menschen bloet.	Daar aug.
Derckens bloet.	Daar de rembos.
Mutsen / die yn draghen.	Nandikea.
Een Canoa.	Takoup.
Roepen of scheppē	Gemoe Haloes.
Tgheberchte.	Fasser.
Een iller niet.	Capte andefin- gim ne aij.
1. Een.	1. Tika.
2. Twee.	2. Roa.
3. Drie.	3. Tola.
4. Vier.	4. Fatta.
5. Vijf.	5. Lima of li- man.
6. Ses.	6. Wamma.
7. Seven.	7. Fita.
8. Acht.	8. Wala.
9. Neghen.	9. Siwa.
10. Thien.	10. Sangafoula.

Een Ducht als eē Loongh.
 cleyt Cusi.
 Wachten. Attingam.
 Een naem van eē Tarhar lieuw.
 gevangen man.
 Ick en kent niet. Kim kabbeling
 louttee.

Knodse.
 Ufer. Micoura.
 Masirim.

Spraecke van't Eylande
 Moo, op twee graden:
 daer de Flitzzen
 waven.

Spraecke vant Eylant
 Moyfes.

Jaa. Llu.
 Onbereypt hout. Sagu.
 Broot. Pouhonnori.
 Schoulers. Carracerreram.
 Bopsten. Sou sou.
 Knien. Pou hanking.
 Ooghe. Mattanga.
 Laet sien. Matta may.
 Strot of kele. Comieconnon.
 Tonghe. Caramme.
 Baert. Parre wourou.
 Neuse. Wanfrugo.
 Bananas. Hiwoundi, Ta-
 boun.
 Tsal hier comen Kirrekir.
 terstont.
 Vercken. Cambour.
 Cocos. Lamas.
 Wp. Tata.
 Alep. Wacht of ter-
 stont.
 1. Een/ 1. Kaou,
 2. Twee/ 2. Roa,
 3. Drie/ 3. Tolou,
 4. Vier/ 4. Wati,
 5. Vijf/ 5. Rima,
 6. Ses/ 6. Eno,
 7. Seven/ 7. Wijtsou.
 8. Acht/ 8. Ejalou,
 9. Neghen/ 9. Siwa.
 10. Thien. 10. Sangapoulo.
 Een Henne. Mitoa.

Cocos. Lieu.
 Bannannas. Tandahl.
 Vercken. Paro.
 Water. Nanou.
 Gember. Raaij.
 Visch. Ani.
 Mes. Koijma.
 Hont. Aroue.
 Cralen. Saffera.
 Cam van Been. Marmauw.
 Spijcker of Ufer. Bee.
 Broot. Sagu.
 Broot in Coecken Soome.
 ghebacken.
 Cleediens van de Maije.
 Drouwen.
 Armbanden. Sabre.
 Hant-boghe. Partina.
 Dijen. Bare.
 Slapen. Moune.
 Visch schieten. Tincanij.
 Verckens-tant. Sona.
 Een vier-boetich Pari-wou.
 Ghediert.
 Sonne. Arduid.
 Vijff. Weer-faut.
 Heel witte Vogel. Mavi:kackeroua.
 Een geele Wortel Aou.
 als Curruma.
 Witte Cozalen. Saffera pour.
 Niet/ niet/ Deen/ Taop, Taop.
 neen.
 Wech van hier. Hoijsda.
 Een seecker Ep. Arti.
 landt.

F I N I S.

